Ушанова С.В.

СУЧАСНЕ КОЗАЦТВО

БУДЖАКУ

ДОВІДНИК

Дніпро
2017

УДК 93(477)”17”(03)
ББК 63.3(4УКР)46я2
У 93

С.В.Ушанова. Сучасне козацтво Буджаку. Довідник. – Дніпро: «Середняк Т.К.», 2017, - 332 с.

…Історія вчить, що ефективне те, що утверджує своє. А своє у нас – козацтво – спосіб життя вільної людини, яка із зброєю в руках захищала Богом дані їй вольності й права, зокрема право на свободу…

Укладачка - ***Ушанова Світлана Валеріївна*** - випускниця історичного факультету Одеського національного університету ім. І.І.Мечнікова. Наукові інтереси – сучасне козацтво Південної України (Одеська, Миколаївська, Херсонська області, Автономна Республіка Крим). Автор книг «Сучасне українське козацтво на півдні Одещини» (2005, 2015), «Сучасне козацтво Білгород-Дністровщини» (2006, 2015), «Сучасне лицарство Задністров’я» (2007, 2015), «Задністровці. Нарис» (2008), «Сучасне козацтво Задністров’я. Довідник» (2010, 2013). Співавтор (із Тимофєєвим В.Я.) 11-томника (20 книг) «Архіви козаччини Задністров’я» (2003-2010), «Довідник козака Буджаку» (2009, 2010, 2011), 3-томника (5 книг) «Архіви козаччини Буджаку» (2011-2012), 5-томника (7 книг) «Архіви козаччини Одещини» (2010-2012), 12-томника (15 книг) «Лицарі України. Енциклопедія козацького руху Буджаку» (2005-2016), 3-томника «Час виховувати лицарів» (2010, 2015, 2017).

http://samlib.ru/u/uschanova_s_w/ E-mail:aveveo@ukr.net

ISBN 978-617-7479-08-5

© С.В.Ушанова 2017

ВСТУП.

У довіднику висвітлюється історія діяльності сучасного Українського козацтва на території **Буджаку (межиріччя Дунай-Дністер – Південноукраїнське Задністров'я).**

Охоплено період з 1988 року (початок козацького руху) по 2015 рік. Вивчено і проаналізовано діяльність сучасного козацтва, відносин держави і козацтва, колізій цього процесу. Зроблено спробу зрозуміти та передбачити місце козацтва в українському суспільстві й державі XXI століття, знайти оптимальні шляхи використання відроджуваного козацтва в сучасних умовах. Сама логіка розвитку Українського козацтва на Буджаку диктувала структуру книги: таким ж чином йде огляд діяльності осередків козацтва.

Підтверджуючи правоту Нобелевського комітету, який признає синусоїдальність розвитку виключно важливим відкриттям сучасної цивілізації, в останній час багато уваги приділяється історії козацтва, повторюючи на новому витку етногенетичної спіралі розвиток інтересу до витоків національної культури. Це характерне для етапу формування національної еліти, патріотичний настрій якої спрямований на обґрунтування української державності.

За своєю суттю український народ показав себе козацькою нацією з прогресивними козацькими звичаями і традиціями, українською національною ідеєю в козацькому варіанті. В українському народу дух козацтва живе в способі життя, діяльності і поведінки, в розвитку козацьких форм самоврядування.

Активізація політичного життя під гаслом визволення України ініціювала відродження козацько-лицарських традицій в Україні, появи козацьких осередків та об'єднання їх в єдине Українське козацтво. Сприйняття козацтва як споконвічної сили, що виборювала волю України, призвела до масовості руху. Українське козацтво – єдина з громадських організацій України, діяльності якої присвячено декілька Указів Президента України, Національна програма розвитку. Тому актуально вивчення процесу становлення сучасного козацтва, його цілей, сутності козацького руху, місця його у розбудові сучасної України. Феномен козацтва потребує серйозного осмислення для пошуку оптимальних шляхів використання відроджуваного козацтва в сучасних умовах, зрозуміння та передбачення місця козацтва в українському суспільстві й державі XXI століття…

Чим ближче до нас події минулого, тим менше ми в них розуміємося; чим більше уваги ми приділяємо подробицям, тим менше помічаємо речі принципові; тому-то ми стикаємося із великими труднощами, намагаючись у подіях недавнього минулого виділити важливе і значиме. Але укладачка сподівається, що їй вдалося уникнути загрози «переподробиць» й правдиво та безпристрасно висвітлити діяльність сучасного Буджацького козацтва.

В кінці XVI століття козацтво зміцнюється і виділяється в окремий суспільний стан зі своєю особливою організацією з специфічними порядками й характером життя, з своїм центром. Тоді ж на території південно-східної України, яку захищала від татаро-турецьких загарбників місцева людність - козацтво, польські й українські магнати і шляхтичі почали закріпачувати населення, захоплюючи землі, на яких воно сиділо. Для селянства, щоб не потрапити в панське ярмо, залишався один вихід: покозачитися, визнати владу козацьких старшин і разом з усім козацтвом, яке на той час уже створило свій центр – **Запорозьку Січ,** - вступити в боротьбу з панами за свої землі і право бути вільним хліборобом.

Оскільки козацтво створило свою військову організацію і свій центр, набуло великого досвіду боротьби проти ординців, мало своїх досвідчених ватажків, то, зрозуміло, воно й очолило селянську боротьбу проти польсько-шляхетського гноблення. У тодішніх умовах Запорізька Січ була козацькою республікою, своєрідним прообразом Української козацької держави, яка створилася в ході визвольної війни в середині XVII століття під керівництвом Богдана Хмельницького.

Після ліквідації польсько-шляхецького режиму протягом 1648 р., встановлюється новий державний апарат, в Україні складається нова військово-адміністративна і політична система, формується українська національна держава, в якій адміністративний устрій складався на зразок Запорізької Січі – **Гетьманська держава**…

Населення Південноукраїнського Задністров'я (Буджаку) має давні козацькі традиції. Перша значна хвиля переселенців-козаків опинилася в Буджаку після 1710 року – це були **мазепинці (мазепинська еміграція).** До сьогодення їх нащадки мешкають у Старій та Новій Царичанцах. До речі, в цих селах на фронтонах дахів - дерев'яні чотиригранні прикраси у формі пернача – символи отамано-полковничої влади (у цьому будинку мешкає козак!).

Після руйнації Запорозької Січі (1775 рік) козацька маса розійшлася по величезних земельних просторах, зокрема й по півдню України, забравши з собою ті вільні думки, проти яких Катериною II було влаштовано погром. Знищення основної організації українського козацтва, Наддніпрянської Січі, не завадило виникненню нових формувань такого типу.

Козаки розселилися в перші роки після виходу з Запоріжжя в Очаківській окрузі, на Березані, по Тилігулу, біля Хаджибею і Балти, у пониззі Дністра від Акермана до Бендер, в Буджаку, в дунайських гирлах – у Вилковому, Кілії, біля Тулчи й Галаца.

Приймаючи до себе козаків, Туреччина послаблювала позиції Росії на півдні. Козакам надавалася земля для заснування Січі в пониззі Дністра – в Кучурганах, Акерманському повіті, озброєння і коні. Але козацтво виявилося об'єктом політичної гри між Росією і Туреччиною (царський уряд Росії вимагав повернення козаків), тому було вирішено

переселяти козаків **Наддністрянської (Акерман-Кучурганської) Січі** за Дунай.

За час русько-турецької війни 1787-1791 рр. задунайські запорожці створили свою військову організацію і закріпилися на певний час в гирлі Дунаю та розмістили свій Кіш (**Задунайська Січ**) в Дунавцях – в Катирлезі (Очаківська округа відійшла до Росії), а також в місцях нижче Старої Кілії на острові.

Протяжність південних кордонів Російської імперії була відома не тільки козацтву на Україні. Запорозькі козаки, що розходилися по великих південних просторах, зустрічались тут з представниками **некрасівських та донських козаків.**

Поступове переселення їх на Буджак почалося ще з 1709 року (після поразки повстання донських козаків під проводом К.Булавина), а далі один з повсталих отаманів – Г.Некраса привів своїх козаків із сім'ями з Кубані. Переселення мало два потоки: один йшов в Анатолію, другий – в Дунайську дельту. З'явились некрасівці і в пониззі Дністра. Тікали за Дунай і донські козаки. Частина їх лишилася в Буджаку після російсько-турецької війни 1768-1774 рр. Сучасні поселення некрасівців – Вилкове (стара назва - Липованське), Приморське (стара назва Жебріяни) Кілійського району Одеської області, Кислиця, Муравльовка, Стара та Нова Некрасівки Ізмаїльського району Одеської області, Тучков (район міста Ізмаїл; у XIX ст. – один з головних центрів старообрядництва в Європі).

В середині серпня 1787 року розпочалася друга за царювання Катерини II війна з Туреччиною. Османська імперія прагнула повернути Крим, приєднаний до Росії у 1783 р. Російська імперія, з свого боку, мала на меті утвердитися в Північному Причорномор'ї і розширити свої володіння в цьому районі і на Південному Кавказі.

З початком війни російське командування відчуло гостру потребу у збільшенні свого військового контингенту, особливо за рахунок бійців, що добре знали театр воєнних дій і противника та бойові якості яких були загальновідомі. Тому уряд змушений був звернутися до колишніх запорожців, які лишилися в Україні. Восени на базі утвореного у 1783 р. полку запорозьких козаків (один з заходів російського уряду, спрямованих на повернення задунайських козаків до Росії) почалося формування козацького війська. Указом від 22 січня 1788 р. воно одержало назву **Війська вірних козаків,** на противагу «невірним» задунайським запорожцям. Очолили його колишні запорозькі старшини. Кошовим було призначено Сидора Білого, суддею Антона Головатого, кіннотою командував Захар Чепіга.

Незабаром за героїзм і мужність, виявлені у боях в Причорномор'ї, в тому ж 1788 р. воно було перейменовано в **Чорноморське козацьке військо.**

Ще в ході війни, в 1790 р., Кіш Чорноморського козацького війська розділив територію між Бугом і Дністром, яку заселяли козаки, на три полкових паланки (окружні управління) – Подністрянську, Березанську,

Кінбургську (тепер Одеська, Миколаївська та Херсонська області). Вони очолювалися призначеними Кошем старшинами і паланковими полковниками. Кожна паланка включала в себе декілька козацьких поселень.

На території, яку займала Подністрянська паланка, виникли поселення чорноморців по Дністру: Біляєвка, Калаглія, Кучургани, Глинна, Чобручи, Незавертай, Головківка, Аджидер, Яська та багато інших. За далеко не повними даними, на 1792 р. у Подністрянській паланці існувало 30 селищ, в яких проживало близько 1500 козацьких родин. Крім того, виникло багато хуторів і поселень при риболовецьких заводах, по річках та лиманах. Центром Чорноморського козацького краю і Подністрянської паланки стала Слободзея, де проживало 130 козацьких родин. Тут знаходилася військова резиденція.

На початку XIX ст. відносини між Росією та Туреччиною настільки загострились, що привели до війни 1806-1812 рр. В листопаді-грудні 1806 р. російські війська оволоділи Бессарабію, за виключенням Ізмаїла. Вихід в цей район поставив перед російським командуванням питання про взаємовідносини з біглим сюди українським і російським населенням і задунайськими запорожцями. Зокрема, у фортеці Браїлів, що була оточена російськими військами, знаходилося до трьох тисяч дунайців. Генерал-лейтенант О.Ф.Ланжерон, який командував корпусом на Дунаї, писав в січні 1807 р., що задунайські козаки можуть «наносити шкоду більш, ніж турки і татари». Тому російське командування вжило низку заходів, щоб залучити задунайських запорожців на свій бік, обіцяючи їм всі пільги, якими користуються чорноморці на Кубані. Все це мало певний ефект. Збігле населення було зацікавлене в легалізації свого положення, а задунайські запорожці опинилися в районі дій російської армії.

Враховуючи успіхи у формуванні волонтерського полку з задунайських запорожців і збіглого українського населення, було вирішено створити на Дунаї **Усть-Дунайське козацьке військо.** 20 лютого 1807 р. **Усть-Дунайське Буджацьке козацьке військо** було офіційно затверджено указом Олександра I.

Уряд, зацікавлений у швидкому заселенні новоприєднаної Бессарабії, дозволив усть-дунайцям селитися в Придунайських степах на правах колоністів. На протязі 1815-1817 рр. в Бессарабію з-за Дунаю вийшло кілька груп козаків, які разом з усть-дунайцями оселилися в Ізмаїльському повіті, заснувавши в 1818 р. с.Дракуля (тепер с. Трудове Кілійського району Одеської області). Незабаром тут нараховувалося вже 45 козацьких родин. В 1820 р. друга група усть-дунайських козаків і задунайських запорожців, незважаючи на опір земської поліції, в кількості 38 родин оселилася в Акерманському повіті, заснувавши с.Акмангіт (тепер с.Білолісся Татарбунарського району Одеської області). Частину задунайців у 1823 р. переселили в Ізмаїльську колоністську округу, де засновано с.Новопокровське (тепер с.Покровка Ізмаїльського району Одеської області). У зв'язку із збільшенням населення в Акмангіті

частина задунайських запорожців і усть-дунайських козаків перейшла на нове місце в Акерманському повіті, де в 1827 р. заснувала с.Старокозаче (тепер в Білгород-Дністровському районі Одеської області).

Створення на Дунаї Нової січі, як про це пішли чутки на Україні, викликало серед селянства надії на відродження козацтва. Це призвело до значних втеч населення до Дунайської Січі, що прискорило ліквідацію війська.

Після ліквідації Усть-Дунайського козацького війська переважна більшість козаків лишилась в Бесарабії. Усть-дунайці та задунайські запорожці, які переселювалися до них, на протязі 20-х рр. неодноразово зверталися до державних установ з домаганням створення в краї козацького війська, з центром в с.Акмангіт.

Російсько-турецька війна, яка розпочалася в 1828 р., пожвавила клопотання козаків. Ці прагнення співпали з намаганням командування збільшити військовий контингент Дунайської армії. В червні 1828 р. уряд дозволив сформувати в Акерманському повіті Бессарабії козацьке військо, яке одержало назву **Дунайського** (з 1856 р. Новоросійське; проіснувало до 1869 р.), з усть-дунайців, задунайських запорожців, що оселилися в Бессарабії до 1828 р. До війська були зараховані села Акерманського повіту Акмангіт (Білолісся), Старокозаче і Волонтирівка (тепер у районі Штефан Воде Молдови).

В 1836 р. до війська були приєднані села Михайлівка, Костянтинівка, Новотроїцьке, Миколаївка, засновані відставними солдатами, та село Петрівка, в якому мешкали селяни-переселенці з Курської губернії (тепер в Білгород-Дністровському, Кілійському, Саратському районах Одеської області). Через три роки були приєднані заселені циганами села Фараонівка та Каїри (останнє – с. Крива Балка; обидва в Саратському районі Одеської області).

За Паризьким миром 1856 р. частина козацької території з станицями Миколаївка та Новотроїцька відійшла до Молдавського князівства. Замість цих земель війську було дозволено придбати у поміщика К.Зіро селище Байрамча, незабаром перейменоване в Миколаївку-Новоросійську.

Центр управління війська розміщувався в станиці Волонтирівка. Однак в зв’язку з тим, що в цій станиці не було необхідних помешкань, військове правління до 1856 р. знаходилось в Акермані (нащадки козаків живуть в місті й дотепер). Після придбання військом Миколаївки-Новоросійської воно переїхало в цю станицю. В середині 60-х рр. там знаходились майже всі головні військові установи: шпиталь, головний військовий храм св. Миколи Чудотворця, поштова станція та училище.

Дунайське військо мало нести прикордонну службу на Дунаї, Пруті та по Чорноморському узбережжю до Дніпра, внутрішню службу в Бессарабській та Херсонській губерніях, утримувати гарнізони в Ізмаїлі та Акермані. Притягувалися вони для виконання й інших завдань.

В 1856 р., 11 липня, в зв’язку з відторгненням від Росії за Паризьким миром дунайської частини Бессарабії, військо було

перейменовано в **Новоросійське.** З цього часу воно несло кордонну службу на лінії Болград-Татарбунари і далі по Чорноморському узбережжю. Козацькі гарнізони з'явилися в Руській Іванівці, Удобному, Козацькому, Турлаках, Папушойях (Переможному) Білгород-Дністровського району Одеської області. У грудні 1868 р. в зв'язку з загальною реформою козацьких військ Новоросійське козацьке військо оголошувалося ліквідованим. Це було останнє козацьке військо на терені сучасної України.

У 1917 році на Буджаку знову, в новій якості, відродилося козацтво. Воно відігравало важливу роль в політичному і культурному житті краю, будувало Буджацьку козацьку республіку, маючи зв'язки із кубанцями та донцями, отаманська верхівка яких працювало над створенням Кубанської та Донської республік. Головною військовою силою **Буджацької республіки** стали некрасівці, селянське ополчення «вільних козаків». До літа 1918 року на Буджаку діяли козацькі загони селянської армії батьки Махна, Чорноморського повстанського козацького війська (отамани С.Заболотний, Дерев'яга, Я.Кощовий, Солтис, Боровський, Кіршул, Карий, Коваленко, Стратіївський, Солоненко, І.Деркач, Бондаренко, Шевченко), Одеського українського військового Коша (І.Луценко), Союзу української молоді (Одеська Січ), Гайдамацькі курені (О.Сахно-Устимович), **Татарбунарська козацька сотня (**згодом **1-й революційний Акерманський кавалерійський загін)**; відбулися **Бендерське, Хотинське, Татарбунарське** повстання. Є свідчення, що за часів румунсько-боярської та німецько-фашистської окупації (1918-1944) на Буджаку діяли **підпільні міські, селянські та козацькі організації.** У післявоєнний період до початку 70-х років на Буджаку існували **мистецько-культурні нелегальні**, **напівлегальні та легальні козацькі гурти,** які дали початок осередкам Українського Задністрового Вільного козацтва, що із 1973 року діяло на теренах Буджаку…

Сучасне козацтво Буджаку пройшло в своєму розвитку ряд етапів:

01. 1973-1987. ЕТАП «ВІЛЬНОКОЗАЦЬКИЙ». В 1970-ті роки цього періоду мистецько-культурні нелегальні, напівлегальні та легальні **козацькі гурти «Вусачі»**, **«Гасанці»**, **«Покровці»** та ін. трансформуються в аморфну мережу неструктурованих та слабоструктурованих осередків: **нащадки мазепинців та запорожців** - м.Білгород-Дністровський (М.Русін, М.Бевз), Білгород-Дністровський район – Старокозаче (О.Кочубинський), Петрівка (В.Негода), Переможне-Папушойя (В.Сергєєв), Турлаки (С.Федоров), Стара Царичанка (Г.Городецький), Нова Царичанка (С.Стеценко); **нащадки запорожців та некрасівців** - Кілійський район – Кілія (Л.Суворов, І.Малий), Вилкове (Л.Соколов, М.Маковецький), Мирне (В.Казаков), Трудове (Ф.Задорожний), Шевченкове (Х.Юрченко), Приморське (В.Мішков); **нащадки некрасівців та запорожців** - м.Ізмаїл (В.Корнєв, І.Лісовий), Ізмаїльський район – Стара Некрасівка (В.Селезньов), Муравльовка (Д.Макаров, Я.Тимофєєв), Першотравневе (П.Волощук), програми

діяльності яких практично не мають чіткого ідеологічного спрямування, зосереджуючись на мистецькому та військово-спортивному напрямку й лише некрасівці ще й на духовному (старовірство). Після 1983 року виникає більш-менш організована мережа козацьких осередків **Українського Задністрового Вільного козацтва,** що пов'язано із «перебудовою» та налагодженням контактів із зарубіжними козацькими організаціями Європи та Америки, зокрема із **Українським Вільним козацтвом, козацьким земляцтвом Болгарії, нащадками козаків Румунії** (некрасівці-липовани-старовіри та запорожці), **Молдови** і **Гагаузії.** Мережа ця не мала єдиного координаційного центру. Ініціаторами створення осередків, як правило, виступали родові старійшини та козацька молодь.

02. 1988-1991. ЕТАП «РОЗБУДОВНИЙ». Створюються неформальні легальні козацькі гурти в Адамівці – **осередок Задністрового козацтва** (В.Тимофєєв, В.Гуцан, В.Гончаров, Д.Завацький, А.Редько), в місті Білгороді-Дністровському – **Буджацький осередок-Буджацька Січ** (І.Деордиця, Б.Устименко, В.Мисюк, О.Зуєв) та **Задністровий осередок** (А.Токарєв, М.Слєпухн, Ю.Корнєв, В.Кучер), в Білгород-Дністровському районі – **Задністрова паланка** (Л.Городецький, Є.Костецький, П.Білоусенко, А.Берлізов, Г.Марин, Д.Серцевич, Ф.Панаїт, Ю.Денисів); козаки-задністровці беруть участь у святкуваннях **500-річчя Запорозького козацтва, Дня козаків Півдня Бессарабії;** видається регіональна газета **«Козацький вісник»** (В.Тимофєєв), яка розмножувалась під копірку.

03. 1992-1995. ЕТАП «ПЕРЕХІДНИЙ». Створюються неформальні та формальні козацькі громадські організації, активізується їх діяльність – **Буджацьке Січове козацьке військо** (І.Деордиця, кн. В.Долгорукий-Аргутинський, Б.Устименко, О.Ступак, М.Вітряк, В.Бойчев, О.Зуєв, В.Мисюк, О.Черв'як, В.Воробйов, М.Скляренко, Г.Мельниченко), **Білгород-Дністровська паланка** (Л.Городецький, Є.Костецький, П.Білоусенко, А.Берлізов, Г.Марін, Д.Серцевич, Ф.Панаїт, Ю.Денисов, П.Смаглій, В.Тимофєєв, Є.Хоменко, І.Хоменко, А.Майстро, В.Якименко, Г.Римський), **Задністрове земляцтво** Всесвітньої спілки козаків (М.Слепухін, Ю.Корнєв, А.Токарєв, Ю.Ломовцев, В.Кучер, Г.Антонов, О.Некрасов, С.Пронін, Г.Глущенко, Є.Дмитренко, Ю.Харчук), **Адамівський осередок козацтва** – Адамівський курінь Задністрового козацтва – добровільне козацька дружина з охорони громадського порядку (В.Тимофєєв, А.Редько, В.Гончаров, В.Гуцан, Д.Завацький, М.Маринеску, А.Кульчицький, Ю.Ніколайчук, В.Рибальченко, О.Чеботюк, В.Тимофєєв-молодший, Р.Куліков, О.Козаченко, І.Одорожа, В.Білоус, Ф.Козубенко, В.Козубенко, Ю.Лавриненко, С.Подолько, В.Деревенча, Д.Лазуренко, Ф.Макаренко, С.Макаренко, С.Редько, О.Харченко, І.Гамар, А.Антонюк, І.Даниленко), що за основу роботи обрав **Чотирнадцятирік** (Козацький звичаєвий кодекс, який ґрунтується на заповідях **некрасівців**, **мазепинців і запорожців**) та **Кодекси буття Українського козацтва;** починається робота із вивчення козацької виховної спадщини

в **Білгород-Дністровському училищі** Південноукраїнського державного педагогічного університету (В.Юрченко, В.Лобанова, О.Виштак, І.Головань); видаються три частини збірки **«Козацтво»** (В.Тимофєєв), що слугувала козакам Буджаку за довідник. Газету **«Козацький вісник»** розмножували у копір-центрі **«Ксерокс»** «**СП «Петрекс».**

04. 1996-1999. ЕТАП «РЕЄСТРОВИЙ». Проходить державна реєстрація козацьких громад та козацьких дружин – **Адамівська козацька добровільна народна дружина,** створюються нові козацькі організації – **Білгород-Дністровське міжрайонне козацьке товариство пасічників,** яке згодом отримало назву – **Білгород-Дністровське міжрайонне паланкове козацьке товариство** (Л.Городецький, А.Берлізов, В.Тимофєєв, П.Білоусенко, І.Денисів, І.Тищенко, Ф.Панаїт, А.Миряков, М.Савчин, Я.Арезда, Г.Марин, Д.Серцевич, Ю.Денисів, М.Скляренко, М.Дейна, І.Лісіцин, В.Тимофєєв-молодший, В.Гуцан, Л.Гречко, Д.Завацький, І.Гамар, А.Майстро, В.Якименко), **Білгород-Дністровський міський козацький Кіш** (М.Скляренко, О.Царенков, В.Гавриленко, О.Мица, С.Горлачов, В.Бойчев, Б.Устименко, М.Дейна, В.Воробйов, О.Черв'як, В.Павлюк, М.Скиба, В.Кулинський, І.Оленєв, Б.Вітряк), **Саратське районне козацьке товариство** (С.Іванов)**, Ізмаїльський міський курінь «Наливайко»** (А.Гриченко), **Татарбунарське районне козацьке товариство** (О.Гусаренко); залучаються козаки до співпраці із владою; створюється козацький художній колектив - **духовий оркестр** (С.Радченко); створюються школи козацько-лицарського виховання та джурові осередки в школах – **Долинівська Січ** (Т.Тома, М.Долгошеєнко, Т.Молчанова), **Старокозацька** та **Молозька Січі** (І.Лісіцин), **Миколаївсько-Новоросійська Січ** (В.Фоменчук, Г.Настаченко), **Адамівська Січ** (В.Тимофєєв, П.Лавриненко, В.Гриценко, С.Тимофєєва-молодша, В.Вронська, Н.Галицька, К.Граждан, Р.Буравицька, І.Корженко), **Випаснянська №1 Січ** (В.Гавриленко); видається регіональна газета **«Козак»** (В.Тимофєєв) із додатками «Козача», «Леля», «Джура», «Дана», «Молодик», «Берегиня».

05. 2000-2005. ЕТАП «УСТАНОВЧИЙ». Створюються **міська** та **районна Координаційні ради** з питань розвитку козацтва при голові райдержадміністрації (П.Ігумнов) та міському голові; затверджуються **районні** та **міські заходи** із розвитку козацтва (2002-2005); створюються джурові осередки в школах - **Турлацька Січ** (Т.Тодорова, В.Чумаченко, Л.Коваленко), **Вигінська Січ** (В.Біленко, О.Вдовиченко, А.Берлізов, М.Поліщук); до співпраці із козацтвом залучаються художні колективи - **хор української народної пісні «Мрія»** (І.Зорило), **ансамбль української народної музики «Веселка»** (М. та В. Нікіруй), **ансамбль української народної музики «Гроно»** та **гурт «Русичі»** (Б.Нікіруй), **народна хорова капела – пошуково-дослідницький фольклористичний гурт «Алкалія»** Будинку культури с. Старокозаче (В.Вареник); створюються нові козацькі організації – **Осередок молодих козаків, 1-й Окружний полк ім. П.Орлика** (О.Царенков,

М.Врублевський, В.Воробйов, В.Єремєєв, П.Лабунець, І.Мамонтов, С.Ковалів, М.Скиба), **Окремий курінь ім. С.Білого** (П.Городниченко, Ю.Сокорєв, О.Сокорєв), **курінь Війська Запорозького** (М.Возний, В.Жуковський, В.Лесін), **Монашівська сотня** (В.Ткаченко, В.Парпалак), **Білгород-Дністровський районний осередок ЧКЗ** (В.Білоус, О.Яровий), **Болградське районне козацьке товариство** (В.Копитін), **Арцизське козацьке товариство** (І.Павлов), **Кілійське районне козацьке товариство (**О.Бойченко**), Кілійське районне козацьке товариство УРК** (М.Сокольников), **Кілійський районний осередок Соборного козацтва України** (А.Палій), **Ізмаїльський районний осередок Придунайсько-Ізмаїльського козацького товариства** (Ю.Закіров), **Ізмаїльське районне козацьке товариство** (С.Желязков), **Ізмаїльський міський козацький клуб школярів, Придунайська Січ** (М.Деревенча), **Ізмаїльська паланка козацтва Запорозького** (М.Підіпригора, В.Ромащук), **Бессарабський полк УРК** (В.Поправко)**, КЮМІР «Шквал»** (В.Тимофєєв), **Задністрова Січ** (В.Тимофєєв, В.Смаковський, В.Лукашевський, М.Дейна, О.Царенков, В.Єремєєв, Б.Устименко, В.Тимофєєв-молодший, І.Лелеченко, О.Черв'як, В.Павлюк, Ю.Щербина, А.Кривенко, М.Скибенко), **Жіноча громада** (Л.Горлачова, Ю.Шинкаренко), **військово-спортивний клуб «Патріот»** (В.Гавриленко), **клуб «Козачка»** (Л.Васелінга), районна **«Молода Січ»**; створюються козацькі духовні громади – **Свято-Рівноапостольського-Кн.Володимира-Білгород-Дністровська**, **Свято-Покровська-Білгород-Дністровська**, **Свято-Казанська-Адамівська** (всі - о.Микола); **Берегині-майстрині** створюють козацькі прапори – Білгород-Дністровської паланки (Л.Саранді), Адамівської Січі (М.Худа), Задністрової Січі (Г.Лукашевська), 1-го Білгород-Дністровського полку (Л.Саранді); буджацькі козаки беруть участь у **Помаранчевій революції**; видаються газети **«Річ про Адамівську Січ», «Річ про Буджацьку Січ»** (В.Тимофєєв); друкується дванадцятитомник (21 книга) **«Архіви козаччини Задністров'я»** (С.Тимофєєва-молодша, В.Тимофєєв).

06. 2006-2010. ЕТАП «ПРОГРАМНИЙ». Затверджуються **районні програми розвитку Українського козацтва на 2008-2010 роки** та **Патріотичного гарту молоді на 2010-2012 роки**; створюються **районна Рада керівників** громадських організацій козацького спрямування (В.Тимофєєв) та **районна Координаційна рада** з підтримки розвитку Українського козацтва (П.Ігумнов); за Буджацьким козацтвом закріплюється священик **Святопокровського храму на Переможному** (о.Андрій); проводиться цикл семінарів-тренінгів – проект **«Козак-лідер-2007»,** проект **«Козацька громадська Рада-2010»;** святкується **20-тиріччя Задністрової Січі**; проводяться виїзди делегації козаків Задністров'я на Ради в **Київ, Конотоп, Тернопіль, Єнакієве, на Хортицю;** створюються **Шабівський** (М.Скибенко, Г.Хохлачов)**, Гагаузський** (С.Крістіогло), **Затоцький** (Б.Шевчук), **Придністровський** (І.Николаєв), **Переможненський** (В.Шефер) та **Адміністративний** (В.Каланжов) курені**, районна громада Берегинь** (С.Петрівно);

створюються джурові та данові осередкі в школах – **Випаснянська №2 Січ** (А.Кривенко)**, Салганська Січ** (О.Тиханська)**, Великомар'янівська Січ** (М.Чороба); відновлюється діяльність джурових та данових осередків в школах – **Вигінська Січ** (О.Вдовиченко)**, Старокозацька Січ** (Ю.Щербина); створюються нові осередки - **Баштанівська Січ** (О.Мамчур), **Михайлівська Січ** (М.Шевченко), **Ізмаїльська районна організація УКВ, Ізмаїльське об'єднання громадян «Козацький спадок»**; працюють у **Малій Академії наук (МАН)** педагоги-керівники учнівських проектів з історії та сучасного стану Українського козацтва: **А.Рубанович** (Сергіївська школа, учні – В.Козак), **А.Галинська** (Білгород-Дністровська №4 школа, учні – В.Соловенко), **Ю.Федьків** (Білгород-Дністровський районний ліцей «Пріоритет», учні – Н.Пак), **В.Корінь** (Білгород-Дністровська №11 школа, учні – М.Базиленко) та ін.; створюються козацькі художні колективи – **гурт «Отаман та Берегиня»** (В.Тимофєєв)**, ансамбль «Кредо»** (Л.Царевська)**;** створюється видавництво **«СПД СП»** (згодом **«Отаман»**, **«Гетьман»**)**;** видаються газети **«Річ про Січ», «Козацтво Задністров'я», «Козак Задністров'я» - «Січ», «Козак Задністров'я»** (В.Тимофєєв), друкується дев'ятитомник **«Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я»** (В.Тимофєєв)**,** створюються перші **Інтернет-сайти козаків Задністров'я (Буджаку).**

07. 2010-т.ч. ЕТАП «СУЧАСНИЙ». В жовтні 2010 року козацькі організації Буджаку об'єдналися в Асоціацію козацьких товариств Буджаку – **Буджацьке козацтво.** Отаманом-координатором було обрано В.Тимофєєва. До **Ради Старшини** (згодом **Ради Отаманів**) увійшли 12 (згодом 14) козаків; була обрана **Рада Старійшин;** затверджена **Концепція Програми розвитку Буджацького козацтва,** було проведено ряд заходів з покращання **матеріальної бази Асоціації козацьких товариств Буджаку,** налагоджується взаємодія із священиками **храмів Святої Покрови та ін. району** (в минулому храмів козацьких станиць). Затверджуються регіональні програми **Розвитку Українського козацтва на 2011-2015 роки, Патріотичного виховання дітей та молоді на засадах козацького лицарства «Патріот» на 2013-2015 роки;** оновлюється **регіональна Рада** керівників громадських організацій козацького спрямування (С.Петренко); створюються **Ренійське козацьке товариство** (В.Рені), **Тарутинське козацьке товариство** (К.Тарута), **Бритівська Січ** (В.Савчук, О.Данилюк, В.Ковпак, К.Волкова), **Переможненська Січ** (Т.Римська), **Петрівська Січ** (Васелінга Л.Д.), **Школа Старшини (Отаманів) Буджацького козацтва** (О.Соколов)**, Навчально-методичний центр Буджацького козацтва** (А.Правець), **Характерницький** (В.Коренев), **Чорноморський навчально-оздоровчий** (О.Ступак), **Каролінобугазький** (М.Завойчинський), **Випасненський** (В.Молчанов), **Депутатський** (С.Кравченко) курені, **Татарбунарська районна організація УКВ, Білоліська Січ, Михайлівський (Саратський) окремий козацький полк, Болградське районне товариство УВК, Вилковське міське**

козацьке товариство УРК, Вилковське міське козацьке товариство УВК, Ізмаїльський окремий козацький полк, Асоціація навчально-виховних закладів Буджацького козацтва, готуються документи щодо створення **козацького училища, п**рацює **Колегія радників отамана Буджацького козацтва, Штаб Буджацького козацтва, Суд Честі Буджацького козацтва, Науково-методична рада Буджацького козацтва, Добровільна дружина Буджацького козацтва**; буджацькі козаки беруть участь у подіях **Євромайдану** (Революції Гідності), захищають Батьківщину на сході України **(АТО),** починають формувати **архівний фонд** документів козацьких організацій Буджаку (у складі Об'єднаного архівного фонду Р-8243 «Козацькі товариства Одещини» Державного архіву Одеської області Національного архівного фонду України), беруть участь у роботі **Науково-методичної ради Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАН України** (Т.Чухліб), **Ради Старійшин** та **Ради Засновників** Організацій Українського Козацтва (В.Литвин, І.Козар), **Ради Козацьких Отаманів України** (А.Грива**), Всеукраїнських та міжнародних** конференціях з питань козацької педагогіки (Ю.Руденко, Ю.Мельничук), зустрічах з **козаками зарубіжжя** (Болгарія-Софія, Туреччина-Стамбул, Румунія-Тулча, Молдова-Комрат, Придністров'я-Рибниця, Росія-Муравлянка), в проведенні шкільних, районних, обласних етапів **козацьких ігор** – «Козацькі забави», «Козацькі розваги», «Козацький гарт», «Козацькі звитяги», «Сокіл-Джура», **Великих козацьких рад** – в Києві, Західній (Львів, Тернопіль) та Східній (Харків) Україні, на Хортиці, в щорічних акціях **ГЖО «Червона калина»** щодо Калинового гаю; до козацтва висвячуються **творчий колектив «Днестр»** (С.Ростікова) та **знані Буджацькі козаки** - В.Чорнолуцький, С.Б.Кравченко, В.Орлова, Д.Корчагіна, С.Петренко, Д.Чолак, Є.Пітюков, В.Молчанов, А.Токаренко, Б.Бойко, Г.Золотар, Б.Деренжі, С.Батін, А.Чередніченко, О.Полещук, С.Короленко, А.Царук, М.Салій, С.Майстро, О.Садовський, Л.Попова, Т.Римська, В.Савчук, Т.Браткевич, Н.Фоменко, М.Адиров, Г.Трегубенко, А.Трегубенко, Г.Клоченко, С.Макаренко, В.Ковпак, К.Волкова, А.Кожухаренко, Л.Гусько, С.В.Кравченко, О.Шевчук, Л.Чекмарева, І.Параденко, К.Ткаченко, Г.Агафонова, А.Павленко, С.М.Кравченко, А.Задорожний, О.Ростіков, Т.Демченко-Козланюк, Г.Руссу, Ю.Леванюк, І.Кутова, О.Кобзар, А.Кольцов, С.Козубенко, Ю.Кутовий, Л.Гейченко, І.Цуркан, Г.Холостенко, В.Гловацька, Г.Архипенко та ін.; друкується п'ятитомник **«Архіви козаччини Буджаку»,** семитомник **«Архіви козаччини Одещини»,** дванадцятитомна енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку **«Лицарі України»** (С.Ушанова, В.Тимофєєв), конволют **«Час виховувати лицарів»** (В.Тимофєєв, С.Ушанова); створюються нові **Інтернет-сайти,** що висвітлюють діяльність організацій Буджацького козацтва в XXI столітті; продовжується видання козацького часопису **«Річ про Буджацьку Січ»** (В.Тимофєєв), **книг про Буджацьке козацтво**, ін. **публікацій,** затверджується **Програма розвитку українського козацтва на 2016-2020 роки** та ін.

ВСТУП

01. БУДЖАК (межиріччя Дунай-Дністер – Південноукраїнське Задністров'я).

Загальна характеристика. Буджак (старослов. Кутъ, рум. Bugeac, гаг. Bucak, тур. bucak – «вугол», «кут», «закуток», що є перекладом словянської назви, також іноді Аккерманщина) – в XVI-XVIII ст. історична область на півдні Бессарабії, що займає південну частину між гирлами Дунаю, Дністра, на сході омивається водами Чорного моря. Включає в себе частину дельти Дунаю. Історично є частиною більш великого, переважно степового макрорегіону, відомого як Північне Причорномор'є. Включає в себе південні райони Молдови та південно-західну частину Одесьлої області України. Характеризується пістрявим національним складом. Один з найсвоєрідних регіонів сучасної України у мовному, культурному та географічному відношенні. Загальна площа 12,4 тис. км2.

Етимологія назви регіону сходить до турецького слова буджак (вугол) – така назва степової території, що лежала між турецькими фортецями Ізмаїл, Бендери, Аккерман (сьогодні Білгород-Дністровський). Альтернативна назва регіону - Аккерманщина сходить до турецької кальки слав'янської назви найбільшого міста регіону Білгорода-Дністровського (від Біла фортеця) IX-XII ст.

У античні часи Буджак був заселений фракійськими племенами.

VI ст. до н.е. на ці терени просуваються скіфи зі сходу. IV ст. до н.е. до Бессарабії з правого берегу Дунаю переселяються гети та даки.

106 р. Після воєн даків з Римом їхня держава була включена до римської провінції Дакія. У III-VI ст. до Бессарабії переселялися племена готів, слов'ян, гуннів, болгар, аварів. В ранньому середньовіччі Буджак та Ногайські степи населяли уличі та тиверці.

IX-X ст. південна частина Бессарабії (Буджак) перебувала у складі Болгарського царства, однак після походів Святослава на Дунай Бессарабія потрапила під владу київських, пізніше галицько-волинських князів. У південній Бессарабії (Буджаку) кочували печеніги та половці. У XIII ст. тут оселяються татари.

У XIV-XV ст. терени південної Бессарабії були відвойовані у татар правителями Молдавського князівства. У XV ст. на територію Бессарабії проникають війська Османської імперії.

В XVI-XVIII ст. регіон займала Буджацька (Аккерманська/Білгородська) орда, представники якої – кочові тюрки-єрюки прийняли іслам й були лояльні до Кримського ханства та турецького султана й постійно конфліктували із запорозькими козаками. В результаті змішування кількох кочових тюркомовних племен між вустями Дністра та Дунаю до початку XVIII ст. склався місцевий татарський етнос – буджацькі татари.

Буджак входив до складу Османської імперії до 1812 року. З травня 1812 року, згідно з Бухарестською мирною угодою між Росією та Туреччиною, Буджак відійшов до Російської імперії, де перебував до січня 1918 року. У Російській імперії назва Буджак використовувалася для опису південної степової частини Бесарабської губернії, яка, у свою чергу входила до більш великого історико-етнографічного регіону Новороссия. У лютому 1918 року Буджак анексувала Румунія і до 1940 року він входив до її складу.

У 1940 році Буджак визволений радянськими військами і, відповідно до пакту Молотова-Ріббентропа, відійшов до СРСР. Після цього був поділений на 13 адміністративних районів, з яких 7 серпня 1940 року була сформована Аккерманська область. З 7 грудня 1940 року Буджак входив до складу Ізмаїльської області. З 19 липня 1941 року до 25 серпня 1944 року територія Ізмаїльської області захоплена румунськими та німецькими військами. В серпні 1944 року Буджак був визволений Червоною Армією від румунських загарбників. 15 лютого 1954 року, у зв'язку зі скасуванням Ізмаїльської області, територія Буджаку увійшла до складу сучасної Одеської області.

Для Буджаку характерний рівнинний рельєф та степовий ландшафт, клімат посушливий. Не зважаючи на наявність комплексу великих прісних водойм (озера Кітай, Кагул, Ялпуг, Катлабуг та ін.), територія характеризується нестачею водних ресурсів. Для морського узбережжя Буджака характерна наявність низки великих солоно водних і солонуватоводних лиманів (Алібей, Сасик, Бурнас, Шагани та ін.). Також на узбережжі є багато лиманів повністю або частково відгороженних від моря піщано-раковинними пересипами.

Річкова мережа Буджаку належить басейнам Чорного моря, Дністра, Дунаю. Головні ріки – Дунай (із Кілійським гирлом), Дністро (із притокою Кучурган). Дельта Дунаю та плавні Дністра місцями заболочені. Значні річки мають велике господарське значення для судноплавства, зрошення та отримання електроенергії. Довжина лиманних і морського узбережжя від гирла реки Дунай до Тілігульського лиману досягає 300 км.

Буджак здавна відомий своїм строкатим етно-мовним складом в цілому. Ни один із етносів не складає в Буджаку більшості, причому доля українців в ньому (40%) майже вдвічі нижча, ніж по країні в цілому (78%) і в півтора рази нижче, ніж в Одеській області зокрема (60%). Підвищена частка болгар, молдован, гагаузів; частка етничних росіян відповідає загальноукраїнській. У XIX та XX ст. значну частку населення Буджаку складали німецькі колоністи, жили швейцарці. Зараз німців майже немає. В регіоні зберігається невеликий ареал компактного поселення албанців-арнаутів (0,4% від всього населення).

За переписом 1989 року в українській частині Буджаку проживали: українці (35,8%), болгари (24,8%), росіяни (17,7%), молдавани (15,2%), гагаузи (4,6%), інші (1,9%).

За переписом 2001 року в українській частині Буджаку проживали: українці (40,2%), болгари (20,9%), росіяни (20,3%, російське населення переважає у містах і зокрема складає більшість населення міста Ізмаїл), молдавани (12,6%), гагаузи (4,1%), інші (1,9%). Всього населення – 617,2 тис. чол. (українці – 248 тис. чол., болгари – 129,0, росіяни – 124,5, молдавани – 78,3, гагаузи – 24,7, інші – 12,7).

Історичний екскурс. Буджак – один із найскладніших і найцікавіших територій України з точки зору історичного минулого, етнічного складу та наявності інтересів ближніх і не дуже ближніх держав.

Цей регіон в свй час зіграв дуже важливу роль в геополітичній грі великих держав, які у вирі недавніх подій ніби-то підзагубили своє колишнє значення. Це «знецінення» чисто зовнішнє, оскільки бурхливі води повернуться в своє русло і тоді ці держави знову повернуться на перший план світової геополітики. Знаменно, що мовою татар - ногайців, топонім Буджак означає «кут», а може ... «забутий кут»? У давнину, батько географії Страбон, називав ці землі «гетського пустелею», а в Середні століття, сучасники включали їх в т. зв. «Дике поле», або «Великий степ», який простягався від «Угорської пушти» (Панонії) - на заході, до пустелі Гобі - на сході. Такі невтішні відгуки були дані місцевості не просто так. Регіон не тільки виділяється надзвичайної убогістю рослинного і тваринного світу щодо Європи взагалі, але й відсутністю корисних копалин та інших природних ресурсів. Питна вода тут зустрічається рідше, ніж в інших справжніх пустелях.

Виникає запитання: чому такий бідний регіон був яблуком розбрату великих держав протягом стількох століть. У чому секрет того, що великі імперії чіплялися за цю бідну землю з таким завзяттям, навіть коли перебували в агонії? Наведемо лише деякі факти, які неминуче викличуть деякі питання: Стародавні греки створили низку колоній і емпорій (торгових факторій); Римська імперія витратила колосальні кошти, щоб забезпечити контроль над цією зоною, де перед степовиками - кочівниками не було ніяких природних перешкод - відомо, що Траянові вали були зведені в цій місцевості, прямо в чистому полі; Візантійці, навіть відступивши під натиском тюркських болгар, ще сто з гаком років утримували укріплену гарнізонами лінію на

Дунаї, яка була відділена від основних імперських земель смугою в кілька сотень кілометрів; Варязькі конунги Київської Русі і князі Галицько - Волинського князівства провели безліч військових кампаній, щоб встановити контроль над цим регіоном; Найжадібні і розважливі купці середньовічної Європи - генуезці будували на морському узбережжі Буджака фортеці і замки, які виявлялися об'єктом постійних набігів кочівників; Відносини між Угорським королівством і Молдавським князівством були на тривалий термін також зіпсовані через ці землі; Військові зусилля Блискучій порти були спрямовані прямували на захоплення і утримання фортець Кілія і Четатя Албе, хоча інші фортеці та міста Молдавського князівства, були і багатші й більш процвітаючі - щоб максимально убезпечити нові райі, султани дозволили ногайським татарам утворити в цих степах Буджака якусь подобу ханства - «татарлик»; У експансіоністських планах Російської імперії Буджаку приділялася особлива увага - для досягнення своїх цілей, Росія пішла навіть на порушення договорів з Молдавським князівством і Османської портою - назва «Буджак» вкоренилося тільки з окупацією Дністровсько - Прутського межиріччя Російською імперією в 1812 році - до тих пір, навіть у російських джерелах, цей регіон називався Бессарабія - поширення назви на все межиріччя було спробою з боку Росії виправдати анексію території, на яку вона не мала, за поглядами румунських-молдовських істориків та діячів, жодного історичного, етнічного або юридичного права; Після Кримської війни англо-франко-італо-турецькі переможці особливо наполягали на повернення Буджака Молдавському князівству; Таку ж наполегливість проявила Російська імперія, коли в результаті російсько-турецької війни 187 -1878 років, відібрала у свого союзника Румунії, три южнобессарабскіх повіту - заради цього вона пішла на нерівний територіальний «бартер» з кількісної точки зору - Добруджа (за площею) замість Буджака; Після реаннексіі Бессарабії в 1940 році, Москва вдалася до самоправного включенню Південного Буджаку (разом з дунайськими портами і містом Четатя Албе) до складу Української РСР – у 1947 році Румунію змусили поступитися острівом Зміїним - цей, до недавньої пори, безлюдний скелястий острів, був облагороджений - на ньому з'явилися мешканці, хоча навіть питну воду доводиться завозити з материка - з флори і фауни тут присутні лише лишайники і змії – вони дали назву острову.

Відповідь на всі ці питання можна дати тільки один - важливе стратегічне значення даного регіону. Сталін називав геополітику фашистської наукою, але анексувавши Бессарабію і Північну Буковину, перекроївши адміністративні кордони регіону на користь Україні, він керувався саме геополітичними міркуваннями. Найефективніший метод, що використовують в геополітиці - це системний підхід. Він дозволяє виявити географічні, демографічні, історичні, економічні та іншого порядку фактори, які наклали свій відбиток на геополітичний вигляд регіону.

Буджакський регіон на даний час розділений між Республікою Молдова і Україною. Він становить нерівносторонній п'ятикутник, чотири сторони якого позначені водами Прута, Нижнього Дунаю, Чорного моря і Дністра, а п'ята (північна), сторона не має чіткої географічної прив'язки, але можна провести уявну косу лінію, яка проходить приблизно вздовж південної кромки колишньої зони Кодр - починаючи від Прута, південніше кодров, Тігеч і до Дністра, трохи північніше Кеушан.

Зона, що розташована між Дністром і Південним Бугом (Буго-Дністровська Молдова) - звана в румунських історичних джерелах Олат (округом) Вози або просто Возіян, являє собою майже точну копію Буджака. На деяких старих російських картах вся територія між нижньоми течіями Дунаю, Прута і Південного Буга називалася Бессарабія.

Рельєф Буджака не надто балує погляд різноманітністю форм. Регіон представляємо собою хвилясту рівнину, подекуди всипану пологими пагорбами, яка наближаючись до моря, стає пласкою. Грунти тут набагато бідніші, ніж в інших частинах Бессарабії. Через посушливий клімат і близість моря рівень засоленості високий і солончаки зустрічаються часто. У середні віки на узбережжі можна було

зустріти піщані дюни. Римський поет Публій Овідій Назон, засланий божественним Октавіаном Августом в Томі, підтверджує погану славу регіону в очах римлян, які звикли до більш м'якою і різноманітною природою. У своїх елегіях, написаних на засланні, Овідій описує ці краї в найпохмуріших тонах.

Флора представлена переважно травами. Дерева встречаються рідко, у вигляді гайків або окремих екземплярів. Ліси зустрічаються лише в річкових долинах. Місцевість дуже підходить для екстенсивного скотарства (особливо овець і кіз, які невибагливі в утриманні). Дика фауна представлена звичайними для степової смуги видами. Буджак, що межує з трьома річками, відчуває хронічну нестачу питної води, будучи в цьому відношенні однієї з найбільш посушливих зон в Європі. «Внутрішні» річки, що протікають по степу з Півночі на Південь, насправді являють собою пересихаючі влітку струмки. Навіть нечисленні озера відрізняються підвищеним вмістом солі, а деякі з них просто перенасичені сіллю. У середні століття тут випарювали сіль, яка була одна з головних статей експорту Молдавського князівства.

Економіка регіону відповідала географічному положенню, наявним ресурсам та природно-кліматичним умовам. Зрозуміло, в першу чергу мова йде про скотарство (переважно вівчарство). В епоху середньовіччя Буджак поставляв на ринки Стамбула баранні шкури, каракуль, шерсть меріносів і баранину. Придатні для випасного скотарства умови здавна привертали до регіону кочові степові народи. Рибальство було основним промислом населення, що проживає на берегах річок, озер, лиманів, морському узбережжі, лиманських плавнів (які називаються «гьоламі»). Торгівля солоної і копченої рибою була важливим джерелом доходів для господарською казни і населення регіону. У долинах річок розвивалося землеробство, представлене культурними злаками, овочівництвом і виноградарством.

Гирла Дунаю, Прута, Дністра і Чорноморське узбережжя сприяли розвитку морської та річкової торгівлі - в ті часи переважало прибережне каботажне плавання на малотоннажних судах (галерах і фелюгах), а річки були набагато полноводніші і глибші. Відносно мала глибина лиманів і річок не була серйозною перешкодою для подібного виду плавання - тому порти регіону були серед найбільших і процвітаючих в Чорноморському басейні. Заняття і промисли мали етнічний поділ. Місцеве населення займалося в основному землеробством, скотарством, річковим і озерним рибним промислом. Кочівники займалися виключно скотарством, а греки займалися морським рибним промислом. Торгівля була «поділена» між греками, вірменами і генуезцями. Починаючи з XIX століття, її фактично монополізували євреї.

В даний час в етнічному відношенні Буджак представляє дуже строкату картину, але цей «поліетнізм» був створений штучно, тобто він є наслідком державної політики, спрямованої на створення етнічного різноманіття населення, за рахунок місцевих етносів.

Гето-даки були найдавнішим населенням цих місць; це зафіксовано документально в історичних джерелах. «Батько» географії Страбон писав про них, як про уродженців цих місць. Гети належали до північної гілки фракійців, що населяють майже весь Балканський півострів. У спеціальній літературі досі дебатується питання про ідентичність гето-даків. Одне, безсумнівно, якщо навіть ці два етноніма позначали два різні народи, вони все ж настільки були близькородинними, що деякими авторами сприймалися як один. На морському узбережжі, в колоніях і торговельних емпоріях проживали греки, які намагалися зберігати мирні відносини з місцевим войовничим населенням. Між гето-даками і грецькими колоністами йшла жвава взаємовигідна торгівля. В еллінську і елліністичну епохи античного Причорномор'я, до Буджакський степ потрапили кочівникі скіфи, яких відносять до іранської мовної сім'ї, за ними послідували родинні скіфам племена сарматів, які вступили в контакт (втім, не дуже дружній) з «Pax Romana» («Римським миром»). Протягом декількох століть Дністровсько-Прутське межиріччя служило притулком бастарнам. Це був конгломерат окремих древньогерманских племен, основний масив яких населяв землі між Ельбою і Рейном.

Починаючи з III століття від Р. Х. греко-римський світ до самих своїх основ був порушений набігаючими хвилями степових кочівників. Зрештою, протягом цілого тисячоліття, кочівникам вдалося знищити обидві імперії, що виникли на руїнах «Римського миру» - західноримську і східноримську, яка відома і як Візантія. Буджакський коридор стає тим шляхом, через який кочівники Великої степу йшли на приступ рубежів Римської імперії. Ця облога була найтривалішою за всю історію людства. З початком епохи Великого переселення народів пов'язана і перша поява в цьому регіоні болгар та огузів. За тисячі кілометрів від Дністровсько-Прутського межиріччя, десь між пустелею Гобі і Алтаєм, знаходиться стародавня батьківщина всіх тюркських народів. Їхні предки займалися скотарством, яке в ту пору було екстенсивним, і вимагало наявності обширних пасовищ. Будь-яка посуха або зростання чисельності населення викликали відцентровий їх вилив на землі сусідніх племен. Таким чином, виникала ланцюгова реакція, схожа з цунамі - чим більше ця вбивча хвиля віддаляється від епіцентру землетрусу, тим потужніше і руйнівнише є її сила.

У IV столітті з цього степу піднялася хвиля цунамі, яка розтрощила все на своєму шляху від підніжжя Алтаю до Підгір'я Альп. Мова, звичайно ж, йде про гунів Аттіли, прозваний сучасниками «бичем Божим». Взагалі-то, власне гуни становили лише ядро цих кочівницьких орд, яким вдалося протаранити римський лімес, який до цього успішно стримував протягом більше двох століть неприборканий натиск німецьких племен. Серед безлічі більш-менш добровільних гуннских союзників, виявилися й болгари та огузи. Однак, вони були одними з багатьох. Після поразки на Каталаунських полях в 451 році по Р. Х. і смерті Аттіли в 453 році, мегаімперія гунів розпалася, і тюркські кочівники відійшли в степи і пустелі Центральної Азії. Болгари повернулися на велику європейську сцену в VI столітті, заснувавши на території сучасної України Велику Болгарію (згодом під тиском із сходу переселившись на Балкани), а огузи (гагаузи) лише в IX столітті, змішавшись згодом в північно-східній Болгарії – Добруджі (регіон Варна-деліорман-Лудогоріє) із печенегами та куманами (половцями) та прийнявши православ'я (це врятувало їх – вчорашніх ворогів – від взаємного квазітотального винищення) – взаємоассімілювалися. Лінгвістичні та расові відмінності першкодили їх розчиненню в оточуючих народах (слов'янських болгар, візантійських греків і південнодунайських молдован-румунів.

Через Буджакський степ пройшли не тільки тюрки, а й інші племена, які належали до інших сімейств і мовних груп. До приходу гунів тут панували готи, алани були іраномовними, а угорці відносяться до угро-фінської групи. Вони прийшли з Зауралля - місцевості під назвою Югра, тут вони знайшли свій кочівницький рай - Ателькузу або Етелькузу - так називали мадяри північнопричорноморські степу між Дніпром і Дністром, до свого навали в 898 році на Паннонська рівнину, але були вигнані звідти тюркськими болгарами. Тим більше, слов'яни, які проходили по цих місцях на своєму шляху до Цесароградa і поготів не були тюркомовними. Крапку над «і» в цьому вирі поставили татаро - монголи. У 1241 році орди на чолі з Батиєм прорвалися в Центральну і Південно-Східну Європу, залишаючись в нашому регіоні до середини XIV століття; тоді ж ці землі відвоювало Молдавське князівство. Навали з Азії припинилися з моменту появи вогнепальної зброї, яка майже звела нанівець переваги кочевнической кінноти перед пішим військом.

В XVI столітті після захоплення турками фортець Кілія і Четатя Албе, послідувало переселення в Буджак татар–ногайців (перед цим була невдала спроба Петра Рареша – молдавського господаря – скинути османське ярмо). Ногайці перебралися в Буджакського степ, в якому раніше не бували і залишили після себе безліч топонімів - Кіоселія, Ермоклія, Мінжір, Капаклія, Тараклія, Коштангалія, Кочул, Казаклія і т. п. Після російсько-турецької війни 1806-1812 рр. ногайські татари перебралися за Дунай - в Добруджу. У 1812 році в степу Буджацькому не залишилося жодного татарина. Тюркські кочівники різних племен, які пройшли через Буджак, на своєму шляху у багатші області, практично не брали участі у формуванні

молдавського та румунського етносу (з причини релігійних відмінностей). Їх присутність відчувається лише в топоніміці регіону - сучасного Буджака та прилеглих територій - (географічні назви - до вищезазначених додамо Конгаз, Крокмаз, Талміз, Комрат, Баурчі, Чок Майдан, Дезгінже, Жолтан, Бешалма, Чадир, Етулія, Чішмікіой, Кубей, Ялпуг, Сасик, Тузла, Картал, Садик, Анадолу, Муса і т. д.). Ці села населені молдаванами (Ермоклія, Мінжір, Капаклія, Тараклія - Кеушень, Коштангалія, Капаклія, Кочул, Крокмаз, Талмаза, Картал, Анадолу, Садик), болгарами (Тараклія, Кіоселія), гагаузами (25 населених пунктів з татарськими назвами і села зі змішаним румуно-слов'янським населенням (Муса, Тузла та ін.).

Вважається, що після того, як у правління Ауреліана римляни залишили Дакію, першими жителями Дністровсько - Прутського межиріччя стали східнослов'янські племена уличів і тиверців (є згадки, що уличі не були слов'янами, а тиверці, за свідченням російських літописів, були двомовними), але археологічних пам'яток, що свідчать про присутність слов'ян у Бессарабії взагалі, і Буджаку зокрема, дуже мало. Що стосується корінного населення - їхня присутність в регіоні простежується безперервно на всьому протязі відомої історії, про що свідчать археологічні джерела, і змушені визнати дослідники.

З релігійної точки зору, протягом століть, в Буджаку склалася парадоксальна ситуація. Цей, один з найрізноманітніших в етнічному відношенні регіонів Європи, в плані конфесійному являє собою дивовижну монолітність. Абсолютна більшість віруючих належать до Православної церкви. Це явище виникло не природним чином (мається на увазі добровільне прийняття Православ'я), а в силу державного втручання. Мова йде про результат переселення мусульманського населення з краю, після 1812 року, за наказом турецького султана і халіфа (духовного лідера всіх мусульман сунітського толку), повернення німців - лютеран «nach Vaterland», на історичну батьківщину, згідно з домовленістю між СРСР та гітлерівською Німеччиною, в 1940 році. Євреї іудейського (мозаїчного) віросповідання, яких було особливо багато після XVIII століття, масово емігрували до Палестини, пізніше в Ізраїль чи на Захід в 80-90-ті роки минулого століття. Частина з них була депортована в табори губернаторства Трансністрії (за активну участь у збройних виступах проти румунської держави в міжвоєнний період). Деяка частина євреїв була депортована Сталіним до Сибіру в 1940 і 1949 роках, під час колективізації і т. зв. «Кампанії по боротьбі з космополітизмом». Про період, що передував III століттю, коли населення краю прийняло християнство, було написано достатньо. Місцеві гето-даки поклонялися Замолксісу, кочівники, які здійснювали періодично навали – були язичниками. Їх культи містили елементи тотемізму, анімізму і магії, про що свідчать археологічні матеріали, виявлені в їх могильниках (наприклад - скіфські кургани). Християнізація Дакії почалася з апостольською місії Святого Андрія Первозванного, який згідно християнської традиції, проповідував у цих місцях Євангеліє, майже відразу ж після Воскресіння Спасителя. Хвилі кочівників з Центральної Азії майже не залишили слідів і з причин релігійного порядку. Вони, на відміну від місцевих мешканців, не були християнами, тому й мови не могло бути про взаємну асиміляцію.

Античні греки дуже добре зрозуміли економічне і геополітичне значення регіону, і створили тут кілька колоній і емпорії (торгові факторії) серед яких найважливішими були Тіра в гирлі Дністра, і Ольвія в гирлі Південного Бугу. З портів регіону, в мегаполіс, що розкинувся на берегах Босфору, в Левант та Італію, відправлялися суду завантажені зерном, сіллю, в'яленої та копченої рибою, шерстю, медом, воском, дорогоцінними хутрами, сухофруктами, винами, сукнами і тканинами, будівельним лісом. Зворотно суда привозили різні ремісничі товари, як то: вироби з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогі сукна і тканини, а також вина з Греції, Кіпру, Італії, пряноші та інші товари, призначені багатим верствам населення (Тараба, Пілат). Що стосується інших соціальних верств населення (в першу чергу

маються на увазі селяни - коматі), вони вели натуральне господарство і з ринком були мало пов'язані.

Буджацький степ являє собою вузький коридор, обмежений на півночі однойменної височиною, а на півдні - Дунаєм і Чорним морем, через нього відкривався широкий вихід на Береганскую рівнину, а через карпатські перевали, на Паннонська рівнину і альпійські перевали в Італію, до жаданої мети всіх завойовників того часу - Риму. У місці, названим «Залізними воротами», Дунай ніби «стиснутий» скелями і міг бути порівняно легко перейдений кіннотою кочівників. Звідси, а також і з бродів в нижній течії річки, відкривався оперативний простір для дій проти другого Риму – Константинополя. Той, хто володів гирлами Дунаю, міг без особливих зусиль тримати під контролем торгівлю між Сходом і «Pax Romana» («Римський світ»). Вісь Дунаю представляла собою зручний шлях для проникнення в серці Європи. Річковий флот з плотів або видовбаних в цілісному стовбурі човнів, не вимагав особливих знань в області кораблебудування або штурманському справі. Тим більше, що сама Дунайська долина могла бути пройдена кінними кочівниками і Сходу на Захід і назад. Як ми вже відзначали, з причини природно - кліматичних умов, які були схожі на умови пустель Центральної Азії, сучасники прозвали степовій регіон Бессарабії - «гетського пустелею» - по етноніму її корінних жителів. Ці суворі умови підходили кочівникам - завойовникам, яким було не звикати до нестачі води і більш ніж убогої їжі.

Історична традиція і археологічні дані підтверджують той факт, що гетська пустеля входила до держави Буребісти - - вождя гето - даків, яае простягала свої межі до середньої та нижньої течії Південного Бугу. Античні грецькі поліси були занадто роздроблені з політичної точки зору, і занадто слабкі у військовому відношенні, щоб повністю контролювати цей регіон. Вони воліли засновувати на морському узбережжі колонії і емпірії, у місцях укритих від негоди - у лиманів і заток. Усвідомлюючи свою військову слабкість, грецькі міста шукали покровительства і захисту у племінних вождів варварів (в нашому випадку, такими були гето-дакі). Перський цар Дарій I, син Гістаспа, спробував атакувати племена скіфів, які були ворожі його державі, і які населяли степи Північного Причорномор'я. Він перейшов Дунай і наступав в глиб гетської пустелі. Суворий клімат, нестача води і вороже оточення (скіфи застосовували по відношенню до загарбників тактику «випаленої землі») змусили перського «царя царів» (шахіншаха) повернутися додому, хоча він вже перейшов Дніпро і навіть Дон.

Більш явна експансія в регіоні проводилася з моменту виникнення Македонського царства, і особливо Олександром Македонським і його діадохами. Великий цар Македонії відмінно розумів стратегічне значення регіону, але через нестачу часу, (як відомо, він помер у розквіті років) йому так і не вдалося здійснити експансіоністські плани в цьому регіоні. До його імперії були приєднані лише землі, що лежать південніше Дунаю, а також гирла. Його єдина експедиція північніше цієї річки, проходила набагато західніше (на території сучасної Олтенії) і була спрямована проти гетів, які надали допомогу своїм побратимам з-за Дунаю (фракийцам - трибаллам), повсталим проти македонців). Те, що в Олександра були наміри підкорити і північнопричорноморські землі, видно з дій його диадохов. Так, в той час, коли Олександр воював з перськими військами Дарія II в Азії, намісник Причорноморської Фракії Зопіріон зробив військову експедицію проти Ольвії (грецької колонії в гирлі Південного Бугу, званого греками Гіспанісом), пройшовши через гетську пустелю (Буджак). На зворотному шляху, коли македонці збиралися переправитися через Дунай, на них напали гети. Зопіріон поліг на полі бою, а його військо було знищено.

Наступні спроби вжиті Лисимахом (300; 299 і 292 роках до Р. Х.) виявилися невдалими. Гето-даки нав'язали ворогові тактику партизанських дій і «випаленої землі». Після двох невдалих кампаній сам Лисимах був полонений гетами царя Дроміхета. Гетський цар простив македонського диадоха, і навіть, як пише Павсаній,

видав за Лисимаха свою дочку. Цей шлюб був «політичним». Вождь «варварів» розумів, що македонці ніколи б не пробачили йому страти диадохи. Хоча вони й були «самими відважними і справедливими серед фракійців» (як охарактеризував їх Геродот), гети не могли встояти а сутичці з усією світовою імперією Олександра.

Великий вождь Дакії Беребіста об'єднав в одне державне формування всі племена гето-даків, щоб усунути небезпеку, яка виходила від Риму. Знаменита грецька колонія Ольвія, яка спробувала протистояти Буребісти, була взята штурмом і спалена, і після цього вже ніколи не відроджувалася.

Завоювання Траяном Дакії мало скоріше всього геополітичну причину, всупереч твердженням, що римлян залучали природні ресурси і багатства цього краю. Звичайно, не можна скидати з рахунків і цей фактор, але не він був головним і визначальним. Саму грізну небезпеку для Римської імперії представляли німецькі племена, які більше століття піддавали атакам римський лімес на Рейні. У вересні 9 року від Р. Х. німцям вдалося розгромити в Товтебургском лісі римські легіони під командуванням Вара. Після цієї поразки імперія остаточно відмовилася від своїх амбіцій щодо завоювання німецьких земель на Рейні, і перейшла, по всьому фронту, до стратегічної оборони. Присутність римських військ на північ Дунаю послужило б стримуючим і страхітливим чинником для германців, яким завжди можна було нанести удар з тилу. Річкові флотилії римлян могли б по Дунаю проникнути в саме серце Німеччини і дістатися до його витоків, а також забезпечити постачання і супровід римських легіонів. Першим це зрозумів римський імператор Доміціан, останній імператор з роду Флавіїв. Як би ми не ставилися до його особистості, не можна не визнати за ним його талант полководця і стратега. У всякому разі, римляни виграли всі битви, в яких він особисто керував військами. Щодо принизливого миру, укладеного з Децебалом, то він був тимчасовим. Обидві сторони розуміли це, як і те, що римляни не збиралися дотримуватися його умови. Він був усього лише перепочинком, в якому однаково потребували обидві воюючі сторони.

Стратегічне значення Буджака особливо ясно виявилося під час першої дако-римської війни між Траяном і Децебалом. Вождь даків вирішив атакувати противника на його території, щоб зруйнувати комунікації римлян північніше Дунаю, для цієї мети він укладає союз із сарматами, і переправляє сконцентровані в Буджаку дако-сарматське військо через Дунай, вторгаючись в римську провінцію Мезію. Від неминучої катастрофи, перед якою померкли б поразки Вара в Товтебургском лісі і Фускуса при Тапа, римлян врятувала швидкість реакції Траяна. Римські легіони вчинили форсований марш кидок, і повернулися на правий берег Дунаю, задовго до того, як дако-сарматське військо дісталося до моста біля Залізних воріт, щоб відрізати їх від тилу. У битві при Адамклісі в 102 році від Р. Х. були розвіяні останні надії даків переломити ситуацію. Піхотинці Децебала і сармати-катафракти були розбиті. Римляни витягли з цього належні уроки, і після закінчення бойових дій зберегли свою військову присутність в регіоні. Фортеця - порт Тіра, стала оперативною базою римської армії і флоту в північно - східній частині Чорного моря. З метою захисту від набігів вільних даків та інших племен, були побудовані фортифікаційні споруди, що увійшли в історію як «Траянові вали» (північний вал - це фактично, географічна межа Буджака). Буджак був введений до складу Римської імперії, як частина провінції Нижня Мезія. Без цієї вузької приморської смуги Рим не міг ефективно контролювати гирла Дунаю і Чорне море, як «mare nostrum» (щось на кшталт «озера» або «внутрішньої водойми» імперії прим. Авт.). Завоювання земель північніше Дунаю, незважаючи на величезні витрати і зусилля, пов'язані із зведенням сухопутного лімесу, досягло своєї мети. Набіги германських племен припинилися практично на сто двадцять років. Спроби вільних даків та інших племен, вибити римські легіони з лівого берега Дунаю, зазнали невдачі.

Евакуація римлянами Дакії сталася при імператорі Авреліані в 271 році і почалася з ініціативи римської влади, з причин швидше внутрішнього порядку. Імперія переживала період найгострішої соціально-економічної та духовної кризи:

надмірне оподаткування, визванное непомернимі витратами на армію і роздутим бюрократичним апаратом; суспільство роздирали непримиренні суперечності між нобилитетом - з одного боку, рабами і колонами - з іншого; нескінченна низка повстань підкорених, але непокірних народів; римське громадянство, яке давно не надавало жодних привілеїв чи соціальних гарантій; гоніння на християнство - єдина релігія, яка могла б врятувати імперію - ось тільки деякі фактори, які прискорили падіння Римської імперії. Римська армія, особливо її еліта - преторіанська гвардія, підкупована численними претендентами на імператорський пурпур, все частіше втручалася в політику імперії. Імператорів скидали з калейдоскопічною швидкістю. Мало хто з них помер своєю смертю, а не від мечів преторіанців або отрути євнухів. У римські легіони все частіше набирають варварів, яких цікавило насамперед грошове утримання, а не захист батьківщини, яка, при здоровому міркуванні, і батьківщиною-то їм не була. У римській армії, що перемогла в 451 році на Каталаунських полях Аттілу, римлянином, можливо, був лише тільки її командувач - Аецій (названий «останній з великих римлян»). Незвичайно строкатий релігійний еклектизм і гоніння на християнство - єдину релігію, здатну вдихнути нове життя в агонізуючу імперію, призвели до остаточного і повсюдного падіння моралі, традицій і сім'ї. Цікаво відзначити, що в цьому відношенні Римська імперія як дві краплі води схожа на сучасне, корумповане і отруєне ліберальною ідеологією суспільство. Розлучення, свобода сексуальних відносин, гомосексуалізм, ледь прикритий святенницької личиною атеїзм, зниження народжуваності та старіння населення, ксенофобія з боку варварів - федератов (читай: мігрантів), по відношенню до прийомної батьківщині і т. п., були буденними явищами в епоху пізньої Римської імперії. Гортаючи сторінки нинішньої преси, дивлячись передачі телебачення і слухаючи радіо, виникає нав'язливе відчуття «дежа вю». Все що описав Гай Светоній Транквилл у своїй книзі «Життя дванадцяти цезарів», повністю відповідає тому, що відбувається зараз, як-ніби римський класик став нашим сучасником, і битопісує наші звичаї…

В епоху Великого переселення народів (III - XIII ст.) багато міст на Нижньому Дунаї зникли або перебували в занепаді. З цього зовсім не випливає, що регіон, нехай і тимчасово, але втратив своє стратегічне значення.

У збереженні своїх позицій на Нижньому Дунаї і Нижньому Дністрі в першу чергу була зацікавлена східноримского імперія або Романія, як називали її народи і кочівники (що отримала у вчених колах назву Візантії). Вона була правонаступницею Римської імперії, східна частина якої стала окремою імперією і яка менш ніж за три століття повністю еллінізіровалась. Після приголомшуючих успіхів арабів, під час правління імператора Іраклія, Константинополь відмовився від «великої ідеї» Юстиніана відновити імперію в межах Костянтина Великого. Після втрати Північної Африки і Передньої Азії, Візантійська імперія пов'язує свої інтереси з тріадою - Балканським півостровом, Південною Італією і Малою Азією. Природні кордони, утворені горами, морями й широкими річками, забезпечували захист від кочівницьких набігів, а сильний військово-морський флот, що мав на озброєнні «грецький вогонь», охороняв морські комунікації, які для імперії були життєво важливими.

Східне Середземномор'я і Чорне море стають (якщо користуватися політичним сленгом) «зоною особливих інтересів» Константинополя. Крім цього, слід пам'ятати, що до XV століття, коли були створені каравели і галіони, що дозволяли здійснювати далекі морські та трансокеанічних подорожі, плавання забезпечувалися весловим галерним флотом і було переважно каботажним - було прив'язане до узбережжя. У цих умовах, наявність укріплених опорних пунктів і торгових факторій на узбережжі і в гирлах великих річок - було життєво необхідним. У географічному просторі, охопленим межиріччі Дністра і Прута, у візантійців такими опорними пунктами були Аспрокастрон (Четатя Албе) і Лікостомо (Стара Кілія на правому березі гирла рукава Суліна - сучасне Вилкове). Вони здійснювали зв'язок між метрополією і її південнокримського колоніями. Крім цього, Аспрокастрон контролював один з водних

шляхів, по якому скандинавські варвари - вікінги, яких росіяни прозвали варягами, проникали в Понт Евксінський (так античні греки називали Чорне море). Варяги спускалися вниз по Дніпру і Дністру, щоб вести торгівлю з розташованою на Босфорі метрополією, або ж - пограбувати і поразбійничати - залежно від обставин. Контроль над Нижнім Дунаєм був для Візантії настільки важливим, що вони зберегли фему Парадунавон (сучасна Добруджа), навіть коли болгари завоювали землі, що лежать південніше. З даним регіоном пов'язаний надзвичайно цікавий епізод з історії болгаро-візантійських воєн. За кількістю залучених і драматизму дій, операція візантійського флоту, залишає далеко позаду всі подібні операції нашого часу (евакуація ефіопських євреїв - фалашів з берегів озера Тан, авіацією і спецназом Ізраїлю тощо). У 811 році болгарські війська під проводом хана Крума, штурмом оволоділи Адранополем (сучасне Едірне). Населення міста, що залишилося в живих, було насильно переселено загарбниками на Нижній Дунай, щоб освоювати землі біля дельти. Історики вважають, що це можуть бути рівнина Берегана і Буджацький степ. Через 26 років (!), в 837 році візантійський флот, зламавши опір ворожих гарнізонів, зміг звільнити з полону десятки тисяч колоністів і народжених в полоні дітей. Цей надзвичайний випадок наочно показує, що завойовники - кочівники не могли досить ефективно контролювати захоплені території, оскільки не мали військовий флотом. Випереджаючи події, скажемо, що туркам не вдалося б захопити Константинополь, якби вони не побудували сильний флот, який наглухо замкнув кільце блокади.

Останній раз ромеї (самоназва візантійських греків, на згадку про те, що вони нащадки і спадкоємці великих римлян) у всій потужності повернулися на Нижній Дунай в 1018 році, коли імператор Василь II Болгаробойца зруйнував Болгарське царство. Повстання волошського населення, до якого приєдналося болгарське (вже славянізіроване) під проводом румунських братів - Петра і Асена, що спалахнуло в 1185 році, призвело до створення влахо-болгарського царства, назване хрестоносцями Влахо, яке поклало край візантійському пануванню на Нижньому Дунаї. Місце візантійців в містах Буджака займають генуезькі купці, які опановують місто Аспрокастроно (сучасний Білгород-Дністровський). З цього часу порт іменується Монкастро (генуезцями) або Аспрокастрон (візантійцями).

Східні слов'яни населяли територію розташовану між озером Ільмень, річкою Окою та середньою течією Дніпра. Ця гілка слов'янства опинилася в невигідному становищі, з геополітичної точки зору, оскільки не мала виходу до незамерзаючих морів. Шлях до Балтійського моря був перекритий балтськими і угро-фінськими народностями, а до Чорного моря - племенами степових кочівників. Цей недолік і вплинув на зовнішню політику державних утворень давніх русичів - Київської Русі, а потім, що виникли на її уламках удільних князівств. Формування Київської Русі, пов'язане з т. зв. «Норманської теорією». Східні слов'яни були розділені на численні племінні союзи, які між собою ворогували і воювали. Серед цих племен виділялися ільменські слов'яни (словени), з центром у Новгороді Великому. Вони були майже єдиними серед східних слов'ян, у яких, якщо можна так висловитися, була купецька «жилка». Новгород був великим торговим і ремісничим центром, розташованим на знаменитому торговому річковому шляху «із варяг у греки». Для новгородців, як людей торговельних, встановлення політичної стабільності в регіоні мало особливе значення.

У IX столітті на політичній карті Європи з'являється ще одна велика ранньофеодальна держава - Київська Русь. Деякі дослідники, грунтуючись на викладених у літописі «Повість временних літ» фактах, стверджують, що дану державу заснували варязькі конунги (князі), а сам політон «Русь» походить від однойменної області в Швеції. Варяги шведські, подібно своїм датським і норвезьким побратимам (вікінгам або норманам), поєднували морську торгівлю з морським розбоєм. Драккари варягів з однаковим успіхом ходили по морю (скандинави у своїх плаваннях використовували компас) і по річці. Підкоривши східних слов'ян, варяги не

припинили свої грабіжницькі походи. Конунги (князі) Ігвар (він же Ігор) і Хельг (він же Олег) осадили Царгород (слов'янська назва Константинополя, що тлумачиться як «цар міст»), Але безуспішно, «грецький вогонь» спалив їх дерев'яні тури. Переможець хазар Свенельд (Святослав) задумав справжній геополітичний переворот, маючи намір перемістити центр ваги своєї імперії з Києва в Переяславець на Дунаї. Поняття не маючи про геополітику, Святослав проте з точки зору канонів цієї сучасної науки, досить точно сформулював свої цілі «Не любо ми є в Києві, хочу жити в Переяславці, яко тобто середа землі моєї». Київський князь хотів перенести столицю в це містечко на Нижньому Дунаї, неподалік від нашого регіону. Як бачимо, Буджак повинен був стати осередком імперії Святослава. Останню свою битву Святослав дав базилевсу Іоанну Цимісхію у Дуростолі в 971 році. Усі дослідники сходяться на думці, що перш ніж повести наступ вглиб Балкан, Святославу слід було б зміцнити свої позиції в Дністровсько-Прутському межиріччі (убезпечити свій тил). Помилку Святослава виправляли поетапно - Олександр I - анексія Дністровсько-Прутського межиріччя в 1812 році, Микола I в 1829 році - приєднання до Російської імперії дельти Дунаю, Сталін в 1947 році - приєднання до УРСР острова Зміїний. Для древніх російських, шлях по Дністру був коротший і безпечнішій, ніж по Дніпру, витоки Дністра були в лісистих Карпатах, в землях підвладних вихідцям з Київського князівського роду. Крім того, на Дністрі немає порогів, як на Дніпрі (де пізніше виникла Запорізька Січ) і де легко можна було влаштувати засідку. Саме там був печенігами, яких підкупили візантійці, убитий Святослав. Аспрокастро (Четатя Албе) був ближче до Константинополя, ніж Тмутаракань на Таманському півострові в Керченській протоці, яким якийсь час володіла Київська Русь. Крім цього, плавання на Чорному морі було (і залишалося) каботажним. Після роздроблення Київської Русі на удільні князівства, Галицько - Волинські князі спробували встановити своє панування в регіоні, але без успіху. Їм вдалося досягти дельти Дунаю під час своїх походів, які, однак, носили спорадичний характер - вони не змогли встановити своє панування в даному регіоні.

В XI столітті з'явилися нові завойовники - кумани, які, як і їхні попередники (печеніги і огузи) належали також до тюркської мовної сім'ї. Володіння їх складали за площею дві нерівних частини: ті, які розташовувалися між Волгою (Ітіль) і Дністром - Дешт-і-Кипчак (Половецький степ) і володіння на Румунської рівнині. Між ними уклинювалася Карпатська дуга. На півдні половецькі (куманські) володіння межували з Дунаєм. Кумани – кочівники, які ще не навчилися долати такі природні перешкоди, як широкі річки і гори. Крім того, Угорське королівство, яке володіло Трансільванією та Візантійська імперія, чиї землі тягнулися південніше Дунаю - були куманам не по зубах. Західна частина Куману (Румунська рівнина) була менше ніж Дешт-і-Кипчак за площею, але не за значенням, оскільки вона була плацдармом для проникнення і навал в Центральну Європу. Сполучною ланкою між цими двома частинами був Буджак.

В XIII столітті, в монгольських степах з'являються татаро-монгольські орди, які підкорили Китай, державу хорезмшахов та інші країни Сходу. Там, використовуючи місцевих ремісників і фахівців, нукери Чингісхана навчилися підкоряти гірські гряди, переправлятися через широкі водні перешкоди і штурмувати фортеці - що не вдавалося зробити ні гуннам Аттіли, ні мадярам Арпада, і незважаючи на це, Буджак зберігав своє геостратегічне значення, оскільки цей регіон контролював гирла Дунаю, Прута і Дністра (гирло останнього тоді було судноплавним). Дунай був водним шляхом, по якому можна було проникнути в саме серце Європи. Це єдина велика європейська річка, яка протікає по горизонталі (із Заходу на Схід), а не по вертикалі (з Півдня - на Північ чи з Півночі - на Південь), як інші річки Європи. Дунайська долина надавала сприятливі можливості для використання кочівниками кінноти - хоча татаро-монголи і вміли користуватися судами, їм зручніше було використовувати традиційні для кочівників бойові та похідні прийоми.

Татаро-монголи відійшли з Буджаку в XIV столітті. На деякий нетривалий період місце татаро-монгол зайняло Велике князівство Литовське.

На румунському просторі починається процес формування держави, який стільки разів переривався навалами кочівників. Мова йде вже не про перед державні формування - князівства, воєводства, жупанства (на зразок Добротіци, Іоанна, Фаркаша, Сенеслава, Менуморута або Джелу), а про державу. На початку XIV століття зароджуються Мунтенія (вона ж Волощина і Цара Роминяске) і Молдова. Трансільванію слід виключити з цього списку, оскільки в цей час трансильванці були зведені до положення рабів «трьох привілейованих націй» (угорців, Секу і сасів) і практично вже ніякої ролі не грали в політичному житті князівства. Спочатку, у Молдови не було виходу до моря. Фортеця Четатя Албе (Монкастро) перебувала в руках генуезців, а Кілія була в руках мунтенцев і їхніх покровителів - угорців. Буджацький степ був вотчиною волоської династії Басараба, від яких і отримав регіон свою назву - Бассараб. Для Угорщини багато значив той факт, що їх васал - Мунтенія володіла Кілією, бо це давало можливість виходу до Чорного моря, тим більше, що Ясновельможна республіка (інша назва Венеціанської республіки) блокувала вихід до Адріатичного моря. Якщо волоські господарі отримували підтримку своїх чорноморських домагань з боку угорців, то молдавські спиралися на підтримку поляків. Це пояснюється економічним фактором. Мунтенія отримувала доступ до Європи через сім сасскіх міст Трансільванії - т.зв. Зібенберг або Семиграддя - васального князівства Угорської корони. Головним торговим партнером Мунтенії був Брашов (Кронштадт). Молдова, у свою чергу, отримувала доступ до Європи через багатий польський торговельний і ремісничий центр Львів (відомий у середні віки і як Лемберг). Отже, волоське - молдавське суперництво за Буджак було і угорсько-польським.

Перші господари династії Басараба володіли цими землями в силу обставин, пов'язаних з походженням населення даного регіону. Відомо, що й донині, руманське населення даного регіону говорить на волоському діалекті мови. Це пояснюється тією обставиною, що після зимівлі в карпатських передгір'ях, влітку чабани з Мунтенії спускалися на рівнину і йшли досить далеко від рідних місць, і деякі з них влаштовувалися остаточно жити на новому місці. Звичайно, було природно, що ці волоські пастухи залишалися вірними своєму суверену. Незважаючи на все це, узбережжя Буджака досить скоро потрапило під владу Молдавського князівства, оскільки воно відмінно вписувалося в її природні рубежі, створені річками (Нижній Дунай, Мілков і Дністер), Чорним морем і Східними Карпатами. Крім цього, вихід до моря був вкрай необхідний для Молдавського князівства, оскільки в епоху Середньовіччя морські торгові шляхи були найнадійнішими. Сухопутні торгові шляхи, в умовах феодальної роздробленості, були дуже затратними (через внутрішні митниці) і небезпечними (через розбійників, які промишляли на великій дорозі). Вже господарь Роман I іменував себе «Господарем Землі Молдавської - від гір і до самого великого моря». Четатя Албе залишалася опорним пунктом Республіки Святого Георгія (інша назва Генуезької республіки). Вона визнавала сюзеренітет молдавських господарів, зберігаючи досить широку внутрішню автономію. Нові рубежі Молдавського князівства зміцнилися під час тривалого правління Олександра Доброго, але його негідні спадкоємці промотали батьківську спадщину.

У 1457 році на чолі Молдавського князівства став Штефан III з роду Мушатінов, прозваний Великим. Він прославився не тільки своїми видатними полководницькими талантами, а й своїм геополітичним баченням. Для досягнення своїх цілей він використовував різні способи і методи. Так, для отримання в своє володіння стратегічно важливою Хотинської фортеці, Штефан чел Маре не забув визнати себе васалом Польської корони. У випадку з Кілією, де стояв сильний волосько-угорський гарнізон, молдавський воєвода вдався до сили зброї, оскільки ніякого компромісу не могло бути. Перша спроба взяти фортецю штурмом виявилася невдалою, але молдавський господар не відмовився від свого задуму, і наполегливо домагався

свого; в 1465 Кілія стала молдавським володінням. Заради досягнення своєї мети, Штефан не побоявся вести війну з потужним Угорським королівством, на троні якого тоді сидів «румунів» Матьяш Корвін. Великий молдавський господар наказав відновити і реконструювати задля зміцнення Кілію та Четатя Албу. Однак ці заходи не врятували становище. Блискучій Порті ці фортеці були конче потрібні, щоб остаточно перетворити Чорне море в своє внутрішнє озеро («mare nostrum»). В 1484 році, комбінованим раптовим ударом з моря і суші, ці фортеці були взяті турками штурмом. Про важливість Кілії та Четатя Албе для Османської порти говорить той факт, що військовими діями керував сам султан.

Морське судноплавство тоді було каботажним - вздовж берегів. Торгові і військові флотилії складалися переважно з галер, на яких використовувалася праця прикутих до весел невільників - веслярів, а вітрильне оснащення грало допоміжну роль. Отже, щоб здійснювати ефективний контроль над морським басейном, абсолютно необхідним було заняття всіх ключових пунктів на узбережжі. Така протяжна частина узбережжя, яким було Буджацьке, підконтрольне Молдові, не дозволяло Порті стати повноправною володаркою на Чорному морі. Крім цього, молдавські фортеці в Буджаку, що знаходяться в безпосередній близькості від гирл Дунаю, підривали турецьке панування на дунайському відрізку від Пожонь (Братислава) до Браїли, і могли служити плацдармом для проникнення на Балкани, які перебували під османським пануванням.

Штефан чел Маре і його спадкоємці неодноразово намагалися звільнити морські ворота країни від невірних, але безуспішно. Великий воєвода розумів, що власними силами йому фортеці не повернути, і тому він звернувся за допомогою до сусідніх великих держав. Угорщина однак, була зайнята своїми проблемами, а Польща, під виглядом допомоги зробив спробу захоплення Молдови, зробила облогу стольного граду Сучава. Після вигнання поляків за межі князівства і нового приєднання Покуції, Штефан чел Маре зрозумів, що йому доведеться змиритися з положенням і віддати країну на уклін туркам, тобто визнав сюзеренітет турецького султана, виконуючи свої обов'язки васала взамін військового захисту й подоби незалежності в справах внутрішніх і зовнішніх. Після кожної невдалої спроби звільнити свої морські ворота, Молдова розплачувалася частиною своєї території або стратегічно важливими пунктами, які перетворювалися на турецькі райі або татарські татарликі. У 1538 році, після невдалої війни проти турків, яку вів «природний син» (те саме, що «бастард», «байстрюк») Штефана чел Маре - Петру Рареш, османи відривають від Молдови область Тігин і перетворюють її в райю. Замість стародавніх румунських укріплень, турки зводять на березі Дністра потужну фортецю, яка буде аванпостом Аккермана (Четатя Албе) і одночасно османським плацдармом на Середньому Дністрі.

На анексованих у Молдови територіях, Османська Порта створює два санджака (області): Тигина (Бендер) і Четатя Албе (Аккерман). До складу останнього входила і фортеця Возіян (Очаків), узята в тому ж 1538 році у кримських татар. Завдяки цим придбанням, Блискуча Порта не тільки забезпечила безперервний територіальний зв'язок між своїми балканськими і південнокримського володіннями, а й ефективний контроль над гирлами найбільших річок, що протікають в регіоні: Дунаю, Дністра, Південного Бугу та Дніпра. Формування санджаків Тигина (Бендер) і Четатя Албе (Аккерман) свідчить про стратегічну важливість даного регіону для Османської імперії, оскільки санджаки були однією з головних військово-адміністративних структур Туреччини. До тих пір, райі Бессарабії (Буджак) і Буго - Дністровського межиріччя (Возіян) входили до складу сілістрійському санджака, який знаходився на території Болгарії. Особлива увага приділялася Бендерському Санджаку, на чолі якого стояв особливий уповноважений Порти, і якому повинні були підкорятися і господари Молдавського князівства. При виборі господаря за Бендерським турецьким пашею (губернатором) залишалося останнє слово. Глибоко вклиненний в територію Молдови, Бендерський санджак являв собою оперативну

базу для ведення турецькими військами військових дій, в разі конфліктів з Молдовою, Польщею, Росією. Щоб ще більше закріпити своє панування в регіоні, турки приступили до будівництва нових фортець і опорних пунктів, крім вже існуючих. Таким чином, між Кілією і Очаковом була побудована потужна майже безперервна оборонна лінія з фортець або укріплених замків. Північно - західніше Кілії була побудована неприступна Ізмаїльська фортеця, а між Тігиною і Четатя Албе - маленька кам'яна фортеця Паланка (на місці більш давніх молдавських деровянних укріплень), на піщаній косі перед Очаковом була побудована Кінбурнська фортеця і т. д. Навколо цих фортець, справжнім охоронним поясом, простягалися землі віддані татарам - турецьким васалам, не тільки для випасу худоби, але і як база для підготовки набігів на гяурів (так турки називали християн). Між 1593 - 1817 роками, в Буджаку обживаються кримські татари.

Великі держави тієї епохи цілком усвідомлювали, наскільки важливий Буджак з точки зору стратегії, і намагалися хоча б відновити статус кво, що існував в регіоні до османського завоювання. Зрозуміло, в своїх діях вони керувалися власними егоїстичними інтересами, а ніяк не доброзичливістю по відношенні до Молдови. Просто грандам середньовічної Європи було вигідніше мати в гирлах Дунаю слабку і маленьку Молдову, ніж велику і сильну Османську імперію. В кінці XV століття Угорщина і Польща бажали відновлення молдавських кордонів і з причини того, що сподівалися відновити свої позиції на Чорному морі. Угорщина хотіла повернути собі Кілію (вже через Молдову, яка в той момент, була васалом Угорської корони), а Польща бажала відновлення своїх позицій в Буго-Дністровському регіоні. У XVII - XVIII століттях до «хору доброзичливців» приєдналися голоси Росії (в особі Олексія Михайловича в 1654 році, Петра Першого - в 1711 році) і Австрійської імперії (Карловицький світ 1699). І в цьому випадку великі держави переслідували знову таки свої інтереси - вихід до Чорного моря через Молдову. Під час мирних переговорів у Карловіцах, Польща зажадала, щоб Османська імперія залишила Буджак і поступилася, якщо не всією Молдовою, то хоча б Буковиною. Туреччина відкинула польські претензії, заявивши, що султан не має жодних прав на землі свого васала, і не може розпоряджатися ними.

Молдавські господарі завжди дуже вірно оцінювали геополітичне значення Бессарабії. Так, Штефан чел Маре, в 1477 році, через свого посла у Венеції підкреслював: «... Оскільки я впевнений, що турок (султан) сам прийде проти мене, через двох моїх місць - Кілії та Монкастро (Четатя Албе), які дуже йому докучають ... Твоє Високість може подумати, що ці два місця і є вся Молдова». Недарма кажуть, що істину не сховаєш. Ось як оцінював стратегічне значення Кілії та Четатя Албе султан Баязид II: «... дійшли до однієї з фортець Штефана, званої і Кілія, яка є ключем і воротами до всієї країни Молдавської та Угорщини, і Дунайської країни (Мунтенії) і ... під назвою Четатя Албе, яка є ключем до всієї Польщі, Росії, Татарстану (Кримського ханства) і всього Чорного моря».

Великий молдавський воєвода намагався всіма засобами зберегти територіальну цілісність своєї держави. З цієї причини, він по черзі визнавав над собою сюзеренітет Польщі та Угорщини, хоча цілком усвідомлював, що ці альянси дуже хиткі і ненадійні, і знав справжні цілі цих великих держав. В даний контекст вписується і спроба встановити династичні зв'язки з Московським князівством за допомогою нещасного шлюбу його дочки Олени (в російській історії відома як Олена Волошанка) зі спадкоємцем, царевичем Іваном Молодим, сином Великого князя Московського Івана III, який, одружившись з візантійською принцесою Софією Палеолог, додав собі титул царя. Цим актом Штефан чел Маре хотів заручитися підтримкою Московської Русі у своїй боротьбі з Османською імперією та її васалом - Кримським ханством. Російський напад на татар або хоча б його загроза, забезпечив би невтручання татар в неминучу війну з турками. Росія, однак, була стурбована суперництвом з Польщею, і в цій справі потребувала підтримки Кримського ханства. Крім цього, відсутність спільного кордону між двома православними державами,

заважало прямої військової ефективної співпраці. Військові та дипломатичні контакти між Молдовою та Росією були практично перервані майже на два століття. Османська імперія була на підйомі і російська держава, перебуваючи в розпалі консолідації, не могла втрутитися в проблеми своїх сусідів. Війни між Росією і Польщею тривали протягом майже всього XVII століття і зажадали від першої величезної напруги сил, щоб стати вирішальним фактором впливу на південному сході Європи.

У 1656 році, після Переяславської Ради, яка об'єднала Україну з Росією, російський цар Олексій Михайлович уклав секретний договір з молдавським господарем Георге Штефаном. У документі, між іншим, передбачалося відновлення молдавського суверенітету над Буджаком. У ньому можна було прочитати таке: «... території і фортеці, які Турок відібрав у Молдови, а саме: Четатя Албе, Кілія, Тигина і провінція Буджак, російський цар відвоює і поверне Молдавському князівству jure haereditaria». Однак цей договір так і залишився декларацією про наміри. Військова фортуна знову посміхнулася полякам, а кримські татари зробили грабіжницькі набіги на південь Росії. Олексій Михайлович був змушений задовольнятися тільки Лівобережною Україною і відмовитися від запланованого антитурецкого союзу з Молдовою.

Молдавське князівство знову потрапляє в поле зору Москви з моменту воцаріння Петра I (з 1721 року - імператор). З цього часу Османська імперія вступила в затяжну кризу, який тривав три століття і остаточно вирішився тільки в 1922 році - поваленням монархії і проголошенням Турецької республіки. Амбіційний російський цар хотів втілити в життя російський геополітичний проект часів Івана III, викладений метафорично в знаменитій легенді «Повість про Білий клобук». Найдавнішою, бажаною і близькою метою, був Константинополь або Царгород, який привертав погляди ще варязьких князів Київської Русі (Ігоря, Олега, Святослава). Найзручніший шлях для цього пролягав би через румунські князівства, де населення було дружньо налаштоване до братів по вірі, та й постачання військ не зустріло б особливих труднощів. Однак російське присутність в регіоні сплутало б всі карти Відня і Варшави, які мали свої геополітичні види на даний регіон. Тому австрійці та поляки зробили все можливе, щоб звернути увагу царівни Софії і юного Петра в інший бік і сконцентрувати свої зусилля у бік Перекопу і Азова. Для здійснення своїх геополітичних планів, Петро I вів секретні переговори з господарями румунських князівств - Дмитро Кантеміром (Молдова) і Костянтином Бринковяну (Мунтенія). У 1711 році між Петром і послами цих господарів був укладений секретний договір, який передбачав перехід даних держав під протекторат («покровительство») Росії. Договір передбачав, між іншим, відновлення історичних рубежів Молдавсного князівства по всьому периметру, в тому вигляді, якими вони були під час Штефана чел Маре, як і слід: «Землі князівства, за старою молдовському кордоні, над якими Господар матиме право володіння, як ті, охоплені між річкою Дністром, Кам'яниця, Бендерами і всім краєм Буджака, Дунаєм, рубежами мунтянського країни і Трансільванії і околицями Польщі, з розмежування, зробленому з цими країнами». Це ж стверджувалося і в прокламації Димитрія Кантемира, зверненої до своїх підданих, в якій говорилося: «Але невірний Язичник, який не дотримується даної клятви, зруйнував наші фортеці, а деякі зайняв: Тігин, Четатя Албе, Галаць, Рень, Сорока, Ізмаїл та інші поселення на Дунаї й у всій Буджацькому окрузі ... І фортеці, які були відняті у нас тиранами, будуть нам повернуті, як сказав Його Величність Цар у своїй прокламації...». В дійсності, російський цар і не думав виконувати взяті на себе зобов'язання. У «Заповіті Петра I» досить відверто були викладені справжні цілі, переслідувані російською зовнішньою політикою, щодо християнських народів, які знаходяться під османським пануванням. Безславне поразка при Стенілешть змусило російського царя тимчасово відмовитися від своїх геополітичних планів в цьому регіоні, а Молдавське князівство втратило ще одну стратегічно важливу фортецю – Хотинську - в північній частині країни. Після Прутського походу Петра I,

російські війська ще дванадцять разів використовували території румунських князівств в якості театру воєнних дій проти Османської Туреччини. Ці кампанії остаточно розвіяли ілюзії румунів та інших балканських народів, пов'язані з «визвольної» роллю Росії.

Зі змісту попередніх договорів, підписаних представниками Молдови та Росії, ясно випливає, що південь Дністровсько-Прутського межиріччя, анексований Османської Портою в XV-XVI століттях, визнавався обома сторонами невідчужуваною частиною території Молдови, і повинен було їй повернуто. Така позиція зберігалася протягом усього XVIII століття. Росія навіть спробувала, правда, вельми боязко, виконати свої зобов'язання, зафіксовані в даних договорах. Таким чином, після російсько-турецької війни 1768 - 1774 років, Молдавському князівству був повернутий цинут Хотернічень, який до того часу перебував під контролем ногайських татар.

Імператриця Катерина II, якій вдалося приєднати до Росії басейн Північного Причорномор'я, прагнула створити на території Румунських князівств царство Дакія, на чолі з російським князем. У це державне утворення (фактично – з російським протекторатом) мали увійти Мунтенія і Молдова, включаючи її південну частину, анексовані османами. На південь від Дунаю передбачалося відродити Візантійську імперію, також очолювану російським князем. Проти цих планів рішуче встали великі європейські держави, які ні в якому разі, не хотіли присутності Росії в Протоках. Остання російсько-турецька війна катерининських часів, завершилася приєднанням, в 1792 році, до Російської імперії території, розташованої між Південним Бугом і Дністром. Ця територія, на якій румунське населення становило більшість, було першою частиною ареалу румунського етногенезу, яка була включена до складу Росії. Російські правителі гідно оцінили геостратегічне значення новопридбаних територій і недалеко від Дністровського лиману побудували портове місто Одесу, яке стало згодом найбільшим портом на Чорному морі. Між іншим, забезпечення його захисту, було одним з приводів, які озвучувалися російськими дипломатами, для обгрунтування анексії Бессарабії в 1812 році. Катерина II не змогла домогтися поставлених перед собою цілей, оскільки зіткнулася з твердим і узгодженим опором великих європейських держав. Імператриця була змушена стримати свої апетити, але ніколи не відмовлялася від них остаточно. Свідченням цього є створення нових адміністративно-територіальних одиниць на нових завойованих землях, як то: Нова Сербія, Нова Греція, Таврида, і наречення по елліністичної моді нових поселень, які ні з якого боку не торкалися греків - Херсонес, Овідіополь, Тирасполь, Одеса, Севастополь, Григоріополь і т. д. і т. п.

Згідно з положеннями Кучук-Кайнарджійського мирного договору 1774 року, Росія гарантувала територіальну цілісність Дунайських князівств. Господарі князівств, хоча і призначалися султаном, не могли бути скинуті раніше закінчення регламентарного трирічного терміну. Всі заміни повинні були проводитися тільки після попередніх консультацій з Санкт-Петербургом. У 1806 році султан раніше терміну скинув регламентних господарів Молдови і Мунтенії - Костянтина Іпсіланті та Олександра Морузі. Російський імператор Олександр I вирішив, що подібні дії не можна залишати безкарними, і наказав військам, очолюваним генералом Міхельсоном, «відновити законний порядок». У маніфесті до румунського населенню говорилося, що єдина мета російських армій - відновлення на троні господарів. Після взяття штурмом фортець на Дністрі та Дунаї, вони були передані під управління цивільної влади Молдавського князівства. Здавалося, що надія відновлення територіальної цілісності Молдови в її історичних кордонах (хай навіть у формі російського протекторату), почала збуватися. Шукати в арсеналі зовнішньої політики великих держав взагалі, і Росії зокрема, такі гідності, як безкорисливість або альтруїзм, було б марною тратою часу. Проблема в тому, що спочатку ще не був досягнутий «консенсус» з великими державами щодо майбутньої долі Дунайських князівств, та й результати військових дій не були настільки ясні.

Особливу роль в бессарабському питанні зіграла навмисна, штучна плутанина, створена російською дипломатією навколо топоніма Бессарабія. Що справа йшла саме так, доводить лист генерала Румянцева-Задунайського до графа Толстого від 23 листопада 1807, в якому йшлося про: «... цій вузькій околиці краю, яка, не будучи провінцією, носить назву Бессарабії». Як вже було зазначено раніше, на деяких картах того часу, назву Бессарабії поширювалася не тільки на південь Дністровсько-Прутського, але і Буго-Дністровського межиріччя, що формально дозволяло російській стороні, вимагати від Порти «возз'єднання» території, приєднаної до Росії ще в 1792 році. У російських дипломатичних документах, починаючи з кінця XVIII століття назва Бессарабія наполегливо повторюється поряд з назвами Молдови та Мунтенії, поволі створюючи враження, що дана область є окремою територією з історико-географічної та адміністративно-територіальної точок зору. У 1807 році, під час укладання російсько-французького альянсу в Тільзіте, який передбачав, між іншим, і припинення військових дій на Балканах, шляхом залишення російськими територій Молдови та Мунтенії. У цьому документі Бессарабія не згадувалося окремо, оскільки передбачалося, що Дністровсько-Прутське межиріччя була складовою частиною Молдавського князівства. Замовчування про Бессарабію, і поширення цієї назви на Ханську України, яка вже належала Росії, дало Санкт-Петербургу привід претендувати на Буджак. У своєму листі до графа Толстого, посилаючись на переговори з французьким посланником, де Шампань (de Champagny) зазначав: «Говорячи йому про залишення Молдови та Мунтенії, я дав ясно зрозуміти, що я не мав на увазі Бессарабію. Він все-таки спробував довести мені протилежне і говорив, що якщо в договорі Бессарабія не згадується, це замовчування відбулося через непорозуміння. На це я відповів, що все-таки можна, щоб хоч раз було непорозуміння на нашу користь».

Однак гранди Європи і не думали поважати права малих народів. Спільність мови і походження (з Францією) і релігії (з Росією) поступалися геополітичним інтересам. Тільки через півроку після Тильзита, Наполеон I дав зрозуміти своєму вінценосному побратимові з «берегів Неви», що не має нічого проти, якщо Росія окупує Фінляндію і Швецію до Стокгольма, і, що нас цікавить особливо, Молдову і Валахію. Був витягнутий на світ Божий і пронафталінений проект часів Катерини, «царства Дакії», який повинен був включати навіть Трансільванію. Царська корона «відродженої Дакії», повинна була дістатися Великому князю Костянтину. Росіяни вже склали план управління румунськими князівствами, які повинні були бути перетворені в рядові губернії: Мала Валахія (Олтенія), Велика Валахія (Мунтенія), Молдова і Бессарабія (турецькі райі і Буджакський татарлик південної Молдови). Єдиною перешкодою на шляху цих амбітних планів, був впертий опір, який вчинили турки, як у військовому, так і в дипломатичному плані. Турки прекрасно усвідомлювали стратегічне значення даних регіонів, і в першу чергу Буджака, який володів гирлами Дунаю і був воротами Балкан.

Наполеонівська Франція, яка на словах підтримувала росіян в їх задумах анексувати Дунайські князівства, таємно підтримувала Стамбул грошима, зброєю та інструкторами. Найбільший ворог Наполеона, Великобританія, солідаризувалася з ним у небажанні бачити росіян на берегах Пропонтиди (назва, дана античними греками протоками Босфор і Дарданелли). Допомога, надана з боку Англії і Франції, дозволила Туреччині витримати війну, яка, з невеликими перервами, тривала шість років. Проте становище на фронтах складалася не на користь турків. Крім цього, в Стамбулі розуміли, що Османська Порта програє, незалежно від результату неминучого російсько-французького зіткнення. Єдиним рішенням був якнайшвидший вихід з війни, по можливості, з мінімальними втратами, у зручній позиції третього хто радіє. В очікуванні великомасштабної війни між імперіями Наполеона I і Олександра I, навесні 1812 року, в Бухаресті почалися мирні переговори. Вони проходили на заїжджому дворі вірменського купця Манук бея (російського агента). Турки прекрасно розуміли складність становища, в якому опинилася Росія, і тому наполягали на

відновлення статус кво, але росіянам, щоб зберегти честь, потрібна була хоч незначна поступка, з боку Османської порти. Представник Сардинського королівства в Санкт-Петербурзі, Жозеф де Местр писав: «Буде, укладено мир чи ні? Цим питанням задається весь народ. Це нелегко буде зробити ... Турки дуже неспокійні. Вони биті, але зовсім не переможені. Важко осідлати Балкани. Що досягнуто? До чого призведуть ці захоплені на Дунаї цитаделі? Схильний вважати, що все закінчиться розділом, щоб задовольнити честь і розорити провінцію».

Концентрація «Великої армії» на західних рубежах Російської імперії, вплинула на позицію російської сторони за столом переговорів, на заїжджому дворі Манук бея, зробивши її більш примирливою. Не могло вже і мови бути, про повну анексію Дунайських князівств, або про перенесення кордону по Сірету. Для того, щоб звільнити Дунайську армію, на увазі майбутньої війни з Наполеоном, Олександр I квапив Кутузова з укладанням миру з турками і готовий був задовольнитися «лише» Бессарабією. У свою чергу, турки, якщо і готові були щось поступитися, то тільки центральну частину Дністровсько-Прутського межиріччя, і ніяк не Хотин і Буджак (фактично, власне Бессарабію), які відігравали ключову роль в оборонній системі Османської імперії. Однак, неминуче навала Наполеона, і можлива поразка Росії, змусили турків поступитися і цим регіоном. Вони ще пам'ятали Єгипетську кампанію Наполеона в 1799 році, коли його зупинили біля самих воріт Анатолії, під стінами Аккри. Генерал Ланжерон, (французький емігрант на службі російського імператора), зустрівся з великим візиром в Шумлі, і з сумом зазначив, що турки виявив більше доброї волі, ніж росіяни «християни». Великий візир нарікав росіянам: «Не соромно вам сваритися через клаптика землі, який вам не потрібен, ви, які володієте чвертю планети? Саме тоді, коли будете атаковані Наполеоном, який веде проти вас половину Європи? Кожна крапля крові, пролита нами в цій війні, справжній бальзам для Наполеона... Віддаю вам Прут, і нічого більше... одним Ізмаїлом окупається війна, а у вас ще чотири фортеці і прекрасна провінція». На цей раз великий візир Ахмет мав на увазі не тільки власне Бессарабію (Буджак), а й інші регіони Молдови між Дністром і Прутом. Наполеон в терміновому порядку відправив до Стамбула свого представника, генерала Андреоссі (Andreossy), який повинен був переконати турків продовжувати військові дії, пропонуючи натомість безумовну допомогу і підтримку, а також територіальні компенсації за рахунок Росії. Андреоссі запізнився, але навіть прибув би він вчасно, нічого б не змінив, оскільки Туреччина твердо вирішила підписати мир. Кутузов і його наступник за столом переговорів, адмірал Чичагов, зуміли підкупити Великого візира через драгомана фанаріоти, Димитрія Морузі і вірменина Манук бея. Те, що не вдалося російським багнетам, виявилося, по силам туго набитим золотом гаманцях. Велика держава, на яку православні християни всього світу покладали стільки надій і довіри, обіійшлась з Молдовою, як зі своїм злісним ворогом іншої віри. Цей факт був відзначений навіть Фрідріхом Енгельсом, який писав наступне: «Якщо для завоювань Катерини російський шовінізм знайшов деякі приводи, не хочу сказати, виправдані, але простимі - для завоювань Олександра і мови не може бути про щось подібне. Фінляндія фінська і шведська, Бессарабія румунська, а Польща Конгресу - польська. Тут не може йти мова про об'єднання розрізнених споріднених народів, які носять назву росіян; тут ми маємо справу просто з насильницьким завоюванням, попросту з пограбуванням». Ідейний соратник Енгельса - Карл Маркс, також стверджував, що Бессарабія була анексована Росією, в порушення норм міжнародного права. Він визначав, що: «Туреччина не могла поступитися тим, що їй не належало, бо Османська Порта визнала це в Карловіцах, коли була примушена поляками поступитися їм Молдовлахію; Порта відповіла, що не має права робити територіальні поступки, оскільки капітуляції надавали їй лише право суверенітету».

Приєднана Бессарабія мала бути денаціоналізирована, оскільки до 1812 року більшість населення становили румуни (близько 89%). Про тривале інкорпорування чужої, з лінгвістичної точки зору території, не могло бути й мови, тим більше, що у неї

в безпосередній близькості, була своя державність. У південних повітах молдавські румуни становили найбільшу частину населення. Цей факт визнається одним з найвідоміших радянських дослідників у галузі демографії Буго-Дністровського межиріччя. Що стосується Хотинського повіту, то там, як відзначив інший відомий радянський дослідник В. Ф. Шишмарев, знаходилася «... деяка кількість українців». Зміна демографічного балансу обумовлювалося й тією обставиною, що румунський елемент дуже важко піддавався асиміляції, особливо в тих місцях, де його проживання було компактним, і він становив більшість. У цих зонах ситуація була зворотною - це він асимілював іншомовні елементи. Бессарабія, а особливо Буджак та Хотин, мали дуже велике стратегічне значення, щоб пустити цю проблему на самоплив, оскільки геополітичний контроль над територією зводиться, в кінцевому рахунку, до морально-культурного впливу на населення даної території (оскільки цей спосіб менш дорогий, але більш ефективний, ніж постійна військову присутність чи соціально-економічний розвій).

По-перше, необхідно було подолати культурну ізоляцію місцевих румунів, від решти населення імперії. З цією метою потрібно було урізати соціальні функції румунської мови. Таким чином, після скасування національно-державної автономії румунів Дністровсько-Прутського межиріччя (яке існувала у формі намісництва самоврядної Бессарабської області, в період 1813-1828 рр.) почався, що розтягнувся на кілька поколінь, процес витіснення із суспільного життя румунської мови: між 1828-1872 рр. румунська мова позбувся статусу офіційної (т. е. державного) і стала мовою «неформального» спілкування. Тільки починаючи з 1907 року, почався поступове повернення румунської мови в побут місцевого товариства.

По-друге, царський уряд приступив до масованої колонізації краю росіянами, українцями, євреями, болгарами, гагаузами, німцями, греками, швейцарцями, албанцями і представниками інших національностей, щоб змінити демографічний баланс не на користь місцевого румунського населення. З особливим завзяттям дана політика проводилася саме в тих повітах, які мали особливе стратегічне значення (Хотин і ті три повіту, які тоді складали Буджак: Аккерман (Четатя Албе), СЗМА і Бендери). Щоб досягти цієї мети, нерумунські колоністи були поставлені в привілейоване становище порівняно з місцевим населенням. Їх сім'ям надавалося 50 десятин землі (близько 60 гектарів). Вони на тривалий період звільнялися від сплати податків і несення військової повинності. Європейські колоністи (німці, швейцарці, французи і чехи), а також євреї користувалися свободою віросповідання і мали свої релігійні школи.

По-третє, бессарабських румунів стимулювали колонізувати внутрішні області Російської імперії, а також Середню Азію, Північний Кавказ, Сибір і Далекий Схід, де, будучи розрізненими, відірваними від румунської лінгвістичної середовища, вони легко могли бути асимільовані. Щоб прискорити цей процес, охочі покинути Бессарабію заохочувалися грошовими коштами, податковими пільгами та відстроченнями, великими наділами землі, сільгоспінвентарем, робочою худобою і житлом на новому місці проживання. Варто відзначити, що радянський уряд пізніше застосовував ті ж методи, що і засуджуваний царський режим.

У свому намірі очистити від румунів південь Бессарабії царський уряд навіть зробив спробу посадити на землю, перетворивши їх на хліборобів, колоністів-євреїв. Спроба зазнала краху. Не дуже звичні до землеробської праці євреї, продали або здали в оренду свої земельні наділи, а на виручені гроші відкривали більш звичні їм підприємства: аптеки, цирульні, маленькі ремісничі майстерні або зайнялися іншими, не дуже чистими справами, як-то лихварством, шинками та кубелами, де пропивають свої копійки і гроші подорожні і гайдуки - народні месники (вони ж - злодії і розбійники). У дуже короткий термін євреї сконцентрувалися в містах і містечках. На селі залишилися лише корчмарі, деякі ремісники і ті, які замінили греків на малопочесних посадах керівників маєтками. Політика денаціоналізації переважно Хотина і Буджака, проведена царським урядом, впродовж вікового панування, мала

успіх. Вже до середини XIX століття, в даних регіонах румуни, хоча і були найбільшою етнічною групою, але не становили більшості населення. Процес був перерваний Кримською війною, яка повернула південну Молдову до складу Молдавського князівства (з 1862 року - Румунії) на термін у 22 роки.

Буджак, цей «забутий світом куточок», як намагалися і намагаються представити його деякі геополітики, тільки в другій половині XIX століття виявився два рази в центрі уваги міжнародних відносин. Перший «вихід» був пов'язаний із закінченням Кримської війни і наступним Паризьким міжнародних мирних конгресом. Ця війна, була однією з останніх спроб Росії, відрізати імперські штандарти на мінаретах навколо колишнього собору Святої Софії, перетвореної Мухаммедом II аль-Фатіхом («Завойовником»), в мусульманську мечеть. Цар Микола I, прозваний сучасниками, за його роль у придушенні європейської революції, «жандармом Європи», порахував, що великі держави будуть безпристрасно дивитися на евтаназію «хворої людини Європи», де він би зіграв роль знаменитого доктора Геворкяна (прозваного «доктором Смерть»). Він запропонував їм участь у розподілі спадщини агонізуючої Османської імперії, наївно сподіваючись, що територіальні винагороди та подяка європейських монархів за його внесок у придушення гідри революції візьмуть гору над геополітичними інтересами. Однак російський імператор недооцінив небажання великих держав бачити росіян на берегах Босфору. В ім'я цього неприйняття російських геополітичних зазіхань Англія і Франція забули розділяючу їх вікову ворожнечу, Австрія ж забула про вдячність, якою була зобов'язана особисто Миколі I за порятунок Габсбурзької монархії від майже неминучої загибелі, в 1849 році. Навіть Сардінське королівство, яке було лише на початку довгого і звивистого шляху до об'єднання Італії, не забарилося послати свої війська на південний берег Криму - де італійці не були майже чотириста років.

Після трьох років війни, Росія була змушена запросити світу. У Парижі був скликаний міжнародний мирний конгрес, який повинен був вирішити її подальшу долю. У центрі уваги конгресу виявилися питання про демілітаризацію Чорного моря, Південної Бессарабії і устя Дунаю (останнє територіальне придбання Росії на Балканах, після 1829), а також подальша доля Дунайських князівств. Росія і Османська імперія були позбавлені права мати військовий флот в акваторії Чорного моря і повинні були знести всі берегові укріплення. Щодо Дунайських князівств, то вони були поставлені під колективний протекторат (кондомініум) семи держав-гарантів, замість двох (Росії і Туреччини - як йшла справа до початку Кримської війни в 1853 році): Туреччина, Росія, Англія, Франція, Пруссія (з 1871 року - Німеччина), Австрія і Сардинія (з 1864 року - Італія). Три бессарабських повіти - Ізмаїл, Болград і Кілія, були повернуті Молдові. Їй же були повернуті гирла Дунаю, але Ясси так і не почали освоєння даного регіону, і османська імперія взяла цю територію під своє управління. «Щедрість» західних держав по відношенню до Молдови, пояснюється тією обставиною, що в князівстві при владі перебували місцеві представники масонських кіл, фактично, агенти впливу Заходу. У такому випадку, контроль над цією стратегічною зоною переходив до рук ради опікунів над Дунайськими князівствами, створеного на Паризькому мирному конгресі в 1856 році. У цьому органі західні держави мали більшість. Росія зазнала не лише територіальні, а й військово-стратегічні втрати. Російська армія була поставлена в положення, що виключає прямий контакт зі своїм віковим ворогом. Транзит російських військ через цю вузьку смугу землі міг бути здійснений тільки за наявності відповідної угоди з Молдавським князівством. Самоправне проникнення, негайно викликало б колективний відсіч з боку інших держав-гарантів, а події Кримської війни переконливо показали, які плачевні наслідки може мати подібний крок для Росії.

З моменту обрання на трон Румунії, в 1866 році, Каролля.І Гогенцоллерна-Зігмарінген, ситуація стала незворотною. Росія повинна була розпрощатися зі своїми планами про створення безперервного коридору між своїми володіннями і південними слов'янами на Балканах. Щоб подолати відставання в економіці і

військовій області, Росія зробила ряд радикальних реформ і переглянула свою зовнішню політику. Канцлер Горчаков (новий міністр закордонних справ Росії, після Паризького конгресу) зумів руками Пруссії усунути двох, самих заклятих недругів Росії - Габсбурзьку Австрію і Францію Луї-Наполеона Бонапарта III. Італія та Османська імперія були занадто слабкі, Англія ж поодинці не могла вести великомасштабну сухопутну війну. У 1871 році, після капітуляції Франції перед Бісмарком, канцлер Горчаков заявив, що його країна не вважає себе пов'язаною надалі зобов'язаннями і рішеннями Паризького мирного конгресу. Європа в повному безсиллі дивилася на відновлення військово-морської могутності росіян на Чорному морі, не будучи в змозі щось зробити. Наступним, втім, передбачуваним кроком, повинен був стати реванш, за поразку у Кримській війні, і метою цього реваншу повинна була стати Османська Порта, зрозуміло.

Щоб мати можливість прямого зіткнення з противником, Горчаков починає в 1877 році переговори в Лівадії, з прем'єр-міністром Румунії Іоном. К. Бретіану, з приводу проходу російських військ через румунську територію. Правда, що російська сторона поставила питання про можливе відновлення статус кво в Бессарабії, але також вірно, що Бретіану з самого початку відкинув російські претензії. Всі спекуляції з приводу того, що румунський прем'єр-міністр погодився з поверненням Південної Бессарабії Російської імперії, є фальшивкою. Нагадуємо, що підсумком російсько-румунських переговорів, було укладення секретної угоди, згідно з яким, Росія в обмін на дозвіл проходу своїх військ через румунську територію, зобов'язувалася визнати незалежність Румунії, дотримуватися і гарантувати її міжнародно-визнані кордони (включаючи і кордон Південної Бессарабії). Процитуємо статтю II конвенції від 4 (16) квітня 1877 в якій чорним по білому написано, що Росія зобов'язується «... підтримати і зробити так, щоб поважалися політичні права Румунської держави, як це випливає з існуючих внутрішніх законів та міжнародних договорів, охороняти і захищати нинішню територіальну цілісність і недоторканність Румунії». Написане десь, що це не відноситься до Південної Бессарабії? Згадується якийсь можливий обмін територіями? Чи йдеться тільки про гарантії румунсько-турецького кордону, як вважають деякі російські і радянські дослідники? За якогось приводу, міністр закордонних справ Австрійської імперії, граф Андраші сказав: «Світ здригнеться від нашої невдячності». Однак, навіть підступний Відень не вчиняв таким чином, як вчинила Росія по відношенню до Румунії. Коли побачив ворога поваленим, Санкт-Петербург пригрозив інтернуванням румунської армії, яка перебувала далеко від дому, і була ослаблена в боях. Мова йде про ту армії, яка нещодавно врятувала російську від ганебної поразки.

Яблуком розбрату між колишніми союзниками, які за ніч стали ворогами, був саме Буджак - цей самий «забутий куточок». Після того, як Плевна капітулювала, а російські армії перейшли через гори, що прикривають Стамбул, Росія раптово «згадала» про три південні бессарабські повіти, втрачених після Кримської війни, і зажадала повернути їх назад в ультимативній формі. Щоб підсолодити пілюлю, Румунії була запропонована Добруджа. «Обмін» був тим неприйнятним і болючим, що одна румунська територія, була запропонована в обмін на іншу - теж румунську. Як і слід було очікувати, Бухарест відхилив угоду і зажадав арбітражного рішення держав-гарантів. Кілька місяців потому, після підписання Сан-Стефанського мирного договору, в Берліні був скликаний міжнародний конгрес, останній в історії Європи. Причиною його скликання була скарга з боку Румунії про надмірне посилення Санкт-Петербурга південніше Дунаю, де була створена справжня болгарська імперія, яка, зрозуміло, повинна була стати форпостом Росії на Балканах. Щоб якось компенсувати Росії настільки радикальне скорочення території її болгарського васала, Берлінський конгрес прийняв її сторону, в суперечці з Румунією. Повіти Болград, Ізмаїл та Четатя Албе повернулися до складу Російської імперії. Такий стан речей зберігалося до березня 1918 року, коли Сфатул Церій прийняв рішення про приєднання Бессарабії до Румунії.

Три послідовні революції, які потрясли Росію на початку XX століття і призвели до зміни політичного режиму і форми правління, не означало і зміни зовнішньополітичних векторів. Її геополітичні цілі залишилися тими ж: Балкани, Протоки, вихід до Індійського океану, «Drang nach Westen» («Марш на Захід») через польські та німецькі комунікації і т. д. і т. п. Комуністичне керівництво Радянського Союзу в точності слідувало по шляху, визначеним у програмних документах російської геополітики: «Легенда про Білий клобук» і «Заповіт Петра Першого». Більшовицька революція 1917 року привела до тимчасового територіального стиснення російської держави і зміні її цивілізаційної конотації. Панслов'янська і панправославная ідеологія («визволення братів по крові вірі») була змінена на космополітичну теорію класової боротьби («пролетарського інтернаціоналізму»). Остання була більш агресивною, ніж перша, оскільки називала речі своїми іменами, не вдаючись до яких-небудь, езопівських тлумачень - світова гегемонія («перемога комуністичної революції у світовому масштабі»). Ця гегемоністська філософія, особливо проявила себе в перші роки Радянської влади, втілившись в теорію про «перманентну революцію», автором якої був представник «всесвітньої нації» - Лев Давидович Троцький, він же Бронштейн, який, між іншим, був затятим руминофобом. Червоне колесо було зупинено в Прибалтиці гірськими стрілками Маннергейма і добровольчими частинами «Залізної» дивізії фон дер Гольця, на Віслі - легіонерами Пілсудського, а на Дністрі і Тисі - солдатами генерала Авереску. Малим європейським державам вдалося те, чого не вдалося великим державам (т. зв. «Комбінований наступ Антанти» часів Громадянської війни в Радянській Росії). У 1920 радянський большевізм взяв «тайм аут» у «тріумфальному ході Радянської влади в світовому масштабі». Майже на двадцятирічний період, подібно Росії Горчакова після Кримської війни, Радянський Союз «зосереджується». Революційна фразеологія ще переважає в офіційній лексиці, справжні геополітичні цілі вже не виносяться на сторінки газети «Правда», але дбайливо зберігаються в папках, з грифом «цілком таємно». Таким документом, було і знаменитий «Лист ініціативної групи», офіційно назване «Меморандум з приводу необхідності створення Молдавської Радянської Соціалістичної Республіки»

«Бессарабці» Котовського вимагали від Центрального Комітету створення на лівому березі Дністра союзної Молдавської Радянської Соціалістичної Республіки. У цій «billette-doux» («любовної записці») між іншим, зазначалося, що: «Молдавська республіка могла б зіграти таку ж роль політико-пропанандістского фактора, яку відіграють Білоруська республіка, по відношенню до Польщі і Карельська республіка - по відношенню до Фінляндії. Вона могла б привернути увагу і симпатію бессарабського населення, і створила б очевидні приводи, до підготовки приєднання Бессарабії до Молдавській республіці». В продовження «меморандісти» розкрили дужки, вказуючи на «європейські перспективи», які розкриваються, з можливим приєднанням Бессарабії: «Поширення Радянської влади на територію Бессарабії має набагато більше значення, оскільки цей край межує на Півночі і на Сході з Буковиною і Галичиною, українське населення яких повністю на стороні УРСР та СРСР, а на Півдні - з Добруджою, населеної болгарами. ...З цієї точки зору, стає невідкладною необхідність створення саме союзної соціалістичної, а не автономної республіки у складі СРСР. Об'єднання територій обох берегів Дністра послужило б для СРСР стратегічним проходом до Балкан (через Добруджу) і до Центральної Європи (через Буковину і Галичину), який СРСР міг би використовувати як плацдарм, у військових і політичних цілях». Особливою увагою з боку Комінтерну, який перебував у Ленінграді (у той час, як партійне і державне керівництво перебувало в Москві), користувався Буджак, завдяки етнічної амальгамі, яка була там створена царським урядом в 1812 - 1917 роках. Нащадки колишніх колоністів, які в період російського панування користувалися пільгами і привілеями, на відміну від місцевого населення, яке вони зневажали і на яке дивилися зверхньо, раптово опинилися в не дуже почесному

становищі «спільне проживання етнічних груп» (хоча їх етнокультурні, конфесійні та мовні права дотримувалися дуже ретельно – за заявою Бухареста).

Уражені у своєму самолюбстві, етнічні меншини Буджака, доведені до відчаю, піднімали повстання; одне з них - Татарбунарське. У 1924 році, виконуючи наказ Комінтерну, місцеві комуністи почали антирумунське повстання в цьому містечку, розташованому в серці Буджака. Передбачалося, що повстання швидко охопить і інші населені пункти, в яких мешкали меншини. На «звільнених» територіях повинна було бути сформовано щось на кшталт «радянської республіки» або «звільненого радянського району», за прикладом Угорщини 1919 року або Китаю 20-х - 30-х років минулого століття. Створений для цієї мети Тимчасовий революційний уряд повинен був звернутися за допомогою до Червоної Армії, щоб звільнити правобережжя Дністра від «румунських буржуазно-поміщицьких окупантів» (цей сценарій був здійснений навесні 1921 року в Закавказзі). Москва, звичайно, не стала б байдуже дивитися на «трагедію братів по класу» і відреагувала б, виходячи з духу «пролетарського імперіалізму» і «класової солідарності». Швидкі та жорстокі дії частин королівської армії і румунських жандармів завадили розвитку подій по викладеному сценарію. Знаменний і той факт, що повсталі, майже відразу після початку виступу, попрямували до Дунаю, щоб захопити ключові порти в нижній течії річки. Річкова флотилія Румунії також відреагувала досить швидко, висадивши десант морської піхоти і розігнавши розрізнені загони повстанців вогнем артилерії броньованих річкових моніторів. Спроба Комінтерну встановити Радянську владу в Буджаку, використовуючи угорсько-закавказький сценарій, зазнала невдачі.

Митарства Бессарабії знову почалися в 1940 році, після 22 років возз'єднання з Румунією. Секретний додатковий протокол, підписаний між СРСР та гітлерівською Німеччиною, відкривав зелену вулицю експансіоністської політики Москви, включаючи і Бессарабію. Сталін терпляче вичікував, поки з європейською політичної арени були виведені головні союзники Румунії - Франція та Польща. Тільки після капітуляції Парижа, погодивши свої дії з Болгарією та Угорщиною, які також претендували на значну частину румунської території, Радянський Союз вирішив приступити до практичного здійснення того пункту протоколу, який стосувався безпосередньо Бессарабії. Більше того, радянська сторона зажадала і Буковину, яка ніколи не належала Росії. Румунія була змушена поступитися і 28 червня 1940 року, територія площею майже в 56 тисяч кв. км., була анексована радянською імперією. Спочатку було передбачено створення союзної Молдавської РСР на всій території Бессарабії і МАССР з лівого берега Дністра. Радянський офіціоз «Известия» у своїй передовій статті 28 червня сповіщав своїх читачів, що в сузір'ї радянських республік сестер з'явилася ще одна республіка, площею близько п'ятдесяти тисяч кв. км. і населенням понад 3,5 мільйонів чоловік. Значить, до її складу повинні були бути включені всі румунські території з обох берегів Дністра.

Незабаром, однак, під тиском Києва, ЦК ВКП(б) змінив своє рішення. Союзна Молдавська РСР була створена у своїх нинішніх кордонах, тобто, без північно-східної частині Хотинського повіту, п'яти з одинадцяти районів колишньої МАССР і Буджакського кута, розташованого між молдавськими селами Паланка і Жюржюлешть і селом Новоукраїнка, яке знаходиться в тій частині Буджака , яка довільно була приєднана до України. Від цього села до Кишинева, по прямій, не більше п'ятдесяти кілометрів. Бессарабське чорноморське узбережжя потрапило до України. Кремль, іншими словами, позбавив новонароджену республіку найважливіших геостратегічних зон, які ще Олександр I на початку російсько-турецької війни 1806-1812 років, припускав включити до складу своєї імперії (задуми про анексію обох Румунських князівств, Молдови до Сірету або «хоча б» Дністровсько-Прутського межиріччя, з'явилися пізніше). Приступивши до цього територіальним розділу, Сталін начебто передчував майбутній розпад СРСР. Той факт, що накреслення кордонів не мало нічого спільного з етнічними реаліями, доводиться і долею нащадків болгарських і гагаузьких колоністів. Три чверті гагаузів

залишилися у складі МРСР, а одна чверть - в УРСР. З болгарами ситуація була діаметрально протилежною. Навіть керівництво МРСР, яке було створено з іншомовних креатур з лівобережжя Дністра, розуміло, наскільки штучна і дивна нова конфігурація кордонів і просило, щоб принаймні Ренійський район, в якому румунське населення було в переважній більшості, залишався у складі Молдови. Це дозволило б їй стати не тільки «де юре», а й «де-факто» дунайською і чорноморською державою. За Міжнародної конвенції про судноплавство по Дунаю, підписаної в Белграді, у 1948 році, вільне судноплавство по цій річці, простягається від міста Ульма в Німеччині до Суліни (Румунія), а «морський Дунай» - від Бреїли до впадання Дунаю в Чорне море.

До 1954 року райони Південного Буджака, приєднані до України, складали окрему - Ізмаїльську область. Це була єдина область України, з більшістю населення (румун, болгар і гагаузів), що не відносять до східних слов'ян. Зона могла стати в майбутньому вогнищем етнічного та обласного сепаратизму. Ймовірно, цим і було викликано злиття Ізмаїльського анклаву з Одеською областю, оскільки з точки зору економічних чи військово-стратегічних потреб, це об'єднання є абсолютною нісенітницею. Під час демаркації кордонів між МРСР і УРСР був використаний, мабуть, той же тупий, погано заточений олівець, як і у випадку з цинутів (краєм) Херца. Занадто товста лінія, прокладена по топографічній карті, дозволила Молдові мати кілька сот метрів виходу до Дунаю. Біля села Паланка адміністративний кордон (думав чи хто тоді, що вона стане державною?), перетворювала Південний Буджак, приєднаний до України, в справжній анклав. Це з одного боку. З іншого боку, при необхідності, анклав міг бути дуже легко перетворений на хінтерланд, територію, яку Київ міг перетворити на плацдарм для дій, спрямованих не тільки проти Молдови, а й Румунії. З позицій в околицях Рені, румунські порти Бреїла і Галаць можуть бути обстріляні навіть з артилерійських установок. Гострий кут українського Буджакського трикутника у Новоукраїнки дозволяє зробити те ж саме зі столицею Республіки Молдова. Крім цього, території заселені етнічними групами болгар і гагаузів могли бути дуже легко використані як база, для початку процесу дезінтеграції Молдови під гаслом боротьби за «об'єднання братів, гноблених румунськими націоналістами» або «молдавськими» (дивлячись по тому, як розвивалися б події). Будь-яка спроба об'єднання Молдавської РСР з Румунією, наштовхнулася б на опір відповідних етнічних груп з території МРСР, які знайшли б підтримку своїх побратимів, по той бік демаркаційної лінії. Щоб перешкодити цьому процесу, Москва не зупинилася б перед створенням «Болгарсько-Гагаузської АРСР» у складі УРСР. Так вчинили у випадку Фінляндії і Карелії або в разі МАССР та Бессарабії. Після того, як мета була досягнута або недосягнутого (залежно від ситуації), це псевдодержавності формування, було б ліквідовано або знижений в статусі, як у випадку з Карелофінской РСР (що стала автономною) або АРСР німців Поволжя або Уссурийской АТ (повністю розформовані, а титульні нації (німці і корейці) були депортовані). У тому, що не всі пішло за цим сценарієм, винна Україна, яка вийшла зі складу СРСР.

Якби ініціатива розділу СРСР виходила з Києва, сценарій, заготовлений для Молдавської РСР, дуже легко міг бути використаний проти України. Крім того, Южнобуджакскій анклав став би тягарем для Києва (з причини своєї географічної ізольованості від основного територіального масиву Україні) і вогнищем болгаро-гагаузької сепаратизму. Для Румунії приєднання обкраяної до такого потворного стан, Бессарабії було позбавлене сенсу, і включала ті ж геополітичні небезпеки - Північний Буджак, заражений сепаратистськими настроями болгар і гагаузів. Придністровська смуга також стала б занадто дорогим придбанням, через неможливість її захистити і руминофобії місцевої російськомовної меншини. Бессарабія, заражена сепаратизмом, позбавлена своїх природних рубежів і головних стратегічних пунктів, не могла бути життєздатною навіть як самостійна держава. Додатково до всього, Москва подбала, щоб розвиток нової союзної республіки

відбувався особливо нерівномірно. Головні промислові підприємства були зосереджені на лівому березі Дністра, а правий берег став аграрним придатком. Південь взагалі був кинутий напризволяще. У разі відокремлення МРСР від СРСР в нерозвиненості Буджака завжди можна було звинуватити (як воно і сталося) Кишинів. Такий стан речей прискорив би сепаратистські процеси в районах з компактним проживанням болгарського і гагаузької меншини.

1940 приніс нові демографічні зміни в Буджаку, включаючи і Південний, який приєднала (як і решту румунських регіонів - Північну Буковину, край Херца, північну частину Хотинського повіту і кілька десятків молдавських сіл Буго-Дністровського межиріччя) Україна. Центральну частину регіону покинули, згідно радянсько-німецької домовленості, і поїхали в Фатерланд («вітчизна» по-німецьки) понад сто тисяч нащадків німецьких колоністів, які оселилися тут ще при імператорах Олександрі I і Миколі I. Вони відразу ж були замінені десятками українських сімей. Це призвело до того, що українське населення стало більшістю там, де воно практично ніколи не було присутнє, як в Саратском і Татарбунарському районах.

Після війни були депортовані чорноморські греки, які раніше населяли рибальські селища на морському узбережжі. Частина місцевого румунського населення з інтелігенції і заможних верств виїхала до Румунії або була депортована. Під час кампанії боротьби з космополітизмом, в 1949 році, було піддано репресіям єврейське населення регіону. На їх місце були привезені ті ж українці і росіяни.

Таким чином, радянський режим забезпечив собі лояльну більшість у всіх ключових пунктах регіону - містах Білгород-Дністровський (Четатя Албе), Ізмаїл, Рені та Кілія. Кампанія русифікації-українізації, якій було піддано румун Південного Буджака, привело до такого положення, що вони з найчисленнішою етнічної групи, якою були в передвоєнний період, скотилися на четверте місце в даний час (трохи більше 13% від загального числа населення) після українців, болгар та росіян. Місцеві молдовани-румуни продовжують ще утримувати відносну більшість (близько 48%) тільки в Ренійському районі, і присутні у вигляді розрізнених острівців, в інших районах Південного Буджака.

Болгари та гагаузи продовжують масив, який вони заселяють в Республіці Молдова, але їх процентне співвідношення зворотне: 80% буджацьких гагаузів проживають в Республіці Молдова, 20% - в Україні. З болгарами справа йде навпаки. Розселення гагаузів відповідає розселенню на їх історичній батьківщині - Болгарії. Відомо, що гагаузи поділяються на дві групи, залежно від етнічного елементу, який вплинув на формування адстрат - греки (уруми) і болгари (тукани). Гагаузи - «тукани», які прибули з Деліормана (регіон у північно-східній Болгарії) переважають в Комратском і Чадир-Лунгском районах, а «уруми» з округу Варна (чорноморський порт в Болгарії) - в Вулканештское районі та гагаузьких селах української частини Буджака.

Болгарсько-гагаузький масив в Буджаку далеко неоднорідний, є вклинювання з румунських (в молдавській частині Буджака) і українських сіл. Таким чином, т. зв. «Атогиа» - адміністративно-територіальне утворення «Гагауз єрі» - сформовано з чотирьох розрізнених анклавів, а болгарська «автономія» Тараклійського району - з трьох. У Південному Буджаку цей масив також неоднорідний. Поділ Сталіним Буджака в 1940 році, може бути міною уповільненої дії, закладеною під двома державами, які ділять між собою цей регіон. Гагаузи відрізняються русофільством і руминофобією. Вони готові відмовитися від автономії, аби не бути частиною молдавської держави.

Хтось порівняв українське Закарпаття з Радянським Союзом в мініатюрі, з причини дуже строкатої етнічної палітри. Щось подібне можна сказати і про Буджак, але тут ця палітра стала результатом капризу «художника» (царської Росії, СРСР і України) а ніяк не природним ходом історії. Жителям Буджаку притаманні радянський менталітет, негативне ставлення до румун.

Симптоматично, але саме гагаузи, в роки Радянської влади, були найбільш знедоленої етнічною групою в регіоні. За винятком кількох років, їм було заборонено навіть початкову освіту рідною мовою. Урок настільки міцно був засвоєний, що навіть через 16 років існування автономії (Атогиа) там немає жодної школи з викладанням гагаузькою мовою. Всі предмети (за винятком рідної мови) викладаються... російською (!) мовою.

Болгари з південної частини Буджака сконцентровані переважно в Болградському (близько 60%) і Арцизскому (30%) районах. Так само, як і місцеві гагаузи (проживають в Болградському та Тарутинському районах) вони налаштовані лояльно до української влади. Пояснюється це тією обставиною, що 20 років тому гнів Москви був спрямований проти Кишинева, а не проти Києва, який тоді здавався цілком лояльним. У зв'язку з цим, треба відзначити, що на референдумі з приводу збереження СРСР, 70% українців висловилися «за», тоді як Кишинів референдум бойкотував. Цікаво відзначити, що всього лише дев'ять місяців по тому, 90% громадян України категорично висловилися на користь... незалежності української держави.

Якщо етнічна географія болгар і гагаузів не зазнала істотних змін, ми не можемо стверджувати те ж саме про етнічну географії українців, росіян і корінних молдован-румунів з української частини Буджака. Російсько-українське населення (в більшій своїй частині говорить російською мовою і «на суржику») переважає в колишньому повіті Четатя Албе і населених пунктах, розташованих уздовж Кілійського рукава Дунаю і бессарабського узбережжя Чорного моря.

Іншими словами, у разі виникнення в регіоні військового конфлікту, в який були б втягнуті держави, що мають "родичів" серед меншин, найважливіші стратегічні пункти і позиції збережуть свою вірність Києву, як колись Москві. Якщо розглядати факти з цієї точки зору, зовсім не випадковим здається український «пояс» навколо двох залізничних комунікацій регіону, в першу чергу, дороги Рені - Одеса та Арцизского залізничного вузла.

Існує недовіра між цими двома балканськими меншинами, які два століття тому опинилися в Буджаку. Болгари та гагаузи ніколи не «переварювали» один одного. Ось чому проект «Великої Гагаузії» (під виглядом «Буджацької республіки») висунутий Іваном Бургуджі, залишається нездійсненним.

За умовами Адріонопольского мирного договору 1829, Російська імперія приєднала до себе дельту Дунаю, але вже через 27 років, була змушена повернути її Османської імперії, а Південну Бессарабію - Молдавському князівству. У 1878 році, Росія взяла реванш у Буджаку, але не повернула собі гирла Дунаю, які разом з Добруджей відійшли до Румінії. І все-таки, з поверненням собі трьох южнобессарабскіх уездоа (Кілія, Болград, Ізмаїл) царська імперія знову стала дунайської державою, оскільки отримала доступ до Кілійського рукава і мікродельти Вилкове, сформованої декількома рукавами, серед яких і канал Бистре (стара назва - Старостамбульське гирло).

Військово-морський флот Росії беззастережно панував на Чорному морі і царська імперія не потребувала всієї дунайської дельти, бо й без цього вона могла в будь-який момент перервати будь-яке пересування по Дунаю. Після Другої світової війни, Чорне море взагалі стає радянським «marenostrum» («внутрішнім морем»). Радянський Союз і його сателіти контролювали чорноморське узбережжя від Бургаса до Батумі. Турецький флот серйозну конкуренцію радянським ракетним крейсерам скласти не міг, а великотоннажним кораблям НАТО вхід в радянську «калюжу» був закритий Конвенцією Монтре по протоці від 1936 року.

Ідея будівництва каналу Бистре аж ніяк не нова. Ще з тієї пори, коли Радянський Союз перебував у зеніті своєї могутності, такий проект передбачався, але потім Москва від нього відмовилася. Причин було багато. По-перше, Кілійський рукав хоч і був найповноводнішим з усіх дунайських каналів, але був закритий для судноплавства сучасних судів, оскільки велика ріка наносила в цей канал величезну

кількість мулу, по-друге, ніхто не піддавав сумніву радянське військове панування в Чорноморському басейні. В третє, ставши традиційним, ірредентизм румунських комуністів можна було без особливих турбот тримати під контролем, шляхом призупинення поставок сировини та електроенергії, яких гостро потребували мегалітичні важка і нафтохімічна румунська промисловість. Варто було «Скорнічештському дубу» (Ніколає Чаушеску) надути губу як найбільші металургійні (Галац) і нафтохімічні (Плоєшті) комбінати починали задихатися від нестачі сировини. До того ж, Румунія була єдиною країною, з усіх боків оточеною державами «народної демократії» і фрондерство її керівників не дуже турбували Москву.

Стан речей змінилося з розвалом Радянського Союзу. Україна стала не тільки незалежною державою, а й великої регіональною державою в Чорноморському басейні, завдяки подарункам Леніна (1918 - 1922 рр.), Сталіна (1940 і 1948 рр.), Хрущова (1954). Їй належать найбільші порти і військово-морські бази регіону (Одеса, Миколаїв, Севастополь). Україна успадкувала від Радянського Союзу сильну і різноманітну важку та машинобудівну промисловість, яка в змозі виробляти будь-який вид зброї - від автомата Калашникова до атомних крейсерів і підводних човнів. Києву вдалося не розтратити талант успадкований від господаря, на відміну від корумпованих господарів Кремля.

Завдяки низьким цінам на поставлений з Росії природний газ, на початку 2000-х років, українська економіка була на підйомі і навіть утворилися деякі надлишки в бюджеті. Київ вирішив використати ці кошти для здійснення відставленого радянського проекту - створення судноплавного каналу Бистре, який призначений проходити за маршрутом Рені - Ізмаїл - Вилкове - Бистре - Чорне море і мати загальну протяжність 170 кілометрів. Українська сторона обгрунтовує необхідність риття каналу економічними міркуваннями - новий канал дозволив би щорічно заощадити близько 1 мільйона доларів.

Крім цього, бюджет країни поповнили б і інші мільйони від іноземних суден, які пішли б цим каналом, а не Сулінським, проходження яким більш складніше, і відповідно більш затратне. Знаменитий канал Дунай - Чорне море, проритий зеками румунських тюрем в роки диктатури «генія Карпат», не конкурент не тільки каналу Бистре, але навіть і Сулінському. Плюси і вигоди, які канал Бистре повинен принести міжнародному дунайському судноплавству, на папері виглядають бездоганно.

У проекту «Бистре», проте, є і дуже сильна геополітична складова. За умови його здійснення, Україна стає, фактично, господинею Дунайської дельти (не забудемо, що Сулині можна погрожувати і з боку острова Зміїний, який відійшов до України в 1948 році). Румунія звернулася до міжнародного екологічного руху, і до європейських юридичних інстанцій, оскільки канал Бистре ставить під загрозу флору і фауну Дельти - унікального природного пам'ятника. Щоб не викликати невдоволення своїх західних спонсорів, Київ формально підпорядковується рішенням європейських інстанцій. Однак, роботи тривають явочним порядком. Але фінансова криза і призупинення робіт призвели до того, що мул з Кілії проникає в русло каналу Бистре, а у Києва немає коштів для проведення робіт з очищення дна.

Зміїний - невеликий скелястий острівець, розташований у Чорному морі - прямо навпроти Дунайської дельти. Довжина острова півтора кілометра, а ширина - всього сто п'ятдесят метрів. Острів Зміїний належить Україні. Румунія, яка звернулася до Гаазького міжнародного суду, заперечує належність острова Україні, і вимагає його повернення. Шанси у румунської сторони мінімальні. На острові немає родючих грунтів і запасів прісної води. Флора представлена травами, чагарниками і лишайниками, а фауна - птахами і зміями (які й дали назву острову). До недавніх пір на острові не було постійного населення. Тут є маяк і невелика застава українських прикордонників.

В історичному минулому острів Зміїний не належав Росії. Після 1812 року острів залишився під турецьким сюзеренітетом, а за рішеннями Паризької мирної конференції 1856 року він, разом з Дунайської дельтою, відійшов до Молдавського

князівства, але з тих же міркувань, що і дельта Дунаю, острів Зміїний залишився володінням Османської імперії.

У рішеннях Паризького мирного договору 1947 року, який розмежовував радянсько-румунський кордон, про острів Зміїний взагалі не згадується, що означало - державна приналежність залишалася колишньою - румунською. Тим часом румунські комуністи, за підтримки радянських окупаційних військ, здійснили державний переворот. Король Міхай I, якого в 1944 році, І. В. Сталін нагородив орденом «Перемога», був змушений залишити країну. Румунія стала «народною республікою», на чолі якої стояв прорадянський маріонетковий уряд доктора Іоана-Петру Гроза.

18 лютого 1948, в Москві було підписано Додатковий протокол до радянсько-румунського мирного договору, згідно з яким, острів Зміїний переходив під радянську юрисдикцію. У протоколі, підписаному 23 травня 1948 стверджується, що «... Острів Зміїний був повернутий СРСР, бо в минулому він був російським». Після розпаду СРСР, цей клаптик землі залишився у складі України, що стала незалежною державою. Подивимося, на що вказують історичні факти. Останній міжнародний конгрес, який визначив державну приналежність острова Зміїного - це Берлінський конгрес 1878. В укладеному між Російською імперією і Туреччиною мирному договорі, який був парафований великими державами, зазначалося: ст. 46 «Острови, що формують дельту Дунаю, як і острів Зміїний, санджак Тульчи, що охоплює округу (Казас) Суліна, Кілія, Махмудія, Ісакча, Тульча, Мачин, Бабадаг, Хиршова, Кюстенджі, Меджидия входять до складу Румунії». Після цього конгресу і до 1948 року, суверенітет Румунії над цим клаптиком землі, ніким і ніколи не ставився під сумнів.

Київ, заради зміцнення прав на острів, приступив до заселення острова кількома десятками цивільних осіб, постачання яких здійснюється морським і повітряним шляхом (гвинтокрилами) - на острові зародився новий населений пункт - селище Біле, який з адміністративно-територіальною точки зору, підпорядкований місту Вилкове. Територіальна суперечка через острова Зміїний між Україною та Румунією, розростається все більше, не тільки через стратегічне положення острова, який намертво закупорює гирла Дунаю, але й з причини величезних запасів нафти і природного газу, якими багатий континентальний морський шельф острова.

Захід став більш чуйним щодо Бухареста після того, як Румунія стала членом НАТО і Євросоюзу, оскільки інтереси румунські, імпліцитно, стали західними інтересами. Міжнародний суд в Гаазі вирішив, що 80% континентального морського шельфу острова Зміїний повинні бути включені в румунські територіальні води.

Загалом, однак, Бухарест цей бій програв, оскільки, практично, відмовився від прав на острів та Південний Буджак. Підписавши в 1997 році договір про державний кордон між Україною і Румунією і визнавши рішення Міжнародного Гаазького суду з приводу континентального морського шельфу острова Зміїний, Румунія відмовилася від прав на ці території.

СУЧАСНИЙ БУДЖАК.

Арцизський район. ***Географічне розташування.*** Арцизський район займає особливе місце по географічному розташуванню серед південних районів Одеської області - він є центром південної частини (Бессарабії). Адміністративний центр - місто Арциз. Арцизський район розташований у південно-західній частині Одеської області в 160 км від обласного центру й займає територію 137,9 тис. га, у тому числі сільськогосподарські угіддя - 121,9 тис. га, з них рілля - 99,1 тис. га.

Історія. Виноградний край. Така назва напрошується, коли проїжджаєш по дорозі, по обидві сторони якої - безкрайні виноградні плантації. Дорога веде в затишне містечко в межиріччя Дністра й Дунаю - Арциз. Назва його походить від французького міста Арси й дане на честь перемоги 8-9 березня 1814 року союзницьких військ над наполеонівською армією. Першими поселенцями Арциза були німецькі колоністи, які багато зробили для освоєння

прилягаючих земель. До 1827 року тут було побудовано 98 дерев'яних і 14 кам'яних будинків, вітряний млин, 96 колодязів. Основним заняттям колоністів було сільське господарство.

Наприкінці XIX - початку XX сторіччя Арциз був одним з найбільших на півдні Росії центрів торгівлі зерном, великою рогатою худобою, кіньми й вовною. Табуни коней продавали в Туреччину, Польщу, Францію. В 1914 році було почате будівництво дороги Арциз - Кілія. У той же час бельгійська компанія вела будівництво залізної дороги Акерман - Бессарабська. Це ще більш пожвавило товарообмін через Арциз.

З 1918 по 1940 рік Арциз входив до складу Румунського королівства, потім цей край знову відійшов до СРСР. Після Великої Перемоги Арциз став одним із центрів виноробства в Україні. Ще недавно кожна четверта пляшка одеського шампанського вироблялася з арцизського виноматеріалу. На границі міста перебуває військовий аеродром з унікальною злітно-посадочною смугою. Її ширина становить 80 метрів, довжина - 3400 метрів. Товщина бетонного покриття досягає 80 сантиметрів. Смуга будувалася як запасна для посадок космічних літаків «Буран». На сьогодні – бездарно знищений.

В Арцизе й Арцизьком районі сьогодні живуть люди різних національностей, які активно розвивають свої культурні традиції. Особливої уваги заслуговує болгарське село Ділені, у якім розташовані відомі народні промисли. Сувенір з Долинівки може прикрасити будинок самого вимогливого покупця. А на півночі району, у селі Задунаевка, розташований музей відомого болгарського поета Христо Ботева філія Одеського державного літературного музею. Жарка, напоєна ароматом різнотрав'я степ, бажаний тінь під густими кронами дерев, терпке бессарабське вино й небагато фантазії, здатної віднести в давню давнину - і подорож у цей благодатний край надовго залишиться у вашій пам'яті.

Характеристика. В Арцизьком районі налічується 27 населених пунктів (у тому числі місто). Кількість населених пунктів: міст – 1, сіл – 25, селищ – 1. Міст0 Арциз. Села: Васильевка, Веселий Кут, Виноградовка, Вишняки, Вознесенка Перша, Главаны, Делень, Долиновка, Задунаевка, Зелена Балка, Каменське, Мирнополье, Надеждовка, Нова Івановка, Нові Капланы, Новомирне, Новоселовка, Острівне, Павлівка, Плоцк, Прямобалка, Гай, Садове, Теплиця, Холмское. Селище Новохолмское.

Населення району є багатонаціональним, тут проживають представники 62 національностей, переважну більшість становлять болгари - 42,5% від загальної кількості населення, українців - 24,7%, росіян - 22,6%, молдован - 6,5%, представники інших національностей (гагаузи, греки, білоруси, цигани, євреї) становлять 3%.

По території району протікають ріки Губка, Когильник, Киргиж- Китай, Алияга.

Білгород-Дністровський район. ***Географічне положення.*** Адміністративний центр - м. Білгород-Дністровський, розташований на правому березі Дністровського лиману, в 20 км. від Чорного моря. Дата утворення 1944 р. Площа - 1852 км кв. Білгород-Дністровський район межує з Овідіопольським, Саратським, Татарбунарським, Біляївським районами та республікою Молдова. Відстань від м. Одеси до м. Білгород-Дністровський - 80 км. Район межує з Чорним морем і Дністровським прісноводним лиманом, по території району протікають річки Дністер, Алкалія, Байказія та ін. На території району розташовані солоні Шаболатський і Будакскій лимани. Частина території району входить до заповідного урочища «Дністровські плавні».

Історія. Є міста, які безпосередньо пов'язані зі світовою історією: Єрусалим, Афіни, Рим, Пекін, Дамаск... Ці назви першими приходять на розум, коли звертаєшся до сивого минулого. В їх ряду почесне місце по праву належить і нашому Білгород-Дністровського.

Місто пережило багато історичних епох, і кожна з них залишала свій слід. Численні назви міста: Офіусса, Тіра, Алба-Юлія, Білгород, Левкополіс, Аспрокастрон, Ак-Або, Фегер-Вар, Монкастро, Четатя-Албе, Аккерман) - свідчать про часте пересування і зміну населення по важливому торговельному і ремісничому центрах, через яки проходили основні торговельні шляхи, що з'єднують Східну та Західну Європу, країни Сходу з північними землями. Історія міста починається з заснування в кінці VI ст. до н.е. вихідцями з грецького міста Мілета на Західному березі р. Дністер (р. Тірас) античного міста Тіра. Це було місто-держава. З другої половини IV ст. до н.е. місто чеканить свою монету, спочатку з срібла, потім з міді та золота, веде широку торгівлю з сусідніми варварськими племенами і багатьма античними центрами. У середині I ст н.е. місто увійшло до складу римської Нижньої Мезії. У складі Римської імперії продовжувала зберігати значні права автономії, тривала виробництво власної монети. У різний час тут дислокувалася IV Скіфський легион; легион «Жайворонка», V Македонський, I Італійський і XI Клавдія легіони.

У середині III ст. н.е. з Тири був виведений римський гарнізон, а в кінці 50-х - середині 60-х рр. III ст. Тира була захоплена і зруйнована варварами. З утвердженням варварського панування в Нижньому Придністров'ї Тира набуває статус військово-політичного та економічного центру готського об'єднання. У 376 р. гуни захопили і зруйнували місто повністю. Хоча Тира була зруйнована, але культура, яка була, продовжувала існувати до середини V ст. н.е. Це була черняхівська культура.

У 668 р. болгарський вождь Аспарух завоював територію нинішньої Бессарабії і заснував I Болгарське царство. Місцеві племена змушені були платити йому данину. До VI ст. на цій території селяться племена антов - південна гілка східнослов'янських племен тиверців і уличей. На руїнах античної Тири вони засновують своє місто і називають його Туріс. У 1214 р. місто Білгород входить до складу Угорського королівства і перейменовується в Фегер-Вар (Ферьер-Вар).

У 1241 р. хан Батий з 500 тис. військом напав на землі південного Придністров'я, Валахії, Трансільванії, Угорщини. До 1362 р. ці землі і слов'янський Білгород (перейменований в Ак-Або) входили до складу Золотої орди. У 1261 р. у Причорномор'ї з'являються генуезькі купці. Вони засновують свою торговельну факторию, викупивши її у татар, і називають місто Мон-Кастро. Для зберігання своїх товарів генуезці на високому березі Дністровського лиману побудували укріплений замок - цитадель.

А через півтора століття - нова сторінка в історії міста. В кінці XIV ст. він входить до складу Молдавської держави і тепер уже іменується Четатя-Албе. При молдовському господарі Олександрі Доброму були продовжені роботи по будівництву потужної оборонної споруди - фортеці (протягом десятків років до генуезського замку прибудовувались двори). У 1438 р. спорудження фортеці було завершено.

У серпні 1484 р. війська турецького султана Баязета II захопили місто і фортецю. Турки дали місту своє ім'я - Акерман. За час турецького панування запорізькі і донські козаки здійснювали численні походи в ці землі. Російська імперія робила неодноразові спроби по звільненню цих земель. Доля міста вирішувалася в ході трьох російсько-турецьких воїн. За його звільнення сражались М.І. Кутузов, М.П. Платов, Барклай-де-Толлі, Ф. Ф. Ушаков. У 1812 р. місто Акерман увійшов до складу Російської імперії. Після приєднання Бессарабії до Росії, почався інтенсивний процес заселення звільнених земель. Тут селилися українці, росіяни, болгари, євреї, молдавани. Особлива роль в економічному підйомі краю належала німецьким і швейцарським колоністам.

Уже в 20-х роках XIX ст. Аккерман перетворився в один із значних центрів краю. Інтенсивно розвивалися ремесла та сільське господарство. Місто славилось своїми виноробами і рибалками. За переписом населення 1897 р. в місті проживало 18 тис. чоловік, а в 1914 р. - 29 тис. чоловік. До території Аккерману відносилися два

посади Папуша та Турлакі, де проживало до 17 тис. чоловік. З огляду на місцеві умови, особливу увагу було приділено народної освіти та охорони здоров'я. Освіту можна було отримати в початкових, церковно-парафіяльних, приватних училищах, в гімназії й учительської семінарії.

Незважаючи на провінційне становище в складі Російської імперії, Аккерман не стояв в стороні від політичного і культурного життя. Сюди неодноразово приїжджали учасники декабрістского руху М.Ф. Орлов, О.П. Юшневскій, І.І. Пущин, в 32 егерском полку служив В.Ф. Раєвський, у військовому лазареті - російський письменник В.І. Даль.

У грудні 1821 р. місто відвідав А.С. Пушкін, у поемі «Циган» і вірші «До Овідія» поет натхненно відобразив сторінки з історії міста. Враження від відвідування Аккермана знайшли відображення в сонеті А. Міцкевича «Аккерманський степ». Двічі Аккерман відвідувала видатна українська поетеса Леся Українка, в 1891 р. місто відвідує Максим Горький. Неодноразово приїздили сюди і засновник українського професійного театру М. Кропивницький і талановиті актори М. Старицький та брати Тобілевичі.

Разом з Росією місто пройшло через усі соціальні потрясіння кінця XIX - початку XX ст. 23 січня 1918 року в Аккермане була встановлена Радянська Влада. 8 березня 1918 року Аккерман окупували румунські війська. 22 роки (по червень 1940 року) землі Південного Придністров'я і Аккерман належали королівської Румунії. 28 червня 1940 р. Червона Армія вступила на територію Бессарабії, а 2-го серпня 1940 р. Аккерманський повіт був включений до складу УРСР. 26 липня 1941 р. в місто вступили німецько-фашистські та румунські війська. За роки окупації фашисти стратили близько 2-х тис. чоловік, багато жителів були угнані в Німеччину та Румунію. Місто було звільнено 22 серпня 1944 року. Наказом Президії Верховної Ради СРСР від 9 серпня 1944 р. місту повернуто попередня назва Білгород з визначенням Дністровський. У другій половині століття Білгород-Дністровський перетворився на значний культурний та промисловий центр півдня Придністров'я.

Багатство міста становлять історико - архітектурні пам'ятки. Серед них, крім залишків античного міста Тіра і середньовікової фортеці, - надкурганний кам'яний склеп I в. н.е., сарматський склеп, грецька церква XШ - XIУ ст, вірменська церква XIУ - XУ вв, побудовані в X1X столітті Свято-Вознесенський собор, Болгарська церква, Церква Святого Миколая, синагога. У Білгород-Дністровському, на перехресті епох і тисячоліть, як ніде, відчуваєш пульс історії. А чудова природа і древні споруди дарують неповторне відчуття Вічності.

Між морем та лиманом. Білгород-Дністровський район - це не тільки один з великих центрів виноробства та сільськогосподарського виробництва Одеської області. Це місце, де можна чудово відпочити і набратися незабутніх вражень. Посудіть самі. Курорт Затока - один із самих екологічно чистих місць на Чорноморському узбережжі. Унікальність цього курорту полягає в тому, що з одного боку знаходиться Чорне море, а з іншого боку дельта річки Дністер. Саме в цьому місці річка впадає в море. Завдяки цьому в тут за багато років утворилася піщана коса. Так ось, унікальність обумовлена тим, що перебуваючи на пляжі шириною близько 150 метрів, з одного боку знаходиться прісноводний Дністровський лиман, а з іншого боку води Чорного моря.

Курорт Кароліно-Бугаз - де інтенсивно розвивається туристичний і рекреаційний центр України, розташований в 60 км південно-західніше Одеси в селищі Затока на мальовничій піщаній косі, що знаходиться між Чорним морем, Дністровським лиманом і солоними озерами. Ця піщана смуга, протягом десятки кілометрів, завжди вважалася елітним місцем відпочинку: простір, тепле море, яскраве сонце, мікроклімат лиману, взагалі здається, всі запахи південного степу.

Сергіївка - найбільший приморський кліматo-бальнеогрязевий курорт на півдні Одеської області, розташований на стрімчастих схилах на березі Шаболатського лиману, відокремлений вузькою піщаної косою від Чорного моря, яка є чудовим

пляжем. Сергіївка розташована в 21 км від міста Білгород-Дністровського і в 86 км на північний захід від міста Одеса. Рекреаційне значення вод Чорного моря та Шаболатського лиману широко використовується в лікувальних цілях завдяки сталому співвідношенню елементів у морській та Лиманське воді, що є важливою особливістю цього курорту.

Проїжджаючи по Білгород-Дністровському району, обов'язково зупиніться в селі Старокозаче. Воно було засноване в 1827 році Усть-Дунайськ козаками і Задунайськими запорожцями. Їхні нащадки зберегли національні традиції, які, зокрема, знайшли відображення в оригінальній кухні, де можна спробувати справжній український борщ з галушками, вареники в сметані і ще багато-багато іншого...

Село Шабо має дивну історію. У другій половині ХУ1 століття тут кочували ногайскі татари. Вони займалися кочовим скотарством і полюванням, а також здійснювали грабіжницькі нальоти на сусідні народи. Урочище на березі лиману, де збиралися ногайци, як і сам лиман, вони називали Шаболат. Вперше татарське урочище Шаболат позначено на російській карті в 1788 році у скороченому вигляді Шабо.

Інтенсивне заселення цього краю почалося після 1812 року. Більшість населення становили колоністи зі Швейцарії, французи за національністю, які багато зробили для розвитку виноградарства і винопроізводства. Завдяки їм село Шабо швидко розвивалося і вже в середині Х1Х століття стало могутнім на ті часи виробничим центром. Сьогодні Шабська вина постійно відзначаються високими міжнародними нагородами завдяки унікальним смаковими якостями, а Шабо є одним з відомих торгових брендів України.

Характеристика*.* Кількість сільських рад – 27, кількість населених пунктів: сіл – 55, селищ – 2. Населені пункти. Селища міського типу: Затока, Сергіївка. Села: Абрикосове, Авідовка, Адамовка, Олексіївка, Андріївка, Бикоза, Бєлєнький, Благодатне, Брітовка, Велікомарьяновка, Веселе, Володимирівка, Вигон, Випасное, Вільне, Гончаровка, Дальнічени, Доліновка, Зелене, Зеленівка, Карналіевка, Козацьке, Косовка, Червона Коса, Крутоярівка, Курортне, Маразлієвка, Молога, Монаші, Миколаївка, Нова Царичанка, Нове, Петрівка, Підгірне, Польовое, Полянка, Попаздра, Приморське, Розкішне, Романівка, Рускоіванівка, Садове, Салгани, Семенівка, Софіївка, Стара Царичанка, Старокозаче, Сухолужжя, Удобне , Чабанка, Черкеси, Чістоводное, Шабо, Широке, Південне. Селища: Прибережне, Привітне

Національний склад: українці, росіяни, молдавани, гагаузи, цигани, болгари та інші.

Місто Білгород-Дністровський. Білгород-Дністровський (рум. Cetatea Albă; до 1944 – Аккерман) – місто обласного підпорядкування в Одеській області, районний центр. Засноване в 4 столітті до Р.Х. Населення 50 тис. осіб (2014). Місто розташоване на Дністровському лимані за 18 км від Чорного моря і за 81 км від Одеси (автошлях Т 1604).

Клімат. Помірно континентальний клімат регіону характеризується значною кількістю ясних сонячних днів — у році їх кількість перевищує 290. Протягом року переважно тепла погода. Найтепліший місяць — липень (середньодобова температура — 25-27 °С тепла, максимальна — 40 °С), найхолодніший місяць — січень (середньодобова температура −2,5 °С).

Історія. У 4 столітті до н. е. на острові, що омивався двома рукавами Тіраса (Дністра), жителі Мілету заклали поліс, який отримав назву Офіуса («місто змій»), через велику кількість плазунів. Незабаром на високому правому березі річки виросла Тіра — поселення скіфів-орачів. Згодом відмінності між полісами стерлися, населення перемішалося, утворивши нову спільноту — скіфоеллінів, або мікселлінів. А коли внаслідок підняття рівня Світового океану Офіусу затопило — її мешканці перебралися до Тіри.

У 107 році Римська імперія завоювала Дакію, вийшла до Дунаю і зробила його прикордонною річкою. Форпостом імперії стала Алба-Юлія (так перейменували Тіру). У 238 році Алба-Юлію захопили готи, котрі вже 257 року почали будувати в місті піратський флот і стали здійснювати набіги на римські провінції.

У 371 році під мурами поліса з'явилися орди гунів, які знайшли спільників в особі поневолених готами скіфоеллінів. У самісінький розпал битви за місто вони відчинили браму, через яку увірвалися кочовики. Від цілковитого знищення готів врятувала домовленість із імператором Римської імперії, котрий 376 року дозволив менш як 200 тисячам готів розселитися в Мезії та Фракії. А завойовники-гуни, на знак подяки несподіваним союзникам, майже відновили історичну назву поліса — Туріс.

Утім, у складі гунського війська були й слов'яни, котрі осіли в завойованому місті. А вже через три століття воно стало резиденцією легендарного хана Аспаруха, який підкорив сім слов'янських племен і 679 року розбив візантійську армію. Ще через два роки на відбитих у Константинополя землях було засновано перше Болгарське царство. Після цього нашестя у полісі утвердилося східнослов'янське плем'я тиверців. Воно підняло місто з попелу, а оскільки основним будівельним матеріалом став білий вапняк, то назвали його Білим городом.

IX століття ознаменувалося приходом у Північне Причорномор'я кочових угрів, яких згодом змінили печеніги. У далекому Києві спочатку не звернули уваги на цю напасть, і вже 907 року князь Олег організовує великий похід Русі на Візантію, участь в якому брали й тиверці. Царград підступно помстився їм, 915 року нацькувавши печенігів на Білий город. І хоча мури й будинки під час нападу вціліли — вирізано й продано в неволю візантійцям було більш як половину населення міста.

1241 року місто захопили татари, котрі були такими ж тюрками, як і половці, тому без проблем сприйняли милу тюркському вуху назву Ак-Ліба. Однак надовго вони там не затрималися — 1288 року хан Ногай, маючи потребу в коштах для боротьби з іншими чингізідами, за щедру плату віддає місто генуезьким купцям. Як у калейдоскопі починають змінюватися його назви: Білий Замок (Аспрокастро) стає Зеленим (Мальвокастро) і Замком на горі (Монкастро). А з 1362 року, коли повсталі городяни вигнали набридлих баришників і лихварів геть, — навіть Чорним (Маврокастро).

У 1395 році, під час війни між Тимуром та Тохтамиш ханом, місто було взяте авангардом армії Тимура під командуванням еміра Османа.

Місто набуло вільного статусу, посівши помітне місце в економічному житті краю: розвиває ремесла, карбує монету, здійснює вигідні торгові операції. Наприкінці XIV століття Білгород (а по-новому Четатя-Албе, або Фегер-Вар) увійшов до складу Молдовського князівства, якому протегував його сюзерен — Угорське королівство. Молдовські господарі подбали про відновлення старих і будівництво нових оборонних споруд. На каменях мурів викарбовано роки — 1399 і 1432. Остання розбудова фортеці була виконана майстром Федорком в 1482 році.

Уздовж фортечної стіни довжиною біля 2 кілометрів вишикувалися 26 веж (спочатку їх було 34) — 12 бойових і 14 глухих, які слугували для зв'язки куртин. Зі східного, західного та південного боків фортеця була оточена ровом, початкова ширина якого сягала 14, а глибина — 21 метра. Причому його дно лежало на три метри нижче від рівня води у лимані. Там, де рів підходив до лиману, було влаштовано спеціальні заслінки, які у разі небезпеки піднімалися й заповнювали його водою. Для зв'язку із зовнішнім світом фортеця мала двоє воріт: Головні (Кілійські) розташовувалися з боку суходолу у двоярусній вежі, оснащеній двома воротьми, двома опускними ґратами та підйомним мостом; натомість же Овідіопольські ворота виходили до лиману, а для сполучення між частинами фортеці було влаштовано ще четверо внутрішніх воріт.

Разом із Кілією, фортеця неодноразово ставала серйозною перешкодою на шляху до експансії турецьких султанів. Так, 1420 року османський флот спробував узяти місто, але був відбитий із чималими для нього втратами. У 1475 році 30 000

армія під керівництвом господаря Молдови Стефана III Великого захопила місто. Султан Баязид II, який вважав Четатя-Албе ворітьми не тільки до Молдови, а й цілої Речі Посполитої, у 1484 році зібрав небачене на той час військо, яке складалося з 300 тис. турків, 50 тис. кримських татар Менглі-Герая та загонів волохів. Обкладене і з боку суходолу, і з боку лиману місто без надії на порятунок боронилося з 1-го до 16 серпня. Із 20 тис. його мешканців вціліли тільки 200 родин, 4 тис. осіб продано у рабство.

У 1574 на турецьке місто нападає козацький флот (25 чайок з екіпажем у складі 600 чол.) на чолі з отаманом Хомою (Фомою) Покотилом, які допомагали господару Іванові Воде Лютому у війні проти Туреччини. Завдяки несподіваному нападові козаки ненадовго оволоділи важливим портом, але замок так і не змогли взяти. Навесні 1614 року біля Ак-Кермана відбувається битва між ордами бунтівного нурeддіна Шагін-Ґерая і хан-агаси (ханського радника) Бек-аги, який здобув перемогу. Шагін-Ґерай спочатку переховувався у Кілії, а пізніше втік до Ірану. Для контролю за загарбаною територією було переселено татар, які утворили Буджацьку орду із центром в Ак-Кермані (Білій Фортеці). Іноді її називали сухо й офіційно — Керман, або й зовсім по-панібратськи Акджа (біленька). Звідси походив видатний мусульманський вчений Мухаммад аль-Аккірмані (пом. 1760).

Під Ак-Керрманом 9 березня 1637 кримська орда на чолі з калгою Хусам-Ґераєм та нурeддіном Саадет-Ґераєм, прислана ханом Інаєт Ґераєм I, якій допомагав загін запорожців на чолі з гетьманом Павлом Бутом (Павлюком), перемогла буджацьких татар. Кримські татари в квітні-травні оточили Кілію та Кафу, вимагаючи видати ханові прихильників мурзи Кан-Темира Кривавого Меча, який з двором та синами утік до Туреччини. Рештки Буджацької орди було наказано переселити в Крим, але ногайці повстали під Ачі-Кале (нині — Очаків), вбили калгу та нурeддіна та повернулись на батьківщину.

В ході Російсько-турецької війни 1787–1791 рр. при взятті міста у 1789 р. відзначився генерал-поручик В. А. принц Ангальт-Бернбурзький.

За Бухарестським трактатом 1812 року землі між Дністром і Дунаєм перейшли до Російської імперії. Буджацьких і ногайських татар було виселено до Таврійської губернії, а в спустошений моровою виразкою край потекли розрізнені людські струмочки — болгари, гагаузи та німці-колоністи знову обживали цю землю.

Згодом Аккерманська фортеця втратила своє воєнно-оборонне значення, і 1832 р. її зняли з реєстрів як стратегічний об'єкт, а 1859-го передали в управління міської влади. Бессарабський і Новоросійський губернатор граф Строганов пішов далі й дозволив Російському товариству пароплавства й торгівлі брати вапняк із фортечних мурів для облаштування пристані. Від цілковитої руйнації фортецю врятував той факт, що видобувати вапняк із кар'єра виявилося значно легше, ніж розбирати мури замку.

Після революції та громадянської війни Бессарабія загалом і Ак-Керман зокрема потрапляють під владу Румунії. У 1925 році місто під румунською назвою Четатя-Албе стає повітовим центром королівства. Однак під час Другої світової війни місто знову потрапляє до складу Радянського Союзу і указом Президії Верховної Ради СРСР від 9 серпня 1944 р. його було перейменовано на одно з колишніх назв - Білгород із визначенням Дністровський.

У 1999 році Білгород-Дністровський урочисто відзначив 2500-річчя. Місто було визнане ЮНЕСКО одним із найстаріших у світі.

У 2002 році було прийнято гімн міста.

Назви міста в минулому: VII ст. до н. е. — фінікійська колонія Офіуза; VI ст. до н. е. — давньогрецька колонія Тира; II ст. н. е. — римське поселення Албa Юлія; VI ст. — східнослов'янське плем'я антів називало поселення Турісом; IX–X ст. — східнослов'янські племена — тиверці та уличі — назвали місто Білгород, а візантійці — Левкополь (Біле місто); XIII ст. — генуезці назвали місто Монкастро; XV ст. — місто входило до складу Молдавського князівства і називалось Четатя Албе

(Біла фортеця); 1484 р. — місто і фортецю більше ніж на три століття окупувала Туреччина, його назву було змінено на Аккерман (Білий камінь); 1812 р. — за Бухарестським пактом місто, разом з Бессарабією і дельтою Дунаю, відійшло до Російської імперії під назвою Аккерман; 1918 р. — місто у складі Бессарабії відійшло до Румунії під назвою Четатя-Албе; 1940 р. — місто разом з Бессарабією ввійшло до складу СРСР під назвою Аккерман; 1944 р. — місто змінило назву за наказом Сталіна на Білгород-Дністровський.

Населення. Населення міста — приблизно 50 тис. ос. За національною приналежністю за останнім переписом у 2001 році було: 62,9% — українці, 28,2% — росіяни, 3,7% — болгари, та близько 5% —молдовани, білоруси, румуни, гагаузи та інші.

Адміністративно-територіальний устрій. До населених пунктів Білгород-Дністровської міської ради входять: м. Білгород-Дністровський, смт Затока, смт Сергіївка.

Економіка. Промисловість. Сьогодні Білгород-Дністровський — одне з промислово розвинених міст Одеської області зі середньорічним обсягом виробництва більше 230 млн грн. У місті працює 24 промислових підприємства. Всі підприємства, за виключенням міської типографії, приватизовані.

Транспорт. Транспортно-комунікаційний комплекс міста містить морський торговий порт, автотранспортні підприємства, центр електрозв'язку, залізничний та автовокзали, залізнично-дорожний вузол.

Білгород-Дністровський морський торговий порт — морські ворота міста. Порт розташовано у закритій гавані Дністровського лиману на відстані 14 км від моря.

Автомобільний транспорт міста — це 8 підприємств автомобільного транспорту (з них 5 спеціалізується на пасажироперевізниках), котрі надають також міжнародні послуги. Міські пасажироперевезення забезпечують 58 автобусів, приміські та міжміські маршрути — 176 автобусів.

Зв'язок. Послуги зв'язку у місті надає Центр електрозв'язку № 1 ВАТ «Укртелеком», міський телефонний зв'язок нараховує 20,4 тис. абонентів. Територія міста 100% покрита мобільним зв'язком.

Історичні пам'ятки. Аккерманська фортеця (Білгород-Дністровська фортеця), Грецька (Іоанно-Предтеченська) церква, 13-17 ст., Олександрівські казарми офіцерського корпусу, близько 1850 р. (вул. Шабська, № 51)., Вірменська церква Успіння Пресвятою Богородиці, 14-15 ст. (вул. Кутузова, № 1), Синагога та православні собори XIX ст., Сарматський склеп, 3 ст., Скіфська кам'яна гробниця або Скіфська могила, 1-3 ст. (на розі вул. Шабської та Лазо).

Персоналії. У місті народились: Ломаченко Анатолій Миколайович (нар. 14.12.1964) — тренер і батько дворазового олімпійського чемпіона Василя Ломаченка; Ломаченко Василь Анатолійович (нар. 17.02.1988) — український професіональний боксер, чемпіон світу за версією WBO у напівлегкій вазі (від 2014), дворазовий чемпіон Олімпійських ігор (2008, 2012), дворазовий чемпіон світу (2009, 2011), чемпіон Європи (2008), багаторазовий чемпіон України, заслужений майстер спорту України, найтитульованіший український боксер; Шайбле Олександр Якович — український військовий діяч, генерал-хорунжий Армії УНР; Радулович-Топазунович Володимир Митрофанович — полковник Армії УНР; Гутник Сергій Михайлович — міністр торгівлі і промисловості в уряді гетьмана Павла Скоропадського; Епельбаум Наум Мойсейович — український, молдавський та єврейський скульптор-монументаліст, член Союзу художників СРСР; Туранська Тетяна Михайлівна — прем'єр-міністр самопроголошеної Придністровської Молдавської Республіки з липня 2013; Владислав Лупашко — український футболіст, півзахисник

У місті померли: Святий та великомученик Йоан Новий (Сучавський) (бл. 1340 року),вважається покровителем усієї Бессарабії; Гангардт Іван Єгорович (1808–1875) генерал-лейтенант займав посаду чергового офіцера при новоросійському та

бессарабському генерал-губернаторові і керував захистом Одеси у Кримській війні, згодом у 1864 році він став «правителем» Київської, Волинської та Подільської губерній, а з 1867 року − губернатором Бессарабії.

Болградський район. ***Географічне положення.*** Розташований в південно-західній частині Одеської області. Площа Болградського району складає 1 465 кв. км (4,4% території Одеської області). Адміністративний центр - місто Болград.

Водний фонд Болградського району складає 5167 га. Площа озера Ялпуг на території району-3854 га. Озеро є єдиним джерелом питної води для міста Болград. На території району розташовані 20 ставків і 5 водосховищ. По території району протікають 4 малі річки: Ялпуг, Великий Катлабух, Мала Катлабух і Ташбунар. Загальна довжина малих річок і струмків на території району 378 км. Для забезпечення господарських та питних потреб населення в районі є 49 артезіанських свердловин, 241 шахтні колодязі загального користування.

Історія. Так не раз характеризували Болград минулого, маючи на увазі його значення як торговельного центру. Однак справжнє багатство Болграда не в цьому. Це місто - яскраве свідчення слов'янського єднання. Місто виросло на місці села Тютюн, заснованого задунайським болгарами, які втікали від турецького ярма на початку XIX століття. Підстава Болграда пов'язано з благородною діяльністю генерала Івана Інзова (1768-1845), який був опікуном болгарських переселенців і багато зробив для їх адаптації на нових землях. Почуття подяки болгарських переселенців до генерала Інзова було настільки велике, що коли він помер, місцеві жителі несли його труну на колінах кілька кілометрів від міста до місця поховання.

У Болграді розташовані архітектурні пам'ятки, що мають незаперечне історико-пізнавальне значення для туристів. Найбільшим з них є Преображенський собор - великий (площею 14,5 тис. кв. м) хрестово-купольний будинок, побудований в 1833-1838 рр. на кошти болгарських переселенців-колоністів в стилі російського ампіру. За архітектурним пропорціям собор нагадує Исаакиевский собор в Петербурзі. Територія міста поруч з храмом розпланована в дусі класицизму, тому бульвар і адміністративні будівлі міського центру створюють для собору ефект домінанти міського планувального ансамблю.

Іншим культовим історичним об'єктом у Болграді є Мітрофаніевская церква на міському кладовищі. Іноді її називають мавзолеєм І. М. Інзова, який похований в цьому храмі. Церква побудована в 1844-1846 роках у формі класицистичній ротонди: верхній ярус представляє собою барабан, увінчаний купольної півсферою, а нижній ярус із західного боку обрамлює напівкругла галерея.

У 1911 року на бульварі в Болграді на кошти колоністів був зведений пам'ятник І. М. Інзова, але в 1923 році бюст був демонтований румунськими властями, які вороже ставилися до діячів періоду болгарської колонізації. Існує стародавня легенда, згідно з якою геніальний російський поет Олександр Пушкін по дорозі з Кишинева до Одеси зупинявся в Болграді, відпочивав на березі озера Ялпуг, милуючись місцевими красотами, і навіть в парку, що розкинувся на його березі, посадив дуб, який живий і понині. Історичних даних, що підтверджують красиву легенду, немає. Але жителі Болграда вірять в те, що так і було, і оберігають старовинний дуб в парку, що носить ім'я великого поета. Об'єктами пізнавального туризму в Болграді також можуть служити споруди громадського та індивідуального значення. Ця будівля колишньої чоловічої гімназії, що виникла на базі центрального болгарського училища, заснованого в Молдавському князівстві в 1858 році, будинок-садиба С. Н. Молявінского (управителя колоніями переселенців) в міському саду (нині парк імені О. С. Пушкіна), втрачені винні склади (нині будівля винзаводу), Миколаївська церква, а також пам'ятна колона російським воїнам-учасникам задунайського походу 1828...

У Болграді розташований обласний центр болгарської культури і історико-краєзнавчий музей, що володіє унікальною колекцією експонатів з історії освоєння

краю. Історичні традиції дружби і взаємодопомоги слов'янських народів сильні в цих місцях і сьогодні. І нові покоління стає їх воспріємникі. Характерним прикладом зосередження туристських ресурсів пізнавального призначення можуть служити ряд сільських населених пунктів Болградського району, що зіграли роль у болгарській історії і відродження болгарської державності. Особливу привабливість цих місць для болгарських туристів створює збереження тут самобутніх мовних діалектів болгарської мови і культурно-побутових традицій, які не збереглися на історичній батьківщині.

Багато цікавого можна побачити в селах Болградського району. Так, у селі Кубей (нині Червоноармійському) в 1856 і в 1858 роках бував Георгій Раковський - чудовий болгарський поет і активний організатор визвольного руху. У цьому ж селі народився і здобув початкову освіту А. С. Теодоров-Балан - академік Болгарської академії наук, один з ректорів Софійського університету імені святого Климента Охрідського. А село Жовтневе - місце компактного проживання албанців, які оселилися в цих краях на початку XIX століття і до сьогодні зберегли свою мову і самобутню культуру.

Характеристика. Адміністративний центр – Болград. На цій землі живуть представники 65 національностей. Основні з них: болгари - 60,3%; гагаузи - 16,7%; російські - 10,2%; українці - 5,8%; албанці - 2,0%; молдовани - 1,8% та ін.

Відстань: до обласного центру м. Одеса - 230 км, до залізничного вузла м. Ізмаїл - 40 км, до морського порту м. Одеса - 235 км, до річкового порту (р. Дунай) м. Ізмаїл - 45 км, до аеропорту м. Ізмаїл - 40 км. Межує з Республікою Молдовою, Арцизьким, Ізмаїльським, Ренійським, Тарутинським районами.

Болградський район - це край з багатим історичним минулим, який для болгарських переселенців став другою батьківщиною. Місто Болград, який є центром бессарабських болгар, був заснований в 1821 році Іваном Микитовичем Інзовим, генералом від інфантерії, головою опікунської комітету з питань іноземних поселенців південного краю Росії. Болгарські переселенці дуже високо цінували прагнення генерала Інзова допомогти їм почати нове життя на новій батьківщині. Згодом Бессарабія виростила багато видатних людей - вчених, державних діячів, воєначальників, - чиї імена відомі в Болгарії, Україні та інших державах. Це благодатний край. Посушливу Бессарабську степ болгарські переселенці перетворили на родючий край, де на багато кілометрів розкинулися виноградні плантації, зацвіли сади, зазеленіла нива. Про гостинність жителів Бессарабії ходять легенди, а про їх працьовитість говорять доглянуті поля і затишні оселі. Люди цього колоритного й самобутнього краю щедро наділені талантами, бережуть і шанують традиції предків і багатий досвід, успадкованих від батьків і дідів, плекають рідну мову, розвивають національну культуру. Цей багатонаціональний куточок Бессарабії ніколи не знав конфліктів, тим більше на національному грунті, а добробут видобувалося наполегливою працею.

Основою економіки району є виробництво та переробка сільськогосподарської продукції. Край завжди славився досягненнями в виноградарської галузі.

Адміністративний устрій. Кількість населених пунктів: міст-1, сіл-21, Населені пункти. Місто Болград. Села: Олександрівка, Баннівка, Василівка (укр. Василівка, болг. Вайсал), Виноградівка (укр. Віноградівка, болг. Курчій), Владичень, Дмитрівка, Жовтневе (Каракурт), Залізничне, Кальчева (укр. Калчева, болг. Калчувка), Коса, Криничне (болг. Чушмелія), Оксамитне, Оріхівка (болг. Пандаклій), Топалине, Червоноармійське (укр. Червоноармійське, болг. Кубей), Табаки, Нові Трояни, Городнє (болг. Чійшія), Голиця, Виноградне (болг. Самбат'р).

Ізмаїльський район. ***Географічне положення.*** Ізмаїльський район, утворений в 1954 р. в складі Одеської області. Розташований на півдні Одеської області в степовій зоні - в Придунайській низовині. Ізмаїльський район межує, з боку річки Дунай з Румунією, на заході і півночі - з Килійським, Болградським, Арцизьким

районами, на сході - з Килійським районом Одеської області. Площа району становить 1,2 тисяч кв. км.

Ізмаїльський район як маленький острівець з усіх боків оточений озерами - Кугурлуй, Ялпуг, Китай, Лиман Саф'ян. Богатянско-Старонекрасовскіе плавні є плавневим масивом в поєднанні з широким дзеркалом води (озеро Лунг) - ландшафтний заказник місцевого значення. В Ізмаїльському районі збереглася унікальниа ділянка сучасних галерейних лісів, які розташовані на півдні району, вздовж річки Дунай на відрізку між каналом Скунда і селом Матроська. Важливим є той факт, що на вказаному відрізку лісового масиву практично повністю зберігся природний гідрологічний режим.

Основна річка - Дунай.

Ізмаїл - адміністративний центр району, місто обласного підпорядкування на півдні Одеської області, розташований в нижній течії річки Дунай, на його лівому березі, в 80 кілометрах від Чорного моря і пов'язаний з багатьма великими портами світу. Відстань до Одеси-260км.

Історія. Місто унікальної долі. Долі міст, як і долі людей, бувають різними. Одним випадає на своєму віку бути у вирі історичних подій, для інших історія тече, як рівнинна річка - повільно, без яких би то не було великих потрясінь. Ізмаїл належить до тих міст, через які пронеслося чимало вітрів історії. У IX - X століттях у межиріччі Дністра і Дунаю жили східно-слов'янські племена тиверців і уличів, які вели осіле сільське господарство. Вони підтримували тісні зв'язки з Староруської державою. У період феодальної роздробленості Київської Русі придунайські землі входили до складу Галицько-Волинського князівства, потім були завойовані татаро-монголами, а наприкінці XV століття входили до складу Молдавського князівства. У той час на місці сучасного Ізмаїла існувало слов'янське поселення Сміл. А з XVI століття землі Північного Причорномор'я були завойовані Туреччиною.

В ті часи українське козацтво не раз намагався звільнити придунайські землі від турецького панування. У 1595 році запорізькі козаки на чолі з Лободою і Наливайко взяли укріплене поселення Сміл, але не зуміли утримати його - і відступили під натиском переважаючих турецьких сил. А турки на місці Сміла побудували фортецю і назвали її Ізмаїлом.

Однак боротьба з турецьким пануванням тривала. У 26 липня 1770 російська армія під командуванням генерала Рєпніна взяла Ізмаїл, але за умовами Кючук-Кайнарджійського світу Ізмаїл знову залишився за Туреччиною.

У період російсько-турецької війни 1787 - 1791 років взяття Ізмаїла було стратегічним завданням. Турецьким гарнізоном, який налічував 35 тисяч добре навчених солдатів, командував досвідчений воєначальник Айдозлі-Махмет-паша. Спочатку російські війська почали облогу Ізмаїла, однак вона нічого не дала. Призначений у 1790 році командувачем військами А. В. Суворов зрозумів, що без штурму не обійтися. 11 грудня 1790 він відбувся і російські війська оволоділи Ізмаїлом. У їхньому складі були майбутні засновники Одеси - Дерибас, Рішельє, Деволан, вірні чорноморські козаки на чолі з отаманом Головатим... Проте в результаті Ясського мирного договору Ізмаїл знову перейшов до Туреччини. У 1806 - 1812 роках між Російською імперією і Туреччиною знову йшла війна. 14 жовтня 1809 війська під командуванням Багратіона оволоділи Ізмаїлом. В облозі міста брав участь видатний український письменник Іван Котляревський, який служив офіцером у російській армії. Після взяття фортеці почалося будівництво міста, яке очолив комендант всіх фортець Бессарабії генерал-майор С. Тучков. Він доклав багато зусиль до того, щоб заселити місто. Сюди, поряд з росіянами і українцями, переселяються греки, албанці, болгари, молдавани, які рятувалися від турецького ярма. А 19 вересня 1812 Сенат видав Указ про присвоєння Ізмаїлу імені Тучкова. Це ім'я місто носило до 1856 року, коли після поразки Росії у війні з Туреччиною за Паризьким мирним договором частина Бессарабії, а з нею і Ізмаїл, перейшла до Румунського королівства, що знаходився під протекторатом держави-переможниці.

Після російсько-турецької війни 1877 - 1878 років Ізмаїл знову входить до складу Російської імперії. Значення міста зростає завдяки створенню в 1894 році Російсько-Дунайського пароплавства.

У 1918 році Ізмаїл окупований румунськими військами. А в 1940 році він стає радянським. У післявоєнні роки Ізмаїл набуває статусу обласного центру, а з 1954 року змінює його на статус міста обласного підпорядкування.

Минуле Ізмаїла представлено в багатьох експозиціях Музею Суворова та історико-краєзнавчого музею, діорамі «Штурм фортеці Ізмаїл». Багата колекція живопису, графіки та скульптури Ізмаїльської картинної галереї. Цікавий і саме місто, що розкинувся на березі Дунаю. Тут багато місць для відпочинку і цікавого дозвілля, де зустрічається сива старовина з бурхливим XXI століттям.

Цукровий берег. У кожного з великих і малих сіл Ізмаїльського району багата історія, що йде корінням у глибину віків. На цих землях люди жили ще в епоху ранньої бронзи - на рубежі II і I тисячоліть до нашої ери. Тут століттями жили східно-слов'янські племена. Цими землями володіли турки... Старі назви сіл і селищ свідчать про це.

До 1941 року село Кам'янка називалося Ташбунар, що означає на турецькому «Кам'яний колодязь». Село заснували вихідці з Болгарії, які поселилися тут в період російсько-турецької війни 1806-1812 року. Болгарські колоністи займалися вівчарством, розведенням великої рогатої худоби, а також вирощували пшеницю, кукурудзу, ячмінь, овочі. По сьогоднішній день Кам'янка - великий сільськогосподарський центр району, в якому завжди приділялася увага народної творчості, збереженню та збільшенню національних традицій. І гостям тут завжди раді. Страви національної кухні, прекрасна музика зробить відпочинок цікавим і незабутнім.

Колишня назва селища міського типу Суворове - Шікарлі-Китай, що в перекладі з тюркського означає «Цукровий берег». До заснування поселення в 1815 році тут було татарське кочовища. Багато праці коштувало болгарським поселенцям перетворення цього місця на квітучий край. І хоча зовсім не виробництво цукру визначає його економіку, він дарує гостям насолода від споглядання мальовничих берегів озера Катлабух, стрункіх рядів виноградників, від вина, яким пригостять вас гостинні господарі.

А скільки цікавого чекає на вас в Старій і Новій Некрасівка, Муравльовці, Утконосівці, Багатому, Кислиці ...

Тут живуть нащадки запорожців, російських старообрядців - липован, болгари, молдавани, гагаузи... Вони зберегли свою етнокультуру, мовні особливості. Унікальний край на березі Дунаю подарує вам незабутні враження.

Характеристика. На території району розташовано 19 адміністративно-територіальних одиниць до складу яких входять 22 сільських населених пунктів та 1 селище міського типу.

Національний склад населення різноманітний: українці – 29%, болгари - 26,1%, молдовани - 28%, росіяни - 16,4%, представники інших національностей - 0,5%.

Кількість населених пунктів: місто-1 (Ізмаїл), селищ міського типу - 1 (Суворове), сіл – 22: Багате, Броска, Дунайське, Каланчак, Кам'янка, Кирнички, Кислиця, Комишівка, Ларжанка, Лощинівка, Матроська, Муравлівка, Нова Некрасівка, Нова Покровка, Новокаланчак, Кам`янка, Новокам`янка, Озерне, Першотравневе, Саф'яни, Стара Некрасівка, Утконосівка.

Місто Ізмаїл. Ізмаї́л (у 1812–1856 роках — Тучкóв) — місто обласного підпорядкування в Одеській області, адміністративний центр Ізмаїльського району (до складу району не входить). Відстань до облцентру становить понад 200 км і проходить автошляхом **Е87**. Друге найбільше місто області, населення — понад 74 тисячі осіб.

Розташування. Розташований на півдні області, на лівому березі річки Дунай (простягнувся на 13 кілометрів уздовж Кілійського гирла), 80 кілометрів від берега Чорного моря. Протяжність з півночі на південь — 7,3 км., із заходу на схід — 6,2 км. У місті діє пункт контролю на кордоні з Румунією Ізмаїл—Плаур.

Ізмаїл лежить у Причорноморській низовині. Середня висота міста над рівнем моря — 28 метрів, а найменша — 12 метрів над рівнем моря (берег Дунаю). Всупереч великій кількості природних водойм навколо Ізмаїла основним джерелом водопостачання тут є артезіанські свердловини.

Місто знаходиться у східноєвропейському часовому поясі.

Клімат. Ізмаїл знаходиться у південній зоні помірного клімату: спекотне, посушливе літо та тепла зима. Період активної вегетації тут припадає на період з 15 квітня по 20 жовтня. Найтепліший місяць — липень з середньою температурою 22,6 °C (72,7 °F). Найхолодніший місяць — січень, з середньою температурою -1,5 °C (29,3 °F).

Історія. Відомий з 9-10 століття у складі Київської Русі, пізніше — до Галицько-Волинського князівства. З XIV сторіччі під назвою Сміл знаходився в складі Молдовського князівства. З XVI ст. відбувались неодноразові походи козаків, загонів подільських магнатів під Ізмаїл, Очаків. Найбільш відомим став морський похід 1609 козаківПетра Сагайдачного, які здобули Ізмаїл, Кілію, Білгород

У часи російсько-турецьких воєн Ізмаїл (тоді він був відомий вже під такою назвою) був важливою турецькою фортецею на кордоні Російської та Османської імперій. Однак, перший час Росія не мала претензій на Ізмаїл, і двічі після виграних Росією воєн місто поверталося Туреччині. Зокрема, під час війни 1768–1774 рр. 5 серпня (26 липня за старим стилем) 1770 російські війська під командуванням Н. В. Рєпніна взяли фортецю Ізмаїл. Однак після закінчення війни в 1774 році згідно з умовами Кючук-Кайнарджійського мирного договоруфортеця була повернена Туреччині. 1789 року Рєпнін знову намагався взяти місто, але штурм закінчився невдачею. 11 (22) грудня 1790 посилену фортецю, що вважалася до того моменту неприступною, штурмом взяв Олександр Суворов. Проте 1791 року за Ясським договором, що ознаменував закінченнячергової війни, місто знову повернули Порті. До складу Російської імперії ненадовго потрапив після перемоги тієї у війні 1806–1812 рр.

Після поразки Росії у Кримській війні місто разом з навколишніми територіями опинилося у складі Молдови (котру проголосили автономією в рамках Османської імперії).

Відповідно до Сан-Стефанського договору 1878 року регіон закріплено за Російською імперією, що було ще раз записано у підсумках Берлінського конгресу, за якими південь Бессарабії знову відійшов до Російської імперії і став частиною однойменної губернії, де Ізмаїл став повітовим містом.

У 1918–1940 роках — під румунською юрисдикцією (з 1925 до 1938 року — центр однойменного повіту (жудця)). Тоді місто не мало пасажирського залізничного сполучення (за наявності залізниці), але було частиною маршруту Галац-Вилкове внутрішніх водних шляхів Румунії (рум. Navigatia Fluviala Romana). Також працювала авіалінія (використовувалися аеростати) Бухарест-Галац-Ізмаїл-Аккерман-Кишинів і назад.

22 липня 1922 року Святий Синод Православних церков Румунії створив у Кишинівській архієпархії дві нові єпархії: Хотинську та Аккермансько-Ізмаїльську, котрі існували до 1944. Щоправда, резиденцією останньої визначили місто Четатя-Албе (сучасний Білгород-Дністровський).

Влітку 1940 року, як і передбачав додаток до підписанного Пакту Молотова — Ріббентропа, місто разом із околицями у ході Бессарабсько-буковинського походу зайняли радянські війська (201-а ПДБр). Тоді ж було створено Аккерманську (згодом — Ізмаїльська) область УРСР, адміністративним центром якої з 7 грудня 1940 став Ізмаїл. 8 липня 1941 року група радянських кораблів (частина так

званого «Дунайського десанту») прориває́ться до міста при відступі від Кілія-Веке, але менш ніж за два тижні полишає позиції. З 19 липня 1941 до 25 серпня 1944 територія Ізмаїльської області перебувала під владою Румунії в складі Губернаторства Бессарабія. Від німецько-румунських військ населений пункт було звільнено 26 серпня 1944 після вдалого завершення Кишинівсько-Ізмаїльської наступальної операції. Відтоді і до 15 лютого 1954 місто знову стає обласним центром.

Після об'єднання Ізмаїльської та Одеської областей Ізмаїл став районним центром УРСР, з 1991 — незалежної України.

Назва. Ізмаїл стоїть на місці, де у IV–V сторіччях знаходилась грецька колонія Антиофілас. Потім там виникло поселення «Сміл». За деякими даними ще у 360 році римський картограф Касторійпозначив Сміл на своїй карті. Також фіксують варіант назви «Сініл» — так у Середньовіччіназивали поселення генуезькі купці. Після створення та експансії Османської імперії у XVI ст. цю територію захопили турки і на цьому місці виникла фортеця, яку назвали «Ішмаел» (Ізмаїл). Деякі дослідники вважають, що таким чином турки просто пристосували до своєї мови назву «Сміл». Після відступу турків у 1812 р. Ізмаїл отримав статус міста і назву Тучков на честь коменданта фортець Бессарабії генерал-майора Сергія Тучкова. Назву Ізмаїл місту повернули у 40-х рр. XIX сторіччя.

Адміністрація. До складу міської ради входять 50 депутатів, котрих раз на 5 років обирають мешканці міста. З 2010 року в міській раді представлені 7 політичних сил: Партія регіонів, партія «Сильна Україна», Комуністична партія України, партія «Руський блок», Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина», партія «Фронт Змін», Партія промисловців і підприємців України.

Населення. У 1810-1811рр. генералом Тучковим при фортеці був заснований посад, населений переважно болгарами. До кінця 1813 тут налічувалося 6000 жителів, а 1817 року кількість населення зросла до 9000.

У 1892 році у місті мешкало 31171 осіб (17461 чоловіків і 13710 жінок).

У 1918-1940рр. через безробіття, голод, хвороби та щорічне зростання смертності населення в Ізмаїлі різко скоротилося з майже 45 тисяч жителів до 26 тисяч станом на 1938 рік. З міста емігрувало до СРСР та інших країн 13% жителів.

За переписом 1931 року у місті жило 26 123 особи, а за розрахунками 1937 року населення становило вже 26 669 жителів, природний приріст склав 546 осіб, або 2,1%.

На рубежі 1983-84 рр. в Ізмаїлі проживало 87 тис.осіб (30 національностей). 1990 року чисельність населення становила 94,1 тис.жителів.

На початку 2000-х у місті налічувалося 84,8 тис. мешканців (перепис 2001 року). Національний склад: росіяни — 43,7 %, українці — 38 %, болгари — 10 % і молдовани — 4,3 %, гагаузи – 0,9%. У 2012 році населення міста становило 73 тис. мешканців.

Економіка та промисловість. У місті розташований головний офіс Українського Дунайського пароплавства (засноване 1944 року) і морський порт. Ізмаїл — найбільший український порт на Дунаї, який складається із трьох вантажних районів та одного пасажирського.

Також у місті базується державне підприємство водних шляхів «Устьдунайводшлях», котре брало участь у таких державних проектах, як будівництво глибоководного судноплавного каналу «Дунай-Чорне море», розширенні підхідного каналу Дніпро-Бузького морського торгового порту тощо.

Ізмаїльський суднoремонтний завод свою офіційну історію веде з 15 липня 1947, хоча суднoремонтні майстерні міста були перейменовані лише у 1954. 2009 року підприємство було приватизоване і розділене на дві частини: ВАТ «Ізмаїльський річковий порт «ДУНАЙСУДНОСЕРВІС» та ТОВ «Суднoремонтне підприємство «ДУНАЙСУДНОСЕРВІС». На сьогодні про діяльність заводу за профілем відомо небагато.

Завод ТОВ «Ізмаїльська виробничо-комерційна фірма» «Істр» виробляє оцинкований посуд, металічні вироби будівельного призначення та інші товари народного споживання з 1955.

З 1964 у місті працює целюлозно-картонний комбінат.

Ізмаїльський олійноекстракційний завод (заснований 2003 року), що використовує цехи колишнього гіганта оборонної промисловості — заводу «Еталон», спеціалізується на переробці олійних культур, а також оптовій торгівлі продуктами такої переробки.

Окрім цього, наявна харчова промисловість, зокрема, виловлювання риби та виноробство.

Міжнародна співпраця. У 1996 році був підписаний договір про співпрацю та взаємодію між містами Добрич та Ізмаїл. У 2001 році договір був продовжений.

Транспорт. Місто має свій аеропорт (з 2010 року законсервовано на невизначений термін) та є кінцевим пунктом 90-кілометрової залізничної неелектрифікованої гілки Арциз — Ізмаїл Одеської залізниці. У місті розташований залізничний вокзал та станція. Курсує пасажирський потяг сполученням Одеса-Ізмаїл з причіпним вагоном до ст. Березине.

Дістатися до Одеси та інших міст України суходолом можливо лише транзитом через Молдову. Відстань до областного центру автошляхом Е87 через автомобільний міст у Маяках становить 239 км, через комбінований міст понад гирлом Дністра у Затоці, використовуючи Р70 — 260 км.

Автодороги М15, Т 1607, Т 1631 зв'язують місто з іншими населеними пунктами півдня області.

У місті діють близько 25 маршрутів автобусів і таксі. Є приміське автобусне сполучення. З 19 лютого 2015 року вартість проїзду у маршрутних таксі міста складає 4 гривні.

Ізмаїл не має електротранспорту. За радянських часів були плани запустити тролейбусну лінію у випадку, якщо населення міста перевищить 100 тисяч осіб.

Географічне розташування між гирлами Дунаю, Дністра та Чорним морем регіону в цілому та міста зокрема сильно ускладнює транпортну комунікацію з рештою країни.

Культура. У місті є музей О. В. Суворова, розташований в центрі міста і відділ музею — Діорама «Штурм фортеці Ізмаїл», що розташований в Малій мечеті на території Фортеця. Музей був закритий на ремонт з 2004 по 2009 рік. Знову відчинений для відвідувачів у 2009 році.

Також є картинна галерея та краєзнавчий музей. Працює «Спілка художників Ізмаїла».

У будівлі Управління ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» працює музей історії пароплавства і Дунайського судноплавства.

Заклади освіти. Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Ізмаїльський технікум економіки і права, Ізмаїльський технікум механізації та електрифікації сільського господарства, Ізмаїльський політехнічний ліцей, Ізмаїльське вище професійне училище № 9, Ізмаїльське ПТУ № 7, Ізмаїльське ПТУ № 38, 12 загальноосвітніх шкіл та одна вечірня.

З 1945 року в місті існує музична школа.

На початку червня 2015 року у місті вперше пройшов Парад вишиванок.

Парки. Загалом на території міста налічується 19 парків та скверів: «Баранóвський ліс» (за містом), створений 2009 року; Гагаринський парк (між Болградським шосе, вулицею Радянської Міліції та залізничною гілкою у 1-й район порту); Міський сад (квартал між вулицями Комсомольською, Адмірала Холостякова, Бендерською та проспектом Суворова — колишній Комсомольський сквер), приблизна дата створення — 1900 або 1912 рік; Парк ім. Богдана Хмельницького (між вулицями Рєпіна, Чехова, провулком Короленка та проспектом Суворова),

закладений 1956 року; Парк Пам'яті (між вулицями Шевченка, Енгельса та проспектом Леніна — колишнє Старе кладовище), закладений 2000 року; Клушинський сквер (на розі вулиці Клушина та проспекту Леніна), закладений 2015 року.

Релігія. Переважна більшість вірян міста — православні Української Православної Церкви (МП). Зокрема, УПЦ МП належить візитівка міста — Свято-Покровський кафедральний собор. Окрім нього, в Ізмаїлі до Одеської єпархії УПЦ МП входять церква Святих Костянтина і Олени, церква Святих Жон-Мироносиць, Свято-Миколаївський та Успенський монастирі та Храм Різдва Богородиці. Останній є єдиним храмом, де освячується шлюб між православними і старообрядцями.

Також у місті діє старообрядницька Свято-Миколаївська церква, підпорядкована Одесько-Ізмаїльському благочинню Вінницько-Одеської єпархії.

Римо-католицький костьол Непорочного зачаття (Бесарабський деканат Одесько-Сімферопольської дієцезії), що знаходиться неподалік від центру міста, приймає також протестантів та вірних греко-католицького обряду

До 60-х років минулого сторіччя тут існувала Вірменська церква Сурб Геворг (Святого Георгія)

ЗМІ. Радіо та телебачення. Місто знаходиться у межах 74-ї цифрової зони (5-й мультиплекс). Нову вежу радіотелестанції на Железнякова висотою 119 метрів будували з липня 2003 до липня 2004. Приблизна зона покриття — у радіусі 35 км від вежі.

Спорт. Найбільш популярними видами спорту у місті є бойові мистецтва (зокрема, бокс) та футбол.

З 1998 року тут проводиться щорічний Відкритий міжнародний турнір з боксу пам'яті Олександра Суворова, організований Федерацією боксу Одеської області. Зазвичай гостями змагань є спортсмени з України, Румунії, Молдови, Придністров'я та Гагаузії. XVI Міжнародний турнір пам'яті видатного полководця проводився у місті з 20 по 23 серпня 2014 року.

У 1994 році створено клуб Шотокан карате-до «S-Campo». З того часу тут підготовлено 8 майстрів спорту (чорний пояс), 1 майстер спорту міжнародного класу, 29 кандидатів у майстри спорту з карате. Вихованці клубу брали участь у чемпіонатах України, Європи та світу.

Починаючи з 1969 року у місті не було футбольної команди, яка б представляла його у професійних змаганнях. Наразі в Ізмаїлі є лише один аматорський клуб, що знаходиться під патронатом міського голови.

Уродженцем міста є воротар Олександр Лавренцов, котрий станом на 2015 рік працює в тренерській команді «молодіжки» одеського Чорноморця.

У місті є стадіон.

Уродженці Ізмаїла: Адабаш Ірина Леонідівна — радянська й українська льотчиця-спортсменка, абсолютна чемпіонка світу з вищого пілотажу; Азарова Світлана Анатоліївна — український, нідерландський композитор, педагог; Говорова Олена Іванівна — українська легкоатлетка, бронзовий призер Олімпійський ігор 2000; Ждаха Амвросій Андрійович — український ілюстратор і художник - першим з українських графіків розпочав працю над комплексним оформленням «Кобзаря» Тараса Шевченка; Александру Авереску — румунський державний і політичний діяч, маршал; Шулем-Шміл Шварцбард — єврейський анархіст, убивця Симона Петлюри; Віталій Константінов — німецький художник-ілюстратор; Іван Шишман — болгарський художник; Руслан Майнов — болгарський музикант; Царьов Вадим Юрійович — російський філософ, публіцист, автор радіопрограм і художньо-документальних телефільмів, член Спілки письменників Росії; Галина Чистякова — радянська, російська і словацька атлетка, рекордсменка світу в стрибках у довжину; Михайло Чембержі — український композитор; Химченко Георгій Максимович — український кінооператор.

Певний час жили або перебували в Ізмаїлі: Христо Ботев — болгарський поет і громадський діяч; Драганов Валерій Гаврилович — депутат російської Державної Думи, колишній футболіст«Дунайця» (Ізмаїл); Лемачко Тетяна Мефодіївна — радянська, а потім болгарська та швейцарська шахіста, одна з найсильніших шахісток світу 1970-х — 1980-х років; Пушкін Олександр Сергійович — російський поет; Женевський Валентин Іванович — відомий радянський камерний і естрадний співак (баритон), педагог, поет, композитор і продюсер; Шмідт Петро Петрович — також відомий як «лейтенант Шмідт», з лютого до серпня 1905; Джафер Сейдамет — кримськотатарський письменник і громадський діяч.

Кілійський район. ***Географічне положення.*** Кілія - центр Кілійського району Одеської області на Україні, порт на Кілійському рукаві Дунаю. Місто розташоване в 47км від Чорного моря, в 29км. від ж/д станції Дзінілор, в 50 км. до північний схід від м. Ізмаїл, в 29 км.от порту європейського значення Усть-Дунайськ. Населення міста становить близько 30 тис. человек. У місті розташований порт, який переробляє близько 10 тис.тонн вантажів на рік, судноремонтний завод, маслозавод, винзавод, ефірно-олійний завод, м'ясокомбінат, три будівельні організації, підприємства харчової промисловості та ін.

Історія. Дата заснування Кілії, міста в гирлі Дунаю, невідома, а його назву пов'язують з легендою про те, що на острові Зміїний, який розташований поблизу, в античні часи був храм на честь давньогрецького героя Ахілла. Згодом з'явилося невелике поселення Ахіллея або Ахілія, назва якого трансформувалася у Кілію. Цю назву перейняло містечко, що виникло пізніше на берегах Дунаю. Правда, існує ще дві версії походження назви Кілії. Перше - від румунського «келія» і турецького «Кіллі», що означає «глинистий».

У міста багате історичне минуле. Перші письмові згадки про нього належать до XIV століття. З 1353 місто перебувало в складі Угорської держави, з 1359- Молдавського князівства, з 1484 - Туреччини, з 1878 - Росії. З 1918 по 1940 рік Кілія входила до складу Румунії. З 1940 р. - у складі України. У другій половині XX століття місто стало відігравати велику роль в економіці Придунав'я. Порт, судноремонтний завод, численні підприємства переробної промисловості, розвинене сільськогосподарське виробництво, а також здравниці зумовили його значущість.

А поруч з Кілією розташовані місця справді унікальні. Відповідно до давньогрецької легенди, острів Зміїний підняла з дна моря богиня Фетіда для свого сина Ахілла. Перша згадка про Зміїний зустрічається в джерелах кінця VII століття до н. е., де він називається Левку (Білий). Острів згадується в записах Овідія, Страбона та Геродота. З часів середньовіччя острів належав Туреччині. Після перемоги Російської імперії в Російсько-турецькій війні 1828-1829 років Зміїний відійшов до Росії.

У 1823 році картографом М. Крицький була виготовлена перша карта острова. Руїни храму Ахілла (квадратна споруда зі сторонами близько 30 метрів) були знайдені і описані в 1823 році, а в 1843 році значна частина будівельних матеріалів від цих руїн була використана для побудови на острові маяка. Після поразки Росії у Кримській війні Зміїний став володінням Румунії, на ньому був розміщений дисциплінарний батальйон румунської армії.

Під час Другої світової війни у квітні 1944 року на Зміїний був висаджений десант Чорноморського флоту, і румунський гарнізон здався без бою. За дипломатичною угодою острів Зміїний з 23 травня 1948 перейшов до складу СРСР.

У 2002 році Кабінет Міністрів України затвердив програму господарської діяльності на острові Зміїний до 2006 року. У рамках програми острів був переданий Кілійського району Одеської області, а також частково демілітаризований (виведено радіотехнічне підрозділ та демонтовано радар). На острові було споруджено причал для суден з осадкою до 8 метрів, хвилеріз, кілька господарських споруд, були посаджені дерева. Будується причал для малотоннажного флоту. У перспективі

заплановано відкриття туристичного та дайвінг-центрів, а також створення регулярного поромного сполучення з Кілією. На Зміїному відкриті пошта, філія банку «РайффайзенБанкАваль», ретранслятор мобільного зв'язку. Починаючи з 2003 року, на острові постійно працюють вчені Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Вивчення давньої Ахілія триває...

На початку 2007 року розташований на острові житловий комплекс отримав офіційний статус селища Білого у складі Кілійського району.

І ще одне диво, розташоване зовсім поряд з Кілією. Потопаюче в зелені місто Вилкове або, як його ще називають «Українська Венеція», знаходиться в дельті Дунаю. Частина міста знаходиться на штучних і природних острівцях, дістатися до яких можна лише на човні або, іноді, по вузьких дерев'яним містках.

Своєрідність Вилкове задовольнить найрізноманітніші інтереси туристів будь-якого віку. Вас проведуть уздовж каналів - «єриків», по вузьких дерев'яних доріжках - «кладки», через горбаті містки, розкажуть історію виникнення міста, провезуть по Дунаю на великих човнах з тентом - «могунах» - на острови, де ви скуштуєте чудову рибальську вуха, приготовану з декількох сортів свіжевиловленої риби. А як цікаво пройтися по плавнях, покататися на човнах по Дунаю! Ви побачите екзотичних птахів, які удосталь живуть в плавнях: це і рожеві пелікани, і казарки, і смугасті яструби, і знамениті орлани - белохвости...

Характеристика. Національний склад району: українці, росіяни, молдавани, болгари. Головні конфесії: православ'я, липовани.

Населені пункти Кілійського району: міста Кілія, Вилкове, села Василівка, Десантне, Дмитрівка, Ліски, Трудове, Миколаївка, Фурманівка, Мирне, Новомиколаївка, Новоселівка, Помазани, Приморське, Приозерне, Старі Трояни, Червоний Яр, Шевченкове, с-ща Біле, Дзинілор.

Ренійський район. ***Географічне положення.*** У самій південно-західній точці України, де кінчаються простори Буджацького степу, і починається рівнинний ландшафт, розташований Ренійський район. Ренійський район розташований на Придунайський низовині, уздовж лівого берега Дунаю. Він займає територію площею 900 кв. км і знаходиться на стику трьох держав - України, Молдови та Румунії. Район межує на північному-заході з республікою Молдова, на сході з Болградський, на південному сході - Ізмаїльським районами. Загальна довжина сухопутного кордону – 131 км. Протяжність р. Дунай потерріторіі району - 51км. На території району розташовані озера: Ялпуг (10880 га), Кагул (9133 га), Картал - Дервент (1639 га), Кугурлуй (8200 га), Кацель (90 га), Бартіца, Турку (невеликі).

Історія. Місто Рені - це форпост України на Дунаї. Він розташований на кордоні трьох держав - України, Молдови і Румунії. Крім річки Дунай, в районі Рені знаходиться озеро (лиман) Кагул.

Місто Рені належить до найдавніших поселень на побережжі Дунаю. Знайдені на його території археологічні пам'ятники відносяться до четвертого тисячоріччя до нашої ери. За часів Київської Русі тут була річкова пристань, що і дало назву місту: слово «Рені» (пристань) - давньоруське.

Перша згадка про цей населений пункт відноситься до 1548, коли він входив до складу Молдавського князівства. Вигідне географічне положення: водні шляхи по Дунаю, Пруту і Чорного моря і сухопутні - в Добруджу, Молдавію, Волощину, Польщу і далі в інші країни Європи - сприяли тому, що Рені став центром міжнародної торгівлі.

У XVI - XVII століттях місцеві жителі практично перестають займатися сільським господарством. Все більша кількість працівників, які обслуговують річкову пристань і торгові судна. У місті розвиваються ремесла. З порту Рені до Туреччини відправляються хліб і худоба, а з Туреччини надходять прянощі, предмети розкоші, сукно, шовк, які переправляються далі, в Центральну і Західну Європу.

У 1621 році Туреччина захопила порт Рені. Значення міста як торгового центру стало зменшуватися. Незабаром про нього почали говорити як про невелику турецьку фортецю на березі Дунаю.

В останній чверті XVIII століття населення Рені і прилеглих сіл стало поповнюватися за рахунок запорізьких козаків, які стали стікатися сюди після розгрому Запорізької Січі. У 1812 році за Бухарестському мирному договору Рені було передано Росії. Поступово місто стало повертати колишню славу центру торгівлі та ремесел. У 1816 році в Ренійському порту були побудовані карантинну та митну будівлі, збільшився обсяг перевалки вантажів.

У середині XIX століття в Рені знаходилися підпільні центри визвольного руху болгар проти турецького панування. Тут формувалися озброєні загони поляків, які боролися за незалежність Польщі.

На початку XX століття розвиток порту отримало новий імпульс. Було поглиблено русло Дунаю, з'явилися регулярні рейси як вгору по Дунаю, так і до Одеси. Все це сприяло зростанню економіки і населення міста. З 1918 по 1940-й роки Рені входило до складу Румунського королівства, яке не надавало великого значення цьому порту.

У післявоєнні роки місто Рені і села району отримали новий імпульс до розвитку. Пожвавився порт, побудовані нові підприємства з переробки сільськогосподарської продукції, відкриті клуби, бібліотеки, школи мистецтв, в яких навчаються представники багатьох національностей: молдавани, українці, болгари, росіяни, гагаузи... А за планом розвитку Придунав'я в найближчі роки значення Рені як міжнародного транспортного вузла зросте ще більше.

Голубий Дунай і дзеркальна гладь озера Ялпуг, що поросли зеленню острови і плеса, велика кількість рідкісних птахів тварин, пам'ятники історії і культури - все це не може не привернути уваги тих, хто цінує змістовний відпочинок в місцях, які зберегли свою унікальність, і вміє слухати відлуння століть.

Характеристика. Ренійський район розташований у південно-західній частині Одеської області в межах Придунайський рівнини і займає територію площею 86,1 тис. гектарів, у тому числі сільськогосподарські угіддя - 41,646 гектарів, з них рілля - 34,008 гектарів. Район межує на північному-заході з Республікою Молдова, на сході - з Болградським, на південному заході - з Ізмаїльським районом області та Румунією по річці Дунай.

До складу району входить м. Рені і 7 сіл: Орлівка, Долинське, Лиманське, Новосільське, Плавні, Котловина, Нагірне.

Клімат району помірно континентальний. За природними і кліматичними умовами район є найкращим для ведення високоінтенсивного сільського господарства, рибальства, розвитку туризму, організації відпочинку та оздоровлення.

На території району знаходяться такі унікальні водойми як озера Кагул, Картал, Ялпуг, Кугурлуй, протікає річка Дунай.

За національним складом молдовани складають - 49,6%, українці - 17,5%, росіяни - 15,4%, болгари - 8,4%, гагаузи - 7,9%, інші національності - 1,2%.

Саратський район. ***Географічне положення.*** Населений пункт Сарата створений у 1822 році. Саратський район розташований на південному заході Одеської області і займає територію площею 147,5 тис. га, в тому числі сільськогосподарські угіддя - 135,2 тис. Га, з них рілля 106, 5 тис. га, багаторічні насадження - 7,6 тис. га, пасовища - 16,7 тис. га, сіножать - 1,3 тис. га. Район межує на заході - з Білгород-Дністровським, на півдні - з Татарбунарським і Арцізькім, на північному-заході - Тарутинським районами Одеської області. Районний центр Сарата розташований на відстані 140 км від Одеси.

Територія району входить до складу Причорноморської низовини. Загальний ухил верхні району з півночі на південь, в напрямку Чорного моря, який визначається

за напрямком течії річок та головних балок району. Більшу частину території займає степова хвиляста рівнина, перетнути річками, що протікають з півночі на південь.

В межах району розташований вододіл між лиманом Кундук і рікою, що впадає в нього, Когільнік. Ріки Саратського району за своїми розмірами незначні і маловодні в результаті недостатньої кількості атмосферних опадів та великого випаровування. Найбільшими є річки Сарата, Хаджідер, Когільнік. Усі вони за межами району впадають в озера, з'єднані з Чорним морем. Згідно з географічним положенням територія району характеризується помірно-теплим, сухим кліматом.

Населення району проживає в населених пунктах 38 (з них селище міського типу 1), які входять до 1 селищної і 22 сільських рад.

Виробничий напрямок района-зерно-м'ясо-молочний з розвинутим виноградарством.

Історія. Посередині шляху з Одеси в Ізмаїл розташований селище міського типу Сарата. Віно було засновано в 1822 році на місці татарського поселення Гура-Курудер. Першими поселенцями були колоністи - 60 родин з Вюртемберг і Баварії. Кожна з них отримала наділи в 60 десятин землі. Крім того, колоністам видавали по 50 тисяч рублів на будівництво житла, господарських будівель і придбання худоби. Крім того, їх на 50 років звільняли від військової повинності та податків. Такі пільгові умови дали можливість німцям швидко освоїтися на новому місці. Результати не забарилися позначитися - обсяги сільськогосподарського виробництва зростали рік від року.

У середині Х1Х століття Сарата перетворилося в невелике буржуазне містечко, в якому були приватні підприємства, магазини, навчальні заклади. Зразкове ведення господарства збереглося в Сарата і прилеглих до неї колоніях аж до початку першої світової війни. З 1918 по 1940-й рік Сарата і розташовані поблизу села опинилися під владою Румунського королівства. У радянський час німецькі колонії були ліквідовані, багато хто з німців вислані на схід. Змінився національний склад населення, особливо в післявоєнні роки. Тим не менш, Сарата продовжує відігравати важливу роль в економіці і культурі краю. Сьогодні це великий транспортний вузол, тут розташовані підприємства переробної промисловості та виноробства. Дорога, довжиною в два століття, не кінчається. У цих місць велике майбутнє. Напевно, воно буде щасливим.

Характеристика. На території району функціонують 30 шкіл, у яких навчається 6130 учнів, у школі-інтернат - 125 учнів, в 30 дошкільних дитячих закладів 1869 дітей. Працюють з українською мовою - 19 шкіл, з українсько-російською - 6, с російською - 1, молдавською - 1, з українсько-російсько-молдавською - 2, українська і молдавська -1. Працюють з українською мовою 21 дитячий заклад, з російською - 5, з молдавським - 4.

В районі функціонує ЦРЛ, 21 ФАП та ФП. Кулевча , діє дільнична лікарня на 20 ліжок. Функціонує 6 лікарських амбулаторій, в т. ч. 2 амбулаторії сімейної медицини в с. Зоря, с. М-Новоросійське, с. Плахтіївка. Планова можливість стаціонарного лікування 305 ліжок та амбулаторно-поліклінічної допомоги на 730 відвідувань в зміну. При ЦРЛ діє 1 відділення швидкої допомоги. В населених пунктах району нараховується 13 аптек (в т.ч. три ветеринарні) від них відкрито 4 пункту і кіоск 1.

Населені пункти: смт Сарата, села Благодатне, Введенка, Долинка, Забари, Зоря, Крива Балка, Кулевча, Міняйлівка, Мирнопілля, Михайлівка, Молдове, Надежда, Миколаївка-Новоросійська, Новоселівка, Пасічне, Петропавлівка, Плахтіївка, Пшеничне, Розівка, Ройлянка, Світлодолинське, Сергіївка, Старосілля, Успенівка, Фараонівка, Ярославка, Над`ярне, Костянтинівка, Кам`янка, Нова Іванівка, Нова Плахтіївка, Фуратівка, Негрове, Лугове, Семисотка, Комишівка Перша, Великорибальське.

Тарутинський район. ***Географічне положення.*** Тарутинський район, що знаходиться на південно-заході області (у Бессарабії), утворений в 1940 році. Межує

з територією Молдови, Саратським, Арцизьким і Болградським районами. Він займає площу 149,5 тисячі гектарів, з них 107 тисяч - орні землі. По території району протікають річки Кіргіж-Китай, Аліяга, Когільнік, Чага. Поблизу села Лісове Староманзирскій розташований ботанічний заказник.

Тарутине, селище міського типу, центр Тарутинського району Одеської області, Україна. Розташований в 7 км від залізничного станції Березино (на лінії Бессарабська - Арциз) і в 198 км від Одеси. Саме селище розміщується в мальовничому місці, оточеному водоймами і лісосмугами.

Історія. Тарутине, Березино, Бородіно... Ці назви відразу ж викликають у пам'яті події Вітчизняної війни 1812 року. Дійсно, поява цих топонімів у Бессарабському степах, що відійшли до Росії наприкінці XVIII століття, пов'язане з перемогою над Наполеоном. Першими поселенцями в Тарутине були німецькі колоністи і поляки. Вони багато зробили для того, щоб безкраї степові простори перетворилися на квітучі сади і виноградники і пшеничні поля.

У 1886-1889 роках німці-колоністи побудували в Тарутине прядильно-ткацьку фабрику, завод сільськогосподарських машин, потужний млин, два підприємства з виробництва мінеральних вод. Наприкінці XIX століття Тарутине стало головним торговим та адміністративним центром німецьких колоній в Бессарабії. Двічі на рік тут проводились сільськогосподарські ярмарки, двічі на місяць - базари. На початку XX століття значення Тарутине як важливого економічного центру усталилося. Отримали імпульс до розвитку прилеглі села. З 1918 по 1940-й рік Тарутине входило до складу Румунії, з 1940 року стало районним центром Одеської області.

Тарутинський район багатонаціональний. Тут створені всі можливості для розвитку національних культур, систематично проводяться фестивалі народної творчості. А гарних місць тут не злічити! Вони вражають своєю первозданністю і гармонією синього неба, зеленого листя та благодатного південного сонця.

Характеристика. Кількість рад: селищних-4, сільських-23. Кількість населених пунктів: селищ міського типу-4, сіл-47. Населені пункти Тарутинського району: Олександрівка, Олексіївка, Ганнівка (Височанська с.р.), Ганнівка (Ганівська с.р.), смт Березине, Благодатне, Богданівка, смт Бородіно, Булатівка, Весела Долина, Виноградівка, Володимирівка, Вознесенка Друга, Вільне, Височанське, Євгенівка, Єлизаветівка (Перемогівська с.р.), Єлизаветівка (Юр`ївська с.р.), Жовтневе, Іванчанка, Калачівка, Червоне, Кролівка, Ламбрівка, Лісне, Лужанка, Малоярославець Другий, Малоярославець Перший, Надрічне, Миколаївка, Нове Тарутине, Новосілка, Красне, Новоселівка, Новоукраїнка, Перемога, Петрівка, Петрівськ, Плачинда, Підгірне (Новотарутенська с.р.), Підгірне (Підгірненська с.р.), Рівне (Євгенівська с.р.), Рівне (Рівненська с.р.), Роза, смт Серпневе, Скриванівка, Слобідка, Сухувате, смт Тарутине (районний центр), Юр'ївка, Ярове.

Татарбунарський район. ***Географічне положення.*** Татарбунарський район розташований у південно-західній частині Одеської області. Межує на півночі з Саратськиим, на сході з Білгород-Дністровським, на північному-заході з Арцізскім, на півдні з Килійським районами. Знаходиться в межах Причорноморської низовини. Розташований у степовій зоні. Площа 174.8 тис. га, у тому числі сільськогосподарські угіддя - 114,2 тис. га, з них рілля 103.6 тис. га.

За характером рельєфу район являє собою рівнину з основним напрямом схилу - з півночі на південь. Територія являє собою вододільні плато, яке перетинаються з півдня на північ долинами, пересихаючих рік і балок (Бійки, Нерушай, Казійска, Адііса) та інші. По території району протікають такі річки: Когільнік, Фонтанка, Сарата, Алкалія, Хаджидер.

Високий природно-ресурсний потенціал району представлений водними ресурсами (акваторія Чорного моря, 13 солоних озер, 4 водосховища). Найважливіші природні багатства району - лікувальні грязі і сірководневі мінеральні джерела. В районі є запаси будівельного каменю (вапняку), піску.

Історія. Райцентр Татарбунари, розташований на березі річки Когільнік, яка впадає в озеро Сасик, володіє унікальною історією. Перші поселення на цьому місці датуються III - початком I тисячоліття до нашої ери. На цій землі жили скіфи. У другій половині першого тисячоліття нашої ери тут оселилися слов'янські племена, які згодом увійшли до складу Київської Русі. За цих земель кочували печеніги і половці. Існує гіпотеза, що саме тут знаходилася резиденція половецьких ханів Карабун. Після навали монголо-татар тут кочували татарські орди. На місці Татарбунар знаходилося місце, куди звозилося награбоване добро. Сама назва Татар-Бунари татарського походження: воно означає колодязь або джерело. Назва виправдано тим, що на цьому місці чимало джерел.

У 1770 році турки спорудили в Татар-Бунарах чимало будівель: кам'яний чотирикутний замок з вежами, мечеті, лазні... Під час російсько-турецьких війн останньої чверті XVIII століття Татарбунари перебували під владою Росії і заселялися росіянами і українцями, в тому числі задунайським запорожцями. У 1809 році Татарбунари отримали статус міста. У першій половині XIX століття він динамічно розвивався. Після закінчення Кримської війни недалеко від Татарбунар проходив румунський кордон. Були побудована митниця. Городок перетворився на центр прикордонної торгівлі, що сприяло його зростанню. Значну роль в економіці краю грали німецькі колонії.

Після 1918 року Татарбунари опинилися під владою Румунії. Шовіністична політика румунів по відношенню до представників інших національностей, непосильний гніт призвели до повстання, яке почалося 16 вересня 1924 і було жорстоко придушене. Татарбунарське повстання було підготовлено більшовиками, але його підтримали багато безпартійні громадяни. Повстання було жорстоко придушене. З 500 арештованих до суду дожило лише 400, решта померли від катувань і хвороб. Румунська влада настільки були шоковані повстанням, що навіть перейменували Татарбунари в Татарешти.

28 червня 1940 Татарбунари, як вся Бессарабія, увійшли до складу СРСР. Сьогоднішні Татарбунари - це великий багатогалузевий сільськогосподарський центр Одеської області. Тут розташований Музей, в експозиції якого правдиво відображено історію міста та краю. Поруч з Татарбунари знаходиться цілий ряд місць відпочинку.

Курорт Рассейка - це свіже морське повітря, золотий кварцовий пісок, найчистіше узбережжі Одеської області, віддалений від промислових зон, широка пляжна коса, лиман, на якому можна порибалити...

А в селі Базар'янка розташований один з найбільших в Одеській області винзавод «Чорноморська перлина». Історія села, як історія Татарбунар, багата на події. У музеї, відкритому при школі, можна побачити предмети побуту татар, німецьких колоністів. А шум моря, величезні зірки на небі оксамитовому і склянка ароматного вина, безсумнівно, налаштують вас на романтичний лад…

Характеристика. Населення проживає в 36 населених пунктах (із них одне місто і тридцять п'ять сіл, які входять до 1 міський та 18 сільських рад). У районі проживає 47 національностей: українці, болгари, молдовани, росіяни, цигани, гагаузи.

Населені пункти: місто Татарбунари, села Базар`янка, Балабанка, Баштанівка, Безім`янка, Білолісся, Борисівка, Веселе, Весела Балка, Вишневе, Глибоке, Дивізія, с.Дмитрівка, Жовтий Яр, Зарічне, Кочкувате, Лебедівка, Лиман (Лиманська сільська рада), Лиман (сільська рада Дивізійска), Маразліївка, Нерушай, Нова Олексіївка, Новомихайлівка, Нове, Новоселиця, Приморське, Ройлянка, Рибальске, Садове, Струмок, Спаське, Трапівка, Трихатки, Тузли, Царичанка.

02. ЗАПОРОЗЬКА СІЧ.

Запорозька Січ (або Запорізька Січ) – укріплений осередок нереєстрового Війська Запорозького Низового другої половини XVI – кінця XVIII ст., що був

розташований за порогами Дніпра. Збереглися відомості про сім Запорозьких Січей, що наслідували одна одній. Створення Запорозької Січі стало потужним імпульсом консолідації українського козацтва, формування його самосвідомості та утвердження організаційної структури. В сучасності термін Запорозька Січ регулярно вживається для позначення усієї території та устрою Війська Запорозького.

Запорозька Січ була обведена високими валами з частоколом і зрубами, на які ставилися гармати. Між валами була широка площа, на краю якої стояли курені - казарми, де мешкали запорожці. Козацька залога на Січі, що звалася також кошем, нараховувала кілька тисяч (іноді її чисельність доходила до 10 тис.) озброєних козаків. На площі містилася церква, будинки старшини, школа, господарські та військові споруди. Січова церква Покрови Пресвятої Богородиці і духовенство перебували під зверхністю Києво-Межигірської архимандрії. Площа біля церкви була центром суспільно-політичного життя Запорозької Січі, де відбувалися Січові ради тощо. Поза валами був Січовий базар, куди приїжджали купці зі своїми товарами. Січовики продавали тут продукти своєї праці -- рибальства і мисливства. На Січі не було ні феодальної власності на землю, ні кріпосництва. На Запоріжжі панував не феодальний примус, а принцип найму. Панівну верству Запорозької Січі становили не феодали як привілейований стан, а власники рибних промислів, багаті скотарі й торговці, а пізніше, в міру розвитку землеробства та інших галузей господарства - власники великих зимівників, водяних млинів, чумацьких валок тощо.

Цим багатіям протистояла голота - маса бідняків, позбавлених засобів виробництва і власного житла. Між цими двома протилежними класовими групами стояв прошарок дрібних власників. Із середовища багатого козацтва виходила правляча верхівка - старшина, яка зосереджувала у своїх руках адміністративну владу і судову, керувала військом і розпоряджалася фінансами. Вона представляла Запорозьку Січ у зносинах із зовнішнім світом. Усю старшину обирали на військовій козацькій раді, причому у виборах мало право брати участь усе козацтво. Однак, попри це, заможна верхівка в більшості випадків добивалася вигідних для себе ухвал козацької ради. Відзначаючи специфічні риси політичної організації запорозького козацтва, Січ називають «козацькою республікою». Запорозькі козаки становили товариство - громаду, яка поділялася на курені. Найвищим органом влади на Січі була військова козацька рада, в якій брали участь усі козаки. Рада обирала кошового отамана, козацьку старшину, спільно вирішувала найважливіші питання. На Запорозькій Січі діяв козацький військовий суд, який нещадно карав за вбивство товариша, крадіжки у побратимів. Каралися також приведення у Січ жінок, пияцтво під час походів, кривда жінки, зухвалість до начальства тощо. На Запоріжжі при церквах діяли школи, де діти козаків навчалися письма, церковного читання, співу та музики. Ще одним показником розвитку культури на Січі було шанобливе ставлення запоріжців до книги. Звичайно, купувати та дарувати книги могли дозволити собі лише заможні козаки.

Запорозька Січ здійснювала сухопутні і морські походи на поляків, турок і татар, московітів. У сухопутних походах, які здійснювали в основному навесні, переважала кіннота. Для морських походів обирали як правило осінній час і здійснювали їх на морських суднах - чайках, що вміщували від 50 до 70 чоловік. Крім чайок інколи використовували й більші кораблі. Попереду йшло судно Кошового отамана, на якому майорів отаманський стяг. Кожен козак був добре озброєний: шабля, дві рушниці, шість фунтів пороху, достатня кількість куль, ядра для фальконетів, один нюрнбернський квадрант (для орієнтування).

Першою літописною Січчю є Томаківська - саме про цей острів, на котрому на той час ще розміщувався лише уход, писав Мартин Бельський. Достовірний опис Томаківки вже з укріпленням та козацькою радою поч. 80-х р. XVI ст. подав Бартош Папроцький, котрий розповів про поїздку на Запорожжя польського шляхтича Самійла Зборовського. До першої половини 80-х відносяться й перші згадки про дерев'яні січові укріплення – засіки, що їх будували козаки. Секретар папського

нунція в Польщі Карло Гамберіні писав про це в 1584 році. Частина істориків вказувала як на засновника «першої Хортицької Січі» Дмитра Вишневецького. Протягом існування Війська Низового його осередками у різний час були 7 Запорозьких Січей: Томаківська (80-ті роки XVI ст. - 1593), Базавлуцька (1593-1638), Микитинська (1639-1652), Чортомлицька (1652-1709), Кам'янська (1709-1711, 1730-1734), Олешківська (1711-1728), Нова Січ (1734-1775).

Уряд царя Петра I розглядав Запорозьку Січ як один з осередків визвольної боротьби українського народу. Після переходу на бік шведів гетьмана І.Мазепи та частини запорозької старшини й козаків під проводом кошового отамана Костя Гордієнка, царський уряд звинуватив усе запорозьке козацтво в зраді. За наказом царського уряду 14 (25) травня 1709 р. Запорозьку Січ було зруйновано військами під орудою полковника Яковлева. Після поразки шведської армії та українських козаків під командуванням гетьмана Мазепи під Полтавою деякі запорожці пішли на південь й в 1710 році заснували нову Січ, при впаданні в Дніпро ріки Каменки (на Херсонщині). Однак за наказом Петра вона була зруйнована військами гетьмана Скоропадського й генерала Бутурліна. Запорожці відійшли ще далі й заснували Олешківську Січ у межах Османської імперії. Відповідно до Прутської мирної угоди (1711) та Адріанопольської угоди (1713) Московська держава відмовлялась від претензій на Правобережну Україну та Запоріжжя та визнавала юрисдикцію Туреччини над Запорозькою Січчю. Запорозькі козаки (Олешківська Січ) знаходились під владою Османської імперії до 1734 року. Почавши підготовку до війни з Кримом і Туреччиною, царський уряд знов запросив козаків повернутися на Запоріжжя. В березні 1734 р. запорожці заснували на р. Підпільній (рукаві Дніпра), поблизу колишньої Старої Січі, т.зв. Нову Січ. Влітку 1734 р. був підписаний Лубенський договір, що закріплював владу Російської імперії на території Війська Запорозького Низового.

Останній період (1734–1775 рр.) в історії Запорозької Січі позначився з одного боку, помітним економічним піднесенням Запорожжя, з другого - поступовим занепадом автономії Запорозької Січі і тих порядків, які були властиві їй у ранній період. Посилення феодально-кріпосницького і національного гніту в центральних районах України і відносний спокій на російсько-кримських кордонах сприяли народній колонізації Запоріжжя. В 70-х роках 18 ст. населення Запоріжжя становило, ймовірно, 100 тис. чоловік. У зв'язку з цим ускладнилося й управління краєм. Саме тоді склався адміністративно-територіальний поділ Запоріжжя на 8 паланок (округів). Відбулися зміни і в економіці Запорозької Січі, що полягали, насамперед, у розширенні землеробства, якого раніше майже не було, в дальшому розвитку скотарства і промислів. У сільському господарстві значне місце зайняли зимівники, де успішно розвивалося скотарство, конярство, вівчарство та землеробство. Робочу силу великих зимівників становили наймити. Основна маса населення зосереджувалася, однак, не в зимівниках, а в слободах. Земля вважалася власністю всього війська і Кіш відводив її власникам зимівників і слобідським громадам. Населення слобід виконувало різні повинності. Головною повинністю козака була військова служба на власний кошт. Посполитих звільняли від військової служби, але натомість вони відбували багато інших повинностей на користь війська і сплачували грошові податки. Найману працю широко застосовували і на промислах - рибних, соляних, у чумацтві тощо. Заможне козацтво всіляко обмежувало компетенцію військової ради, прагнуло замінити її Радою старшини і «значного товариства». За Нової Січі козацтво почало відокремлюватися від посполитих, перетворюватися на верству, головним обов'язком якої було відбування військової служби, а привілеєм (для більшості в основному тільки формальним) - участь у самоврядуванні, передусім у військовій раді.

Для нагляду за діями кошової старшини біля Січі 1735 р. було збудовано Новосіченський ретраншемент і поставлено військову залогу. Вживалися заходи для перевірки козацьких компутів (списків) і впровадження паспортів. На кордонах

Запоріжжя за наказом царського уряду збудовано систему укріплених ліній і засновано військові поселення Нову Сербію (1752 р.) і Слов'яно-Сербію (1753 р.). Після ліквідації гетьманства (1764 р.) Запорозька Січ лишалася єдиним українським краєм, де ще зберігалася автономія. За Кючук-Кайнарджійським мирним договором 1774 р. кордони Росії відсунулися до гирла Південного Бугу, і Запорозька Січ втрачала значення форпосту в боротьбі проти турецько-татарської агресії. Крім того, царський уряд пригадуючи участь січовиків у кривавому повстанні на Правобережжі в 1768 році, відомішому як Коліївщина, побоювався нових заворушень. Тим більше, Омелян Пугачов у 1774 р. під час бунту збирався йти на возз'єднання з запоріжцями, відчуваючи моральну підтримку з їхнього боку. Після подавлення бунту, для багатьох учасників цього повстання Запоріжжя стало надійним прихистом.

У квітні 1775 року Г. Потьомкін виступив на засіданні царського уряду з проектом ліквідації Запорозької Січі. На початку червня 1775 р. царські війська на чолі з генералом П. Текелієм, що поверталися з турецького фронту, та генерала Федора Чорби, що був викликаний для цього з придушення повстання О.Пугачова, оточили Запорозьку Січ 4-5(15-16).VI .1775 р. Не маючи сил боронитися, кошовий отаман Петро Іванович Калнишевський змушений був здати фортецю без бою. Разом із старшиною його було заарештовано і на пропозицію Потьомкіна заслано по рішенню царського суду на 25 років до Соловецького монастиря, де він помер на 113 році життя у 1803 р. Запорозьке військо було оголошено розпущеним. Землі Запорозької Січі царський уряд почав роздавати поміщикам, а козаків покріпачувати. Це спричинилося до втечі 5 тисяч запорожців на підвладну Туреччині території в гирлі Дунаю, де вони заснували Задунайську Січ.

03. ГЕТЬМАНСЬКА ДЕРЖАВА.

Гетьма́нщина або Ві́йсько Запоро́зьке - українська козацька держава на території Наддніпрянщини, Сіверщини, Полісся та Східного Поділля. Веде свій початок від найбільшого козацького повстання в Речі Посполитій - Хмельниччини. Головою виступав виборний гетьман. Від 1654 року перебувала під протекторатом московського царя. Протягом другої половини XVII - початку XVIII століття, під час громадянської війни — часу розколу та правління окремими територіями різних гетьманів, останні, в боротьбі за єдиновладдя, визнавали верховенство Московського царства, Речі Посполитої та Османської імперії. 1667 року за Андрусівським миром розділена по Дніпру на Правобережну і Лівобережну Україну. Після остаточного скасування в Речі Посполитій козацького устрою на Правобережжі 1699 року, продовжила існування лише на теренах Лівобережжя. Виконувала роль заслону для РІ від її військових супротивників. 1709 року, під час Великої північної війни, невдало намагалася перейти під протекторат Швеції. Протягом 18 століття поступово втратила політичну і економічну автономію. 1764 року наказом імператриці Катерини II інститут гетьмана було скасовано, а ще через рік Гетьманщину реформовано в Малоросійську губернію.

Гетьманщина за правління Богдана Хмельницького охоплювала землі площею понад 200 тисяч км². Західний кордон відповідав західній межі Брацлавського воєводства Речі Посполитої, північний і східний кордони - рубежам Київського і Чернігівського воєводств. Південні землі межували з Кримським ханатом, а після Вічного миру з кордонами Низового козацтва. У 1650-х роках козацька держава деякий час контролювала частину Південної Білорусі.

Гетьманщина виникла в результаті великого козацького повстання в Речі Посполитій, що спалахнуло 1648 року в українських землях під проводом Богдана Хмельницького. Причинами повстання були корупція королівських урядів, соціальне безправ'я усіх станів за винятком шляхти, ревними союзниками котрої були жиди, які разом чинили економічні і національні утиски українців, активізація української православної церкви та зростання чисельності козацтва попри репресії уряду.

Перші перемоги козаків над королівськими військами під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявцями сприяли розширенню соціальної бази повстання за рахунок українських селян, міщан і духовенства. Бунти охопили усю Наддніпрянщину, Сіверщину, Поділля, Волинь, Галичину. На початку 1649 року Київ зустрічав гетьмана Хмельницького як «*Мойсея, спасителя, освободителя й визволителя народу з лядської неволі*». Початково повстанці прагнули встановлення козацької автономії в Наддніпрянщині, проте на переговорах з королівськими емісарами під Замостям 1649 року вже мали намір «*вибити з лядської неволі…народ увесь руський*», «*всю Русь по Львів, Холм і Галич*». Реалізації планів завадила зрада козацького союзника, татарського хана, під час битв під Збаражем і Зборовом. Хмельницький був змушений укласти з польським королем Яном II Казимиром Зборівський договір. За цим договором Військо Запорозьке отримувало автономію, очолювану гетьманом, у складі трьох воєводств — Київського, Чернігівського і Брацлавського, а також східних районів Волині та Поділля.

Зборівська угода не влаштовувала ні козаків, ні шляхетську Річ Посполиту. 1650 року обидві сторони стали готуватися до нової війни. Вирішальна битва відбулася 1651 року під Берестечком, де козаки зазнали нищівної поразки через відступ татарських союзників з поля бою. Ця поразка перетворила повстання з громадянської козацько-шляхетської війни на війну українсько-польську. Під Білою Церквою Хмельницький був змушений підписати нову мирну угоду. За Білоцерківським договором 1651 року козацька автономія обмежувалася лише Київським воєводством. Оскільки ратифікація договору була зірвана в польському Сеймі, козацька сторона розпочала нові воєнні дії. 1652 року вояки Хмельницького помстилися противнику під Батогом, але 1653 року знову були зраджені татарами під Жванцем.

В результаті перманентних воєн з Річчю Посполитою козацька Гетьманщина фактично опинилася незалежною, але не мала міжнародного юридичного визнання. Ненадійність союзу із Кримським ханством змушувала Хмельницького шукати поміч в боротьбі проти Варшави закордоном. Серед кандидатів, які могли прийняти козаків під протекторат, гетьман розглядав Османського султана Мехмеда та Московського царя Олексія. В результаті тривалих перегорів козацька сторона обрала останнього. 1654 року на Переяславській раді Хмельницький зі старшиною присягнули на вірність цареві в обмін на визнання самоврядування Гетьманщини та оголошення війни Речі Посполитій. Додаткові умови московсько-козацького союзу визначалися Березневими статтями, що були підписані гетьманом того ж року.

Навесні 1654 року козацько-московське військо вдерлося на територію Литви. Козаки самостійно захопили південну Білорусь, і спільно із московитами здобули столицю Вільню. У відповідь, польська армія, разом із кримськими татарами, розпочала похід на українську Брацлавщину. Хмельницький спинив противника 1655 року в битві під Охматовим. Воєнним послабленням Речі Посполитої скористалася Швеція. 1655 року шведський король Карл X розпочав війну проти поляків у Прибалтиці. Наступного року, боячись посилення шведів в регіоні, Московія оголосила їм війну і уклала з Річчю Посполитою сепаратний Віленський мир. Московити не допустили козаків до переговорів з поляками й противилися приєднанню Південної Білорусі до Гетьманщини. Через порушення Переяславських домовленостей Хмельницький уклав угоду зі Швецією і Трансільванією, ворогами Москви, й продовжив боротьбу проти Речі Посполитої. Він також відновив дипломатичні контакти з Кримом, вбачаючи небезпеку козацькому суверенітету з північного сходу.

У вересні 1657 року, після смерті Хмельницького, на старшинській раді в Чигирині новим гетьманом було обрано генерального писаря Івана Виговського. Проти цього рішення виступили січовики, яких не запросили на раду, та полтавський полковник Мартин Пушкар, який сам хотів стати гетьманом. Разом із кошовим отаманом Яковом Барабашем, полковник підняв повстання на Лівобережній Україні й

закликав на допомогу Москву. За рік гетьману вдалося збройно придушити опозицію. Зважаючи на відкриту підтримку антигетьманського заколоту московським урядом, Виговський продовжив курс покійного Хмельницького на вихід з царської протекції. 1658 року під Гадячем козацька рада разом із польськими емісарами ухвалила подану гетьманом угоду про повернення України під владу короля. Гадяцький трактат спирався на ідею перетворення Речі Посполитої на союз Польщі, Литви і козацької Русі. У відповідь Москва вислала в Україну військо, яке, однак, було розбито Виговським та його союзниками 1659 року під Конотопом. Незважаючи на перемогу, гетьман не зміг нею скористатися — Варшавський сейм урізав підписаний на переговорах текст Гадяцької угоди. Це викликало обурення усього козацтва та сприяло відновленню промосковських впливів на Лівобережжі. Паралельно з цим січовики під проводом Івана Сірка самовільно здійснили похід на союзницький Виговському Крим. У вересні 1659 року гетьмана було скинуто на чорній раді під Германівкою за те, що «*запродав Україну ляхам*». Виговський врятувався втечею, а замість нього у Білій Церкві було обрано новим гетьманом 18-річного Юрія Хмельницького, сина покійного Богдана.

1659 року, під тиском московської сторони, молодий Хмельницький підписав Переяславські статті. Вони повертали Гетьманщину в орбіту Московії, обмежували козацьке самоврядування і права Київської митрополії. Статті спричинили розкол козацької старшини на лівобережну про-московську і правобережну анти-московську. Сподіваючись на підтримку козаків в боротьбі проти Речі Посполитої, 1660 року царський уряд розпочав наступ на Правобережжя, але зазнав поразки від поляків під під Чудновим. Через це Хмельницький підписав з поляками Слободищенський трактат — новий договір про перехід Гетьманщини під протекцію польського короля. Козацька рада в Корсуні схвалила угоду, проте полки Лівобережжя її не визнали. Вони залишилися вірними Москві і обрали наказним гетьманом Якима Сомка, дядька молодого Хмельницького. Між козаками обох берегів Дніпра спалахнула громадянська війна, яка отримала назву Руїни.

Протягом 1661–1662 років Хмельницький безуспішно намагався знищити Сомка, але був остаточно розбитий під Каневом. 1662 року безталанний гетьман склав з себе булаву, ставши ченцем. 1663 року чигиринська рада правобережної старшини обрала новим головою держави Павла Тетерю. Одночасно, на Чорній раді під Ніжином, лівобережні козаки скинули Сомка і обрали своїм гетьманом Івана Брюховецького. У 1664–1665 роках війська обох берегів продовжили безуспішну міжусобну війну, в ході яких авторитет двох гетьманів занепав. В результаті, Тетеря зрікся булави і втік до поляків. Брюховецький же спробував заручитися підтримкою царського уряду, підписавши 1665 року кабальні для Гетьманщини Московські статті. За цими статтями українське некозацьке населення Лівобережжя було передано під юрисдикцію московського уряду, а основні українські міста, включно з Кодаком над Запорожжям, окуповували московські війська.

Після втечі Тетері, новим гетьманом на Правобережжі було обрано Петра Дорошенка. Він придушив промосковську опозицію на підвладній території, відновив переговори з Османською імперією про протекторат і, за підтримки кримських татар, розпочав війну проти Речі Посполитої, сподіваючись «*вигнати усіх ляхів з України до Польщі*». Ці дії підштовхнули поляків і московитів до миру. 1667 року вони уклали Андрусівський договір, що юридично закріпив поділ Гетьманщини по Дніпру на Правобережжя і Лівобережжя. Угода перекреслювала боротьбу козаків за власну державу й викликала загальне обурення по обидва боки Дніпра. 1668 року старшинські ради скликані в правобережному Чигирині і лівобережному Гадячі прийняли однакові ухвали — прийняти протекцію султана. На Лівобережжі спалахнуло антимосковське повстання. Під Диканькою, на Лівобережжі, відбулася зустріч гетьманів Дорошенка і Брюховецького. Однак на ній рядові козаки розірвали останнього як запроданця Москви. Дорошенко проголосили гетьманом обох берегів Дніпра. Він розбив московське військо і повернувся до Чигирина, залишивши оборону

лівого берега чернігівському полковнику Дем'янові Многогрішному. Проте вже 1669 року, за відсутності Дорошенка, частина лівобережної старшини, за намовлянням православного архієпископа Лазаря Барановича, оголосила Многогрішного гетьманом і схвалила підписання Глухівських статей — нового договору про московську протекцію над козаками. Через симпатію Многогрішного до Дорошенка він швидко позбувся булави. 1672 року московські війська оточили Батурин, арештували гетьмана й, після тортур у Москві, заслали до Сибіру. На новій козацькій раді, що проходила на московській території біля Путивля, в оточенні московських вояків, було обрано нового гетьмана — генерального писаря Івана Самойловича, одного з донощиків на Многогрішного. Він підписав нові Конотопські статті, які позбавляли Гетьманщину права здійснювати самостійну зовнішню політику і позбавляли простих козаків права обирати гетьмана.

На тлі поступового поглинання Лівобережжя московитами і внутрішньої анархії, 1669 року правобережний гетьман Петро Дорошенко прийняв під Корсунем протекторат османського султана. Цей крок різко знизив його популярність серед козаків і посполитих, спричинивши появу двох самопроголошених правобережних гетьманів — запорозького Петра Суховія й пропольського Михайла Ханенка. Пряма збройна підтримка анти-дорошенківських сил Річчю Посполитою змусила султана Мехмеда IV втрутився у конфлікт. 1672 року османські війська захопили Поділля, Брацлавщину, південну Київщину і змусили поляків підписати Бучацький мир. Дорошенко відновив свою владу, але через татарські грабунки та насильницьку ісламізацію, українське населення Правобережжя заходилося тікати на лівий берег Дніпра, Слобожанщину, Галичину і Волинь. 1674 року лівобережні козаки Самойловича разом із московським військом вдерлися на правий берег і 1676 року позбавлений підтримки Дорошенко капітулював, здавши гетьманську столицю Чигирин з клейнодами. Ці події розв'язали московсько-турецьку війну, в результаті якої османсько-татарська армія дощенту зруйнувала козацьку столицю. Аби позбавити противника підтримки, лівобережний гетьманський уряд насильно вивіз усе населення Подніпров'я на лівий берег. Війна скінчилася укладанням Бахчисарайського миру 1681 року. За цим договором московсько-османський кордон встановлювався по Дніпру; Дніпровсько-Бузьке межиріччя на 20 років мусило бути незаселеним. 1686 року московити і поляки уклали Вічний мир, який так само закріплював між ними поділ Гетьманщини. На Лівобережжі винуватцем розшматування козацької держави між Московським царством, Річчю Посполитою і Османською імперією, вважали Самойловича. Після безуспішного Кримського походу 1687 року, на нього склали донос, арештували й заслали до Сибіру. Паралельно з цим на Правобережжі поляки остаточно скасували козацьке самоврядування і полковий устрій в 1699 році. В результаті Гетьманщина продовжила існування лише на лівому березі Дніпра. У Гетьманщині привілейованої соціальною групою було козацтво. Приналежність чоловіка до козацького стану зобов'язувало його за свій рахунок нести військову службу, але при цьому звільняло від сплати податків, давало право землеволодіння. Офіційно до козацького стану в другій половині XVII — першій половині XVIII століть належало 20-60 тисяч осіб. Козацька старшина була в Гетьманщині керівною соціальною групою. Наприкінці XVII–XVIII століть існувала привілейована група «знатних товаришів». У XVIII столітті більше третини земель Гетьманщини перебувало у власності старшини.

1687 року новим гетьманом козацької держави було обрано Івана Мазепу. Він підписав з московським урядом Коломацькі статті, які сильно урізали автономію Гетьманщини. За часів головування Мазепи на території Лівобережжя громадянські війни були припинені. Тут сформувалися норми суспільного устрою, які визначали політичне обличчя козацького краю впродовж усього 18 століття. Зусиллями Мазепи була встановлена нова форма поміщицького землеволодіння, запроваджено панщину, елементи кріпацтва та розпочато денаціоналізацію козацької верхівки. Курс гетьманського уряду на повернення до політично-соціального устрою, що передував

Хмельниччині, був непопулярним серед населення. Обурення також викликала лояльність Мазепи до Москви. Українці мусили збройно і господарчо підтримувати російський похід на Крим 1689 року, а також антитурецькі азово-дніпровські війни Петра I в 1695–1699 роках. 1692 року гетьман придушив антигетьманський переворот Петра Іваненка, організований за підтримки татар.

1699 – Повстання Палія; 1704 – Похід Мазепи на Правобережжя; 1708 – Союз з Швецією – розкол старшини; Батуринська трагедія; Битва під Полтавою; 1710 – Конституція Пилипа Орлика; 1715 – Ліквідація виборності посад; 1722 – Малоросійська колегія (перша); 1723 – Арешт Полуботка; 1728 – Рішительні пункти (Апостол); 1734 – Правління гетьманського уряду (Шаховською); 1750 – відновлення гетьманства (Розумовський); 1754 – ліквідація українсько-російського митного кордону; 1764 – ліквідація гетьманства, Малоросійська колегія (друга); 1775 – ліквідація Січі; 1781 – ліквідація полково-сотенного устрою, утворення намісництв; 1783 – закріпачення селян; 1791 – місія Капніста до Прусії з метою відновлення незалежності.

В часи Хмельниччини адміністративний поділ Гетьманщини повторював структуру Війська Запорозького і відповідав ієрархії бойових підрозділів, забезпечуючи швидку мобілізацію козацтва. Найнижчою територіальною і військовою одиницею був курінь, до якого входило декілька десятків козаків певного населеного пункту. Очолював курінь виборний курінний отаман, а місцеву громаду, що забезпечувала його, — виборний війт. Курені об'єднувалися у сотні, що складалися з декількох 200–300 вояків. Їхніми центрами були сотенні містечка. Військовими питаннями сотні керував призначений полковником сотник, а цивільними — городовий отаман разом із органами міщанського самоврядування. Сотня мала власну сотенну старшину — осавула, писаря і хорунжого. Найвищою адміністративно-територіальною одиницею Гетьманщини був полк. Він складав з декількох сотень й очолювався полковником, що призначався гетьманом. Центром полку було полкове місто, в якому цивільними справами завідував городовий отаман, а міщанськими — органи самоврядування. В ньому засідала полкова адміністрація — осавул, обозний, суддя, писар, хорунжий. Кількість полків не була сталою, коливаючись від 16 і більше. Автономною одиницею в складі Гетьманщини була Запорозька Січ, котра підлягала безпосередньо гетьману, не входячи до жодного з полків і обираючи власного кошового отамана.

Полки на 1649 рік: Білоцерківський, Борзнянський, Брацлавський, Гадяцький, Ірклиївський, Ічнянський, Кальницький, Канівський, Київський, Корсунський, Лубенський, Могилівський, Паволоцький, Переяславський, Полтавський, Прилуцький, Сосницький, Уманський, Черкаський, Чернігівський, Чигиринський, Запорозька Січ.

Після Андрусівського розколу та скасування полкового устрою на Правобережжі, Гетьманщина продовжила існувати лише на Лівобережжі. Полки на 1712 рік: Гадяцький, Київський, Лубенський, Миргородський, Ніжинський, Переяславський, Полтавський, Прилуцький, Стародубський, Чернігівський.

Столиця держави розташовувалася на місці гетьманської резиденції. За час існування Гетьманщини нею були міста Чигирин, Батурин, Глухів. Тут зберігалися державні клейноди — гетьманська булава, корогви, гетьманський бунчук і печатка Війська Запорозького.

Система влади в Гетьманщині була закладена під час Хмельниччини. В середині 17 століття вона нагадувала військову диктатуру з елементами народовладдя. З кінця 17 століття ця система еволюціонувала в бік монархічно-республіканської системи зразка Речі Посполітої. Головою держави був гетьман. Він обирався пожиттєво на військовій козацькій раді загальним, відкритим голосуванням. Гетьман уособлював верховну виконавчу і судову владу, був керівником центрального апарату, головою усіх станів.

Верхівку влади складала генеральна старшина. В часи Хмельниччини її називали військовою старшиною. До її складу входили наказний гетьман, обозний,

суддя, писар, два осавули, хорунжий і бунчужний, підскарбій. Генеральний писар керував Генеральною військовою канцелярією, що виконувала роль уряду Гетьманщини. Генеральний обозний займався військовими питаннями. Генеральні судді завідували Генеральним судом, центральною апеляційною інстанцією країни, що виникла на основі колишнього гетьманського суду. Генеральний суддя вершив суд над державними злочинцями, розглядав апеляції і прохання про помилування, контролював роботу місцевих судів. На засідання Генерального суду скликали підконтрольних генеральному судді суддів з міст і селищ. Всі судді були виборними. Генеральний підскарбій відповідав за Військову скарбницю, реформовану у Генеральну скарбову канцелярію. Осавули, хорунжі й бунчужні виконували функції гетьманських генерал-ад'ютантів. Генеральна старшина формувала при гетьмані дорадчий орган – Раду старшини.

Джерелом влади і захисником суверенітету держави були виключно представники козацького стану. Решта станів були усунені від державного управління. Деякі міста та монастирі користувалися самоврядуванням.

Гетьманщина поєднувала в собі риси як республіканського, так і авторитарного ладу. Вищу влада представляли три органи — Генеральний військовий рада, гетьман і рада генеральної старшини. При правлінні гетьманів Хмельницького, Виговського і Мазепи, в Гетьманщині намітилася тенденція до утвердження монархічного режиму. Незважаючи на те, що вищим органом влади в Гетьманщині була Генеральна військова рада, але гетьман і генеральна старшина, як правило, вміло маніпулювала цією радою і значення останньої поступово зменшувалося. Цьому сприяв і порядок прийняття рішень Генеральною радою: натовп піднімав руки, шаблі, підкидав шапки (через що згоду часто визначали «на око»); застосовувалася і акламація.

Після ліквідації Гетьманщини московським царатом колишня козацька старшина делегувала Василя Капніста до Пруссії в 1791 році. Він намагався встановити контакти з Евальдом Фрідріхом фон Герцбергом щодо надання допомоги антиросійському повстанню в Україні.

Населення Гетьманщини в часи Хмельниччини дорівнювало близько 3 млн осіб. Існувала фактична всестанова рівність з розподілом обов'язків станів без виділення жодного з них у привілейовану верству.

В часи Руїни, в результаті безперервних бойових дій, сильно скоротилося населення Правобережжя. За ініціативи Москви, протягом 1674–1678 років, населення подніпровської смуги правого берега, від Києва до Чигирина, було насильно перевезено урядом гетьмана Самойловича на Лівобережжя та Слобожанщину. Частина біженців рятувалася втечею на Галичину і Волинь. Населені пункти й рештки фортифікацій були знищені аби покласти край існуванню Черкаського, Канівського, Чигиринського і Корсунського полків, що були опорою Дорошенка. Існування безлюдної пустки на Правобережжі було вигідно Московії, Речі Посполитій та Османській імперії, які юридично закріпили її Бахчисарайським (1681) і Вічним мирами (1686). Операції насильницького переселення українців на лівий берег Дніпра отримали назву «Великого згону». До 18 століття район Подніпров’я залишався незаселеним.

В гетьманування Мазепи склалися норми соціального ладу, які збереглися впродовж усього 18 століття. Козацтво остаточно заступило політичне місце шляхти. Практика Мазепи жалувати родичам генеральної, полкової і сотенної старшини титули знатних товаришів - бунчукового, значкового і військового — сприяло оформленню спадкової привілейованої олігархічної групи, відмежованої від рядового козацтва. Титули урівнювали їхніх носіїв з посадовою виборною старшиною. Нова козацька аристократія називала себе шляхетською, підкреслювала свою пряму наступність від руської шляхти 17 століття, використовувала шляхетські герби, а також сповідувала ідеї сарматизму, що згодом став основою хозарського міфу про походження козаків.

На момент ліквідації в Гетьманщині проживало 1 027 928 чоловіків. Козаки складали одну десяту населення. До козацької старшини належало близько 2400 осіб, до виборних козаків - 176 000 осіб, до козаків-підпомічників - 198 осіб, інших козаків - 1 000 осіб. Духівництво, шляхта й іноземні службовці не перевищували 11 000 осіб.

Шляхта мала майнові прерогативи і не була зобов'язана до військової служби. На середину 17 століття в Гетьманщині проживало близько 300 шляхетських родин, більшість представників якої стали козацькою старшиною або міщанами. Шляхтичі зберігали форму земельного самоврядування, але не брали участі і керуванні державою.

Міщани зберігали при собі традиційні форми самоврядування. Під час Хмельниччини 50 - 80% міського населення покозачилося. Проте у 18 столітті, через кристалізацію козацького стану, існував бар'єр між міщанами й козаками.

Найбільшою категорією населення були селяни. Після Хмельниччини вони стали вільними землевласниками з правом володіння оброблюваною ними землею в обмін на сплату податків до військової скарбниці. До підсусідків належало 80 000 осіб, до селян з приватних маєтностей - 465 000 осіб, до селян з рангових маєтностей - 25 000 осіб, до селян інших категорій – 25 000 осіб.

Гетьманщина мала свій бюджет, свою фінансову систему і грошовий обіг. Існувала широка система податків в «Скарбницю Військову». Одним з найбільших джерел надходжень були податки на млини. Доходи з млинів («військову мірочку») збирали спеціальні «дозорці». Існували відкупи на горілку, дьоготь і тютюн. Значний збір надходив в «Скарбницю» від пасік. Стягувалися проїзні, транзитні та внутрішні митні збори. У Гетьманщині існувала система прямого оподаткування населення.

Фінансами Гетьманщини завідував генеральний підскарбій, який очолював Військову скарбницю, перейменовану на Генеральну скарбову канцелярію. В часи головування Хмельницького фінансові справи гетьман контролював особисто. Скарбниця поповнювалася за рахунок прикордонного торгового мита на товари експорту й імпорту. Населення платило також натуральну данину на військо, поземельний чинш, податки за виробництво алкогольних напоїв, за користування млинами, оренду, рудні і дігтярні, продаж тютюну. Ймовірно Хмельницький намагався карбувати в Чигирині власну монету, згадки про яку датуються 1649 і 1652 роками.

Певне уявлення про вартість грошей і товарів в другій половині 18 століття дають описи та оцінка в грошах майна козаків і селян Менської та Борзненської сотень Чернігівського полку 1766 року. Так, хата рублена з сінями і прикомірком коштувала від 10 до 25 карбованців, комора рублена - 3 карбованців., віз під коней - 40 - 50 копійок, плуг - 12 копійок, відгодована свиня - 1,5 карбованці, вівця - 50 копійок., гуска - 10 копійок, курка - 2 копійки, кожух звичайний - 1,2 карбованці., смушева шапка - 30 копійок, чоботи – 20-30 копійок.

Основною релігією в Гетьманщині протягом усього її існування було православне християнство. Козацькі землі входили до складу Київської митрополії, що підпорядковувалася Константинопольському патріархату. За часів гетьманування Богдана Хмельницького, який після повстання перебрав на себе монаршу функцію верховного церковного патронату, митрополію очолював Сильвестр Косів (1647–1657). Незважаючи на конфлікти з гетьманом, він не проводив самостійної політики й узгоджував позицію церкви в світських питаннях з козацькою владою. Після смерті і Хмельницького, і Косова козацька держава поринула в громадянську війну, яка спричинила розкол українського православ'я. На антимосковському Правобережжі утвердилися легітимні наступники покійного митрополита — Діонісій Балабан (1657–1663) та Йосиф Нелюбович-Тукальський (1663–1675). Вони мали резиденцію в Чигирині, не маючи можливості осіти в Києві. Інша правобережна фракція православних, що займала пропольську позицію, очолювалася митрополитом Антонієм Винницьким (1663–1679), який правив єпархіями Галичини, Волині й

Поділля. На промосковському Лівобережжі цих господарювали намісники митрополичного престолу Лазар Баранович (1659–1661, 1670–1685) і Мефодій Филимонович (1661–1668). Наприкінці 18 століття лінія правобержних архіпастирів перервалася, а частина населення прийняла греко-католицьке віросповідання. У зв'язку з цим 1701 року православні парафії та монастирі Правобережної України увійшли до складу Переяславської єпархії Лівобережжя.

Починаючи з середини 17 століття московський уряд намагався підкорити Київську митрополію Московському патріархату. Після призначення гетьманом «попівського сина» Івана Самойловича, в липні 1685 року, за дозволу Москви, був скликаний собор для виборів Київського митрополита. Незважаючи на саботування акції українським духівництвом, присутні на соборі миряни і гетьманські посланці обрали митрополитом Гедеона Святополка-Четвертинського, свата нового гетьмана. В листопаді того ж року московський патріарх Йоаким Савьолов, всупереч церковним канонам, висвятив його на Київський митрополичий престол. А в травні 1686 року московські дипломати, підкупивши константинопольського патріарха Діонсія, добилися від нього передачі московській патріархії Київської митрополії. Наступники Гедеона - Варлаам Ясинський (1690–1707) та Йоасаф Кроковський (1708–1718) вже висвячувалися в Москві. Загалом, приєднання Київської митрополії до Московського патріархату було сприйнято українськими ієрархами позитивно — вони підтримували тверду царську владу на противагу нестабільним гетьманським режимам, вбачаючи в московській протекції захист від козацьких союзів з сусідами-мусульманами. Саме представники Київської православної митрополії розробили нову візію історії України, виражену в «Синопсисі», як невід'ємної частини історії «триєдиної» Російської держави на чолі з московськими царями.

04. МАЗЕПИНЦІ. (Мазепинська еміграція).

«Мазепинська еміграція» - соціальне і політичне явище, пов’язане з перебуванням та діяльністю в 1709 — 1750-х рр. в Османській імперії, Кримському ханаті, Молдавському князівстві, Шведському королівстві, Речі Посполитій, Французькому королівстві, «Священній Римській імперії германської нації» й інших державах генеральних та ін. старшин, козаків і їхніх родин з Гетьманщини та Запорозької Січі. Виникла в результаті поразки союзних військ гетьмана І.Мазепи та шведського короля Карла XII у військовій кампанії 1708—09 проти Російської держави під час Північної війни 1700-1721.

Мазепинська еміграція сформувалася з частини запорозозьких козаків, які після зруйнування Чортомлицької Січі 25 (14) травня 1709 російськими військами перейшли на територію Кримського ханату, а також з генеральних та ін. старшин, городового козацтва, котрі після поразки військ І.Мазепи та Карла XII в Полтавській битві 8-9 липня (27-28 червня) 1709 відступили на територію Очаківського ейялету та Бендерського ейялету Османської імперії.

Еміграція була зумовлена політичними мотивами - неприйняттям частиною старшин, городового та запорозького козацтва централізаційної політики уряду Російської держави та прагненням відокремити з останньої Гетьманщину та Запорозьку Січ. Еміграційний рух був активізований масовими репресіями проти «мазепинців», проголошенням запорозького козацтва поза законом указом російського царя Петра І від 26 травня 1709, відмовою царських представників (кн. О.Меншикова та ін.) прийняти капітуляцію запорозького козацтва разом із шведськими військами, включенням царем Петром І території Запорозької Січі до Миргородського полку.

Еміграція з Гетьманщини очолювалася гетьманським урядом І.Мазепи, а згодом - П.Орлика. Ці уряди проголошували себе єдиними легітимними представниками Гетьманщини, вступали в дипломатичні відносини з іншими державами, ухвалювали нормативно-правові акти тощо. Еміграція з Гетьманщини у

своєму розвиткові пройшла кілька етапів, істотно змінюючи свій характер: а) масова політична еміграція 1709-14 в Османську імперію та Молдавське князівстві; б) втрата еміграцією масового характеру, перебування групи генеральної старшин уряду П.Орлика 1715-20 у Шведському королівстві; в) розпад уряду П.Орлика і втрата еміграцією організованого характеру, її розпорошення по різних країнах 1720-42; г) втрата Мазепинською еміграцією політичного характеру, її згасання в 1742-50-х рр.

29 червня 1709 частина «мазепинців» (прибл. 2 тис. осіб) на чолі з гетьманом І.Мазепою переправилася через Дніпро біля м-ка Переволочна та залишила володіння Російської держави. 7 липня 1709 вони перейшли кордон Османської імперії біля м. Очаків, отримали дозвіл на перебування в м. Бендери (нині місто в Молдові) і прибули туди 1 серпня 1709. Городове козацтво розміщувалося в с.Варниця біля Бендер.

Серед емігрантів було близько 45 старшинських родин, зокрема генеральний обозний І.Ломиковський, генеральний писар П.Орлик, генеральні бунчужні І.Максимович та Ф.Мирович, прилуцький полковник Д.Горленко, племінник І.Мазепи А.Войнаровський та ін., а також близько 500 городових і запорозьких козаків. Протягом кількох років їхня кількість збільшилася до кількох тисяч за рахунок індивідуальної еміграції українських козаків з Російської держави.

У серпні 1709 частина старшин переїхала до м. Ясси (нині місто в Румунії) в Молдавському князівстві. Після смерті гетьмана І.Мазепи 22 вересня 1709 Мазепинська еміграція розпочала суд. процес за його спадщину, відомий як «Бендерська комісія» 1709, який закінчився поразкою представників гетьманського Уряду та Коша Запорозької Січі на користь А.Войнаровського.

5 квітня 1710 в м. Бендери відбулася рада козацька, на якій було обрано нового гетьмана - П.Орлика, його уряд, а також затверджено «Договір і постанову між гетьманом Орликом та Військом Запорозьким» (відомі як «Пакти і Конституції прав і вольностей Війська Запорозького» 1710). Генеральним обозним залишився І.Ломиковський, генеральним суддею став К.Довгополий, генеральним писарем — І.Максимович, генеральними осавулами - Г.Герцик та Ф.Мирович. 1711-14 Мазепинська еміграція брала на боці Османської імперії участь у російсько-турецькій війні 1710-1713, а також воювала з Річчю Посполитою за опанування Правобережною Україною та Лівобережною Україною.

Членів родин представників Мазепинської еміграції, які залишилися в Гетьманщині, 1708-12 царський уряд піддав репресіям, зокрема, позбавив усіх або частки земельних володінь, деяких вислав до Москви чи Сибіру. Більша частина старшин-емігрантів, починаючи від 1709, за посередництва гетьмана І.Скоропадського, молдовського князя Д.Кантеміра та єрусалимського патріарха Хрисанфа намагалася отримати царську амністію. Іменні дозволи на повернення до Російської держави були надані царем Петром І 1713; гарантувалася амністія, але без повернення відібраних маєтків. Близько 30 старшин з родинами вернулися з еміграції влітку 1714 і незабаром були засуджені на довічне заслання. У березні 1714 до Російської держави повернулося понад 500 козаків; їх було розселено біля Конотопа та Глухова. У квітні 1714 російське Посольство в Османській Імперії запевнило решту емігрантів в амністії.

Гетьман П.Орлик з родиною та 24 старшинами, які складали його еміграційний уряд (зокрема, Г.Герцик, І.Герцик, О.Герцик, Ф.Мирович, Ф.Нахимовський, К.Довгополий, Ф.Третяк, І.Бистрицький), 23 жовтня 1714 виїхав з Бендер та 1715 прибув до Шведського королівства, де проживав у м. Істад (провінція Сканія). А.Войнаровський 1714 виїхав до Гамбурга (Німеччина), де 1716 був заарештований російськими резидентами та вивезений до Санкт-Петербурга, а потім — до Якутська (нині столиця Республіки Саха (Якутії), Російська Федерація).

1719 частину старшин (Г.Герцика, Ф.Нахимовського, Ф.Мировича) П.Орлик направив з посольством до Кримського ханату та Олешківської Січі. Г.Герцик був заарештований російськими представниками у Варшаві 1720 і засланий до Москви.

Ф.Нахимовський і Ф.Мирович були депортовані з Османської імперії та оселилися в Речі Посполитій (у Галичині). На цьому діяльність еміграційного уряду П.Орлика фактично припинилася.

11 жовтня 1720 П.Орлик з родиною та рештою старшин виїхав зі Швеції і після відмови «Священної Римської імперії германської нації» надати йому політичний притулок 10 березня 1722 перейшов до Османської імперії, де, за розпорядженням султанського уряду, був поселений у м. Серес (нині місто в Македонії), а потім - у м. Салоніки (нині місто в Греції).

1734-35 П.Орлик разом з І.Герциком, Ф.Мировичем, Ф.Нахимовським намагався утворити новий політичний центр еміграції в м. Каушани (адміністративний центр Буджацької орди; нині м. Каушень, Молдова), а згодом - у Бендерах. Після 1735 Ф.Мирович та Ф.Нахимовський вернулися до Речі Посполитої, а 1754 переселилися до м. Бахчисарай у Кримському ханаті. Брат Ф.Мировича Іван 1731 виїхав з Російської імперії, став радником кримського хана, був кримським послом у Пруському королівстві.

Син П.Орлика Г.Орлик перебував на військовій службі в Саксонії, а потім — у Франції, де дослужився до чину генерал-лейтенанта. Він прийняв на французьку службу групу запорозьких козаків, а 1735 подавав французькому урядові проект організації Запорозької Січі на р. Рейн для охорони французького кордону.

Із смертю П.Орлика 24 травня 1742, І.Мировича — в 1753, Ф.Мировича та Ф.Нахимовського — в 1758, Г.Орлика — 14 листопада 1759 Мазепинська еміграція фактично перестала існувати.

Еміграція із Запорозької Січі. Запорозьке козацтво в еміграції здебільшого проживало та мало промисли між Дніпром і Дністром, його центром 1709—11 була Кам'янська Січ. Частина запорожців на чолі з кошовим отаманом К.Гордієнком 1709—11 перебувала в с. Варниця біля м. Бендери. Згідно з указом російського царя Петра І від 26 травня 1709 запорожці поодинці або невеликими групами могли повертатися в межі володінь Російської держави; їх розселили в Гетьманщині.

За Кайрським договором 23 січня 1711 між урядом гетьмана П.Орлика та Кримським ханатом запорозьки козаки отримали право на проживання на землях Кримського ханату, були звільнені від подушного податку, отримали право на безмитну торгівлю та неоподатковувані промисли (рибальство, видобуток солі тощо). Натомість запорожці були зобов'язані брати участь у війнах Кримського ханату, надавати допомогу у фортифікаційних роботах. Запорожці брали участь в охороні кордонів ханату з Річчю Посполитою. Кримський ханат виділяв щорічну грошову допомогу запорозькому козацтву, а також прибутки від частини переправ на Дніпрі.

Згідно з Прутським трактатом 12 липня 1711, Константинопольським мирним договором 13 (2) квітня 1712 та Адріанопольським мирним договором 13 червня 1713 Російська держава відмовилася від території Запорозької Січі, яка увійшла до Кримського ханату. Еміграційний період запорозького козацтва закінчився його поверненням на землі Запорозької Січі 1711 та політичним розривом з урядом гетьмана П.Орлика (щонайпізніше – 1712).

1733 невелика частина запорозького козаків перейшла на територію Кримського ханату до м.Каушани і принаймні до 1735 визнавала владу гетьмана П.Орлика.

Дипломатія мазепинської еміграції. Правовою основою участі Гетьманщини (уряду І.Мазепи) у війні проти Російської держави на боці шведського короля Карла XII був договір, укладений у с. Великі Будища (нині село Диканського р-ну Полтавської обл.) 8 квітня 1709 окремо І.Мазепою та Кошем Запорозької Січі. Згідно з ним, Карл XII зобов'язався не укладати мир з Російською державою доти, доки від неї не буде відокремлено Гетьманщину. Вірогідно, договір установлював шведський протекторат над Гетьманщиною та Вольностями Війська Запорозького низового. Протекторат було підтверджено в «Пактах і Конституціях прав і вольностей Війська Запорозького» 1710. Там також вказувалося, що вибори гетьмана відбулися з

дозволу шведського короля Карла XII, а від гетьмана вимагалося домогтися від шведського короля по закінченні Північної війни безстрокового договору про протекторат над Гетьманщиною. 10 травня 1710 «Пакти і Конституції…» було затверджено грамотою Карла XII. Збереження шведського протекторату над Гетьманщиною та Запорозкою Січчю було постійною вимогою уряду П.Орлика на переговорах з Кримським ханатом і Османською Імперією 1710-12, проте у відповідних договорах його не визнано.

Відносини Мазепинської еміграції з Кримським ханатом розпочалися 1709 посольством А.Войнаровського, який запропонував від імені уряду І.Мазепи за татарську військову допомогу взяти на себе скасовані раніше зобов'язання Російської держави з виплати ханатові щорічної данини (упоминок), а також знести збудовані на кордоні з ханатом фортеці. Переговори відбувалися й пізніше, протягом 1709—10. У грудні 1710 делегація від Мазепинської еміграції, маючи інструкцію від П.Орлика (Головні пункти для переговорів про договір з ханом та Кримською державою), розпочала нові переговори з Кримським ханатом, які закінчилися підписанням 23 січня 1711 Кайрського договору.

Переговори Мазепинської еміграції з Османською імперією проводилися на основі інструкцій П.Орлика від 3 листопада 1711 («Настанови для... надзвичайних посланців Війська Запорозького до Найяснішої Порти Оттоманської у справі визволення нашої Вітчизни, Малоросії, з обох боків Дніпра, від жахливого московського ярма...»). Згідно з документом, Османська імперія мала укласти з Російською державою договір про відмову останньої від території Гетьманщини, гарантувати недоторканність кордонів Гетьманщини з Російською державою та Річчю Посполитою. Пропонувався кримський протекторат над Гетьманщиною, який мав гарантуватися Османською імперією; при цьому проголошувався й шведський протекторат. Гетьманщина в складі Ліво- та Правобережної України і земель Запорозької Січі мала стати несуверенною державою, повністю автономною в політичній та економічній сферах, з власною зовнішньою політикою; розміщення кримського та османського гарнізонів у ній мало бути заборонене. Українська православна церква мала підпорядкуватися Константинопольському патріархатові, поширення інших конфесій у Гетьманщині заборонялося. За Гетьманщиною (власне за Запорозькою Січчю) мали бути збережені землі в Нижньому Подніпров'ї, отримані Російською державою від Кримського ханату та Османської імперії за Константинопольським мирним договором 1700. Українські купці на всій території Османської імперії звільнялися від сплати ввізного мита. Виданий султаном Агмедом III між 25 і 28 грудня 1711 привілей («Грамота великого пана султана Агмеда, що забезпечує гетьманові Орлику володіння всією Україною») проголошував Гетьманщину в складі Ліво- та Правобережної України і земель Запорозької Січі під протекторатом Османської імперії, її внутрішню політичну і економічну автономію, непорушність її кордонів, безмитну торгівлю для українських купців. Обов'язком Гетьманщини було надання військової допомоги імперії. Другий султанський привілей від 16 березня 1712 проголошував автономну Гетьманщину на Правобережній Україні (окрім Києва з околицями) під османським протекторатом, її обов'язок надавати військову допомогу імперії. Перший привілей втратив чинність у зв'язку з укладенням Константинопольського мирного договору 13 (2) квітня 1712 між Османською імперією та Російською державою, другий — з укладенням 22 квітня 1714 мирного договору між Османською імперією та Річчю Посполитою.

Неофіційні відносини уряду П.Орлика з Річчю Посполитою (представленою конкуруючими урядами Августа II Фридерика Сильного і Станіслава Лещинського) активізувалися 1712. Мазепинська еміграція пропонувала визнати суверенітет Речі Посполитої над Правобережною Україною у разі визнання на цих землях особливих станових прав козацтва, включаючи самоврядування та становий суд. Безпосередніх відносин з російським урядом Мазепинська еміграція не мала, але з ініціативи П.Орлика 1728—29 на міжнародному Суассонському конгресі пропонувалося

розглянути питання про відновлення цілісності Гетьманщини (Право- і Лівобережна Україна та землі Запорозької Січі) як автономного політичного утворення у складі Російської імперії — на основі відновлення та міжнародного гарантування Переяславського договору 1654 (див. Березневі статті 1654). Мазепинська еміграція також вступала у відносини з дипломатами та урядовцями інших європейських країн — як чинників, що могли вплинути на її відносини з Кримським ханатом, Османською Імперією, Річчю Посполитою, Російською державою.

Ідейна спадщина мазепинської еміграції. Політичні, правові, історичні концепції та погляди Мазепинської еміграції відображено в «Пактах і Конституціях прав і вольностей Війська Запорозького» 1710, політичних трактатах і маніфестах («Короткий вивід причин, якими Україна з Військом Запорозьким побуджена або властиво змушена була вийти з московської протекції» 1709, документах «Бендерської комісії» 1709, «Маніфесті до європейських урядів» 1712, «Виводі прав України» 1712 (автентичність сумнівна) та ін.), інструкціях послам на міжнародних переговорах, листуванні, матеріалах допитів «мазепинців» російськими властями, «Діярії подорожньому» П.Орлика, історичному творі «Замітки про Україну й козаків, про яких Європа мало що знає» Г.Орлика та ін.

Під час «Бендерської комісії» 1709 Мазепинська еміграція критично переосмислила проблеми державного ладу та конституційного законодавства Гетьманщини, а саме: характер, формування й співвідношення органів влади, статус Запорозької Січі. Було засуджено авторитарні тенденції гетьманів, проголошено принципи обмеження і регламентації гетьманської влади, виборності всіх посад. Ці ідеї стали передумовою появи «Пактів і Конституцій прав і вольностей Війська Запорозького» 1710 — першого в Україні конституційного документа внутрішнього характеру. В ньому відображено ідеї про договірне походження держави, «вільний народ», міжстановий характер політичної влади, створено правові основи парламентаризму, демократизації всіх гілок влади, автономного статусу Запорозької Січі.

У зовнішньополітичній сфері новою ідеєю, яку запропонувала Мазепинська еміграція 1710, були багатосторонні міжнародні гарантії державності та територіальної цілісності Гетьманщини; цю ідею, щоправда, не вдалося реалізувати в міжнародних договорах. Мазепинська еміграція також створила нове ідеологізоване бачення української історії — хозаризм (хозарський міф) — ідею про хозарське походження українських козаків (а отже, відсутність етнічної спорідненості з росіянами — на противагу ідеї про триєдиний «руський» народ), розвиток української (хозарської) державності до Київської Русі (на противагу ідеї про перетікання київського періоду російської історії у владимирський і московський, про династичну спадкоємність від Київської Русі до Російської держави), а також про прийняття українцями християнства ще до князя київського Володимира Святославича (на противагу ідеї про необхідність об'єднання всіх православних під владою єдиного суверенного православного монарха — російського царя). Хозаризм одним із перших відобразив ідею про етнічну окремішність українців та їхнє право на власну державу.

05. НАДДНІСТРЯНСЬКА (Акерман-Кучурганська) СІЧ (1775-1782). ЗАДУНАЙСЬКА СІЧ (1783-1828).

Історичні долі різних частин Запорозького козацтва після зруйнування царськими військами Січі в 1775 році склалися по-різному. Більша частина козаків залишилась в Подніпров'ї. Козацька старшина, отримавши земельні наділи і російські військові ранги, влилася поступово до лав нового південного дворянства. Прості козаки займалися сільським господарством. Більшість зимівників було зруйновано, а запорожців як військових поселенців переселено до слобод. Намісником краю князем Г.Потьомкіним з числа колишніх запорожців були створені пікінерські полки (військові

підрозділі, що складалися з піших і кінних воїнів, озброєних списами). Частина козаків розійшлася по величезних земельних просторах, зокрема й по півдню України, забравши з собою ті думки, проти яких Катериною II було влаштовано погром. Знищення основної організації українського козацтва, Наддніпрянської Січі, не завадило виникненню нових формувань такого типу.

Початок історії **Наддністрянського (Акерман-Кучурганського),** згодом Задунайського Кошів поклали козаки, котрі брали участь у дунайських експедиціях часів російсько-турецької війни 1768-1774 років. Після замирення Росії з Туреччиною частина з них, потерпаючи від утисків російського офіцерства, не повернулася на Січ, а осіла в дунайських і дністровських гирлах. Потік козацтва в межі Османської імперії збільшився після ліквідації Нової Січі і досяг свого апогею у 1777-1778 роках. Організованого компактного переходу запорожців до Туреччини не було. Козаки невеликими групами суходолом і водними шляхами добиралися в дунайські гирла (Вилкове, Кілію, Тулчу, Галац), у пониззя Дністра, на Березань, Тилігул, в Очаківську округу, селилися біля Хаджибею і Балти, у пониззі Дністра від Акермана до Бендер, в Буджаку. Турецький уряд не чинив перешкод запорожцям, будучи зацікавленим у них як у засобі тиску на Росію. Приймаючи до себе козаків, Туреччина послаблювала позиції Росії на півдні і завдавала удару по її міжнародному авторитету, як «захисниці всього православного населення». Існування Січі за Дністром (згодом за Дунаєм) викликало все більше симпатії в українського населення й паралізувало участь у війні українців на стороні Росії. Російський уряд спочатку здебільшого застосовував до за дністровських-задунайських козаків тактику «приватних запрошень», не порушуючи офіційно питання їх повернення перед султаном. Запорожцям, які погодяться повернутися, було обіцяно не розглядати їх як злочинців, а ставитися як до таких, що вийшли на промисли, проте реальних наслідків ці пропозиції не мали. Навпаки, колишні запорожці переходили кордон із Російською імперією й агітували селян, розпущених січовиків, солдат приєднуватися до них. 30 серпня 1778 року запорозькі козаки офіційно були прийняті в турецьке підданство і присягнули на вірність султану. Кількість запорожців, які перебували у цей час на турецькій території, дослідники визначають від 5 до 12 тисяч осіб. Для поселення їм були надані в пониззі Дністра – в Кучурганах та Акерманському повіті, озброєння і коні. Переселившись до Туреччини у степи межиріччя Дністра і Дунаю (Південна Бессарабія, Подунав'я), запорожці сподівалися зберегти свій традиційний спосіб життя, який жорстко не регламентувався державою, й передусім ототожнювався зі Степом і вольницею. Саме в Кучурганах запорозькі козаки зробили спробу закласти Кіш, однак це їм не вдалося через те, що козацтво виявилося об’єктом політичної гри між Росією і Туреччиною (Катерина II 5 травня 1779 року і 27 квітня 1780 року маніфестами звернулась до козаків вже з проханням повернутися у рідний край, обіцяючи дати кожному з них землю і службу за російськими чинами) урядів у справи задністрово-задунайського населення, невдале розташування та збройні сутички з вихідцями з Росії – некрасівськими козаками-старообрядцями (останні, інтегруючись з іншими групами сільського старообрядницького населення Подунав'я – липованами, протягом першої половини XIX століття створили замкнуту групу населення з оригінальним козацьким устроєм, зберігаючи традиційні – навіть архаїчні – елементи у внутрішньому управлінні, побуті й світогляді), які компактно проживали на території сучасних українських земель у межиріччі Дунаю і Дністра; тому було вирішено переселити козаків за Дунай, що й відбулося протягом 1779-1782 років.

Задунайська Січ, Дунавецька Січ - військово-державна організація колишніх запорозьких козаків, яка виникла після зруйнування царськими військами Нової Січі й ліквідації Запорізького козацького війська у червні 1775 року в нижній течії Дунаю. Запорожці оселилися спочатку на лівому березі, а потім турецька адміністрація переселила їх на правий берег.

Задунайці зберігали звичаї і устрій Запоріжжя. Найвищим органом була військова рада, яка обирала кошову старшину - кошового отамана, військового

суддю, писаря, осавула. До кошової старшини належав і товмач-драгоман (перекладач). У військовій раді могли брати участь усі козаки. Козаки займались рибальством, мисливством, скотарством і хліборобством. На Січі існувала січова школа і бібліотека, де зберігалась література духовного та історичного змісту. На З. С. часто втікали селяни і козаки з України, які рятувались від посилення національного і соціального гніту.

Дунайське гирло давно використовувалося запорожцями у часи Нової Січі для таборування, гартування, полювання, що сучасною мовою характеризується терміном «військова база». Такий статус протектората Кримського ханства був наданий за Константинопольським трактатом 1712 року до Білгородського трактату 1739 року, що значив неприналежність земель, на яких оселилося Запорозьке козацтво ні до Росії, ні до Туреччини.

Після виголошення цариciного ультиматуму про скасування Січі, коли Калнишевський з козаками думали як реагувати на нього, старшини Андрій Лях і Бахмет і 50 козаків поза спиною кошового відпросилися порибалити на Інгулі, що було добрим приводом щоб відпустити їх з осади Січі. Проте число запорожців зросло до 5 тис.

Увесь край, що року 1775 посіли запорожці, був дуже спустошений під час останньої війни, а татари з нього або повтікали за Дунай, або передалися на російську сторону і були загнані у Ногайські та Кубанські степи. Через те запорожцям було тепер тут велике привілля. Чутка про те привілля хутко досягла Запорожжя й України, бо запорожці, рибалячи по Бугові, мали щоденні зносини із своїми товаришами, котрі служили у російських полках на російській стороні Бугу. Тому за Буг посунули втікачі вже невеликими купками й поодинці, як із Запорожжя, так і з України, рятуючись од панщини. Декому щастило рятуватись сюди навіть з жінками і дітьми, і вони осідали тут на вільних землях, будуючи собі землянки й хати.

Щодня за Бугом кількість утікачів з України збільшувалась, і вже через рік у Туреччині їх було біля 7000 душ. Козаки невеликими групами суходолом і водними шляхами добиралися в дунайські гирла, у пониззя Дністра, на Березань, Тилігул, в Очаківську округу, в Буджак.

У 1777 році Османська імперія, скориставшись складним становищем Кримського ханства, повернула під свій контроль землі по чорноморському узбережжю від Бугу до Дунаю. Так запорозькі козаки опинилися під юрисдикцією Туреччини. 30 серпня 1778 року вони при дворі очаківського паші вже були прийняті в турецьке підданство і присягнули на вірність султану Османської імперії. Для поселення запорожцям були надані землі в пониззі Дністра в Кучурганах, а для несення військової служби – озброєння та коні.

Депутація з 40 осіб (38 від куренів, кошовий й писар) відбула року на домовини з султаном у Стамбул з-під Акермана. Запорожцям султан забезпечив їх військовий устрій, віру, одежу й волю і дав під Січ острів Святого Юрія з гирлами Дунаю — Сулинським та Катирлезьким (Георгіївським), і степ на південній притоці Дунаю, Дунайці, біля лиману Разіна. Опріч того, запорожцям дозволено було вільно рибалити, полювати і навіть оселятися зимівниками й слободами по всіх річках та лиманах од Очакова до Дунаю. Кошовому отаманові надані були права двобунчужного паші, а Військові Запорозькому, або, як його прозвали турки, Війську Буткальських козаків, були надані військові клейноди: булава, бунчук з двома хвостами, печать та корогва, на котрій з одного боку на білому полі був золотий хрест, а з другого - на чорному полі срібний місяць. Та корогва була посвячена Цареградським патріархом. Кошовому отаманові султан окремо подарував короткого ятагана у золотих піхвах, цяцькованих самоцвітами, котрий мусив переходити од кошового до кошового, і таким чином теж увійшов у склад військових клейнодів під назвою «Топуз». З свого боку запорозькі депутати присягнули султанові - вірно йому служити на морі й суходолі проти його ворогів і слухатись Силістрійського пашу. На

початок запорожцям було доручено держати кордони по російській межі - понад річкою Бугом.

Потік Запорозького козацтва в межі кримської держави продовжувався декілька років і досяг свого апогею в 1777—1778 роках. Року 1778 між Бугом та Дунаєм їх рахували на 4000 та за Дунаєм не менше того. А за свідченнями очаківського паші, якому в цей час підлягали козаки, їх було на кінець 1778 року вже 12000 осіб. Турецька сторона Бугу стала мрією всього поневоленого кріпацтвом українського люду і почала зватись стороною, де не було панщини. Може, одному з сотні втікачів щастило перебратись за Буг, останні ж ловилися й були тяжко катовані за втечу, але це не перешкоджало їм тікати знову.

За дозволом султана запорожці розійшлися з-під Акермана ватагами понад своєю одвічною річкою Бугом рибалити з західного її берега. Запорожці осіли своїми паланками біля Хаджибейського та Тилігульського лиманів, а запорожці на чайках осідали на острові Березані, недалеко від Очакова та на пересипу Хаджибейського лиману, де тепер район Одеси – Пересип. Потьомкін намагався заохотити запорожців перейти до російських полків, проте задунайці не йшли. Російський уряд вимагав від султана повернути російських підданих, на що султан сказав, що відпустить тих, хто сам хоче піти. Ніхто не пішов.

Частина козаків звернулася до австрійського імператора з проханням дозволити жити в його володіннях. Такий дозвіл козаки отримали. У 1785 році 8 тисяч колишніх запорожців перейшли на землі в провінцію Банат, на береги річки Тиси в її нижній частині (нині — це територія Сербії), ставши австрійськими підданими. Так виникла Банатська Січ.

10 березня 1779 року між Російською та Османською імперіями була підписана Айнали-Кавакська конвенція, за якою Туреччина зобов'язувалася не чинити перешкод запорожцями, які побажають повернутися на батьківщину і переселити подалі від російських кордонів тих, хто відмовиться перейти до російської держави. Тим російський уряд вимагав усунути запорожців від Бугу, нащо султан наказав запорожцям перебувати на Січі у гирлі Дунаю. Запорожці завжди господарювали на вольниці з чого й жили, а в Січі перебувало десь їх десята частина.

За фірманом турецького султана запорозька старшина мала оселитися в Адріанополі, а рядове козацтво - у Румелії малими групами. Переселення почалося в серпні 1779 року. Проте здійснити переселення Запорозького козацтва до Румелії остаточно не вдалося у чому не були зацікавлені ні запорожці, ні турецька держава.

Напередодні російсько-турецької війни 1787-1791 років запорозькі козаки були скупчені в дунайських гирлах де був закладений Кіш у Катирлезі на Дунавці. Катирлезька Січ є першою традиційною Січчю після Нової.

Дунайські козаки брали участь у військових діях, стояли залогою у фортеці острові Березань, перебували у складу Очаківського гарнізону. Козацька гребна флотилія із задунайців брала участь у Кінбурнзькій операції турецького війська. Турецьке командування засилало задунайських козаків у тил для шпіонажу про дислокацію російських частин. Турецькі запорожці завдавали росіянам великої шкоди. Факт перебування запорожців у вигнанні у підданстві турецького султана свідчив балканським народам про фальшиві гучні гасла Російської імперії про наміри визволити весь християнський світ від мусульман-гнобителів.

Війна закінчилася Ясським мирним договором, за яким до Росії відійшла територія між Південним Бугом і Дністром, включаючи Очаків. Туреччина змушена була визнати приєднання Криму до Російської імперії, а також встановлення кордону по річці Кубані. Змушені перебувати у Дунайській Січі запорожці зустріли вороже ставлення зі сторони липован й донських козаків-некрасівців, що вже зайняли кращі землі з осідком у Верхньому Дунавці.

Козаки зобов'язані були нести прикордонну службу, брати участь у каральних походах турецьких військ проти болгар, сербів (1815-1816), греків (1821), румунів (1821–1822) які боролися за свою незалежність. Не бажаючи миритися з цим,

частина козаків переселилась на Кубань, влившись до складу Чорноморського козацького війська.

На початку російсько-турецької війни 1828-1829 роках Стамбул наказав задунайцям виступити проти Росії. 18 травня 1828-1829 року 1500 козаків на чолі з кошовим Йосипом Гладким захопивши військову канцелярію та скарбницю, перейшли під Ізмаїлом на бік російської армії. Через зраду Й. Гладкого турецький уряд жорстоко розправився з задунайцями. Близько 2 тисяч козаків разом з наказним гетьманом І.Баланом було заарештовано, ув'язненно та вбито, а січові укріплення та церкву зруйновано і спалено. Після закінчення війни царський уряд поселив козаків на Азовському узбережжі, сформувавши з них Азовське козацьке військо. Проте багато козаків вирішило не йти під ярмо росіян і були оселені в Банаті й Воєводині, а також залишилися мешкати в гирлі Дунаю, згодом заселяючи міста Галац, Ізмаїл, Вилкове, Кілія, Тульча. Із залишків задунайських козаків, під час Кримської війни, на стороні союзних сил, були сформовані військові козачі загони. У жовтні 1853 року Михайло Чайковський домігся офіційного створення регулярних козачих підрозділів у Турецькому війську. 23 січня 1854 року задунайські козаки склали військову присягу. З Константинополя привезли козакам знамено Запорозької Січі, а Садик-Паша (ім'я Михайла Чайковського в Туреччині) отримав від султана титул «міріан-паша» (кошовий отаман). Після закінчення війни козачі підрозділи було розформовано.

Задунайським козакам у повне їх користування була надана турецьким урядом ділянка землі навколо Січі та по Свято-Юрському (Георгіївському) гирлі Дунаю. На цій місцевості виникло 6 сіл: Райя, Озаклія, Саранасув, Караорман, Чукурова, Іглиця. В них мешкали одружені козаки. Однак відомі й інші села, де компактно проживало задунайське населення. Серед таких виділяються Муругіль, Катирлез, Горга, Нижній Дунавець та інші. О. Рябінін-Скляревський, досліджуючи економічний стан Задунайського Коша напередодні 1828 року, вказує, що запорозькі оселі знаходилися як на землях, які знаходилися в безпосередньому володінні Коша — «це всі острови Дунайської дельти і частина Добруджі між Свято-Юрським (Георгіївським) гирлом і озером Гасан», так і у Добруджі між Дунаєм і річкою Ташаул, «де вони користувалися екстериторіальністю, підлягали Кошу, але земля знаходилась в турецькім володінні і запорожці були перемішані з молдаванами, болгарами, греками і некрасовцями». Фактично Дунавецька Січ була тим центром, навколо якого консолідувалося християнське населення Добруджі.

06. НЕКРАСІВСЬКІ ТА ДОНСЬКІ КОЗАКИ В БУДЖАКУ.

Некрасівські козаки - одна з найцікавіших груп донського козацтва, складна історія якої привертає увагу дослідників завдяки своїй військово-соціальній і конфесійній своєрідності. Внаслідок цього (політична та релігійна опозиція Російському уряду і офіційній церкві) нащадки «верхових» донців потрапили на Кубань, а потім через складні міграції, які мали місце протягом XVIII - XX ст., некрасівські спільноти з'явилися у багатьох місцевостях Причорномор'я (Добруджа, Мала Азія, Анатолія, Кавказ тощо). Замкнені громади некрасівського козацтва, незважаючи на різноманітне оточення (турки, українці, болгари, молдавани, румуни, грузини та інші народи) зберігали яскраво виражену самобутність (російську мову, багато південно-російських компонентів традиційно-побутової культури і старообрядницьку релігію як основу свого світогляду та суспільного устрою).

Генетичні витоки цієї етноконфесійної групи донського козацтва слід шукати у подіях козацько-селянського повстання 1707-1709 рр., яке очолював отаман К.Ф. Булавін. Після його загибелі (1708 р.) частина козаків під керівництвом одного з соратників К. Булавіна - отамана Єсаулівської станиці Гната Федоровича Некрасова (1660-1737) втекла з Дону на Кубань. Саме там на території, яка знаходилась під владою Туреччини, ці козаки створили оригінальну «козацьку республіку». Козацтво того часу, яке сучасні російські дослідники відносять до Кубанського козацтва першої формації, складалось з власне некрасівців

(тобто втікачів з Дону 1708-1709 рр.), а також із уже існуючих на Кубані козаків-старообрядців, які сюди потрапили в 1667-1672 рр., 1688 р. під керівництвом Л. Манацького, а також у 1691 р. крім того, до складу цих козаків постійно залучалися нові втікачі з Дону та інших районів Росії.

Саме в цей період, до загибелі Г. Некрасова, на Кубані сформувалися специфічні назви цієї групи козаків - ендонім (некрасівці) і екзонім (зовнішні назви: Кара-Ігнат («чорні ігнати», ногайці так прозвали їх за чорні кафтани) і Ігнат-козаки (турки - на честь їхнього отамана; доречі, частина некрасівців у Малій Азії в XIX ст. від турків отримали ще одну близьку назву – «Ін'ат-козаки» - «вперті козаки»). Цікаво те, що всі ці назви містять у собі згадку про першого отамана (тобто є антропонімами). Можливо, що значну роль у формуванні назви групи зіграв кодекс звичайного права – «ЗаветьІ Игната», навколо якого і відбувалися процеси внутрішньогрупової консолідації, а також сепарації від загального масиву росіян і козаків (не кажучи вже про функцію міжетнічної диференціації).

Загалом, історія некрасівських козаків може бути розподілена на такі етапи:

1) 1708-1740 рр. - формування некрасівського козацтва на Кубані;

2) 1740-1770 рр. - переселення більшості з некрасівців до пониззя Дунаю;

3) 1770-1815 рр. - життя на Дунаї, активна інтеграція з ще однією групою росіян-старооб-рядців (липованами); бійки з задунайцями за дунайські лови; соціально-політична диференціація серед некрасівців, внаслідок якої частина з них потрапила до Малої Азії, а інша - до Буджака (російського лівого берега Дунаю);

4) 1815-1864 рр. - заключний етап існування некрасівських козаків у низці регіонів (Добруджа, Мармурове море, Мала Азія - Туреччина; до 1830-х рр. на російських землях).

Протягом подальшого розвитку кінця XIX -XX ст. більшість з колишніх некрасівців повертається до Росії. Остання реемігpація мала місце в 1962 р., з о. Майнос (Туреччина) переселилося 999 нащадків некрасівців до Ставропольського краю.

Будучи втягнутими в складні політичні ігри урядів та представників суспільних рухів XVIII-XIX ст., некрасівські козаки приверталу увагу різних осіб - мандрівників (Г. Боскович, В. Гамільтон, Я.Л. Смирнов, В.П. Щепотьєв), письменників (І.С.Аксаков, В.Г. Короленко), чиновників (наприклад, І.П. Ліпранді), політичних діячів (поляк М. Чайковський (Садик-Паша), російський емігрант В.І. Кельсієв). Всі вони залишили багато цінних і унікальних відомостей про історичні події, устрій та культурно-побутові особливості некрасівців у різні часи і в різних районах їхнього мешкання. Ці моменти заслуговують окремої уваги, ми лише коротко зупинимося на історії наукового вивчення некрасівців.

Початок дослідженню некрасівців поклали два відомих вчених. Перш за все, це О. Рігельман, який звернувся до раннього етапу в історії козаків-некрасівців на Кубані в одній зі своїх узагальнюючих праць. Іншим дослідником був А.О. Скальковський, який на підставі архівних джерел, створив хоча і невеликий, але змістовний нарис історії некрасівців. Головну увагу він приділяв дунайському періоду, а також обставинам пере-селення частини некрасівців на російський берег Дунаю. Пізніше ці сюжети увійшли до загальновідомих праць вченого, присвячених історії Новоросійського краю та Бессарабії.

Однак слід зазначити, що прихильність до офіційної ідеології А.О. Скальковського вплинула на його оцінку як некрасівських козаків взагалі, так і окремих моментів в їхній історії. Вони залишалися до нього «повстанцями» та «розкольниками». Мабуть тому в його роботі слабо висвітлені ті складні процеси внутрішньогрупової диференціації кінця XVIII - початку XIX ст., внаслідок якої частина некрасівців повернулася до Російської імперії.

Найбільш повну історичну картину стосовно некрасівців зміг створити наприкінці XIX ст. інший талановитий дослідник - П.П. Короленко. У його роботі розглянуті сюжети походження та формування цього козацького об'єднання, головні етапи і тенденції його розвитку, особливості різних зон проживання, взаємини з урядами Європи, а також з навколишнім населенням.

Того самого часу з'явилося ще декілька робіт, в яких автори звертаються до окремих аспектів життєдіяльності некрасівців. Наприклад, це роботи Хведіра Вовка, який збираючи матеріали з історії Задунайської Січі не міг обійти увагою сюжети взаємин між задунайцями та некрасівцями у пониззі Дунаю протягом кінця XVIII - початку XIX ст. В його

роботах ми знаходимо цікаві етнографічні описи особливостей побуту некрасівців на Дунаї. Присвятив окрему увагу історичним подіям переселення частини некрасівців у Бессарабію в першій третині XIX ст. і О.П. Корнілович у контексті вивчення російської та української колонізації краю.

Далі, вже в середині XX ст., значний прорив у вивченні минулого некрасівців вдалося зробити В.Ф. Тумілевичу. Він протягом багатьох років збирав фольклор серед нащадків некрасівців. Завдяки його дослідницькій діяльності до наукового обігу було введено чимало пам'яток духовної культури (пісні, казки, історичні оповідання, легенди тощо). Збереження в них сюжетів та образів з самого раннього періоду існування некрасівців дозволяє з певною кореляцією залучати матеріали так званої «усної історії» до вирішення питань відтворення минулого некрасівської групи, її внутрішнього побуту, світоглядно-політичних настроїв тощо. Проте, як слушно вважав сам вчений, слід пам'ятати про певну умовність окремих сюжетів через значну їхню трансформацію та модернізацію.

Так, наприклад, у фольклорній пам'яті некрасівців-переселенців на о. Майнос зберігалося пояснення стосунків некрасівців з липованами -представниками іншої групи росіян-старообрядців, які проживали поруч з некрасівцями на Дунаї та в ще деяких регіонах. Однак ці пояснення, на наш погляд, детерміновані виправданнями чинників переселення частини некрасівців до Туреччини та ускладнюються своєрідними взаєминами з сусідніми спільнотами липован та некрасівців, які переселилися пізніше (перші - в 1814-1815 рр., другі - в 1870-х). Така чітка градація («мы - корня некрасовского, а они - дунаки, дикари, липова не») зафіксована у фольклорних текстах. Мабудь вона впливає на пояснення сюжетів минулого: для некрасівців - найбільш заклятий ворог – «москаль», і тому вони не йшли на зустріч з Російським урядом, а ті, хто йшли, ті є «липованами"», тобто були більш толерантними до ідеї повернення до Росії («не тільки не виказували особливого неприйняття до російського народу, але й самі шли на зустріч нашим військам, які знаходилися на Дунаї, та пропонували свою допомогу»). Цей чюжет, скоріш за все, відбиває складну політичну диференціацію, яка мала місце серед некрасівців на Дунаї протягом кінця XVIII - початку XIX ст. Ці політичні партії стали ототожнюватися з різними групами (некрасівці, тобто ті, хто покинув Дунай та липовани, ті, які залишилися, і, навіть, перейшли на бік Росії).

Майже в цей же час продовжується робота по вивченню дунайської доби в історії козаків-некрасівців. У цьому плані багато було зроблено А.Д. Бачинським. Він здійснив значний археографічний пошук в багатьох центральних та місцевих архівах, у результаті якого вдалося виявити широке коло писемних джерел кінця XVIII - початку XIX ст. «Одне із джерел, яке дозволяє характеризувати перехід некрасівців до Росії в 1824 р., на привеликий жаль він не встиг опубліковати, друкується в збірці праць. На підставі цих джерел вченим розглядалися питання формування та розвитку некрасівських спільнот на Дунаї, їх взаємин з липованським та українським населенням регіону в XVIII - на початку XIX ст., процеси переселення некрасівців у першій третині XIX ст. на лівий берег Дунаю (на території, які належали Російської імперії).

У 1980-х рр. з'явилося відразу дві узагальнюючі статті з історії некрасівських козаків та їх місце в історії російського народу. В першій з них розглядаються некрасівські козаки як соціальний, а в другій - як етнокультурний феномен (робиться спроба визначення цієї групи, періодизації її історії, тенденції в зв'язках її представників з оточенням). Ці обидві роботи мали узагальнюючий характер та водночас виявили проблемні аспекти в історії некрасівського козацтва. Саме розуміння «некрасівської спільноти» визначило дискусійність - кого вважати за «некрасівців»: всіх, хто в певні часи мав цю назву або лише тих, хто крім того стало зберігав ще й своєрідну козацько-демократичну структуру, несхилявся до співробітництва з Російським урядом, відстоював свою самобутність.

На сучасному етапі робота по вивченню некрасівців та їх регіонально-стадіальних форм продовжується. Праці одного з молодих Краснодарських дослідників Д.В. Сеня визначили ще одне коло питань - розвиток нащадків некрасівців в умовах Радянської влади у контексті загальної історії некрасівської групи. Він же своїм вдалим джерельнознавчим дослідженням переконує в необхідності продовження пошуку писемних документів та

матеріалів, щодо першого етапу - формування некрасівської спільноти на Кубані в першій третині XVIII ст.

Разом з тим, починаючи з 1960-х рр., загальні відомості про некрасівських козаків починають з'являтися в узагальнюючих працях з історії й етнології російського народу. Роботах енциклопедичного змісту.

Слід також зазначити і такий факт, що некрасівці привертали увагу й інших гуманітарних наук. Серед таких студій слід назвати роботи присвячені ідентифікації та світогляду нащадків некрасівців Болгарії, традиціям у музичному фольклорі некрасівсько-липованського населення Подунав'я, говірковим особливостям різних груп некрасівців.

Можливо, що подальше вивчення некрасівців має розвиватися шляхом комплексного міждисциплінарного дослідження, що сприятиме розв'язанню низки дискусійних питань сучасності (серед найменш досліджених питань слід назвати конфесійну історію та моменти, що зв'язані з впливом релігійних поглядів та практики на життєдіяльність некрасівських козаків).

Дунайський період в історії некрасівського козацтва охоплює час другої половини XVIII - початок XIX ст., а також існування козацьких формувань уже в нових обставинах першої половини XIX ст. Саме в цей час остаточно формується ця етноконфесійна група російського народу. Разом з тим, значно ускладнює ці процеси внутрішньогрупова диференціація в політичному плані - розподіл на «проросійську» партію, тобто тих, хто толерантно ставився до думки про повернення до Російської імперії та умови зберегти свою релігію і «антиросійську», які будь-якою ціною прагнули уникнути контактів з офіційною церквою та урядовцями.

Передумовами такого роду розбіжностей можна вважати моменти включення до некрасівців іншого, некозацького за походженням населення (біглих росіян-старообрядців). Некрасівські общини, які зустрілись у Добруджі зі своїми одновірцями, скоріш за все, взяли їх під своє заступництво перед турецькою адміністрацією. Оскільки більша частина з цих «нових некрасівців» була селянського або міщанського звання, то залучення їх прискорило процеси соціально-економічної диференціації серед некрасівців. Крім того, на Дунаї землербством почала займатися також певна частина минулих некрасівців-рибалок.

Також слід вказати і на такий момент, що в умовах постійної боротьби між Туреччиною та Росією за домінування в західному та північному Причорномор'ї (період мешкання некрасівців співпадає з одним із найінтенсивніших часів загострення цієї боротьби) некрасівцям не можна було залишатися нейтральними. Майже кожного разу, коли держави знаходилися у стані війни (1768-1774, 1787-1791, 1806-1812, 1828-1829 рр.), від них вимагалося визначитися в своїх політичних позиціях.

Дата першого оселення некрасівських козаків на Дунаї викликає в науці полеміку. З кінця XIX ст, багатьма дослідниками вважалося, що перші некрасівці переселилися сюди з Кубані у 1740-х рр. Разом з тим, інші дослідники ставлять під сумнів цю дату. Вони зазначають, що у відомих писемних джерелах немає прямого доказу її. Найперша згадка про некрасівські громади на Дунаї - 1761 р., після відвідання цього району Г. Босковичем.

Безумовно, слушним з іншої точки зору є бажання знайти прямий доказ переселення частини некрасівських козаків з Кубані на Дунай. А поки що ми можемо лише навести деякі факти, які нас переконують в тому, що це переселення мало місце.

Північно-Західне Причорномор'є було відоме некрасівцям з самого початку їхнього існування.

Вже у 1709 р. посланці Г. Некрасова побували на Нижньому Дністрі з дипломатичною місією. Крім того, ще в середині 1730-х рр. мали місце сумісні військові дії Буджацької орди, некрасівців і запорожців. В цей же час некрасівці Кубані підтримували тісні зв'язки з старообрядцями Бессарабії та Добруджі, а також часто виїзджали сюди на промисел риби. Все це аргументовано свого часу довів А.Д. Бачинський.

Наведемо ще одну групу фактів, які також стверджують, що вже на початку 1750-х

рр. некрасівці Добруджі (поселення Слава, Сарикіой, Журилівка) активно включилися у конфесійне життя Північно-Західного Причорномор'я. Наприклад, в історії зі старообрядницьким єпископом Кубанським та Хотинської Раї Анфімом (кінець 1740-початок 1750-х рр.) згадується неодноразово про некрасівське населення на Дунаї. Цікаво, що запрошуючи цього єпископа до себе, на Дунай, некрасівці безпосередньо вказували на свою спорідненість з кубанськими старообрядця-ми-козаками.

Масове переселення некрасівських козаків до Дунаю відбувалося у середині 1770-х - на початку 1780-х рр. Воно було зумовлене тим, що після 1774 р. Російська імперія почала активні дії щодо приєднання земель Кримськго ханства (в тому числі - Кубані). Некрасівці були змушені шукати собі нові місця.

У цей самий час некрасівські козаки широко розселилися вздовж нижньої течії Дунаю та його лиманів . Більшість з них продовжує займатися рибальством.

Положення їх залишалося колишнім - вони не сплачували жодного податку, а несли військову повинність у Турецькій імперії. Усі внутрішні питання вирішували отамани та «круг» (збір усього дорослого населення). Знаходилися вони на Дунаї у безпосередньому командуванні Бабадагського сираксіра.

Однак російсько-турецька війна 1787-1791 рр., а також криваві бійки кінця XVIII - початку XIX ст., з задунайськими українськими козаками за рибні лови (хоча вони прикривалися і етнічними, і конфесійними гаслами), зумовили переселення частини некрасівців до Анатолії і Мармурового моря. Можливо, що це переселення вказує і на політичну поляризацію в середині некрасівської спільноти. У той самий час утворилося дві гілки некрасівців: майноська та дунайська.

Ця соціальна та політична диференціація вже більш очевидна під час війни 1806-1812 рр., коли частина некрасівців допомагає російським військам. Саме тоді генерал-майор С.О. Тучков звернув увагу на бабадагських некрасівців та запропонував головнокомандуючому Російською армією М.І. Кутузову зробити їх нейтральними, а згодом і схилити їх до повернення на російські території. Його переговори з некрасівцями, з одного боку, та з Російським урядом, з іншого, закінчилися успішно. 25 липня 1811 року некрасівцям було видано «листа», у якому містилися інвеститури на нове підданство. Генерал Тучков, від імені імператора Олександра Павловича та за дорученням головнокомандуючого М.І. Голенищева-Кутузова оголосив, що всім некрасівцям, які побажають переселитися під владу Його Імператорської Величності «вечное прощенне в прежних их винах против Государя й Отечества». Крім того, їм дарувалися пільги на три роки від будь-яких податків, надавалося право обирати собі засіб життя та становище, а також «кондиції», тобто підстави, на яких вони побажали бути поселені; відводилися землі та дачі, давався ліс на побудову ста будинків без оплати; дарувалася свобода від рекрутських наборів, якщо вони побажали поступити до козацтва.

Внаслідок цього частина некрасівців переселяється на лівий берег Дунаю, на території Росії – в І811-1813, 1828-1831 рр. Цей процес переселення детально описаний у роботі А.О. Скальковського. Менш відомим є процес переселення 1817-1824 рр., стихійного і нечисленного, однак дуже принципового для розуміння політичних настроїв некрасівських козаків на Дунаї.

Хоча Росія і не виконала своїх обіцянок про утворення на своїх землях некрасівського війська, однак надала значні пільги некрасівцям, які перейшли на її бік. Серед них була і свобода сповідання своєї релігії. Однак протягом майже всього XIX ст. уряд проводив дуже суперечливу політику відносно старообрядців і некрасівців зокрема. З одного боку, дозволяв некрасівцям мати церкву і дзвони (унікальний виняток для Росії з її негативним ставленням до старообрядців, яким заборонялося будувати нові церкви та мати дзвони взагалі), а з іншого, прагнув позбавити їх свого старообрядництва за рахунок емоційно-місіонерських дій.

Слід вказати, що на правому березі Дунаю некрасівські громади проіснували до 1864 р., коли їхнє особливе положення в Турецькій імперії було скасовано. Протягом останнього півстоліття серед некрасівських козаків Добруджі посилюється соціально-економічний розпад общин-артілів рибалків, збільшується роль землеробства. Навіть останнім

отаманом добруджанської гілки некрасівців був Йосип Гончар, купець за походженням.

Взагалі, можна казати про те, що некрасівці були однією зі своєрідних груп козацтва в Причорномор'ї. Вони протягом XVIII - першої половини XIX ст. створили цілу низку своїх поселень, в яких можна було простежити оригінальний козацько-старовірський лад. Використовуючи цю групу козацтва у своїх політичних іграх, держави (Турецька та Російська імперії) ускладнювали процеси внутрішньогрупової консолідації, а також взаємини з іншим населенням. Найбільш тривало, внаслідок толерантності уряду Туреччини, власне некрасівські архаїчні елементи зберігалися у побуті, устрої та світогляді анатолійської гілки козаків-некрасівців. їхні сородичі на Дунаї і Добруджі скоріш ніж вони були втягнуті і *з* політичну, і в конфесійну боротьбу, а також у нові соціально-економічні відносини. Усе це й зумовило більш швидку втрату ними рис некрасівського побуту (1830-1840-ві рр. - у Російській імперії; 1850-1860-ті рр. - у турецькій частині Подунав'я).

07. ВІЙСЬКО ВІРНИХ КОЗАКІВ (1783-1788). ЧОРНОМОРСЬКЕ КОЗАЦЬКЕ ВІЙСЬКО (1781-1860).

Військо вірних запорожців – українське козацьке військо у вірному підданстві російському царю створено активної участі симпатизувавшего запорожцям Григорія Потьомкина після скасування Запорозького козацького війська 1775 року.

Після переходу значної кількості запорожців у підданство Туреччини на Дунайське гирло у підданстві Російської імперії залишилися 12 тисяч колишніх запорожців. Багато хто з них не витримали жорстку дисципліну регулярних російських військових частин. Григорій Потьомкін, бувши «головним командиром» й генерал-губернатором Новоросійського краю бачив потребу скористатися їх військовою потугою. У 1787 році козацькі старшини подали прохання на ім'я імператриці, де висловили бажання служити цариці як робили те раніше. Олександр Суворов, який за наказом імператриці Катерини II організовував військові підрозділи на півдні Росії, зайнявся формуванням нового козацького «Війська вірних запорожців» з колишніх українських козаків і їх нащадків. 27 лютого 1788 року в урочистій обстановці Олександр Суворов вручив старшині Сидору Білому, Антону Головатому і Захарію Чепізі коругви та інші клейноди, які були конфісковані у Запорозького козацького війська у 1775 роуці.

1790 року *Військо Вірних Запорожців* перейменували у 1790 році на Чорноморське козацьке військо. Військо активно задіяли у Російсько-турецькій війні 1787–1792. Після закінчення війни, на знак подяки від Катерини II-й, їм була виділена територія лівобережної Кубані, яку вони заселили в 1792-93 року. Військо воювало у Кавказькій війні та у інших війнах Московії.

У 1860 року Чорноморське військо об'єднали з Хоперським й Кубанським полками — лівобережними полками Кавказького лінійного війська у сформоване Кубанське козацьке військо, що збереглося до теперішнього часу.

Чорноморське козацьке військо – козацьке військове формування в Російській імперії 18-19 століть. Створено у 1787 році із залишків Запорозьких козацьких загонів. У 1792 році військо було переселенот на Кубань, згодом (у 1860) перемейноване у Кубанське козаче військо, до якого приєдналися частини кавказьких лінійних козаків.

У 1774 році, після підписання Кючук-Кайнарджийського договору, Російська Імперія, разом із Кримом отримала вихід до Чорного моря. Оскільки Річ Посполита перебувала у стані занепаду і була на межі поділів, то подальша необхідність в існуванні козаків на їх історичних землях відпала. В той самий час збереження традиційного образу життя козаків призводило до конфліктів із російською владою. За наказом Катерини II знищити Запорозьку Січ, який був втілений у життя, слідував наказ Григорія Потьомкіна про смирення запорозьких козаків, що й було здійснено генералом Петром Текелі у червні 1775 року. Як наслідок, близько п'яти тисяч козаків пішли до гирла Дунаю, утворивши там Задунайську Січ під протекторатом турецького

султану. Стосовно решти двадцяти тисяч козаків були прийняті засоби щодо інтеграції їх до російської армії для діяльності в межах майбутньої Новоросії.

Організація й швидке зміцнення Задунайської Січі вимагало від Російської імперії організації якоїсь протидії. Адже існування «Січі за Дунаєм» викликало все більші симпатії в українського населення, зміцнювала військову потужність Порти й паралізувала участь у війні українців на боці Росії.

Князь Потьомкін спочатку намагався силою стримати еміграцію козацтва за Дунай та на Забужжя, але з того нічого не вийшло. Тоді Катерина II 5 травня 1779 року і 27 квітня 1780 року маніфестами звернулася до козаків вже з проханням повернутися у рідний край, обіцяючи дати кожному з них землю і службу за російськими чинами. Ефект був той самий.

У 1781–1783 роках сталося повстання кримських татар. Князь Григорій Потьомкін розіслав по запорозьких землях заклики до колишніх козаків, щоби вони збиралися в Херсоні, де з них будуть створені військові загони.

Проте запорожці відгукувались неохоче. Всього зібралося близько 1 тисячі козаків. Їх отаманом став військовий осавул Сидір Білий, а його помічником — колишній суддя Війська Запорозького Антін Головатий.

6 квітня 1783 року козаків офіційно взяли на військову службу як Військо вірних козаків (відповідний царський указ виданий 22 січня (2 лютого) 1783 р.). Розділялося військо на кінне («комонне»), піхоту та флотилію (Чорноморська козацька флотилія).

Очолив військо кошовий отаман Сидір Білий. «Війську вірних козаків» передали клейноди та іншу козацьку атрибутику, забрану російським урядом після розгрому Запорозької Січі у 1775. У війську відновились колишні старшинські посади, поділ на курені, козацький одяг. Під командуванням Сидора Білого і Захарія Чепіги військо брало участь у російсько-турецькій війні 1787-1791.

Головний військовий штаб був розміщений в Олешках, де було зібрано майже 12 000 козаків. Під командуванням О.Суворова ці козацькі частини боролися проти турків.

Під час війни 1787–1791 рр. у різних операціях (битви під Кінбурном, Очаковом, Фокшанами, Римником, Хаджибеєм, Килією, Ізмаїлом, Мачином, Бендерами тощо) брали участь понад 42 тисяч українських козаків. 1788 – військо перейменували на Чорноморське козацьке військо.

1790 — князь Потьомкін за бойові подвиги у російсько-турецькій війні (1787–1792 рр.) виділив чорноморським козакам землі між Південним Бугом і Дністром аж до Чорного моря. Тоді ж козаки Чорноморського війська заснували 25 слобід, де заселили близько 9.000 душ обох статей — зокрема, Слободзею (тепер Молдова), яка стала військовим осередком.

Проте по закінченні війни російський уряд не хотів, щоб козацьке військо було дислоковане поблизу центру України та Задунайської Січі. 20 лютого 1792 року вийшов царський указ про те, що «добута від Порти Оттоманської земля між Бугом і Дністром прилучається до Катеринославської губернії». У війську почалося розчарування, стало зрозуміло, що козаки цю землю та привілеї не отримають.

21 травня 1792 року начальник імператорської канцелярії генерал-аншеф Каховський таємно наказав командувачу флотом адміралу Мордвінову терміново переправити Чорноморське козацьке військо на Кубань. 2 липня 1792 року з цього приводу було оголошено і указ Катерини II: «Войско казачье Черноморское, собранное покойным генерал-фельдмаршалом, князем Потемкиным-Таврическим из верных казаков бывшей Сечи Запорожской в течении последней нашей с Портой Оттоманской войны многими мужественными на суше и водах подвигами показало опыты ревностного к службе нашей усердия и отличной храбрости. В воздаяние таковых сего войска заслуг Всемилостивейше пожаловали Мы оному в вечное владение состоящий в области Таврической остров Фанагорию, с землей между рекою Кубань и Азовского моря лежащего…». Не всі прийняли висілення на Кубань. Частина козаків перейшла на Задунайську Січ.

25 серпня 1792 року близько 4 тисяч козаків на 50 чайках і бригантині прибули в Темрюк. Козаків розмістили вздовж т. зв. Чорноморської кордонної лінії, яка проходила від р. Лаби правим берегом ріки Кубані до Азовського моря. Головним завданням війська було охороняти лінію й брати участь у військових походах.

Загалом на Кубань морем і суходолом було переселено 8200 козаків, які заклали Кіш на Кубані і назвали його Катеринодаром, створили 40 куренів. До традиційних 38 запорозьких куренів, які зберегли свої назви, додали ще два — Катеринінський та Бережанський. Загалом 1792 року разом із родинами на Кубань переселили майже 25 тис. українців, яким виділено земельний фонд площею 30 тис. км² — між річками Кубанню та Єю.

Головний військовий штаб був у Катеринодарі, заснованому 1793 р. (нині м. Краснодар, Російська Федерація).

За козаками спершу зберегли виборність військового уряду, але вже на поч. 1800 від них відібрали права обирати старшину, і російський уряд призначав кошоаих отаманів.

У 1840-х рр. курені чорноморського козацтва перейменовано на станиці (на донський зразок), які були об'єднані в 4 військових округах: Таманській, Катеринодарській, Бейсугський та Єйський.

Розселившись на Кубані, козаки вели господарську діяльність. У перші роки існування Чорноморського козацького війська на Кубані провідними галузями господарства були скотарство і рибальство, а з середини 19 ст. – хліборобство.

Козаки володіли значними угіддями. Спочатку розмір наділу козака не регламентувався і діяв принцип вільного займання. У 1842 російський уряд запровадив принцип довічного землекористування відповідно до ранґу: генерал — 1500 десятин, штаб-офіцер — 400, обер-офіцер — 200, рядовий козак — 30. Однак здійснити переділ відповідно до норм не вдалося.

Чорноморське козацьке військо поповнювалось за рахунок переселення колишніх реєстрових козаків із Чернігівської та Полтавської губерній, колишніх слобідських козаків Харківської губернії, а також колишніх козаків реформованих українських козацьких військ: Усть-Дунайського, Азовського, Бузького, Катеринославського та ін. Основні переселенські кампанії відбулися у 1808–1811, 1820–1821, 1832, 1848–1849, під час яких з України переселено понад 77 тис. чол.

До 1860 козацькі війська на Кубані налічували бл. 200 тис. чол. З них формувались військові підрозділи — 12 кінних полків, 3 піхотних батальйони, 4 батареї, 2 гвардійських ескадрони.

Чорноморське козацьке військо брало участь у всіх військових операціях, що їх вела Росія на Кавказі, та у Кримській війні 1853-1856.

1860 — об'єднане з західною частиною Лінійного козацького війська (6 бригад) і перемейноване на Кубанське козацьке військо.

Впродовж майже століття Чорноморське козацтво продовжило, хоч у дещо зміненій формі, традиції запорозьких козаків.

08. УСТЬ-ДУНАЙСЬКЕ КОЗАЦЬКЕ ВІЙСЬКО (1806). УСТЬ-ДУНАЙСЬКЕ БУДЖАЦЬКЕ КОЗАЦЬКЕ ВІЙСЬКО (1807-1827). ДУНАЙСЬКЕ КОЗАЦЬКЕ ВІЙСЬКО (1828-1856). НОВОРОСІЙСЬКЕ КОЗАЦЬКЕ ВІЙСЬКО (1856-1869).

Усть-Дунайське Буджацьке козацьке військо — козацьке військо, сформоване у Південній Бессарабії у 1806 (затверджене царським указом від лютого 1807).

Готуючись до нової війни з Туреччиною російський уряд, маючи потребу у військових контингентах, у грудні 1806 розпочав організацію козацького війська, до складу якого дозволялося набирати чорноморських козаків, інші категорії українського населення, що проживали в Бессарабії, Молдові та Волощині. Створення війська було розраховане і на хзалдучення козаків Задунайської Січі. У липні 1807 у війську налічувалося понад 2 000 козаків.

Під час російсько-турецької війни 1806-1812 козацькі відділи брали активну участь у військових діях проти турецьких військ на Дунаї: несли розвідувальну і сторожову службу, брали участь в облозі Ізмаїла, бойових операціях в Тульчі, Ісакчі, Браїлові, штурмі турецьких укріплень на дунайських островах. Поширення серед українського населення чуток про створення «нової Січі» призвело до масового руху селян-кріпаків на придунайські землі за «козацькою волею». Це викликало занепокоєння у царського уряду, і 20 липня 1807 Олександр I видав наказ про припинення формування війська. У місце розташування війська прибула спеціальна військова експедиція, яка мала заарештувати селян-втікачів і повернути їх власникам, а колишніх задунайських і чорноморських козаків переселити на Кубань. У цих умовах частина устьдунайців перейшла на Задунайську Січ, а переважна більшість козаків розійшлася і осіла в придунайських степах.

У 1828 у зв'язку з новою російсько-турецької війною уряд відновив у Південній Бессарабії козацькі формування під назвою Дунайське козацьке військо. До його складу увійшли: колишні устьдунайці, задунайські козаки, що оселилися в Бессарабії до 1828, російські відставні солдати та волонтери з Балканських країн. Військо складалося з двох шестисотенних кінних полків. Служба тривала 30 років. Полки охороняли кордони по Дунаю, Пруту та по Чорноморському узбережжі, несли гарнізонну службу в Ізмаїлі і Акермані.

Під час Кримської війни 1853-1856 дунайці брали участь в боях у Добруджі, на Кавказі. У квітні 1854 обороняли Одесу від нападу англо-французької ескадри. У 1856 військо перейменоване у Новоросійське козацьке військо. В адміністративному і військовому відношеннях підлягало новоросійському і бессарабському генерал-губернатору. Місцеве керівництво здійснювало військове правління на чолі з наказним отаманом, якого призначав уряд. Серед найвідоміших отаманів були генерал-майор С.Василевський, генерал-лейтенант О.Шостак, генерал-майор І.Гангардт. Козаки обирали лише станичні правління. У 1868 військо складалося з 10 станиць і хуторів (південна частина теперішньої Одеської області) з населенням 13 141 особа і мало в користуванні 56 000 десятин землі. Козаки займались землеробством і скотарством. Військо мало свій шпиталь та військове училище.

У зв'язку з невдоволенням козаків важкою військовою службою та зловживаннями старшини у 1842-1845, 1849, 1855, 1858 відбувалися виступи за «вихід з війська». Згідно з царським указом від 3 (15) грудня 1868 Новоросійське козацьке військо ліквідовувалось, рядові козаки переводились на становище селян-власників.

Внутрішній устрій нагадував устрій Запорозької Січі. Центральним органом управління був Кіш, який очолював кошовий отаман. Було запроваджено колишні старшинські посади. Військо поділялося на курені, на чолі яких стояли курінні отамани. Кошовий отаман одержував ознаку влади — пернач, військовий прапор і військову печатку. Кошовий отаман і старшина призначались урядом, а не обирались козаками. У військовому відношенні військо підпорядковувалося російському командуванню. Першим кошовим отаманом став елисаветградський поміщик Іван Підлесецький, згодом – Хома Бучинський.

Дунайське козацьке військо - після знищення Запорізької Січі в 1775 році частина запорізьких козаків пішла до Туреччини і оселилася на березі Дунаю, між фортецею Рущук і Сілістрією, утворивши нову Січ. У 1803 році вони перейшли на гирло Дунаю, в урочище Гедерле-Бугаз. Витіснивши російських втікачів-розкольників, що жили там, запорожці влаштували свій кіш, зайнявши по берегу моря до фортеці Аккермана всі місця, зручні для рибної ловлі. Сюди почали збиратися втікачі з різних інших місць, і число осіб, що склали нову Січ, дійшло до 10 000 чоловік. За відзнаку в боях, особливо ж під час упокорення Віддинського бунту, козаки отримали від турецького уряду назву яничарів.

У 1806 році, як тільки почалася війна з Туреччиною, дунайські запорожці перейшли на бік Росії, увійшли до складу діючої армії і отримали назву буджацьких

або усть-донецьких козаків. Після укладення миру частина їх була зарахована в Чорноморське козацьке військо, а частина, з колишніми при армії волонтерами з сербів, греків і албанців, залишилася в Бессарабії, в Буджацькому степу, оселившись на казенних землях. У царювання Олександра I особливих правил про устрій Дунайського козачого війська видано не було, і воно знаходилося у віданні цивільної влади, нарівні з селянами.

У 1828 році, під час війни з турками, дунайські козаки, згідно з їхнім бажанням, були перераховані у військове відомство і склали 2 полки: 1 і 2-й Дунайські. Один з них, кінний, призначався для сухопутної служби, а інший, піший, призначався для служби на судах дунайської флотилії. Після закінчення війни полки були наділені землями в Буджацькому степу. Таким чином, склалися нові військові поселення в 3 станицях: Старокозачому, Волонтерівці і Акмангіті. Незабаром до Дунайського війська були зараховані деякі суміжні землі та селища. У 1836 році воно складалося вже з 8 станиць, з населенням понад 7 000 осіб обох статей і з земельним наділом близько 35 000 десятин. Землі цієї для війська було недостатньо, тому в 1839 році до нього були приєднані суміжні землі, що призначалися для користування циган, які були зараховані до війська.

У 1844 році було видано положення про Дунайське козацьке військо. На обов'язок Дунайського війська покладалося утримання кордонної варти і варт на островах Літа, Чемалі, Георгіївському і по лівому березі Дунаю, а також підтримання поліцейського порядку в містах Одесі, Акермані, Херсоні та Херсонському повіті. Для зовнішньої служби військо зобов'язувалося мати на готовності 2 кінних полки. Начальство над ним, під головним веденням Новоросійського та Бессарабського генерал-губернатора, було ввірене офіцеру регулярних військ. Цей військовий начальник і складена при ньому канцелярія формували полки та завідували військово-поліцейською і господарською частиною війська. Місцеве управління війська складали: наказний отаман, військове правління, комісія військового суду і станичного правління. Поліцейське та господарське правління станиць було ввірене станичним старшинам.

До 1 січня 1856 року в Дунайському козацькому війську на дійсній службі перебувало 2811 осіб (за списком 2 858). У тому ж році військо було перейменовано в Новоросійське, під якою назвою проіснувало недовго. В силу малоземелля, воно не могло отримати подальшого розвитку шляхом приросту населення; служилий його склад був вкрай нечисленний, і, замість 2 комплектних полків з черговими змінами, військо ледь формувало полк, та й то за допомогою постійної видачі з військового капіталу грошей на бойове спорядження . До того ж, за Паризьким трактатом 1856 року, південна межа Російської Імперії була змінена і частина земель Новоросійського війська відійшла до Молдавії; малоземелля зросло ще більше.

У 1868 році Новоросійське козацьке військо було скасоване, з зарахуванням його штабних і обер-офіцерів і дворян до дворянства Бессарабської області і з наданням їм в повну особисту і потомствену власність садибної земл, що знаходилася в їх володінні. Крім цього, з числа землі в загальному військовому володінні, що входила до юрту станиць і хуторів, було надано у власність: штабс-офіцерам — по 300, обер-офіцерам — по 150 і зауряд-офіцерам — по 75 десятин. Надані війську 2 прапори і Найвища грамота були здані до церкви станиці Волонтерівкі, для зберігання на вічні часи, а холодна і вогнепальна зброя — в Бендерський артилерійський склад.

Новоросійське козацьке військо (1828-1868) - Дунайське козацьке військо відіграло помітну роль у заселенні та економічному освоєнні південно-бессарабських степів, у розвитку в краї козацьких традицій. Першу статтю з історії Дунайського війська подав А.О. Скальковський, відомості з якої увійшли до книги про історію Нової Запорозької Січі. В зв'язку з її перевиданнями, наводилися нові факти з історії дунайського козацтва. Писав А.О. Скальковський і про сучасні йому події в Дунайському козацькому війську, які супроводив історичними довідками.

Опис Дунайського (з 1856 року - Новоросійського) козацького війська з невеличкою історичною довідкою на початку 60-х років XIX ст. подав відомий дослідник Бессарабії офіцер Генерального штабу О. Й. Защук. З того часу, за виключенням короткої історичної розвідки про Дунайське військо, опублікованої у 1913 році краєзнавцем П.Т. Коломойцевим, літератури про нього не з'являлося.

В наш час, крім енциклопедичних довідок, про дунайське козацтво можна дізнатися лише з публікації окремих документів у відповідному томі "История Молдавии. Документи и материалы", дослідження молдавського історика І. А. Анцупова з аграрної історії Південної Бессарабії в XIX ст. та монографії О.А. Бачинської.

Після ліквідації Усть-Дунайського Буджацького козацького війська, переважна більшість козаків лишилась в Бессарабії. Вони разом з задунайськими запорожцями, які повертались до Росії з Туреччини, протягом 20-х років неодноразово зверталися до державних установ з домаганням створення в краї козацького війська.

Російсько-турецька війна, яка розпочалася в 1828 році, пожвавила клопотання козаків. Ці прагнення співпали з намаганням командування збільшити військовий контингент Дунайської армії. На початку червня 1828 року уряд дозволив сформувати козацьке військо, яке одержало назву Дунайського (не плутати з Дунайським полком Й. Гладкого). 14 червня 1826 року загальне керівництво з організації Дунайських козацьких полків було доручено новоросійському і бессарабському генерал-губернатору М.С. Воронцову. Безпосередньо формування війська покладалося на предводителя дворянства Херсонської губернії полковника С.П. Чолобітчикова.

Першими до складу війська були зараховані колишні усть-дунайські буджацькі, чорноморські козаки й задунайські запорожці, які оселились в Бессарабії і Херсонщині до 1828 року та волонтери з Дунайських князівств і Балканського півострова, що служили добровольцями в російській армії під час російсько-турецьких війн кінця XVIII - початку XIX ст. Волонтери могли принести велику користь діючій армії: вони знали місця військових дій та східні мови. До війська були також включені села козаків та волонтерів Акерманського повіту - Акмангіт, Старокозаче і Волонтирівка (остання тепер у районі Штефан Воде Республіки Молдови).

Оскільки козаків і волонтерів не вистачало для виконання завдань покладених на військо, в 30-ті роки XIX ст. уряд дозволив поповнити його за рахунок інших категорій населення: з початку 1832 року почалося прийняття дворянських та обер-офіцерських дітей Бессарабії і Херсонської губернії; протягом 1832-1836 років було передано відставних військових службовців, сусідних селян-переселенців з Курської губернії, оселених в Акерманському повіті; в 1839 році приєднали осілих та кочових коронних циган Бессарабії. Разом з населенням до війська увійшли села Акерманського повіту Михайлівка, Костянтинівка, Фараонівка, Каїри (тепер с. Крива Балка; всі селища Саратського р-ну Одеської обл.), Миколаївка (тепер Ново-Миколаївка Кілійського р-ну Одеської обл.), Ново-Троїцьке (зникло), Петрівка (тепер Білгород-Дністровського р-ну Одеської обл.). У 1844 році через недостатню кількість земель, прийняття до Дунайського війська припинялось. Виключенням став період Кримської війни 1853-1856 років, коли для посилення полків, як тимчасовий захід, уряд дозволяв прийом волонтерів на 6 років без зарахування до козацької верстви.

Крім зазначених офіційно для формування війська груп населення до нього потрапила значна кількість втікачів з поміщицьких і державних селян, міщан. Вони намагались легалізувати своє становище, позбавитись феодального гноблення, зловживань адміністрації, знайти не лише особисту свободу, але й завести власне господарство. Бессарабська обласна казенна палата відзначила, що чутки про формування в краї козацького війська «шкідливо» діють на селян, багато з яких «згодні тікати до них (козаків) для однієї лише вільності».

Незважаючи на землі, новоприєднаних станиць земельного фонду було недостатньо, а після Кримської війни ситуація погіршилась. За Паризьким миром від

Російської імперії відходила частина Південної Бессарабії, до якої входили станиця Миколаївка, хутори Ново-Троїцьке та Парапарі. У зв'язку з втратою земель війську було дозволено придбати с. Байрамчу, незабаром перейменоване в Миколаївку-Новоросійську. У 1858 р. в станиці Миколаївці-Новоросійській мешкало 796 осіб; Волонтирівці - 2578, Старокозачій - 1987, Акмангіті - 2515, Каїрах - 1193, Фараонівці-1339, Петрівці-168, Михайлівці- 1113, Костянтинівці -176, крім того не козацького стану - 137 осіб. Всього на 1858 р. у війську було 12002 мешканця.

Вже з початку свого формування населення Дунайського війська було полінаціональним і значною мірою відбивало етнічну строкатість краю. До його складу входили: українці, молдавани, росіяни, болгари, цигани, серби, албанці, греки, поляки. Основу його складали українці. На середину 50-х років XIX ст. національний склад являв наступне: українці становили 34 %, молдавани - 27,8 %, цигани - 22,7 %, росіяни - 15,5 %. У війську відбувалися постійні переселення козаків з одних станиць до інших, внаслідок чого населення в них ставало багатонаціональним.

Дунайське козацьке військо було частиною іррегулярних сил Російської імперії і, як всі інші козацькі війська створені урядом, було позбавлено самоврядування, а весь його внутрішній устрій, порядок відбування служби і спосіб життя козаків суворо регламентувався військовою старшиною і адміністрацією.

В 30-ті роки XIX ст. розпочалась підготовка проекту «Положення о Дунайском казачьем войске», затвердженого 13 грудня 1844 року. В основу його покладено регламентацію уряду для Донського війська. Головне управління ним, згідно «Положенню», здійснював на правах командира окремого корпусу мирного часу за посадою новоросійський та бессарабський генерал-губернатор. У військово-адміністративному відношенні військо підпорядковувалося Департаменту Військових поселень Військового міністерства і козацькому відділу Головного штабу.

Безпосереднє керівництво військом здійснювало Військове правління на чолі з наказним отаманом, якого призначав уряд. Військове правління керувало всіма сторонами військового життя: виконанням законів, порядків, добробутом та безпекою осіб, майна тощо. Кожного року Правління надавало звіт про стан війська і станиць наказному отаману і новоросійському та бесарабському генерал-губернатору. Члени Військового правління не змінювались на своїх посадах по декілька років. Так, підполковник П.В. Шкляревський був старшою особою, а осавул М.І. Недзельський асесором - 10 років. Військовому правлінню підпорядковувались військовий шпиталь, військове училище та станичні правління. Станичні правління здійснювали управління на місцях, вони обирались всім населенням станиці. У 1844 році станичні правління відкривались у восьми станицях і хуторах із десяти, але згодом через малочисельність населення станичні правління залишались лише в чотирьох станицях. Для підтвердження законності своєї влади наказному отаману, Військовому правлінню, отаману кожної станиці надавались печатка і насека (булава). Остання була запозичена «зі старовинних козацьких звичаїв, і тепер вводиться як знак, що зобов'язує людей поважати суд і порядок» - зазначалось в примітках до «Положення».

Центр управління військом мав розміщуватися в ст. Волонтирівка. Однак, через те, що в цій станиці не було необхідних помешкань, Військове правління до 1856 року знаходилося в Акермані. Після придбання Миколаївки-Новоросійської воно переїхало до цієї станиці. На початок 60-х років XIX ст. тут знаходились майже всі головні військові установи: шпиталь, головний військовий храм Св. Миколи Чудотворця, поштова станція та військове училище.

Дунайське військо утворювалось, як збройна допомога армії. Більшість козаків вже мали військову підготовку та бойовий досвід. Військо складалося з двох шостисотенних кінних полків (до 1844 р. — п'ятисотенних). Служба тривала 30 років: 25 - польова, 5 - внутрішня (згодом термін служби змінювався. На діючу службу мали притягатися одночасно не більш третини служилих козаків, але в строю весь час знаходилось біля половини.

Полки мали нести внутрішню і кордонну службу на території Бессарабії і Херсонської губернії, тримати залоги в містах Одеса, Ізмаїл, Акерман. Виконували козаки й інші завдання: 1828-30-х роках входили до складу протичумних, протихолерних карантинів у Бессарабії, Одесі; 1831 рік - несли охоронну службу в Балтському повіті Подільської губернії через повстання в Польщі; 1833 рік - знаходилося на Волощині через кризу в Туреччині. З 1847 по 1856 роки чотири сотні дунайців входили до складу Окремого Кавказького корпусу. Вони перебували в фортеці Грозній, брали участь у боях на лівому фланзі Кавказької лінії.

В період Кримської війни 1853-1856 років був сформований полк № 3, що проіснував до її закінчення. Козаки несли аванпостну службу на Дунаї і вздовж чорноморського узбережжя до Дніпра; входили до складу гарнізонів Ізмаїла, Тульчі; здійснювали наскоки на турецькі позиції на Дунаї в районі островів дельти і на Бабадаг; відзначилась в боях кіннoракетна батарея дунайців. Козаки полку № 2 захищали Одесу 10-11 квітня 1854 року від нападу англо-французької ескадри, брали в полон екіпаж англійського фрегата «Тигр». За мужність та героїзм дунайські полки № 1 і 2 були нагороджені штандартами «За хоробрість», а також отримали права та привілеї армії.

У 1856 році у зв'язку з відходом від Росії придунайської частини Бессарабії Дунайське військо було перейменовано в Новоросійське. З цього часу воно несло кордонну службу на лінії Болград-Татарбунари і далі по Чорноморському узбережжю.

Військова територія являла собою цілинний степ без необхідних угідь і водних ресурсів. Станиці дунайців були розташовані черезсмужне з селами державних селян і колоніями іноземних поселенців і не мали безперервної території. Все це спричиняло для війська цілу низку незручностей в землекористуванні. Крім того, земельного фонду було недостатньо, і козаки користувались значно меншими ділянками, ніж визначалось «Положенням». Козацький пай мав становити 30 дес., проте, після виділення різного рангу старшинам від 100 до 250 дес. і 7 церквам по 100 дес., козакам лишилося всього біля 10 дес. – «пропорція досить недостатня для хліборобства і сінокосу». Але значна частина козацтва не могла скористатися навіть цією землею через нестачу робочої худоби і реманенту. Посухи, сарана, епідемії та епізоотії, неможливості застосування у злиденних умовах будь-якої агротехніки призводили до хронічних неврожаїв. У 1855 році наказний отаман І.Є. Гангардт писав, що козаки «ледь мають хліб навіть у врожайний рік. Однак, ця бідність перетворюється у справжні злидні, коли трапляються посухи, сарана, пошесті або довге перебування господаря на службі».

Господарство війська, основу якого складало землеробство і тваринництво, мало невисокий рівень розвитку і нерідко не забезпечувало прожиткового мінімуму. Так, в козацьких станицях виробництво зерна було нижчим за норму споживання. Збір зерна складав в середньому 2,1 четверті на особу, без врахування насіння, при мінімальній нормі 2,2 четверті. Для того, щоб не допустити повного розорення козаків у війську були започатковані запасні хлібні магазини, з яких у неврожайні роки можно було брати зерно для засіву та особистого користування. Козаки займались також городництвом, садівництвом, виноробством, бджільництвом.

Розвиток тваринництва в козацьких станицях йшов у руслі загальної тенденції, характерної для Буджака в цілому, але цей процес мав і помітні відміни. В першу чергу, це стосується конярства. В зростанні кількості коней була зацікавлена, як військова адміністрація, так і козаки, які прагнули з піших стати кінними.

Велика рогата худоба була представлена волами і коровами. Важливою галуззю тваринництва було свинарство і вівчарство. Останнє досягло досить високого рівня розвитку і навіть орієнтувалось на ринок, на що вказує зростаюча кількість тонкорунних та напівтонкорунних вівців. Промислових підприємств у війську не існувало. Млинарство знаходилось на рівні ремісничого виробництва. Внутрішня торгівля розвивалась повільно. Лише недільні базари відбувались в чотирьох станицях, а в Микоклаївці-Новоросійській проводились Георгіївська та Покровська

ярмарки. «Торговельне товариство», яке відкрилось згідно «Положенню» було незабаром розформоване, через незнання козаками торговельного обороту, але хоча незначний, все ж прошарок людей, що займались торгівлею був. Займались козаки різноманітними ремеслами і промислами: ковальством, кушнірством, теслярством, візництвом, рибними промислами тощо.

Духовні та освітні установи були представлені у війську церквами, приходськими школами та училищем. У військовому училищі мали викладатися російська мова, математика, Закон Божий та «правила військового мистецтва, необхідні для козацької служби». Особливо відзначалась в училищі бібліотека привезена наказним отаманом І.Є. Гангардтом з Лондона, Парижа, Лейпцига. Вона складалась з найкращих навчальних підручників, енциклопедій, періодичних видань російською, французькою мовами та наочного приладдя: астрономічних та географічних карт, глобусів, зображень до анатомії, зоології, історії. Для охорони здоров'я у кожній станиці знаходився фельдшер, а в 1862 році був відкритий шпиталь.

Домагаючись створення козацького війська, різні соціальні категорії населення переслідували свою мету. Визначалася вона, перш за все, інтересами цих категорій, їхнім баченням перспектив знаходження у війську. Безперечно мав значення і традиційний психологічний стереотип прагнення до «козацької волі», що звільняла від феодально-бюрократичного гноблення місцевої адміністрації, але це був не єдиний і не головний чинник. Далеко не всі зуміли здійснити свої надії. Багато розчарувань було серед мало- і незаможної частини населення.

Заможна верхівка використовувала в своїх господарствах найману працю сіроми, орендувала ділянки у козаків неспроможних їх обробити. Проте, господарства не в силі були використати всієї кількості вільної робочої сили. Частина збіднілих верств козацтва наймалась у вільний від служби час у господарства поміщиків і заможних колоністів.

Не виправдання сподівань значної кількості населення завести власне господарство і позбавитись феодального гноблення, довготривала служба викликала невдоволення своїм становищем незаможної частини козацтва. Але в умовах жорстокої військової регули це незадоволення не могло набути відкритих форм опору. Найбільш характерними для війська формами протесту були втечі козаків зі служби, хвилювання через бажання виходу з війська.

Втечі носили хронічний характер. Так, особливо стурбувала адміністрацію втеча за Дунай в 1844 році 38 козаків, викликана перевіркою прізвищ козаків, бо багато з них (переважно селяни-втікачі) потрапили до війська під чужим ім'ям. Для сприяння видачі втікачів Міністерство іноземних справ Росії навіть звернулось до турецької влади. На кінець 60-х років за всіма полками, станицями і хуторами війська нараховувалось 255 втікачів.

В 40-х роках XIX ст. невдоволення службою, утисками, зловживаннями і гнобленням з боку старшини вилилися в рух за вихід з війська. Особливої гостроти він набрав у 1842-1844 роках, коли козацька сірома станиць Фараонівка, Каїри, Волонтирівка відмовилася коритися військовій адміністрації нести службу і виконувати повинності, вимагаючи виключення з війська. Однією з причин цього було нехтування військовою адміністрацією способу життя, національних традицій циган. Подібного роду заворушення відбувалися у війську і в 1849, 1855 роках.

Дунайське військо було сформовано з досить різних, як в етнічному, так і в побутовому плані елементів. Характерні риси козацьких звичаїв простежуються в прізвищах, домобудівництві, намогильних хрестах. Українські звичаї поширювались і в станицях, де більшість складали молдавани, болгари, греки та інші. Схожі культурно-побутові звичаї у війську можна знайти серед українського, російського, молдавського, сербського, грецького, болгарського населення. Сумісне мешкання, спільна трудова діяльність сприяли постійним контактам різних груп військового населення, їх взаємовпливам у побуті, звичаях, культурних традиціях. Втім, значно

різнилася циганська частина, яка за виключенням військової служби, майже не мала нічого спільного в побуті з іншими групами військового населення.

В грудні 1868 р. у зв'язку з проведенням в 60-70-х роках XIX ст. військової реформи, внаслідок малочисельного служилого складу і утримання за допомогою постійного надання коштів із казни Новоросійське військо було ліквідовано.

Дунайське (Новоросійське) козацьке військо стало останнім козацьким формуванням на території сучасної України. Проіснувавши 40 років воно було ліквідовано, як і інші подібні формування. Для його ліквідації було спеціально розроблено «Положення», яке визначало становище офіцерів та козаків після ліквідації війська. Фактичний перехід козаків в стан селян-власників, наділення землею офіцерського складу та інші заходи, пов'язані з розформуванням, тривали протягом 1869 року. Втім, пам'ять про козацтво зберігається у мешканців регіону і до сьогодні.

09. БУДЖАЦЬКА РЕСПУБЛІКА.

Лютнева революція 1917 року в Росії спричинила посилення українського національного руху. В Буджаку створювались українські школи, організовувались осередки «Просвіти». Українське населення тих частин Буджаку, де українці становили більшість (Акерманщина: болгари-21%, українці-21%, румуни-19%, росіяни-17%, німці-16%, євреї-3%, гагаузи-2%; Ізмаїльщина: румуни-32%, росіяни-30%, болгари-19%, гагаузи-7%, українці-5%, євреї-3%; Кілійщина: українці-34%, болгари-27%, румуни-19%, росіяни-18%, гагаузи-2%), домагались від Генерального Секретаріату УЦР-УНР приєднання цих земель до Української Народної Республіки. У листопаді 1917 року в Бессарабії було створено державний парламентський орган під назвою «Сфатул Церій» (Рада Країни). 15 грудня 1917 року він проголосив Бессарабію «Молдавською Народною Республікою» (МНР) у складі Російської федеративної демократичної республіки, утворення якої вітала Центральна Рада, яка підтримувала право всіх народів Росії на автономію у федеративному зв'язку. Свої міждержавні стосунки МНР і УНР здійснювали насамперед на основі «спільної боротьби з більшовицькою анархією на фронті і в тилу». За таких умов Центральна Рада і «Сфатул церій» навіть відклали «до кращих часів» спірне питання про майбутнє придунайських земель, лівобережжя Дністра і Хотинщини, заморозивши «питання територіальних претензій один до одного до установчих зборів українських і молдавських». До речі, перше засідання молдавського парламенту проходило 21 листопада 1917 року в Кишиневі під охороною «національних молдавських і українських військ». На жаль, реальна влада незалежної України на Буджак не розповсюджувалася й Молдавський парламент, вірніше його керівництво (значна група депутатів - немолдаван не взяла участі в голосуванні), прийняв рішення (за домовленістю з командувачем Румунського фронту генералом Д.Щербачовим) про запрошення румунських військових сил для забезпечення «захисту населення від більшовицького впливу та належного порядку» на території Бессарабії (до складу якої входив Буджак). Королівська Румунія, яка давно претендувала на територію Бессарабії і вважала її землі румунськими, а молдаван - румунами, цим негайно скористалася. За два з половиною місяці (кінець грудня 1917 року - лютий 1918 року) Бессарабія була зайнята румунськими військами. В умовах румунської окупації бессарабський парламент проголосив приєднання Бессарабії до Румунії. Проти цього рішення виступили українські депутати В.Цеганко, Чумаченко, Панцір, Прічницький та інші, за що були заарештовані і розстріляні.

Жорстокий терор, яким супроводжувалося загарбання Буджаку, був узаконений введенням воєнного стану. Проголосивши місцеве населення «ослов'яненими румунами», Бухарест не нехтував нічим, щоб навернути їх у румунське «першородство». На захоплених територіях влада ввела різноманітні заборони на свободу слова й друку, обмеження щодо пересування транспорту. Землі

роздавали румунським офіцерам, відбувалась активна румунізація краю: в перші два роки окупації майже дві третини народних шкіл стали румунськими, а в 1924 році не залишилось жодної нерумунської школи; в такий самій спосіб проводилася румунізація середніх шкіл і гімназій. На румунський взірець змінювалися прізвища, назви міст і сіл. Спеціальний декрет міністерства освіти передбачав, що «громадяни румунського походження, які втратили свою, материнську мову, повинні віддавати своїх дітей лише до державних або приватних шкіл з румунською мовою навчання». Постійних утисків і переслідувань зазнавали не румунські культурно-освітні організації і товариства, видавництва, періодична преса. Було замінено майже все керівництво православної митрополії; нелояльних до влади позбавляли громадянських прав. У крайових і повітових центрах створювалися служби контрпропаганди, які складалися із секцій безпеки, фінансів та культури. До їх складу входили представники військової адміністрації, жандармерії, префектури, поліції, інспекції праці й церкви, що здійснювали тотальний контроль за населенням і його настроями.

Враховуючи це, на Буджаку знову, в новій якості, відродилося козацтво. Воно відігравало важливу роль в політичному і культурному житті краю, мало намір будувати Буджацьку козацьку республіку, маючи зв'язки із кубанцями та донцями, отаманська верхівка яких працювало над створенням Кубанської та Донської республік. Головною військовою силою Буджацької республіки мали бути некрасівці, селянське ополчення «вільних козаків», які активно боролися із румунською окупацією. Опір очолила інтелігенція. Педагоги надсилали в органи державної влади протести з вимогами зупинити румунізацію освіти, організовували приватне навчання рідною мовою. Батьки учнів бойкотували румунські школи. Юнаки нерумунського походження масово ухилялися від військової служби в румунські армії, дезертирували, втікали за кордон. Священики читали в церквах проповіді рідною мовою. На Буджаку діяли козацькі загони селянської армії батьки Махна, Чорноморського повстанського козацького війська (отамани С.Заболотний, Дерев'яга, Я.Кощовий, Солтис, Боровський, Кіршул, Карий, Коваленко, Стратіївський, Солоненко, І.Деркач, Бондаренко, Шевченко), Одеського українського військового Коша (І.Луценко), Союзу української молоді (Одеська Січ), Гайдамацькі курені (О.Сахно-Устимович). Татарбунарська козацька сотня вчинила опір наступаючим румунам; біля села Єнікіой місцеві жителі, озброївшись кілками, змусили тікати загарбників; в Акермані було сформовано Дністровський полк; виникли загони в Ізмаїлі, Рені, Вилковому, Кілії. Збройні загони повстанців нападали на поміщицькі маєтки, приміщення сигуранци (таємної поліції) і жандармські пости, знищували засоби зв'язку. Протягом 1918-1924 років відбулося понад 150 збройних виступів; найзначніші – Хотинське (січень 1919), Бендерське (травень 1919), Татарбунарське (вересень 1924) повстання. Проте слабо озброєні повстанці не змогли протистояти румунській регулярній армії. Під час боїв з румунськими каральними підрозділами велика кількість повстанців загинула, частина потрапила у полон і без суду та слідства була розстріляна (школярами в 1968 році одній з таких козацьких груп була встановлена стела в селі Муравльовці біля старої школи). Із газетної статті 1960-х років: *«Как должен жить казак, возрожденный к свету и счастью? Душу – Богу! Жизнь – Отчизне! Сердце – людям! Честь – никому! Станичное устройство: управа с канцелярией, казацкое училище да местный гарнизон. Хозяйственные будни: земля под пашню, випас, под огороды, садики, под виноград «новак»; лиман, где всем ватагам определить по плесу, всем улицам – кирганы и под полив – дулап. Высокое – духовное – Храм Божий – староверовский; Игнатия Заветы: честь-воля казака. Семья: бабуля, матушка (отец погиб в турецкую), детей охапка – пятеро, а женка – половчаночка… И праздник наш – казацкий, осенний – звонко-сабельный, где атаман пред обчеством должон держать отчет… Январь, год восемнадцатый… Три сотни регулярных на пять казацких шашек… Нашел в архивах: «Расстрелян за вооруженное сопротивление румынским войскам…*

Население же Муравлевки-Дирекю в назидание перепорото плетьми… Безбоязненно, красиво и стремительно – жил прадед Давыд – атаман станицы Муравлянки – казак-муравель»…

10. ТАТАРБУНАРСЬКА КОЗАЦЬКА СОТНЯ (1-й революційний Акерманський кавалерійський загін). ТАТАРБУНАРСЬКЕ ПОВСТАННЯ (1924). ХОТИНСЬКЕ ПОВСТАННЯ (1919). БЕНДЕРСЬКЕ ПОВСТАННЯ (1919).

Татарбунарська козацька сотня *(із 1924 року -* ***1-й революційний Акерманський кавалерійський загін****)* - Одна з найбільш дієвих підпільних козацьких організацій Буджаку (кількість членів до 50 чол.). Була заснована у 1918 році (отаман С.Моргайло) як бойовий загін молоді, що взяла охорону Татарбунар в свої руки; вела бойові дії проти румунських загарбників в Арцизі, Татарбунарах до початку березня 1918 року; після перейшла до підпільної роботи – робили наскоки на поміщицькі маєтки, жандармські пости, у 1921 році вивели з ладу телефонний і телеграфний зв'язок та напали на татарбунарський жандармський пост, у 1922 році загін розгромив маєтки поміщиків у Миколаївці і Бургуджі, млин і електростанції в Татарбунарах; проіснувала до 1924 року (тоді ж отаманом було обрано Кольцова). Керівники сотні та її члени-козаки (молдовани, українці, росіяни, болгари із станиць та сіл Чишмя, Галієшт, Михайлівка, Акмангіт, Нерушай, Золокар, Шагань, Фурман, Муравлівка) – І.Клюшників, Л.Цуркан, М.Лісовий, І.Бежанович, І.Батіщєв, Ф.Коваль, Ф.Бальц, К.Назаренко, О.Павленко, Г.Черненко та ін. готувались до збройного повстання, заготовляли зброю, боєприпаси. Сотня під час Татарбунарського повстання виконувала розвідувальні функції, контратакувала наступаючі королівські війська. В бою біля татарбунарського мосту (17 вересня 1924 року) був смертельно поранений отаман Кольцов та загинула основна частина сотні, не пропустивши карателів до Татарбунар. Після оточення румунами повсталого села, козаки, що залишились в живих, прорвались на південь в район Галілешти-Жебріяни, де потрапили в засаду й дали останній бій (22 вересня 1924 року).

Татарбунарське повстання - збройне селянське повстання в Південній Бесарабії під керівництвом більшовицької партії проти румунської влади, що проходило 15—18 вересня 1924 року. 12 вересня 1924 року в селі Миколаївському (Бессарабія, Румунія) розпочалося селянське повстання, що через три дні перекинулося на Аккерманський повіт. 15 вересня в Татарбунарах селяни проголосили радянську владу, яку утримували три дні. Повстання жорстоко придушене румунськими військами: розстріляно 500 селян, більшість з яких не були причетними до повстання.

Однією із причин повстання було незадоволення селян аграрною політикою, яку проводив румунський уряд, зокрема Аграрною реформою 1921 року. Також сприяв повстанню курс Комінтерну на світову революцію, селянський повстанський рух (протягом 1918-24 рр. відбулося понад 150 повстань).

У повстанні брало участь близько 6 тис. осіб, очолив повстання ревком на чолі з О. Клюшніковим. Слабоозброєні повстанці не могли протистояти румунській армії. Повстання не підтримали молдавські селяни і німецькі колоністи. 1925 р. судовий процес («Процес 500») над учасниками повстання. 85 осіб було засуджено на різні терміни ув'язнення. Судові переслідування тривали аж до 1929 р. Порівняно ліберальні вироки були зумовлені широкою компанією протестів у Румунії та за її межами.

На боці повсталих виступила Комуністична партія Румунії. ЦК компартії Румунії в спеціальному маніфесті закликав надати допомогу повстанцям. У ноті протесту радянський уряд зажадав покласти кінець кривавим розправам. Розправившись з повсталими і заарештувавши багатьох його учасників, румунська влада в 1925 році інсценували «процес 500», який повинен був довести, що Татарбунарське повстання — «справа рук Москви». На захист заарештованих татарбунарцев

виступили Анрі Барбюс, Ромен Роллан, Ептон Сінклер, Теодор Драйзер, Альберт Ейнштейн, Бернард Шоу, Луї Арагон, Міхай Садовяну, Констянтин Пархон, Томас Манні, багато інших представників науки і культури. У листопаді 1925 року в Кишинів прибула делегація прогресивної громадськості країн Західної Європи на чолі з письменником Анрі Барбюсом. Делегація добилася присутності на процесі. Пізніше Барбюс напише у своїй книзі «Кати»: «Може бути, якщо б я вже не був революціонером, я став би ним, повернувшись із цього трагічного хаосу південної Європи». Судові переслідування тривали до 1929 року. Не знайшовши доказів їх зв'язки з Москвою і під тиском громадської думки суд виправдав більшість арештованих. Засуджено було лише близько 85 чоловік, які були засуджені до термінів від 5 років до довічного ув'язнення.

Хотинське повстання 1919 року – організований виступ населення Хотинського, Бельцького та Сорокського повітів проти румунської окупації. Хотинським названо тому, що центральні події відбувалися саме в Хотинському повіті.

Формально керувала Хотинським повстанням «Хотинська Директорія», сформована з 5 осіб (голова М. Лискун, секретар Л. Токан). Вона намагалася співпрацювати зДиректорією УНР, представник якої отаман військ могілівського району І. Маєвськийтрохи допомагав повстанцям зброєю. Хоча слід відзначити, що в цілому Директорія УНР, побоюючись Антанти і отримуючи матеріальну допомогу безпосередньо від Румунії (зокрема - амуніцію) уникала допомоги повстанцям, та навіть мали місце неодноразові бойові зіткнення повстанців і петлюрівців. Небажання надавати будь яку допомогу повстанцям також було пов’язано і з тим, що серед повстанців, в значній мірі, були розповсюджені більшовицькі настрої. У самий розпал повстання, його пропетлюрівські керівники Лискун, Дунгер просто втекли. Одночасно слід зазначити, що рядові петлюрівці щиро співчували повстанцям. В Могилів-Подільському навіть команда петлюрівського бронепоїзду повикидала своїх командирів і приєдналися разом з бронепоїздом до повстанців. Цей бронепоїзд був одною з головних ударних сил повстанців, дійшов аж до станції Романківці.

Розпочалося повстання у ніч з 5 на 6 січня (за старим стилем; з 18 на 19 січня - за новим стилем),з самостійного виступу загонів Георгія Барбуци і А.Старова, яких, всупереч планам штабу підготовки повстання, підбив на виступ Маєвський. Загін в кількості від 400 до 600 бійців, які здебільшого були колишніми солдатами царської армії - вихідцями з Хотинського та Сорокського повітів, переправився через Дністер в районі села Атакі Сорокського повіту (нині селище Отачь Окницького району Молдови) і за активної підтримки місцевого молдавського населення захопив значну частину Сорокського повіту. Дії загону Барбуци були також підтримані вже зазначеним бронепотягом під керівницьвом матроса Мулера і сокирянця Миколи Скутельника. При цьому, прямо на мості повстанці повісили командира румунської дивізії – генерала Поеташа (він згодом був похований румунами у Сороках). Майже одночасно загони А. Старова і В. Штеплюка переправилися через Дністер в районі села Наславча (нині теж Окницький район Молдови). Далі загони рухався в бік Окниці, Сокирян, Гвіздівців, Романківців (загін Барбуци). Повстанці Старова і Штеплюка діяли в районі інших сіл. Потім вони дійшли до станції Ларга, яку захопив загін помічника Барбуци Михайла Нягу (майбутній легендарний командир дивізіону бригади Г.І.Котовського). У всіх селах почали спалахувати стихійні локальні повстання, бої з румунськими вояками і жандармами.

І ліше в ніч на 10(23) січня Хотинська Директорія підтримала вже розпочате повстання. «У ніч із 9 на 10 січня в районі хотинських Атак група селян зібралася зайняти мости через Дністер, для того щоб переправити в Бессарабію зібрану й закуплену у подільських селян зброю. Румунський патруль, помітивши повстанців, сповістив на свою батарею і вона відкрила вогонь. Звуки гарматних пострілів (їх було 40) послужили сигналом для всього населення Хотинського повіту, і воно - хто зі зброєю, хто з косою - виступило проти румунів. Ті румунські солдати й жандарми, які

пручалися, були вбиті, а ті що здали зброю взяті в полон. 10 січня Хотин і навколишні його села були в руках повстанців. Та це була не просто група і не просто переправа зброї. Хотинська Директорія вирішила негайно підтримати фактичне розпочате повстання, і в ніч на 10(23) січня під її керівництвом Рукшинський і Ставчанський загони, у кількості 230 чоловік, під командуванням Н. Адажія і К. Єремецького зібралися у Хотинському лісі. Підступи до мостів пильно охоронялися румунськими військами, які звели дротяні укріплення, виставили кулемети. Захопити їх можливо було лише ударом зненацька, як з боку Дністра, так і з тилу. Сигналом до бою повинні були стати постріли петлюрівської артилерійської батареї (можливо, що за сприяння Г. Маєвського), що стояла в Жванці. Але збір загону у Хотинському лісі виявив кінний румунський патруль. Артилерія окупантів обстріляла ліс. Вибухи снарядів і були сприйняті повстанцями як очікуваний сигнал. У темноті партизани наблизились до ворожих укріплень і кинулись на штурм. У цей же час інший загін повсталих у 300 багнетів під командою І. Бабича пішов у наступ на Атаки з лівого берега Дністра. В результаті рішучих дій переправи були захоп¬лені, а село визволене від окупантів. Понад 100 румунських солдатів і офіцерів потрапили у полон, 10 кулеметів, багато рушниць і набоїв .

Повстанці захопили місто Хотин, село Атакі Хотинського повіту (нині село Атакі Хотинського району) і більшість інших сіл повіту, з яких вигнали румунську владу. Крім Рукшинського і Ставчанського полків був сформований також Данковецький полк. 11(24) січня Анадольський полк розгорнув наступ у напрямку Хотин – Кельменці – Ларга – Сокиряни, а Данковецький і Рукшинський діяли в інших напрямках – на Новоселицю, Ліпкани й Окницю. Разом вони незабаром очистили від румунських загарбників майже увесь Хотинський повіт. Повстання тривало від 6 до 31 січня 1919 року.

Але румунські вояки поступово оговталися. У Хотинський і Сорокський повіти були стягнуті значні сили румунських військ: 1-й прикордонний полк, 1-ша кавалерійська дивізія, 8-ма та 9-та піхотні дивізії, загони спецпризначення. Значну допомогу їм надавали інші держави Антанти – у бойових діях безпосередню участь брали французькі артилерійські частини. Англійські офіцери стали інструкторами. Загальне керівництво по придушенню повстання, разом з румунським генералом Давідоглу, здійснював керівник англійської місії в Румунії генерал Гринглі.

Після завзятих боїв румунське військо примусило повстанців (близько 4 тисяч) відступити за Дністер. З ними відійшли також близько 50 тисяч біженців. В той самий час, військове командування частин УНР, а ні повстанцям, а ні мірним біженцям з Бессарабії притулку не надавали, повсюдно намагалися повстанців роззброювати і арештувати. Були арештовані Георгій Барбуца, його перший заступник Рудь, командири Сирбу, Просвірін, Філюк. Барбуцу у Дунаївцях розстріляла петлюрівська контррозвідка. Командування військ Директорії УНР також активно роззброювало лівобережне населення, яке попри румунські артилерійські обстріли, сприяло повстанцям. Судили також і своїх вояків, які були причетні до надання будь якої допомоги повстанцям. Щоправда, не завжди їм це вдавалося, в тому числі через саботаж з боку рядових петлюрівців.

Та самим жахливим злочином петлюрівського командування по відношенню до бессарабців слід вважати те, що вони арештовували і передавали румунським військовим мирних біженців з Бессарабії, знаючи, що на них у румунів чекає жорстока розправа.

Румуни жорстоко покарали населення восьми сіл: Мендиківці, Рукшин, Недобоївці, Ширівці, Керстенці, Ставчани, Данківці, Владична, Атаки, Романківці, Гвіздівці. Було розстріляно до 15 тисяч повстанців і просто мирних жителів, у самосу Хотині – 500 чоловік.

Після розстрілу петлюрівцями Г. Барбуци, арешту ними інших командирів повстанців і видачі румунам багатьох мирних біженців, бійці загону Барбуци та інші повстанці розпочали активну боротьбу з петлюрівцями. Наприкінці березня 1919 р.

повстанці сформували два партизанських полки — 1-й та 2-й Бессарабські, домовилися з місцевими підпільними більшовицькими організаціями і на початку квітня навіть заволоділи містом Кам'янець-Подільський, яке утримували до підходу частин Червоної Армії. Не забули вони і петлюрівського отамана І. Маєвського – підірвали його залізничний вагон, та тому повезло – залишився живий.

У червні 1919 р. обидва Бессарабські полки увійшли до кадрового складу Червоної Армії, з них було сформовано 45-ту Червонопрапорну стрілецьку дивізію. Багато бійців з загону Г. Барбуци опинилися у складі кавалерійської бригади Г.І.Котовського.

В Хотинському повстанні брали участь жителі села Білоусівка - Каланжій Роман, Бабій Максим, Дідик Григорій, Цибульський Артем, Цибульський Тимофій.

Бендерське повстання – збройне повстання, підняте 27 травня 1919 в Бендерах проти окупації Бессарабії Румунією. Повстання почалося рано вранці за підтримки загону Червоної армії, що переправився в місто через Дністра. Повстанці захопили контроль над містом, але до вечора того ж дня були розгромлені румунськими військами за підтримки військ Антанти.

Румунські війська вступили в Бессарабію в грудні 1917 року формально на виконання наказу командувача Румунським фронтом російського генерала Щербачова про забезпечення охорони складів, доріг і відновленні порядку. Румунські війська під приводом того, що Бессарабія є етнічно румунською територією, у січні-березні 1918 року повністю зайняли край, де-факто включивши його до складу Румунського королівства. Антанта запропонувала Радянській Росії посередництво в переговорах з Румунією. У лютому 1918 року був підписаний протокол про ліквідацію російсько-румунського конфлікту, 5-9 березня - угода між РРФСР і Румунією про звільнення Румунією Бессарабії. Згідно з протоколом, Румунія зобов'язувалася вивести свої війська з Бессарабії в двомісячний термін. Проте, скориставшись складним становищем Радянської Росії (вторгнення австро-німецьких військ на Україну і тимчасовий відступ радянських військ), румунський уряд порушив угоду і анексував Бессарабію. Наприкінці 1918 року в Бендери були перекинуті дві французькі дивізії для допомоги румунським військам. На початку 1919 року на півночі Бессарабії відбулося Хотинське повстання. Після цього дії більшовиків у Бендерах активізувалися. Бендерські більшовики, плануючи повстання, розуміли, що для успіху повстання необхідно домогтися як мінімум нейтралітету французів, а краще залучити їх на свою сторону. Підпільний комітет почав встановлювати контакти з французькими солдатами. Його члени, які володіли іноземними мовами (Е. Погонкін, В. Попович, А. Галацер і багато інших), влаштовувалися на підсобні роботи у французьку дивізію і, за спогадами французького солдата Марселя тандем, відкрили їм «очі на те, що відбувалося в Росії і на події в інших країнах». Серед французьких військовослужбовців стало наростати невдоволення. На початку 1919 року 58-й Авіньйонський піхотний полк відмовився виконати наказ командування про наступ на Тирасполь. Під тиском офіцерів він перейшов було Дністер, але на підході до Тирасполю, коли французька артилерія відкрила вогонь по візкам з жінками й дітьми, піхота відмовилася йти далі і відступила в Бендери. Три дні їх протримали в Бендерської фортеці під арештом, а потім знову спробували послати на Тирасполь. Солдати відмовилися, і полк перевезли в Галац, роззброїли і відправили багатьох солдатів на каторгу в Марокко. Спроба групи Бендерських залізничників, до якої входив і Павло Ткаченко, звільнити солдатів, замкнених на миловарному заводі, провалилася, але викликала широкий резонанс і зумовила нейтралітет і навіть підтримку в майбутньому повстанні. У квітні-початку травня 1919 більшовики, занявши Україну, готували завоювання Румунії, для чого була зосереджена 6-а дивізія третьої Української Червоної Армії під командуванням Григор'єва. У квітні 1919 року друга Бендерська підпільна партконференція «взяла курс на повстання». Воно повинно було бути синхронізоване з наступом на місто частин Червоної армії через Дністра. На початку травня по радіо були передані ультимативні ноти

румунському уряду з вимогами негайно вивести війська з Бессарабії, зрадити суду всіх винних у злочинах проти жителів цього регіону і повернути все захоплене майно. Однак заколот Григорівський дивізії (8 травня 1919 року) зірвав всі плани більшовиків. Бунтівники зайняли Миколаїв і Херсон. Командувач третьої Українською армією Н. Худяков кинув значні сили на придушення заколоту. У той же час Денікін почав наступ на Донбас. 17 травня козаки Шкуро прорвали червоний фронт під Волновахою; 24 травня частина Української армії була кинута проти Денікіна. У таких умовах похід на Румунію ставав абсолютно неможливим. Однак заплановане повстання скасовано не було.

Повстання почалося вранці 27 травня 1919. Повсталі, в основному робітники-залізничники, разом з прибулим червоноармійським загоном (близько 150 чоловік, в основному уродженці Бессарабії) із складу 3-ї бригади 5-ї дивізії третьої Української армії атакували кріпосийї гарнізон, захопили вокзал, пошту, фінансову адміністрацію, телеграф і залізничний міст, звільнили політв'язнів. На бік повсталих перейшла частина солдатів 4-го і 37-го французьких полків, решта французьких солдат зберігали нейтралітет. До повсталих приєдналися багато солдат, які дезертирували з румунської армії. Після деякого опору викинув білий прапор капітуляції і весь гарнізон румунських солдатів, що засіли в Бендерської фортеці. Керував повсталими Г. І. Борисов (Старий). До середини дня все місто опинився в руках повстанців. До вечора того ж дня до Бендер були підтягнуті свіжі сили румунських військ, які після артилерійського обстрілу з Борисовських висот повели наступ на місто. На допомогу румунам були кинуті французькі колоніальні війська, що складалися з алжирських солдатів - зуавів, які зазвичай використовувалися для проведення каральних акцій. До кінця дня повстання було придушене. Залишки повстанців під румунським вогнем почали відступ за Дністер. Частина французів стала на шляху румунів і алжирців, які не наважилися в них стріляти, що врятувало життя при переправі багатьом повсталим. Протягом кількох днів у місті велися масові обшуки і арешти. Близько 150 учасників були розстріляні, багато були заарештовані і віддані суду.

Причини поразки: у ситуації, що склалася до кінця травня, повстання в Бендерах було очевидною авантюрою. Командування Українським фронтом та Бендерські підпільні організації явно недооцінили сили румунських військ і порахували, що повсталим вдасться утримати місто навіть при невеликій підтримці Червоної армії.

11. ПІДПІЛЬНІ МІСЬКІ, СЕЛЯНСЬКІ ТА КОЗАЦЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУДЖАКУ (1918-1944).

Арциз. З числа молоді та уцілілих учасників боїв проти румунських загарбників (Т.Савчук, І.Галузинський, М.Жулай, А.Шабун, Я.Лазар, А.Афанасьєв, брати Фарлазанські, брати Брусенські, Х.Рабінович, І.Вєрніков, брати Йолких, брати Козакови, брати Тарасови, С.Гершерберг, Д.Люблінський) були організовані групи МОДРу (Міжнародна організація допомоги революції), що надавали матеріальну та моральну підтримку ув’язненим та їх родичам, нелегальних комітетів СРС (Спілка революційних селян), громадська організація «Червоний школяр» - С.Переверзєв, Б.Бурлак, Х.Вєрніков; діяли підпільні групи в Задунаївці (І.Хінєв, П.Йовчев, М.Шишман, М.Терзі, О.Георгієв, М.Ніколов, С.Касса, Г.Кальчев, Д.Нєнов), Новій Іванівці (І.Хінєв, С.Іджилов, А.Чичан, Х.Кискін, В.Димитров, С.Карапертов, В.Нєдов, Н.Градинар, А.Аргіров) та інших селах; в підпільних друкарнях видавались газети й прокламації, які розповсюджувались активістами; в організаціях розроблялись методи боротьби з окупантами. В 1930 році було заарештовано численну групу підпільників й кинуто до в’язниці. У 1934 році зросли революційні настрої серед залізничників арцизького вузла, а в 1935 році сигуранца за допомогою провокаторів розкрила ряд підпільних молодіжних груп.

Білгород-Дністровський. В 1918 році в місті була створена підпільна організація (М.Михайлов, Магдич, Андрієвська, Сасов, Філіпенко, Чорнобров, Задорожний, Бублій, Левіна, Мейдман), яку було розкрито й розгромлено у 1919 році; румуни провели судовий процес проти 108 бессарабців, багатьох з яких було страчено й осуджено до різних строків ув'язнення. Навесні 1921 року в місті знову було створено підпільну організацію (А.Талмазан), яку заарештували у серпні 1921 року. В серпні цього ж року була створена нова організація «Південна бойова організація Бессарабії» (А.Платов, Соктис, М.Котляренко, М.Максименко, М.Стадзилов, Н.Брофман, В.Білий, Л.Куликовський, М.Карлин, В.Абрамович, О.Хінкул, П.Кочерга, Л.Фрізман, В.Філоненко, В.Магдич, Л.Ліфшиць, А.Сасов, О.Доценко); члени організації підірвали міст, нападали на жандармські пости, на сигуранцу, розповсюджували листівки, газети, що друкувалися підпільними друкарнями. Група була заарештована в вересні 1921 року. В липні 1922 року підпільна організація в місті та в селах Старокозаче (Х.Федоров, Г.Лозовський, К.Шереметьєв, А.Сливинський, А.Швачка, Є.Новіков, І.Котельник, М.Шеремет, В.Виходцев, брати Шевченки, Т.Ткаченко, М.Ластовецький, Л.Ротару), Шабо (Р.Ткаченко, М.Будиленко, С.Тихоплав, Л.Комісаренко, Т.Савченко, П.Білоус, В.Ніколаєв, М.Глухов), відновила боротьбу. У 1932 році була заарештована група «48 революціонерів», процес над якими тривав 20 днів (суд засудив 40 осіб разом до 210 років каторги, 20 млн. лей штрафу).

Болград. В місті наприкінці 1918 року відновила роботу підпільна організація (М.Шишман, І.Христєв, І.Хінєв, брати Дукови, П.Кирилов, І.Димов, М.Брюсов, В.Стойков), яка була розкрита й частину її членів було заарештовано в березні 1919 року. Уціліли підпільники брали участь у Татарбунарському повстанні. В 1929 році виникли підпільні групі в місті (В.Такоогло, В.Стоянов, І.Каляєв, П.Тодоров) та в селах Городнє (І.Хінєв, П.Газіюар, Г.Чепразов, П.Іовчев, С.Мінов), Червоноармійське (Г.Кальчев, Г.Кара, Х.Бошков, М.Гагауз, М.Таушан, Д.Болгар, О.Бааджі, І.Христєв, І.Хаджіогло, К.Іорданов, Б.Райнов), які розповсюджували листівки, газети, проводили усну агітацію проти окупантів. В 1930 році виникла нова підпільна група (Б.Мельников, Я.Беньямович, М.Марущенко, М.Маслинков), яка була заарештована в жовтні 1931 року.

Ізмаїл. Захищав Ізмаїл в січні 1918 року легендарний матрос А.Железняков; коли стала очевидною неминучість потрапити в оточення, він організував евакуацію військ і перехвід кораблів флотилії з Вилкового в Одесу. Створені у місті (С.Бурлаченко,) та в селах Кам'янка (В.Саказли, Ф.Плачков, О.Іванов), Суворове (Герков, П.Самохін, Г.Балабан, Е.Калоянов, П.Ілікчієв, М.Степанов, Т.Лопатін, І.Руссу, С.Русєв, М.Далаков), Муравльовка (М.Казаков, Д.Макаров, Ф.Тимофєєв, В.Соколов, В.Буркін – розстріляні у лютому 1918 року) підпільні групи протидіяли окупантам. Всього за 1919-1930 роки за участь у підпільних організаціях, революційну пропаганду і революційні виступи було заарештовано більше 250 чоловік.

Кілія. В 1918 році в містах Кілія (Г.Строїч, Й.Греча, І.Стеріополо, Г.Соловйов, М.Денисов, М.Рафалович, Є.Балуєв, С.Ісарієв, І.Пономаренко, М.Паламарчук, І.Руляков, Д.Андрєєв, Х.Пивовар), Вилкове (Й.Суворов, Й.Платов, І.Мишурнов, Н.Виноградов, П.Золотарьов, Н.Чорна, А.Ізотов, Є.Смазнов, Н.Фаліков, І.Хомутов) та селі Приморське (І.Чоботарьов, С.Перстньов, брати Іванови, Ф.Муштаков, А.Тарасов, Ф.Воробйов, О.Костянтинов, А.Ломовий, Є.Комендантов, К.Мартинов, К.Цвіков, Л.Кузьмін, Ф.Курічев, Л.Ломовий, І.Павлов, І.Решетников) були організовані підпільні групи, які розпочали боротьбу із румунськими загарбниками. В 1929 році в місті була створена молодіжна підпільна організація (Д.Соловйов, П.Денисов, С.Бронштейн, Є.Сливенко).

Рені. Із самого початку окупації населення не припиняло боротьбу проти румунської боярщини; члени підпільних організацій міста (І.Широков, К.Долгов,

Я.Гроссман) та сіл (М.Тодоров, І.Нягу) збирали відомості про розташування румунських військ; розповсюджували листівки, газети, проводили агітаційну роботу.

Сарата. Боротьба підпільних організацій проти румунських загарбників в місті (Таберко, Г.Лаггер, Байков, М.Феоктистов, К.Еккерт, Ш.Герцензон, У.Тищенко, Р.Омельченко, С.Руденко, І.Статейчук, С.Поржицький, Ф.Мальцев, О.Потапенко) та селах Миколаївка-Новоросійська (І.Єфімочкин, Г.Лозовський, К.Шеремет, В.Абрамович, П.Кочерга, О.Хинку, М.Іванов, С.Колесников, В.Зусков, М.Чернієнко, І.Мойсєєв, М.Мазуренко), Плахтіївка (І.Небога, О.Коротич, І.Праведний, М.Іванько, А.Середа, П.Христюк, Ф.Кобиленко) зустріла шалений опір із боку німецьких колоністів. На випадок селянського повстання проти окупантів в Сараті був створений куркульський загін самозахисту з числа колоністів, який підтримав румунів у придушенні Татарбунарського повстання. Згодом була створена озброєна фашистська організація типу гітлерівських штурмовиків, існувала організація націонал-соціалістичної партії. Фашисти часто влаштовували погроми, внаслідок цього активна частина місцевого населення та активісти підпільного руху вимушені були покинути Сарату.

Тарутине. Місцеві підпільні організації (Й.Салтанов, К.Коноков, Ш.Браїловський, Я.Сакин, М.Андрєєв, С.Торик, П.Гройсман, Б.Клоц, М.Матвієнко) боролися із загоном, який організували німецькі куркулі-колоністи та місцеві білогвардійці, що став опорою румунських загарбників. В місті існував центр, очолюваний спеціально надісланим з Берліну резидентом, що керував усіма фашистськими організаціями в німецьких колоніях Бессарабії. Багато підпільників було викрито, заарештовано й ув'язнені або розстріляно.

Татарбунари. Боротьба із румунським загарбниками в місті та селі Тузли (П.Завгородній, І.Балас, С.Старков, О.Кочорба, брати Брошевані – організація була розкрита й підпільників розстріляно) після при душення Татарбунарського повстання не припинялася: в 1927 році відновила свою діяльність молодіжна організація (О.Павленко, брати Батищеви, Й.Самійленко, К.Лісний); в червні 1929 року вона була розкрита, проте знову відновила свою діяльність (С.Бойченко). В 1934 році утворилась нова підпільна організація (І.Сорочан, І.Галузинський, П.Коваленко, П.Швець, Г.Буновський, К.Чумаченко, І.Семенюк, І.Здоровий, І.Гуслистий, К.Сирбов, І.Семенюк, П.Мардар, Г.Іванченко), яка устаткувала підпільну друкарню (була придбана друкарська машинка). Наприкінці травня 1935 року багатьох підпільників заарештували – відбувся «процес 43-х».

12. МИСТЕЦЬКО-КУЛЬТУРНІ НЕЛЕГАЛЬНІ, НАПІВЛЕГАЛЬНІ ТА ЛЕГАЛЬНІ КОЗАЦЬКІ ГУРТИ БУДЖАКУ (1944-1973).

Комуністичне керівництво задністрових районів Одещини реально мало всю повноту влади й надавало великого значення культурі, але – як інструментові ідеологічної обробки населення: митець в соціалістичному суспільстві – «інженер людських душ» - себто мистецька творчість мала не займатись реально існуючою людиною, а слугувати формуванню «нової людини»; національна самобутність дозволялася лише як різне мовно-фольклорне забарвлення ідеологічних схем. Після знищення елементів колгоспної «кріпаччини», почався приплив селян до міста – це були не темні селюки, що раніше приходили чорноробами на новобудови та заводи, а переважно студенти та кваліфіковані робітники із значно вищим рівнем освіти та національної свідомості – утворився масовий споживач національної культури. З'явилася концепція «нової історичної спільноти – радянського народу» - русифікація була послідовною й цілеспрямованою; мільйони українців, отримавши освіту російською мовою, нею ж користуючись у праці, маючи московське телебачення за головне джерело інформації про світ, дедалі більше віддалялися від своєї національної культури, стаючи уніфікованими homo sovieticus.

Як наслідок засудження культу Сталіна, «відлиги» та загальної лібералізації суспільного і культурного життя, а також як реакція на очевидний занепад національної культури і свідомості, з'явилася велика група молодих інтелектуалів та митців, намагалися вийти за рамки «соціалістичного реалізму», повернути національну проблематику та культурну спадщину. Практично всі «шестидесятники» належали до хвилі сільської молоді, що приїхала навчатись до університетів. Виховані в радянському суспільстві, на суміші комуністичних ідеалів та традиційних селянських цінностей, відрізані в час свого інтелектуального та мистецького становлення від «нерадянської» спадщини та зовнішнього світу, ідейним обґрунтуванням своєї діяльності «шестидесятники» зробили гасло повернення до «принципів ленінської національної політики», начебто спотворених Сталіним, та до глибинних народних культурних традицій; почався дуже поміркований варіант «українізації», розпочало діяльність Українське товариство охорони пам'яток історії та культури, що здійснювало реставрацію пам'яток козацької доби.

Зважаючи на це, виникають на Буджаку козацькі гурти, що пропагують козацьку культуру (під національно-культурницькими гаслами та вимогами свободи совісті) – вокальні, вокально-інструментальні ансамблі, народні хори - переважно в українських та російських старообрядницько-некрасівських селах (Старокозаче, Стара Царичанка, Першотравневе, Вилкове, Шевченкове, Жебріяни, Стара та Нова Некрасівки, Муравльовка та ін.).

Але події 1968 року в Чехословаччині стали зручною нагодою для закручування гайок – з культурного обігу вилучалося все, що могло стимулювати національні почуття, багатьох «шістдесятників» піддано критиці та переслідуванням, кількох заарештовано; частина з них або самоізолювалася від активного культурного життя, або пішла на компроміс із владою; найрадикальніші стали дисидентами – засновниками альтернативної, підпільної «дисидентської» культури (самвидав).

1973-1987. ЕТАП «ВІЛЬНОКОЗАЦЬКИЙ».

13. КОЗАЦЬКІ ГУРТИ «ВУСАЧИ», «ГАСАНЦІ», «ПОКРОВЦІ».

Козацькі гурти (вокально-інструментальні ансамблі), що пропагували в 60-ти – 70-ті роки, під національно культурницькими гаслами та вимогами свободи совісті, козацьку культуру:

«Вусачи» - вокально-інструментальний ансамбль Муравлівської школи у складі: В.Тимофєєв (баян), В.Макаров, В.Бондарєв, І.Сілаков (гітари акустичні), М.Дмітрієв (ударні); в 1970-1972 роках члени гурта служили в лавах Радянської Армії в Ленінградському воєнному окрузі – теж грали в ансамблі в/ч 43119 «Вусачі» у складі: В.Тимофєєв (бадніон), В.Петров (контрабас), Ю.Ковальчук (гитара-ритм), Л.Григораш (саксофон), В.Оніщук (тромбон), Х.Томмазі (труба), Женя-Оксана (вокал), А.Тагієв (ударні), апаратура – дві колонки «Електрон-2» потужністю 2 по 20 вт.; згодом ансамбль Муравлівського БК у складі: В.Тимофєєв (бадніон-клавішні-бас), І.Макаров-Кица (гітара соло-ритм), І.Наумов (труба), Коша (ударні) – нащадків некрасівців.

«Гасанці» - вокально-інструментальний ансамбль Першотравневського БК у складі: О.Черниченко (клавішні), Ф.Максименко, І.Осадчук (гітари), С.Петренко (ударні), П.Волощук (вокал) – нащадків запорожців.

«Покровці» - вокально-інструментальний ансамбль Ново-Покровського БК у складі: І.Дрібноход (клавішні), О.Вакульський, М.Дячин (гітари), Н.Гребенюк (ударні), О.Михайличенко (вокал) – нащадків запорожців.

Хлопці співали та грали українські та некрасівські козацькі пісні, пропагували козацьку національну культуру.

14. НАЩАДКИ МАЗЕПИНЦІВ ТА ЗАПОРОЖЦІВ.

Місто **Білгород-Дністровський.** В 1979 році в Білгороді-Дністровському виникає козацький осередок, що очолив М.Русін, згодом М.Бевз. Діяли козаки, в основному, через мистецькі колективи, бібліотеки, школи – козацькі номери в концертах, козацькі забави, виставки літератури про козацтво. Серед активістів – М.Журба, Є.Амелюшкін, Я.Фінгер, Н.Мінакова, В.Малевська, Ф.Кратов.

Старокозаче Білгород-Дністровського району. Козацький осередок було створено у 1980 році, очолив його О.Кочубинський. В програмі діяльності осередку – вивчення історії заснування села усть-дунайськими козаками і задунайськими запорожцями, історія козацької станиці, пропагування кращих рис характеру запорожців та козацької пісенної творчості. Активно працювали в осередку в ці роки Л.Балан, Л.Лозовський, Р.Рибальченко.

Петрівка Білгород-Дністровського району. Філію осередку козацтва в селі очолив у 1985 році В.Негода; філія входила до складу Старокозацького осередку.

Переможне-Папушойя Білгород-Дністровського району. Із 1978 року в селі (спочатку Бритівської сільської ради, згодом село увійшло до територіальної громади міста Білгород-Дністровський) в селі почав працювати автономний козацький осередок під проводом В.Сергєєва.

Турлаки Білгород-Дністровського району. Козацький осередок села очолив у 1981 році С.Федоров. Козаки пропагували військово-спортивну складову козацького способу життя.

Стара Царичанка Білгород-Дністровського району. Осередок козаків села було засновано Г.Городецьким у 1982 році. В осередку активно працювали П.Марченко, І.Прокопець, Х.Воробйов.

Нова Царичанка Білгород-Дністровського району. Козаки організували філію осередку у 1983 році, очолив його С.Стеценко; філія входила до складу Староцаричанського осередку.

15. НАЩАДКИ ЗАПОРОЖЦІВ ТА НЕКРАСІВЦІВ.

Місто **Кілія.** В місті у 1977 році родовими козаками Л.Суворовим та І.Малим створюється козацький осередок, що поставив собі на меті відродження військово-спортивного напрямку виховання козака. Завдяки їх ініціативі в місті був споруджений пам’ятник Богдану Хмельницькому. Активно працювали М.Гребенюк, О.Ігнатьєв, Г.Коломієць, Т.Переверзєв, С.Суворов.

Вилкове Кілійського району. У місті в 1974 році був заснований козацький осередок, який очолили Л.Соколов, М.Маковецький. Осередок зосередив роботу на популяризації духовної складової козацької спадщини. Активно працювали в осередку С.Саханов, Т.Гончаров, Ф.Мелентьєв, Г.Касьянов, С.Маляренко, В.Перов, В.Поляков.

Мирне Кілійського району. В селі у 1987 році була створена філія козацького осередку, який очолив В.Казаков; філія входила до складу Кілійського осередку.

Трудове Кілійського району. Філію козацького осередку (яка входила до складу Кілійського осередку) в селі очолив у 1984 році Ф.Задорожний. В програмі діяльності філії – вивчення історії заселення села задунайськими запорожцями, пропаганда військово-спортивної складової козацького виховання.

Шевченкове Кілійського району. В селі у 1986 році був створений козацький осередок, очолив його Х.Юрченко. Члени осередку зосередили свою увагу на пропаганді військово-спортивного аспекту спадщини козацтва.

Приморське Кілійського району. Родовим старшиною В.Мішковим у 1981 році в селі був створений козацький осередок, який зосередився в своїй роботі на популяризації духовної складової козацької спадщини. Активно в осередку працювали П.Іванов, К.Тарасов, І.Комендантов, В.Рогозін, І.Семенов, О.Хомутов.

16. НАЩАДКИ НЕКРАСІВЦІВ ТА ЗАПОРОЖЦІВ.

Місто **Ізмаїл.** В місті у 1975 році виник осередок козаків, який очолили В.Корнєв, І.Лісовий. В програмі діяльності осередку – вивчення та пропагування духовної складової спадщини козацтва. В осередку активно працювали Р.Соловйов, В.Овсянников, А.Смик, Є.Чернов.

Стара Некрасівка Ізмаїльського району. Філію козацького осередку очолив у 1974 році родовий козак В.Селезньов; філія входила до складу Ізмаїльського осередку.

Муравльовка Ізмаїльського району. В селі у 1973 році виник козацький осередок, який очолили родові козаки – Д.Макаров та Я.Тимофєєв. Осередок розвивав військово-спортивний напрямок виховання козака та робив наголос на духовному вихованні особистості. Активно працювали в осередку В.Колодєєв, В.Буркін, П.Кірганський.

Першотравневе Ізмаїльського району. У 1976 році було створено філію козацького осередку, який очолив родовий старшина П.Волощук; філія входила до складу Ізмаїльського осередку.

Програми діяльності козацьких осередків Буджаку в 1973-1987 роки практично не мали чіткого ідеологічного спрямування, зосереджуючись на мистецькому та військово-спортивному напрямку й лише некрасівці ще й на духовному (старовірство). Після 1983 року виникає більш-менш організована мережа козацьких осередків, яка, проте, не мала єдиного центру керування. Кожен осередок працював автономно, проте дії вже намагалися координувати.

17. УКРАЇНСЬКЕ ЗАДНІСТРОВЕ ВІЛЬНЕ КОЗАЦТВО.

Спочатку мистецько-культурні нелегальні, напівлегальні та легальні козацькі гурти трансформуються в аморфну мережу неструктурованих та слабо структурованих осередків, програми діяльності яких практично не мають чіткого ідеологічного спрямування, зосереджуючись на мистецькому та військово-спортивному напрямку й лише некрасівці ще й на духовному (старовірство). Згодом виникає більш-менш організована мережа козацьких осередків, що пов’язано із «перебудовою» та налагодженням контактів із зарубіжними козацькими організаціями Європи та Америки. Мережа ця не мала єдиного центру управління. Ініціаторами створення осередків, як правило, виступали родові старійшини та козацька молодь: нащадки мазепинців та запорожців - **м. Білгород-Дністровський** (М.Русін, М.Бевз), **Білгород-Дністровський район – Старокозаче** (О.Кочубинський), **Петрівка** (В.Негода), **Переможне-Папушойя** (В.Сергєєв), **Турлаки** (С.Федоров), **Стара Царичанка** (Г.Городецький), **Нова Царичанка** (С.Стеценко); нащадки запорожців та некрасівців - **Кілійський район – Кілія** (Л.Суворов, І.Малий), **Вилкове** (Л.Соколов, М.Маковецький), **Мирне** (В.Казаков), **Трудове** (Ф.Задорожний), **Шевченкове** (Х.Юрченко), **Приморське** (В.Мішков); нащадки некрасівців та запорожців - **м. Ізмаїл** (В.Корнєв, І.Лісовий), **Ізмаїльський район – Стара Некрасівка** (В.Селезньов), **Муравльовка** (Д.Макаров, Я.Тимофєєв), **Першотравневе** (П.Волощук).

Вибух в Чорнобилі неначе освітив дійсний загрозливий стан речей не лише з довкіллям, але й з національною культурою, мовою, суспільною мораллю, самім майбутнім нації. Це спонукало до активних дій творчу інтелігенцію – розгорнулися широкі дискусії щодо захисту національної мови й культури, повернення історично-культурної спадщини в повному обсязі, а вже потім щодо «відновлення історичної правди», подолання залишків сталінізму в суспільно-політичному житті, критика командно-адміністративної системи та опрацювання шляхів реформування суспільного й господарчого життя в руслі гасла «більше демократії – більше соціалізму»; культурі було поставлено діагноз – неповно структурність як наслідок трьохсотлітньої бездержавності. Почалося активне введення до культурного обігу

раніше забороненої чи просто неопублікованої художньої, наукової, політичної літератури минулих років, а також культурного доробку діаспори, у тому числі щодо козацтва. Виникали численні незалежні театри-студії, мистецькі угрупування поза традиційними творчими спілками, вийшла з «підпілля» й швидко почала завойовувати популярність молодіжна субкультура, особлива музична; почалося запровадження нових, «госпрозрахункових» засад роботи закладів культури (й освітніх установ) та перехід на «нормативний метод» фінансування витрат (обрахування необхідних коштів не за «залишковим» принципом, а на підставі «науково визначених» норм забезпечення населення певними закладами й послугами та норм фінансових і матеріальних витрат на це забезпечення – працював я тоді вже директором й перед початком фінансового року - в грудні – обчислював необхідну кількість коштів для функціонування моєї школи та подавав розрахунки до райвно, але коштів завжди не вистачало). Економіка та освітньо-культурна сфера залишалися під державним контролем й керувалися командно-адміністративними методами, а єдиними джерелами додаткового фінансування залишалися державний та місцевий бюджети; непослідовні та половинчасті реформи стали каталізатором глибокої кризи, що віддавна назрівала; «деградація культури» - занепад державно-комунальної культурно-освітньої інфраструктури, яку вже не стримував партійний контроль.

У березні 1990 року відбулися «майже вільні» вибори до Верховної Ради УРСР (я – В.Тимофєєв - тоді навчався на трьохмісячних курсах резерву керівник кадрів освіти в Київському Центральному інституті удосконалення учителів й голосував за Л.Скорик – непослідовну радикалку-РУХовку; голосування проходило тоді за місцем проживання); майже 100 місць із 450 дісталися демократичним кандидатам; на порядок денний вийшли ідеї та гасла національно-демократичні – культурного відродження як необхідної умови відродження національної (зокрема козацької), створення суспільних умов для досягнення Україною незалежності, вирішення проблеми державного статусу української мови, повернення історичної державної символіки, відновлення «національних» церков – автокефальної православної та греко-католицької. Тоді ж я – В.Тимофєєв - познайомився із київськими козаками. Починається Розбудовний етап розвитку Буджацького козацтва – створюються неформальні та формальні козацькі громадські організації, активізується їх діяльність.

18. ВІЛЬНЕ КОЗАЦТВО. УКРАЇНСЬКЕ ВІЛЬНЕ КОЗАЦТВО.

Вільне козацтво — національні добровільні військово-міліційні формування часів національно-визвольних змагань 1917 — 1921 років, що діяли в Україні та на Кубані. Виникли у процесі розвалу царської армії з лютого по травень 1917 року з метою захисту сіл, а згодом і Української держави, в умовах зростання громадського безладу й бандитизму.

Створення Вільного козацтва. І з'їзд Вільного козацтва. Перші загони Вільного козацтва з'явилися навесні 1917 на Звенигородщині (Київська губернія) як протидія збільшовиченим загонам демобілізованих солдатських та армійських дезертирів. Їх створювали за козацьким звичаєм у вигляді територіальної самооборони з виборною старшиною. Особливого поширення Вільне козацтво набуло на Київщині, Чернігівщині, Полтавщині - землях, що раніше входили до складу Гетьманщини і на яких збереглися козацькі звичаї та традиції, а також на Херсонщині, Одещині, Поділлі, Волині.

У квітні 1917 вЗвенигородському повіті відбувся 1-й (повітовий) з'їзд козацтва, на якому були вирішені такі організаційні питання: Вільне козацтво організовано для оборони вольностей українського народу та охорони ладу; Вільне козацтво є територіальною військовою організацією, до якої мають право вступати громадяни повіту, не молодші 18 років; Не можна приймати до організації людей, ворожих

українській справі, а також тих, хто мав кримінальні злочини; Всіма справами організації завідують ради козацької старшини; Командна старшина є виборною.

Кошовим отаманом Звенигородського повіту (коша) було вибрано Семена Гризла, курінними отаманами волостей: Гусаківської — Смоктія, Кальниболотської — С. Гризла, Лисянської — Сороку, Тарасівської (Керелівської) — Шевченка, Княжанської — Шаповала.

На з'їзді було розроблено організаційну структуру, що копіювала давній козацький устрій, — з Генеральною козацькою радою та наказним отаманом на чолі, з козацькою старшиною: осавулом, писарем, хорунжим, скарбником.

Основою організації Вільного козацтва стала сотня, що набиралася з громадян одногосела чи міста не молодших за 18 років і не мала чітко означеної кількості. Сотні волості формувалися в курінь, курені — в полки, а полки губернії об'єднувалися в Кіш.

Козаки брали активну участь у створенні в Києві Першого Українського козачого полку ім. гетьмана України Б. Хмельницького. Полк самочинно був створений 18 травня 1917 року і налічував близько 3 тисяч солдатів. У серпні 1917 року відбулося формування загонів Вільного козацтва в повітах: Бердичівському, Уманському,Київському, Канівському, Черкаському, Остерсь кому, Ніжинському та Борзнянському.

21-28 вересня 1917 року в Києві відбувся з'їзд представників народів і областей Російської держави, який отримав назву «З'їзд народів» — 100 делегатів представляли понад 10 націй, а також 9 різних козацьких військ.

Всеукраїнський з'їзд Вільного козацтва (Чигирин, 16-20 жовтня 1917. 3 (16) - 7 (20) жовтня 1917 року в Чигирині на Черкащині відбувся Всеукраїнський з'їзд Вільного козацтва, на якому були присутні 200 делегатів, що представляли 60 тисяч організованих вільних козаків Київщини, Херсонщини, Катеринославщини, Чернігівщини та Кубані. Однак, представництво не було рівномірним. Найменше делегатів прибуло з Поділля і Волині, де вільнокозачий рух на той час був найменш поширеним. Водночас, Звенигородський кіш мав на ньому близько двадцяти делегатів.

Делегати з'їзду звернулися до населення із закликом озброюватися, рішуче боротися з ворогами народу, не допускати братовбивства, підтримувати республіканський демократичний федеративний устрій Росії на чолі ізТимчасовим урядом, створювати у селах сотні, у волостях — курені, у повітах — полки, у губерніях — коші на чолі із сотниками, курінними, полковниками, отаманами та іншою старшиною. На з'їзді було обрано Головну козацьку раду (Генеральну раду) Вільного козацтва у складі 12 осіб, яка очолювала об'єднані губерніальні коші. В її компетенції були всі питання вільнокозачого буття: поширення козацтва, затвердження виборної козачої старшини усіх рівнів (від сотників до губерніальних кошових отаманів), розгляд апеляцій на рішення місцевих козачих Рад. Склад Ради мав обирати Всеукраїнський козацький з'їзд. Крім того, у випадку розширення сфери діяльності, вона могла самостійно збільшувати свою кількість, але загальна чисельність не повинна була перевищувати 20 членів. Керівником Генеральної Ради, резиденцією якої мала стати Біла Церква, був наказний отаман. Генеральна Рада безпосередньо підпорядковувалась Центральній Раді, яка повинна була забезпечити її фінансування з державних фондів. Почесним отаманом Вільного козацтва став командувач 1-го Українського корпусу генерал Павло Скоропадський.

Оскільки генерал Скоропадський перебував на фронті, наказним військовим отаманом і генеральним писарем Вільного козацтва було обрано Івана Полтавець-Остряницю. Уже в листопаді 1917 року він виступив з планом реорганізації влади і утворення, при опорі на козацтво, Української Держави на чолі з гетьманом Скоропадським.

Статут і завдання Вільного козацтва. 13 листопада 1917 року Генеральний Секретаріат затвердив обов'язковий для вільнокозацьких організацій Статут

«Вільного Козацтва на Україні». Статут суворо регламентував діяльність вільних козаків. У кожному селі чи місті, незалежно від чисельності, могла існувати лише одна громада Вільного козацтва з осіб будь-якої національності й статі, її завданнями були боротьба з дезертирством при демобілізації, охорона громадського порядку та спокою населення, захист громадян та їхньої власності, запобігання грабункам, фізичний і духовний розвиток своїх членів, їх громадське виховання. Громади Вільного козацтва створювали піші й кінні загони, пожежні дружини, відкривали бібліотеки, видавали журнали і брошури, поширювали газети і літературу, організовували зібрання, лекції, читання, концерти тощо.

Внутрішня структура. Досить жорсткими були умови прийому до Вільного козацтва. Це відбувалося тільки на загальних зборах громади при таємному голосуванні. Дійсним членом Вільного козацтва можна було стати лише за рекомендацією трьох його членів, які несли повну відповідальність за подальші вчинки свого підопічного.

Вищим органом громади Вільного козацтва були загальні збори, що збиралися двічі на рік. Ухвали приймалися простою більшістю голосів. Сільські і міські ради Вільного козацтва обиралися на один рік і складалися з 5 членів: голови, його товариша, писаря, його товариша і скарбника. Фінансовими питаннями займались ревізійні комісії. Місцеві громади Вільного козацтва об'єднувались у волосні, волосні — у повітові, повітові — у губернські. Вищим органом кожної з них так само були загальні збори. Кожна сільська або міська громада створювала муштрову сотню.

Вільні козаки присягали на вірність Україні. Сотенні козацькі збори обирали старшину у складі сотника, підсотника й писаря та інших посадових осіб: бунчужного, скарбника, складника, обозного й кашовара. У межах волості сотні об'єднувалися в курінь. Вищим органом куреня були курінні збори та обрана на них курінна старшина у складі курінного, його заступника й писаря. У повіті з куренів створювався полк. Вищим його органом були полкові збори, до яких входили по одному від кожних 50 козаків. Повітові полки в межах окремої губернії об'єднувалися в кіш. Кошовий отаман затверджувався спочатку загальними зборами губернської громади, а остаточно — генеральним секретарем внутрішніх справ. Зміщення кошового отамана входило до компетенції Генерального Секретаріату.

За соціальним та національним походженням вільні козаки були, головним чином, українськими селянами, службовцями, робітниками. Козацькі робітничі організації існували в Єлисаветграді, Катеринославі, Олександрівську та інших містах України.

Статус Вільного козацтва. Деякі дослідники вважають, що Вільне козацтво було частиною загальноукраїнського військового руху. Але це не зовсім так. По - перше, прерогативою вільнокозачого руху став захист внутрішньодержавного порядку та спокою, а боротьба з зовнішньою загрозою покладалася на українізовані полки регулярної армії. По - друге, організаційна структура Вільного козацтва тяжіла до відокремленого статусу у суспільному ладі України. Підпорядкування безпосередньо Центральній Раді, самостійне вирішення усіх організаційних питань без будь-якої залежності від урядових органів визначали своєрідне привілейоване становище Вільного козацтва. Підтвердження цьому знаходимо і в «Постановах» з'їзду. Закликаючи обрати всю адміністративну владу в Україні на демократичних засадах, вільнокозачі отамани чітко визначали своє місце у її структурі: «Виконавчим же органом адміністративної влади повинна бути народня міліція яку і уявляє з себе вільне козацтво».

Тому вільнокозачий рух за своєю структурою та функціональними завданнями ближче стояв до правоохоронних силових структур держави, ніж до регулярного війська.

Бойова діяльність. Вільне козацтво активно залучалось до боротьби з більшовицькою агресією взимку 1917—1918 років. Саме тому керівництво Вільного

козацтва поступово переходило від генерального секретарства внутрішніх справ до секретарства військових справ.

Наприкінці січня 1918 року Уряд УНР здійснив спробу заснувати Вільне реєстрове козацтво для організації внутрішньої охорони повітів. На платню козакам і старшині було асигновано 130 мільйонів карбованців. Наприкінці березня 1918 року на вимогу німців Уряд УНР припинив організацію Вільного реєстрового козацтва. А 5 квітня 1918 року наказом міністра УНР розформовувалися усі загони Вільного козацтва.

Козаки у цей історичний період брали участь у жорстоких боях, часто у військових формуваннях, що вели бойові дії одне проти одного. На полях війни білі козаки Шкуро рубалися з червоними козаками Будьонного, червоні козаки Миронова стиналися з білими козаками Мамонтова, білі козаки Дутова воювали з червоними Каширина… Кровава круговерть пронеслася над козацькими землями.

Головною причиною, яка завадила козакам створити свою державу стала агресія радянської Росії і особливе жорстоке ставлення до козаків її керівництва. Слово — «козак», завдячуючи більшовицькій пропаганді, стало синонімом жорстокості і непримиренності, причетності до безкінечних змов проти Радянської влади. В.Ленін в одному зі своїх виступів заявив, що в разі утримання при владі гетьмана України Павла Скоропадського Росія зменшиться до розмірів Московської держави XVI — XVII століть. І уряд більшовицької Росії зробив усе можливе для того, щоб так не сталося.

24 січня 1919 року Оргбюро ЦК РКП(б) випустило секретну директиву, підписану Яковом Свердловим. В директиві говорилося: «Провести масовий терор проти багатих козаків, винищивши їх поголовно; провести нещадний масовий терор стосовно всіх козаків, що брали участь – пряму або непряму – у боротьбі з Радянською владою. Конфіскувати хліб і змустит зсипати всі надлишки в зазначені пункти, це стосується як хліба, так і всіх сільгосппродуктів… Всім комісарам, призначеним у ті або інші козачі поселення, пропонується проявити максимальну твердість і неухильно проводити надані вказівки». Ця директива негайно стала впроваджуватися в життя.

Ліквідація. Фактично, до початку 1920 року, козацтво на території колишньої царської Росії було знищено радянською владою, а пам'ять про них спотворена радянською ідеологією.

25 березня 1920 року радянською владою Росії був виданий декрет про скасування козацьких військових земель, що стало кінцевим пунктом агресії радянської Росії проти незалежних козацьких республік.

Козаки Вільного козацтва брали участь у повстаннях проти радянської влади, які відбувалися аж до 1923 року. За свідченнями деяких джерел, у 1921 р. Полтавець-Остряниця Іван Васильович короткий час нелегально перебував в Україні, де керував антирадянським повстанським загоном у Холодному Яру. Козаки, які входили до складу загонів Вільного козацтва, стали також основою формування трьох похідних груп Армії УНР — Подільської, Волинської та Бессарабської, які здійснили Другий Зимовий похід на Україну з території Польщі.

У 2009 році НТУ зняла документальний фільм про Вільне козацтво за сценарієм історика Романа Коваля.

Українське Вільне козацтво. Організація українських козаків «Українське Вільне Козацтво» була створена у 1920 році як закордонна частина організації «Вільне козацтво», що діяла в Україні у 1917–1923 роках. З 1920 до 1936 р.р. організація мала назву Українське Національне козаче товариство (УНАКОТО чи УНКТ) — суспільна і військово-виховна організація української еміграції. З 1936 до 1947 роки організація мала назву Український Народний Козачий Рух чи по іншому Українське Вільне Козацтво (УВК УНАКОР). З 1947 р. до цього часу організація має назву Українське Вільне Козацтво (УВК), або скорочено: Українське Козацтво (УК) —

станова парамілітарна громадська, не політична і не партійна організація. Ініціатор створення та перший отаман — Іван Полтавець-Остряниця.

Осередки. Після Другої світової війни УВК продовжило свою діяльність головно в Німеччині та Австрії — в таборах переміщених осіб. Закінчення світової війни, розселення української еміграції з європейських теренів, а також зменшення популярності мілітарних ідеологій упродовж 1948–1960 зумовили припинення в Європі активної діяльності УВК.

У 1960 р. в США під проводом Івана Цапка утворилася перша станиця УВК. Ця подія дала початок розширенню мережі осередків УВК в США, Австралії, Канаді та Бразилії. До поч. 80-х рр. було створено 52 станиці УВК.

В архіві УВК зберігається наказ Кошового отамана УВК Валентина Різника від 8 травня 1983 р., яким було призначено Отаманів Паланок УВК: Канада, Схід — сотника УВК Йосипа Іваха-Байду; Канада, Центр — осавула УВК Дмитра Жилу; Канада, Захід — адміністративного хорунжого УВК Степана Липського; Австралія — осавула УВК інж. Юрія Одлигу; Бразилія — хорунжого УВК Богдана Білинського; Європа — сотника УВК Богдана Шарка. (Паланкові отамани на Америку бути призначені іншим наказом). УВК найактивніше зараз діє в Канаді, Австралії, США та з 2007 року розпочала свою діяльність в Україні.

У Канаді УВК представляють Кошовий отаман УВК генерал-осавул УВК Йосип Івах Д.Байда та Голова Старшинської Ради УВК генерал-хорунжий УВК Армін Конн.

В Австралії — Кошовий отаман Коша УВК Австралії ім. Гетьмана Петра Сагайдачного генерал-поручник УВК Юрій Денисенко та Кошовий Капелан Голова Гонорової та Нагородної Ради Коша УВК Заступник Кошового отамана генерал-хорунжий УВК о. Ждан Коломиєць.

У США — Кошовий отаман УВК в США полковник УВК Юрій Дармограй.

В Україні — Заступник Кошового отамана УВК — Наказний Кошовий отаман УВК генерал-хорунжий УВК Анатолій Грива, Генеральний Писар УВК генерал-хорунжий УВК Віталій Манзуренко, Отаман Паланки УВК в Україні генерал-хорунжий УВК Володимир Мусій.

Всі закордонні осередки УВК багато років входять до складу Світового Конгресу Українців (СКУ).

Історія. Вільне козацтво (1917–1923 роки), Українське національне козаче товариство (УНАКОТО чи УНКТ,1920–1936 р.р.).

У 1920 році в Берліні було створено Українське національне козаче товариство (УНКТ). Ініціатором створення товариства та його першим отаманом (до 1942 року) був Іван Полтавець-Остряниця. Він намагався згуртувати консервативні сили еміграції і очолити їх — з метою відновлення незалежності України на засадах гетьманськоїавторитарної влади. З березня 1921 року місцем перебування його штабу стало м.Мюнхен (Баварія).

Головним пріоритетом у діяльності УНКТ було відродження Української держави. У своїй діяльності товариство використовувало традиційні козацькі організаційні форми, принципи та цінності. Для ідеології УНКТ були характерні певні тоталітарні риси: військова диктатура, превалювання державних інтересів над принципами свободи слова, приватної власності та персональних свобод.

Головною метою товариства було згуртування «лицарськи-національного», активного і творчого вояцтва, виховання свідомих борців за волю України. У 1923–1924 роках УНКТ видавало в Мюнхені свій друкований орган — ілюстрований місячник «Український козак».

Український Народний Козачий Рух чи Українське Вільне Козацтво (УВК УНАКОР, 1936–1942 р.р.). З 1936 р. Українське національне козаче товариство отримало назву Український Народний Козачий Рух чи, інакше, Українське Вільне Козацтво — УВК УНАКОР.

На той час УВК включала вісім кошів: в Болгарії, Австрії, Німеччині, Чехословаччині, Марокко, Польщі, Канаді і Україні (Повстанський кіш). Всього

організація нараховувала близько 40 тис. членів. На території Польщі знаходився кіш в 1500 козаків, які об'єднувалися в чоти, сотні і полки. Польський кіш очолював кошовий отаман генерал-хорунжий Армії УНР Іван Волошин-Берчак. На Волині кошовим був контр-адмірал Армії УНР Савченко-Більський. До Волинського коша входили три полки: в Ковелі — полковник Армії УНР Захар Дорошенко, в Дубно — полковник Армії УНР Наум Тадієв, в Луцьку — полковник Армії УНР Павло Мінченко. У жовтні 1938 року генерал-хорунжий Іван Волошин-Берчак був Генеральним писарем УВК, а генеральним хорунжим — Бондаренко.

Український Народний Козачий Рух чи Українське Вільне Козацтво (УВК УНАКОР, 1942–1947 р.р.). З 1942 р. УВК очолював Іван Волошин-Берчак. У 1942-44 р.р. — Омелянович-Павленко Михайло Володимирович. У 1944-45 р.р. — Павло Терещенко.

Від створення й до 1945 в реєстрах УВК налічувалося до 10000 козаків. Козацькі військові формування УВК у березні 1945 р. увійшли до складу Української Національної Армії. Вони стали основою для формування 2-ї Української дивізії УНА, яку очолював генерал-хорунжий Армії УНР Петро Дяченко. У 1946–1960 рр. УВК провадило діяльність в Німеччині та Австрії.

З 1947 УВК видавало свій неперіодичний друкований орган — бюлетень «Вільне Козацтво». У цей час УВК займалося лише культурницькими справами.

20 жовтня 1947 р. Президентом УНР в екзилі Андрієм Левицьким на найвищому державному рівні за поданням міністра військових справ Уряду УНР в екзилі М.Омеляновича-Павленка було встановлено державну нагороду УНР в екзилі «Хрест українського козацтва». Згідно зі Статутом Хреста українського козацтва ця відзнака встановлена «щоб відзначити видатних громадян і борців за волю України та зберегти в пам'яті нащадків згадки про славетну боротьбу українського вільного козацтва в часі з березня 1917 р.» Головну нагородну раду Хреста українського козацтва формувала Генеральна управа Українського Вільного Козацтва, а голову та секретаря Головної нагородної ради затверджував Президент УНР за поданням військового отамана УВК.

Українське Вільне Козацтво (УВК), або скорочено: Українське Козацтво (УК) (з 1947 р. до цього часу). У 1952–1967 рр. Військовим отаманом УВК був полковник Армії УНР Іван Цапко. У 1964–1980 роках УВК видавало у м. Чикаго (США) свій друкований орган — часопис«Українське Козацтво». У 1982 році часопис «Українське Козацтво» був відновлений у м. Торонто (Канада). У 1967–1971 рр. Військовим отаманом УВК був підполковник Армії УНР Віктор Дяченко (м. Чикаго, США). У 1971–1973 рр. Військовим отаманом УВК був підполковник Армії УНР Антін Кущинський (м. Чикаго, США). У 1974–1976 рр. Кошовим отаманом УВК був Генеральний значковий УВК інж. Антін Кущинський, який одночасно виконував обов'язки голови Генеральної булави УВК. У 1977–1979 рр. Кошовим отаманом УВК був інж. Петро Коршун-Федоренко (м. Торонто, Канада).

18 січня 1979 року в часовні куреня ім. Петра Дорошенко митрополіт Петро Хомін і протоієрей Федір Легенюк у присутності Кошового отамана УВК генерального значкового Петра Коршуна-Федоренка, генерального хорунжого Петра Петренка та полутора сотен козаків освятили прапор УВК. На прапорі, над образом св. Покрова — напис: «Надія на Бога», під образом — «А лицарство наше!» Ці пророчі слова великого гетьмана Богдана Хмельницького — девіз Українського Вільного Козацтва.

У 1980–1982 рр. Кошовим отаманом УВК був Генеральний значковий УВК інж. Михайло Ковальський (м. Калгарі, Канада), обраний Великою Козацькою Радою 30 березня 1980 р. Рішенням цієї ж Великої Козацької Ради Почесним отаманом УВК було обрано Генерального бунчужного УВК інж. Антіна Кущинського.

У 1983–1993 рр. Кошовим отаманом УВК був Генеральний значковий УВК Валентин Різник, обраний Великою Козацькою Радою 22 березня 1983 р.

З 1993 року дотепер УВК очолює почесний Кошовий отаман УКВ генерал-осавул УВК Йосип Івах Д.Байда (м. Торонто, Канада). На цей час Українське Вільне Козацтво в діаспорі очолює Кошовий отаман УВК Йосип Івах Д.Байда (Торонто, Канада). «Формою внутрішнього управління та ідейною метою свого існування Українське Вільне Козацтво базувалося на традиціях славних часів Козацько-гетьманської доби, яка в свою чергу черпала державницьку ідеологію з величного княжого періоду Київської Русі. Головною метою Українського Вільного Козацтва в діаспорі було творення лицарських кадрів станового козацтва на традиційних засадах 1917-18 років, які пам'ятали про те, що «ми браття козацького роду», та які в основу своєї діяльності вкладали ідеї Української Самостійної Соборної Державності. Вони організувалися для утримання козацьких традицій в справі оборони та боротьби за суверенність, за фізичну й духовну волю України, за соборне співжиття і співпрацю в еміграції. Була відкинута взаємна внутрішня боротьба як найбільше зло і шкідливе явище в житті українського народу, завжди пам'ятаючи про те, що Українське Вільне Козацтво є власністю цілої нації, а не окремої її частини, партії чи групи».

Людей з розумінням цих ідей було нелегко знайти в тодішньому українському суспільстві на чужині, поділеному та розсвареному в політичному, громадському і навіть в церковному житті. Тим дорожчі для організації були ті патріоти, що зголосилися до козацького побратимства і які створили в діаспорі станиці-курені, вибравши своїми керманичами найрізноманітніші за своєю ідеологією українські історичні постаті. Їхні духовні послідовники — окремі станиці Українського Вільного Козацтва — завжди толерували між собою та творили козацьке об'єднання, пам'ятаючи про спільне гасло «Бог і Україна», розуміючи, що в єдності наша сила і пострах для ворогів. Тепер УВК має у 8 країнах «паланки» — 39 відділів-куренів (станиць).

З 1991 року УВК активно співпрацює з козацькими організаціями, які створені та діють на теренах України. 14 жовтня 2006 р. наказом Кошового отамана УВК генерал-осавула УВК Йосипа Іваха Д.Байди було створено офіційне Представництво УВК діаспори в Україні, яке є єдиним легітимним представництвом УВК в Україні. Уповноваженим представником УВК в Україні призначено генерал-хорунжого УВК Анатолія Гриву.

За дорученням Кошового отамана УКВ Йосипа Іваха Д.Байди, зважаючи на потребу активізації діяльності УВК як централізованої структури, 25 травня 2010 р. кореспонденційним способом відбулося перше установче засідання Ради отаманів УВК. Результатом цього засідання стало створення Ради отаманів УВК, до складу якої увійшли чинні керівники осередків УВК з Австралії, Канади, США та України. Рада отаманів УВК розпочала роботу із створення єдиного козацького реєстру УВК та окреслила діяльність своїх осередків у складі Світового Конгресу Українців. Указом Президента України Віктора Ющенка від 28 січня 2010 р. № 75/2010 «Про вшанування учасників боротьби за незалежність України у XX столітті» козаки Українського Вільного Козацтва визнані учасниками боротьби за незалежність України у XX столітті. Згідно з цим Указом учасниками боротьби за незалежність України у XX столітті визнано осіб, які брали участь у політичній, партизанській, підпільній, збройній боротьбі за незалежність України, в тому числі у складі формувань Української Центральної Ради, Української Народної Республіки, Західно-Української Народної Республіки, Української Держави (Гетьманату), Української військової організації, Організації народної оборони «Карпатська Січ», Організації українських націоналістів, Української повстанської армії, Української головної визвольної ради та інших військових формувань, партій, організацій та рухів, що ставили за мету здобуття Україною державної незалежності. Президент України Віктор Ющенко у своєму вітальному листі у 2007 році до козаків Українського Вільного Козацтва США та Канади з нагоди 90-ї річниці створення УВК відзначив, що «козацькі об'єднання у важких кровопролитних боях гідно відстоювали

свободу своєї національної держави, не припинивши боротьбу навіть тоді, коли доля закинула їх далеко від рідної землі». Чинним Статутом УВК опрацьованим на основі «Правильника УВК» з 1948 року, затвердженим Великою Козацькою радою УВК у 1969 році, а також затвердженим із змінами у 1974 році, встановлено: Ст. 1. Назва організації: «Українське Вільне Козацтво» (УВК), або скорочено:«Українське Козацтво» (УК). Ст. 2. Місцем осідку централі організації є місце перебування Кошового Отамана та Генеральної Булави, а місцем осідку куренів козацтва — місце перебування не менше 5-ти членів організації, якого то числа членів потрібно для заснування куреня. Ст. 5. Метою УВК на чужині є: а) творення з відповідних елементів лицарських кадрів станового козацтва на традиційних засадах з 1917-18 років, які б пам'ятали про те, що «ми браття козацького роду» та які б в основу своєї діяльности поклали власні сили для зміцнення ідеї Української Самостійної Державності і для утримання козацьких традицій в справі оборони та боротьби не за владу в Україні і на еміграції, а за суверенність і за фізичну й духову волю України та соборне співжиття і співпрацю еміграції, відкидаючи взаємну внутрішню боротьбу, як найбільше зло і шкідливе явище в житті Українського Народу, завжди пам'ятаючи про те, що УВК є власністю цілої нації, а не окремої її частини, партії чи групи; б)творення з членів УВК організуючого стану для служіння українському народові за його вільне фізичне й духовно-культурне життя та розвиток; в)оборона України і Українського визвольного руху в країнах поселення чи народження.

Проекти. В наш час УВК проварить діяльність спрямовану на реалізацію низки проектів: *Співпраця осередків УВК з українськими козаками в Україні.* В рамках цієї програми створені та діють: Рада отаманів УВК, Рада козацьких отаманів України. *Національно-патріотичне виховання української молоді.* В рамках цієї програми здійснюється впровадження в навчальні заклади України дитячо-юнацької військово-спортивної патріотичної гри Українського козацтва «Сокіл» («Джура»); проведення козацьких вишкільних семінарів і таборів; створення козацьких навчальних закладів (Центрів); підтримка козацьких ліцеїв; підготовка (перепідготовка) інструкторів і вихователів навчальних закладів в Україні з питань національно-патріотичного виховання української молоді; видання навчально-методичної літератури з питань національно-патріотичного виховання української молоді та розповсюдження її у навчальних закладах в Україні та в осередках СКУ. *Вшанування українських героїв.* В рамках цієї програми здійснюється зйомка художньо-документального фільму «Два дні, що змінили світ» на честь 370-річниці від дня народження українського козака Юрія Кульчицького — героя Віденської битви; встановлено пам'ятник і барельєф Юрію Кульчицькому у його рідному селі Кульчиці (Самбірський район, Львівської обл.); встановлено пам'ятні плити: Івану Полтавцю-Остряниці в Гетьманській столиці м. Чигирин, Антіну Кущинському в м. Лохвиця (Полтавська обл.), Петру та Віктору Дяченкам в с. Березова Лука (Гадяцького району Полтавської обл.); здійснюється підготовка до встановлення пам'ятних знаків: Безручко Марко в м. Замостя (Польща) та Павлу Шандруку у Тернопільській обл.; проводяться урочисті заходи в історичних пам'ятних місцях: Чигирині, Холодний Яр, Берестечко,Конотоп та ін. *Пошукові роботи.* В рамках цієї програми здійснюється пошук і відновлення українських, австрійських, німецьких, польських, російських та ін. військових поховань біля Тараканівського форту (околиці м. Дубно). *Підтримка Збройних Сил України.* В рамках цієї програми планується проведення у військових навчальних закладах та військових частинах тематичних заходів, присвячених відзначенню важливих історичних подій в Україні; поповнення бібліотечного фонду військових частин патріотичною літературою і періодичними виданнями; заходів спрямованих на зміцнення престижу служби у Збройних Силах України.

19. КОЗАЦЬКЕ ЗЕМЛЯЦТВО БОЛГАРІЇ.

Задунайська Січ Українського козацтва. Задунайська Січ Задністрового козацтва (в минулому філія Українського Національного Козацького товариства) була відновлена в травні 2013 року. Отаманом було обрано Д.Гнатенка (до цього були керівниками Д.Гулай, Ф.Жеребко, Колесниченко, Ф.Полтавців). Як філія УНКТ розкололася на ряд груп й перестала існувати. Культурно-освітня діяльність філії виявлялася в організації та участі у товариських вечірках, концертах, святкових академіях, літературних вечорах, заходах, присвячених дню народження та роковинам смерті Т. Шевченка, світським (болгарським й українським) і церковним святам (Різдво, Пасха, Трійця, Покрова тощо). Співав український чоловічий хор (близько 40 осіб) під орудою І. Орлова. Сьогодні це вокальний колектив «Задунайська Січ» (Тульча). В долині річки Ахелой розташовувалась Бургаська Січ. Організація підтримує зв'язки із українськими козаками.

Некрасівська козацька громада липован-старовірів. Некрасівську козацьку громаду липован-старовірів Задністрового козацтва (с.Казашко-Варна, с.Татариця-Сілістра, союз козаків міста Олена-Велико-Тирново, СКО «Свято-Пантелеймонівська Софійська козача станиця - Софія) було створено в травні 2013 року. Отаманом було обрано І.Авутова. Організація підтримує зв'язки із російськими козаками.

Болгаро-український козацький союз. Болгаро-український козацький союз було засновано в жовтні 2011 року після довгих перемовин із десятками українських козацьких організацій та ретельної перевірки – за основу було обрано Українське Реєстрове козацтво. Отаманом обраний Х.Георгієв Бояджієв. Перша церемонія посвяти в козаки Болгарії пройшла в м. Бургас у храмі Св. Миколая На даний час БУКС охоплює всю територію Болгарії. Створено й Молодіжну організацію. Після дипломатичної роботи та відряджень у Європейських державах БУКС має своїх представників.

Асоціація болгаро-українського козацтва. Асоціація болгаро-українського козацтва заснована в листопаді 2014 року. Отаманом було обрано В.Найдьонова, старшиною В.Галабова, К.Цветанова. Перша посвята в козаки пройшла в Благоєвграді. Організація підтримує ідеологічні, духовні та моральні принципи українських козаків й зосереджує зусилля на відродженні і підйомі болгарського національного духу і величі болгарського народу. Створені спортивна база, козацький табір, проводяться фестивалі.

Молодіжна фундація «Мати Україно» (Софія) та кінна база «Аспарух» заснована в жовтні 2013 року. Керівники Ю.та Я.Батурови, К.Паньковський, А.Якімова. Мета організації – відтворення прогресивних українських козацьких та болгарських хайдукських традицій, патріотичне виховання молоді.

20. НАЩАДКИ КОЗАКІВ РУМУНІЇ (запорожці, некрасівці).

Козацьких організацій в Румунії не існує – відношення влади й румунського населення до козацтва негативне. Існують громадські організації: а) українців – Союз українців Румунії, Демократичний союз українців Румунії, Національний форум українців Румунії, які проводять культурно-мистецькі заходи; б) росіян – Громада росіян-липован Румунії, мета якої – підтримка російського духу в старообрядницькому середовищу.

21. НАЩАДКИ КОЗАКІВ МОЛДОВИ (запорожці, некрасівці).

Придністровський курінь Задністрового козацтва. Придністровський курінь Задністрового козацтва було створено в квітні 2011 року. Отаманом було обрано І.Ніколаєва. Організація підтримує зв'язки із Придністровськими козаками.

22. НАЩАДКИ КОЗАКІВ ГАГАУЗІЇ.

Окремий Гагаузький курінь «Комур Ат» Задністрового козацтва. Гагаузький курінь Задністрового козацтва було створено в листопаді 2010 року. Отаманом було обрано С.Крістіогло. Курінь підтримував стосунки із козаками Гагаузії. Було проведено традиційні гагаузькі свята Касим (виступ фольклорного ансамблю «Седеф» з Бешалми), Курбан та ін., міжнародна педагогіча конференція з питань козацької педагогіки (Комрат-Білгород-Дністровський, Гагаузія-Білгород-Дністровщина); круглий ствіл з питань співпраці педагогів України, Туреччини, Гагаузії у справі патріотичного виховання гагаузької молоді та ін.

Об'єднання «Козацтво Гагаузії». Об'єднання «Козацтво Гагаузії» було створено в березні 2013 року. », яке очолив депутат Народних Зборів Гагаузії Іван Мардарь, який отримав від Союзу козаків Росії звання генерал. Ще декілька активістів нового руху стали козацькими полковниками (Василь Нейковчен – прес-секретар руху «Нова Гагаузія»). Полковник Телеш став відповідальним за організацію народного козацького руху в Гагпаузії. Прес-служба «Козацтва Гагаузії» заявила, що необхідно «Батьківщину захищати». Об'єднання підтримує зв'язки із російськими козаками.

1988-1991. ЕТАП «РОЗБУДОВНИЙ».

23. ОСЕРЕДОК ЗАДНІСТРОВОГО КОЗАЦТВА – АДАМІВСЬКИЙ ОСЕРЕДОК КОЗАЦТВА.

Осередок Задністрового козацтва – із 1991 року - **Адамівський осередок козацтва -** (далі АОК) – автономний козацький гурт нащадків старовинних козацьких родів (запорожців, мазепинців, некрасівців) в Білгород-Дністровському районі Одеської області. Існував як неформальний у 1990-1993 роках; зареєстрований виконкомом Адамівської сільської ради (довідка №152 від 27.12.1993), легалізований виконкомом Адамівської сільської ради (довідка №9 від 28.02.2000) на підставі рішення Адамівської сільської ради №68.XII.XXIII від 08.02.2000. Отаманами були – Тимофєєв Валерій Якович (1991-1997, у 1998 обраний писарем Білгород-Дністровської паланки, у 2003 обраний отаманом Задністрової Січі, переїхав жити до Білгорода-Дністровського); Маринеску Микола Костянтинович (1998-2004, у 2004 обраний головою Ради Старійшин Задністрової Січі, переїхав жити до Білгорода-Дністровського); Козубенко В'ячеслав Олександрович (2004-2006, у 2006 обраний депутатом районної ради та членом Ради Старшини Задністрової Січі, переїхав жити до Білгорода-Дністровського); Кульчицький Анатолій Олексійович (2006-2012). На теперішній час наказним отаманом призначено Рибальченка Віктора Петровича (із 2012 року).

У складі АОК (1998) налічувалося 78 козаків.

І. Адамівський стан. Тимофєєв Валерій Якович – отаман АОК, Маринеску Микола Костянтинович – заступник отамана АОК, Козаченко Олександр Іванович – отаман добровільної козацької дружини, Рибальченко Віктор Петрович – отаман стану, Білоус Василь Іванович – заступник отамана стану, Лавриненко Юрій Іванович, Подолько Сергій Миколайович, Куликов Руслан Костянтинович, Буравицький Іван Антонович, Поздняков Іван Володимирович, Шмаглюченко Леонід Никифорович, Галицький Сергій Павлович, Завадський Дмитро Олександрович, Янишен Олександр Васильович, Шелестян Іван Омельянович, Козаченко Іван Іванович 1-й, Гречко Леонід Васильович, Ніколайчук Юрій Олексійович, Кульчицький Анатолій Олексійович, Крамаренко Олександр Михайлович, Моркот Сергій Петрович, Антонюк Андрій Леонідович, Тимофєєв Валерій Валерійович, Басюк Віктор Григорович, Даниленко Іван Федорович, Бер Олександр Іванович, Епляр Олександр Петрович, Епляр Андрій Петрович, Кондратюк Микола Анатолійович, Козубенко Іван

Іванович, Даниленко Іван Степанович, Сороковкін Василь Матвійович, Гречко Анатолій Іванович.

II. Авидівський стан. Чеботюк Олександр Миколайович – отаман стану, Гончаров Віктор Якович – заступник отамана стану, Козаченко Олександр Антонович, Харченко Олександр Іванович, Царенко Ілля Хомич, Гамар Іван Васильович, Бойко В'ячеслав Семенович, Черемуха Олександр Васильович, Кіскул Анатолій Миколайович, Смоленко Микола Миколайович.

III. Благодатненський стан. Редько Анатолій Сидорович – отаман стану, Гуцан Валерій Тимофійович – заступник отамана стану, Козубенко Феодосій Іванович, Козубенко В'ячеслав Олександрович**,** Деревенча В'ячеслав Ілліч, Одорожа Ігор Федорович, Лазуренко Дмитро Степанович, Макаренко Федір Васильович, Макаренко Сергій Федорович, Редько Сергій Анатолійович, Ткаченко Сергій Петрович, Нестерук Микола Іванович, Орзенко Олександр Олександрович, Паладій Руслан Миколайович, Гогулов Руслан Іванович, Одорожа Олексій Федорович, Скибенко Федір Сергійович, Ткаченко Анатолій Сергійович, Якубський Олександр Миколайович, Завацький Михайло Олександрович, Скригулець Василь Петрович.

IV. Софіївський стан. Відман Іван Михайлович – отаман стану, Сердюк Сергій Вікторович – заступник отамана стану, Фаюк Олексій Андрійович, Головін Валентин Михайлович, Бочинський Володимир Якович, Євдошенко Михайло Якович, Врублевський Леонід Петрович, Волох Василь Анатолійович, Лишик Сергій Іванович, Санду Андрій Васильович, Тома Іван Федорович, Сирбу Іван Олександрович, Сирбу Аурел Олександрович, Сирбу Андрій Олександрович.

Козаки Адамівського Осередку Козацтва проводили активну громадську роботу: працювали в депутатських та громадських комісіях, комісіях з розпаювання землі та майна колгоспу, ветеранській організації, художній самодіяльності; користувалися в громаді авторитетом. Кожний четвертий чоловік, що мешкав в Адамівській громаді, був козаком. На Козацькій Раді АОК були прийняті Програми: Діяльності АОК із заходами (1995) та Виходу Адамівської громади з морально-духовної кризи (1996), які визначали напрямки та об'єм роботи на багато років наперед. Працювала програма перетворення Адамівської громади в козацьку громаду (із 1996).

Було надруковано посібники для козаків-отаманів – «Козацтво», вип. 1-й (1995), 2-й (1998), 3-й (2000), «Козацький вісник. Збірка» (1998). У 2004 році вийшла друком книга «Адамівська Січ – школа козацько-лицарського виховання».

У 2008 році були надруковані спомини першого отамана Адамівського Осередку Козацтва Тимофєєва В.Я. «Адамівський курінь».

В 1998 році до Адамівського куреню були приєднані стани - Карналіївський, Маразліївський, Долинівський та застави – Розкішнянська, Олексіївська, Кантемир, Вигінська, Привітненська. Чисельність куреню зросла до 190 козаків.

У 2000 році в зв'язку із територіальною козацькою реформою, що була запропонована районною державною адміністрацією (сільська рада = курінь), АОК отримав статус куреню та й був перейменований, але згодом (2001), за вимогою козаків, йому було повернено назву Адамівський Осередок Козацтва.

Шеф АОК Тимофєєв В.Я., після закінчення строку повноважень Адамівського сільського голови, повернувся на посаду директора Адамівської школи. Наступні сільські голови (Коноваленко А.М., 1998-2002; Бурлай М.А., 2002- т.ч.), не розуміючи значущості структуризації громади й активної участі громадян в житті сільської громади (можливо, вони вважали, що козацтво вже виконало свою місію – Державу Україна створено), дотримувалися політики поступового згортання діяльності АОК на території Адамівської сільської ради. Центр козацького життя перемістився в Адамівську школу, на базі якої ще декілька років проіснував Адамівський Осередок Козацтва – автономний гурт козаків Задністров'я.

Сьогодні відбувається відродження Адамівського Осередку Козацтва: як Адамівський курінь Буджацького козацтва, що входить до складу Українського

козацтва, він зберігає всі клейноди та атрибутику; територію, на якій діє; Положення та Статут (із змінами); Програму розвитку та привілеї козацькі й старшинські.

Мета діяльності Адамівського Осередку Козацтва - відродження народних традицій державотворення та побудови єдиного патріотично орієнтованого, економічно і соціально ефективного й екологічно безпечного суспільства на принципах козацької ідеї-звичаю, свободи, соборності, демократії, правової захищеності та соціальної справедливості. Прагне сформувати нове покоління, виховане на патріотичних традиціях козацької держави. Розраховує на силу і дух козацького народу, козацької нації. Додержується старовинного козацького гасла: «Душу – Богові! Життя – Батьківщині! Серце – людям! Честь – нікому!».

Адамівський Осередок Козацтва (далі - ОК) – об'єднання громадян України, що проживають на території Адамівської сільської ради та відносять себе до козаків.

Мета існування ОК – відродження козацької справи в її сучасному варіанті; популяризація звичаїв, традицій та життєвих принципів козаків.

Завдання, які переслідує ОК: Відродження національного козацького духу, створення структур, які разом із державою працювали б над розбудовою стабільного, безпечного, соціального суспільства. Виховання наступних поколінь в дусі козацького лицарства, відданості рідному народові; відродження козацьких лицарських традицій в справі військово-патріотичного виховання молоді. Підтримка козацького відродження на Задністров'ї. Створення Січей як осередків таборового вишколу молоді. Охорона та захист навколишнього середовища.

Напрямки роботи ОК: Козацька система здоров'я. Розробка та впровадження в практику життя козаків козацької системи здоров'я. Козацька військова справа. Оволодіння козаками сучасної військової спеціальності; практичні знання в галузі володіння історичною зброєю. Козацький родовід Вивчення козаками свого родоводу. Козацькі традиції. Впровадження в практику повсякденного життя козаків історичних традицій. Козацька історія та культура. Вивчення козаками історії козацтва та культурних надбань. Козацька духовність. Впровадження в практику роботи козацького осередку надбань козацької духовності (мораль, мистецтво, релігія). 7. Козацьке самоврядування. Вивчення та впровадження в практику роботи козацького осередку основ козацького самоврядування (осучаснених).

Програма діяльності Адамівського Осередку Козацтва.

Мета. Враховуючи унікальність козацтва як соціального явища світового масштабу, воно несе в собі неосяжний національно-духовний, морально-виховний і військово-патріотичний потенціал; що козацтво є наша українська форма демократії та державності, форма військового устрою; що структура організації козацтва легко вписується в адміністративний устрій України і підкріплює його, МЕТОЮ козацького руху є розбудова української держави через духовне об'єднання та мобілізацію енергії народу на економічне процвітання і підняття добробуту людей на світовий рівень. Осередок Козацтва - складова козацтва.

Принципи організації діяльності. Козацьке товариство розбудовується і діє на принципах: добровільності; широкої демократії, узгодженості із законами України; високої духовності; самофінансування і самозабезпечення; патріотизму і відданості національним традиціям, національній ідеї; розподілу козацтва на дві великі частини: реєстрового і нереєстрового. До реєстрового козацтва відносяться ті козаки, які задіяні у виконанні службових обов'язків. За це вони платні не отримують, а тільки користуються моральними та деякими матеріальними пільгами. Нереєстрове козацтво не задіяне у виконанні службових обов'язків і займається господарською діяльністю, культурою, спортом, духовним вихованням. Організаційною формою реєстрового козацтва є Отаманський стан (Добровільна Козацька дружина). На цей стан покладаються всі завдання територіальної оборони. Крім того, такий стан несе високу ідейно-виховну функцію, як по відношенню до молоді, так і всього населення.

Спираючись на осередки на виробництві, організаціях, на базі Товариства сприянні обороні України створюються територіальні організації (стани). Вони використовуються як добровільні козацькі народні дружини для допомоги місцевій владі, міліції у підтримці громадського порядку. Тому вони використовують стани-пункти громадського порядку і контролюють всі криміногенні райони населених пунктів. За це козаки повинні користуватись пільгами, які обумовлені законними актами Верховної Ради, місцевих рад і захищені соціально Положенням про добровільну народну козацьку дружину (ДНД).

Джерела фінансування. Поки нема закону про козацтво, для виконання такого завдання як допризовна підготовка, вишколені табори, спортивні змагання, рятівні команди використовуються кошти з узгодженням таких міністерств, як Міністерство освіти, Міністерство молоді та спорту, МНС – та частина заходів, яка співпадає з планами цих міністерств й може бути профінансована за їх рахунок. Для цього Штаб ініціює заходи, розробляє кошторис, узгоджує з відповідними управліннями і проводить заходи спільно з цими управліннями. При функціонуванні ДНД АОК виділяються кошти з місцевого бюджету. Охоронна діяльність. Для організації охоронної діяльності засновується АОК охоронна фірма (засновником виступає Рада отаманів). Назначається директор. Розробляється пакет необхідних документів для отримання ліцензій через управління державної охорони. Укладаються договори. Кожен козак-охоронець здає заліки (в УДСО), отримує спеціальне посвідчення. Організацією охоронної служби займаються досвідчені офіцери ЗСУ, МВД, СБУ, НГУ, Прикордонних військ. На базі охоронної фірми формується Осавульський стан. Самозабезпечення. Кожен козак має однострій по встановленим зразкам за свій кошт, купляє дозволену зброю для себе. Це справа його честі. Як правило, козак дає клятву-присягу в повній екіпіровці. Самофінансування. Всі козаки повинні платити внески. На підприємствах, господарствах різних форм власності за бажанням колективу чи керівництва створюються козацькі організації. Отаманом, як правило, призначається-обирається керівник підприємства, який дбає про заробітну плату своїх козаків, перераховує їх членські внески (за заявою козака) у відповідну канцелярію (штаб), спонсоруючи заходи. Утворення власних підприємств, як козацьким осередком так і АОК. Утворення інформаційно-маркетингового центру для обслуговування Асоціації підприємств, власниками яких є окремі козаки, для забезпечення потоку товарів. При цьому передбачається процент на рахунок осередку. Створення інтелектуально-мозкового штабу. Національно свідомі кадри серед науковців підприємств підбираються шляхом клопіткої індивідуальної роботи. Розробляється банк ідей. Дозріла ідея переводиться в бізнес-план, який втілюється в життя і приносить дівіденти. Кредитна спілка створюється для самокредитування козаків, козацьких підприємств, заходів.

Діяльність Осередку Козацтва. Діяльність Осередку Козацтва проводиться і організується канцеляріями (штабами) за напрямками: Організаційному – створити монолітну, дисциплінована, мобільну і ефективну структуру організації; Духовно-ідеологічному – укріпити козацький дух, підняти свідомість членів організації, їх національну гордість, проводити християнську мораль, прищепити членам організації почуття гідності і честі козака, а також братолюбства; Фінансово-господарському – забезпечити діяльність організації, привчити козака до господарювання на своїй землі, економічно захистити членів організації; Військово-патріотичному – оволодіння навиками військового мистецтва, володіння зброєю, виховання любові до Батьківщини, її історії; Молодіжному – втілити у виховний процес систему козацької педагогіки та психології, яка передбачає вирощування здорового покоління, сильного духом і тілом, з високою свідомістю і мораллю. Діяльність охоплює як чоловіче населення, так і жіноче.

Кінцевий результат виконання Програми. В результаті цієї діяльності маємо створити масову організацію на території сільської ради, на яку спирається влада в державотворенні. Це зробити реально можливо, бо в душі кожного українця живуть

козацькі гени. Організувати, створити систему господарств, підприємств, організацій різних напрямків діяльності. Підвищення добробуту козаків через надання робочих місць, підвищення платні. Очищення масової культури від впливу низько духовних нашарувань – проведення культурних заходів в дусі національних традицій і кращих творів. Залучення жіноцтва до відродження національних традицій мистецтва, обрядів, ремесел тощо. Боротьба з бідністю і безкультурністю. Охорона навколишнього середовища.

Заходи щодо виконання Програми діяльності АОК

№	Заходи	Терміни	Відповідальні
	Організаційна робота.		
1	Утворення Штабу.	01-03.1992	О
2	Проведення засідання Штабу (Ради отаманів).	Щомісячно	О, П
3	Проведення Козацької Ради.	Щомісячно	О, П
4	Індивідуальна робота з становими отаманами і старшиною, вивчення організаційної документації.	Ост. субота щомісячно	О, П
5	Організація штабної роботи в станах. Організація зв'язку.	03-05.1992	О, П
6	Установлення контактів з командуванням підрозділів ЗСУ, НГУ, МВС,МНС, Прикордонних військ, Митниці	01-06.1992	О, П, Об, Бу
7	Проведення методичних зборів з отаманами станів, писарями, обозними (на базах станів)	Щоквартально	О, П
8	Проведення методичних зборів з осавулами.	Щоквартально	О, П, Ос
9	Проведення методичних зборів з бунчужними та хорунжими.	Щоквартально	О, П, Бу, Хо
10	Складання загального реєстру організаційно-штатної структури АОК.	До 04.1992	П
11	Підготовка пакету документів (Положень, Програм, Статуту та ін.) для станових товариств.	До 04.1992	О, П
12	Відпрацювання із писарями порядку та механізму присвоєння козацьких звань та нагород.	До 07.1992	О, П
13	Відпрацювання організаційно-штатної структури реєстрового та нереєстрового козацтва АОК, системи управління, членства, порядку проходження служби.	До 12.1992	О, П
14	Смотри станів АОК.	Щоквартально	О, П
15	Організація територіальних роїв Отаманського стану з утворенням ДНД АОК.	До 08.1992	О, П
16	Приведення статутів станів у відповідність із статутом АОК.	До 12.1992	О, П, отамани та писарі станів
	Фінансово-господарська робота.		
17	Розробити і втілити в життя „Систему самозабезпечення і самофінансування козацьких підрозділів".	До 12.1993	О, отамани станів
18	Організувати Асоціацію козацьких підприємств.	До 12.1993	Об
19	Забезпечити регулярність поступлення членських внесків.	Щомісячно	Об
20	Організація централізованого виготовлення посвідчень.	09.1993	П, Ск
21	Організація Кредитної Спілки.	12.1993	Ск
22	Організація економічного координаційного центру по створенню банку ідей і втілення їх в життя.	До 09.1993	Об
23	Створити і налагодити роботу господарчого двору.	До 12.1993	Об
24	Створити Благодійний фонд соціально-економічного захисту АОК.	До 01.1994	Об

25	Залучити колективними членами громадські організації АОК підприємства на території громади.	Протягом 1994	О, П
26	Розробити та затвердити кошторис прибутків-витрат АОК на рік.	01.1992 далі щорічно до 01	О, П, Ск
27	Розробити Положення про членські внески з фізичних осіб та організацій-колективних членів.	01.1993	П, Ск
Духовно-ідеологічна робота.			
28	Підбір священика і організація його призначення на посаду капелана АОК.	До 03.1992	О, Бу
29	Відпрацювання плану-графіка участі в проведенні релігійних свят.	До 02.1992 далі щорічно	П, Бу
30	Організувати в АОК козацький творчий колектив.	Протяг. 1992	П, Бу
31	Створення прес-центру і друкованого органа АОК.	Протяг. 1991	О, П
32	Створити жіноче товариство АОК.	Протяг.1992	О, П
33	Організувати збір матеріалу з історії козацтва громади.	З 1993	Старшина АОК
34	Відпрацювання плану-графіка участі в проведенні державних свят.	До 02.1992 далі щорічно	П, Бу
35	Заснування архіву фотокіновідеоматеріалів проведених заходів, підбірку друкованих матеріалів.	З 1993 далі постійно	П, Бу
36	Скласти реєстр пам'яток історії козаччини на території громади.	Протягом 1993	П, Бу
37	Створити музей історії козаччини АОК.	До 03.1993	П, Бу
38	Проробити питання створення козацької церкви на території громади.	Протягом 1992-1993	О, П, Бу
Військово-патріотична робота.			
39	Провести облік військовозобв'язаних, відставників та запасників в АОК.	До 06.1992	П
40	Організовувати військово-патріотичні збори-таборування на базі станів.	Щопівріччя	П
41	Провести реєстр місць козацької (солдатської) слави на території громади.	Протягом 1993	Бу
42	Встановити контакт з ветеранськими організаціями сільської ради і узгодити плани роботи.	З 01.1993	П, Бу
43	Організувати й разом з ТСОУ провести змагання з військово-технічних видів спорту.	05 щорічно	П, Бу
44	Організувати Отаманський стан АОК.	06.1993	О, П
45	Розробити систему безпеки.	Протяг. 1993	О, П
46	Підготовити проекти Положень про козацьку військову підготовку.	До 12.1992	П, Бу
47	Мати постійний контакт з керівництвом народної освіти і цікавитися на якому рівні викладається історія козаччини.	Постійно	Старшина
Робота з молоддю.			
48	Втілення в практику роботи ЗОШ на території громади козацько-лицарського виховання молоді.	З 1991	Старшина
49	Організація спортивних клубів з національних видів бойових мистецтв. Проведення зборів.	З 1992	Бу
50	Зустрічі в навчальних закладах з вихованцями. Допомога матеріальна та духовна.	Постійно	Старшина
51	Організація оздоровчих спортивних таборів разом із керівництвом навчальних закладів, відділів освіти, фізкультури і спорту.	Щорічно в 05-08	Старшина
52	Організація краєзнавчих туристичних походів шкільної молоді разом з відділами освіти, фізкультури і спорту.	Щорічно в 05-08	Старшина

53	З участю молодіжних козацьких організацій започаткувати дослідження «Звичаєве право козаччини і Конституція Пилипа Орлика».	З 09.1991	П, Бу
54	При діючих станах АОК утворити при школах громади школи козачат та джур (Січ).	З 09.1991	О, П. Бу

Скорочення: ОК – осередок козацтва, Отаман – О, Писар – П, Обозний – Об, Бунчужний – Бу, Осавул - Ос, Хорунжий – Хо, Скарбничий – Ск.

24. БУДЖАЦЬКИЙ ОСЕРЕДОК КОЗАЦТВА – БУДЖАЦЬКА СІЧ – БУДЖАЦЬКЕ СІЧОВЕ КОЗАЦЬКЕ ВІЙСЬКО.

Буджацький осередок, згодом **Буджацька Січ,** далі **- Буджацьке Січове козацьке військо.** Князем Аргутінським-Довгоруким В.В. у 1992 році було організовано кооператив «Рюрик» при Дворянських зборах півдня Одещини. Складовою частиною кооперативу стала Буджацька Січ (виникла як Буджацький осередок козацтва на початку 1993 року, зареєстрована у 1994 році) – об'єднання козаків півдня країни. Співзасновниками Буджацької Січі були Устименко Б.І., Деордиця І.М., Георгієш Д.М., Мисюк В.С., кн. Аргутинський-Долгорукий В.В. Штаб-квартирою Буджацької Січі був Білгород-Дністровський. Першим отаманом було обрано І.М.Деордицю, другим (із 1994 року) – князя. У складі осередка було багато впливових та знаних у районі осіб, але позиція керівництва стосовно других осередків козацтва у районі (курс на ізоляцію та елітаризм) не дала Січі можливості консолідувати та очолити козацький рух. Та ще й князь багато часу був у роз'їздах (справи за кордоном – був особистим секретарем Великого князя Володимира – нащадка російського імператорського престолу; заснувником дворянського зібрання Півдня України та ін.). Відсутність отамана паралізувала роботу осередка, бо за першим статутом Січі отаман практично одноосібно керував роботою Буджацького козацтва (печатка та фінанси осередка були в руках князя). Буджацька Січ була незалежною обласною організацією і не входила до лав Українського козацтва – на той час єдиної у країні козацької організації всеукраїнського масштабу.

Із самого початку у складі Січі активно працювали Деордиця І.М. – отаман, Устименко Б.І. – січовий суддя, Мисюк В.С. – писар, Зуєв О.І. - бунчужний, Бойчев В.В. – обозний, Черв'як О.О. – начальник штабу, Ковалів С.Д., Ступак О.Т., із 1994 року – кн. Аргутинський-Долгорукий В.В. - отаман, Хоменко І.В., Врублевський М.В., Лукашевський В.В., Смаковський В.М., Єремєєв В.І., із 1995 року – Вітряк М.К., Скляренко М.П., із 1996 року – Дейна М.К., Лелеченко І.А., Скиба М.Є., із 1997 року – Царенков О.П., Павлюк В.В., із 1998 року - Воробйов В.М. – писар, Мельниченко Г.Б. та ін. Діяли козацькі осередки у Сараті (Іванов Є.І., Поглупко), Тарутіно, Арцизі, Татарбунарах, Кілії, Ізмаїлі, «але тамтешні полковники, крім саратського Сергія Іванова, майже нічого не зробили для відродження козацтва» (пише Б. Устименко у своїй біографії).

На установчій раді Буджацького січового козацького війська 1 жовтня 1994 року було затверджено статут БСКВ, зміст якого складається з загальних положень, мети та завдань БСКВ, вибуття з БСКВ, прав та обов'язків козаків БСКВ, порядку утворення і діяльності статутних органів БСКВ та їх повноважень; джерела надходження і порядок використання коштів та іншого майна БСКВ, порядок звітності і контроль, порядок здійснення змін до Статуту БСКВ, порядок припинення діяльності БСКВ, вирішення майнових питань, пов'язаних з його ліквідацією.

Буджацьке січове козацьке військо, що у дальшому йменується БСКВ, є суспільним об'єднанням, тобто добровільним формуванням, що виникло в результаті вільного волевиявлення фомадян, які об'єдналися на грунті загальності інтересів, діяльність якого обіймає територію адміністративно-територіальних одиниць, що входять до складу Одеської області. БСКВ є регіональною філією Українського козацтва і підпорядковано Гетьманові України.

БСКВ засовано та здійснює свою діяльність у згоді з Законом України «Про об'єднання громадян» від 16 червня 1992 року.

БСКВ здійснює свою діяльність з метою відродження духовних традицій, патріотизму, проголошування та сповідання високих моральних принципів козацтва.

Предметом діяльності БСКВ постають: організація контактів, розвиток спілкування людей, які сповідають високі моральні принципи козацтва; розширення безпосередньої участі названої групи населення в культурному будівництві, використання з цією метою їх творчих зусиль та матеріальних можливостей; спів дія більш повному й глибокому освоєнню козаками багатств вітчизняної і світової культури, в тому числі культури козацького стану, патріотичному і естетичному вихованню людей, особливо молоді, формуванню громадянської відповідальності за долю Вітчизни; організація центрів фізичного виховання та різноманітних спортивних секцій; підготовка молодих козаків до служби в лавах української армії; участь в організації заходів в галузі дозвілля; відновлення козацьких поховань, допомога у відновленні пам'яток історії та культури; інші заходи, які не протирічать законодавству України.

Козаками БСКВ можуть бути громадяни України, а також іноземні громадяни й особи без громадянства, діяльність яких відповідає метам, котрі передбачені цим статутом, та особи, які досягли 14-річного віку, що визнають себе козаками і повинні дотримуватися вимог цього статуту, рішень органів керування БКСВ, виконувати накази командирів, якщо вони не протирічать законодавству України.

Вищим органом керування БСКВ є Січова рада, делегати у яку вибираються на Кошових радах БСКВ. Січова рада правомочна при присутності на її засіданнях не менш 2/3 обраних делегатів. Січова рада скликається Січовим отаманом по мірі необхідності не рідше 1 разу на рік. Позачергові ради збираються за ініціативою Січового отамана або за ініціативою всіх членів січової канцелярії. Вищим виконавчо-розпоряджувальним органом БСКВ є січовий отаман.

Членами січової канцелярії (штабу) виступають січовий священик (духовний наставник козацтва), січовий осавул (заступник Січового отамана), січовий писар (начальник штабу), січовий суддя (голова козацького Суду честі), січовий бунчужний (відає діло виробництвом БСКВ), січовий обозний (відає грошовими коштами та майном БСКВ). Їх обов'язки та компетенції визначає Січова рада.

При Січовому отамані діє Рада старійшин, яка складається з 10-15 козаків-ветеранів на чолі з головою, вибрана на загальній раді Січі. Рада старійшин може відмінити будь-яке розпорядження чи наказ Січового отамана або членів січової канцелярії.

БСКВ складається із кошів (відділень), у кожному з яких є кошова рада. Кошова рада є вищим органом керування кошу. І складається з кошового священика, кошового осавула, кошового писаря, кошового судді, кошового обозного та кошового бунчужного. Їх компетенцію та обов'язки визначає кошова рада. Кожний кош складається з двох або трьох полків, де також діє полкова канцелярія на чолі з полковими командиром.

Кошти БСКВ формуються з вступних та членських внесків його козаків, добровільних внесків та пожертвувань громадян і організацій України й інших країн, надходжень від проведення у згоді зі Статутом культурних заходів від господарської діяльності засновників БСКВ підприємств, закладів та інших не заборонених законом надходжень. БСКВ здійснює господарську діяльність шляхом створення підприємств, організацій, які виступають юридичними особами, в тому числі спільних підприємств, організацій із закордонними партнерами.

У травні 1995 р. було проведено коло з організаційних питань. На якому була затверджена нова редакція Статуту Січі, який відтепер обмежував права отамана та розширював права та повноваження січової старшини; керівництво січчю перетворювалось із одноосібного на колегіальне. На колі були присутні письменники Ковальджі, Набоков, Задорожний. У цьому ж році до Білгород-Дністровського

приїздив за листом Леоніда Городецького Гетьман Українського козацтва В. Мулява. Разом із Сагайдаком (Київ) та Лукашевичем (Одеса) Мулява мав зустрічі з керівництвом Буджацької Січі та Білгород-Дністровської планки і зробив висновки, що лише керівництво паланки стоїть на державницьких позиціях, а діяльність керівництва Січі не відповідає національним інтересам України. Леонід Городецький отримав Універсал Гетьмана на право формування осередків Українського козацтва; керівництво Січі такого Універсала не отримало. Цей крок Гетьмана відштовхнув багато офіцерів 180 дивізії від лав козацтва. Говорив генерал Токарев: «Я – генерал - буду підкорятися прапорщику?». Але як казав Городецький: «Хто бажав стати козаком – той став ним, не зважаючи на те, хто керує осередком. Тим паче, що отамана завжди можливо переобрати».

Як би там не було, але частина козаків Буджацької Січі припинила активну діяльність до кращих часів (Деордиця І.М., Дмитренко В.В.), частина відійшла від козацтва зовсім (зокрема, в зв'язку із виїздом –Токарев В.Є., Кучер В.В.), частина увійшла до складу Білгород-Дністровської паланки (Скляренко М.П., Устименко Б.І., Бойчев В.В., Вітряк М.К.).

У 1997 році отаманом Буджацького січового козацького війська Подгайновим В. В. було затверджено нове положення про права та обов'язки козака БСКВ, радою отаманів і старшиною було затверджено присягу (клятву) Буджацької Січі. Офіційно Січ припинила діяльність у 1997 році, але 25 липня 1999 р. вийшов наказ № 32 Отамана Українського Чорноморського козацтва про призначення отамана та старшини козацького товариства «Буджацька Січ», який нікому було виконувати. Згідно з вимогами статута Українського козацтва і гетьмана України про створення козацьких січей, паланок і поселень, як осередків відродження і розвитку традиційних козацьких форм самоврядування, для зручності в управлінні козацькими товариствами наказано: Переєструвати статут Буджацького січового козацького війська, яке було зареєстровано 15 грудня 1994 р. і привести статут «Буджацької Січі» до вимог статуту Українського козацтва, переєстрованого 7 серпня 1996 року.

У 2002 році рішенням козацького кола Українського Чорноморського козацтва Буджацьку Січ було відновлено; наказним отаманом було призначено генерал-хорунжего Скляренка М.П., було затверджено в новій редакції із внесенням змін та доповнень Січовою Радою Статут Буджакського Січового козацького війська.

До складу «Буджацької Січі» входили козацькі товариства: Білгород-Дністровське, Ізмаїльське – міські; Білгород-Дністровське, Саратське, Арцизське, Татарбунарське, Тарутинське, Ренійське, Болградське, Кілійське, Ізмаїльське районове. Наказним отаманом «Буджацької Січі» призначити кошового отамана Білгород-Дністровського козацького коша полковника Українського козацтва Скляренко Михайла Петровича. Наказним писарем «Буджацької Січі» призначили осавула Українського козацтва Царенкова Олександра Петровича. Наказним обозним «Буджацької січі» призначити осавула Українського козацтва Бойчева Василя Васильовича.

Зараз метою БСКВ є: сприяння відродженню Українського козацтва, в основі якого лежить козацький звичай, українська національна ідея, захист політичних, економічних, духовних, культурних та історичних здобутків українського козацтва, відродження та поширення української мови, виховання людей у дусі національного козацького лицарства, відданості рідному народу та Матері-Землі.

Основні завдання БСКВ: сприяння відродженню та розвитку козацтва, як способу життя українського народу - козацької господарської діяльності, створенню козацьких поселень, як осередків розвитку козацьких форм самоврядування; сприяння підготовці молоді до військової служби, військового вишколу козаків, офіцерів запасу та розбудови Збройних Сил України (ЗСУ), укомплектуванню окремих військових формувань призовників з БСКВ згідно з діючим законодавством; забезпечення культурного обміну, тісного співробітництва з козацькими громадами як

в Україні, так і за її межами; допомога у відкритті навчальних закладів з українською мовою дитячих садків, факультетів, курсів та інших форм навчання.

Діяльність БСКВ проводиться в таких напрямках: духовно-ідеологічний; військово-патріотичний; міжнародний; просвітницький; освітянський; культурно-спортивний.

БСКВ взаємодіє з державними, профспілковими кооперативами та фомадськими організаціями з питань реалізації державних планів та програм по поліпшенню умов життя та побуту козаків відповідно постановам та рішенням органів влади. Сприяє створенню і роботі військово-патріотичних, професійних та інших об'єднань, клубів, осередків, гуртків, шкіл для молоді та підлітків за місцем їх проживання та роботи. Проведення заходів культурно-просвітницького характеру, вивчення історії українського козацтва, утвердження козацьких традицій. Сприяє відродженню традиційного козацького гарту (козацької боротьби, гопак, походів на конях, човнах тощо), проведення спортивних змагань з козацьких вправ у володінні зброєю та транспортними засобами. Сприяння державним органам у забезпеченні національної безпеки України та її державних інтересів, підтримці громадського порядку, боротьбі із злочинністю та правопорушеннями у порядку, передбаченому законодавством. Допомога урядовим органам в метах охорони державного кордону України і несення митної служби. Допомога місцевим органам виконавчої влади з організації територіальної оборони. Створення відповідно до законодавства України селянських (фермерських) господарств і колективних сільськогосподарських кооперативів, садівницьких товариств, промислів тощо.

Членом БУКВ (далі козаком) може бути особа чоловічої статі віком понад 16 років, незалежно від національності, соціального походження, яка дотримується норм загальнолюдської моралі, свідомо бажає своєю активною участю сприяти ідеї національного і духовного відродження нації, виконує цей статут і відповідає вимогам про належність до козацького братства, а саме: бути вільною людиною; розмовляти українською мовою; присягнути на вірність козацькому товариству та Матері-Україні; шанувати козацькі звичаї, традиції та батьківську православну віру; оволодіти козацькою наукою.

Дійсним козаком має бути: нащадок козацького роду України, а також громадянин України або української діаспори, які стоять на засадах розбудови та захисту державності, з 16-річного віку, пройшли випробувальний термін - 1 рік, посвячені в козаки.

При БСКВ та його структурних підрозділах створюються та діють дитячо-козацькі та молодіжні утворення (козачата, соколи, пластуни, джури тощо), відповідно до їх статутів та положень.

БСКВ, як фомадська організація, створюється за територіальною ознакою: з первинних козацьких товариств (ПКТ); первинні козацькі товариства об'єднуються в районні козацькі товариства (РКТ); РКТ об'єднуються в обласну козацьку організацію БСКВ; базовою організацією діяльності є РКТ. ПКТ беруться на облік РКТ; РКТ - ставляться на облік БСКВ. Відповідно до історичних реалій відновлюється традиційний для УК полково-сотенний устрій, як військово-патріотична виховна і господарська структура УК. Первинним підрозділом військово-патріотичного вишколу та господарської структури і діяльності УК є застава - не менше 3-х козаків; застави об'єднуються в рої; рої об'єднуються в закони; загони - в сотні (до 100 козаків); сотні в курені (3 сотні); курені - в полки (3 курені); полки в коші.

Вищим керівним органом БСКВ є Велика Рада, яка скликається один раз на рік. У період між ВР керівництво БСКВ здійснює Рада Отаманів, яка є центральним статутним органом БСКВ. Рада Отаманів скликається не рідше одного разу на квартал та в міру необхідності.

Січовий отаман БСКВ має посаду генерала козацтва, обирається на ВР відкритим голосуванням терміном на 3 роки з щорічним підтвердженням повноважень і е вищою посадовою особою.

Згідно наказу гетьмана Українського козацтва від 3 грудня 1999 року №92 "Про затвердження Правил душпастирювання в Українському козацтві"[8] в БСКВ має членство священик, який призначається правлячим Архієреєм Української Православної Церкви Українського патріархату за проханням ВР, який: відправляє духовні потреби козаків; веде духовне навчання і виховання козаків.

Буджацьке січове козацьке військо послідовно використовує кращі набутки багатьох поколінь своїх попередників, утверджує, розвиває і боронить національну ідею, сприяє захисту політичних, економічних, культурних та історичних досягнень українського народу, бере активну участь у забезпеченні його духовного розвитку, фізичного здоров'я, високої моральності.

Для подальшого розвитку і утвердження Українського козацтва як громадської сили, здатної зробити певний внесок у консолідацію суспільства Буджацьке січове козацьке військо розробило територіальну програму відродження та розбудови Українського козацтва в Бессарабії на 2002-2005 роки, схвалену на Раді старійшин 14 жовтня 2002 року.

Основними завданнями Програми є: використання народних традицій в усіх сферах соціального життя; підвищення рівня військово-патріотичного виховання молоді, її готовності до захисту Вітчизни; залучення козацьких товариств до участі в охороні українського народу; об'єднання зусиль органів виконавчої влади і громадськості у використанні виховних і культурних традицій Українського козацтва; сприяння підвищенню духовності суспільства; вивчення та популяризація історії розвитку Українського козацтва; створення робочих місць за рахунок розширення мережі козацьких, селянських, фермерських господарств, рибальських промислів; розширення міжнародного співробітництва Українського козацтва з аналогічними громадськими об'єднаннями іноземних держав.

Для реалізації програми БСКВ взаємодіє з управлінням МЧС міста, УМВС України, Координаційною радою міськради, районною держадміністрацією, відділом освіти, міськкомітетом з питань молоді.

Діяльність БСКВ. Згідно Закону України від 22.06.2000 року за №1835-111 "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону" в Буджацькому січовому війську створено громадське формування з охорони громадського порядку - козацький роз'їзд.

Козацький роз'їзд призначається для захисту громадського порядку, боротьби з порушенням норм громадської поведінки та іншими антисоціальними проявами, надання допомоги прикордонникам в захисті державних кордонів України, здійснення охоронних функцій з охорони державного, громадського та приватного майна громадян. Козацький роз'їзд створюється на теренах станового, (курінного) козацького товариства. Він може діяти спільно з органами внутрішніх справ, прикордонними військами, митною службою і самостійно у відповідності з чинним законодавством. У своїй діяльності козацький роз'їзд керується законами України, постановами та розпорядженнями Верховної Ради, рішеннями та розпорядженнями місцевих органів державної влади і державного управління, а також положенням БСКВ про козацький роз'їзд. До козацького роз'їзду призначаються козаки не молодші 18 років, здатні за своїми моральними та діловими якостями успішно виконувати поставлені перед роз'їздом завдання. Керівництво роз'їздом здійснюється місцевими органами влади, їх виконавчими та розпорядчими органами через посередництво станового (курінного) отамана.

Державні органи, громадські організації та посадові особи надають всіляку підтримку і допомогу козацьким роз'їздам в їх діяльності на зміцнення громадського порядку та в боротьбі з правопорушеннями.

Протидія законній діяльності козацьких роз'їздів, посягання на життя, здоров'я та гідність козаків, пов'язаних з 'їх діяльністю з охорони громадського порядку тяте за собою відповідальність згідно з законодавством України та рішенням Козацького Кола.

Основними завданнями козацьких роз'їздів є охорона прав, вільностей та законних інтересів громадян, активна участь в попередженні та припиненні правопорушень, охорона громадського правопорядку, державної, особистої та приватної власності, охорона державного кордону України, участь в заходах з виховання людей в дусі поваги до законів та правил громадської поведінки.

Козацькі роз'їзди, виконуючи покладені на них завдання, згідно цього положення та керуючись чинним законодавством: беруть участь в охороні державної, громадської, особистої та приватної власності громадян; беруть участь в охороні громадського порядку на вулицях, майданах, в парках, на транспортних магістралях, вокзалах, пристанях та інших громадських місцях, а також в підтриманні громадського порядку на час проведення різноманітних масових заходів; сприяють органам внутрішніх справ, прокуратури, юстиції та судочинним органам в їхній діяльності зміцнювати громадський порядок і боротися з правопорушниками; беруть участь в здійсненні виховної роботи в трудових колективах, учбових закладах, серед громадськості з пропагандою правил громадської поведінки та попередження антигромадських вчинків; беруть участь в боротьбі з дитячою безпритульністю та правопорушеннями неповнолітніх; беруть участь в забезпеченні безпеки дорожнього руху транспорту та в попередженні дорожньо-транспортних пригод; здійснюють заходи по наданню невідкладної допомоги особам, які постраждали від нещасного випадку або правопорушень, а також таким, які знаходяться в безпорадному стані. Беруть участь в заходах з спасіння людей, майна. Беруть участь в підтриманні громадського порядку при явищах стихійного лиха та інших надзвичайних обставинах; надають допомогу прикордонним військам з охорони державного кордону України; беруть участь в проведенні заходів з охорони та захисту природних цінностей, в боротьбі з бракон'єрством та порушеннями правил та норм мисливства та рибальства.

Козак служби козацького роз'їзду зобов'язаний завжди на роботі, в навчальному закладі, на вулицях та в інших громадських місцях захищати честь, гідність а також права та законні інтереси громадян, підприємств і організацій. Бути тактовним, ввічливим при зверненні до громадян, рішуче та сміливо здійснювати заходи з попередження злочинних посягань та аморальних дій, направлених проти суспільства. Бути прикладом в справах, роботі, навчанні, побуті, постійно нарощувати свій ідеально-культурний та загальноосвітній рівень.

Козаки БСКВ ведуть власну господарську діяльність, утворивши обслуговуючий кооператив «Козацька застава» при козацтві Буджацька Січ, створений на підставі установчого договору від 25 лютого 1999 року.

Згідно положенню про козака Буджацького січового козацького війська, козак БСКВ має право: у відповідності з Указом Президента України "Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва" і ст.5 Земельного Кодексу України звертатись з проханням к Отаману, узгодивши з полковими командирами про виділення йому земельної ділянки у використання з числа земель, які знаходяться в колективній власності Земельної Асоціації БСКВ для ведення козацького господарства; обробляти виділену землю технікою, придбаною командуванням під об'єднану земельну програму БСКВ; реалізувати всю вироблену сільськогосподарську продукцію або частину її через торговий відділ війська як на території Одеської області, так і на території всієї України і за її межами у відповідності з попитом на цю продукцію.

Козак БСКВ незалежно від звання зобов'язаний: кожного року в Військову казну членський внесок, який визначений для кожної сотні окремо в залежності від кількості земель, які належать відповідній сотні; приймати активну участь в земельній програмі БСКВ і здавати на розвиток і економічне зміцнення БСКВ 5% виробленої продукції.

Сільськогосподарський кооператив «Козацька застава» при козацтві «Буджацька Січ», створений для підтримки сільськогосподарства та інших

товаровиробників шляхом розвитку їх взаємодопомоги у адаптації до ринкових відносин, формування стабільного і всебічно розвинутого ринку сільськогосподарської та іншої продукції та послуг, впровадження сучасних технологій та ефективної інвестиційної політики через використання переваг великомасштабного виробництва, що має кінцевою метою забезпечення соціально-економічного розвитку регіону і підвищення життєвого рівня його населення. Кооператив не має на меті отримання прибутку безпосередньо, а лише створює умови для прибуткової діяльності його членів (клієнтів, власників).

З початком перебудови багато хто в Україні відновив втрачену надію відродити славне козацьке лицарство. Одним з них був Борис Устименко. У своїй біографії він розповідає про свою діяльність та діяльність козацтва так: «У нас в Буджаку неабиякий чолов'яга, схожий зовні на Тараса Бульбу, Іван Матвійович Деордиця, нащадок славного козацького роду Підвисицьких, вирішив заснувати Буджацьке козацьке військо. Разом з ним ми багато разів їздили до Києва, зустрічалися з гетьманом Мулявою, отаманом Головатим, бували на козацьких радах, але ніякої допомоги у реалізації своїх задумів не одержали.

Згодом ми переконалися, що у козацтво подалися люди, які давно мріяли наситити свої апетити і задовольнити амбіції. І чим далі, тим більше таких людей з'являлося в козацьких осередках. Звідкість вийшли гетьмани і генерали з вучами, як у комишових котів, в штанях з лампасами і при шаблюках. Вони гучно кричали «Будьмо!», добре пили горілку, закликали до єдності і підтримки грішми, але самі вносили розбрат і ніколи не могли відповісти, куди витрачаються козацькі гроші. Вони охоче їздили за кордон, наносячи візити українській діаспорі, в яких би далеких країнах вона не перебувала, збирали гроші і подарунки на підтримку товариства, і задоволенні повертались додому. Згодом всі вони почали гратися в політику, обіцяючи допомогу тим політичним лідерам, які обіцяли їм більше платити, незважаючи на те, що принесла Україні та її народу політика цього лідера.

Ми заріклися їздити до Києва і прийняли пропозицію вченого Леоніда Піменовича Хлопкова, фундатора інтелектуального куреню у складі Низового Війська Запорізького. Туди, в Запоріжжя, ми їздили двічі на рік, на Зелені свята, коли Хортиця плаче за зруйнованою Січчю, і на Покрова, коли збирається козацьке коло. Потім Верховного отамана Панченка посадили у в'язницю за хабарництво, згодом помер Хлопков і наш інтерес до Запоріжжя згас.

Десять років тому мене обрали Генеральним суддею Буджацького козацького війська. В той час отаманом у нас обрали князя Аргутинського-Долгорукого. Князь зробив посвяту козацтва у соборі, а потім вирушив до Словаччини, де осів у замку недалеко від Братислави. Хтось помазав його на російський престол під іменем царя Володимира Сьомого і, як казали, зробили князя Магістром Мальтійського ордену у Східній Європі.

Залишившись без отамана та печатки, ми обрали отаманом колишнього військового підполковника Михайла Скляренка, вихідця з Слобожанщини з козацького роду. Скляренко відновив статут, замовив нову печатку і Буджацьке козацьке військо продовжує своє існування.

Я докладав зусиль, щоб створити осередки в Кілійському, Ізмаїльському, Тарутинському, Татарбунарському, Арцизському і Саратському районах. Я зрозумів, що покладати надію на відродження козацької ідеї серед людей старшого віку справа безперспективна. Може одну людину з тисячі вдасться повернути лицем до козацтва. А ідеї тоді стають матеріальною силою, коли оволодіють масами, як вірно підмітив класик марксизму. Залишалася остання надія – молодь, але вона вже уражена гнилою ідеологією західної демократії, яка не визнає традицій, батьківщини, братства, а лише цінує гроші, розваги та розпусту.

Щоб протистояти цьому раковому захворюванню душі нашого юнацтва, я засів за книгу і цілих чотири роки працював над нею. «32 румби – це лоція для плавання по океану, ім'я якому – життя». В неї зібрано майже п'ять тисяч висловів самих

розумних мислителів всіх часів і народів, викладені основи здорового способу життя, козацьких традицій та етикету. Я радий, що моя книга знайшла шлях до багатьох сердець і стала підручником навіть для людей старшого віку.

Часто буваючи в Миколаївці-Новоросійській, відвідуючи Адамівку, де самовідданою працею великих патріотів України виховуються діти, гідні своїх славних предків, я не втрачаю надію, що слава козацька не помре, не поляже. Я вірю, що прийдуть часи, коли на заклик козацьких сурм під українські прапори і козацькі хоругви стануть тисячі справжніх синів і дочок України захистити свою неньку і відновити невмирущу славу дідів і прадідів».

На жаль, керівництво БСКВ із 2004 року почало ризиковану політичну гру, намагаючись отримати матеріальних дивідендів та змінюючи політичну орієнтацію і політичних патронів «як перчатки», що й привело до різкого відтоку з організації ряду керівників та рядових членів. На т.ч. акції, що намагається організувати БСКВ, підтримують небагато козаків, що свідчить про падіння авторитету цієї організації.

25. ЗАДНІСТРОВИЙ ОСЕРЕДОК – ЗАДНІСТРОВЕ ЗЕМЛЯЦТВО.

Задністровий осередок – згодом **Задністрове земляцтво.** Група вищих офіцерів 180-ї Кантемирівської дивізії (місто дислокації – Білгород–Дністровський) на чолі з її начальником штабу полковником Токаревим А.Є. організувала у 1990 році Задністрове козацьке земляцтво – складову частину Всесвітньої спілки козаків. Душею земляцтва був комендант Білгород-Дністровської залоги - полковник Слепухін М.0. До складу організації входили полковник Кучер В.В., підполковники Ломовцев Ю.0., Корнєв В.С., Некрасов П.М., Пронін С.В., капітан Антонов Г.В. - за посадами - командири полків, військовий прокурор...

Штабом земляцтва було розроблено цікавий документ – «Ідеологія козаччини», який слугував фундаментом для розробки статутів усіх наступних об'єднань козаків Задністров'я.

У 1991 році Україна виборола незалежність. Із незалежністю прийшло розуміння необхідності позаблокового існування держави і, як наслідок, - скорочення Збройних Сил: було розформовано 180-ту орденів Кутузова та Червоного Прапору Київську дивізію, а діяльністю Задністрового козацького земляцтва зацікавилася Служба Безпеки України – вищеперерахованих офіцерів було звільнено з армії. Залишившись без пенсій та квартир, колишні офіцери вимушені були шукати роботу та помешкання; багато хто з них виїхав за межі Одещини. Частина офіцерів-козаків залишилася вірною козацькій ідеї: маленький осередок Задністрового козацького земляцтва ще працював у 1996 році – до його отамана Слєпухіна М.0. зверталася рада отаманів козаків Петербурга.

В 1992 році за запрошенням князя В.В.Аргутинського-Долгорукого у Білгороді-Дністровському перебував отаман Союзу козаків Мартинов А.Г. До Союзу козаків входять як козаки з Росії та України, так й з усіх колишніх республік СРСР. Крім того, до нього входять й нащадки тих, хто за відомими причинами у двадцятих роках після завершення Громадянської війни повинні були покинути Батьківщину й оселитися за границею. Мета приїзду Мартинова А.Г. була – юридичне оформлення вже створеного земляцтва козаків для відродження історично утворених традицій загального буття, духовних та культурних традицій, укладу землекористуванням, методів господарювання, громадських та родинних звичаїв; підтримки й сприяння розвитку процесу культурного, соціального й економічного співробітництва й зближення народів, реалізації програми з виховання й освіти молодого покоління.

Білгород-Дністровським козацьким земляцтвом були встановлені відношення із Інформаційним Козацьким Центром (м. Санкт-Петербург). Центр сприяє бізнесу й має доступ до матеріалів в частині історії козацтва, його військ, станиць, що було доброю підтримкою діяльності Білгород-Дністровського земляцтва.

Поява Земляцтва у Білгороді-Дністровському наштовхнулася на супротив українського козацтва. В Одесі було обнародувано наказ №1 отамана Українського Чорноморського Подунай-Гуляйпільського козацтва В'ячеслава Лашкевича. Він, «вбачаючи небезпеку для соборності незалежної держави України», наказав, зокрема, «бути готовими дати відсіч будь–коли агресору ззовні або всередині Української держави». У своєму наказі В.Лашкевич ультимативно попередив начальника штабу Одеського військового округу, начальника Служби Безпеки України по області та представника Президента в Одеській області про те, що, коли вони не вживуть заходів до негайного розпуску «російського військового козацтва та депортації» його членів за межі України, то буде розпочато «прискорену підготовку до Всеукраїнської акції козацтва по витісненню цього «дворянського козацтва» у Придністров'є» (тут було змішано дві організації – Задністрове земляцтво й Буджацьке Січове козацьке військо).

Що ж викликало таку бурю протесту? Союз козаків, який очолив Олександр Гаврилович Мартинов, було створено у червні 1990 році. У Листопадовій декларації Рада отаманів – директивний орган Союзу – заявила урядам республік про недопустимість розвалу СРСР. У цьому ж документі українці йменуються малоросіянами, а в пункті 7 мовиться про відновлення козацьких військових формувань. Громадськістю Земляцтво було сприйнято як шукачі пригод, які озброїлися, щоб захищати «исконно русские земли», тим більше, що Кучер В.В. був хранителем зброї 180–ї дивізії.

5 вересня 1992 року в Білгороді-Дністровському на малому козацькому Кругу було засновано Дунайське козацтво, яке на території Бессарабії існувало на протязі століть. Ініціаторів відродження Дунайського козацтва – полковника Кучера В., підполковників Корнєва Ю., Некрасова Г., Ломовцева Ю., Глущенко, капітана Антонова Г. – було викликано до керівництва Одеського військового округу (генерал–лейтенант Радецький), «звинувачено в порушенні присяги та зраді Батьківщині» й звільнено з армії «за дискредитацію високого звання українського офіцера».

Ідеологія і стратегія Земляцтва. Із початку організації козацького руху в 1990 році поняття «політика» було виключено з лексикону козаків, як непотрібне, та ще й з поняттям «партія», як небезпечне. Таким чином, рух за відродження козацтва прийняв форму громадської організації, а не громадсько-політичної, що цілком влаштовувало існуючу тоді владу, що не бажала ділитися ні з ким цією владою. В цей час й була узаконена сторона, що визначила рамки, у яких повинно було рухатися козацтво у своєму розвитку. Ці рамки не давали козакам змоги утвердитися на своїй землі своїми традиційними формами влади. Широкі можливості вступу осіб до козацьких товариств без обмежень, осіб, які не мають необхідного козацького родоводу, козацької духовної та моральної особливості й других позитивних якостей, якими відрізняються козаки від других членів громади, створила у русі цілий ряд негативних явищ; ці явища, в якійсь мірі, викликали недовіру до козацтва із боку родових козаків й некозаччого населення, що мешкає на одній землі із козаками, які своїми моральними вчинками йшли в розріз із високою традиційною мораллю козаків.

Особливо потрібно відмітити випадковий підбір керівних органів козацтва. Це отаманський корпус, куди на Колах (Кругах) проривалися люди, які не відповідають вимогам посади отамана за своїм рівнем розвитку й за другими якостями. Це слідство вузького розуміння з боку вищого керівництва цілей та завдань ідеологічного виховання середньої отаманської ланки як основного організаційного та формуючого чинника дій козаків та їх масової свідомості, особливо в період відродження в первородній козацькій структурі – станиці, містечку, хуторі. Отаманський корпус не став достойним провідником козацької ідеології в силу своєї низької компетенції в питаннях політики, економіки, релігійно-морального виховання козаків.

Вплив «ідеологічної перековки», якою були охоплені всі шари населення СРСР, безумовно, необхідно було б нейтралізувати, особливо в усвідомленні отаманським корпусом своїй ідеології. Справа ця не проста, потребує вона матеріальних затрат, лекторських та викладацьких кадрів, які сповідують козацький спосіб життя, які добре знають історію, економіку, політику, право, філософію, підвалини православної віри та другі науки, що необхідні в повсякденній роботі отаманів з козаками та некозацькими мешканцями. На порядку денному стоїть питання організації подібного короткотермінового Козацького Університету, де б отамани й старшина могли, в залежності від рівня їх підготовки, за короткий термін отримати знання та й ідеологічний заряд.

Недооцінка в розробці та пропаганді козацької ідеології із боку вищих структур козацтва призвела до буксування на місці руху за відродження козацтва, малому приплину, або ж уплину козаків в існуючих громадах, розколу на Колах, альянсу деяких отаманів з лідерами мафіозних кіл, до послаблення дисципліни в лавах козацтва, прояві вчинків козаками, отаманами, що не відповідають високій козацькій моралі, до викривлення трактування провінційними «козацькими істориками» ролі й завдань відроджуваного козацтва, що викликає в суспільстві серед некозацького населення нерозуміння такого феномену, яким є для держави козацтво.

Відсутність чіткої, хоча б коротко сформульованої козацької ідеології, свого добре налагодженого пропагандистського апарату, своїй преси дає можливість антикозацьким силам на всіх рівнях в різних виданнях, в правоохоронних органах та владних структурах вести скажену атаку на козацтво, використовуючи найменші негативні явища та факти, що проявляються в козацькому русі.

Необхідно відмітити, що провідниками й розповсюджувачами козацької ідеології можуть бути козаки, добре освічені, із високим інтелектом, які віддані справі відродження козацтва, а не випадкові люди із низьким освітнім рівнем. Але, на жаль, оглядаючись на моду і не дивлячись на сутність розвитку козацької ідеології з її високими принципами у справі становлення козацтва та виконання перспективних планів життєдіяльності козацької громади, у відділах з'явилися заступники отаманів з ідеології, які досить смутно уявляють свої обов'язки та в силу свого рівня знань не можуть бути корисними у цій важливій для сучасного козацтва сфері.

Багато хто не розуміє важливості для відродженого козацтва мати таку сильну зброю впливу на соціальну психологію козацької громади, впливати на політику держави за допомогою своєї ідеології. Чи ми втратили віру в реальні можливості відродження козацтва, чи ми чекаємо «княжої милості», щоб нас зарахували на державну службу із харчами та одностроєм? Чи ми боїмося, що своя програма відродження, заснована на постулатах козацької ідеології, може викликати гнів у провладних структур? Або, намагаючись витравити з своєї свідомості ідеологію антикозацтва, яка, треба признатись, були сильна й нам здавалася досить переконливою, сьогодні боїмося самого слова «ідеологія», в якому політика, економіка, духовність, мораль, культура, право, філософія потребують обґрунтованості й ув'язки із законами та життям суспільства?

Приклад рішення лише одного аспекту ідеології – політики, в якому основне – влада, дає множину непередбачуваних перепон козакам при ведені традиційного козацького самоврядування. Цей шлях від рад, голів адміністрацій до отаманського правління.

Потрібні козакам в досягненні успіху й чітко розроблені ідеологічні постулати, щоб вони йшли до влади не навсліпки, потрапляючи до безкінечних правових «капканів», вправно розставлених на їх шляху чиновниками провладних структур.

Яка б не була козацька ідеологія для сприймання владою, якщо її основи будуть розроблені із відповідністю із законами держави й традиціями козацтва, що не приносять шкоди чесним людям громадськості, вона стане провідною зіркою на шляху відродження козацтва й допоможе багатьом козацьким громадам отримати упевненість в своїх діях.

Стратегія козацтва: **вистояти, зберегтися, перемогти**.

Найближче наше завдання – **вистояти**.

Що ж таке вистояти? Це уникнути спокуси можливості легких заробітків. Проявити стійкість під тиском й погрозами, зберегти дисципліну, не піддаватись загальному занепаду духу та розложеною, зберегти єдність, безжалісно викривати зрадників, укорінену агентуру, яка працює на розкол під благовидними привидами заміни отаманів на більш достойних, ділення козаків за різними признаками: червоний-білий, реєстровий-нереєстровий.

Сила ж наша у єдності, координації дій, єдиній політиці. Тільки це змушує їх рахуватися з нами.

Дуже важливо зберегти честь та совість Козацтва. Вистояти під ударами індивідуальних репресій проти вождів козацтва на різних рівнях. Вистояти й не допустити розчленення козацтва.

Ми зобов'язані нічим не сприяти діям руйнивиків Вітчизни, а при можливості всіляко їм протидіяти, викликаючи народне обурення.

Ми повинні постійно ставити перед владою всіх рівнів безліч питань. На кожну їх вимогу виявляти повну готовність, але одночасно висувати десять-двадцять об'єктивних розумних вимог виконання цих вимог. Гра ніколи не повинна йти у одні ворота. Ми не можемо собі дозволити ковтати мовчки всіляке безглуздя, яке виходить від чиновників. Діяти належить тільки так, якщо завтра ми не хочемо стати катами свого народу за жменю зеленої бумаги.

Вистояти – скорішим чином створити загони територіальної самооборони. Мова йде про життя та смерть мільйонів людей. Одночасно треба всюди говорити, що ми готуємося до державної служби (що є чистою правдою). Й у нас немає ніяких незаконних збройних формувань, тільки дружини охорони порядку, охоронні структури, велика кількість аматорів-охотників із помповими рушницями (далі все скоро прийде).

Завжди ми повинні показувати населенню, що діємо в їх інтересах, що ми єдиний їх захист від свавілля та беззаконня вже офіційно діючих банд.

Міліція, регіональні управління, а особливо прикордонники та армія повинні бачити в нас союзників, опору та резерв. Конфліктні ситуації, а їх будуть провокувати наші вороги, повинні швидко вирішуватися особистими контактами з офіцерами-козаками та чесними офіцерами-патріотами. Такі є, їх багато. Налагоджуйте терміново зв'язки. Тільки в такому напрямі будь-яка провокація отримає швидке мирне розв'язання.

Зберегтися.

На даному етапі у державній машині, яка валиться, нам запропонувати нема чого. Більшості панів, які займають високі посади (треба знати, що значна частина їх слугує не Батьківщині, а ворогам), ми кістка поперек горла, від якої хотілося б поскоріше звільнитися. Дуже ми їм заважаємо.

Питання про державну службу ми самі підняли супротив їх бажання та намірів. Ось і намагаються вони саму ідею служіння так викривити, щоб, з одного боку, козацтво заплямувати, створив під виглядом козацьких загонів найманих катів з безрідної швалі, яка втратила корені, що за малі гроші на все піде; з другого боку, намагаються неприйнятними умовами назавжди відштовхнути справжніх козаків від бажання служити й працювати на своїй землі, заразом натравити на козаків всіх, указуючи пальцем, дивіться, вони опричники нові, льгот-привілеїв нахапали (хоча це брехня), й проти народу.

Чим скоріше зрозуміємо, що з нами грають нечесно, що при такому розкладі ми завжди у програші, тим скоріше зрозуміємо, що не потрібні, шкідливі ми руйнівнікам держави, що скоро будемо дуже потрібні його відновникам. Вони йдуть. Будемо потрібні, якщо до тої пори не витратимо себе, не заплямуємо по вуха так, що через два-три роки від нас нормальні люди будуть шарахатися.

Зберегтися ми повинні в ім'я минулого й прийдешнього. Але як? По-перше, зберігаючи єдність. Доки ми разом – доти ми непереможні. Мати єдину козацьку організацію, єдиного для всього козацтва виборного отамана (гетьмана), єдиний виконавчий орган – правління, посилене представниками з місць. Деякі пропонують назвати його козацьким урядом. Мати законодавчий орган, що регулярно збирається, - Раду отаманів, який визначає єдину політику. Вести активну політичну діяльність, всіляко показуючи широким верствам населення, що діємо ми на благо держави та народу.

Ми не повинні відштовхувати ініціативи державних структур, що направлені на організацію державної служби козацтва. Однак, ми повинні вимагати, щоб ініціативи ці відповідали інтересам як держави, так і козацтва. Не треба впадати в ідіотичну радість при появі чергових сфабрикованих для підриві ідеї служіння козацтва документів, про які їх творці знають, що вони нічого нікому не дають й залишаться на бумазі. При всьому цьому треба зберігати спокій. Наша візьме.

Важливо усвідомити: ми всі козаки і всі рівноправні. Кожен повинен робити свою справу: один служить, взявши зобов'язання державної служби для себе через військо, але він козак війська – великого організму, який, в свою чергу, частка цілого – Козацтва; другий працює на заводі, обробляє землю, сіє, дітей виховує, у Храмі служить, службу несе в правлінні війська, відділу, краю, станиці.

Без другого не буде повноцінного першого. Так було в Козацтві завжди. Не можна сьогодні лукавим нашім супостатам дати виділити першого й забути другого. Це буде кінцем Козацтва й початком становленням під видом Козацтва найманства. Дуже сьогодні цього хочуть «доброзичливці» в державних структурах.

Головне завдання – **перемогти**! Перемогти в повному об'єму. Перемогти для нас не є прийняти з поклоном невідомо що. Перемогти для нас – зайняти те саме місце в системі державних відношень, яке займали наші діди до розкозачування.

Нехай нас не обвинувачують у тому, що ми вимагаємо для себе чогось особливого. на заводі, обробляє землю, сіє, дітей виховує, у Храмі служить, службу несе в правлінні війська, відділу, краю, станиці.

Без другого не буде повноцінного першого. Так було в Козацтві завжди. Ми вимагаємо в інтересах держави століттями встановленої і діючої системи державного служіння народу-козацтва. Народу, який при нормальному державному підході надійно прикриє кордони, зніме загрозу сепаратизму, дасть дуже значну кількість сільськогосподарської продукції, якщо буде впевнений, що земля ця його, військова.

Ми переможемо, браття! Переможемо, якщо встоїмо перед спокусою отримати подачку, зрадити великій справі повного становлення козацтва. Нехай кожний пам'ятає й знає, що шлях, по якому ми з вами йдемо за волею Господа нашого, не гра в козачків-отаманчиків. Тут немає більше місця вибору між «хочу-не хочу». Є жорстке «треба». Треба сьогодні триматися всім разом, йти всім разом до кращої долі задля нас всіх.

Зуміють нас обдурити, привабити, роздрібнити – ніщо нас не спасе и прощення в віках не буде. До речі, вороги тільки й чекають нашого розбрату. Поодинці задавлять кожне військо, відділ, край, земляцтво. Ніколи вони не простять нам нашого козацького духу, ніколи не приймуть й не нагородять навіть зрадників. Зрадників вони теж покарають вже за те, що посміли форму надіти й називатися козаками. Ненависні ми руйнівникам всі без винятку. Так що даремно деякі плазуни метуть хвостом в приймальнях у демократичних начальників й даремно ті, що сидять в президіях на з'їздах демократів гадають, що ці демони їх за своїх тримають. Все до пори. Доки ми сильні, вони й маріонеток-клоунів вітають.

Дуже важливо думати про нашу зміну. Козачат в нас мало й це дійсно велика біда. Ворог робить ставку ще й на наше вимирання. Крім того, що ми дуже мало зважаємо на молодь, а це злочин, народжуваність на козацьких землях така, що

через десять-п’ятнадцять років в державі стане в десять раз менше козаків. Думайте, брати! Можлива перемога, але якщо всього доб’ємося , то для кого?

І все ж знаємо: **вистоїмо, збережемося, переможемо!**

26. ЗАДНІСТРОВА ПАЛАНКА – БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКА ПАЛАНКА – БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКЕ МІЖРАЙОННЕ КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО ПАСІЧНИКІВ – БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКЕ МІЖРАЙОННЕ ПАЛАНКОВЕ КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО.

Задністрова паланка - згодом **Білгород-Дністровська паланка,** далі **Білгород-Дністровське міжрайонне козацьке товариство пасічників – Білгород-Дністровське міжрайонне паланкове козацьке товариство.** Білгород-Дністровське паланкове товариство козаків-пасічників очолював Леонід Городецький - військовий пенсіонер. Паланка входила до складу Українського Чорноморського Гуляйпільського козацтва, але з розколом обласної (крайової) організації УЧГПК на дві організації - Чорноморське Гуляйпільське козацтво та Звичаєве козацтво, отримала автономію. На відміну від інших козацьких організацій, в паланці ніколи не було розбрату; паланкова старшина завжди спокійно й розважливо вирішувала всі суперечки між козаками і не доводила ці суперечки до розколу. У життєдіяльності громадської організації дуже важлива роль керівництва та старійшин, і в цьому паланці дуже пощастило, що в керівництві та раді старійшин були такі особи, як Городецький Леонід, Маринеску Микола, Тимофєєв Валерій - люди, які пройшли школу керівництва громадами, організаціями, установами, працюючи головами сільрад, директорами шкіл, профспілковими та партійними лідерами; особи, що мали вже звичку приймати рішення та відповідати перед загалом за ці рішення.

Білгород-Дністровська паланка входила до складу Українського козацтва (перший Гетьман УК В'ячеслав Чорновіл). Від Чорновіла група козаків паланки отримала перші козацькі нагороди - Хрести з мечами (вони були зроблені з пластмаси, трималися на синій стрічці, кріпилися швацькими шпильками); до речі в Україні тоді ще не було своїх державних нагород - орденів та медалей. Першим в паланці цей Хрест отримав Л. Городецький.

28 січня 1995 року отаманом Крайового товариства УЧПК Українського козацтва було дозволено Городецькому Леоніду Григоровичу утворити Білгород-Дністровську козацьку паланку УК.

15 жовтня 1996 року Генеральною канцелярією Українського козацтва було підтверджено, що Білгород-Дністровське міжрайонне козацьке товариство пасічників є складовою частиною міжнародної, оборонно-спортивної, національно-патріотичної громадської організації УК і в практичній діяльності керується її статутом.

2 березня 1999 року Білгород-Дністровською районною державною адміністрацією була розглянута заява від 23 лютого 1999 року про легалізацію шляхом письмового повідомлення Білгород-Дністровського паланкового козацького товариства. У відповідності із статтею 14 Закону України «Про об’єднання громадян» товариство було легалізовано районною державною адміністрацією. В книзі обліку громадських організацій козацьке товариство значиться за №13. Засновниками товариства є Городецький Леонід Григорович, Берлізов Андрій Максимович, Тимофєєв Валерій Якович.

26 лютого 1995 року загальними зборами Білгород-Дністровського міжрайонного товариства пасічників було затверджено статут, згідно якого Білгород-Дністровське міжрайонне товариство пасічників є складовою автономною, самодіяльною, самоконтрольованою регіональною паланкою (козацьким підрозділом) в складі Українського Чорноморського Подунай-Гуляйпільського козацтва.

Товариство наслідує історичні традиції Царичанського охочекомонного сердюцького полку Івана Мазепи. Значкові кольори товариства чорно-жовті.

В Білгород-Дністровське паланкове козацьке товариство входять:

Білгород-Дністровський отаманський курінь - м. Білгород-Дністровський, смт. Сергіївка, с-ще Затока, сс. Шабо, Прибережне, Кароліно-Бугаз.

Старокозацький курінь - сс. Старокозаче, Козацьке, Удобне, Полянка, Петрівка, Підгірне, Зеленівка. Отаман – Лісіцин Ігор Михайлович.

Руськоіванівський-Волонтирівський курінь - сс. Руська Іванівка, Дальнічени, Володимирівка, Чистоводне, Петропавлівка, Волонтирівка.

Адамівський курінь - сс. Адамівка, Овидівка, Благодатне, Черкеси, Софіївка, Привітне, Бритівка, Вигін, Розкішне, Монаші, Долинівка, Карналіївка, Олексіївка, Маразліївка. Отаман – Тимофєєв Валерій Якович.

Краснокосянський курінь - сс. Сухолужжя, Семенівка, Південне, Гончарівка, Андріївка, Молога, Випасне, Турлаки, Бикоза. Отаман – Кулик Василь Карпович.

Приморський курінь - сс. Приморське, Курортне, Біленьке, Миколаївка, Вольне, Великомар'янівка, Тузли, Широке, Дивізія, Костянтинівка. Отаман – Патроніка Іван Федорович.

Наказний Придністровський курінь - с. Паланка, мм. Бендери**,** Тирасполь. Отаман – Чудак Микола.

Основна мета сучасного етапу діяльності товариства – становлення організаційних низових структур в селах. Ця мета на погляд отамана товариства і районової старшини не досягнута з-за відсутності Закону про Українське козацтво, що в повній мірі не дає правових підстав для здійснення заходів цивілізованого втручання в порятунок нації та держави.

Характеристика паланкового товариства:

Отаман товариства – Городецький Леонід Григорович.

Товариство зареєстровано шляхом письмового повідомлення 02.03.1999 року. В книзі обліку громадських організацій товариство значиться за №13.

Статистичну звітність товариство не веде, оскільки не є юридичною особою.

Структура паланкового товариства не передбачає обов'язкового функціонування низових осередків в межах адміністративних кордонів. Шляхом повідомлення зареєстровані осередки в сільських радах за №2 в Старокозаччому 02.06.1997 року та за №2 28.02.2000 року в Адамівці школи джур та дан дитячо-юнацької організації «Молода Січ», а також за №1 28.02.2000 року Адамівський курінь Українського козацтва. Решта низових осередків ще знаходяться в стані організаційного формування.

Загальна кількість членів товариства – 1399 чол. Чисельність товариства обліковується згідно з поданими заявами паланковою канцелярією в компуті (реєстровому списку).

Товариство організувало пункт козацького самозабезпечення. Його функції зараз передаються новоорганізованому підприємству «Козацька справа», яке уповноважене отаманом товариства виконувати ті ж самі завдання, аби господарська діяльність козаків не суперечила Закону про об'єднання громадян. Товариство організовує можливість населенню (пенсіонерам, інвалідам, учасникам бойових дій, багатодітним родинам) придбати вугілля за цінами на 25-30% дешевшими, ніж на місцевому ринку палива, заохочуючи до фактичноїдоброчинності козацькі комерційні структури.

Грошові надходження в бюджет товариства складаються з членських внесків, які визначені зборами районової Ради в розмірі 2 гривні 50 копійок на рік. На ці кошти здійснюється аренда приміщень для паланкової канцелярії, забезпечується діяльність перукарні з безоплатним обслуговуванням пенсіонерів, інвалідів, учасників бойових дій, багатодітних, дітей-сиріт. Оперативний облік коштів та облік чисельності членів товариства здійснюється на основі записів в книзі сплати членських внесків до першої половини року, пізніше книга передається до крайової канцелярії, яка до вересня проводить бухгалтерський облік надходження коштів І звітує про це Генеральному скарбничому.

Про діяльність товариства майже щомісячно отаман товариства інформує місцеві засоби інформації, вони охоче здійснюють публікації, Іноді роблять помилки трактовного характеру, щоправда позитивного змісту.

Товариство використовує історичний гербовий знак війська Гетьмана П.Орлика, нащадками традицій якого себе вважає.

Форма паланкового товариства: кашкети парадно-вихідні старого зразку; мундир і брюки парадно-вихідні кольору морської хвилі; мундир та спідниця кольору морської хвилі; сорочка захисного кольору; сорочки білого кольору старого зразка; пальто літнє офіцерське.

Військові посадові відзнаки згідно із Положенням УК про козацькі військові звання.

Козацьке товариство поставило собі за мету: створення вільної економічної зони в Затоці та Сергіївні шляхом залучення в наш регіон інвестицій з боку «білої меншини» Південно-Африканської республіки; об'єднання виконавчих структур міста та району для вирішення проблем зайнятості населення та для зменшення бюрократичних витрат; створення на базі діючих підприємств міста сільськогосподарських бригад самозабезпечення, відродження систем риборозведення в ериках Шаболата та в Дністровських плавнях; створення ферми з розведення страусів на основі бізнес-плану та існуючих технологічних ліній м'ясокомбіната; створення літніх дитячих та юнацьких таборів праці і відпочинку на кошти міжнародної програми ЮНЕСКО для скаутського руху; кооперація з сусідніми районами для заснування акціонерного позабюджетного фонду на будівництво газопроводу; будівництво протягом трьох місяців платформ та залізничного переїзду в районах вул. Сонячної та Південної; створення вільного від посередників ринку «Козацький привоз» та козацьких некомерційних магазинів розпродажу товарів першої необхідності для пільгового контингенту населення міста; створення пенітенціарної системи на основі самоврядування та самозабезпечення для використання трудового та духовного потенціалу мілких правопорушників; надання пільгових можливостей козацькому товариству для забезпечення населення дешевим та високоякісним вугіллям по цінам собівартості; першочергове надання соціальних гарантій ліквідаторам аварії на ЧАЕС, інвалідам та ветеранам воєн, пенсіонерам та багатодітним.

Один з видів діяльності - благодійні акції. Наприклад, у 1995 році було проведено благодійні козацькі розпродажі лікарських медів вищого ґатунку по цінах вдвічі нижчими від ринкових на Грецькій площі в місті Одесі.

Як йшли справи у козацтва? Це висвітлено у протоколах звітних зборів товариства:

1996. Перший раз товариство було представлене на Великій Раді Українського козацтва на Покрову в Києві. Фінансове становище тяжке: внески ледве покрили видатки. Товариство не мало інших, окрім внесків, прибутків - цього недостатньо для перспективного розвитку.

1997 рік. Придбано однострої та виготовлено козацькі хоругви. Створено духовий оркестр. Була спроба створити ринок "Козацький привоз.

Білгород-Дністровське козацьке товариство співпрацювало з Луганськими козацькими товариствами- Рішенням крайового отамана Лутанщини паном-товаришем Дудником було вислано товариству для забезпечення пенсіонерів, Інвалідів, багатодітних, учасників бойовик дій та Іншого пільгового контингенту населення міста та району високоякісне вугілля, ціною на 25% нижче прейскуранта.

1999 рік. За рік змінилася кардинально ситуація. В регіоні відбулася демонополізація послуг пасічникам. Вже більше півроку існує «Уголок пчеловода» в магазині «Спорттовари» в Білгороді-Дністровському, Став торгувати неофіційно інший. Товариство перестало бути монополістом на ринку послуг пасічникам. Це призвело до зменшень надходження внесків до товариства. Козацтво, яке забезпечувало можливість вижити, було порятунком для товариства пасічників.

Товариство постачає вугілля малозабезпеченим. Своїх оборотних коштів не має. Замість них - кошти людей, які здавали наперед гроші на вугілля. Постачальники ж завжди залишали борг (за доставку) до наступних вагонів з вугіллям. Найшлися зависники з колишніх керівників «Козацької застави», їх кляузи у всі інстанції призвели до тимчасової затримки останнього вагона з вугіллям. Відкрито козацьке транспортне агентство, яке забезпечує населення по собівартості. Буде ремонтно-будівельна група для обслуговування інвалідів-пенсіонерів по собівартості. Для обслуговування цих проектів створено і оформлено підприємство «Козацька справа».

1998 рік. Виконуючи Указ Президента «Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва» Білгород-Дністровське козацьке товариство вирішило увіковічити пам'ять полеглих козаків, які загинули за справ визволення цього краю. Для цього було запропоновано встановити пам'ятник у вигляді чорних гранітових каменів із зображенням у білому мармурі православного та козацького хрестів перед олтарем зруйнованої турками християнської церкви на території Білгород-Дністровської фортеці. Дійсно, запорізькі та українські козаки неодноразово брали штурмом Акерманську фортецю, яка знаходилася під владою турків (1517, 1541, 1574, 1575-1576, 1589, 1595, 1609, 1621, 1659, 1664, 1671, 1673, 1684, 1686, 1691, 1693 роках). В районі Акерману відомо декілька козацьких поселень. Окрім того, при захваті Акерману у 1787 році російськими військами, в їхньому складі, окрім донських козаків, приймали участь і бурські українські козаки. На встановлення пам'ятника дали згоду начальник управління охорони нерухомих об'єктів культурної спадщини В.Палієнко (до речі, Палієнко починав свою трудову діяльність директором БК с.Адамівка), завідуюча відділом археології Північно-західного Причорномор'я інституту археології НАНУ Т.Самойлова. Згідно з попередньою домовленістю з міськвиконкомом та православною церквою у місті було проведено хресний хід для освячення цього пам'ятника. Це дійство зівпало з святом пасічників - Святом Спаса, а також з Днем Незалежності України. Козацьке товариство активно приймало участь у проведенні свят. Це було висвітлено в міській пресі.

Не була вирішена проблема зі збутом меду, який накопичився у пасічників. Посередницька фірма «Сардіс» хотіла взяти вагон меду, але виникли сумніви відносно надійності їхніх російських партнерів на Крайній Півночі. Взагалі з пасічництвом постало більше проблем, аніж прибутків. Ще 2 роки тому виникла волокита з ветеринарним обстеженням пасік. Була публікація Городецького Леоніда в журналі «Пасіка» з цього приводу, яка була підтримана Інститутом бджільництва їм. Прокоповича. Але департамент з держветмедицини «став в позу» і тарифи не змінив 1 не змінив норми обстеження. Але частково ця проблема таки вирішилася. Міська станція ветслужби і головний лікар згодились збирати 10% від загальної чисельності пасіки, а не 30%. Пасіки - це матеріальна основа козацького товариства. Коли є діло загальне і більш-менш вигідне для об'єднання людей, то такої структури об'єднання виживають. Чого зникли товариства пасічників в районах. Бо в основі діяльності цих товариств була зацікавленість керівництва лише в своїх Інтересах, а вигоди пасічникам там не було. У міжрайонному козацькому товаристві склалося по Іншому тому, що козацтво поставило стріху, а пасічники охоче під ту стріху стали; дехто з опаскою та недовірою, з смішками. Сьогодні товариство задовольняє інтереси як пасічників, так і козаків, а найбільше тих пасічників, які взяли на свої плечі обов'язки козака. Сьогодні від декого можна почути таке: «Я, мов, чистий козак, а козаки-пасічники - ні те, ні се». Але товариство пасічників стало основою козацтва в цьому краї, і низький уклін тим пасічникам, які не поцуралися стати під погони з хрестами.

З'явилися негаразди з узгодженням діяльності між паланковим товариством і їхніми автономним міським козацьким Кошем. Виникли великі проблеми з ринком «Козацький привоз». Було вкладено в діло багато коштів, але все зупинилося «нагорі». 31 жовтня делегація з 60-ти чоловік була на Великій Раді в Києві, на виборах нового гетьмана. Козаки повезли з собою 20-теро дітей, мало підготовлених

до козацької справи. Але поїздка до Києва стала поштовхом до розвитку джурового руху в Адамівці. Зараз ці діти, прекрасно екіпіровані, морально готові до козацької справи.

Водночас заглохла робота з джурами в Випасному, де козацькою роботою завідував Валерій Гавриленко. Він поступив в військову Академію в Києві. Зараз, за допомогою козака товариства пасічників, депутата райради Івана Хоменка, вдалося залучити до цієї справи вчителя цієї ж школи і діяльність осередка джурового відновилась. Звичайно, потрібна підтримка козацького товариства, бо іншої немає – ні від влади, ні від керівництва району. Але, навіть при цих умовах, створювалися школи джур на Вигоні та Байрамчі. В Старокозаччому в діяльності школи джур настав деякий спад. І не вина в цьому курінного отамана Лісіцина Ігоря Михайловича. На одному ентузіазмі працювати 4 роки – тяжко. До речі, ним розроблено положення про козацький роз'їзд. Ця розробка оцінена Генеральною канцелярією як така, що не потребує опрацювання. Це саме і щодо розробок по джуровій програмі.

Кличуть товариство до школи, як це трапилося в Костянтинівці. Звичайно, там попередньо була наведена відповідна робота нашого наказного осавула роз'їздної служби Анатолія Майстра. Після бесіди з школярами зібралися жителі села, козаки мали з ними бесіду. Після візиту козаків там створена народна дружина козацького роз'їзду, яка взялась утримувати на основі самоврядності громадський правопорядок в селі. Членам цієї дружини видані посвідчення позаштатних працівників міліції.

Є проблеми взаємин з крайовим отаманом. По словам Городецького, їхні взаємини особисті – нормальні, але як з отаманом складні і не можуть бути простими. Бо в крайовій організації дійшло до того, що ті люди, які відроджували козацтво в Одесі і області, лишилися поза офіційним козацтвом. Багато хто з нових хоче використати козацтво як ширму для особистих амбіцій. Хоча такий гріх є з обох сторін. Комерція стала водорозділом між новими і старими козаками Одещини.

1999 рік. З'явилася кінноспортивна група, тренером якої працює Невольниченко Юрій Олексійович. Вона знаходиться в Старокозачому колгоспі «Вільне козацтво». Олексій Невольниченко один з перших в Україні став на шлях відродження козацтва. Сам з старовинного козацького роду, майстер спорту міжнародного класу з кінного спорту, талановитий тренер, серцем і душею відданий козацькій справі. Таких людей зараз мало: джигітовка, виїздка, уміння володіти козацькою зброєю.

БІлгород-Дністровське міжрайонове козацьке товариство Українського Задністрового козацтва співпрацює з БІлгород-Дністровською організацією КУНу. У 1999 році вони випустили спільний меморандум**.**

Нинішні події в Україні набули занадто драматичного розвитку. Вбито лідера найбільшої політичної національно-патріотичної партії В'ячеслава Чорновіла, сам РУХ розколотий діями ворожих Україні сил.

Ворожі внутрішні антиукраїнські сили перейшли до активних конкретних практичних дій по ліквідації незалежності демократичної Україниі. На сьогоднішній день українське козацтво є єдиною організованою військовою силою, яка е в керівництві, цілком стоїть на національно-патріотичних позиціях... Виходячи з цього, було запропоновано розробити та надати всім козацьким отаманам (до котрих є безсумнівна довіра) секретну директиву для розробки можливих варіантів нейтралізації вороже налаштованих.

2000 рік. Білгород-Дністровське міжрайонне козацьке товариство разом з організаціями національно-державницького спрямування міста звернулося з меморандумом до президента України у зв'язку з складенням надзвичайної ситуації в місті. В меморандумі була висунена вимога ввести в Білгороді-Дністровському, за прикладом Одеси, а також Василькова Київської області президентське правління для реального становлення української державної влади до 2002 року (тобто до кінця терміну повноважень вибулого міського голови, покійного А.Лук'янова). Було також

запропоновано призначити на цю посаду (мера міста) голову місцевої організації НРУ, голову міської спілки репресованих і політв'язнів Павла Отченашенка.

26.II.2001 року Старшинською Радою була затверджена програма діяльності Б-Дністровського міжрайонного (паланкового) козацького товариства: 1. Продовжувати виконання програми козацько-лицарського виховання в сільських школах: Староцаричанській, Адамівській, Молозькій. Залучити до цієї програми Староказацьку школу після примусової перерви, пов'язаної з від'їздом з села осавула Лісіцина. 2. Добитися збереження права носити існуючі в товаристві однострої, встановлені в часи гетьманства Муляви. Добиватися поновлення історичної традиції українських козаків визначати лише виборні посади. 3. Якщо є кандидат з козаків на посаду «воєнрука», то людина, яка не займається військово-патріотичним вихованням, а лише викладає предмет, повинна підлягати конкурсній переатестації достроково до укладеного контракту. 4. Визначити правові засади шефського контроля козаків над військовослужбовцями строкової служби задля ліквідації в армії «дідовщини», поборів, корупції, крадіжок продовольства в столових, кухнях та на складах в бригаді Б-Дністровського гарнізону. 5. Передати на додатковій громадській контроль Б-Дністровському міжрайонному козацькому товариству прокордонну з Молдовою смугу шириною в 20км в Б-Дністровському районі. У випадку виявлення контрабанди залишати в розпорядженні козацької громади 10% конфісковано товару. Надати спеціально підготовленим козакам товариства затримувати для перевірки відповідності деклараціям вантажів, які вже пройшли митний контроль (для ліквідації корупції на митницях). Надати козацьким народним дружинам, козацьким роз'їздам статуту позаштатних співробітників МВС. 6. Передати Б-Дністровському кошовому товариству в розпорядження охорону та рекреацію природного середовища Задністровських плавнів, території колишнього поселення Мокрі Чаїри. 7. Відновити зруйнований антиукраїнською місцевою владою в 1999 році встановлений пам'ятний знак на місці православної козацької церкви в Б-Дністровській фортеці. 8. Надати статуту історичної пам'ятки козацькому престолу-хресту козацької новобогородицької слободи в с. Нова Царичанка. 9. Надати козакам Б-Дністровського міжрайонного і кошового товариства право шефства над фортецею, грецькою (Івано-Предтеченською) церквою у м. Білгород-Дністровському. 10. Упорядкувати козацькі лицарські та родові намогильники та козацькі хрести на цвинтарях сіл Старокозаче та Стара Царичанка. 11. Надати програми козацько-лицарського виховання розробленій полковником В. Тимофєєвим, статуту обов'язкової для військово-патріотичного виховання серед учнівської (шкільної) молоді, фінансувати роботу керівників джурових шкіл в системі Б-Дністровського райВОО. 12. Надати (узаконити) статус «козацький» церковному хору Покровської церкви села Стара Царичанка з врученням регенту хора відповідної грамоти. 13. Дослідити історію Задністрового та Задунайського козацтва з турецьких та румунських архівних джерел (використовуючи через Інтернет фонди Стамбульської та Бухарестської національної бібліотек). 14. Ввести вимогу про призначення на посаду викладача допризовної підготовки в школах членів козацьких організацій, або таких, які отримали рекомендацію-характеристику від козацької національно-патріотичної організіції. 15. Здійснювати видання літератури з історії та розвитку сучасного Задністрового козацтва. 16. Забезпечити підготовку та випуск в друк кольорових портретів гетьманів України та героїв боротьби за свободу і незалежність України, визначних політичних громадських діячив і діячив мистецтва, культури та літератури (для шкіл, військових світлиць). 17. Створити короткометражні документальні фільми з всесвітньої історії козацтва, українського козацтва, січового стрілецтва УПА. 18. Ввести в с. Стара Царичанка Б-Дністровського району штатну посаду інструктора-тренера верхової їзди при відділі молодіжної політики та спорту райадміністрації. 19. Внести до туристичних маршрутів Б-Дністровську фортецю, залишки села Мокрі Чаїри, огляд єриків і плавнів, де господарювали на ловах козаки Задністров'я. 20. Створити сітку некомерційних пунктів козацького самозабезпечення

товарами народного споживання за цінами собівартості (положення розроблене Б-Дністровськими міжрайонним та кошовими козацтвом. 21. Інвестувати вітчизняними кредиторами на основі бізнес-проекту освоєння єриків та озер Дністровських плавень, а також озера Шаболат для відновлення історичних козацьких ловів та розведення кефалі і лобаса. 22. Підготувати і видати книгу-посібник по конярству, верховій виїздці, по виготовленню збруї, сідел та упряжі. 23. Профінансувати розробку програми, функціонування заповідника на місці колишнього козацького поселення Мокрі Чаїри в плавнях Дністровського лиману. 24. Підтримати матеріально і організаційно діяльність наказного Придністровського козацького куреня Білгород-Дністровського міжрайонного козацького товариства в містах Бендери та Тирасполь Молдови.

Відповідно з рішенням зборів Старшинської Ради Білгород-Дністровського міжрайонного козацького товариства козака Чудака Миколу Дмитровича призначено наказним курінним отаманом на створення куреня Українського козацтва в містах Бендери та Тирасполі, а також в околичних селах Придністров'я та Задністров'я в місцях історичного заселення Молдови українськими козаками.

На жаль, із від'їздом на проживання до Старої Царичанки отамана Л.Городецького (2004 рік), активна діяльність паланки призупинилась, а згодом й зовсім згасла; більшість козаків поповнила лави інших організацій – Задністрової Січі, Кошу, Окремого куреню.

27. СВЯТКУВАННЯ 500-РІЧЧЯ ЗАПОРОЗЬКОГО КОЗАЦТВА.

Відзначення 500-ліття Запорозького козацтва - масовий історико-просвітницький захід Народного Руху України у 1990 р. Відзначення відбувалося у Дніпропетровській та Запорізькій областях 1-5 серпня. Загальна кількість учасників святкування за різними оцінками від 300 до 500 тис. чол. Численні делегації були від усіх областей України включно з Кримською.

Основні організатори свята: Народний Рух України таТовариство української мови імені Т.Г.Шевченка. Допомогу в організації Свята Козацької Слави надали ряд місцевих адміністрацій, зокрема Дніпропетровщини та м.Запоріжжя, Нікополя.

Основні заходи: 1 серпня — вшанування пам'яті дослідника Січі академіка Дмитра Івановича Яворницького в Дніпропетровську (Січеславі); 2 серпня — розташування делегацій всіх областей України і Кубанського козацтва на Олексіївській затоці Дніпра в наметовому таборі; 3 серпня — наукова конференція з історії Запорозької Січі в Нікополі. Походи, концерти, урочисті мітинги на майданах та стадіонах; 4 серпня — вшанування пам'яті уславленого Кошового Запорожської Січі Івана Сірка. Відкриття пам'ятного хреста на Могилі Пам'яті; 5 серпня — свято на острові Хортиця — колисці запорозького козацтва, де мав залоги ще князь Дмитро Вишневецький (Байда). Хід по Запоріжжю та Велика ватра на березі Дніпра.

Загальна кількість учасників свят на Олексіївській затоці Дніпра (неподалік колишньої Чортомлицької Січі) сягнула 300 тис. чол. Надзвичайною подією стало насипання Могили Пам'яті, яке велося за старим козацьким звичаєм всіма учасниками зібрання. Всі делегації привезли на Запорожжя землі зі своїх країв і заклали її в єдину Могилу Пам'яті. У Запоріжжі, на Хортиці свято сягло свого піку. Великий Хід по Запоріжжю зібрав близько 500 тис. чол. Брала участь у відзначеннях й наша делегація у складі В.Тимофєєва, В.Гуцана, В.Гончарова.

28. ДЕНЬ КОЗАКІВ ПІВДНЯ БЕСАРАБІЇ.

День Покрови Богородиці - 14 жовтня 1990 року – храмове свято села Муравльовки на Ізмаїльщині готувалося з розмахом – центр старообрядства-липованства та некрасівського козацтва на півдні України святкував ювілей. На свято з'їхались козаки – некрасівці, запорожці-задунайці, мазепинці (Ізмаїльській,

Кілійський, Саратський, Татарбунарський, Білгород-Дністровський райони). Отець Акакій (місцевий священик) відслужив святкову службу, далі – спортивні змагання, ярмарок, а ввечері – святковий концерт та святкова вечеря. На святі була присутня делегація АОК у особі її отамана – В.Тимофєєва.

Знайшов вірші, які написав у 1978 році; вони про липованство-козацтво-некрасівство…

ПРАДЕД ЕФРЕМ

В тысяча девятьсот двадцать пятом, по весне
прадед Ефрем
(муравель-казак-липованин)
землю передал сыновьям-крестьянам
оставив кантер, сад марабелек,
плантацию новака, бабайки, гундер, куючку, матулу и вентеря,
шашку и шапку казацкую…
Было прадеду тогда пятьдесят…
К заутрене дед возвращался с лимана
(лиман снабжал рыбаков без обмана):
рыбешка к макачке, на юшку, на продаж
(в те годы ее продавали «за что дашь»).
Шаран на засолку.
За леи – обновку.
Бабка меняла чилим за гутули.
Дед штопал матулы.
К обеду
полили клетку картошки:
кирганского Антошки
дулап
воду давал.
Прадед по плесам ставил вентеря,
(дед с ним спорил, но зря:
подул горяк –
рыбацкий ветряк –
завтра будет рыба
к обеду).
Комары в камышах зудели весь день,
Собака хавалась в тень…
Лягушки заквакали…
Время вечери…
Крестились на образа размеренно.
Ели-пили умеренно.
Хлеб из печи -
молитву речи.
Борщ в чугунке на гарнушке,
юшка,
манджя, мундера из печки, маканка, макачка
(помидор, перец, краснопера иль щучка),
шаран, саламур, рак,
неразбавленный новак
и песня про казака,
который скакал через долину.
(Юный дед корчит потешную мину
и прадед дает ему «леща»).
Гришка, Ларька, Яшка и Грунька на печи пищат:

«Напрасно ты, казак, стремишься,
Напрасно мучаешь коня.
Тебе казачка изменила
Другому сердце отдала…»
Темно…
Спят…
Прабабка кладет пред иконой поклоны:
«Господи, помирать скоро
мне.
Прости рабу Божию – дай легкую смерть –
как бабке Фросе…
Храни Ефрема:
он по правде жил, не греша.
Бездельников не любил,
бездельников не растил…
Господи, храни Ефрема…»
Прадед прожил еще тридцать лет…
В неделю прадед, кряхтя,
лез за образа:
там хранил
заветные книги.
Читал вслух из Житий святых, из Псалтыря, пел из Восьмигласов да казацкие песни,
а потом писал в Часослове, карандаш мусоля:
«Лета 1923 у Тимофея Бахмутова Настасья народилась,
Светлана Федорова и Аверя Тимофеев венчались,
преставилась раба Божия Анна Давыдова,
седни туман зело густ был,
рыба вяло шла
в вентеря,
апосля обедни
солнце с кругами на небе,
видать, к землипотрясениям…»
Вот так жил прадед Ефрем и не мучили его мысли
о жизни смысле…
Он просто жил…

ПРАДЕД ДАВЫД

Как должен жить казак,
возрожденный к свету и счастью?
Душу – Богу!
Жизнь – Отчизне!
Серце – людям!
Честь – никому!
Станичное устройство: управа с канцелярией,
казацкое училище
да местный гарнизон.
Хозяйственные будни: земля под пашню, выпас,
под огороды, садики, под виноград «новак»;
лиман, где всем ватагам
определить по плесу,
всем улицам – кирганы
и - под полив - дулап.

Высокое - духовное –
Храм Божий –
староверовский;
Игнатия Заветы:
честь-воля
казака.
Семья:
бабуля, матушка
(отец погиб в турецкую),
детей охапка – пятеро,
а женка – половчаночка…
И праздник наш -
казацкий,
осенний – звонко-сабельный,
где атаман пред обчеством должон держать отчет…
Январь, год восемнадцатый…
Три сотни регулярных
на пять
казацких
шашек…
Нашел в архивах:
«Расстрелян за вооруженное сопротивление румынским войскам…
Население же Муравлевки-Дирекю в назидание перепорото плетьми»…
Безбоязненно, красиво, стремительно -
жил прадед Давыд –
атаман станицы Муравлянки –
казак-муравель…

29. «КОЗАЦЬКИЙ ВІСНИК » (1991-1998; 1998-2015).

1991-1998 роки. Рукописний орган Адамівського осередку козацтва. Почав випускатися з жовтня 1991 року. Редактор В.Тимофєєв. Перші три роки «Вісник» розмножувався під копірку. З 1994 року в м. Білгороді-Дністровському почала працювати філія копір-центру СП «Петрекс» й розмножували газету (з оригіналу) вже там. Всього вийшло 14 номерів формату А4:2. Останні три номері вийшли із фотографіями (останній номер вийшов у березні 1998 року). Тираж газети не перевищував 20 екземлярів.

«Козацький вісник» виконував функції листівки під гаслом «Прочитай та передай товаришу». У «Віснику» розміщувалися матеріали теоретично-інформаційного змісту для широкого обговорення: Програмний документ Адамівського Осередку Козацтва, Положення про Козацьку школу «Джур», Положення про Клейноди АОК, Козацькі заповіді, Положення про Козацьке тілодуховиховання, Правила поведінки Козака, Положення про Добровільну Козацьку Дружину, Програма діяльності АОК, Програма виходу Адамівської громади з моральної (духовної) кризи та ін.

Положення про «Козацький інформаційний вісник»
(згодом «Козацький вісник»)

1. **«**Козацький інформаційний вісник» Адамівського Козацького Осередку (далі Вісник) – є рукописний (друкований) орган осередку неформальної організації козаків, що мешкають та здійснюють козацьку діяльність на території Адамівської сільської ради. Він являє собою лист аркушу альбомного формату А4 з текстом на обох сторінках.

2. Назва органу:

Козацький інформаційний вісник.
Адамівський Козацький Осередок.
№ 1 ЖОВТЕНЬ 1991

3. Вісник видається нерегулярно (по мірі необхідності), але не рідше одного разу за півріччя.

3. Структура Вісника:

А. Новини Адамівського Козацького Осередку.

Б. Новини козаччини на Одещини, в країні.

В. Новини козаччини за кордоном.

Г. Історія козацтва.

4. Всі члени Адамівського Козацького Осередку повинні хоча би раз в рік надавати матеріали до Вісника для друку.

5. Кошти на виготовлення чергового Вісника беруться з каси Адамівського Козацького Осередку (АКО) у кількості, що визначається редактором Вісника та затверджуються Радою АКО.

1998-2015 роки. Із квітня 1998 року «Козацький вісник» почав друкуватись неперіодично, як доповнення до основної газети «Річ про Адамівську Січ», згодом до газет «Річ про Буджацьку Січ», «Річ про Січ», «Козак Задністров'я», «Козацтво Задністров'я». У «Козацькому віснику» друкувались матеріали з історії та сучасності козацтва Буджаку: «Історична довідка» – 5 випусків, «Цікава історія» - 4 частини, «Третій Гетьманат», «Козацькі організації», «Козацька педагогіка», «Козацькі творчі колективи», «Буджак», «Запорозька Січ», «Гетьманська держава», «Мазепинці», «Задунайська Січ», «Некрасівці, донці в Буджаку», «Військо Вірних козаків, ЧКВ», «Дунайське, Новоросійське війська», «Вільне козацтво», «Документи Буджацького козацтва» та ін. Всього вийшло 37 номерів; останній номер у жовтні 2015 року; тираж не перевищував 100 екземплярів.

1992-1995. ЕТАП «ПЕРЕХІДНИЙ».

30. ЧОТИРНАДЦЯТИРІК (Козацький звичаєвий кодекс).

На початку 1990-х років, із відродженням Українського козацтва, перед козаками Українського Чорноморського козацтва (із літа 1991 року - Українського Чорноморського Подунай-Гуляйпільського козацтва - до складу якого входив наш Адамівський Осередок Козацтва) постала проблема – на якому грунті-підвалинах будувати УЧПГК, яке з юрби людей почало структуруватися у організацію. На Колах 27.04.1991, 01.05.1991, 02.03.1992 були затверджені й розіслані по організаціям **Програма-звернення**, **Програма в розвиток Декларації незалежної й єдиної України**, **Програма УЧПГК**, які повинні були слугувати ідеологічним підґрунтям діяльності козацтва на Одещині, але більшість козаків вважало, що повинен бути й Морально-Звичаєвий кодекс Українського козака.

Із 1970-х років у списках на Задністров'ї ходили Заповіді мазепинців (Стара та Нова Царичанки), запорожців (Кілія, Вилкове, Нерушай, Шевченкове, Старокозаче, Козацьке, Переможне, Новопокровка, Гасани) та Гната Некраси (Ізмаїл-Тучков, Вилкове, Кілія, Стара та Нова Некрасівки, Муравлівка, Жебріяни, Покровка).

За ініціативи В.Лашкевича (історик за фахом, 2-й отаман УЧПГК – обирався двічі!), Л.Городецького (філолог за фахом, отаман Білгород-Дністровської паланки), В.Тимофєєва (директор першої на Одещині школи козацько-лицарського виховання повного циклу) почався збір, запис та літературна обробка цих Завітів із метою написання Морально-Звичаєвого кодексу Українського козака. Була створена літературна редакція, до складу якої, окрім згаданих козаків, входили Л.Безклубий (1-й отаман УЧПГК), І.Власюк (3-й отаман УЧПГК), В.Роздайбіда (директор першої козацької школи в Одесі), В.Бойчев (придунайський козак-характерник), Б.Устименко

(письменник), К.Янченко (козак УЧПГК), І.Кобилка (козак УЧПГК), Л.Тимчук (козак УЧПГК), С.Іванов (отаман Саратського куреня), В.Насипайко (козак УЧПГК), В.Мисюк (письменник), С.Гуцалюк (козак УЧПГК) та ін. Влітку 1992 року було створено першу редакцію Чотирнадцятиріка – Морально-Звичаєвого Кодекса Українського козака (редакцій було декілька).

Остаточна редакція Чотирнадцятиріка була затверджена на Колі УЧПГК 22.12.1992 (отаман В.Лашкевич); у списках його було розіслано по організаціях УЧПГК у січні-березні 1993 року; вперше надруковано у збірці «Козацтво. Випуск 1-й» (Вид. СП «Петрекс», Білгород-Дністровський) у січні 1995 році. В липні 1993 року Чотирнадцятирік було затверджено Колом Адамівського Осередку Козацтва як Звичаєвий Кодекс нашого козацтва.

Заповіти Задунайських мазепинців та запорожців

Записано та оброблено В.Лашкевичем та Л.Городецьким.

Козацтво – товариство (братерство людей), об'єднане особливим станом душі та свідомості, моральності та моралі. Козаки – (народ) соціальна верства народу, яка має свою культуру, історію та пам'ять. Славне минуле Козацтва, справи та заповіді предків дають нам право з гордістю сказати: «Слава Тобі, Господи, що ми козаки!» В козацтві спільне завжди було вище від особистого. Козаки завжди служили рідній землі – Святій Україні-Русі, своєму Народові та своїй Державі! Ми – нащадки та наступники першопрохідців – Українських Козаків минулих віків! Понад усе в Козацтві були КОЗАЦЬКА ВОЛЯ та НАРОДОПРАВСТВО.

1. Честь та добре ім'я козака дорожче за життя. Бережи честь з молоду. Достойність зберігати в будь-яких обставинах. Май волю визнати свої помилки. Якщо треба, побори себе сам. Поважаючи інших, не принижуй себе. Не заздри іншим і не тримай зла в своєму серці. Не будь занадто гордим, і навіть в думках не допускай, що ти вище інших козаків. Ніколи не навчай звисока, подивись для початку на себе. Бажай добра іншим, але без лестощів. Май широку душу. Все, що дарує доля, зустрічай стійко. Вчинивши ганебну справу, май силу волі прийняти крайнє рішення.

2. Козаки всі рівні в правах. Пам'ятай: «Нема ні князя, ні раба, а усе раби Божії!». Козаки рівні як в правах, так і в відповідальності за свої вчинки (справи) незалежно від суспільного стану, освіти та минулих заслуг. Рішення, прийняті на Раді – закон для всіх. У козака ніхто не має права забрати його слово, окрім командира в строю. Кожен козак може бути обраний на будь-яку посаду. Для збереження єдності Козацтва козак не повинен бути в політичних партіях.

3. По тобі судять про все козацтво та народ твій. Не роби ганебних справ та утримуй від них інших. Будь чесний та правдивий, не бійся постраждати за правду. Нехай не зваджують тебе ні користь, ні хабарництво, ні нечесні прибутки, ні миттєва слава. Уникай поганих слів. Пам'ятай: погані слова ще в XIII ст. придумали вороги нашого народу для приниження Матерів наших та Віри. Будь прикладом в своєму житті, захисти ображеного, допоможи потребуючому, нагодуй голодного, не дай впасти слабкому духом та тілом. Не піддавайся згубним пристрастям. (Не захоплюйся спиртним, тютюном не на користь тобі, ні оточуючим).

4. Служи вірно своєму народу, а не вождям (злодіям). Козацтво своєю головною метою бачить служіння народу та Батьківщині задля їхньому добробуту (благополуччя), а не для своєї користі та слави! Козак завжди повинен бути готовий за це покласти на вівтар перемоги своє життя. «Не учини собі кумира та подобі йому!» Козак за це готовий пролити кров свою, та не учинити собі сорому та подібного йому!

5. Тримай слово – слово козака дороге. Козак! Пам'ятай, що кожне твоє слово – це слово твого народу, слово Козацтва. А випустиш слово – не спіймаєш. Говори, та не промовляйся, бо просто сказане – не просто слухають. Стійкість честі в слові.

6. Шануй старійшин, поважай старість. Пам'ятай! Без згоди старійшин не одне важливе рішення отамана не може бути виконане. Влада старійшин не від сили, а від авторитету та мудрості. Прислухайся до слів бувалих і уникнеш багато помилок. Кожного старійшину вважай за свого Батька, а стару козачку – за Матір.

7. Тримайся віри предків, роби все за звичаями свого народу. Якщо сумніви торкнулися твоєї душі і ти не знаєш, як діяти – дій за звичаями свого народу та Віри предків. Пам'ятай! Козацький звичай завжди кріпив сім'ю, товариство, Козацтво.

8. Сам загинь, а товариша виручи. Так було завжди у козаків. Взаємовиручка (взаємодопомога) – основа козацького братерства. Як ти глянеш в очі матері товариша, якого міг врятувати, але не врятував?

9. Люби працю, не будь бездіяльним. Кожний козак має робити все, щоб він та його сім'я жили в достатках, але не тягни руку з криком «Дай!». Живи своєю працею. Зневажай лінощі. Кожна справа має «горіти» в твоїх руках.

10. Бережи свою сім'ю, будь(служи) їй прикладом. Сім'я – святиня шлюбу. Ніхто не має права втручатися в життя сім'ї без її прохання. Сім'я - основа козацького товариства. Голова сім'ї – Батько, з нього питають за все. Батько! Добийся в сім'ї авторитету та взаєморозуміння. Виховуй своїх дітей чесними, сміливими, добрими, чуйними, безкомпромісними в боротьбі зі злом, відданими Батьківщині. Виховуй їх козаками. Дай дітям відповідну освіту. Козак має оберігати жінку, захищати її честь та гідність. Цим ти забезпечиш майбутнє свого роду. Козак не має права втручатись в жіночі справи. Поважай своїх батьків.

Козаком треба народитися! Козаком треба бути! Козаком треба стати!

Заповіти Гната Некраси

Записано та перекладено з липованської В.Тимофєєвим.

Всім козакам триматися істинно-Православної старої віри. Якщо спутався із турками – смерть. В піст мирських пісень не співати – можна співати лише старовинні. Царизму не підкорятись – при царях до Росії не вертатись. Вища влада – козацьке Коло – участь із 18 років. Отамана обирати після Красної гірки на рік; осавула обирати після 30 років; полковником або похідним отаманом після 40 років; Військовим отаманом – тільки після 50 років. Отаманство може тривати лише три терміни – влада псує людину. Казна Кошу ділиться на 3 частини: 1 частина – військо, зброя; 2 частина – школа, Церква; 3 частина – допомога вдовам, сиротам, старим та іншим нужденним. Сиротам та старим допомогає лише військо, щоб не принижувати й не принижуватись. Особисту допомогу хранити у таїні. В станиці не повинно бути жебраків. Стояти за малих людей. Якщо у війську не всі у шапках – йти у похід не можна. Брак можна заключати тільки між членами громади – за брак з іновірцами – смерть. Тримати, зберігати слово – козаки та діти повинні гутарити по старому. Чоловік дружину не кривдить – вона з дозволу Кола може покинути чоловіка, а чоловіка Коло наказує. Наживати добро повинно лише працею – справжній козак свою працю любить. За розбій, пограбування, вбивство – за рішенням Кола – смерть. Шинків, кабаків – в станиці не тримати. Не тримати тюрем. Козак козака не наймає – грошей із рук брата не отримує. Молоді почитають старших – якщо син або донька підняли руку на батьків – смерть, за кривду старшому – нагайка, молодший брат на старшого руки не підніме – Коло нагайкою накаже.

Чотирнадцятирік. Звичаєвий Кодекс козаків Адамівського Осередку Козацтва (згодом Задністрової Січі та Буджацького козацтва)

Народ кожен пильнується оком Господнім.

Гріхи наші гноблять нащадків наших.

Справою Божою єсть посполітє діло козацьке за віру Христову, за волю та рідну землю.

Корогви наші - то тінь Покрови Богородиці.

Доля народу - козацька доля.
Коли супостати рабують народ - встають козаки за долю батьків, жінок та дітей своїх.
Юдиним та фарисеям не панувати на нашій землі.
Праведне діло для рук козацьких.
Не купімося на нові підманки, бо за ласою слідом - нове ярмо.

Завіти:

1. Починай справу з молитвою Божою та іменем Божим. Не злися, коли щось не вийшло. Мабуть до діла готовий не був. Спроможеш, як будеш готовим до найтяжчого. Проси у Бога і дасть тобі силу, коли справа угодна для Бога. Нема на світі такого, щоб не корилося праведним людям.
2. Між Богом та козаком посередник один - Христос, а заступниця нашому роду - Богородиці Покрова.
3. Не обіцяй і не клянися. Бо людина - то тріска в потоці життя. Не все залежить від наших бажань. Краще вір справі, аніж словам.
4. Перед Богом всі люди рівні. Не гноби ні татарина, ані ляха і сам також не гнись. Корися в поході Старшині та козацькій громаді, бо ця покора для тебе ярмо, а скупині - то є заручина волі.
5. У козака сила лише в своїй землі. В чужому краї є сила лише проти полону.
6. Лишнього не хапай. Не всяке добро на добре. Всього на світі з'їсти не вдасться, - то ж бо тримайся посту. В походах посту немає.
7. Коли просять, - помагай, - і коли не просять, а треба - помагай. Не відказуй навіть ворогам.
8. Родину свою шануй, бо то твоя втіха та рай на землі. Нема на світі притулку, окрім сім'ї.
9. Козак має зброю пильнувати, як око своє. І ще більше. Здоровіє другим коротити можеш тільки тоді, коли честі твоїй рятунку нема. Коли ж честь свою ставиш вище громади, - складай свою зброю.
10. Як не можеш козакові відрядити зі справи рівно з своєю долею, тоді козака наймитом не займай. Бо справа не піде на лад і совість свою загубиш.
11. Умій слухати. Слухай все до кінця. Отамана не перебивай. Гаси дратування та злість. Мовчання від розуму. Втрачай слова, як найдорожчий скарб.
12. Заповіт із чужого досвіду.
13. Заповіт із набитих гуль.
14. Пам'ятай: один вірний шлях на землі - терпіння. Найвеличніші перемоги на світі - це перемоги над власним «Я».

31. КОДЕКСИ БУТТЯ УКРАЇНСЬКОГО БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

Із початку 1990-х років на Буджаку в усних переказах (згодом у списках) розповсюджувались «Кодекси буття Українського Буджацького козацтва». Із 1994 року вони були затверджені на радах козацьких товариств як офіційні Кодекси організацій козацтв Буджаку.

Кодекси буття Українського Буджацького козацтва

Головна мета козацьких громадських організацій – формувати вільнолюбиву і незалежну особистість, козака-лицаря, мужнього громадянина, сутність якого розкриває **міжнародне козацьке гасло: "Душу – Богові! Життя – Україні! Серце – народові-нації! Честь – козацтву-лицарству!"**

Душу – Богові! Кодекс лицарської духовності сучасного козацтва. Віра в Добро та Справедливість. Дедалі більше політичних і культурних діячів, учителів, батьків звертаються до християнських моральних цінностей як найбільш стійких, універсальних, не підвладних політичній та ідеологічній кон'юнктурі. Це означає, що сучасне українське суспільство поступово підходить до визнання й опанування

етичних основ християнства, від яких воно було штучно відлучене протягом багатьох десятиліть і до яких у більшості людей навіть було сформовано різко негативне ставлення.

Ніхто не буде сперечатися, що Церква є носієм духовності. Так воно і є, адже те, чого навчають тут, спрямоване на забезпечення нашого духовного добробуту, і найперше гармонії нашого внутрішнього світу. Багато людей відвідують храми, вважають себе віруючими і повага до традицій та релігії свого народу стримує багатьох з них від хибних кроків. Свою роль тут відіграє і громадська думка, а тому людина буде намагатися жити і діяти так, щоб не було соромно перед людьми.

Лише розвинута моральність, лише прийняття абсолютних вічних норм співжиття допоможе у потрібну годину людині – вона не буде вагатися, втримається, не піде на умовляння, адже матиме приписи на всі випадки життя. А нагородою буде чисте сумління та гармонія внутрішнього світу…

Формування духовності як основної якості козака, визначення його духовних пріоритетів, обґрунтування системи цінностей, на яких має базуватися життя - основні напрямами нашої роботи з духовного формування козака-лицаря.

Життя – Україні! Кодекс лицарської звитяги сучасного козацтва. Козак: готовий боротися до загину за волю, честь і славу України; нехтувати небезпекою, коли справа стосується життя рідних, друзів, побратимів, долі Матері-України; з презирством і ненавистю ставиться до ворогів, прагне визволити рідний край від чужих заброд-завойовників; уміє доводити наукову неспроможність ворожих ідей і теорій, спрямованих на послаблення Української держави, на приглушення національної свідомості і самосвідомості, та встановлення національної несправедливості і нерівноправності; здатний відстоювати в будь-яких обставинах життя рідну мову, культуру, мистецтво, духовні традиції, гідність і гордість свого та інших народів; виявляє героїзм, подвижництво в творчій праці і в бою в ім’я свободи і незалежності України; відстоює своє право бути господарем на рідній землі, володарем національних багатств, готовність нікому не давати на поталу своєї материзни і дідизни; здатний і готовий займатися постійно, в тому числі і в години можливого лихоліття, народотворчою і націотворчою діяльністю, будівництвом і зміцненням Української держави.

Серце – народові-нації! Заповіді милосердя сучасного козацтва. Козак: готовий допомагати найслабшим, найбеззахиснішим – дітям, створювати умови для їхньої радості, попереджувати їхні страждання, замінювати їм у разі необхідності батька і матір, брата і сестру; всебічно допомагає сиротам, вдовам, бабусям і дідусям, турботливо ставиться до безпомічних, постійна їм матеріально підтримує; надає допомогу хворим, інвалідам, потерпілим від злих людей, стихійних сил природи; здатний до співчуття, жалю до людей, які потрапили в біду; готовий допомагати будь-якій людині, щиро розділити з нею журбу, страждання, горе, зробити все для того, щоб їй стало легше.

Честь – козацтву-лицарству! Кодекс лицарської честі сучасного козацтва. Козак: любить батьків, вірний у коханні, дружбі, побратимстві, товаришуванні, ставленні до Батьківщини, рідного народу; готовий турбуватися про молодших, зокрема дітей, усіх літніх людей і людей похилого віку; підкреслено шанобливо ставиться до матері, дівчини, жінки, бабусі; виявляє непохитну вірність ідеям, принципам народної моралі, національним і загальнолюдським цінностям; відстоює свободу і незалежність особистості, народу, держави, єдність і соборність українських земель; прагне роботи пожертвування на будівництво храмів, навчально-виховних закладів, просвітних установ, пам’яток історії та культури; готовий проявляти принциповість і непримиренність до зла, аморальності і наступальність у боротьбі з ними; здатний цілеспрямовано й систематично розвивати фізичні і духовні сили, зокрема непохитну силу волі і непоборну силу духу, можливості свого організму, займатися самопізнанням і самовдосконаленням; уміє скрізь і всюди чинити шляхетно, виявляти доброчинність, лицарські чесноти, глибоку історичну

пам'ять, національну гідність і гордість; турбується про розвиток національних традицій, звичаїв, обрядів, бережливо ставиться до рідної природи, землі, примножує її багатств; прагне внести якнайбільший особистий внесок у підвищення добробуту рідного народу, його матеріального і духовного рівня.

32. БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКЕ ПЕДУЧИЛИЩЕ.

Із 1994 року (після появи в педагогічній пресі концепції козацького виховання) і по теперішній час ентузіасти–викладачі – Юрченко В.І., Віштак О.М., Головань І.М., Лобанова В.С. опрацьовують із студентами старших курсів шляхи впровадження в практику освіти козацьку педагогіку. Робота ведеться з метою теоретично-практичного вивчення методики козацько-лицарського виховання в школі. Студенти читали літературу, писали курсові роботи, зустрічалися з козаками. Вони визначали в своїх творах:

Яценко Т.О. (1994): «Вважаю, що введення до виховного процесу основ козацького виховання значно посилить моральну складову педагогічного процесу…».

Виходцев Р.Г. (1995): «Можна зробити висновок, що відродження культурно-освітніх козацьких традицій одна з необхідніших і найважливіших граней зміцнення незалежності України. Все це досягається за допомогою козацької педагогіки, яку використовували наші предки».

Чудак О.В. (1995): «Взявшись до написання курсової роботи на тему козацької педагогіки, я хотів насамперед розкрити і донести до студентів міцний зв'язок системи виховання сучасного і минулого. Ці всі питання дуже складні і водночас дуже цікаві зараз, тим паче майбутньому педагогу. І якщо я більше буду знати про методи, форми виховання на Україні в часи козаччини, гетьманщини, то це піде тільки на користь мені і всім тим, з ким я буду про це спілкуватись».

Місержі М.В. (1999): «Пізнання ідейно-морального, виховного потенціалу козацької духовності, розкриття своєрідних форм її існування, самобутніх шляхів розвитку має багато в чому вирішальне значення у відродженні та становленні української національної системи виховання, школи і педагогіки, у формуванні в наш час вільної, з стійкими морально-вольовими якостями, силою духу особистості».

Ткаченко І.В. (2002): «Як сказав директор школи козацько-лицарського виховання – українця можна виховати тільки виховуючи українця, бо людина може стати людиною тільки через виховання – і, спостерігаючи розвиток сучасного українського суспільства, ми приходимо до висновку, що відбуваються значні зміни у вихованні підростаючого покоління, зокрема національного виховання. Це відбувається завдяки тому, що все частіше в системі виховання керівники шкіл звертають увагу на те, щоб дітей, юних українців, виховували саме по-українські, тобто використовували козацьке виховання, козацьку педагогіку.

33. ЗБІРКА «КОЗАЦТВО».

Тимофєєв В.Я. Козацтво. Випуски 1-3. Видавництво «СП «Петрекс». Білгород-Дністровський. 1995, 1998, 2000. Книга слугувала посібником для практичної діяльності козаків Адамівського Осередку Козацтва. 160 стор.

Кожний випуск складався із розділів: 1.Козацтво товариство (Програма діяльності, Ритуал посвяти, Козацькі заповіді, Положення про Адамівську добровільну козацьку дружину, Статут, Заходи, Символіка, Документи структурних підрозділів – Штаб, Рада Старшини, Старійшини, Науково-методична рада, Навчальний заклад, Суд козацької честі, Колегія Радників отамана, Координаційна рада). 2.Козацька школа (Положення про шкільну та класну козацьку організацію «Джура», Статут, Програма діяльності, Сценарій посвяти, Методичні рекомендації, Школа джур та дан, Школа козацько-лицарського виховання - Берегиня духу села, Учнівське самоврядування в школі козацько-лицарського виховання, Навчальний

план, Навчальні програми, Козацьке тілодуховиховання – основа фізичного та морального становлення особистості). 3.Козацька громада (Програма виходу Адамівської громади з моральної-духовної кризи, Концепція розбудови Козацької громади). Як додатки йшли листівки, звернення, скаски козака-некрасівця.

34. КОПІР-ЦЕНТР «КСЕРОКС» СП «ПЕТРЕКС».

Копір-центр «Ксерокс» українсько-шведської компанії СП «Петрекс» був утворений в місті Білгород-Дністровському ще на початку 90-х років минулого сторіччя (1994). Тоді ж почали там розмножувати газету «Козацький вісник», згодом – «Джура», «Дана», «Козак», «Берегиня». Уходили на другу роботу (як правило, із підвищенням – до Одеси, Києва) старі кадри; приходили новачки. На момент, коли в «Петрексі» почала друкуватися газета «Річ про Адамівську Січ», там працювали Соловйова Тетяна Євгеніївна, Надзьонова Ольга Петрівна, Ганницька Світлана Петрівна. Філія друкувала Тимофєєву В.Я. трьохтомник «Адамівська Січ – школа козацько-лицарського виховання», за який директор Адамівської школи отримав авторське свідоцтво, а згодом й звання «Кращий освітянин України».

Філія «Ксерокс» «Петрекс»а надає різноманітні послуги: ксерокопіює, масштабує, ламінує, проводить набір та роз печатку комп'ютерних текстів та ін. Ціни помірні (проте, колись ця фірма «здирала» з директора Адамівської школи 50 копійок за лист – при 40 копійок у конкурентів; але ціна себе виправдовувала – дівчата робили газету дуже якісно! – у фірмі працює цифрова машина – тут є авто й і фото режими). Сьогодні філія робить Тимофєєву В.Я. (як постійному клієнту) скидку – бере з листа 40 копійок! Як всі конкуренти, але якість залишається, як завжди, високою! Тепер у фірмі планується друкувати загальнобуджацьку газету «Річ про Буджацьку Січ», різноманітні матеріали з історії козацького руху та методиці козацько-лицарського виховання…

Філію було закрито у листопаді 2005 року.

1996-1999. ЕТАП «РЕЄСТРОВИЙ».

35. АДАМІВСЬКА ДОБРОВІЛЬНА КОЗАЦЬКА ДРУЖИНА.

Із 1994 року на базі АОК працювала Адамівська добровільна козацька дружина з охорони громадського порядку у складі: Тимофєєв В.Я. – голова сільської ради, шеф дружини, Козаченко О.І. – отаман дружини, Маринеску М.К. – заступник отамана дружини, Рибальченко В.П. – отаман Адамівського стану, Білоус В.І., Лавриненко Ю.І., Подолько С.М., Куликов Р.К., Чеботюк О.М. – отаман Авидівського стану, Гончаров В.Я., Козаченко О.А., Харченко О.І., Редько А.І. – отаман Благодатненського стану, Козубенко Ф.І., Козубенко В.О., Деревенча В.І., Одорожа І.Ф., Лазаренко Д.С., Макаренко Ф.В., Макаренко С.Ф., Редько С.А.

На жаль, із від'їздом до Білгорода-Дністровського отамана В.Тимофєєва, Адамівська добровільна козацька дружина призупинила свою діяльність.

36. БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКИЙ МІСЬКИЙ КОЗАЦЬКИЙ КІШ.

У 1996 році від Білгород-Дністровської паланки відокремився Білгород-Дністровський міський козацький Кіш, співзасновниками якого є Скляренко М.П., Вітряк М.К., Устименко Б.І., Черв'як 0.0., Горлачов В.П., Воробйов В.М., Бойчев В.В., Мельниченко Г.Б., Скиба М.Є., Лелеченко І.А., Городниченко П.М., Кулинський В.Я., Зуєв О.І., Лісіцин І.М., Павлюк В.В.

У березні 1997 року отаманом Білгород-Дністровського міжрайонового козацького товариства пасічників паном Л.Г.Городецьким було запропоновано створити на базі цього товариства автономний міський козацький Кіш, який

організаційно буде входити до цього товариства. Рішення Козацьким колом було прийнято одноголосно. Було подано заяву виконавчому комітету міської ради народних депутатів про легалізацію Білгород-Дністровського міського козацького Коша. В узгодженні з ст.14 Закону «Про об'єднання громадян», Білгород-Дністровський міський козацький Кіш був легалізовний шляхом письмового повідомлення. Білгород-Дністровський міський козацький Кіш в книзі обліку організацій числиться за №46 від 22.05.1997 року.

1 березня 1998 року, на козацькому колі Білгород-Дністровського міського козацького товариства було затверджено виборним отаманом Кошу – Скляренка Михайла Петровича, виборним кошовим писарем – Черв'яка Олександра Олександровича.

На установчій раді Білгород-Дністровського Коша 20 грудня 1998 року було затверджено статут Коша,25а який був зареєстрований Білгород-Дністровською міською радою 21.01.1999 р. В цей день Кош одержав свідоцтво про реєстрацію статуту свого громадського об'єднання.

Білгород-Дністровський козацький Кіш є добровільна, незалежна громадська організація козацтва України, що виникло в результаті вільного волевиявлення громадян, які об'єдналися на грунті загальності інтересів. Є складовою частиною Одеської крайової організації Українського Чорноморського козацтва.

Метою діяльності є сприяння розбудові України як суверенної держави, відродження прогресивних українських козацьких звичаїв і традицій, захист політичних, економічних, культурних тв історичних здобутків українського народу, відродження, утвердження і розвиток української мови і культури.

У своїй діяльності Козацькій Кіш співпрацює із структурами Війська Низового Запорізького (хоча й вважають це вимушеним кроком ради державної єдності).

Отамани Коша працюють на Раді Отаманів Українського козацтва, беруть участь у Тризні в Запоріжжі.

Білгород-Дністровський міський козацький Кіш брав участь у передвиборній кампанії 2002 року, підтримуючи кандидата у депутати Верховної Ради України – козака Руслана Зозулю. У 2004 році козацький Кіш приєднався до коаліції демократичних сил Одеської області, мета якої – продемонструвати політичну зрілість і не допустити перемоги авторитарно-олігархічної системи, сформованої в останні роки; об'єднати всі національно-патріотичні вили навколо головної мети проведення чесних, прозорих виборів Президента України у 2004 році.

Козацький Кіш також бере участь в організації і проведенні Дня міста Білгорода-Дністровського, що освітлюється в місцевій пресі.

При Білгород-Дністровському козацькому товаристві створений сільськогосподарський кооператив "Козацька застава", основна мета якого вирощування та переробка сільськогосподарської продукції.

Згідно з дорученням Президента від 10 жовтня 2000 року про вживання заходів щодо ширшого залучення козацьких товариств до військово-патріотичного виховання, організації фізкультурно-спортивної роботи та посилення ролі Українського козацтва у підготовці молоді до військової служби Білгород-Дністровське козацьке товариство проводить роботу по виконанню цього доручення. На сьогоднішній час у всіх районах Бессарабії є козацькі організації та інші об'єднання – об'єднання джур, молодих козаків. Численні організації джур знаходяться в селах Старокозаче, Миколаївка-Новоросійська, Стара Царичанка, Козацьке, Мар'янівка та ін. Молодіжні козацькі організації (об'єднання) призначаються для виховання молоді в дусі вірності народу України і відродженню звичаїв, традицій, обрядів козацтва. Об'єднання джур сприяють відриву підлітків від вулиці, підгодовують їх до служби в Збройних Силах України. На сьогоднішній день в козацтво приходять досвідчені військові спеціалісти-офіцери, які вийшли в запас. Вони готові працювати з підлітками, проводити з ними заняття з військової

підготовки, фізичному вихованню. Проведенню таборових зборів на військових полігонах України. У майбутньому козацтво планує створити школу джур.

Оскільки Українське козацтво – це громадське об'єднання, то козацтво повинне самостійно заробляти кошти для втілення в життя цих планів. Але є проблема – немає приміщень для забезпечення нормальної життєдіяльності козацтва Буджацької Січі, в яку входить Білгород-Дністровський міський козацький Кіш.

Україна на роздоріжжі. 12 років незалежності багато в чому виявилися роками втрачених можливостей. Ми не змогли побудувати Україну нашої мрії.

Усе ще не завершилася економічна трансформація. Непрофесіоналізм державного управління, відсутність політичної волі, корупція в вищих ешелонах влади не дозволили провести необхідні економічні перетворення, які б сформували ефективну, конкурентну і соціальну ринкову економіку. Бідність, занепад соціальної сфери, безробіття, державний рекет малого і середнього бізнесу, зростання злочинності, безправ'я й убогість місцевого самоврядування… Влада виявилася не здатною визначити національний інтерес України, плутаючи його з власними інтересами. Так звана «багатовекторність» – ще одна сумна ознака 12-річного топтання на місці цілої держави, розташованої в центрі Європи.

Чому прихильники європейської демократії програли ці 12 років? Чому справжні патріоти України не змогли реалізувати програму відродження країни? Відповідь очевидна: тому, що сумною традицією українських демократичних сил є розбрат.

Одещина відчуває ті ж проблеми й труднощі, що і вся Україна. Соціально-економічний розвиток гальмується відсутністю чіткої і стабільної законодавчої бази. Корупція і непрофесіоналізм чиновників гублять добрі починання. Місцеве самоврядування усе ще безправне і виконує скоріше роль громовідводу народного невдоволення від органів державної влади.

Козацьке товариство вважає, що доки будуть в Україні такі начальники, які не підтримують патріотичні організації, тяжко будувати незалежну Україну.

Із 2005 року керівництво Кошу почало втручатись у політичні сварки міського масштабу, що призвело до переходу основної маси козаків до інших організацій. На теперішній час в Кошу залишилися отаман та заступники; козаків немає.

37. САРАТСЬКЕ РАЙОННЕ КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО.

Саратське районне козацьке товариство Чорноморського козацького війська було засновано 22 червня 1998 року. Отаманом було обрано С.Іванова (капітан міліції; пропрацював в органах двадцять років, юрист за освітою) – людина чесна і професійно підготовлена до боротьби зі злочинцями, готова безкорисно стати на захист своїх співгромадян, як і належить справжньому лицареві-козаку. Козацькому товариству депутати райради доручили надавати допомогу міліції в наведенні порядку по вулицях Сарати. Докладніше про склад товариства, його програму, про методи наведення порядку. У складі товариства козаки віком до тридцяти років, більшість з яких пройшла службу в армії. При прийомі здійснюється суворий відбір і перевірка. Козак повинен мати позитивну характеристику, не менше двох рекомендацій, знати історію свого народу і козацтва, займатися спортом. Якщо потім козак виявиться негідником, і його, і поручителів без жалю виключають з рядів козацтва. Міра покарання сувора, але необхідна в умовах всезагальної розпущеності, нечесності і розхлябаності. Минулого літа підрозділи козаків допоміг господарствам і власникам городів в охороні врожаю, проводило зустрічі з школярами Миколаївки-Новоросійської, колишньої столиці Усть-Дунайського козацтва. Нині козаче товариство проходить період становлення. Збільшується кількість формування, проводиться пояснювальна робота і пропаганда ідей козацтва серед населення.; є сподівання

на виділення приміщення для штабу і території для розміщення виробництва. Козацтву потрібні кошти для придбання форми, оргтехніки,виробничого обладнання і виплати зарплати тим, хто буде зайнятий на охороні порядку. Селищна рада вирішила передати під охорону козакам ринок і автостоянку, доходи від яких не повною мірою надходять у селищний бюджет, а ринок до того ж є най неспокійнішим в криміногенному відношенні місцем. Саратський козацький полк Українського козацтва взяв шефство над Миколаївсько-Новоросійською середньою школою. Козаки часто бувають у колишній столиці Усть-Дунайського козацтва, зустрічаються з учителями і школярами, і кожна така зустріч залишає незгладимий слід у душах і пам'яті дітей. На Трійцю козаки планують здійснити з ними поїздку на Хортицю, куди з'їжджаються козаки з усієї України і багатьох країн, щоб справити тризну за колискою козацтва. Налагоджені тісні зв'язки з Буджацькою Січчю, яка розташовується в Білгороді-Дністровському. Як районне формування, саратці підпорядковуються Січі і діють за одним планом. Вирішується питання про створення козацьких формувань у складі Міністерства з надзвичайних ситуацій.

38. ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ МІСЬКИЙ МЕДИЧНИЙ КУРІНЬ «ОТАМАН НАЛИВАЙКО».

Ізмаїльський міський медичний курінь «Отаман Наливайко» було створено в січні 2004 року з числа лікарів Ізмаїлу та Ізмаїльського району (що проживали у Ізмаїлі). Отаманом було обрано А.Гринченко. Козаки-волонтери надавали безкоштовні лікарські консультації, брали участь у патрулювання нічних вулиць міста, шефствували над міським козацьким клубом школярів.

39. ТАТАРБУНАРСЬКЕ РАЙОННЕ КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО.

Татарбунарське районне товариство Чорноморського козацького з'єднання було засновано в жовтні 1999 році; отаманшою було обрано козачку О.Гусаренко; згодом отаманом обрали В.Швеця - голову Татарбунарської міської ради, осавула Чорноморського козацтва. Організація налагодила співпрацю із органами влади, організувала загін самооборони (патрулює Татарбунари та приміські села), організовує проведення козацької патріотичної гри «Джура-Сокіл».

40. ДУХОВИЙ ОРКЕСТР.

Із організацією козацьких осередків в Білгород-Дністровському районі та місті – навесні 1996 року від військового оркестру Білгород-Дністровського гарнізону відокремився козацький духовий оркестр (малий склад). Він складається з труб (3), баритону (1), тенорів (2), валторни (1), альту (1), басу (1), тромбону (1), великого барабану (1), малого барабану (1). Керівник козацького духового оркестру – Радченко Степан Федорович.

Козаки обслуговували козацькі заходи: конференції, зустрічі з отаманами, паради, ходи, виступали з концертами духової музики, надавали ритуальні послуги за помірними цінами. Найактивнішими учасниками оркестру було створено ядро – козацьку раду – члени якої є Радченко Степан, Дегтяр Леонід, Литвин Петро, Хомко Анатолій, Радченко Володимир, Лисовий Анатолій та ін.

41. ДОЛИНІВСЬКА СІЧ (школа).

Ентузіасти – директор школи Тома Т.І., завуч – Долгошеєнко М.І., педагог-організатор Молчанова Т.І. Роботу почали у 1996 р., але елементи цієї роботи були ще в 1992 р. На теперішній час в школі працює дитяча козацька організація

«Козацький Кіш», яка працює на засадах Українського козацтва. В школі склалася своєрідна система виховної роботи, що ґрунтується на історичних і національних традиціях українського народу. Ведеться гарно оформлений та талановито написаний літопис шкільних справ. Дуже цікаве дозвілля школярів: вечори, свята, КВК, спортивні змагання, Козацькі забави «Суперкозак» - традиційне травневе спортивно-мистецьке свято козачат. Працює шкільний музей села – один з кращих в районі. Спільними зусиллями сім'ї та школи виховується у дітей бажання зберегти родинні традиції, сімейні реліквії, вивчати родовід, прилучати їх до народних традицій, звичаїв, обрядів, етичні норми взаємин між близькими людьми і в суспільному оточенні, здатність піклуватися про молодших і немічних.

«Козацький Кіш» пройшов посвяту у козачата. Діти всією душею приймають кодекс козацької честі, зростають в атмосфері взаємоповаги і взаємовиручки, добре поводять себе у побуті, добре вчаться.

Про роботу школи писали районна та обласна преса. Школа продовжує діяльність в напрямку козацько-лицарського виховання, можливо, на теперішній час (2005 р.), найбільш систематично у Задністров'ї.

На жаль, із створення територіальних громад, Долинівську школу I-II ступенів закрили, залишивши її початковою, що призвело до припинення діяльності Січі.

42. СТАРОКОЗАЦЬКА СІЧ (школа).

Ентузіаст – відставний майор, курінний Старокозацького куріню Українського козацтва – Лісіцин Ігор Михайлович (тоді працював директором Старокозацького ринку). Роботу почав в 1996 р. Було створено організацію «Молода Січ», яку було зареєстровано в Старокозацькій сільській раді. Розроблено статут організації, згідно якого метою діяльності Січі було сприяння виховання національно свідомих, духовно та фізично розвинутих громадян України на традиціях українського козацтва та принципах християнської моралі.

Завданнями Січі були: виховання у дітей національної історичної свідомості, громадянської позиції, патріотизму, готовності захищати Батьківщину, любові до рідного краю шляхом опанування козацької духовної та культурної спадщини; виховання у дітей християнської моралі; залучення дітей до краєзнавчої діяльності, поширення та пропаганда козацьких звичаїв та традицій; вивчення, охорона та відновлення пам'яток української історії і культури; залучення дітей до самовдосконалення, занять прикладним туризмом, фізкультурою; організація спілкування дітей різних країн.

Козачата «Молодої Січі» мали однострої захисного кольору. У 1997 р. делегація джур та дан була на Великій Раді Українського козацтва в Києві.

Було розроблено план проведення занять з джурами Старокозацького куреня по орієнтуванню на місцевості, по наданню першої медичної допомоги, а також план заходів на літній період. Кажуть, що понеділок – день тяжкий, але своє перше заняття джури провели саме в понеділок 25 червня 1997 р. Планували, що на перше заняття, окрім трьох джур (Вови Антошела, Лісіциних Дениса та Ігора), прийдуть ще семеро. Але в своїх прогнозах помилилися. На перше заняття прийшло 30 чоловік. Потім все більше і більше. Вже на жовтень 1997 р. в організації «Молода Січ» налічувалося 108 осіб. Влітку, окрім занять з орієнтування на місцевості, правилам розташування наметового табору, вміння розвести багаття, надання першої медичної допомоги, джури знайомилися з засобами зв'язку, трохи працювали в цій сфері і навіть мали свій рекорд по проведенню польового телефонного зв'язку на відстані 100 метрів – 43 секунди.

В період шкільних занять джури Старокозацького куріню займалися художньою самодіяльністю, спортивною гімнастикою і що саме головне – вивчали історію козацтва, традиції і звичаї наших предків, відомих на весь світ козаків. Була домовленість з начальником митної застави, розташованої в Старокозачому, про

допомогу їм в несенні митної служби на дільниці державної межі. Разом з митним нарядом джури несли патрульну службу, самостійно сиділи в засадах по виявленню контрабандних вантажів.

Блакитною метою хлопців було несення кінної патрульної служби, але для цього не було коней. Хлопці обладнали шкільний клас для занять по вивченню азбуки Морзе, морського семафору, роботи на комп'ютері, занять у Малій Академії Наук.. Окрім цього, з ними двічі на тиждень проводив уроки богослів'я священик Покровської церкви отець Антоній. Готувалися вони також вивчати англійську розмовну мову.

Лісіцин Ігор Михайлович розробив чітку програму для своїх джур: вивчити історію козацтва; навчитися працювати з комп'ютером; оволодіти початковими знаннями з економіки; вивчати англійську мову (в Старокозацькій школі на той час вивчали як іноземну мову - французьку); стати народними артистами художньої самодіяльності та ін.

Були плани облаштувати школу джур з проживанням там викладачів на місці військового містечка, яке покинули війська 12 військового пункту зв'язку в/ч А 2171, розташованого на території Білгород-Дністровської КЕЧ. Але цим задумам не судилося бути здійсненими. Із виїздом Лісіцина І.М. у 2000 р. до Мологи роботу з козацько-лицарського виховання було звернуто. Ігор Михайлович працював деякий час військовим керівником в Молозькій школі – там намагався продовжувати козацьку справу, але обставини змусили його виїхати на роботу до Сибіру…

Із 2007 року справу козацьку продовжив учитель географії, осавул УК Щербина Юрій Іванович. Вже багато років він веде знаний в Одеській області туристичний клуб, впроваджує в практику роботи лицарський гарт.

43. МОЛОЗЬКА СІЧ (школа).

Лісіцин Ігор Михайлович працював деякий час військовим керівником в Молозькій школі – там намагався продовжувати козацьку справу (напрямки – зміцнення матеріально-технічної бази цього типу виховання; формування стійкої пізнавальної мотивації до самовиховання в козачатах; розвиток креативного мислення, яке допомагає розв'язати тему, ідею, пробему національного чи європейського рівня; формування особистості, що має досвід самостійної діяльності та здатна будувати своє життя за її законами згідно з універсальними загальнолюдськими цінностями та особистими духовно-світоглядними позиціями), але обставини змусили його виїхати на роботу до Сибіру…

44. МИКОЛАЇВСЬКО-НОВОРОСІЙСЬКА СІЧ (школа).

Ентузіасти – завуч з виховної роботи Фоменчук Валентина Анатоліївна та педагог-організатор Настаченко Галина Михайлівна. Почали в 1996 р. Фундаментом слугувала історія села. На місці невеличкого поселення козаки миколаївські з Новоросії заснували містечко. Тут був розташований штаб. В 1856 р. козаками була збудована церква святого Миколая. Старожили згадували, що її з моря, яке знаходиться за 40 км., було видно. І служила вона морякам в морі за маяк. Багато залишилось доказів, документів про перебування в селі козаків. Ось так і зародилося бажання відродити славну минувшину.

В 1996 р. ввели народознавство в школі. Почали знайомство з народними традиціями, промислами, історією рідного краю і села зокрема. Навіть за дозволом РОНО була складена індивідуальна програма вивчення народознавства в школі. Познайомившись з історією козацтва глибше, вивчивши історичне минуле села, вирішили в школі організувати козацьку республіку. Спочатку йшов конкурс на найкращу назву, потім девіз підбирали, боролися за право бути обраним отаманом і т.д. Кожний клас став куренем. Поступово, набираючись досвіду, йшли до того, щоб в

школі була створена козацька республіка. Велику допомогу надавали козаки Білгорода-Дністровського козачого полку Українського Чорноморського козацтва ім.. П.Орлика не тільки порадою, а й шефською допомогою. Зокрема, почесним гостем у школі були Городецький Л.Г., Скляренко М.П., Черв'як О.О., Оленєв І.П., Горлачьов В.П. та інші. Підтримував і допомагав отаман Саратського району – Іванов Сергій Іванович. Активно підтримували роботу директор школи Безотосна Марія Григорівна і зав РОНО Олійниченко Олена Савелівна. В обласній пресі про цікавий досвід роботи школи з'явилися статті Б.І.Устименка.

Шлях школи до козацтва не був легким і швидким. Спочатку в школі хотіли відродити піонерію, але незабаром зрозуміли, що новий час вимагає нових форм виховання. Хтось запропонував скаутів, але це було категорично відметено. Скаути – чужерідний рух. У нас було славне лицарство – козацтво. Ось його й потрібно відроджувати. Ось так з'явилася козацька республіка „Мрія". Було розроблено статут, систему підготовки майбутніх козаків у республіці „Мрія". Вся виховна робота в ній спрямована на створення козацької молоді в Україні. До 12-річного віку діти числяться в козачатах, до 14-річного – в пластунах, до 15-річного – в соколах, до 17-річного – в джурах і тільки потім юнаки стають кандидатами в козаки. Усі ці роки вони займаються патріотичним самовихованням, розвивають моральні, духовні і фізичні якості, вивчають традиції і звичаї своїх предків, історію козацтва на Україні.

І робиться це все заради того, щоб у дітей формувалося почуття відповідальності за себе і за інших, набувалися знання, впевненість у собі, вміння співпрацювати і керувати. Підлітку прищеплюється почуття змагань, розвиваються спостережливість, відповідальність, повага, вміння підкорятися наказу і жертвувати особистим заради спільного. Внаслідок цього джура стає людиною слова, відповідальною, обов'язковою і точною, бережливою, але не скупою, справедливою, але не жорсткою, ввічливою, але не байдужою, яка піклується про своє здоров'я, самовдосконалення, сповнений братніми почуттями до друзів, любов'ю до людей, своєї землі і Батьківщини.

Не все виходить у козацькій республіці, як планувалося й хотілося, однак головного добитися вдалося. Підтягнулась успішність, менше стало порушень, підлітки стали стриманішими і ввічливішими у поводженні. На рахунку у козачат і джур чимало добрих справ: очищене забуте джерело, з якого в минулому століття козаки пили воду, привели в порядок на кладовищі забуті могили предків, взято шефство над учасниками війни і людьми похилого віку, надано чималу допомогу господарству, посаджено дерева, кущі, розбито квітники. Діти прикрашають рідну землю і полегшують життя людей. Вони здружились, стали відкритими і доброзичливими.

Козацтво залучає дітей до джерел нашої духовності, історії, культури, традицій, рідної мови. Молодь набуває чітких орієнтирів у житті і бачить конкретну мету перед собою. Юнаки і дівчата стають здоровими і міцними фізично, чистими морально, здобувають надійний імунітет від шкідливих звичок і пороків, які сьогодні посилено пропагують і втілюються у свідомість людей зі сторінок книг і екранів телевізорів. В підсумку Україна одержить вірних і гідних синів та дочок.

45. АДАМІВСЬКА СІЧ (школа).

…Держава живе й розвивається доти, доки в ній живе багатим духовним життям школа… Адамівська школа козацько-лицарського виховання – Білгород-Дністровського району Одеської області - громадський (на базі загальноосвітньої школи) навчально-виховний заклад нового типу, покликаний дати учням додаткову козацько-лицарську освіту, забезпечити їх надійний духовний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати козачат на інтереси нащадків, бо творче відродження в житті ідей і засобів козацької педагогіки має забезпечити

виховання фізично здорових, морально чистих і по-лицарськи мужніх та сильних духом громадян незалежної України.

Адамівська школа козацько-лицарського виховання перші роки існувала як неформальна організація (1991-1993 роки - школа джур та дан; 1998-1999 роки – школа козацького виховання). Зареєстрована Адамівською сільською радою 08.02.2000 року (довідка №10 від 28.02.2000). В 2008 році буде занесена до реєстру навчально-виховних закладів Білгород-Дністровського району (разом із Долинівською та Салганською школами) - як школа козацько-лицарського виховання. Директором із 1983 по 2003 рік працював Тимофєєв В.Я. (із перервою у 1993-1998 роках – працював на посаді голови сільради; в ці роки директором була Тимофєєва С.С.). Із 2004 року директором працює Вронська В.М.

Зоряний час Адамівської школи – 2000-2003 роки: тоді школа отримала офіційний статус школи козацько-лицарського виховання (газета «Сільська школа» – Київ - №5, 20 серпня 2000; журнал «Наша школа» - Одеса - №5-6, вересень-грудень 2000); її модель шкільного самоврядування була визнана кращою на Україні (журнал «Наша школа» - Одеса - №2, березень-квітень 2002; газета «Освіта» - Київ - №52, 6-13 листопада 2002), а директор Тимофєєв В.Я. отримав звання «Кращий освітянин України» (газета «Освіта» - Київ - №1, 1-8 січня 2003) …

Концепція гарту козака та берегині звертає увагу на виховний потенціал Кодексу буття Українського козацтва, куди входять Кодекс лицарської честі, Кодекс лицарської духовності та Заповіді милосердя. Впровадження в виховну роботу вимог Кодексів забезпечує формування та виховання такого духовного стану молоді – молодих громадян України, козаків, яке в народі збереглося як розуміння козацького духу, того особливого соціального положення українського козацтва в суспільстві, яке слугувало опорою народу і державі протягом віків.

Родинно-дошкільний гарт козаченяти та леліняти (діти до 6 років) здійснюється через роботу з батьками дошкільнят та введенням спеціальних курсів до програм дитячого садка.

Родинно-шкільний гарт козачати та лелі (діти 6-9 років), джури та дани (діти та підлітки 10-13 років), молодика (молодого козака) та берегині (юнаки та юнки з 14 років) проводиться у формі навчально-виховного закладу козацько-лицарського гарту:

А/ класна робота за рахунок варіативної частини навчального плану з основних дисциплін козацько-лицарського гарту,

Б/ позакласна робота за рахунок годин гуртків, у формі Козацької республіки (одна з форм самоврядування учнівського колективу) та класних козацьких загонів,

В/ позашкільна робота у формі діяльності дитячо-юнацької організації „Молода Січ” Українського козацтва.

Громадсько-родинний гарт молодика та берегині (молодь з 14 років) здійснюється через діяльність куренів Українського козацтва та жіночої громади Українського козацтва, роботи Центру, клубів та ін. козацького спрямування.

Громадсько-родинний таборовий гарт козака та козачки (молодика та берегині, джури та дани, козача та лелі) на всіх етапах козацького гарту (в тому числі й у «вишах») здійснюється через систематичний фізичний, психологічний, трудовий, морально-духовний вишкіл.

Практика роботи школи козацько-лицарського виховання переконливо свідчить, що поглиблення і примноження козацько-лицарських традицій в сучасних умовах сприяє нарощенню зусиль державотворчого спрямування, піднесенню духовності як кожної особистості зокрема, так і всієї громади, суспільства в цілому… Наша виховна система (козацька педагогіка) спирається на владу спільності: взаємодопомога, відчуття іншого, підкорення спільно обраним законам. Ніхто не має права образити іншого, бо дістане відсіч від усього дитячого гурту. Ніхто не може порушити закони життя класу, школи – цього йому не дозволять. Стриманість,

ввічливість, повага до старших, міра в одязі, відповідальність за виконання своїх обов'язків упевнено увійшли в життя Молодої Січі – братства Адамівських козачат.

Школа сьогодні демонструє стабільність, респектабельність, надійність та відданість ідеї козацько-лицарського виховання.

Директор Адамівської школи Валерій Якович Тимофєєв – досвідчений педагог із 34-річним стажем, різносторонніми інтересами. Викладає біологію, хімію, музику. Майже 20 років він очолює колектив школи в селі Адамівка. Нещодавно В.Я.Тимофєєв отримав авторське свідоцтво за модель Школи козацько-лицарського виховання. Експертна комісія на обласній ярмарці педагогічних ідей і технологій оцінили модель школи як відкриття в педагогіці.

Про становлення школи козацько-лицарського виховання йде річ у нотатках, які ми пропонуємо читачам.

…Держава живе й розвивається доти, доки в ній живе багатим духовним життям школа…

1

В Адамівській школі в цьому році відбувся третій випуск молодих козаків та козачок (берегинь). Випускники – елегантні юнаки та чарівні дівчата замислились на порозі дорослого життя – воно таке непросто…

Вже шостий рік працює у нас школа козацько-лицарського виховання – громадський навчально-виховний заклад нового типу, покликаний дати учням додаткову сучасну козацьку освіту, забезпечити їх надійний духовний зв'язок із предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати козачат на інтереси нащадків, виховати фізично здорових, морально чистих, по-лицарськи мужніх і сильних духом громадян України.

У своїй роботі педагогічний колектив Адамівської школи широко використовує давні козацькі традиції, кодекси лицарської честі, гуманістичні та демократичні і адекватні засоби виховного впливу на підростаюче покоління.

Зорієнтоване особистісне виховання, реалізація принципів формування громадянськості, гуманізація і демократизація, безперервність , культуровідповідність – вагомі аспекти неординарної моделі школи цього типу, яка передбачає три етапи виховання козака та козачки: козача-джура-молодик-козак, леля-дана-берегиня-козачка.

У травні 2003 року на обласному ярмарку педагогічних ідей і технологій ця модель отримала авторське свідоцтво. Експертна комісія вважає її відкриттям у педагогіці, а робота шкільного колективу з реалізації основних положень козацького виховання має наукове та практичне значення.

В рамках проекту «Школа козацько-лицарського виховання» вперше на Україні фундаментально розроблені основні документи школи цього типу (концепція, статут, навчальний план і програми, посібники з основних напрямків виховання та предметів школи). Досвід роботи описаний у педагогічній пресі та багатотомнику «Адамівська Січ», який виходив самодруком невеликим тиражем протягом 2001-2003 років. Обласний інститут удосконалення вчителів планує на базі школи розпочати регіональний педагогічний експеримент із проблем виховання шкільної молоді.

…Ми часто зустрічаємо людей освічених, енциклопедично озброєних знаннями, а в середині них – пустеля, як говориться в Біблії. Тому сьогодні, вважає колектив школи, нам потрібні люди не тільки озброєні знаннями, а й духовно, психічно, фізично спроможні розвивати творчі здібності як свої, так і навколишніх. Нове покоління повинно вміти співпрацювати з людьми різних філософських, політичних, релігійних поглядів; здатне вирішувати проблеми сьогодення і майбутнього. Це особи з великим культурним та духовним потенціалом, бо «культура утверджує примат духу» (М.Реріх). Це наше педагогічне кредо. Досвід практичної роботи в цьому напрямку свідчить, що головна мета освіти – виховання. Навчання повинно бути підпорядковане вихованню.

Школа – єдиний соціальний інститут, який, виховуючи учнів сьогодні, працює на перспективу. Саме тут висока професійна майстерність педагога-вихователя стимулює потребу школяра стати свідомішим, самовдосконалюватися, щоб реалізуватися, як громадянину.

Адамівській школі поталанило, бо наші педагоги – яскраві, неповторні особистості, носії людських цінностей, глибоких, різнобічних знань. Вони прагнуть до втілення в собі людського ідеалу, до постійного самовдосконалення, духовного зростання.

Виховання, вважають наші молоді учителі Т.М.Золотовська, О.А.Піштіган, С.В.Тимофєєва, А.М.Подолько, Д.М.Воронова, Т.І.Козубенко, Н.Г.Скригулець – це, в першу чергу, прищеплення моралі та створення в учнів навичок життя в моральній атмосфері. Глибока моральна криза в нашій країні є наслідком прогалин і в освітньому процесі. Зокрема, у недооцінці ролі духовності української національної школи, яка виступає одним із важливих елементів збереження і розвитку спільноти, її духовного ядра і постачає суспільству свідомих громадян, творчих особистостей, носіїв духовності.

Вчителька дисциплін творчого циклу – С.В. Тимофєєва. Світлана Валеріївна на уроках та заняттях гуртка художньої творчості розкриває учням силу і можливості художніх матеріалів; захоплює малюванням, дбає про розвиток індивідуальних творчих особливостей, манеру самовираження, поступово й наполегливо долає розрив між тим, що дитина хоче відобразити, і тим, що вона вміє; з допомогою колористичної системи вчить бачити і розрізняти найтонші нюанси кольорів, відчувати «музику» кожного, розвиває асоціативну уяву. Вчить важко, але натхненно трудитись, вміти бачити красу і схилятись перед нею.

Завдання підтримувати компетентність кадрів на рівні сучасних вимог у нашій школі вирішується через систему методичної роботи. Керує нею досвідчений завуч П.М.Лавриненко, допомагає їй методична рада у складі Л.М.Лавриненко, М.С.Малькової, С.С.Тимофєєвої, О.Л.Солов'єнко, І.І.Корженко, І.П.Лавриненко.

З ініціативи Павліни Михайлівни Лавріненко і при її безпосередній участі створено методичний кабінет, який став центром педагогічної думки. Це справжня лабораторія творчості, без якої вчителі не уявляють сучасну школу. У методкабінеті зібрано матеріали з досвіду роботи вчителів. Завуч систематично добирає щось нове, зокрема з педагогіки, особистісно орієнтованого навчання та виховання, пропонує вчителям прочитати, осмислити і спробувати застосувати у своїй практиці.

2

Педагогом-організатором в Адамівській школі працює В.Н.Гриценко. Людина серйозна, на перший погляд може навіть видатися дуже строгою. З дітьми не заграє, але й не командує. Говорить з ними витримано і небагатослівно, як рівна з рівними. Вона завжди з дітьми поруч, а не над ними. Так і має бути. Адже позакласна робота – це продовження уроку. І взагалі, учнівське життя – не тільки оцінки в журналі, успіхи з предметів. Це і спорт, і музика, і веселі іскристі розваги, і серйозні справи. Це – життя, соціальне становлення дитини в колективі.

Валентина Никифорівна розробили систему традиційних шкільних козацьких свят – «Козацький дванадцятирік» (фрагменти одного з них було показано в минулому році на серпневій педагогічній конференції). Вже кілька років вона проводить козацькі вікторини (переможців нагороджують призами, які надає редакція газети «Советское Приднестровье»). Вона одна із ініціаторів та авторка травневого свята «Школі – 45 років!». Педагог вважає, що велике значення в роботі шкільної організації мають символи та ритуали.

Координатором роботи школи з виховання громадянськості є вчитель вищої категорії Р.М.Буравицька. Вона вважає, що випускникові не відводиться якогось перехідного періоду для адаптації до дорослого життя (що так і є). Тому та наполегливо допомагає вона школярам робити вибір, вирішувати життєві проблеми, розв'язання яких потребує багато знань, а не тільки суспільствознавчих дисциплін.

Ефективність громадсько-державного управління буде визначатися рівнем громадянської культури всіх членів суспільства, вважає Раїса Миколаївна. Тому школа повинна йти попереду політиків, керуючись принципом пріоритету прав особистості над інтересами суспільства й держави, надаючи дитині, підлітку ще в школі навичок громадського управління та самоуправління.

Учитель математики С.С.Тимофєєва - депутат райради; працювала завучем, директором школи. Захоплюючись математикою, прищеплює любов до неї і своїм учням. Навчаючи інших, вона сама постійно вчиться, йде в ногу з життям, вбирає свіжий подих нового, творчого, оволодіває передовим педагогічним досвідом, досягненнями педагогічної та психологічної науки.

Світлана Семенівна сіє розумне, добре, вічне, як добрий садівник дбає про сад – педагогічний сад. Нікому не чинила зла. Робить все, що має зробити за свій вік людина.

Учитель біології та хімії В.М.Вронська добре знає сучасний стан науки і перспективи її розвитку. Чітке планування навчального і виховного матеріалу, його систематичне повторення, облік індивідуальних особливостей учнів, вміння доступно викладати матеріал, дають їй можливість прищеплювати учням міцні знання з предмету. Цьому ж сприяють біологічні турніри, свята птахів, квітів, врожаю, які Валентина Миколаївна готує й проводить з дітьми.

Учитель фізики Т.В.Катющева має багатий практичний досвід, працює творчо, поряд з традиційними, практикує й нові форми проведення уроків, вчить використовувати отриманні знання в практичній діяльності. Тамара Валентинівна застосовує оригінальну рейтингову систему обліку успіхів вихованців.

Багато років вчитель К.М.Граждан готує з дітьми Шевченківські дні, тижні української мови. Фундамент громадянськості у своєму класі вона закладає добрий. Діти знають національну символіку, не соромляться, приклавши правицю до серця, співати Гімн України (до речі, його знає вся школа).

Коли ми розробляли принципи, за якими мала працювати школа козацько-лицарського виховання, саме Катерина Михайлівна наполягала на вихованні козачат на позитивних прикладах. Формування в молоді ідеалів – один із найважливіших компонентів духовності як кожної особистості, так і всього народу.

3

Наведу приклад, як ми вирішуємо «на марші» проблеми виховання, які ставить життя.

Писали наші діти твір-опис. У одного з хлопчиків читаємо: «Красу природи нашого села не зрівняти з людьми, які тут мешкають. Я не бачу гідних осіб для опису у цьому творі…»

Ми зрозуміли, що десь зробили помилку, виховуючи козачат лише на прикладах ідеальних людей, і замислились – що ж робити далі? Ідеальні люди десь далеко (та й чи є вони?!), а повсякденне життя – поруч, поруч люди, хороші та не дуже, з їх проблемами та вчинками…

Тоді і виникла ідея показати людей Адамівської громади, які внесли частку себе в розвиток духовного, економічного життя трьох сіл: Адамівни, Авидівки, Благодатного. Ці люди зовсім різні і за віком, і за освітою, і за розумінням необхідності загальнокорисної праці на благо суспільства.

Матеріал оформили у вигляді книги. Нариси писали члени громадського комітету з підготовки книги. В додатках – історичні довідки з життя та розвитку громади, газетні статті, спогади мешканців. Книга повинна слугувати вихователям посібником позитивних прикладів і забезпечувати реалізацію принципу ідеалізації в роботі школи козацько-лицарського виховання.

Можливо, ідеальних людей немає і не можна з будь-кого робити ідеал для молоді. Але можна говорити про орієнтацію на моральні принципи: відданість праці бригадирів М.А.Крамаренка, Є.М.Епляра, ветерана О.В.Янишена, комбайнера П.М.Галицького, колгоспниці А.Є.Шелестян, відданість своїй великій сім'ї

Н.А.Смоленко, громадський вклад М.С.Якубського, Н.М.Кульчицької, А.М.Коноваленка. Таких осіб, що живуть поруч з нами, в селів багато.

…Загальновідомо, що велике і складне питання, яке потребує вирішення – це формування духовного світу особистості. Річ йде не лише про закладання релігійних основ. Але не секрет, що діти з сімей віруючих вихованіші, моральніші у своїй масі (цей же феномен прослідковувався й у радянські часи). Мабуть, тому Президент України 25 березня 2003 року зобов'язав Міністерство освіти і науки разом із Академією педагогічних наук при участі церкви і релігійних організацій розробити пропозиції щодо введення духовно-моральних цінностей до виховного процесу навчальних закладів.

В минулому році ми намагалися організувати недільну християнську школу, запросили молодого ієрея (студента Київської духовної академії) викладати там. Відвели під храм приміщення. Було підготовлено пакет документів для реєстрації церковної громади…

На жаль, на той час нерозуміння важливості виховання цього аспекту духовності частиною мешканців громади не дало можливості реалізувати нагальну потребу мати в селі храм Божий. Але проблема є, і ми маємо її розв'язати.

Початку Богослужіння в Адамівці було присвячено спеціальний випуск шкільної газети. Отець Миколай написав статтю, в якій були такі думки: «Протягом багатовікової історії людства були відпрацьовані певні норми поведінки людини у суспільстві, які закладені Богом-Творцем у її совісті. Яке насіння в дітях буде посіяно зараз, такі виростуть і плоди. Як написано в Біблії «Бо що тільки людина насіє, те саме і пожне!»

Життя за заповідями Ісуса Христа приносить людині внутрішній мир і душевний спокій, відводить почуття страху і неспокою, які стають причиною багатьох хвороб, що підтверджують лікарі-психіатри.

Якщо ми бажаємо бачити нашу країну процвітаючою в усіх сферах життя, то молоде покоління треба виховувати в дусі християнської моралі».

4

Вже традиційними у школі стали козацькі таборування та свята «А ну-мо, хлопці-козаки!». Авторка та ведуча свят – депутат райради Н.П.Галицька. Творчих доробок у Наталії Павлівни багато – це і туристський гурток із традиційним літнім таборуванням на березі моря, і спортивні секції, і танцювальний колектив.

Таборування в нашій школі є складовою частиною фізкультурно-оздоровчої роботи, підсумком чергового етапу фізичного розвитку козачат. Система ця базується на традиціях запорожців. Постійне виконання фізичних вправ разом із загартуванням виховували той тип козаків, які легко переносили спрагу та голод, спеку та холод і були надійними захисниками всього українського народу.

На жаль, сталося так, що з періоду знищення Запорізької Січі всі наступні уряди Росії та України постійно і цілеспрямовано проводили роботу з дискредитації, в першу чергу, морального обличчя козаків. Їх характеризували як грубих невігласів, п'яничок, які жили тільки за рахунок війни та розбоїв.

Але як натовп п'яничок міг неодноразово бити найкращу тоді в Європі армію – турецьку, і як натовп п'яничок міг за 1,5 доби на «чайках» веслувати морем до Стамбулу, наводити жах на султана своєю появою, брати Синоп, Кафу, визволяти бранців-невільників?!

«Шинкарям наказуємо, щоб не називалися козаками, й вилучаємо їх від себе і на майбутнє таких до нашого війська приймати не будемо», - сказав гетьман П.Сагайдачний у 1617 році.

Безчестя козацтва проводилося для того, щоб українці не знали своєї історії. Народ, що не спирається на могутнє коріння своєї історії, легко тримати в покорі, йому легко нав'язувати чужі звичаї, культуру, освіту, ідеологію. Це ми бачимо сьогодні.

…Спостерігаю таборування та сягаю думками наперед: треба мати, розвивати й зміцнювати дитячу організацію в школі – вона підмурок колективної виховної роботи, бо наш педагогічний корабель накренило у бік індивідуалізації навчання і виховання, і це призвело до того, що багато школярів відмовляються від шкільної «індивідуальності» на користь неформальних, а іноді і злочинних угруповань та об'єднань, які не надають особистості всі можливості для самоствердження і психологічного комфорту. В багатьох з них панують міцний груповий тиск, жорстка система підкорення, свавілля лідерів, але здебільшого підлітки не покидають їх, а навпаки, цінують дуже високо.

Відмовившись від виховання у колективі та через колектив, ми практично відмовились від виховання взагалі. Відомо: не може бути успішним виховання громадянина-господаря своєї країни, якщо дитина, підліток не набуватиме у ці роки досвіду відповідальності за виконання певних функцій в організації життя класу, школи, громади.

Наша виховна система (козацька педагогіка) спирається на владу спільності: взаємодопомога, відчуття іншого, підкорення спільно обраним законам. Ніхто не має права образити іншого, бо дістане відсіч від усього дитячого гурту. Ніхто не може порушити закони життя класу, школи – цього йому не дозволять. Стриманість, ввічливість, повага до старших, міра в одязі, відповідальність за виконання своїх обов'язків упевнено увійшли в життя Молодої Січі – братства козачат.

Далекоглядні педагоги розуміють необхідність відновлення чіткої організації (системи) виховної роботи в школі. Козацько-лицарське виховання – це лише один з можливих шляхів українського національного виховання.

В Адамівській школі введена практика – по завершенню заходу пропонувати учасникам написати статтю до шкільної газети «Річ про Адамівську Січ» із аналізом цього заходу: для чого його проводили, які помилки допустили, побажання організаторам, передбачувані й непередбачувані наслідки. Пишуть і вчителі, і учні.

Вважаю, що не треба відривати дітей від гріховної землі, робити з них янголів, які потім, у дорослому житті, пасують перед труднощами. Адже саме життя корегує нашу виховну діяльність й чада виростають не «цукерками», а нормальними живими дітьми. У цьому вища правда життя

… Не завжди сьогодні цінують працю педагога, позитивні наслідки якої проявляються через багато років. Але, як сказав Кобзар: «Ми не лукавили з тобою, ми просто йшли. У нас нема неправди за собою…»

Вже сьогодні ми розуміємо: як би не склалася подальша доля Адамівської школи, лицарське виховання – непересічне явище в теорії та практиці національної освіти.

Історія вчить: ефективне те, що утверджує своє. А своє у нас – козацтво – спосіб життя вільної людини, яка зі зброєю в руках захищала Богом дані їй вольності й права, зокрема, - право на свободу.

Положення про Козацьку Республіку. Конституція Козацької Республіки.

Декларація колективу Адамівської школи джур та дан (школи козацько-лицарського виховання).

Ми, учні, учителі та батьки Адамівської школи джур та дан (школи козацько-лицарського виховання), зібралися разом, щоб рішуче заявити, що ми бажаємо співпрацювати, жити в дружбі єдиними колективом: де учні та батьки допомагають учителю, учителі - учням; де поважають бажання та обговорюють пропозиції; де признається право на помилку кожної людини; де кожен вміє признатись у своїх помилках.

Права, обов'язки та відповідальність учнів. Учні мають право: Виражати своє бачення якості навчального закладу та методів навчально-виховної роботи. Брати участь в екзаменах, заліках, атестації з навчальних предметів (при вирішальної ролі викладача). Випускати рукописний журнал, газети з обов'язковим

підписом. Колектив учнів має право обирати учителя та вихователя. Брати участь в організації та управлінні навчально-виховним процесом. Відстоювати свою гідність, вносити пропозиції на конференціях, зборах, педрадах та ін. шкільних форумах. Обирати предмети для поглибленого вивчення. Здавати екзамени екстерном. У 5-8-х класах бути звільненими від екзаменів рішенням педради, якщо встигають стабільно на «4» та «5». Бути обраними та вибирати органи самоврядування. 11. Мають право носити в школі ділову вільну форму.

Учень повинен: Поважати в учителі людину, цінувати його бажання передати учню знання. Дорожити честю школи як своєю особистою, примножувати її традиції, оволодівати знаннями. Говорити правду в очі й вміти її вислуховувати. Строго питати з себе, вміти признавати помилки своїх товаришів. Бути нетерпимим до байдужості, жорстокості, заздрості, обману, поважати оточуючих, турбуватися молодшими школярами. Слідкувати за своїм здоров'ям, укріпляти його. Брати активну участь в громадському житті школи, класу та в роботі учнівського самоврядування.

Учні несуть відповідальність за: Невиконання вимог громадських та учнівських організацій школи (загальні збори, рада школи, куреня та ін.). Порчу шкільного та державного майна. Грубі порушення дисципліни в школі та поза неї.

Права, обовоз'язки та відповідальність педагогів. В умовах демократизації системи освіти кожен педагог, окрім загальноприйнятих громадянських та традиційних прав педагога, повинен в повному об'му отримати й такі права: Брати участь в організації й управлінні усіма справами свого навчально-виховного закладу через збори, конференції та виборні органи, а також безпосередньо відвідуючи (при бажанні) засідання любого вибірного органу й приймаючи участь в обговоренні питань, причому з правом дорадчого голосу. Висувати свою кандидатуру на будь-яку виборну посаду в будь-якому навчально-виховному закладі або в будь-якому органі системи освіти регіону та країни. Виражати (усно або письмово) критичні зауваження про діяльність будь-якого працівника свого закладу, включаючи першого керівника, а також будь-якого працівника системи народної освіти регіону та країни. Звертатись індивідуально або в складі групи осіб до будь-яких керівних інстанцій або засобів масової інформації із заявами, пропозиціями, вимогами, скаргами та ін. Має право на соціальну захищеність у взаємовідносинах із батьками. Самостійно визначати форми й методи своєї навчальної та виховної роботи**,** погоджуватись або не погоджуватись із зауваженнями та пропозиціями колег та керівників з цих питань, але за умов, що обрані форми й методи дають соціальні та педагогічні цінні кінцеві результати. Відмовитись від виконання адміністративних доручень, які не пов'язані із виконанням своїх прямих обов'язків (навчально-виховних функцій). Оформляти або не оформляти письмово план кожного уроку, лекції або іншої форми навчальної та виховної роботи при умові, що робота дає хороші кінцеві результати. Визначати за власним розсудом час на проходження того чи іншого розділу, теми, навчальної програми при умові, що на кінець навчального року основний програмовий матеріал буде учнями засвоєний. Дозволяти або не дозволяти будь-кому, включаючи керівників, бути присутніми на уроках або інших заходах з учнями, керуючись перш за все інтересами справи (навчально-виховного процесу). Має право на добре обладнане робоче місце, кабінет, обладнаний всім необхідним в роботі дидактичним матеріалом, канцелярськими товарами та ін. Відмовитись від навчання учнів, психологічно не сумісних з особою учителя, беручі до уваги пропозиції класу, педколективу, який працює в цьому класі й психолога. Відмовити батькам в прийому дитини до школи незалежно від віку, якщо на момент вступу до першого клас дитина психологічно не готова до навчальної діяльності - на підставі висновків психолога. Свою професійну (навчально-виховну) діяльність з участю в науково-дослідницької роботи в будь-якій науковій установі або його підрозділу (лабораторія, кафедра, НДІ та ін.). Здійснювати експерименти в сфері навчально-виховної роботи. При умові, що вони не приносять шкоди якості навчанню, вихованню та здоров'ю школяра. У випадку, якщо експеримент потребує суттєвих змін в загальноприйнятому порядку

роботи, а кінцевий результат його непередбачений, необхідна згода ради школи на його проведення.

Педагоги повинні: Працювати чесно й добросовісно, строго виконувати обов'язки, які покладені на них Декларацією прав та обов'язків (Конституцією Козацької республіки), правилами внутрішнього розпорядку, посадовими інструкціями. Дотримуватись дисципліни праці - основу порядку в школі. Дотримуватись вимог техніки безпеки й охорони праці, виробничої санітарії та гігієни, протипожежної охорони, які передбачено відповідними правилами та інструкціями. Поважати особу учня та батьків, бачити в них партнерів. Вивчати індивідуальні особливості школяра, активно співробітничати з учнями та батьками з розвитку їх педагогічних знань. Систематично підвищувати свій ідейно-політичний, творчий й педагогічний рівень. Показувати приклад в пробуті, в поведінці, в праці. Всі форми занять проводити згідно розкладу, затвердженому директором школи. Учитель повинен бути активним в громадському житті колективу, виконувати громадські доручення. Учитель повинен слідкувати за своїм здоров'ям, учителям не дозволяється палити в школі, в присутності жінок та дітей.

Педагоги несуть відповідальність: За якість навчання учнів, рівень їх знань, умінь, навичок, за рівень їх вихованості. За збереження шкільного та державного майна, за навчання дітей бережливому ставленню до нього. За прояв антигуманного та антипедагогічного ставлення до дітей.

Права, обов'язки та відповідальність батьків.

Батьки мають право: Обирати та бути обраними в громадські формування школи. Обговорювати пропозиції на будь-яких шкільних форумах, контролювати прийняті рішення. Обирати школу, клас, а також переводити дитину у випадку незгоди з методикою викладання. Вносити індивідуальні вклади на розвиток школи, на організацію в школі на кооперативних началах додаткових, передбачених програмою занять за інтересами. Брати участь в громадському житті школи і класу.

Батьки повинні: Виховувати культурну людину й прививати здоровий спосіб життя. Допомагати в засвоєнні знань. Забезпечувати нормальні умови для навчання дитини. Регулярно відвідувати збори, зустрічатись з учителями, цікавитись життям дитини в школі.

Батьки несуть відповідальність перед радою школи, радою громадськості, виробничим колективом, комісією із справ неповнолітніх при райвиконкомі, інспекцією із справ неповнолітніх при РВ МВС за: Антипедагогічні дії по відношенню до дитини. Небажання створити дитині сприятливі умови для становлення гармонійно розвиненої особи. Образливе й неетичне відношення до особи учителя або педагогічного колективу школи. За ігнорування рішень батьківського комітету школи, класу, ради школи, пов'язаних з вирішенням питань виховання підростаючого покоління.

46. ВИПАСНЯНСЬКА №1 СІЧ (школа).

Ентузіаст – майор Збройних Сил України, козак Гавриленко В.О. В 1997 р. ним було організовано при школі осередок Молодої Січі (Валерій Олексійович тоді служив в Збройних Силах й працював учителем допризовної підготовки юнаків), який прийняв всім своїм складом посвяту в джури. У довідці перевірки Випаснянської №1 школи, яка відбулася в грудні 1999 р. про цю роботу було написано: «… Система виховної роботи школи не залишила осторонь питання козацької педагогіки; впровадження козацьких звичаїв і традицій. В школі створено дитячу організацію «Молода Січ».

«Молода Січ» - самодіяльна дитяча організація, що будує свою роботу на принципах добровільності, демократії та самоврядування. Проводяться конкурси, змагання, козацький КВК, гра-конкурс «Твоєї слави козацької повік не забудем», бесіди «Жіночі імена в часи козацтва».

Педагогічний колектив не лишився в стороні від козацької педагогіки: впроваджувалися козацькі традиції, проводилися педагогічні ради «Формування національної свідомості в процесі навчання і виховання», «Вплив дитячої організації «Молода Січ» на формування патріотизму школярів».

«Десь влітку 1977-го я побачив фотографії та самвидав «Молодої Січі» з Старокозачого, якою керував В.Лісіцин. З ним познайомився, послухав про його плани і досягнення і це наштовхнуло на думку про створення аналогічного клубу. В своїй рідній школі дізнався, що керівник ДПЮ звільняється і мені запропонували працювати вчителем. До годин ДПЮ я мав взяти на себе військово-патріотичну роботу. Вона і вилилась у створення «Молодої Січі».

Відповідно до законів, я створив і зареєстрував при сільраді молодіжну громадську організацію (зі статутом та програмою заходів). Як завжди початок був хаотичним: по суботам хлопці 5-7 класів приходили на годину в спортзал, де я їх вчив елементарним гімнастичним вправам та загально фізичному розвитку, а потім обладнуючи кімнату, виділену для молодих січовиків, ловив їх по всій школі, щоб направити на ремонт приміщення. Так-сяк, за місяць-два, ми створили деякі клейноди – хоругву, шеврон-емблему, барабан, і половина хлопців вже виготовила форму. До восени я вже навчив січовиків маршировати з піснею, та перейшов до виготовлення і стрільби з козацьких луків. Потім в травні почались заняття із самостраховки при падіннях та найпростіші прийоми самозахисту, стрільби з пневмогвинтівки. Паралельно видава для вивчення літературу про козаків Б.Лепкого, В.Будзиновського, О.Пахучого; читав всій групі по 20-30 хвилин В.Яворницького та інших.

В травні «Молода Січ» почала готуватись до районного фестивалю дитячої творчості: з допомогою вчителів музики і математики, які і мене ще вчили, ми репетирували козацькі пісні та шили форму на свято. Гарні вийшли шапки – наші козачата виглядали на параді і на посвяті в джури ефектно і по-українські!

Я взагалі намагався завжди, в житті, на службі, в «Молодої Січі» творити з максимальним відчуттям реальності і мінімумом формалізму. І вірив, що життя може стати схожим на ту фантазію, яку ми собі уявимо, проте більшість людей, наших людей, надто заклопотані, щоб змінювати і змінюватись. Такі люди завжди були, і в козацькі часи і зараз – просто «наші люди», але потрібні і козаки. І вони є, - просто деякі з них ще цього не знають…»

З від'їздом на навчання в Київ до військової Академії Гавриленко В.О. роботу з козацько-лицарського виховання було звернуто.

47. ГАЗЕТА «КОЗАК» З ДОДАТКАМИ «КОЗАЧА», «ЛЕЛЯ», «ДЖУРА», «ДАНА», «МОЛОДИК» «БЕРЕГИНЯ».

Друкований (на друкарській машинці) орган Адамівської Січі (школи). Почав друкуватися з квітня 1998 року по квітень 2001 року. Ілюстрований фотографіями. Редактор В.Тимофєєв. Розмножували (по 25 екземплярів) в СП «Петрекс». Всього вийшло 45 номерів формату А4:2. На сторінках газети друкувався теоретичний матеріал – зокрема, спроба концепції школи козацько-лицарського виховання, положення про школу цього типу, статут. Велася хроніка школи та Адамівського куреня Українського козацтва – описувалися події шкільного життя, Адамівської «Молодої Січі», Адамівського куреня Українського козацтва, Білгород-Дністровської паланки Українського козацтва (міжрайонового товариства козаків Буджаку), Адамівської громади.

2000-2005. ЕТАП «УСТАНОВЧИЙ».

48. МІСЬКА КООРДИНАЦІЙНА РАДА З ПИТАНЬ РОЗВИТКУ КОЗАЦТВА.

Міську Раду було організовано за рішенням міського голови №363 від 17.05.2001. Її склад: голова – Капустіна Л.К., члени – Боєвчук І.Л., Бондаренко В.Г., Буханець О.В., Вереніч І.А., Власенко Воробйов В.М., Врублевський М.В., Дейна М.К., Дьяковський В.Г., Жуковський В.К., Кобаца І.В., Лапчук О.М., Майзліс Ю.Ю., Малюкін Ю.І., Нечіпоренко В.Т., Олексієнко С.В., Олесеюк Д.М., Пухкан В.Г., Слєпцов Ю.М., Тимченко М.О.

Міська рада пропрацювала недовго – із 2005 року (за причини амбіційності керівників міських козацьких організацій та нерозуміння ними переваг роботи у об'єднаній команді навіть не було створено плану заходів) вона припинила свою роботу. Була спроба відновити її у 2009 році (Гавриленко В.О., Скляренко М.П., Воробйов В.М., Городниченко П.М. та ін.), але вона зазнала невдачі.

49. РАЙОННА КООРДИНАЦІЙНА РАДА З ПИТАНЬ РОЗВИТКУ КОЗАЦТВА.

Перша Координаційна рада (2000-2007).

Білгород-Дністровською районною державною адміністрацією від 1 червня 2000 року за №204/2000 було видано розпорядження щодо створення при голові райдержадміністрації Координаційної ради з питань розвитку Українського козацтва. Керівний склад ради: Ігумнов Павло Михайлович – заступник голови районної державної адміністрації, голова Координаційної ради; Логінов Геннадій Вікторович – завідуючий відділом організаційної і кадрової роботи та з питань нагород, заступник голови Координаційної ради; Городецький Леонід Григорович – паланковий отаман Білгород-Дністровської паланки Українського козацтва, полковник Українського козацтва, заступник голови Координаційної ради; Тимофєєв Валерій Якович – директор Адамівської загальноосвітньої школи І-ІІ ступенів, паланковий лицар Білгород-Дністровського козацтва, осавул Українського козацтва, секретар Координаційної ради.

Члени ради: Аблов Валерій Федорович, Вахмянін Сергій Васильович, Волобоєв Віктор Тимофійович, Дьяченко Раїса Петрівна, Кісе Василь Дмитрович, Кузаконь Тетяна Петрівна, Крилов Олександр Миколайович, Лесюкевич Василь Миколайович, Писарогло Іван Васильович, Ткаченко Павло Михайлович, Шемелюк Микола Євгенович.

Головними завданнями Координаційної ради є: сприяння розвитку в районі козацького руху; аналіз стану розвитку Українського козацтва в районі та координаційної взаємодії органів виконавчої влади і козацьких організацій у сфері відродження історик-культурних та господарчих традицій Українського козацтва в районі.

З метою реалізації вимог Національної програми відродження та розвитку Українського козацтва на 2002-2005 роки, затвердженої Указом Президента від 15.11.2001 року № 1092/2001, відповідного плану МВС України від 28.02.2002року, плану УМВС України в Одеській області від 17.04.2002 року більш ефективного використання можливостей, передбачених положенням Закона України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону, згідно плану Б-Дністровського РВ УМВС України в Одеській області щодо реалізації вимог Національної програми відродження та розвитку Українського козацтва на 2002-2005 роки від 03.05.2002 року, було здійснено такі заходи: проведено робочі зустрічі з керівниками Українського козацтва для розробки напрямків співпраці в охороні громадського правопорядку; проведено моніторинг діючих козацьких формувань на території району; визначено чисельність козацьких підрозділів, які мають намір створювати громадські формування з охорони порядку; надано допомогу щодо створення громадських формувань з охорони громадського порядку із числа

козацтва та розробки їх статутів; здійснено перевірки членів громадських формувань із числа козацтва з метою недопущення членства в ГФ осіб, які перебувають на профілактичних обліках.

Постійно здійснюються слідуючи засоби, які узгоджені з Білгород-Дністровськими козацькими товариствами: організовуються навчання з правової та спеціальної підготовки членів громадських формувань з охорони громадського порядку із числа козацтва з видачею їм сертифікатів встановленого зразку; залучаються до охорони громадського порядку на вулицях в місцях масового відпочинку громадян, відзначення державних свят, проведення спільних рейдів, до охорони природно-історичних заповідників, збереження врожаю від розкрадання та інших заходів члени громадських формувань із числа козацтва; здійснюється комплекс заходів щодо підготовки допризовної молоді до військової служби з урахуванням кращих традицій козацтва; проводиться робота по відбору кандидатів на службу в ОВС серед кращих членів громадських формувань з охорони громадського порядку з числа Українського козацтва; постійно вивчається, узагальнюється та направляється для впровадження передовий досвід участі козацьких громадських формувань в охороні громадського порядку.

Друга Координаційна рада (2007-2012).

Склад Координаційної ради: голова – Ігумнов П.М., заступник – Тимофєєв В.Я., секретар – Кішка В.В.; члени - Дьяченко Р.П., Кольцов А.В., Корчагіна Д.І., Масло С.В., Макаренко С.В., Орлова В.В., Ткаченко П.М., Тимчук Ю.Л.

Склад Ради керівників козацьких організацій: Тимофєєв В.Я. – голова; члени – Васелинга Л.Д., Вдовиченко О.М., Вронська В.М., Кривенко А.К., Тома Т.І., Чумаченко В.М., Щербина Ю.І.

Третя Координаційна рада (2012-2016).

Склад Координаційної ради: Із правом вирішального голосу - Петренко С.П., Ігумнов П.М., Тимофєєв В.Я., Лукашевський В.В., Маринеску М.К., Устименко Б.І., Вронська В.М., Тома Т.І., Тиханська О.Ю., Чороба М.І., Савчук В.П. Із правом дорадчого голосу – Адиров М.С., Воробйов В.М., Волкова К.І., Георгієш Д.М., Єремєєв В.І., Завойчинський М.О., Зорило І.С., Клоченко Г.Л., Кравченко С.М., Ковпак В.П., Пітюков Є.П., Параденко І.Г., римська Т.Г., Скибенко М.П., Ступак О.Т., Трегубенко Г.Ф., Токаренко А.В., Хохлачов Г.К., Чумаченко В.М., Чекмарева Л.В., Шефер В.Я., Щербина Ю.І.

Четверта Координаційна рада (2016-т.ч.).

Склад Координаційної ради: Тітарчук М.І. – голова, Ігумнов П.М. – заступник, Тимофєєв В.Я. – секретар. Члени: Лукашевський В.В., Маринеску М.К., Устименко Б.І., Адиров М.С., Вронська В.М., Ковпак В.П., Чороба М.І., Вдовиченко О.М., Тодорова Т.П., Тома Т.І., Осолінська В.С., Чумаченко І.О., Тиханська О.Ю., Щербина Ю.І., Чабан Л.І.

50. ЗАХОДИ ТА ПРОГРАМИ З РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА В РАЙОНІ ТА МІСТІ.

За період роботи чотирьох Координаційних рад було затверджено Білгород-Дністровською районною радою та виконані (або виконуються) заходи та програми:

Заходи з розвитку Українського козацтва в районі на 2000-2005 роки (розпорядження №10/2002 від 10.01.2002);

Розвитку Українського козацтва в районі на 2008-2010 роки (рішення №132-V від 26.07.2007);

Розвитку Українського козацтва в районі на 2011-2015 роки (рішення №23-VI від 26.11.2010);

Патріотичного гарту дітей та молоді на засадах козацького лицарства «Патріот» на 2010-2012 роки (рішення №417-V від 15.12.2009);

Патріотичного гарту дітей та молоді на засадах козацького лицарства «Патріот» на 2013-2015 роки (рішення №413-VI від 27.02.2013);

Розвитку українського козацтва на 2016-2020 роки (рішення №99 від 04.03.2016).

51. ТУРЛАЦЬКА СІЧ (школа).

Ентузіасти – директор школи – Тодорова Тетяна Петрівна та учитель молодших класів – Чумаченко Валентина Миколаївна – приділяють належну увагу козацькому вихованню.

Тодорова Т.П.: «…Я вирішила для своїх другокласників влаштувати свято «Козацькі забави». До святково оформленої класної кімнати завітали батьки, старші та молодші братики і сестрички, друзі. Спочатку другокласники розказували про історію Запорозької Січі, про славних козаків. Потім хлопчики змагались у швидкості чищення картоплі, перетягування канату, віджимання від підлоги; стрибали у мішках, намагались якнайбільше назвати українських міст, виявляли свої мовленні здібності, складали вітальні листівки, які вручали дівчаткам разом з квітами. Всі хлопчики пройшли випробування і були прийняті до козацького загону».

Чумаченко В.М.: «Я весь час намагаюся на уроках читання і рідної мови дати більше знань дітям про минуле наших предків. Я поставила перед собою мету: розширити знання учнів з життя запорозького козацтва, розкрити феномен козацтва, показати його роль в історії українського народу, виховувати в учнів любов до рідного краю, бажання бути гідними синами України, прагнути стати сильними, здоровими, розумними і цим створювати дружний колектив».

Мабуть є в тому, що Тодорова Т.П. та Чумаченко В.М. звернули увагу на патріотичне виховання дітей (у формі козацького), закономірність – козацтво, як якість менталітету українця, притягує до себе юні, незіпсовані душі – романтикою звитяги, побратимства, всім тим, що ми називаємо польотом душі.

52. ВИГІНСЬКА СІЧ (школа).

Ентузіасти – директор школи курінний Українського козацтва Біленко В.Ю. та учитель фізичної культури осавул Українського козацтва Берлізов А.М. в 1998 р. організували дитячу джурову та данову організацію «Молода Січ», яка працювала на засадах Українського козацтва. Колектив збирав кошти на придбання однострою; почалася діяльність: учні вивчали історію козацтва, основи військового мистецтва та тілодухування козаків, пройшли посвяту в джури та дани. В лавах «Молодої Січі» налічувалося 65 членів, практично всі учні 5-9 класів.

53. ХОР УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСНІ «МРІЯ».

В 1989 році на базі заводу медичних виробів (сьогодні ВАТ «Гемопласт») було створено хор української народної пісні. Працює український козацький народний хор «Мрія» під керівництвом Зорила Івана Сергійовича. В колективі 38 осіб різних професій, різного віку й різного характеру. Кожен рік хор давав звітний концерт перед робітниками та керівництвом заводу. Жодне свято міста та району не проходило без його виступів. Про колектив багато писали в районних та обласних газетах. Хор має багато грамот, дипломів, свідоцтв; брав участь в міських, обласних, міжнародних фестивалях. 1992 року колективу було надано звання «Народний».

Керівництво заводу багато допомагало колективу, виділявся транспорт для поїздок, матеріальна допомога артистам, був на заводі свій хорклас. Колектив преюмівався турпоїздками до Ленінграду, у Карпати, Крим. Змінюються часи, змінилося керівництво міста, заводу, змінилося життя. Із-за матеріальних проблем на заводі скоротили ставки баяністів та керівника хору; колектив залишився без свого

хоркласу та матеріальної підтримки. Але хор не розпався, він продовжує жити й радувати своєю піснею народ. Ось вже п'ять років керівник хору й баяністи працюють з колективом безкоштовно, п'ять років колектив не має ніякої підтримки від міста. Проводили репетиції в ПТУ-10, в міській бібліотеці, в рибопромисловому технікумі, в приміщенні на території міського пологового будинку. Сьогодні артисти мають приміщення на території будівельного коледжу.

54. АНСАМБЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ МУЗИКИ «ВЕСЕЛКА».

Ансамбль «Веселка», якому вже тридцять років, створений на базі Білгород–Дністровського педучилища силами викладачів – Михайлом Івановичем Нікіруєм, його дружиною Валентиною Афанасіївною й такими ж, як і вони, ентузіастами, популяризаторами і виконавцями народної музики В. І. Заїкою й В. Д. Краснянським. Спочатку це був ансамбль «Троїсті музики» з трьох музикантів, який з часом став поповнюватися талановитою молоддю з самого педучилища й шкіл міста. Нині це сталий колектив української пісні зі співочою та хореографічними групами, власним оркестром народних інструментів, який об'єднує людей різного віку й занять, але з'єднаних великою любов'ю до музики, пісні, серед яких – сім'ї Заїки, Нікіруй, Сухаренко та інші.

На протязі багатьох років колектив «Веселки» удосконалює свою майстерність, проводить велику роботу по збиранню фольклорного матеріалу. Саме обрядові пісні становлять основу репертуару колективу. Із студентськими фольклорними експедиціями М.Нікіруй об'їздив мало не всі села Придністров'я, збираючи невідомі зразки гаївок, щедрівок, весільних та обжинкових пісень. За роки копіткої пошукової роботи таких знахідок стало на великий фольклорний збірник, який вже підготовлено до друку. Учасники ансамблю також відтворюють старовинні народні інструменти. Увесь свій вільний час віддає виготовленню сопілок, ріжків, кувиць викладач педучилища В. І. Краснянський. Вдалий підбір голосів виконавців та своєрідне звучання оригінальних музичних інструментів (таких, як коза, бас, бугай) дозволяють ансамблю з успіхом відтворювати мелодії та пісні новорічних, весняних, весільних та інших народних обрядів. Обрядовій темі відводиться особливе місце в виступах «Веселки». Тут характерним є не тільки вокальне та оркестрове виконання елементів хореографії (з учетом природи мелодій, їх жанру, приналежності до тої чи іншої епохи), але також використання різноманітної обрядової атрибутики – стрічок, вінків, паляниць, рушників і т. п. З великою майстерністю виконуються ансамблем не тільки українські, російські, а й польські, болгарські та інші народні пісні.

У складі колективу – студенти та викладачі педагогічного училища. Їх прискіпливо відбирають за конкурсом, а потім ще «школять» у підготовчих групах перш ніж включити до основного складу. Адже ансамбль гідно носить звання народного, а це зобов'язує постійно тримати його у високій художній формі, вдосконалювати майстерність співаків, музикантів і танцюристів до професійного рівня. За час існування «Веселки» її школу пройшло більше півтисячі студентів педучилища, і всі вони, незалежно від обраної спеціальності, на все життя стали палкими шанувальниками української пісні. А ще за ці роки в ансамблі з'явилися колективи-паростки – співочі й інструментальні гурти, організовані по всій Україні його колишніми вихованцями. Таких уже налічується близько тридцяти. Так, наприклад, А. Гринько створив в селі Петрівка оркестр з народних інструментів, який вже став відомим в Білгород–Дністровському районі. В «Веселці» колись починав Андрій Яцеленко – керівник ансамблю «Водограй». В Молдові в ансамблі «Віоріка» співає Наталка Дачева.

Товариство слов'янської культури кожного року проводить концерти з участю представників всіх слов'янських народів по черзі. Цього разу підійшла черга України. При виборі ансамблю у 1999 році вибрали «Веселку». Виступ проходив в залі Державної філармонії, вели трансляцію по телебаченню та радіо на всю країну. В

цьому ж році «Веселка» Виступила на великому Українському концерті в Варшаві в залі Конгресу.

У 2001 році «Веселка» приймала участь в 55–у Міжнародному фестивалі аматорського мистецтва у Валлійському містечку Ланголлен. У ньому брали участь 140 народних колективів більш ніж з сорока країн світу. В кожній номінації – своє журі. Богдан Нікіруй півроку вів електрону переписку з Ланголленом. Але це був тільки перший крок на шляху до Уельсу. Коли вже ансамбль під'їджав до Ланголлену, через дорожні затримки, визвані відсутністю необхідної кількості коштів колектив запізнювався. Час виступу в номінації «соло» вже пройшло. Ансамбль приїхав практично перед початком конкурсу в номінації народних колективів. До виходу на сцену залишалося менше години. Добре, що виступ «Веселки» згодились пересунути на пізніше. Їх два номери зайняли тільки 6 хвилин. Це дуже складна справа – показати за лічені хвилини те, що готується роками, показати культуру цілого народу. Журі очолював Член Королівської Академії; «Веселка» підкорила тисячі слухачів і професійне журі. І ось підсумок – «Веселка» стала першою. Жаль, що маючи заявки на участь у двох номінаціях фестивалю, «Веселка» виступила тільки в одній. Але журі в номінації «соло» прослухало солістку В. Нікіруй й дозволило виступити їй поза конкурсом. Це був дивовижний виступ. З Білгород–Дністровська за славою для України їздили в Англію: В. Герасименко, І.Горяну, Т.Довганич, О.Долготьор, В.Іщенко, З.Кожухарь, Н.Котеля, І.Костова, Д.Корженко, В.Кошельник, Н.Мельник, Т.Мельницька, Н, Мякінкова, В.Нікіруй, Т.Новаченко, М.Прищепа, І.Рогова, В.Сухаренко, І.Царук, С.Цуркан.

В 2002 році на цьому ж фестивалі колектив виступив вже у трьох номінаціях. В номінації ансамблів народної музики «Веселка» зайняла друге місце. Журі при оцінювані приймало до уваги артистизм, костюми, оригінальність і культуру виконання, різноплановість і багато інших критеріїв. Склало враження й те, що у колектива є оркестрова група, де звучать бандура, цимбали, сопілка, скрипки, козо бас. Серед колективів такого рівня на фестивалі не було, а, можливо, й на Україні немає такого любительського колектива, у якого є свій оркестр. В номінації Folk Song Party «Веселка» зайняла перше місце. Валентина Афанасіївна Нікіруй прийняла участь в конкурсі солістів, виконуючих фольклорні композиції. З вісімнадцяти претендентів вона ввійшла в п'ятірку найкращих.

55. АНСАМБЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ МУЗИКИ «ГРОНО».

Ансамбль був створений у 1997 році на базі міського Центру дитячої творчості. У складі ансамблю працюють три різновікові групи, що складає 45 гуртківців. Весь склад ансамблю – хлопчики, тому і репертуар колективу побудований на українських похідних маршах, козацьких піснях, думах, баладах. Творча діяльність колективу спрямована на відродження української народної пісні. Керівник Богдан Михайлович Пікіруй професійно досконалий педагог, вміло організовує навчальний процес, розвиває творчі здібності вихованців, їх художні особливості. В основі успіху колективу полягає системність навчально–виховного процесу: гра на музичних інструментах, пошук і відтворення пісенного матеріалу, розвиток вокальних здібностей дітей. Колектив постійно працює над удосконаленням своєї виконавчої майстерності. Всі вихованці і керівник завжди знаходяться у творчому пошуку.

Ансамбль «Гроно» користується великою популярністю у мешканців міста, є постійним гостем у навчальних закладах, дитячих таборах відпочинку та санаторіях смт. Затока та Сергіївка. Він активний учасник дитячих свят, концертів і акцій, які проводить міський Центр дитячої творчості. Є лауреатом I, II та III ступенів XI, XII, XIII, XIV, XV обласних в рамках Всеукраїнських оглядів–конкурсів «Таланти твої, Україно». у 1997 році - перша перемога. У 2003 році ансамбль прийняв участь у Всеукраїнському фестивалі козацької пісні «Байда», де здобув звання Лауреата. Того ж року хлопці прийняли участь у святковому концерті на Всеукраїнській козацькій

Раді в Національній Опері України. Влітку 2005 року вокальне тріо ансамблю представляло Україну на XXIII конкурсі «Лемківська ватра» в Польші.

56. ФОЛК-РОК ГУРТ «РУСИЧІ».

Заснований на початку XXI століття. Керівник – Богдан Нікіруй. Музику гурту можна класифікувати як фолк-рок. Практично нічого не змінюючи, музиканти доповнюють музикальний твір молодіжним, роковим «драйвом». В цілому – це академічний вокал солістки Люди Мазур; напівзабуті українські народні пісні, перекладені для скрипки, сопілки Богдана Нікіруя, бас-гітари Дмитра Рачкова, електрогітари Іларіона Лебедєва та барабанів Толіка Красовського. Гурт відомий не тільки на Україні: його музику чули Великобританія, Франція, Польща.

57. НАРОДНА ХОРОВА КАПЕЛА – ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ФОЛЬКЛОРИСТИЧНИЙ ГУРТ «АЛКАЛІЯ».

13 січня 2006 року народна хорова капела – пошуково-дослідницький фолькльоричний гурт «Алалія» будинку культури с.Старокозаче відзначила 40-річчя від дня заснування колективу. У числі засновників і керівників хору були Андрій Грінченко, Валерій Кобзаренко, Віктор Вареник, Ганна Баранова, Ігор Резніченко (під час його керівництва колективу хору було присвоєно почесне звання народний), Владислав Заїка. З 1988 року Віктор Вареник, керівник хору, разом з концертмейстером – хранителем фонду Іваном Котельником останні 16 років незмінно утримує колектив на відповідному творчому рівні. Переважна більшість учасників хору – співробітники Старокозацької районної лікарні. У різноманітному репертуарі колективу духовна, класична, народна музика. Хор співпрацює із козацькими організаціями; дитяча група хору – учасник Великих Рад Українського Козацтва 1997, 1998 років у Києві. Влітку 2005 року колектив прийняв участь у І Всеукраїнському фестивалі медпрацівників (м.Київ) та був нагороджений грамотою Міністерства охорони здоров'я України.

58. ОСЕРЕДОК МОЛОДИХ КОЗАКІВ.

В 2005 році було організовано міський осередок молодих козаків, який взяв на себе діяльність з охорони громадського порядку (разом із міліцією). Осередок проіснував недовго – амбіційні зазіхання керівників міських козацьких організацій на «керівну роль старих отаманів» у справі молодіжного осередку призвів до призупинення роботи осередку, а згодом і до розпаду.

59. 1-Й ОКРУЖНИЙ ПОЛК ІМ. П.ОРЛИКА.

У 2000 році утворився 1-й Білгород-Дністровський міський Окружний полк ім. П.Орлика, співзасновниками якого є Врублевський М.В., Єремєєв В.!., Дейна М.К., Оленів І.П., Царенков О.П., Хоменко Є.В.

В зв'язку з рішенням Ради Білгород-Дністровського міського козацького товариства від 15 квітня 2000 року, протокол №6, згідно п.4.8.2. Статуту Українського козацтва, отаманом Білгород-Дністровського міського козацького товариства було обрано полковника Українського козацтва Царенкова Олександра Петровича. Рішення Ради Білгород-Дністровського міського козацького товариства було затверджено наказом №18 від 25 квітня 2000 року Крайовим отаманом Українського Чорноморського Подунай-Гуляйпільського козацтва А.Петьком.

Наказом №19 Крайового отамана Українського Чорноморського Подунай-Гуляйпільського козацтва від 20 травня 2000 року отамана Білгород-Дністровського

міського козацького товариства Царенкова О.П. було призначено наказним отаманом Міжрайонного козацького товариства Подунай-Дністровська Січ.

На підставі наказу №19 від 20 травня 200 року крайового отамана Українського Чорноморського козацького війська про створення 1-го Білгород-Дністровського козацького полку, а також згідно Статуту Українського козацтва про полково-сотенний устрій Українського козацтва та по бажанню козаків, було створено 1-й Білгород-Дністровський Окружний козацький пол ім. П.Орлика, який є складовою частиною Чорноморського козацького війська та відповідає вимогам статуту Українського козацтва і є правонаступником Білгород-Дністровського Коша та Подунай-Дністровської Січі.

Засновниками 1-го Білгород-Дністровського Окружного полку ім. Пилипа Орлика стали: Воробйов В'ячеслав Миколайович (полковий писар, осавул), Врублевський Микола Васильович (в минулому отаман полку, осавул), Горлачов Святослав Петрович (осавул), Городніченко Петро Максимович (отаман 1-го куріня, курінний), Жигаленко Валерій Кононович (хорунжий, сотник), Дейна Микола Кирилович (голова поважних козаків, полковник), Єремєєв Віктор Ілліч (скарбник полку, сотник), Оленів Ігор Павлович (осавул по економіці, осавул), Комлик Олександр Михайлович (сотник), Ковалів Степан Дмитрович (старійшина, полковник), Царенков Олександр Петрович (полковник), Черв'як Олександр Олександрович (осавул), Скиба Микола Юхимович (курінний отаман). В полк входять 112 козаків. Полк складається з Старшинської Ради, окремої сотні полку, 1-го козацького куріню, 2-го козацького куріню.

60. ОКРЕМИЙ КУРІНЬ ІМ. С.БІЛОГО.

У 2002 році засновано Білгород-Дністровський Окремий курінь ім. С.Білого, співзасновниками якого є отаман Городниченко П.М., Сокорєв Ю.0., Сокорєв 0.0.,Чудак В.С., Павленко О.Д., служитель УПЦ КП отець Микола...

4 травня 2002 року на козацькому колі 1-го козацького куреня Окружного полку ім.П.Орлика було ухвалено рішення створити на базі 1-го козацького куреня первинне козацьке товариство (ПКТ) Українського Чорноморського козацтва й перейменувати в Окремий Козацький курінь Чорноморського козацького війська імені отамана Чорноморського козацького війська Сидора Білого. Було обрано старшину ПКТ: Отаман – Городніченко П.М., писар – Сокорєв Ю.О., бунчужний – Чудак В.С., скарбник – Борецький Н.Г., заст. отамана по роботі з молоддю – Павленко О.Д., заст. отамана по стосунках з пресою – Сокорєв О.Ю.

16 червня 2002 року козацьким колом ПКТ було затверджено статут, згідно якого: "Козацтво є громадською організацією громадян України, які мають козацький світогляд, визнають статут, прийняли Посвяту перед товариством, працюють над реалізацією його програми та віросповідають православну віру.

Діяльність куреня здійснюється у правовому полі України на засадах демократичного самоуправління, самофінансування через козацькі комерційні структури, підприємства, виробництва, за рахунок благодійності.

Діяльність політичних партій в структурі куреня заборонена.

Курінь підтримує демократично обрані державні органи влади України, органи місцевого самоврядування та волевиявлення населення, мешкає в місцях історичного розселення козаків.

Громадяни України, які вступили до Козацтва, набувають статусу "козака", їх сім'ї вважаються «козацькими» в наступних поколіннях.

30.12.2002 року ПКТ ім. Сидора Білого було включено до єдиного державного реєстру підприємств та організацій України.

22 лютого 2004 року у козацькому колі ПТК було утверджено рішення створити громадське формування з охорони громадського порядку при ПТК ім. Сидора Білого згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2000 року за №1872 "Про

участь громадян в охороні громадського порядку державного кордону". Згідно наказу №3 від 23.02.2004 року отамана Городніченко П.М. особовий склад формування такий: Острий Олександр Григорович, Корнаков Олег Миколайович, Макаренко Геннадій Григорович, Гаврилов Юрій Пилипович, Мирза Костянтин Володимирович, Морозовський Савелій Гаврилович, Сокорєв Юрій Олександрович, Сокорєв Олег Юрійович, Городніченко Петро Максимович, Тимофєєв Валерій Якович. Начальником громадського формування було обрано отамана куреня Городиченка П.М., а його заступником писаря паланки Тимофєєва В.Я. 22 лютого 2004 року козацьким Колом куреня було затверджено статут громадського формування з охорони громадського порядку.

По реєстру 2002 року: Отаман – Городніченко П.М., писар – Сокорєв Ю.О., бунчужний – Чудак В.С., скарбник - Сокорєв О.Ю., хорунжий – Павленко О.Д., гуртовий – Гіоргієш Д.М., ройовий – Морозовський С.Г., заставний – Хоменко Є.В., заставний – Мандриченко А.І., заставний – Радченко С.Ф. Всього козаків по реєстру – 59.

По реєстру 2003 року є деякі зміни: Скарбник – Борецький М.Г., заст. отамана по стосункам із пресою – Сокорєв О.Ю., заставний – Антонечко С.О. Всього козаків по реєстру – 76.

61. КУРІНЬ ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО.

У 2002 році утворився Білгород-Дністровський курінь Війська Запорозького України (отаман Возний М.М.).

Білгород-Дністровський осередок Всеукраїнської громадської організації. Козацьке Військо Запорозьке України має не лише безліч планів в майбутньому. Багато чого вже зроблено і робиться. Козаки-запорожці опікуються дітьми та підлітками, займаються благодійною діяльністю, зав'язують плідні міжнародні контакти. У козацький провід входять чимало людей, призвища яких на слуху у всієї Задністровщини – депутати, діючі офіцери силових структур, підприємці, діячі науки і культури.

Військо Запорозьке являє собою своєрідну козацьку республіку, де козак козакові був і є брат. Брат не по крові, брат – по духу, по волі, брат по спільності інтересів, поглядів, єдності цілей. І тому, безумовно, є різниця між Військом Запорозьким, яке стоїть на грунті запорозьких традицій, і іншими, які зараз оголошують про те, що вони "відроджуються". Є багато козацьких формацій, та здебільшого аналіз їх діяльності показує, що козаччиною там і не пахне. Навіть, на жаль, є кримінальні структури, які також називають себе козаками.

В меморандуму запорожців сказано, що Президент може бути їхнім гетьманом. Чому? Тому, що його обирає весь народ України. Тому буде зовсім логічно, коли Президент, - якщо він козак, якщо козаччина для нього близька, - стане в козацьке коло і запорожці проголосять його своїм "батьком" – гетьманом України.

Формація запорожців створена для того, щоб допомагати державі. Не знищувати, не розхитувати той корабель, який щойно спустили на воду.

Для залучення дітей до козацтва проводять комплексні спортивні заходи, пісенні фестивалі, тижневі табори для козацьких джур. Намагаються, як дозволяють їх ресурси, утримати в руслі козацьких традицій максимально більшу кількість дітей. Адже невдовзі їм керувати цією державою і від козаків, їх батьків, сьогодні залежить, як вони керуватимуть, на яких засадах ґрунтуватимуться.

На жаль, із 2010 року запорожці призупинили свою діяльність.

62. МОНАШІВСЬКА СОТНЯ.

В 2004 році було організовано Монашівську сотню Війська Запорозького. Очолили сотню Ткаченко Валерій Павлович (отаман) та Парпалак Валерій Іванович

(заступник). На рахунку сотні багато корисних справ: допомога школі, дитячому садочку, спортивному колективу села та ін.

Із обранням отамана депутатом Білгород-Дністровської районної ради та його переїздом до Білгорода-Дністровського сотня призупинила свою діяльність.

63. БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКИЙ РАЙОННИЙ ОСЕРЕДОК ЧКЗ.

Отаман Білгород–Дністровського районового козацького товариства Чорноморського козацького з'єднання полковник Українського козацтва Білоус Володимир Петрович. Звання присвоєно Гетьманом України І. Біласом 14 жовтня 2003 року наказом №79.

14 жовтня 1987 року в місті Білгород–Дністровському було засновано Окремий осавульській курінь Чорноморського козацького війська і налічував 100 осіб по реєстру. Вибраним отаманом був Білоус В. П. В липні 2004 року аналізуя ті події, які почали відбуватися в козацькіх підрозділах по Україні по розколу козацтва, на Раді старшини осавульського куріня було прийнято рішення про переєстрацію організації.

2 серпня 2004 року зареєстровано громадську організацію «Білгород–Дністровське районове козацьке товариство Чорноморського козацького з'єднання» з правом юридичної особи. Був відкритий банківський рахунок.

Робота в основному будувалася на виконані регіональної програми відродження та розвитку Українського козацтва на Одещині на 2002–2005 роки. Продовжується розбудова організації. Проводиться виховна робота в учбових закладах: технікумах, училищах, школах. Девіз товариства: «В роботі не словом, а ділом». Із 2012 року отаманом було обрано О.С.Ярового.

На жаль, із обранням отамана головою Громадської ради при голові районної державної організації, козацький осередок призупинив активну діяльність.

64. БОЛГРАДСЬКЕ РАЙОННЕ КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО.

Болградське районне козацьке товариство Чорноморського козацького з'єднання було організоване в 2000 році. Отаманом було обрано В.Копитіна, згодом О.Бондарчука. У складі старшини – колишній командир Болградської дивізії О.Бабич, воїни та спортсмени Б.Касап, Г.Терзі, О.Пуртов, Д.Дімов, С.Русєвю. Організація бере участь у у вшануванні пам'яті Кілійського десанту «Кілія-Веке», проведенні районного етапу дитячо-юнацької військово-патрівотичної гри «Сокіл-Джура», допомагає школам налагодити козацьке виховання, співпрацює із ДЮСШ та козацькими організаціями Одеси й Буджаку.

65. АРЦИЗСЬКЕ КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО.

У жовтні 2004 року було створено Арцизьке козацьке товариство, яке очолив військовослужбовець-пенсіонер І.Павлов. До складу старшини у різний час входили П.Ткаченко, О.Куралов, Г.Чернишов, С.Небога, А.Бончев, Ф.Єфімов та ін. На Установчому етапі розвитку Буджацького козацтва Арцизьке козацьке товариство нарощувало сили, приймало нових членів, налагоджувало зв'язки із іншими козацькими організаціями та гуртами. Із 2012 року воно активізувало свою діяльність й на т. ч. взаємодіє із структурними та територіальними підрозділами представницької та виконавчої гілок влади, навчальними закладами, бере активну участь й саме готує та проводить різноманітні районні та сільські заходи козацького спрямування: розважальна тематична програма «Справжні козаки» (РДБ), військово-спортивна патріотична гра «Сокіл-Джура», шкільні козацькі свята та ін.

66. КІЛІЙСЬКЕ РАЙОННЕ КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО.

Кілійське районне козацьке товариство було створено в жовтні 2005 року. Отаманом було обрано О.Бойченка. Товариство співпрацює із козаками Кілііївщини у справі виховання козака-патріота, координує заходи, бере участь у проведенні козацької гри «Сокіл-Джура».

67. КІЛІЙСЬКЕ РАЙОННЕ КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО УРК.

Кілійське районне козацьке товариство Українського Реєстрового Козацтва було створено в жовтні 2003 року. Отаманом було обрано М.Сокольникова. Товариство співпрацює із владою, бере участь у охороні громадського порядку в районі та місті, допомагає педагогам виховувати козачат, проводить гру «Сокіл-Джура», козацькі заходи – «Доти буде Україна, доки будуть козаки», День козацтва та ін.

68. КІЛІЙСЬКИЙ РАЙОННИЙ ОСЕРЕДОК СОБОРНОГО КОЗАЦТВА УКРАЇНИ.

Кілійський районний осередок Соборного Козацтва України було створено в жовтні 2004 року. Отаманом було обрано А.Палія. На свято Покрови до Кілії-Вилкова приїздили буджацькі козаки та хор «Мрія». Товариство співпрацює із владою, бере участь у проведенні військово-патріотичної гри «Сокіл-Джура», проводить козацькі заходи «Козацький дух, що серед степу», «Задунайське козацтво» та ін.

69. ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ РАЙОННИЙ ОСЕРЕДОК ПРИДУНАЙСЬКО-ІЗМАЇЛЬСЬКОГО КОЗАЦЬКОГО ТОВАРИСТВА.

Ізмаїльський районний осередок Придунайсько-Ізмаїльського козацького товариства було створено в жовтні 2000 року. Отаманом було обрано Ю.Закірова. Організація брала участь у проведенні виставки «З історії Дунайського козачого війська» - представила копії подорожніх бланків, зображень форми одягу рядового та офіцерського складів козаків, поштові листи, козацьку нагайку, лимарські кавалерійські інструменти.

70. ІЗМАЇЛЬСЬКЕ РАЙОННЕ КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО.

Ізмаїльське районне козацьке товариство було створеном в жовтні 2001 року. Отаманом було обрано С.Желязкова. Організація спеціалізувалась у справі козацького самозабезпечення продуктами харчування; було створено кооператив «Козак», члени якого працювали у сільгоспвиробництві м’яса, молока, зернобобових та ін.

71. ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ МІСЬКИЙ КОЗАЦЬКИЙ КЛУБ ШКОЛЯРІВ.

Ізмаїльський міський козацький клуб школярів було створено в жовтні 2003 року на базі Центру позашкільної освіти і виховання школярів. Школярі вивчали історію козацтва, бойові мистецтва, секрети характерництва. Заняття проходили за програмою гуртка «Джура», що розробив П.Бровко.

72. ПРИДУНАЙСЬКА СІЧ ЧКВ.

Придунайську Січ Чорноморського козацького війська було створено в жовтні 2004 року. Отаманом було призначено (згодом обрано) М.Деревенчу – к.е.н., викладача Ізмаїльського гуманітарного університету (в минулому відомому голови колгоспу та кооперативу). До складу Січі входили студенти однойменного

університету, які співпрацювали волонтерами (вожатими) в школах, проводили із школярами заняття по програмі гуртка «Джура».

73. ІЗМАЇЛЬСЬКА ПАЛАНКА КОЗАЦТВА ЗАПОРОЗЬКОГО.

Ізмаїльська паланка МГО Козацтво Запорозьке була створена в грудні 2003 року. Отаманом було обрано М.Підіпригору, згодом В.Ромащука. Козаки брали участь у реалізації Програми розвитку Українського козацтва на Ізмаїльщині, співпрацювали із школами у справі військово-патріотичного виховання молоді.

74. БЕСАРАБСЬКИЙ ПОЛК УРК.

Бесарабський полк Українського Реєстрового козацтва було створено в квітні 2007 року. Отаманом було обрано Д.Шевченка, заступником В.Орленка, старшиною О.Орленка, отаманом Н.Некрасівського осередку – І.Мішуліна. Організація брала участь у проведенні виставки «З історії Дунайського козачого війська» - представила козацьку шаблю, в зустрічі із школярами Ларжанської школи.

75. КЮМІР «ШКВАЛ».

Навесні 2004 року було розроблено пакет документів Клубу юних моряків та річковиків «Шквал» при Шабській школі І-ІІІ ступенів №2, сформовано загін «морських вовків» й клуб влітку 2004 року на базі літнього оздоровчого табору «Дивосвіт» почав роботу: навчальні заняття, практика, екскурсії на кораблі, сумісні заходи із Білгород-Дністровським Клубом військморів (керівники - В.І.Кусков, Б.І.Устименко).

На жаль, перехід керівника КЮМІРа В.Тимофєєва на роботу в районну державну адміністрацію призупинив роботу клубу.

76. ЗАДНІСТРОВА СІЧ.

Політична ситуація напередодні виборів Президента України в 2004 році не могла не вплинути на становище Українського козацтва взагалі й, зокрема, козацтва Задністров'я. З огляду на корумпованість влади, непопулярність її дій серед громадськості, керівництво наших основних козацьких організацій призупинило співробітництво із органами влади й перейшло до табору опозиції.

Серією статей в козацькій газеті (наші матеріали та матеріали про нас – козаків – в державних та приватних ЗМІ – «Советское Приднестровье», «Будьте с нами», потім «Аккерманские вести» друкували зовсім мало) отаман В.Тимофєєв намагався у ці непрості часи накреслити шляхи подальшого руху козацтва Задністров'я, об'єктивно висвітлювати діяльність отаманів, змінити стереотипи уяви про козацтво, як про «шароварну оселедщину», на адекватне ставлення до козацького громадського руху, який має й політичні амбіції, як до прогресивного руху. Козацьку газету розповсюджували, як листівку – «Прочитай та передай товаришу»…

Працюючи в районо, він продовжував працювати над темою козацько-лицарського виховання учнів: налагоджував виховну роботу цього спрямування в Адамівський, Долинівській, Вигінській, Турлацькій, Біленківській, Шабівській №2 та ін. школах, проводив для учителів районні, обласні семінари, організовував районну військово-спортивну гру «Патріот» («Джура»), керував виконанням районих заходів щодо розвитку Українського козацтва, редагував козацьку газету «Річ про Буджацьку Січ», виступав із доповідями на районних та обласних форумах, писав книги…

Відбулося Установче Коло Дністровської Січі. Зважаючи на перманентний розбрат у лавах козацтва Задністров'я, ініціативна група з 8 козаків-«самураїв» Українського козацтва (полковник Царенков О.П., осавул Єремєєв В.І., полковник Тимофєєв В.Я., осавул Смаковський В.М., осавул Лукашевський В.В., полковник

Дейна М.К., осавул Маринеску М.К., осавул Зорило І.С.) вирішила створити неформальне об'єднання – Дністровську Січ, мета діяльності якої - спрямувати в практичне русло роботу козацьких організацій Білгород-Дністровщини (історико-просвітницька та дослідницька діяльність; військово-патріотичне виховання – із впровадженням козацьких традицій у навчальні заклади; спортивний розвиток; розвиток фермерських господарств та підприємницької і ремісничої діяльності; співпраця з органами правопорядку та адміністраціями і органами самоуправління; обстоювання засад релігійного виховання), намагаючись виключити з нашої діяльності негатив, підвищити авторитет козацтва в місті та районі (в 2006 році О.П.Царенков виїхав до Києва, в 2007 році помер М.К.Дейна).

Ми не повинні насаджувати зневіру. Не можна в такій ситуації будувати цивілізовану державу, формувати повноцінну, самодостатню націю; козаки повинні не дозволяти морально і духовно перетворювати українську націю на націю, в якій панують, і буття якої визначають, панікери, провокатори і духовні дезертири.

Співпраця із нашими місцевими козаками дозволили Тимофєєву В.Я. зробити такий висновок: *Найкращий шлях самореалізації неперсічної людини-особистості – мати свою справу й не мати справи (уникати її мати) із людиною, яка не має ніякої справи!*

Почалася робота із створення пакету установчих документів (концепції, статуту, програми, заходів та ін.)…

В 2005 році до обласної державної адміністрації було подано звіт про роботу з розвитку Задністрового козацтва; готував звіт В.Тимофєєв. В звіті, зокрема, було: 1.Розроблена та впроваджена система інформаційно-ангалітичного забезпечення діяльності Координаційної ради з питань розвитку Українського козацтва в Білгород-Дністровському районі (відповідальний – секретар Координаційної ради – Тимофєєв В.Я.). 2.Утворена Координаційна рада з питань розвитку Українського козацтва в Білгород-Дністровському районі, яка розробила та надала пропозиції в обласну комісію щодо господарської діяльності осередків.3. Козацькі громадські формування Турлацького (курінний – Скиба М.Є.) та Окремого (курінний – Городниченко П.М.) куренів залучені до рейдів з охорони «Заповідника діда Євсея» (лісничий Костецький Є.П. – є осавулом Українського козацтва). 4.Заплановано в Старій Царичанці упорядкувати старе козацьке кладовище, облаштувати прилеглу територію відповідно до народних традицій українського козацтва. 5.Відділи культури (начальник Корчагіна Д.І.) та освіти (Добриніна З.І.) постійно надають підтримку козацьким мистецьким колективам («Веселка», «Гроно», козацький хор). 6.Утворено самодіяльний козацький народний хор (керівник Зорило І.С.). 7.У жовтні 2004 року козацькі самодіяльні колективи взяли участь у обласному фестивалі-огляду козацького мистецтва. 8.Згідно з п.1 забезпечено інформаційну підтримку реалізації в районі основних положень Національної програми відродження та розвитку Українського козацтва (відповідальний – секретар Координаційної ради – Тимофєєв В.Я.). 9.В районних газетах «Советское Приднестровье», «Будьте с нами», «Торнадо» започатковані рубрики, тематичні сторінки з метою висвітлення надбань історії, культури, традицій українського козацтва. 10.Згідно плану роботи районної Координаційної ради з питань розвитку козацтва проводяться прес-конференції, «круглі столи», залучаються до співпраці представники влади, науковці, представники музею, архівів, бібліотек. 11.Відділи райдержадміністрації: фізичної культури та спорту, культури, освіти та сільвиконкоми спільно з козацькими товариствами (зокрема – Білгород-Дністровською паланкою, Адамівський куренем, Буджацькою Січчю, Окремим куренем ім. С.Білого) здійснюють війського-патріотичне виховання учнівської молоді, започатковані показові виступи спортсменів з козацьких видів єдиноборств (зокрема при проведенні Дня міста, Дня Незалежності). 12.Відділами райдержадміністрації: фізичної культури та спорту, оборонної та мобілізаційної роботи разом із сільвиконкомами ведеться робота по створенню козацьких військово-спортивних клубів у селах Нова Царичанка та Адамівка.

13.Згідно планів роботи відділу фізичної культури та спорту райдержадміністрації, сільвиконкомів козацька молодь району бере участь у щорічних лицарських турнірах, які проходять на базі Білгородж-Дністровської фортеці. 14.Розроблена районна комплексна програма господарської діяльності осередків Українського козацтва. 15.У Білгород-Дністровському районі утворено районне відділення господарсько-комерційних проектів Українського козацтва (представник регіонального відділення – полковник УК Царенков О.О.). 16.Згідно розробленій програмі господарської діяльності козацтва в районі утворено кілька селянських-козацьких (фермерських) господарств (Бойчева В.В., Скляренка М.П. та ін.). 17.Утворено цільовий позабюджетний фонд Українського козацтва для його відродження, розвитку та підтримки («Козацька кредитна спілка»). 18.Започатковано ще у 2001 році проведення на базі Адамівської ЗОШ І-ІІ ст. щорічного конкурсу на краще знання військової історії України серед учнів випускних класів за призами газети «Советское Приднестровье». 19.В звітний період оргкомітетом кіносвята «Козаки йдуть» було організовано показ низки фільмів про козацький період української історії. 20.У рамках кіносвята «Козаки йдуть» було проведено перед сеансами концерти, виставки, творчі змагання школярів. 21.Щорічно з нагоди відзначення річниць незалежності України проводяться меморіальні акції з упорядкування козацьких поховань (Старокозаче, Козацьке, Петрівка, Адамівка Староцаричанка). 22.Районна організація «Молода Січ» налагодила зв’язки з Всесвітнім Конгресом українців (віце-президент Веріга Іван – професор Торонтського університету – Канада). 23.Починаючи з 2000 року, заходи щодо проводів призовників району на строкову військову службу проводяться за участю представників Українського козацтва (зокрема – отамана Буджацької Січі генерал-хорунжого УК Скляренка М.П., полковників УК Бойчева В.В., Городецького Л.Г., Тимофєєва В.Я., Устименка Б.І. та ін.). 24.Відділ оборонної та мобілізаційної роботи райдержадміністрації спільно із керівництвом козацьких осередків Буджацької Січі, Білгород-Дністровської паланки подав пропозиції щодо участі козацьких формувань у сприянні охорони Державного кордону України на ділянці Старокозацької застави на розгляд командування Південного напряму Прикордонних військ України. 25.Відділи райдержадміністрації: оборонної та мобілізаційної роботи, освіти, сільвиконкоми залучають козацькі товариства району (зокрема – Білгород-Дністровську паланку, Буджацьку Січ) до військово-патріотичного виховання учнівської молоді (зокрема, на достатньому рівні ця робота ведеться у Долинівській, Адамівський, Біленківській, Випаснянській-Турлацькій ЗОШ). 26.Військово-патріотичну гру «Сокіл» відділи райдержадміністрації, оборонної та мобілізаційної роботи, освіти, культури впроваджували в практику роботи шкіл району ще з 1998 року (тоді вона називалася військово-патриотична гра «Джура» та проводилася в Старокозацькій, Вигінській, Випаснянській №1, Адамівський, Долинівській ЗОШ). 27.Така робота організована в Адамівський, Долинівській, Біленківській ЗОШ, представники яких брали участь у травні 2004 року в обласній науково-практичній конференції з цієї проблеми. 28.Постійно діючий семінар з проблем козацького виховання організовано на базі Адамівської ЗОШ. 29.З Одеським національним університетом (історичним факультетом – викладачі – Бачинська О.А., Гуцалюк С.Б., Гончарук Т.Г.) співпрацюють Петровська, Адамівська ЗОШ. 30.Такі виставки робіт школярів організовано в районі з 2004 року (зокрема – «збережемо Україну – козацьку державу» - травень 2004, березень 2005). 31.В Адамівський ЗОШ такий спецкурс було запроваджено ще у 1998 році. 32.Такі екскурсії організовано в Одеській області з 2004 року (зокрема – «Одеса козацька»).

В загальноосвітніх школах району були проведені шкільні та районний (на базі Козацькій ЗОШ І-ІІІ ст.) етапи Всеукраїнських військово-патріотичних ігор «Патріот» (10-11 класи) та «Сокіл»-«Джура» (7-9 класи). Проекти наказів, положення, програми розробляв головний спеціаліст відділу освіти райдержадміністрації, полковник Українського козацтва Тимофєєв В.Я.

4 червня 2005 року на Хортиці відбулася Велика Рада Українського козацтва під головуванням Гетьмана України, Президента України В.А.Ющенка. Від козацтва Задністров'я на Раді були присутні полковник УК Тимофєєв В.Я., осавул УК Маринеску М.К. Велика Рада затвердила склад Ради Українського козацтва, першочергові заходи з питань розвитку козацтва.

Дуже важливим, з огляду на комплекс складних сучасних проблем, залишаються роль і місце козацтва у соціальному, економічному та політичному житті Південноукраїнського Задністров'я. У часи дегероїзації і деморалізації значної частини населення лише культ лицарства, наслідування козацько-лицарських традицій дозволять вийти суспільству з моральної кризи. Тому нащадки старовинних козацьких родів відродили Задністрову Січ, яка пройшла ряд етапів розвитку:

2000-2005. «Установчий». Створення районної та міської Координаційних рад з питань розвитку козацтва при голові райдержадміністрацій (голова П.Ігумнов) та міському голові; прийняття районних заходів із розвитку козацтва (2002-2005 рр.); створення джурових осередків в школах: Турлацькій (директор Т.Тодорова, педагог В.Чумаченко, педагог-організатор Л.Коваленко); Вигінській (директори В.Біленко, О.Вдовиченко, педагоги А.Берлізов, М.Поліщук); козацьких художніх колективів: хор української народної пісні «Мрія» (керівник І.Зорило); ансамбль української народної музики «Веселка» (керівники М. та В. Нікіруї); ансамбль української народної музики «Гроно» та гурт «Русичі» (керівник Б.Нікіруй); народна хорова капела – пошуково-дослідницький фольклористичний гурт «Алкалія» Будинку культури с. Старокозаче (керівник В.Вареник); створення нових козацьких організацій: Білгород-Дністровський міський Кіш (отамани М.Скляренко, В.Гавриленко, О.Мица, козацька старшина В.Бойчев, Б.Устименко, М.Дейна, В.Воробйов, О.Черв'як, В.Павлюк, М.Скиба, С.Горлачов, В.Кулинський, І.Оленєв, Б.Вітряк); Окружний полк ім. П.Орлика (отамани О.Царенков, М.Врублевський, козацька старшина В.Єремєєв, П.Лабунець, І.Мамонтов, С.Ковалів, М.Скиба; Окремий курінь ім. С.Білого (отаман П.Городниченко, козацька старшина Ю.Сокорєв, О.Сокорєв); курінь Війська Запорозького (отаман М.Возний, козацька старшина В.Жуковський, В.Лесін); Монашівська сотня (отаман В.Ткаченко, козацька старшина В.Парпалак); районове товариство УКЗ (отаман В.Білоус); КЮМІР «Шквал» (керівник В.Тимофєєв); Задністрова Січ (отаман В.Тимофєєв, козацька старшина В.Смаковський, В.Лукашевський, М.Дейна, І.Лелеченко, О.Черв'як, В.Павлюк, Ю.Щербина, А.Кривенко, М.Скибенко); жіноча громада (керівник Л.Горлачова); військово-спортивний клуб «Патріот» (керівник В.Гавриленко); клуб «Козачка» (керівник О.Шепельська); видання газети «Річ про Адамівську Січ», «Річ про Буджацьку Січ» (редактор В.Тимофєєв); друк двадцятитомника «Архіви козаччини Задністров'я» (С.Тимофєєва, В.Тимофєєв).

2006-2010. «Програмний». Створення районної Ради керівників громадських організацій козацького спрямування (керівник В.Тимофєєв, члени Ради Л.Васелінга, О.Вдовиченко, В.Вронська, А.Кривенко, Т.Тома, В.Чумаченко, Ю.Щербина); створення районної Координаційної ради з підтримки розвитку Українського козацтва при голові райдержадміністрації (голова ради П.Ігумнов, члени Ради В.Тимофєєв, В.Кішка, Р.Дьяченко, А.Кольцов, Д.Корчагіна, С.Масло, С.Макаренко, В.Орлова, П.Ткаченко, Ю.Тимчук); прийняття районної Програми розвитку Українського козацтва (2008-2010 рр.), районної Програми патріотичного гарту молоді на козацько-лицарських традиціях (2010-2012 рр.); створення джурових осередків в школах: Старокозацькій (педагог Ю.Щербина); Випаснянській №2 (педагог А.Кривенко); Петрівській (директор Л.Василінга), Великомар'янівській (директор М.Чороба, завуч Т.Чороба); створення Салганської школи козацько-лицарського виховання (директор Ю.Назарук, завуч І.Мельникова); видання газети «Річ про Січ», «Козацтво Задністров'я», «Козак Задністров'я» (редактор В.Тимофєєв); друк семитомника «Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я» (В.Тимофєєв); інформаційний прорив - створення Інтернет-сайтів: «Козацтво Задністров'я»,

«Козацтво Буджаку», «Козацтво Придунав'я», «Козацтво межиріччя Дунай-Дністро», «Козацька педагогіка», «Історія козацтва Задністров'я», «Козацько-лицарське виховання», Інтернет-сторінок; друк статей про Задністрове козацтво у VIP-журналах та ін…

У жовтні 2010 року Задністрова Січ на засадах асоційованого члена увійшла до Буджацького козацтва – Асоціації козацьких товариств Буджаку (райони – Арцизський, Білгород-Дністровський, Болградський, Ізмаїльський, Кілійський, Ренійський, Саратський, Татарбунарський, Тарутинський, міста обласного підпорядкування – Білгород-Дністровський, Ізмаїл). Отаманом-координатором було обрано В.Тимофєєва.

77. ЖІНОЧА ГРОМАДА.

У 2002 році заснована жіноча громада Українського козацтва, співзасновниками якої є Горлачьова Л.Я., Городниченко Р.С., Воробйова В.В., Грицуналь УА, Пономаренко Л.0., Пономаренко Н.М.

Жіноча громада Українського козацтва була створена ще у 1994-1995 роках, коли стався масовий приплин чоловіків у козацькі осередки Білгород-Дністровського. Національно налаштовані жінки козаків спочатку активно сприяли згуртуванню чоловіків у лавах Українського козацтва, потім утворили свою організацію.

Першими членами громади (з 1999 року) були: Хорунжа – Горбачова Лариса Яківна, хорунжа – Городніченко Лариса Станіславівна, підхорунжа Воробйова Варвара В'ячеславівна, берегині – Грицуналь Уляна Анатоліївна, Пономаренко Людмила Олександрівна, Пономаренко Надія Максимівна.

У 2002 році громада була оформлена юридично. Серед членів громади – заступник директора школи з виховної роботи, учителі, юристи, завідуюча магазином, касир, технік-технолог, кондитер, секретар-друкарка, технічки, майстер-перукар, інженери, вихователі, підприємці – всіх їх об'єднує палка любов до неньки-України, бажання робити добру справу – розбудову держави задля добробуту дітей, онуків, наступного покоління.

Основні напрямки діяльності Жіночої громади: Відродження духовності, культурно-історичних традицій козацької жіночості. Роз'яснення громадянам України мети та завдань козацтва на сучасному етапі розвитку суспільства. Відродження Православної Віри та обрядності, історичних та сучасних свят, традицій. Виховання молоді на історичних традиціях козацтва. В планах громади організація гуртків, козацького хору, танцювального ансамблю та ін. На 1 жовтня 2003 року по реєстру – 27 козачок.

На жаль, Жіноча громада «повелася» на політичні заманки, що й призвело до її розпаду та припинення діяльності. На т.ч. на акції від жіночої громади виходять 2-3 активістки.

78. ВІЙСЬКОВО-СПОРТИВНИЙ КЛУБ «ПАТРІОТ».

Засновники молодіжного навчально-виховного, спортивно-оздоровчого клуба «Патріот» Гавриленко В.О., Тимофєєв В.Я., Бойчук І.Л. Клуб – це громадська організація молодіжного спрямування, яка організує та здійснює навчально-виховну, спортивно-оздоровчу, військово-патріотичну роботу з учнями загальноосвітніх шкіл, ліцеїв та ін.

Із від'їздом за межі району В.Гавриленка та виходом на пенсію І.Бойчука, «Патріот» призупинив свою діяльність.

79. КЛУБ «КОЗАЧКА».

В 2005 році в селі Петрівка було організовано жіночий клуб «Козачка». Керівники – Васелінга Людмила Дмитрівна (тоді директор школи, до речі, єдина Берегиня в Білгород-Дністровському району, що нагороджена козацьким орденом «За розбудову України»), Шепельська Ольга Костянтинівна. На рахунку клубу багато корисних та цікавих справ.

80. РАЙОННА «МОЛОДА СІЧ».

В 2005 році було організовано районну «Молоду Січ». Засновниками виступили колективи Адамівської (Вронська В.М.), Турлацької (Тодорова Т.П.), Долинівської (Тома Т.І.) шкіл, отаман Задністрового козацтва Тимофєєв В.Я. Згодом до них приєдналися колективи Старокозацької, Молозької, Випаснянської №2, Вигінської, Петрівської, Салганської, Великомар'янівської, Шабівської №2, Миколаївської, Випаснянської №1, Бритівської та ін. шкіл.

Меморандум засновників «Молодої Січі»

Брати Козаки! Сестри Берегині! Джури та Дани! Лелі й Козачата!

Історичні умови буття українського народу породили самобутній феномен – козацтво. Воно втілювало в собі фізичне і духовне здоров'я нації, інтелектуальну силу, життєздатність, оптимізм і енергію.

Це була об'єднана, згуртована, ідейно і духовно зцементована, суворо дисциплінована національна сила, яка очолювала боротьбу проти чужоземних ворогів.

Оволодіваючи козацькою духовністю і вступаючи до лав козацтва, українці ставали славним і звитяжним братством лицарів волі, чесних власників, палких патріотів і повноправних господарів рідної землі. Це був не лише волелюбний військовий орден, що постійно стояв на чатах своєї материзни і дідизни, охороняв рідну мову, культуру, духовність, етнічну територію від ворожих навал. Козаки були землеробами і хліборобами, митцями і вченими, культурними і державними діячами, тим соціальним станом, який на своїх могутніх раменах зберігав і плекав українську націю, державу. Козацтво було евичерпним джерелом української еліти, яка виконувала історичну націотворчу і державотворчу місію.

Історична доля вибрала для українства найбільш адекватну його природі козацьку форму і сама в козацькому способі життя дала розвиток українській національній психології. І результати, рятівні для нації, не забарилися.

Доки Україна мала козацтво, доти вона була або незалежна, або автономна.

Дика і темна, свавільна, гультяйська сила, як атестували козацтво недруги України, цієї місії виконати не могла.

Нагадаймо свідчення Дмитра Яворницького: на Січ приймали лише тих, хто визнавав православну віру, спілкувався українською мовою, брав присягу захищати до останнього подиху людину, родину, військове товариство й Україну та за них бути готовим віддати й життя. Іноземці відзначали: козацтво породило найвидатніший феномен лицарства, патріотизму, честі – духовне побратимство, ім. не вдалося зафіксувати жодного випадку зради цього типу родства!

І цілком зрозуміло, що такий тип людей не міг з'явитися сам собо, з нічого.

Вирішальну роль у кристалізації українського характеру відіграла козацька освіта – педагогіка самопізнання та самореалізації, особової і національно-релігійної самосвідомості, філософії жити по-людськи: чесно і совісно, патріотично й професіонально, на засадах демократії і свободи, красиво і просто.

Славетний Байда Вишневецький не тільки поборює військову потугу татар і турків, а гордо відкидає компроміс (навіть в ім'я життя) з поневолювачами народу

(«Віра твоя, - кидає він у вічі султанові – погана, - тож волію умерти, але не бути у спілці з тобою!»). В ім'я розквіту народу Сагайдачний з усім своїм кошем вступає до Київського освітнього братства; Богдан Хмельницький сприяє розквитку Києво-Могилянської академії; багато полковників здобуває освіту в зарубіжних університетах. Гетьман Мазепа будує освітні заклади та храми; Пилип Орлик творить найдемократичнішу та найгуманістичнішу в Європі Конституцію; Кирило Розумовський докладає максимальних зусиль для створення в Батурині університету, очолює російську академію наук і здобуває всеєвропейське визнання. Україна вся була всіяна навчально-виховними закладами і закономірно була визнана Європою як найосвіченіша країна-нація.

Козацька педагогіка – це частина української народної педагогіки, яка формувала у підростаючих поколінь синівську любов до рідної землі, готовність її захищати від чужоземних загарбників, високу національну свідомість і самосвідомість, глибоку духовність.

Головна мета козацької педагогіки – виховати вільнолюбиву і незалежну особистість, козака-лицаря, мужнього громадянина, сутність якого розкриває міжнародне козацьке гасло: «Душу – Богові! Життя – Батьківщині! Серце – людям! Честь – нікому!».

Ніщо не повертається в традиційних формах, час диктує свої. Не всі форми відповідають сучасності і в козацькій педагогіці: нині інший тип виробничих відносин, побуту, потреб та свідомості. Але козацький дух не втрачає сили, енергії, цілеспрямованості. Тому не можуть не використовуватися такі принципи козацької педагогіки, як любов о сім'ї, роду і нації, до рідної природи, оселі, землі; дух лицарства і волелюбності, життєносний дух побратимства; дух особової, соціальної і національної самосвідомості, гідності та честі…

Нас, українців, і сьогодні звуть у світі козацьким народом. Та й сами ми не втратили духовного зв'язку з лицарями-козаками. Хіба ж випадково й досі називаємо козацькими свої степи, свої пісні й журбу, силу і свій характер? Козацтво для нас стало втіленням невмирущого українського духу. Сучасний загальнодержавний сплеск цікавості до історії козацтва й зокрема уваги до його проблем пояснюється просто: ***йде формування національної еліти, яка спирається в своїй діяльності на національний – козацький! – досвід державотворення.*** Тому поглиблення і примноження козацько-лицарських традицій в сучасних умовах сприятиме нарощенню зусиль державотворчого спрямування, піднесенню духовності як кожної особистості зокрема, так і всього народу, суспільства в цілому. У період моральної кризи, дегероїзації і деморалізації значної частини нашого суспільства козацько-лицарські традиції, козацька сімейна, шкільна і соціальна педагогіка високо тримає стяг вершинних національних загальнолюдських цінностей, здобутків елітних прошарків рідного народу, лицарської духовності.

Брати Козаки! Сестри Берегині! Джури та Дани! Лелі й Козачата!

Об'єднаймо наші зусилля в справі виховання козака-лицаря! Створимо районну громадську дитячо-юнацьку організацію «Молода Січ»!

Засновники «Молодої січі» Задністров'я: Тимофєєв В.Я., Тодорова Т.П., Тома Т.І., Вронська В.М.

Положення про «Молоду Січ» Буджацького козацтва (Адамівський курінь)

Загальні положення. Адамівський курень дитячої та молодіжної організації Українського козацтва «Молода Січ»(надалі Адамівський курень «Січі») складова частина міжнародної, добровільної, незалежної, добродійної всеукраїнської національно-патріотичної громадської організації, яка створена міжнародною всеукраїнською національно-патріотичною і оборонно-спортивною громадською організацією Українське козацтво, статут якої зареєстрований Міністерством юстиції

України рішення №223 від 17 березня 1992 року та погоджений у новій редакції із змінами та доповненнями 7 серпня 1996 року.

Адамівський курень «Січі» - це єдиний духовний організм, в якому ідея національного відродження України на ідейно-моральному потенціалі Українського козацтва органічно об'єднує дітей, юнацтво, молодь та їх батьків, наукову та педагогічну громадськість, військових, державні органи управління та їх керівників.

Адамівський курень «Січі» входить до складу дитячої та молодіжної організації Українського козацтва «Молода Січ», являється її структурним підрозділом і заснована з метою педагогічного професіонального забезпечення одного з основних напрямків роботи Українського козацтва – виховання дітей, юнацтва, молоді України на засадах державної концепції національного виховання та її основи – української козацької педагогіки.

Адамівський курень «Січі» в своїй діяльності керується Конституцією України, всім чинним законодавством України, законом «Про об'єднання громадян», Статутом Українського козацтва, Статутом дитячої та молодіжної організації Українського козацтва «Молода Січ, Указом Президента України від 4 січня 1995 року №14/95 «Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва», рішенням державної влади з питань дитинства, юнацтва та молоді, визнаними Україною нормами міжнародного права, прогресивними українськими козацькими звичаями і традиціями, які не суперечать законам України.

Керівництво діяльністю Адамівського куреня «Січі» здійснює Адамівський курень Українського козацтва спільно з державними органами, яким доручено виховання дітей та молоді (Білгород-Дністровський районний відділ освіти та дирекція Адамівської загальноосвітньої школи І-ІІ ступеня, Білгород-Дністровська районна комісія у справах сім'ї та молоді, Білгород-Дністровський районний відділ культури і т.д.) шляхом співпраці та вступу працівників і колективів цих та підпорядкованих їм органів до Українського козацтва індивідуальними, колективними чи асоційованими членами та створення ними козацьких осередків.

Адамівський курень «Січі» створено і діє на основі добровільності, рівноправності, позапартійності її членів, самоврядування, законності, гласності, єдності інтересів для спільної реалізації громадянами України своїх прав і свобод.

Адамівський курень «Січі» співпрацює з зарубіжними та міжнародними державними і громадськими організаціями з питань, що стосуються його статутної діяльності.

Мовою спілкування та діловодства в Адамівському курені «Січі» є державна мова України – українська мова.

Створення в Адамівському курені «Січі» первинних партійних осередків чи будь-яких інших партійних структур неприпустиме.

Адамівський курень «Січі» не слугує жодній партії чи партійній групі, а працює на благо і добро українського народу й Української самостійної держави, на мир, злагоду, соціальну та національну єдність українського суспільства.

Адамівський курень «Січі» має свою атрибутику і символіку: козацькі прапори, клейноди, емблеми та інші відзнаки, а також козацькі дитячі та молодіжні однострої, звання, нагороди та марш, зразки яких затверджуються та реєструються в установленому законом та цим статутом порядку.

Повна офіційна назва – Адамівський курень дитячої та молодіжної організації Українського козацтва «Молода Січ».

Скорочена офіційна назва – Адамівський курень «Січі».

Осередок керівних органів Адамівського куреня «Січі» - Одеська область, Білгород-Дністровський район, село Адамівка, вулиця Шевченко, будинок №57, Адамівська загальноосвітня школа І-ІІ ступеня, телефон 76-3-40.

Осередок центральних керівних органів «Молодої Січі» - Київ, вул. Січневого повстання, 21, к.9, тел. (044) 290-63-41.

Мета діяльності. Метою діяльності Адамівського куреня «Січі» є: об'єднання в Українському козацтві науковців, педагогів, учительства, військових, студентської та курсантської молоді, дітей, юнацтва, молоді та їх батьків як єдиного педагогічного колективу для відродження, розбудови та ствердження національної системи виховання на основі української козацької педагогіки та її ідей – національного відродження України, народності, природо відповідності, гуманності, збереження духовної єдності поколінь; комплексне високопрофесійне організаційно-методичне та науково-педагогічне забезпечення навчально-виховного процесу дітей, юнацтва, молоді України на засадах державної концепції національного виховання та її основи – української козацької педагогіки; виховання у дітей, юнацтва та молоді національної свідомості, історичної пам'яти, громадянської позиції, патріотизму, готовності захищати Батьківщину, любові до рідного краю шляхом опанування духовної спадщини українського козацтва, оволодіння прогресивними українськими звичаями і традиціями козацької нації; виховання фізично, інтелектуально та духовно розвиненого дитинства, юнацтва та молоді суверенної України на сформованих історією українського козацтва засадах козацького світогляду та способу життя; підготовка молоді до активної участі в розбудові України як суверенної держави, держави самостійної та незалежної, демократичної і правової; залучення дітей, юнацтва та молоді до краєзнавчої діяльності, поширення та пропаганда козацьких звичаїв та традицій, вивчення, охорона та відновлення пам'яток української історії та культури; залучення дітей, юнацтва та молоді до систематичного фізичного, інтелектуального та духовного самовдосконалення; організація спілкування та консолідації дітей, юнацтва, молоді різних областей та регіонів України на основі духовної спільності інтересів, патріотичного почуття любові до єдиної Батьківщини, готовності берегти і зміцнювати єдність українського народу та готовність виступити на захист Матері-України; організація спілкування дітей, юнацтва, молоді України з однолітками різних країн, виховання почуття поваги до інших народів-націй та доцільності, необхідності мирної, рівноправної взаємодії і співпраці на користь усіх народів планети Земля; відродження, утвердження і розвиток української мови і культури серед дітей, юнацтва і молоді, виховання поваги до рідної мови, духовної потреби в ній як джерела духовності українського народу; підготовка молоді до захисту політичних, економічних, культурних та історичних здобутків українського народу; соціальний захист дитинства, материнства, учительства та підвищення соціального статусу учительства в Україні.

Основні завдання. Основними завданнями Адамівського куреня «Січі» є:

Підготовка та патріотичне виховання нового покоління в дусі українського козацького лицарства, української національної ідеї, відданості рідному українському народові та українській Землі-Матері.

Сприяння підготовці молоді до військової служби, військовому вишколу молоді допризовного віку, сприяння розбудові Збройних Сил України, Прикордонних військ, Митної служби та підрозділів Цивільної оборони, сприяння укомплектуванню окремих військових формувань призовниками з Українського козацтва.

Розвиток дошкільного та родинно-шкільного виховання, яке грунтується на високому статусі батьківської і материнської козацької педагогіки та родинних, духовних, релігійно-моральних та загальнонаціональних цінностях.

Впровадження в школі форм і методів учнівського самоврядування, заснованих на формах та методах самоврядування та демократії Січі та осередку Українського козацтва, зокрема «Козацької республіки».

Реалізація виховного та державотворчого потенціалу української козацької педагогіки, дослідження, вивчення та впровадження у виховний процес: складових української козацької педагогіки – національної психології, характеру, світогляду, правосвідомості та моралі; провідних ідей в національній системі освіти і виховання козаків – свобода і незалежність України, суверенність особистості, народовладдя; виховних козацьких традицій як основ системи виховання в козацькій педагогіці;

народних традицій, звичаїв, обрядів; фольклорного виховання: пісні, думи, легенди, перекази, прислів'я, приказки про козаків, їх героїчну боротьбу; різних видів мистецтва: декоративно-вжиткове, музичне, танцювальне, вишивання.

Дослідження, розвиток та впровадження ступіней системи козацького виховання: дошкільного родинного виховання (високий статус батьківської і материнської козацької педагогіки, особливо роль батька, який загартовував дітей, формував у них лицарську честь і гідність, готував до життєвих труднощів; родинно-шкільного виховання, яке ґрунтується на цінностях родинних, національних, духовних, релігійно-моральних, загальнонаціональних.

Розвиток дитячого туризму та спорту (в т. ч. військово-прикладних і технічних видів).

Участь в підготовці та проведенні щорічного фестивалю «Молода Січ» дітей, юнацтва, молоді шкільних організацій Січі.

Проведення виховної роботи серед дітей, юнацтва, молоді, створення та організація дитячих, юнацьких і молодіжних товариств, шкіл, інших навчальних закладів, таборів, розробка для них програм, методик та підтримка їх діяльності. Організація традиційних козацьких таборових зборів, змагань, фестивалів. Сприяння заснуванню та роботі спеціальних шкіл Січі для обдарованих дітей та молоді.

Сприяння підготовці та проведенню кваліфікаційних відбіркових конкурсів, олімпіад. Участь в опрацюванні програм виховної роботи. Планування та проведення заходів щодо соціального захисту дитинства, материнства, учительства та підвищення соціального статусу учителя в Україні.

Сприяння видавництву матеріалів у періодичній печаті для дітей та юнацтва, видавництва методичної навчально-виховної літератури.

Виховання дітей і молоді. Виховний процес в Адамівському курені «Січі» будується на основі вивчення, усвідомлення, збереження, творчого використання та опори на визнані світовою культурою історичні факти та результати фундаментальних наукових досліджень від доби визвольної боротьби українського козацтва за політичну і державну незалежність та заснування Української козацької республіки доби Богдана Хмельницького до ствердження державності України нинішньої доби.

Світовою культурою визнані історичні факти: українське козацтво – гордість української нації, найвищий її зліт у віковічному розвитку, одна з найяскравіших сторінок літопису боротьби українського народу за політичну і державну незалежність. Його ідейно-моральний потенціал – це ядро козацької духовності, яке є основою ідеології розбудови і відродження державності України, є невичерпною скарбницею громадського загартування підростаючих поколінь; багатовіковий визвольний рух українського козацтва покликав до життя унікальне явище не лише східно-слов'янської культури, а й світової культури – українську козацьку педагогіку. Вона народжена матеріальним і духовним життям українського козацтва; українська козацька педагогіка – це частина народної педагогіки українського народу у вершинному її прояві, яка формувала в підростаючих поколіннях українців синівську вірність рідній землі, Батьківщині – незалежній Україні. Це народна виховна мудрість, що своєю головною метою ставила формування в сім'ї, школі і громадському житті козака-лицаря, мужнього громадянина з яскраво вираженою українською національною свідомістю і самосвідомості; український козак – це лицар України, морально чиста, високодуховна і матеріально незалежна людина, яка вміє панувати над собою, володіє своїми емоціями, розумом і волею, патріот України, який постійно морально-психологічно, духовно і фізично готує себе до оборони Батьківщини, своєї честі та гідності, дбає про єдність Українського козацтва і українства всього світу; найважливішими в національній системі освіти і виховання були провідні ідеї козацького руху – свобода і незалежність України, честь і гідність, непорушність прав людини і народу, суверенність особистості, народовладдя; українська національна ідея проходить через всю педагогічну спадщину минулих епох України. Вона лежала

в основі діяльності цілих поколінь українських козаків, українських освітян і надихала їх на вірне служіння рідному краю.

Основою змісту виховання дітей та молоді – козачат та молодих козаків Адамівського куреня «Січі» є: Державна концепція ідеології розбудови української національної суверенної держави та виховання на її принципах громадян-патріотів, готових будувати свою національну державу, берегти єдність народу України, захищати незалежність, суверенність та недоторканість кордонів України, самовіддано працювати на зміцнення духовного, морального, наукового, технічного та економічного потенціалу держави з метою вибороти високий рівень добробуту, соціальних і духовних гарантій кожному громадянину та достойне місце своїй державі в змаганні націй-держав світового співтовариства, яке розгорнулося в системі світових ринкових економічних відносин; Розроблена Міністерством освіти України «Концепція національного виховання», основою якої є українська національна система виховання, українська козацька педагогіка і духовність, психологія українського козацтва.

Програма виховання включає обов'язкове оволодіння дітьми та молоддю – козачатами та молодими козаками – Кодексами людського буття Українського козацтва, виховання потреби безумовного виконання їх в житті, що забезпечить формування та виховання того духовного стану молоді – молодих громадян України, козаків, який в народі зберігся як розуміння козацького духу, того особливого соціального стану українського козака в суспільстві, що слугував духовною опорою народу і українській державі на протязі віків.

Кодексами соціального стану Українського козацтва являються:

Кодекс лицарської честі Українського козацтва, який включає такі основні якості особистості: любов до батьків, вірність у коханні, дружбі, побратимстві, товаришуванні, ставленні до Батьківщини, рідного народу; готовність турбуватися про молодших, зокрема дітей, усіх літніх людей і людей похилого віку; підкреслено шанобливе ставлення до матері, дівчини, жінки, бабусі; непохитна вірність ідеям, принципам народної моралі, національним і загальнолюдським цінностям; відстоювання свободи і незалежності особистості, народу, держави, єдності і соборності українських земель; прагнення роботи пожертвування на будівництво храмів, навчально-виховних закладів, просвітних установ, пам'яток історії та культури; готовність проявляти принциповість і непримиренність до зла, аморальності і наступальність у боротьбі з ними; здатність цілеспрямовано й систематично розвивати фізичні і духовні сили, зокрема непохитну силу волі і непоборну силу духу, можливості свого організму, займатися самопізнанням і самовдосконаленням; уміння скрізь і всюди чинити шляхетно, виявляти доброчинність, лицарські чесноти, глибоку історичну пам'ять, національну гідність і гордість; турбота про розвиток національних традицій, звичаїв, обрядів, бережливе ставлення до рідної природи, землі, примноження її багатств; прагнення внести якнайбільший особистий внесок у підвищення добробуту рідного народу, його матеріального і духовного рівня.

Кодекс лицарської звитяги Українського козацтва: готовність боротися до загину за волю, честь і славу України; нехтувати небезпекою, коли справа стосується життя рідних, друзів, побратимів, долі Матері-України; презирство і ненависть до ворогів, прагнення визволити рідний край від чужих заброд-завойовників; уміння доводити наукову неспроможність ворожих ідей і теорій, спрямованих на послаблення Української держави, на приглушення національної свідомості і самосвідомості, та встановлення національної несправедливості і нерівноправності; здатність відстоювати в будь-яких обставинах життя рідну мову, культуру, мистецтво, духовні традиції, гідність і гордість свого та інших народів; героїзм, подвижництво в творчій праці і в бою в ім'я свободи і незалежності України; відстоювання свого права бути господарем на рідній землі, володарем національних багатств, готовність нікому не давати на поталу своєї материзни і дідизни; здатність і готовність займатися

постійно, в тому числі і в години можливого лихоліття, народотворчою і націотворчою діяльністю, будівництвом і зміцненням Української держави.

Заповіді милосердя, які українські козаки залишили своїм нащадкам – сучасному Українському козацтву як дорогоцінний морально-духовний спадок: готовність допомагати найслабшим, найбеззахиснішим – дітям, створювати умови для їхньої радості, попереджувати їхні страждання, замінювати їм у разі необхідності батька і матір, брата і сестру; всебічна допомога сиротам, вдовам, бабусям і дідусям, турботливе ставлення до безпомічних, постійна їх матеріальна підтримка; надання допомоги хворим, інвалідам, потерпілим від злих людей, стихійних сил природи та іншого; здатність до співчуття, жалю до людей, які потрапили в біду; готовність допомагати будь-якій людині, щиро розділити з нею журбу, страждання, горе, зробити все для того, щоб їй стало легше.

Завдання Адамівського куреня «Січі» в царині військово-патріотичного виховання полягає в наповненні конкретними діями духовного Заповіту пращурів наших, героїчних українських козаків, нам, нащадкам: «Сини народу України! Будьте завжди готові до оборони Матері-України!»

Система військо-патріотичного шкільного виховання включає: морально-психологічну та психологічну підготовку на уроках суспільно-історичного, народознавчого та гуманітарного циклу; військово-технічну підготовку на уроках праці та фізико-математичного циклу; військово-фізичну підготовку на уроках початкової військової підготовки та фізкультури; під час учбової та позаучбової роботи – всі види підготовки згідно напрямкам, формам і методам діяльності Адамівського куреня «Січі».

Напрямки, форми, методи діяльності та їх організаційне, наукове, педагогічне, методологічне забезпечення. Напрямки діяльності Адамівського куреня «Січі»: Поширення знань серед учнів та молоді про козацький національно-визвольний рух, про заслуги козаків у боротьбі з чужоземними загарбниками.

Вивчення матеріалів: фольклорних джерел; історичних документів (козацьких літописів); наукових праць про героїку козаччини М.Костомарова, В.Антоновича, М.Аркаса, Д.Яворницького, Д.Дорошенка, І Огієнка, З.Крип'якевича, А.Опановича та ін.; художніх творів Т.Шевченка, П.Куліша, Б.Грінченка, А.Чайковського, О.Олеся, Б.Лепського, поетів В.Симоненко, Л.Костенко, І.Драча, Д.Павличка та ін.

Дослідження кожним юним та молодим козаком, гуртами, загонами славної історії українського козацтва – від його зародження до зміцнення в епоху П.Сагайдачного, Б.Хмельницького, І.Мазепи.

Вивчення героїчного життя, подвижницької діяльності, високого мистецтва керівників повстань отаманів: С.Наливайко, І.Сірка, Т.Федоровича, І.Богуна, М.Кривоноса, І.Мазепи, П.Орлика, П.Полуботка, П.Калнишевського, І.Гонти, М.Залізняка та ін.

Складання конкретної програми вивчення козацького визвольного руху, козацького краєзнавства, туризму та екскурсій козацькими шляхами, пошуку козацьких могил та цвинтарів, їх упорядкування, встановлення пам'ятних знаків, вивчення козацькою молоддю козацьких родоводів під гаслом «Шукай, козак, свій родовід!»

Дослідження і практичне відродження військово-спортивного мистецтва наших пращурів: верхова їзда, стрільба з лука, володіння списом, шаблею, іншими видами козацької зброї, подолання природних перешкод, кермування човном під веслами та вітрилами, різні види боротьби та протиборства, у т. ч. бойовий гопак, козацьке багатоборство.

Пізнання і відродження традицій козаків як мудрих хліборобів, умілих орачів, господарів землі: прилучення до організації ведення фермерських господарств, створення госпрозрахункових трудових об'єднань, майстерень, малих підприємств, асоціацій, організація взірцевих молодіжного-козацьких господарств різного профілю.

Відродження козацьких мистецьких традицій: кобзарства, лірництва, гуртового співу, танцю, дотепного влучного слова, різьбярства, художнього розпису, художньої вишивки, іконопису.

Відродження ремесел і промислів: бондарства, гончарства, бджільництва, будівництво козацьких човнів, ковальства, лимарства, чинбарства, стельмахування. З цією метою організовувати різноманітні мистецько-трудові об'єднання, майстерні та залучати на допомогу учням народних майстрів, спеціалістів.

Вивчення і застосування на практиці козацьких знань: народної медицини, астрономії, агрономії, метеорології, кулінарії.

Пізнання сутності й особливості козацької ідеології: філософії, світогляду, моралі, етики, характеру, правосвідомості.

Вивчення сучасних видів техніки, інформаційної та електронно-обчислювальної машинної технології і організації особистої та спільної творчої діяльності, зокрема: радіозв'язок, робота на колективних радіостанціях, телерадіоконструювання, телерадіомоделізм, системи електронної автоматики, судномоделізм, морська справа, персональні обчислювальні електронні машини та технології на основі їх використання, авіамоделізм, автомобільна та тракторна справа, радіо моделювання і інші напрямки технічної творчості.

Проведення індивідуальної, групової і масової культурно-просвітницької роботи, спрямованої на те, щоб кожен учень - член козацького осередку займався самопізнанням і саморегулюванням, самовдосконаленням, розвивав свої інтелектуальні здібності і фізичні можливості. Проведення кваліфікаційних конкурсів, олімпіад, змагань по різним напрямкам формування здібностей учнів. Проведення відбіркових конкурсів та олімпіад з метою підготовки до вступу у військові учбові заклади.

Вивчення екологічного становища в регіоні та участь у заходах з метою його покращання.

Форми та методи діяльності, які використовує Адамівський курень «Січі»: засновує козацькі осередки та організації Січі, бере участь у створенні навчально-виховні табори козацькі та приймає участь в їх роботі, бере участь у заходах, присвячених історичним датам України, у відзначенні національних та релігійних свят, у проведенні культурно-просвітницьких заходів: вечорів, концертів, виставок, читання лекцій тощо, народознавча та фольклорно-етнографічна діяльність, фольклорно-пошукові експедиції, фольклорно-етнографічні ансамблі, збір, запис та видання збірників кіно, аудіо та відеозаписів виконання українських козацьких звичаїв та господарських, військових, виховних заходів в українських козацьких поселеннях та січах, недільні школи, історико-культурні просвітницькі центри, педагогічні університети для батьків, кінолекторії щодо історії Українського козацтва та України, конкурси, фестивалі, організує та бере участь у козацьких походах, подорожах, проведення народних свят, обрядів за участю вчителів, батьків, дітей, громадськості, діяльність гуртків, клубів, студій, впровадження спецкурсів, факультативів, проведення фестивалів, конкурсів, виставок з метою виявлення обдарованих дітей і подальшого розвитку їх інтелектуальних здібностей, шефські зв'язки з особистим складом військових частин Збройних Сил України та кораблів Військово-Морських Сил України, військово-патріотична робота з допризовною молоддю, організація козацьких світлиць в школах, навчальних закладах, військових частинах Збройних Сил України та кораблях Військово-Морських Сил України, організація виставок народних умільців, - продовжувачів традицій українського козацтва, с творення козацьких бібліотек для дитинства, юнацтва та молоді, музеїв козацької слави та духовного відродження народу України, участь у створенні в діючих музеях України композицій, що висвітлюють замовчану, приховану минулими режимами правду історії Українського народу, пошукова, дослідницька робота з історії українського козацтва рідного краю, взаємодія та співпраця з дитячими інспекціями, працівниками дитячих кімнат міліції, комісіями у справах неповнолітніх, дитячими інтернатами,

місцевими органами Міністерства у справах сім'ї та молоді, залучає студентську та курсантську молодь до військово-патріотичної роботи з дітьми в курені, розвиває спілкування, порозуміння, взаємодію, духовну та психологічну єдність дітей, юнацтва, молоді різних регіонів України, розвиває участь та роль дітей, юнацтва, молоді в процесах консолідації Українського народу та зміцнення державності України як запоруки громадського миру та злагоди, як гарантії щастя кожної матері та її дітей, розповсюджує інформацію і пропагує свої ідеї та цілі.

Розробляє програму наукового, педагогічного, організаційно-методичного забезпечення діяльності Адамівського куреня «Січі». Ця програма включає: науково-педагогічні основи національної системи виховання та її основи – української козацької педагогіки, історію України та Українського козацтва, кодекс соціального стану Українського козацтва, українську концепцію національного виховання, українську козацьку педагогіку, статут Українського козацтва, Статут Січі, програму «Діти України» та інші державні програми щодо дітей, юнацтва, молоді, Укази президента, Рішення Верховної Ради України, Закони України, методики організаційної роботи Січі на основних конкретних напрямках її діяльності, програму батьківських університетів та їх участі в діяльності Січі.

Методологічною основою народознавчої діяльності наукового, педагогічного, батьківського, дитячого, юнацького та молодіжного козацтва Січі служать ідеї національної та загальнолюдської гуманістичної культури.

Членство. Права і обов'язки членів. Українським козаком може бути лише той, хто готовий стати оборонцем, захисником і рятівником українського народу, української мови, розвивати культуру і відповідає вимогам: український козак – душа правдива, справедлива і незрадлива.

До Українського козацтва приймають за козацьким Звичаєм на раді Адамівського куреня «Січі» згідно письмової заяви.

Українські козаки в Січі за віком поділяються на такі ступені козацького росту:

для юнаків:		для дівчат:	
козаченята	до 6 років,	лелінята	до 6 років,
козачата	до 10 років,	лелі	до 10 років,
джури	10-14 років,	дани	10-14 років,
молоді козаки	14-18 років,	берегині	14-18 років,

дійсні козаки (козачки) члени Українського козацтва з 16-17 років.

Прийом до козачат здійснюється з 6-ти років за згодою батьків. Всі прийоми і переходи від козачат, як першої ступені козацького росту, до дійсних козаків (членів) Українського козацтва здійснюється урочисто з відповідними посвятами за традиційними козацькими звичаями.

Козачатам, джурам та молодим козакам видається грамота і відповідний кожному ступеню козацького росту нагрудний знак, а дійсному козаку – Реєстрова грамота, посвідчення, нагрудний і нарукавний знаки Українського козацтва.

Козачата, джури, молоді козаки Українського козацтва як члени Січі мають обов'язки: визнавати Статут та Програму Січі і діяти відповідно до їх засад, пройти повний курс козацького вишколу, скласти січову присягу, вивчати, знати, оволодівати і в житті непохитно виконувати Кодекс лицарської честі, Кодекс лицарської звитяги та Заповіді милосердя Українського козацтва, дотримуватися національних і загальнолюдських норм поведінки.

Козачата, джури, молоді козаки Українського козацтва як члени Січі мають права: обирати і бути обраним в керівні органи Січі, право вільного вибору первинного осередку у відповідності до своїх нахилів та статі, віку інших членів, брати участь у роботі Січі, висловлювати свою думку та вносити пропозиції, право вносити на розгляд організації Січі будь-яких питань, право отримувати інформацію про заходи Січі та брати в них участь, право отримувати інформацію про заходи Січі та брати в них участь, право апелювати до організацій Січі, право на захист інтересів

з боку Січі, право висловлювати свою думку щодо всіх напрямків діяльності своєї організації та Січі.

Виборні посади в структурах Січі, пов'язані з повною юридичною відповідальністю, посідаються особами, що досягли повного повноліття.

Згідно звичаям Українського козацтва, жінка козака, коли козак воював за волю народу, не тільки виховувала своїх козацьких дітей, але й при необхідності хоробро ставала на їх захист із зброєю в руках і сама була для дітей прикладом мужності і хоробрості. Це була Козацька Мати героїчної доби Українського козацтва. Згідно Звичаям Українського козацтва вчителька в Січі виконує свої почесні обов'язки Козацької Матері, являється повноправним членом Січі, має всі права і обов'язки члена Січі і може бути обрана в керівні органи Січі будь-якого рівня.

Структура та органи управління. Адамівський курень «Січі», як громадська організація, створюється за виробничо-територіальним принципом і складається з первинних козацьких товариств – класних загонів.

Отаман козацького товариства «Січі» входить за посадою до складу старшини козацьких осередків Українського козацтва відповідного рівня і виконує обов'язки осавула цих осередків, на яких покладається організація роботи з дітьми, юнацтвом, молоддю згідно цього Статуту.

Первинне козацьке товариство – Адамівський курень «Січі» створюється за місцем навчання членів Січі. Для керівництва обирають на своїх Радах отамана та писаря (його заступника) терміном на один рік. Вони ведуть персональний облік членів, приймають членські внески. Ведуть облік матеріальних засобів і коштів. Звітують перед Районовою канцелярією. Звітують перед місцевими фінансовими органами (коли мають свій розрахунковий рахунок в банківській установі). Співпрацюють з канцелярією і керівництвом районової Січі. Підзвітні керівним органам Січі. Визначають завдання і напрямки своєї діяльності. На Радах Районової Січі отримують інформацію щодо рішень керівництва Січі різних рівнів, рішень отамана з найважливіших справ господарського, фінансового, методичного, організаційного характеру. Затверджують кошторис. Отаман, який керує куренем, входить до ради отаманів районової Січі.

Первинне козацьке товариство Січі в школі (Адамівський курень «Січі») є формою впровадження учнівського самоврядування з використанням структури Січі Українського козацтва, зокрема, в формі Козацької республіки.

Структурними підрозділами Козацької республіки є: Велика козацька рада, членами якої є учні, вчителі, дирекція школи, батьки, наставники, козаки. Це загально шкільні батьківські збори, це те велике козацьке коло, на якому кожен має слово і на якому обирають старшину Козацької республіки і приймають доленосні рішення, за козацьким звичаєм добре підготовлені та відредаговані;

Козацька рада, членами якої є вчителі, учні, генеральний писар, прапороносці, кошевар та судочинець;

Загони в кожному класі. Кожний загін обирає отамана, писаря, прапороносця, кошевара і має свій прапор, назву, девіз, пісню та почесного батька-гетьмана Українського козацтва, історію якого козачата вивчають особливо досконало.

Козацька республіка має свою Конституцію, Принципи, Закони-кодекси лицарської честі Українського козацтва, Клятву вступаючого в Козацьку республіку та обов'язки козацької старшини.

Кошти та майно. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення. Адамівський курень Січі здійснює фінансову діяльність у порядку, визначеному законодавством України.

Кошти Адамівського куреня Січі складаються з: пожертвувань членів Українського козацтва, Січі, інших добровільних пожертвувань, заповітів та внесків приватних осіб, установ, підприємств, організацій, профспілкових та інших громадських організацій, фондів України та із-за кордону; державного фінансування, дотації та субсидії у відповідності до чинного законодавства України та державним

програмам підтримки дитинства та молоді; Фінансування згідно міжнародним програмам підтримки дітей та молоді, надходжень від проведення культурно-масових, спортивних та інших заходів, лекцій, виставок, видавничої діяльності.

Курень використовує кошти у відповідності до чинного законодавства на проведення заходів, передбачених цим Статутом, забезпечення організаційно-господарських потреб та утримання штатного персоналу.

Майно куреня складається з будівель, споруд, оргтехніки, основних засобів виробництва, засобів зв'язку та іншого, незабороненого чинним законодавством України.

Органи місцевої державної влади вирішують питання про матеріальне технічне забезпечення діяльності куреню, надають йому службові приміщення та необхідний інвентар за рахунок місцевих бюджетів, а також коштів, що надходять на їх рахунок на зазначену мету.

Курень має право користуватися на договірних засадах власністю державних підприємств, організацій, установ та інших власників для виконання статутних завдань. Службові приміщення, необхідні для куреню, надаються (орендуються) місцевими органами влади чи управління, що фінансують витрати по утриманню таких приміщень із своїх бюджетів.

Кожна із посадових осіб куреню, що отримала у розпорядження певні кошти, несе спільно з бухгалтером відповідальність за їхнє використання згідно до вимог чинного законодавства України.

Відкриття рахунку в банківській установі зобов'язує курень вести оперативний та бухгалтерський облік, статистичну звітність, реєструватися в органах державної податкової інспекції та вносити до бюджету платежі у порядку і розмірах, передбачених законодавством.

Правовий статус куреня. Адміністрація Адамівської загальноосвітньої школи І-ІІ ступеня Білгород-Дністровського району Одеської області як юридична особа є засновником юридичної особи – Адамівського куреня дитячої та молодіжної організації Українського козацтва «Молодої Січі».

Канцелярія куреню зберігає оригінал Статуту куреню. Отаман куреню (директор школи) підписує звернення в органи внутрішніх справ щодо отримання дозволу на виготовлення печатки Куреню та звернення до банківської установи щодо отримання дозволу на відкриття розрахункового рахунку куреня та бланків зразків підписів на відкриття цього рахунку.

Курень є юридичною особою з повноваженнями і правами згідно цього статуту, має поточний та валютний рахунки в банках, печатку та штамп зі своїм найменуванням, відповідну козацьким звичаям, і традиціям атрибутику, символіку, зразки яких затверджуються радою отаманів куреню та реєструються у порядку, передбаченому чинним законодавством.

Курень може виступати позивачем і відповідачем в органах суду та арбітражного суду.

Доповнення та зміни до Статуту куреня має право вносити курінний отаман, рада отаманів куреню, Велика Рада куреню та затверджує Велика Рада куреню.

Про зміни, що сталися в статутних документах куреня, курень повідомляє відповідні органи.

Припинення діяльності куреня. Припинення діяльності куреню відбувається шляхом його реорганізації або ліквідації.

Реорганізація куреню відбувається за рішенням Великої ради куреню, якщо за це проголосувало дві третини його членів.

Ліквідація куреню відбувається за рішенням Великої ради куреню, якщо за це проголосувало дві третини його членів або за рішенням суду.

Ліквідація проводиться в порядку згідно чинного законодавства ліквідаційною комісією, призначеною канцелярією Січі. Майно і кошти спрямовуються на розвиток Адамівської школи.

Програма діяльності дитячої та молодіжної організації Адамівського куреня Українського козацтва «Молода Січ» (Програма розвитку козачати)

Вступ. У сучасній широкій інфраструктурі дитячо-юнацьких і молодіжних об'єднань, організацій чільне місце належить тим, які працюють на козацько-лицарських традиціях українського народу.

Наш народ протягом століть боровся за свою свободу, власну національну державу. Найбільших успіхів у боротьбі за політичну незалежність, самостійну Україну наш народ досяг у Велику Козацьку добу (ХУІ-ХУІІІ ст.). Під час військових змагань із чужоземними загарбниками – татарами, турками, поляками, литовцями і росіянами в Україні виникли духовні і матеріальні умови, які сприяли зародженню, розвитку і зміцненню могутньої національно-визвольної і державотворчої сили – Українського козацтва.

За своїм високим історичним покликанням Українське козацтво стало могутньою ідейною, політичною, духовною, економічною силою, яке реалізувало Боже провидіння – відродження української нації і держави. В козацьку добу наш етнос набував чітко окреслених ознак української нації європейського типу. Українців, їхню країну зарубіжні вчені, мандрівники (П.Алепський, Г.Боплан та ін.) називали «козацькою нацією», «козацькою державою», «козацькою Україною», «Козацькою землею». Славне і високошляхетне українське козацтво створило дві форми національної державності – Землі вольностей Війська Запорозького (Запорозьку Січ) з однойменною столицею-фортецею і Гетьманську Україну із столицями в Глухові, Батурині, Чигирині.

Під керівництвом всесвітньо відомих гетьманів Петра Сагайдачного і Богдана Хмельницького українські козацькі Збройні Сили були одними з кращих у Європі. Вони вкрили себе, свій волелюбний і працьовитий народ невмирущою славою в боротьбі з агресивними міліарними державами ханського Криму, султанської Туреччини, шляхетської Польщі і самодержавно-шовіністичної Росії.

Українське козацтво, зокрема його серцевина – запорозьке лицарство, патріотична і національно-державницька козацька старшина була ідейною, політичною, морально-духовною елітою нашої нації. За високим зразком запорозького козацтва виникали донське та інші гілки російського козацтва.

За часів козацтва Україна починала займати гідне місце в народів «вольним колі» (Т.Шевченко). Українське козацтво створило численні пріоритети в усіх без винятку галузях національного життя – ідейному і політичному, моральному і духовному, культурному і науковому, військовому і спортивному, економічному і державницькому.

Українське козацтво є вічно живим, високим взірцем для наслідування молоддю всіх наступних історичних епох. Пізнаючи фольклор, художні твори про козацтво, історію розвитку козацького визвольного руху, діти, підлітки і юнаки оволодівають найвищою планкою національної духовності, серцевину якої складав козацько-лицарський дух.

Український прогресивний молодіжний рух у попередні історичні періоди завжди опирався на волелюбні високодуховні, державотворчі традиції козацтва. І в Велику Козацьку добу, і на пізніших етапах національного відродження та боротьби з ворогами нашої незалежності (кінець ХІХ – початок ХХ ст., буремні 1917-1920 роки та роки героїчної боротьби вояк ОУН-УПА) молодь створювала козацькі побратимства, братства, сотні і полки, легіони та ін. об'єднання, організації з метою зміцнення своїх рядів, нарощення боротьби за незалежність рідного народу. Особлива націотворча й державотворча місія випадає українському козацтву сьогодні – в нелегкі роки становлення й утвердження Незалежної України.

Мета і завдання «Молодої Січі». Головною метою діяльності «Молодої Січі» є розвиток вітчизняного дитячого, юнацького і молодіжного руху, виховання дітей і молоді в дусі національної ідеї на високоефективних козацько-лицарських традиціях

рідного народу, принципах християнської моралі. Оволодіння юнаками і дівчатами фундаментальними козацько-лицарськими ідеями, цінностями забезпечує їхній високий ідейний рівень, глибоку історичну пам'ять, національну свідомість і самосвідомість, готовність зміцнювати й боронити незалежну Українську державу.

Умови козацького життя зміцнювали генофонд української нації, плекали фізичне, моральне і духовне здоров'я, довго тривалість життя; велику працездатність, активно-перетворюючу енергію, наповнювали життєдіяльність українців національною гідністю, державотворчою потугою. Творче відродження і розвиток на сучасному рівні козацько-лицарських традицій сприяє тому, що кожна молода людина бачить високий смисл життя в глибокій любові до рідного народу, самовідданому служінні Батьківщині - Україні.

Основні завдання діяльності «Молодої Січі»: створення умов для забезпечення міцного здоров'я, загартування тіла і душі кожного члена «Молодої Січі» на перевірених віками традиціях народної медицини, козацької виховної мудрості, сучасних досягненнях науки; формування фізично, інтелектуально і духовно розвиненої волелюбної особистості, представника еліти української нації з глибокою національною гідністю, повагою до святинь рідного народу, загальнолюдських цінностей; виховання в дітей, юнаків і дівчат національної свідомості і самосвідомості, історичної пам'яти, любові до рідної мови, культури на глибоких науково-філософських, українознавчих засадах; глибоке вивчення славної історії Українського козацтва, основ козацького бойового мистецтва, ознайомлення з подвигами козаків-героїв та патріотичної козацької старшини, вивчення біографії найвидатніших українських гетьманів та кошових Запорізької Січі, створення музеїв козацької слави, впорядкування й охорона козацьких могил та інших пам'яток козацької історії; формування в молоді сучасної козацької ідеології, філософії, світогляду, характеру, сили волі і силу духу та інших лицарських чеснот; виховання глибокого патріотизму, стійкої громадянської позиції особистості, її державотворчих якостей, активної участі в громадському житті, майбутній політичній діяльності на благо незалежної України; організації гуманного спілкування, співробітництва і консолідації дітей, юнацтва і молоді - представників різних національностей як в Україні, так і за її межами, вироблення в них готовності і умінь зміцнювати міжнародний авторитет нашої держави; розвиток дитячого і молодіжного туризму та спорту, козацького краєзнавства, козацьких бойових мистецтв, військово-спортивних традицій; сприяння підготовці молоді до військової служби, військового вишколу молоді допризовного віку, оволодіння нею козацько-лицарською військовою майстерністю на сучасному рівні з наступним укомплектуванням окремих військових формувань з «Молодої Січі» в складі Збройних Сил України; виховання в молоді здатності до альтруїзму, подвижницької і героїчної діяльності в ім'я свободи і незалежності України, уміння постійно займатися самоосвітою і самовихованням, самореалізацією на козацько-лицарських традиціях;

Потребують відродження в сучасних умовах прогресивні форми козацького господарювання й підприємництва, зокрема козацького фермерства, розвиток козацького конярства й мистецтво верхової їзди, володіння шаблею, списом та іншою козацькою зброєю, заснування майстерень для виготовлення козацького одягу, зброї з метою досягнення спортивних цілей.

"Молода Січ" ставить своєю метою заснувати за погодженням із державними органами, владними структурами розбудову обласних, регіональних дитячо-юнацьких та молодіжних козацьких Січей, зокрема на історичній Хортиці, південному березі Криму. Це будуть традиційно-історичні матеріально-технічні, навчально-спортивні бази, осередки юного козацтва з метою національно-патріотичного, морально-духовного загартування, реалізація статутних і програмових завдань та положень.

Керівні органи Січі організовують редакційно-видавничу діяльність з метою поширення серед дітей, юнаків і молоді наукових знань про історію, культуру, мораль

Українського козацтва, лицарську духовність, впровадження в життя передового досвіду виховання підростаючих поколінь на козацько-лицарських традиціях.

«Молода Січ» об'єднує в своїх лавах патріотично настроєних, національно свідомих дітей, підлітків і юнаків України та української діаспори. Вони виховуються в родинах, козацьких осередках, енергійними і діяльними, ініціативними і підприємливими, сильними духом і тілом громадянами, високими професіоналами, активними учасниками громадського життя, політичними і державними діячами. Молоді січовики над усе ставлять інтереси і потреби рідного народу, України-Батьківщини, взаєморозуміння і взаємо підтримку представників різних національностей. В житті та побуті вони дотримуються свідомої дисципліни, порядку, ладу і злагоди.

Одним із приоритетних завдань «Молодої Січі» є пробудження і формування в кожного юного козака прагнення стати лицарем України - морально чистою, духовно багатою, матеріально незалежною людиною. З найбільш раннього віку він виробляє вміння бути господарем в рідному краї, володарем становища, панувати над собою і обставинами життя, прогнозувати і творити їх з метою постійного по життєвого саморозвитку і самовдосконалення, розвивати Богом дану природу свого тіла і духу, беручи для себе за високий приклад козаків-характерників, що цілеспрямовано розвивали в собі незвичайні, так звані надприродні можливості, здібності, здатності і вміння.

«Молода Січ» спрямовує свою діяльність на розвиток у кожного юного козака бажань і умінь займатися своїм фізичним загартуванням, морально-психологічним розвитком, підготовкою себе до активного самостійного життя, створення міцної сім'ї, захисту родини, свого роду та українського народу, створення умов для їх процвітання, підвищення авторитету серед інших народів.

Кожен юнак систематично пізнає народні і культурні наукові знання, вивчає вищі здобутки вітчизняної, світової культури, науки і освіти, прагне вирости, рівняючись на наших великих предків, мудрою і мужньою, працьовитою і правдивою, гідною свого народу і держави людиною, стійким громадянином, - творцем незалежної, демократичної і цивілізованої України.

В основі реалізації цієї Програми лежить програма, складена кожним членом «Молодої Січі» (починаючи з підліткового віку) з метою постійного саморозвитку, самоосвіти, самовиховання і самореалізації своїх тілесних і духовних сил та можливостей в ім'я підвищення добробуту, культури, духовності рідного народу, примноження його доброї слави в цьому світі.

Ця Програма написана у відповідності до вимог і положень Конституції України, інших законів і державних документів про молодь та освіту, а також міжнародних документів, зокрема Генеральної Асамблеї, про права і виховання дітей.

Історична необхідність відродження і утвердження дитячого, юнацького і молодіжного руху на козацько-лицарських традиціях. Українська молодь має глибоко усвідомлювати, що козацько-лицарська духовність – одна з найвищих вершин національної духовності, яка була рятівним феноменом в історії рідного народу. Тому справедливим, історично об'єктивним є твердження багатьох вітчизняних і зарубіжних учених: доки Україна була козацькою, доти вона була незалежною чи автономною (в умовах безперервної агресії – військової, ідеологічної, мовної, культурної шовіністично-мілітарних держав).

Козацько-лицарські ідеї, непересічні морально-духовні вартості, подвижництво і героїка рятували нашу націю і в пізніші часи панування на нашій території чужоземної мови, культури, шовіністично-пригноблюючої ідеології сусідніх агресивних держав.

У XIX і XX століттях козацько-лицарська ідейність, духовність жили в серцях і душах нашого народу, його інтелігенції, еліти. Козацька ідеологія і лицарський дух в

тій чи іншій формі завжди були притаманні національно свідомим українцям, набували нових життєво важливих, національно-державницьких форм.

Українська молодь, яка об'єднувала в своїх лавах також багатьох білорусів, поляків, євреїв, росіян, представників інших національностей України, завжди продовжувала різноманітні форми, традиції козацько-лицарської життєдіяльності. Новітні молодіжні козацькі братства і товариства, курені, коші і Січі виникали, наприклад, ще в другій половині XIX століття. Одну з перших Січей нового часу створили українські студенти у Відні (1868), почесними членами якої були відомі українські вчені, громадські і політичні діячі, наприклад М.П.Драгоманов.

Масовий національно-визвольний січовий рух серед дорослих і молоді розгортався наприкінці XIX – в перші десятиліття XX століття.

Перша Січ як спортивно-руханкова організація була заснована в умовах панування Австро-Угорської імперії, наперекір волі польсько-шовіністичних властей, видатним українським просвітником, громадським і політичним діячем Кирилом Трильовським 5 травня 1900 року в селі Завалля Снятинського повіту в Галичині. Невдовзі Січі густою мережею як суто національна форма об'єднання дорослих і молоді, вкривали територію Галичини, Буковини і Закарпаття. Всупереч колоніальним властям, в інтересах звільнення українського народу в згаданих регіонах у перші десятиліття нашого століття нараховувалося 1500 Січей, які ставали осередками формування національної свідомості і самосвідомості, козацько-лицарської духовності молоді. На козацько-лицарських традиціях працювали також численні молодіжні організації – «Луг», «Соколи», «Пласт» та ін.

Розгорталися активна діяльність Молодої Січі ім. І.Виговського, Молодої Січі ім. І.Богуна, Молодої Січі ім. І.Сірка, Молодої Січі ім. П.Полуботка, Молодої Січі ім. І.Мазепи, Молодої Січі ім. Б.Хмельницького та ін. Завдяки високій виховній ефективності козацько-лицарських традицій лави борців за незалежну Україну поповнили українські січові стрільці, які отримали міцне національно-державницьке загартування в Січах і вкрили себе невмирущою славою в боях з ворогами нашої держави, яка народжувалася в 1917-1920 рр. Молодіжні організації, які діяли на козацько-лицарських традиціях, функціонували в Галичині, Буковині і Закарпатті аж до II світової війни, приходу військ СРСР на західноукраїнські землі.

Із здобуттям Україною в наш час державної незалежності створилися сприятливі умови для творчого відродження дитячих і молодіжних козацьких організацій, впровадження традицій, ідей і засобів козацької педагогіки, лицарського загартування в родинне, шкільне і позашкільне виховання дітей та юнацтва. В 1991 році створено Українське козацтво – міжнародну добровільну незалежну Всеукраїнську національно-патріотичну і оборонно-спортивну громадську організацію козацтва України та діаспори. Вже кілька років успішно діють дитячі і юнацькі організації, об'єднання «Джура», «Козацька республіка», «Січ», «Дивоцвіт» та ін. В останні роки почав розгортати свою діяльність Всеукраїнський доброчинний фонд лицарського виховання ім. П.Сагайдачного.

Новий період розвитку вітчизняного козацького молодіжного руху, козацько-лицарських традицій виховання дітей і молоді розпочався в січні 1996 року, коли президент України Л.Кучма видав Указ «Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва». В цьому документі вказується на необхідність державної підтримки як самого процесу відродження козацтва, так і козацько-лицарських виховних традицій. В указі підкреслюється необхідність зміцнення державотворчої духовності Українського козацтва, «поетапного відродження його історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій». Наголошується на тому, що «Міністерству культури України, Міністерству у справах молоді та спорту здійснювати заходи щодо проведення фестивалів козацької творчості, спортивних змагань, створення козацьких художніх самодіяльних колективів та фізкультурно-спортивних секцій.

В багатьох регіонах, містах і селах, школах та інших навчально-виховних закладах вже створені дитячі і молодіжні козацькі осередки, структури (курені, коші, братства і товариства, десятки і сотні, рої і чоти тощо). Діють також первинні осередки «Молодої (Юної) Січі».

В ряді шкіл столиці України м. Києві вже кілька років успішно працюють первинні осередки «Молодої Січі». Тут розгортає свою діяльність Шкільна академія козацько-лицарського виховання учнів, яка об'єднує кілька десятків шкіл, численні родини. Вона організована з ініціативи Інституту українознавства (директор, академік АН ВШ України П.Кононенко), Національного університету ім. Т.Шевченка і Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова (ректор академік АПН України М.Шкіль). Створено також «Педагогічну Січ», до складу якої входять згадані керівники високих державних науково-освітніх установ, професори, доктори наук та інші науковці. Основні завдання «Педагогічної Січі» - розвивати дитячий і юнацький рух на козацько-лицарських традиціях, козацьку педагогіку, лицарське виховання учнівської і студентської молоді, сприяти оволодінню нею ідеями українознавства, надати з цих фундаментальних проблем науково-методичну допомогу школярам, іншим навчально-виховним закладам.

Кращі представники української молоді глибоко усвідомлюють те, що об'єктивні обставини і суб'єктивні фактори мільйонів людей-співвітчизників, умови нашого життя кардинально змінилися в останнє десятиліття. Необхідність розв'язати життєво важливі проблеми, залишені нам у спадок від радянсько-комуністичного режиму, входження України в коло цивілізованих держав вимагають від кожного юнака і дівчини рішуче змінити своє ставлення до світу, до гальмуючих наш національний, політичний, духовний поступ факторів.

Зниження якості наших чорноземів, зіпсованість грунтів, отруєння хімікатами і радіонуклідами життєдайних річок, озер, інших водойм, найбільша в світі атомна Чорнобильська катастрофа, загострення екологічної кризи вимагають від кожної особистості, всього народу потужної енергії, практично-дійової, продуктивно-творчої, активно-перетворюючої діяльності, спрямованості характеру і світогляду.

Історична потреба боротьби за утвердження нашої державності, необхідність подолання зовнішньополітичних і внутрішніх сил антиукраїнського спрямування вимагають нарощенню кожної особистістю своїх психофізичних і духовних сил, власної енергії. Козацько-лицарські традиції сприяють пробудженню і формуванню потужних емоційно-почуттєвих, інтелектуально-духовних сил патріотичного спрямування з метою кардинального впливу на дійсність і зміни її в інтересах усіх громадян України, зміцнення її державності.

Історія не лише нашого, а й інших народів переконливо свідчить про те, що національна свідомість, енергія діяння, героїчного чину стають глибокими і всеохоплюючими, могутніми і непереможними тоді, коли вони мають міцні культурно-історичні, ідейно-моральні корені, коли витоки, шляхи і механізми формування їх зрозумілі для найширших верств народу. Такими могутніми традиціями нашого народу є ідейні, політичні, економічні, духовні, державницькі традиції Українського козацтва, запорозького лицарства.

Оволодіваючи козацько-лицарськими традиціями, духовністю, молодь опановує на сучасному рівні і козацько-лицарський стиль, спосіб життя, діяльності і поведінки. Характерно, що такій молоді притаманні активно-дійова, наступальна позиція у боротьбі з усім лихим, потворним, шкідливим для незалежності України, підвищення добробуту її громадян. Така молодь сповнена ентузіазму й наполегливості у змаганнях із труднощами, жадає вийти переможцем у життєвій боротьбі. Козацько-лицарському способу життя сучасної молоді властиві мужність, відвага і героїзм трудових буднів, ратних справ в ім'я свободи народу, зміцнення нашої державності.

Козацький тип людини (С.Кульчицький, В.Цимбалістий, М.Шлемкевич) як втілення найвищих лицарських чеснот, якостей українського національного характеру

і світогляду є центральною постаттю нашого фольклору, красного письменства, ідеалом творчості геніального Великого Кобзаря України Т.Шевченка.

Постійно рівняючись на високий взірець козака-лицаря, українська молодь оволодівала козацькою ідеологією, філософією, лицарською мораллю, шляхетністю духу і жадала стати господарем на українській землі, носієм національної свідомості і самосвідомості, культури, захисником материзни і дідизни, оборонцем рідної Вітчизни.

Найвищі ідеали української молоді, яка прагне творчо продовжувати козацько-лицарські традиції, є незалежна демократична і правова, гуманістична і цивілізована Україна, соборна і міцна українська нація, глибока духовність і високий добробут рідного народу, консолідація представників усіх національностей, які складають українське суспільство.

Вишневецький і Наливайко, Сагайдачний і Сірко, Хмельницький і Мазепа, Нечай і Кривоніс, Богун і Виговський, Дорошенко і Морозенко, Полуботок і Головатий, Гонта і Залізняк, Орлик і Калнишевський та багато інших козацьких гетьманів, кошових отаманів, полководців є високим взірцем Людини-Лицаря, ідеалом вірного служіння неньці Україні, національному державотворенню.

Глибоко усвідомлюючи негативні нашарування на національному характері багатьох українців, педагоги сучасної школи, виховники, батьки мають вести систематичну роботу, спрямовану на творчий розвиток у сучасних умовах автентичного українського, зокрема козацько-лицарського характеру і світогляду.

Формування в молоді національно-патріотичної цілеспрямованості, організованості, вольовитості, мужності, дисциплінованості допоможе багатьом позбутися відчуття національної меншовартості, невіри в свої сили і можливості.

Чим ширші кола батьків, педагогів, громадськості будуть залучатися до виконання цієї Програми, виховної роботи з молодо січовиками, тим швидше буде знижуватися в нашому суспільстві байдужість до долі України.

Козацько-лицарський тип людини - це шевченківський тип людини, який міцно укоренився в духовності і бутті українців. Домінантна ідея такої людини «Борітеся - поборете! Вам Бог помагає!» (Т.Шевченко). Така людина завжди прагне стати володарем становища, господарем землі, невпинно боротися до перемоги з лжетеоріями, ідеями, які послаблюють процеси національного відродження, державотворення. Така людина всіма шляхами і засобами в ідеологічній, духовній сфері та конкретними і щоденними справами наближає «апостолів правди і науки», національних законодавців «з новим і праведним законом» (Т.Шевченко). Козак - людина шевченківського типу відкидає «пристосування до чужої сили в Україні» (М.Шлемкевич) і утверджує себе як «господар домовитий по своїй хаті і по своїм полі» (І.Франко).

Лицарський тип людини - один із найвищих ідеалів українського народу, який утверджений в нашій національній свідомості і самосвідомості талантами, працею рук і зусиллям мозку Т.Шевченка і І.Франка, Лесі Українки, М.Гоголя, П.Куліша, Б.Грінченка і Б.Лепкого, Є.Маланюка, О.Ольжича і Олени Теліги, В.Симоненка і В.Стуса, Д.Павличка і Ліни Костенко та ін. Такий ідеал українця, громадянина нашої держави вчені і митці, політичні, державні і громадські діячі, психологи і педагоги, батьки мають наповнювати сучасним духовним змістом, конкретними державотворчими справами.

Сучасний козацько-лицарський спосіб життя враховує, що боротьба з площини «вогнем і мечем» все більшою мірою переходить у площину боротьби ідей - наукових, політичних, теорій, концепцій, духовних цінностей, інформаційних технологій та практичних справ, конкретної дії, поведінки. Козацько-лицарська духовність спрямовує практичну діяльність на підвищення добробуту українського народу, розвиток його культури, інших сфер життя, державотворення.

Творчо, на сучасному рівні продовження козацьких подвижницьких традицій, наповнення їх змістом лицарської духовності, патріотично-державницькими

справами, шляхетною поведінкою спрямовує підростаючі покоління на вірне служіння рідному народу.

Козацька ідеологія кваліфікує забуття рідної мови, культури свого народу, Батьківщини як найтяжчий злочин. У військовий час, коли над Україною нависало чужоземне поневолення, зрадників знищували. Цим самим спрацьовували інстинкт самозбереження народу, ідея захисту його від переродженців, віровідступників, батькопродавців, яничарів. Нині їх «винищують» морально.

Ідеологічні і науково-теоретичні засади діяльності «Молодої Січі». Безідейні громадяни не виховуються в жодній країні світу. Наш народ, як і всі народи світу, споконвіку виховував підростаючі покоління на ідеях, вартостях етноідеології, яка в умовах незалежної України збагачуються кращими здобутками вітчизняної і зарубіжної науки.

Складовою частиною української національної ідеології є козацько-лицарська ідеологія, в якій найвищий статус мають ідеї любові до рідного народу, землі, Батьківщини, героїчної боротьби за її свободу і, в разі необхідності, жертовної діяльності в ім'я визволення рідного краю, побудови національної держави.

Сучасний дитячий, юнацький і молодіжний рух все більшою мірою бере на своє озброєння, як дорогоцінну національну естафету, кращі козацько-лицарські ідеї, вартості, які плекалися і шліфувалися в безперервній, часто нерівній боротьбі з переважаючими політичними, військовими, агресивно-лженауковими силами ворогів незалежності України.

Козацько-лицарська ідеологія – це система філософських, політичних, правових, економічних, моральних, релігійних, естетичних ідей, принципів, ідеалів, інших вартостей, покликаних захищати демократичний лад, волелюбні традиції предків, політичний устрій України, її національну державність, органи самоврядування, правову систему, звичаєве право.

Козацько-лицарська ідеологія постійно формувала в підростаючих поколіннях стійкий характер, який не гнеться і не ламається в небезпечних для життя умовах. Козацька система ідей утверджувала в серцях і душах народу дух боротьби, ритми переможних військових походів, жагу вигнати ворога-загарбника, чужинців, щоб вони не ганьбили гідності і честі Матері-України.

Представники сучасного дитячого і молодіжного руху переконуються в тому, що козаки мислили масштабно, на високому рівні узагальнення відомих ім. знань, народних і наукових, про взаємовідношення особистості і народу, особистості і держави, права і обов'язки, свободи і необхідності.

Продовжуючи і розвиваючи українську етнософію, козаки-любомудри, лицарі-інтелектуали, представники козацької старшини використовували скарби народної мудрості з метою глибокого усвідомлення законів розвитку, становлення, розквіту і занепаду держав, народів. Вони осмислювали суперечності життя, полярність ідей та явищ, в яких відображалися, в конкретно-історичних умовах України, антитеза любові і ненависті, добра і зла, правди і кривди, краси і потворності, Бога і диявола.

Глибокі почуття вартості української традиційної родинності, заповіді наших предків, народної мудрості зберігали, як зіницю ока, міцну українську родину, синівську любов до матері і батька, пошану до бабусі і дідуся – ці ідеї займають високий статус в козацько-лицарській ідеології.

Національно свідома молодь прагне жити, працювати і діяти, зміцнювати соборність нашого народу, застосувати ідеї високої моралі духовної еліти народу, перевірені на скрижалях історії ідеями Божих Заповідей.

Козацька ідеологія, науково-теоретичні положення, які сприяють формуванню лицарської духовності підростаючих поколінь, відображені в українському фольклорі, козацьких літописах, інших історичних пам'ятках, в працях філософів, вітчизняних мислителів Г.Сковороди, Т.Шевченка, М.Гоголя, П.Куліша, М.Грушевського, В.Липинського, Д.Донцова, В.Антоновича, В.Вернадського, Д.Чижевського та ін.

Вся історія нашого народу, його багатогранної культури, ідеології підтверджує, що ідеї Бога і України були вершинними в козацько-лицарській ідеології.

Як свідчать історичні факти, козацько-лицарська ідеологія розглядала народ, націю, Батьківщину-Україну як найбільшу спільноту, цілісність, а кожну людину – як складову і найменшу їх частину. Цілісність, стійкість і соборність нації залежить від того, чи усвідомлює кожен її представник необхідність згуртованості в міцну духовну, ідейно-моральну спільноту.

Основу козацької ідеології складає багатогранний зміст таких фундаментальних понять, як Бог, Україна, любов, віра, народ, воля, братство, перемога, людина, природа, держава та ін.

Козацька ідеологія ввібрала в себе краще, що було в ідейній скарбниці наших предків-дайбожичів, народному житті, філософії, християнській релігії.

Національно свідома молодь схвалює той стан речей, що, згідно з козацької ідеології, в кожної людини має бути більше обов'язків, ніж прав. Ідеї вищості потреб, інтересів народу, нації, Батьківщини над потребами та інтересами окремої особи глибоко обґрунтовувалися козацькою ідеологією, свідомістю.

Козацько-лицарські вартості, ідеї постійно живуть в свідомості і самосвідомості нашого народу. Вони розкриваються в таких народних висловах, крилатих виразах:

- Козак – душа правдива, красива і справедлива.
- Від Українського козацтва – до козацької України.
- Козацько-лицарські ідеї – від серця до серця, від душі до душі.
- Козацтво – рятівний феномен в історії України.
- Козацько-лицарські ідеї – це ідеї глибокого патріотизму, високої громадянськості і українського державотворення.
- Наша висока честь і слава – міцна козацька держава.

Сучасна козацько-лицарська ідеологія утверджує пріоритетність загального громадського, загальнонаціонального, загальнодержавного в порівнянні з особистим, індивідуальним, приватним.

Багатогранна діяльність «Молодої Січі» ґрунтується на методологічних, науково-теоретичних засадах, що лежать в основі народної мудрості, народних знань про життя, закони його розвитку «Молода Січ» застосовує в своїй діяльності ідеї, положення, які складають вищі здобутки сучасної вітчизняної науки і культури. Широко використовуються також ідеї та положення зарубіжної науки, трансформовані на нашому культурному, духовному грунті.

Юні козаки пізнають обґрунтовані наукою ідеї родинності, соборності народу, згуртованості нації, закони розвитку особистості, формування її широкого культурного кругозору, глибокої духовності. В основу своєї поведінки, побуту і діяльності вони кладуть філософію волі, свободи і незалежності нації, держави, особи, любові до Матері-Природи, рідної землі.

Сучасні науково-теоретичні засади «Молодої Січі» включають у себе ідеї, положення, обґрунтовані в працях і діяльності видатних вітчизняних мислителів Я.Мудрого і В.Мономаха, Г.Сковороди і Т.Шевченка, М.Гоголя і П.Куліша, В.Антоновича і М.Драгоманова, М.Грушевського і С.Петлюри, С.Єфремова і В.Вернадського, Д.Яворницького і Д.Чижевського та ін. Такі науково-теоретичні засади допомагають кожному юному козакові ґрунтовно осмислювати багатющий життєвий досвід пращурів, розмаїте буття народу, його духовні скарби, глибоко замислюватися над проблемами життя і смерті, вічності і миттєвості, повноцінної активної діяльності, героїчного діяння в ім'я народу як антиподу тваринного животіння людей-манкуртів і яничарів інших відступників від гуманістичних, кришталево чистих і вічних традицій рідного народу.

Кожен член «Молодої Січі» у відповідності до вікових особливостей, оволодіває і реалізує в своїй діяльності, поведінці козацько-лицарську ідеологію, квінтесенцію якої складають ідеї глибокого патріотизму і українського державотворення, вищі здобутки вітчизняної і зарубіжної науки.

Організаційно-педагогічні форми і основні напрямки діяльності «Молодої Січі». «Молода Січ» має чітку організаційно-педагогічну структуру. Національно-патріотичне та інші види виховання дітей і молоді починаються в первинних осередках, якими є козацькі, січові братства, побратимства, товариства, рої, чоти, застави, десятки. Виховна робота продовжується і поглиблюється в сотнях, куренях, кошах, полках, паланках та інших козацьких структурах. Такі осередки, структури створюються і діють за місцем проживання, навчання і за інтересами їхніх членів. Організовуються також інші, передбачені Статутом «Молодої Січі» козацькі, січові, дитячі, юнацькі і молодіжні об'єднання, структури: козацькі школи (вечірні, вечірньо-недільні та ін.), ліцеї, колегіуми, академії та університети, школи для обдарованих дітей і молоді, інші навчально-виховні заклади, студії, табори.

Перші осередки «Молодої Січі» створюються на підставі письмових заяв дітей, підлітків і юнаків (незалежно від статі) за погодженням своїх дій з уже функціонуючими структурами «Молодої Січі», їхніми керівними органами згідно з відповідними положеннями Статуту.

У процесі організації діяльності первинних осередків «Молодої Січі», підвищення ідейної, інтелектуальної, морально-психологічної і духовної підготовки її членів відбувається посвята в козаченята (лелінята), козачата (лелі), джури (дани) і молоді козаки (берегині).

Положення цієї Програми набувають конкретної психолого-педагогічної форми і втілення у відповідності до вікових, психологічних особливостей козаченят (дошкілля), козачат (молодший шкільний вік), джур (середній шкільний вік, підлітки) і молодих козаків (старший шкільний вік, юнаки).

"Молода Січ" має свою атрибутику і символіку: прапор, емблему та інші відзнаки, передбачені її Статутом

Основні напрямки діяльності «Молодої Січі»: вивчення і впровадження здорового козацького способу життя, зміцнення фізичного і духовного здоров'я кожного козачати, джури і молодого козака; вивчення історії Українського козацтва, в тому числі Запорозької Січі; пізнання культури, духовності українських козаків, їхньої націотворчої і державотворчої діяльності; відродження, збереження і розвиток народних, зокрема козацьких, традицій, звичаїв, обрядів і ритуалів; оволодіння козацькими видами єдиноборств, їхніми бойовими мистецтвами, психофізичне і духовне загартування молоді і дітей; підготовка молоді до служби в Збройних Силах України, вивчення досягнень вітчизняного і зарубіжного військового мистецтва та науки, сучасних видів озброєння, самозахисту і оборони свячених рубежів Батьківщини-України.

У процесі формування високих козацьких лицарських якостей, гуманістичної спрямованості цілісної особистості патріота, громадянина України пріоритетними є оздоровчо-спортивна, навчально-пізнавальна, морально-духовна, творчо-трудова, військово-патріотична і національно-державницька сфери діяльності. Козацька педагогіка на першому місці утверджує міцне козацьке здоров'я і незламний лицарський дух особистості, її любов і відданість Україні, стійку життєву позицію українського патріота, громадянина-державотворця.

Батьки, вчителі, виховними, представники громадськості цілеспрямовано формують героїко-патріотичну систему почуттів, ідей, поглядів, переконань, ідеалів особистості, що складає серцевину її національної свідомості і самосвідомості. Вся багатогранна робота з козачатами, джурами і молодими козаками спрямовується на пробудження і виховання в них любові до героїчного чину, до Подвигу в ім'я зміцнення незалежної держави та її безпеки, підвищення культури, поглиблення духовності і підвищення добробуту рідного народу. Кожен джура і молодий козак мають глибоко усвідомлювати, що в будь-яку історичну епоху, зокрема і в нашу, є місце для подвижницької діяльності і героїзму, що кожен може стати Національним Героєм України.

Поклик історії вимагає нині практичної реалізації ідей українського державотворення, що є найважливішою цариною дії козацької педагогіки, лицарського виховання. Юні козаки глибоко вивчають історію української державності на тлі європейського державотворення, зокрема в Велику Козацьку добу, в період національно-визвольної революції 1917-1920 років, а також у драматичні і трагічні десятиліття радянської експансії на Україні. Дослідно-пошукова робота юних козаків спрямовується на пізнання ними драматичного шляху української нації, її державності в період комуно-більшовицького терору (голодомори, арешти, розстріли, геноцид, тюрми і табори Соловків, Сибіру та ін.).

Цілісна особистість сучасного козака-лицаря формується в процесі багатогранної і систематичної морально-духовної, навчально-виховної роботи, насамперед таких напрямків діяльності батьків, вихователів, представників громадсько-педагогічних організацій і самих козачат, джур і молодих козаків:

Від козацьких секретів здоров'я, тіло виховання – до олімпійських вершин, перемог у місцевих і міжнародних змаганнях. У процесі реалізації цього напрямку діяльності в юних козаків пробуджуються і розвиваються природні задатки, плекається міцне здоров'я засобами свіжого цілющого повітря, сонця, води і роси, перевіреними віками рецептами, засобами народної медицини, козацької виховної мудрості. У відповідності до вікових періодів вихованці займаються плаванням і веслуванням, стрільбою з лука та іншої спортивної зброї, метанням диска і списа, подолання різних природних перешкод, іншими видами спортивних змагань, якими займалися козаки. Виконавці практично реалізують забуті і напівзабуті секрети козаків, зокрема характерників, щодо плекання свого здоров'я, довготривалої трудової життєдіяльності. Кожен козача, джура, молодий козак знаходять «свій» вид спортивних змагань, занять, в яких він досягає значних успіхів, стає лідером.

Козацькому роду нема переводу. У вихованців плекається любов до матері і батька, бабусі і дідуся, виховуються традиційні цінності української козацької родини. Діти вивчають своє родове дерево, шукають своїх предків козацького походження. Юні козаки переконуються в тому, що люди, які належали до козацьких родин, мали, порівняно з іншими, вищу духовність, більшою мірою вболівали за громадські, загальноукраїнські справи. Члени козацьких осередків вивчають відомі, прославлені українські роди Забіл, Мазеп, Симиренків, Терещенків, Ханенків, Хмельницьких та ін., їхні родинні герби, заслуги перед народом, Батьківщиною. В юних козаків формуються почуття гідності і честі роду, бажання примножувати славу свого роду Добром, Правдою, Красою. Виховуються звички гордитися своїм родом, корисними для Вітчизни справами підтверджувати свою приналежність до українського козацтва.

Козацька наша слава не вмре, не поляже. Вихованці глибоко пізнають історію рідного народу, зокрема українського козацтва, його героїчну, нерідко – нерівну і відчайдушну ідейну та військову боротьбу з численними ворогами, чужоземними загарбниками. Осягаючи минуле козацтва, вони вивчають самі себе, своїх дідів і прадідів, «хто ми, чиї сини, яких батьків, ким, за що закуті» (Т.Шевченко). Юні козаки пізнають не лише військову доблесть козацтва в минулому, а й досягнуті ним національні пріоритети – ідейні, духовні, культурні, політичні, економічні, державницькі. Підлітки і юнаки вчаться розуміти українське козацтво як рятівний феномен нашої нації і держави, здатний відроджуватися в будь-який історичний період на новому рівні.

Плекати український Храм природи. Юні козаки пізнають унікальність української природи, її флори і фауни в до козацькі і в козацькі часи. Помірність клімату, погідне і щедре осоння, масні чорноземи, безкраї придніпровські, причорноморські та приазовські степи, вкриті лісами, буйною рослинністю, гори і долини, ріки і озера. Вони переконуються в тому, що розкішна природа, м'які ландшафти благотворно впливають на національний характер і світогляд українців. В юних козаків формується готовність зберігати прадавню живу природу України,

захищати її від руйнацьких впливів індустріалізації, урбанізації. Основними завданнями цього напрямку роботи є пробудження і виховання любові до рідної природи, умінь примножувати її багатство.

Культуру, науку і техніку – на службу нації, Україні. Робота спрямовується на вивчення вихованцями внеску представників українського козацтва в розвиток вітчизняної і зарубіжної науки, культури та техніки. Пізнання юними козаками законів і особливостей розвитку української науки, культури і техніки. Формування в них любові до науково-пізнавальних процесів, умінь власними зусиллями мозку і рук рухати вперед ці фундаментальні галузі людського духу, суспільного життя. Вивчення джерел, шляхів розвитку української культури, науки, їхніх найбільших представників: Г.Сковороди, Т.Шевченка, М.Костомарова, М.Драгоманова, П.Куліша, М.Грушевського, Д.Яворницького, Д.Донцова, В.Липинського, Д.Заболотного, Г.Ващенка та ін. Оволодіння духовним багатством рідної культури, а також внеску в розвиток культури національних меншин України. Пізнання юними козаками народного і професійного мистецтва. Практична діяльність вихованців, спрямована на вивчення і розвиток кобзарства, різьблення та інших видів національного мистецтва.

Всеукраїнська толока, особиста праця – тобі, Державна Україно. Тут формуються уміння і готовність гармонійно поєднувати працю в інтересах особистості, родини і громади, нації, держави. На базі пізнання подвижницької трудової діяльності козацтва у минулі століття, забезпечення економічного піднесення України в Козацьку добу виробляються якості господаря рідної землі, захисника інтересів сучасного українського власника-патріота і державотворця. Юні козаки переконуються в тому, що чесна, самовіддана праця громадян України нарощує матеріальні блага, духовні цінності українського народу, сприяє гармонійному поєднанню особистих і загальнонаціональних, загальнодержавних інтересів. Вироблення в кожного юного громадянина готовності і умінь, звичок працювати одноосібно і в колективі, реалізовувати себе у фізичній, інтелектуальній і духовній діяльності на благо Батьківщини. Виробляється переконаність у тому, що кожен громадянин має утверджувати себе в професійній, громадській, культурній і політичній діяльності.

Козацькими шляхами – до висот української духовності. Завдяки цілеспрямованої діяльності батьків, вчителів, громадськості вихованці переконуються в тому, що лицарська духовність - одна з найвищих ланок національної духовності, що лицарська мораль - один із вищих щаблів національної і вселюдської моралі. На міцних національних підвалинах, науковому грунті, козацько-лицарських традиціях формується гуманістична мораль, сила волі і сила духу підлітків і юнаків. На високих взірцях з різних сфер життєдіяльності українського козацтва, його еліти вони успішно оволодівають основами козацької ідеології, філософії, психології і світогляду. Юні козаки глибоко усвідомлюють, що в багатьох українських громадян мають місце нашарування на їхньому характері і світогляді (почуття меншовартості, неповага до рідної мови і культури тощо), від яких необхідно звільнятися. Козацько-лицарська духовність молоді визначає її стійку державотворчу позицію, патріотичну спрямованість діяльності.

Любіть Україну, як Сонце, любіть. Всі види діяльності «Молодої Січі» спрямовуються на пробудження в кожного юного козака любові до рідного дому, вулиці, батьківського краю. Любов до материзни і дідизни, Вітчизни наших пращурів, витязів-язичників і козаків-лицарів, які були сонцепоклонниками (в прямому і переносному значенні цього слова) надихають сучасну молодь на синівське служіння Батьківщині-Україні. Розкриття дітям, підліткам і юнакам краси калинової і вишневої України, високої народної, козацької естетики сприяє тому, що в них виховуються глибокі почуття прекрасного, яке вони починають практично утверджувати. Вся історія запорозького козацтва переконує молодь у тому, що синівська любов до

Батьківщини - це насамперед справи, діяльність, які примножують її матеріальні і духовні блага, вдосконалюють громадське життя.

В душі і серці кожного із нас - Соборна Україна. На численних прикладах з історії України в кожного члена «Молодої Січі» формується історична пам'ять, національна свідомість і самосвідомість. На підставі багатьох культурно-історичних фактів, вивчення української національної культури, характеру, світогляду вони пізнають своє етнічне коріння, визначають свою національну ідентичність. Юні козаки проймаються почуттям єдності з усіма краянами, співвітчизниками - представниками різних національностей. Джури і молоді козаки усвідомлюють, що формування в собі націотворчих і державотворчих якостей зміцнює соборність нашого народу. Вони переконуються в тому, що поглиблення державотворчих процесів, згуртованості української етнічної і полі етнічної нації має стати смислом життя кожного громадянина України.

Рідну Батьківщину-Україну захищай по-лицарському, до загину. Тут формується готовність та уміння захищати свій рідний край, рідну мову, культуру від тих, хто зазіхатиме на суверенність України, на її національні святині, порушує національну рівноправність. Юні козаки оволодівають такими поняттями, як патріотизм, націоналізм, національна ідентичність, рідна духовність, українське державотворення, глибоко розуміють, що таке космополітизм, шовінізм, ідейна боротьба та ін. Вони готують себе психологічно, теоретично і практично до захисту рідної духовності, ідей свого народу, геніального положення «В своїй хаті своя правда і сила, і воля» (Т.Шевченко). Юні козаки набувають умінь спростовувати ідеї, фальшивки всіляких недоброзичливців, упереджено, а то й вороже настроєних до вимріяної в віках, вибореної в змаганнях із радянським тоталітаризмом нашої незалежності, викриватимуть підступи великодержавних російських шовіністів, комуно-імперських сил, космополітів тощо. Члени «Молодої Січі» відчувають себе відповідальними перед легіонами борців за омиту їхньою кров'ю свободу і незалежність України. Юні козаки готуються, в разі необхідності, давати відсіч будь-яким політичним і міліарним силам, які прагнутимуть повернути колоніальні чи напівколоніальні часи для нашого народу.

«Молода Січ» постійно взаємодіє з державними органами, установами, владними структурами, громадськими, зокрема дитячими, юнацькими і молодіжними, організаціями та об'єднаннями, які стоять на державницьких, демократичних і гуманістичних засадах.

«Молода Січ» творчо співпрацює з родинами, представниками громадськості, різноманітних установ, закладів, інших інституцій, з національно-патріотичними, демократичними силами.

Керівні органи, представники «Молодої Січі» налагоджують творчі контакти з Українським козацтвом, Інститутом українознавства Національного університету ім.. М.Драгоманова, іншими науковими, навчально-виховними закладами з метою отримання науково-теоретичної, методичної і організаційно-педагогічної допомоги.

Творча співпраця з Академією педагогічних наук України, міністерством освіти України, Міністерством молоді і спорту, Міністерством України у справах сім'ї та молоді має стати одним із приоритетних напрямків діяльності «Молодої Січі».

«Молода Січ» налагоджує тісні зв'язки з зарубіжними, міжнародними дитячими, юнацькими і молодіжними організаціями та об'єднаннями, українською діаспорою з метою підвищення міжнародного авторитету України, взаємо обміну досвідом роботи, зміцнення світового молодіжного руху.

«Молода Січ» розгортає широку просвітницьку, культурологічну, освітньо-виховну, видавничу діяльність, спрямовану на поширення серед народу, зокрема дітей і молоді, українознавчих знань, відомостей про національні пріоритети, державотворчу місію Українського козацтва, здобутки вітчизняної і зарубіжної культури та науки.

Постійно здійснюється робота по використанню коштів та майна, які є у власності «Молодої Січі», для реалізації статутної діяльності, виконання завдань організації.

Шляхи і методи формування козацько-лицарської духовності в членів «Молодої Січі». Виховання молодосічовиків здійснюється шляхами пробудження і утвердження в їхніх серцях і душах почуття задоволення і радості, високого настрою, відчуття, переживання і розуміння добра і краси, правди і справедливості, злагоди і ладу у всьому, дисципліни і порядку. Різноманітними засобами створюється психологічний комфорт, радісне, щасливе самопочуття, життєстверджуючий оптимізм, членів «Молодої Січі». В повсякденне життя, побут і дозвілля козачат, джур, молодих козаків, діяльність їхніх гуртків, куренів, кошів, паланок впроваджуються елементи козацько-лицарської романтики і символіки, піднесеності і урочистості, ігри і забави.

В кожного молодосічовика пробуджується і виховується прагнення в чомусь хорошому бути першим, однім із лідерів, мати великі успіхи: в зміцненні здоров'я, трудовій патріотичній діяльності, спортивних заняттях, пошуковій українознавчій роботі, козацько-військовому вишколі та ін.

Необхідно організовувати постійне вивчення юними козаками програм, концепцій, підручників, посібників, інших матеріалів з проблем українознавства, написаних академіком АЕ ВШ України, лауреатом міжнародної премії ім. Й.Гердера, директором інституту українознавства Національного університету ім. Тараса Шевченка П.П.Кононенком, а також творчим колективом цього інституту.

Шляхи і методи роботи з вихованцями спрямовуються на розкриття змісту, основних ідей, цінностей козацько-лицарської свідомості і самосвідомості, духовності, на формування козацько-лицарського способу життя.

Кожен юний козак систематично виховує в собі якості Кодексу лицарської честі: любов до батьків, вірність у побратимстві, дружбі, коханні, товаришуванні, ставленні до Батьківщини, рідного народу, держави; готовність турбуватися про молодших і немічних, зокрема дітей, літніх людей, людей похилого віку, хворих та інвалідів; підкреслено шанобливе ставлення до матері, дівчини, жінки, бабусі; непохитна вірність ідеям, принципам народної моралі, національним і загальнолюдським цінностям; відстоювання свободи і волі особистості, народу, держави, соборності українських земель, єдності всіх українців; прагнення робити пожертвування на будівництво храмів, навчально-виховних закладів, просвітних установ, пам'яток історії та культури; готовність проявляти принциповість і непримиренність до зла, аморальності і наступальності у боротьбі з ними; здатність цілеспрямовано і систематично розвивати свої фізичні і духовні сили, непохитну силу волі і непоборну силу духу, можливості свого організму займатися самопізнанням і самовдосконаленням; захист і реалізація свого права бути господарем на рідній землі, володарем національних багатств, готовність нікому не давати на поталу своєї материзни і дідизни; прагнення зробити якнайбільший особистий внесок у підвищення добробуту рідного народу, його духовного і матеріального рівня.

Різноманітні шляхи, форми і методи роботи з молодосічовиками спрямовуються на виховання в них якостей кодексу лицарської звитяги: здатність відстоювати в будь-яких обставинах життя рідну мову, культуру, мистецтво, духовні традиції, гідність і гордість свого та інших народів; уміння доводити наукову неспроможність ворожих ідей і теорій, спрямованих на приглумлення національної свідомості і самосвідомості, послаблення Української держави; нехтування небезпекою, коли справа стосується життя рідних, побратимів, друзів, долі Матері-України; презирство і ненависть до ворогів України, прагнення не допустити в рідному краї засилля чужинців у будь-якій сфері; героїзм, подвижництво в творчій праці і в бою в ім'я свободи і незалежності України; готовність боротися до загину за волю, честь і славу України.

Кожен юний козак береже, як найдорожчі національні вартості, і не зраджує духовні заповіді волелюбних дідів і «славних прадідів великих» (Т.Шевченко):

Молись своїм богам, і ти станеш володарем світу (Молись своєму Богу, а не чужим богам).

Бог і Україна - наш стяг і клич, надія і дія.

Віра в свої сили, українську громаду переможе всі труднощі і зраду.

Люби і знай свій рідний козацький край.

Шануй лад, злагоду і згоду - буде щастя рідного народу.

Люби батька, матір і родину - будеш мати міцну Україну.

Плекай в собі духовний храм - Духовну Січ.

Наша гідність, честь і слава - міцна козацька держава.

Стався до інших людей так, як би ти хотів, щоб вони ставилися до тебе.

Свою Україну захищай по-лицарському до загину.

В процесі розвитку дитячого, юнацького і молодіжного руху на козацько-лицарських традиціях застосовуються різноманітні і ефективні форми та методи роботи, які забезпечують поглиблення державотворчих процесів, активну участь кожного члена «Молодої Січі» в громадській роботі, демократичній і гуманістичній політичній діяльності нашої держави.

Організовується дослідно-пошукова робота юних козаків на теми «Жили собі запорожці та й на Запоріжжі», «Запорозькі козаки-характерники», «Гей, ви, хлопці, славні запорожці», «В похід сурмлять козацькі сурми». Інтерес до історії козацтва пробуджують вікторини, змагання «Хто переможе?», «Далі, швидше, вище», «Хто найспритніший і найсильніший?» та ін.

Формуванню в молодосічовиків національної свідомості і самосвідомості, історичної пам'яті сприяє проведення на козацьку тематику ранків, конкурсів козацьких любомудрів, лицарських турнірів, заочних мандрівок на теми «Українські національні кольорі», «Національні образи і символи», «Самобутність народного мистецтва», «Чари писанкарства», «Краса українських рушників».

Високу виховну ефективність мають години духовного спілкування, уроки Козацької Слави, Доблесті і Звитяги, національної Гідності і Честі, а також свята калини, День української зброї, визначні дати і ювілеї, що стосуються історії нашого народу, українського лицарства.

Високого статусу набувають козацько-старшинські, українські великосвітські бенкети, на яких джури і молоді козаки пізнають ідеологію, культуру, політику, стратегію визвольних змагань, стилі в мистецтві і наукові течії в історії України. Тут вони оволодівають умінням брати участь у державотворчих процесах сьогодення, навчаються шляхетності, ґречності, етики поведінки в громадському житті.

Плідними підходами в національно-патріотичному загартуванні молодосічовиків є застосування проблемності, дискусійності, творчого обміну ідеями, думками в процесі вивчення життєдіяльності українських державотворців - П.Сагайдачного, Б.Хмельницького, І.Мазепи, І.Виговського, теоретиків і керівників визвольних змагань нашого народу на початку і в середині XX століття - М.Міхновського, В.Липинського, Д.Донцова, Ю.Липи, М.Грушевського, В.Винниченка, С.Петлюри, С.Бандери, Є.Коновальця, А.Мельника, Р.Шухевича та ін.

Молоді січовики збирають матеріали для художніх і наукових творів на теми «Козацька історія краю», «Козацькі сторінки героїчного минулого рідного краю», «Хто ми? Яких предків діти?», «Трипільська культура і духовність наших пращурів», «Оріяна, Оранта, Київська Русь і Козацька держава», тощо.

Вивчення юними козаками військового мистецтва, козацько-лицарської героїки в процесі проведення бесід, творчих діалогів, диспутів і дискусій на теми «За що ми різались з ордами?», «За що скородили списами московські ребра?» (Т.Шевченко), «Змагання з польськими загарбниками за самостійну Україну», «Україна між Польщею і Росією», «Так дай же руку козакові і серце чистеє подай» (Т.Шевченко) та ін.

Застосування історичного підходу, методів порівняння, зіставлення культурно-історичних фактів під час вивчення ідейно-духовного символічного змісту тризуба - Державного Герба України, Державного Прапора України, козацьких прапорів, гербів, інших символів (булави, бунчука та ін.), прапорів і символіки молодіжних організацій «Соколів», «Січей», «Лугів», перших десятиліть ХХ століття, а також українських січових стрільців, вояків ОУН-УПА, які продовжували волелюбні козацькі традиції.

Велике виховне значення мають наукові, науково-практичні конференції на теми «Світогляд українців: умови і шляхи формування, основні ідейні підвалини», «Український козацький характер і мистецтво», «Козацтво в мистецтві», «Українознавство: шляхи і перспективи розвитку», «Козацько-лицарська духовність: умови формування і шляхи розвитку» та ін.

З метою зміцнення наступності і спадкоємності поколінь, усвідомлення молоддю перспектив розвитку Українського козацтва проводяться зустрічі з його представниками - гетьманом, головним отаманом, іншими представниками генеральної і крайової старшини, поважними козаками та діячами науки (істориками, педагогами, психологами, етнологами тощо), які вивчають козацьку історію, духовність, фольклор, мистецтво і т. ін., з письменниками, які пишуть на козацькі теми, бандуристами - виконавцями козацьких пісень і дум і так далі.

В діяльності дитячих і юнацьких козацьких осередків широко застосовуються козацькі забави, ігри - сюжетно-рольові, конструкторсько-будівельні, ігри-інсценівки, драматизації і театралізації, вертепні дійства.

Прикметною ознакою нашого сьогодення є створення в різних регіонах України козацьких шкіл, які працюють за спеціальними програмами, рясно наснаженими козацькою тематикою, змістом. Це й історичний матеріал (історія виникнення й історичного буття українського козацтва, козацькі війни за визволення рідного краю від чужоземних загарбників, літопис козацького героїзму й звитяги). Це й козацький фольклор - легенди, перекази, пісні та думи тощо. Це й літературні твори (романи, повісті, п’єси, поезії тощо) на козацькі теми. Те ж саме картини художників, музичні твори композиторів і таке інше. Козацькі школи потребують відповідних навчальних посібників, підручників, хрестоматій тощо. Така навчальна література почасти вже створена, але цю роботу треба продовжити.

Виникає також потреба в складанні і надрукуванні козацьких хрестоматій, читанок, посібників з козацького краєзнавства та іншої наукової, науково-методичної літератури, яка стане могутнім засобом козацько-лицарського загартування підростаючих поколінь.

В наш час відроджується прекрасна традиція дитячих і юнацьких організацій - Свято Січі, яке має стати однією з найбільших урочистостей юних козаків. Свято Січі (за місцем проживання, навчання, а також шкільної, сільської, міської, крайової) є демонстрацією певних досягнень молодих січовиків, їхніх успіхів в оволодінні козацько-спортивними мистецтвом, видами козацьких єдиноборств та ін.

На завершенні цієї Програми слід висловити впевненість, що ця національно-патріотична організація молодого покоління українського народу успішно виконає свою історичну місію - оджившлення й гартування в юних душах могутнього прадавнього і творчо осучасненого козацького духу - на благо історичної справи державного, національного й духовного відродження народу Незалежної України.

81. СВЯТО-РІВНОАПОСТОЛЬСЬКА КНЯЗЯ ВОЛОДИМИРА БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКА КОЗАЦЬКА ДУХОВНА ГРОМАДА. СВЯТО-ПОКРОВСЬКА БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКА КОЗАЦЬКА ДУХОВНА ГРОМАДА. СВЯТО-КАЗАНСЬКА- МІВСЬКА КОЗАЦЬКА ДУХОВНА ГРОМАДА.

У 1999 році в місті Білгороді-Дністровському були зареєстровані релігійні громади Київського патріархату - Св.-Рівноапостольського-Кн.Володимира та Свято-Покровська (священик о.Микола); міською владою було виділено земельні ділянки

для розбудови храмів, але некомпетентність керівників козацьких організацій міста (які опікували громади) та їх конфліктність призвела до розвалу релігійних громад. У 2016 році за сприянням Правого сектору було відновлено діяльність громад Київського патріархату.

Священик о. Микола у серпні 2002 року підготовив пакет документів для реєстрації Свято-Казанської-Адамівської козацької духовної громади села Адамівки (староста громади – директор школи, отаман В.Тимофєєв) та згодився бути її духовним пастирем. Приміщенням храму тимчасово слугував пришкільний інтернат. Нерозуміння частиною громади Адамівки нагальну потребу мати в селі храм призвело до призупинення діяльності духовної громади після від'їзду до міста (2003) її засновників – о.Миколи Григорашенка та В.Тимофєєва.

82. БЕРЕГИНІ-МАЙСТРИНІ.

Берегині-майстрині за проектами геральдичної ради козаків Білгород-Дністровщини створюють прапори козацьких організацій: Білгород-Дністровська паланка – Л.Саранді, Адамівський Осередок Козацтва – М.Худа, 1-й Білгород-Дністровський полк ім. П.Орлика – Л.Саранді, Задністрова Січ – Г.Лукашевська).

83. ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ.

Вибори Президента України 2004 року, як і передбачалося, стали переломними в історії України. Ще задовго до офіційного початку передвиборчої кампанії всі політичні сили, як урядові, так і опозиційні, стали готуватися до виборів. Тривалий час була не зрозуміла позиція діючого Президента України Л.Кучми. Конституційний Суд України визнав, що він згідно з Конституцією України (1996) перебуває при владі лише перший термін, хоча фактично перебував при владі вже два терміни. Зрештою Л.Кучма відмовився від участі у виборах 2004 року. Кандидатом від існуючої влади став діючий Прем'єр-міністр В.Янукович. Для створення його позитивного іміджу було задіяно всі можливі і неможливі засоби: від прямого використання адмінресурсу до відкритого поширення неправдивої інформації. Використовуючи своє службове становище, В.Янукович вжив ряд популістських заходів, зокрема, пенсіонерам було надано доплату до пенсій, підвищено багатьом категоріям держслужбовців заробітну платню. Проте такі заходи ледь не призвели до економічної кризи в країні.

Опозиційні сили згрупувалися навколо В.Ющенка, лідера «Нашої України», колишнього голови Національного банку України, Премєр-міністра у 2000-2001 роках.

Однією з особливостей передвиборчої кампанії стало висування великої кількості кандидатів у Президенти України –більше двадцяти. Проте головна передвиборча боротьба точилася між двома кандидатами: В.Януковичем і В.Ющенком. Крім того, передвиборча боротьба позначилась як трагічним (отруєння В.Ющенка), так і комічним (кинуте на знак протесту яйце в В.Януковича під час його поїздки у Івано-Франківськ призвело до шоку і падіння в результаті втрати свідомості) випадками.

Президентські вибори відбулися 31.10.2004 року. В результаті голосування голоси виборців розподілилися наступним чином: В.Ющенко – 39,26% голосів, В.Янукович – 39,11%, О.Мороз – 5,82%, П.Симоненко – 4,97%, Н.Вітренко – 1,53%, А.Кінах – 0,93%. Решта 18 кандидатів набрали менше 1% голосів.

Під час проведення виборів проявилась за ангажованість Центральної Виборчої Комісії на чолі з С.Ківаловим, яка впродовж 10 днів не оприлюднювала остаточні результати голосування. Крім того, з'ясувалося, що робота комп'ютерної мережі ЦВК зазнавала зовнішнього втручання.

Такий розподіл голосів не виявив переможця перегонів, який мав би набрати більше 50%, й тому було призначено другий тур виборів на 21.11.2004 року.

Основними суперниками в цьому турі, як і в першому, були В.Ющенко і В.Янукович. Після першого туру свою підтримку Ющенка заявили О.Мороз та А.Кінах. Януковича підтримала Н.Вітренко.

Новиною другого туру було те, що між двома кандидатами відбулися відкриті теледебати, за якими спостерігала майже вся країна.

В.Ющенко та Н.Вітренко з передвиборчими виступами побували у Білгороді-Дністровському. Віктор Андрійович – генерал-хорунжий Українського козацтва – мав зустріч із нашими козаками.

Голосування другого туру відбулося із значними фальсифікаціями і махінаціями на користь кандидата від влади. В Білгород-Дністровському районі під егідою райдержадміністрації (усним розпорядженням голови) були закріплені за виборчими дільницями державні службовці (потім з'явилися й документи, які готував секретаріат РДА); виділялися значні кошти на проведення агітаційної роботи агітаторами, проводилися керівниками РДА наради-накачки, на місцях (на виборчих дільницях) – семінари, де проводилися інструктажі з фальсифікації та ін. Але. Треба віддвти належне членам виборчих комісій: грубих підтасовок не було в районі, хоча керівники на виборців давили (є підбірка газетних матеріалів на цю тему). В результаті оприлюднені ЦВК результати (по Україні) про перемогу В.Януковича разюче відрізнялися від даних екзитпола, які засвідчували перемогу В.Ющенка. Обурені таким станом речей виборці відгукнулися на заклик опозиційного кандидата захистити свій вибір і вже ввечері 21.11.2004 року зібралися на мітинг на центральній площі Києва – Майдані Незалежності. З наступного дня мітинг переріс у масову мирну акцію протесту, яка тривала до 8.12.2004 року і отримала назву «Помаранчева революція».

За вимогою частини депутатів на позачергове засідання зібралася Верховна Рада України, щоб обговорити ситуацію, що склалася, прийняти відповідне рішення. Проте проурядові фракції і комуністи відмовилися взяти в ньому участь. На цьому засіданні як політичний акт В.Ющенко прийняв присягу Президента України. Ця акція додала наснаги мітингуючим, ряди яких з кожним днем зростали. У різні дні під час громадського протесту на Майдані було від 500 тис. до 1,5 млн. чол.

Незважаючи на народні протести, на те, що Верховний Суд України та суди інших інстанцій не розглянули скарги команди кандидата у президенти В.Ющенка, ЦВК, не взявши до уваги жодної скарги, 24.11.2004 року о 18.30 оголосила переможцем у виборах В.Януковича.

Така неприхована зневага і несправедливість сприяла радикалізації дій протестуючих, ряди яких почали швидко зростати. Лідери опозиції заявили про створення Комітету національного порятунку і Всеукраїнський політичний страйк. Почалася розбудова наметового містечка на Хрещатику і Майдані Незалежності. Київська міська влада і кияни надали всіляку допомогу протестуючим. На потребу протестучим було пожертвувано 20 млн. гривен без врахування принесеного одягу та їжі. Лідери опозиції закликали мітингуючи взяти в облогу Адміністрацію Президента України (Л.Кучми), а згодом Кабінет Міністрів України.

Тогож дня до Києва стали завозити прихильників В.Януковича. (загалом близько 20 тис.), які спробували створити власне наметове містечко навпроти будівлі Кабіне Міністрів України.

Від Українського козацтва Білгород-Дністровщини на захист демократії у Київ на Майдан Незалежності поїхали Скляренко М.П., Вітряк М.К., Павлюк В.В., Городецький Л.Г., Оленєв І.П., Горлачов С.П., Россомаха О.І., Богатирський. Декілька днів був там Городниченко П.М.

У країні склалася вкрай напружена ситуація: загроза силових дій як з боку правоохоронних органів, так з боку прихильників ворогуючих таборів, політична криза, загроза економічної кризи.

Тим часом Верховний Суд України наклав заборону на публікацію результатів оголошених ЦВК до моменту оголошення свого рішення.

27.11.2004 року відбулося засідання ВРУ, на якому було прийнято постанову про політичну кризу в Україні, в якій визнано факт фальсифікації виборів та фактично анульовано рішення ЦВК. Парламент висловив недовіру ЦВК, назвав неприпустимим застосування сили до учасників акції громадської непокори.

Прихильники кандидата у президенти В.Януковича взяли курс на сепаратизм, на розкол країни. «З'їзд депутатів всіх рівнів» у Северодонецьку закликав до проголошення Південно-Східної Автономної Республіки. Провідну роль у цьому процесі відігравали регіональні лідери Донецької, Луганської, Харківської та інших областей. «Засвітились» й наші – С.Гриневецький та М.Чорбаджі. В той же час у західних і центральних регіонах країни місцеві ради приймають рішення про визнання Президентом України В.Ющенка.

Щоб розв'язати складну ситуацію з посередницькою місією до України прибули представники Польщі, Литви, Росії, ОБСЄ та СС. Зрештою при допомозі міжнародних посередників сторони конфлікту (Президент України Л.Кучма і кандидати у президенти В.Ющенко, В.Янукович) виробили формулу політичного врегулювання кризи. Але все залежало від рішення Верховного Суду України, який 29.11.2004 року приступив до розгляду скарги, поданої довіренними особами В.Ющенка про визнання незаконними дії ЦВК щодо оголошення переможця другого туру і відміну відповідної постанови про його підсумки.

Засідання Верховного Суду України транслювалося по телебаченню, радіо і всі громадяни могли довідатися про ті зловживання і фальсифікації, які відбувалися під час виборів. Своїм рішенням від 3.12.2004 року Верховний Суд України визнав недійсними результати другого туру президентських виборів оголошених Центральною Виборчою Комісією (ЦВК) 26.11.2004 року і призначив пере голосування другого туру на 26.12.2004 року.

7.12.2004 року Л.Кучма підписав Указ про відпустку на період передвиборчої кампанії В.Януковича і призначив М.Азарова виконуючим обов'язки Прем'єр-Міністра України.

Щоб унеможливи під час переголосування масових фальсифікацій було розроблено зміни до Закону «Про вибори Президента України». Ці пропозиції, згідно з домовленостями, були поставлені на голосування у ВРУ у пакет з змінами і доповненнями до Конституції України (політична реформа). Як і передбачали з вересня 2005 року перерозподіл владних повноважень між ВРУ, Президентом України і Прем'єр-Міністром. Також голосувався проект у першому читанні про реформування системи місцевого самоврядування. 8.12.2004 року пакет було проголосовано переважаючею більшістю депутатів. Відразу в сесійній залі проголосовані документи були підписані Президентом України Л.Кучмою. Також ВРУ затвердила і новий склад ЦВК, який очолив Я.Давидович.

Таким чином політична криза в країні була розв'язана шляхом компромісу, народ України відстояв свої права мирним шляхом, засвідчивши свою прихильність демократичним ідеалам.

Після цього масові акції на Майдані Незалежності у Києві припиняються, але продовжує функціонувати наметове містечко на Хрещатику.

До пере голосування команда В.Януковича підійшла у новому складі і з новими гаслами. В.Янукович заявив про свою опозиційність до Л.Кучми, в той же сас залишаючись Прем'єр-Міністром у відпустці.

Під час переголосування до України приїхала рекордна кількість міжнародних спостерігачів – 12 тис. чол., які засвідчили демократичний характер голосування 26.12.2004 року.

Дільничні комісії складалися з 12 чол. – по 6 від В.Ющенка та В.Януковича. Від кожного кандидата – по 3 було з нашого регіону і по 3 – з Західної України. В нашій місцевості результати практично не відрізнялися від результатів другого туру; це свідчило про відсутність фальсифікацій у другому турі та турі пере голосування.

В цілому про країні пере голосування 26.12.2004 року дало такі результати: за В.Ющенка проголосувало 51,99% виборців, що взяли участь у голосуванні, за В.Януковича – 44,21%. Інавгурація нового Президента України В.Ющенка відбулася 23.01.2005 року.

А за добу до цього – 22.01.2005 року В.Ющенко на Софійському майдані у Києві (площа Богдана Хмельницького) прийняв від козаків України гетьманську булаву й став Гетьманом України. На цій Великій Раді була й наша делегація – козаків Білгород-Дністровщини – Скляренко М.П., Тимофєєв В.Я., Городецький Л.Г., Воробйов В.М., Оленєв І.П., Горлачов С.П., Врублевський М.В.

84. ГАЗЕТА «РІЧ ПРО АДАМІВСЬКУ СІЧ» (2001-2003).

Друкований (на друкарській машинці) орган Адамівської Січі (школи). Почав друкуватися з квітня 2001 року. Ілюстрований фотографіями. Редактор В.Тимофєєв. Спочатку розмножували по 10 екземплярів в СП «Петрекс»; в останній рік випуску тираж досяг 50 екземплярів. Всього за період 2001-2003 років вийшло 220 номерів формату А3. Поступово газета стала друкованим органом всієї Адамівської громади та козацьких осередків Білгород-Дністровського району: в Літопису друкувалися матеріали з життя громади, людей, що тут мешкають, біографії видатних козаків Задністров'я.

85. ГАЗЕТА «РІЧ ПРО БУДЖАЦЬКУ СІЧ» (2004-2006).

Друкований (на друкарській машинці в 2004-2005 роках; комп'ютерний друк з 2006 року) орган козацтва Задністров'я. Ілюстрований фотографіями. Почав друкуватися з січня 2004 року. Редактор В.Тимофєєв. Розмножували (по 50 екземплярів) в СП «Петрекс» протягом 2004-2005 років, з 2006 року – самодрук. Всього вийшло 37 номерів формату А4:2. Літопис розповсюджувався серед козаків; по одному примірнику отримували школи козацько-лицарського виховання. Літопис знайомив читача з новинами козацтва, історією та сучасним станом всіх 28 козацьких військ (11 з них були на Україні – Азовське, Бузьке, Буджацьке, Запорозьке Низове, Запорозьке Реєстрове, Грецько-Албанське, Дунайське, Катеринославське, Кримське, Усть-Дунайське, Чорноморське), з дитячо-юнацьким козацьким рухом, з особами, діяльність яких залишила слід в історії козацтва.

86. ДВАНАДЦЯТИТОМНИК «АРХІВИ КОЗАЧЧИНИ ЗАДНІСТРОВ'Я».

Серія архівних документів сучасного козацтва (у тому числі рукописних), що була зібрана та надрукована (фотокопії та ксерокопії) у 21-й книгі Архівів. Оригінали були здані укладачами (В.Тимофєєв, С.Тимофєєва-молодша) у Одеську обласну філію Державного архіву України. Загальна кількість сторінок Архівів – близько 7 тис.

Т.І. ч.1. Історія козацтва Задністров'я. 2003-2004. ч.2. Історія козацтва Здністров'я. 2005. **Т.ІІ.** ч.1. Основні офіційні документи. 2003. ч.2. Основні офіційні документи. 2004. **Т.ІІІ.** Козацькі організації міста Білгорода-Дністровського. 2003. **Т.ІV.** ч.1. Козацькі організації Білгород-Дністровського району. 2003. ч.2. Козацькі організації Білгород-Дністровського району. 2004. **Т.V.** ч.1. Козацькі навчальні заклади. 2003. ч.2. Козацькі навчальні заклади. 2003. **ТVІ.** ч.1. Козацькі організації півдня Одещини. 2003. ч.2. Козацькі організації півдня Одещини. 2004. **Т.VІІ.** ч.1. Козаки Задністров'я. Біографії. 2005. ч.2. Козаки Задністров'я. Біографії. 2006. **Т.VІІІ.** Козацькі організації Задністров'я. 2005. **Т.ІХ.** Козацькі організації Задністров'я. 2006. **Т.Х.** ч.1. Адамівський курінь. 2007. ч.2. Адамівський курінь. 2008. **Т.ХІ.** ч.1. Козацтво Задністров'я. 2008. ч.2. Козацтво Задністров'я. 2009. ч.3. Козацтво Задністров'я. 2010. **Т.ХІІ.** Річ про Буджацьку Січ. 2006.

Архіви були надруковані у 8 екземлярах й на теперішній час вони є у: Одеській національній бібліотеці, науковій бібліотеці Одеського національного університету, Одеській обласній універсальній бібліотеці, Національній бібліотеці України ім. В.Вернадського (Київ), Державній історичній бібліотеці України (Київ, Лавра), бібліотеці Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАН України (Київ), Одеській обласній філії Державного архіву України, Білгород-Дністровській міській бібліотеці.

2006-2010. ЕТАП «ПРОГРАМНИЙ».

87. СВЯТОПОКРОВСЬКИЙ ХРАМ В ПЕРЕМОЖНОМУ.

Храм в Переможному (вулиця Кишинівська, біля 7-ї школи – вже закритої за браком учнів) почав відбудовуватися (був закритий та розібраний на будматеріали у 1950-х роках) на початку 2000-х років. Храмовий священик о. Андрій Іванович Ляшик (в минулому офіцер-спецназовець) був призначений капеланом Буджацького козацтва із 2010 року. Із 2012 року перейшов із Московського патріархату до Київського патріархату й продовжує служіння в місті Одеса.

88. ПРОЕКТ «КОЗАК-ЛІДЕР-2007».

Постановка проблеми. На той час актуальною для Білгород-Дністровського району Одеської області була проблема низької інтегрованості учнівської молоді у соціальну діяльність через участь у різних формах самоорганізації та колективної діяльності.

Значну частину свого часу учнівська молодь проводить в загальноосвітніх шкільних закладах, в яких останнім часом втрачено систему виховання, побудованої на стимулюванні кооперації, співпраці між членами колективу задля досягнення спільних цілей. На сьогодні школа в основному робить акцент на індивідуальне навчання, досягнення результатів передусім в навчанні. При цьому втрачається такий важливий компонент як виховання, передусім громадянське виховання, громадянська освіта. Все це призводить до того, що діти починають надавати перевагу неформальним угрупуванням, які в переважній своїй більшості носять асоціальний характер (злочинні угрупування, вуличні групи тощо).

Тому важливим на сьогодні є залучення учнівської молоді в сільській місцевості до різноманітних форм соціальної активності, які б стимулювали їх участь у житті громади, сприяли б реалізації їх суспільно значущих ініціатив тощо.

Мета та завдання проекту. Мета проекту – розвиток учнівського самоврядування в сільських територіальних громадах Білгород-Дністровського району Одеської області шляхом тренінгової підготовки лідерів органів самоврядування шкіл, керівників дитячо-юнацьких організацій козацького спрямування. Завдання проекту: розробити навчальну програму для лідерів органів самоврядування шкіл; сформувати навчальну групу із числа активістів шкільного самоврядування Адамівської, Біленківської, Вигінської, Випаснянської, Долинівської, Петрівської, Старокозацької, Турлацької шкіл та лідерів громадських дитячо-юнацьких організацій козацького спрямування; провести 7 навчальних семінарів для активістів шкільного самоврядування та лідерів громадських дитячо-юнацьких організацій козацького спрямування; видати посібник для активістів шкільного самоврядування.

Цільова група проекту. Підлітки – активісти дитячо-юнацьких організацій, шкільного самоврядування шкіл 8 сільських населених пунктів Білгород-Дністровського району Одеської області (с. Адамівка, с. Біленьке, с. Вигін, с. Випасне, с. Долинівка, с. Петрівка, с. Старокозаче, с. Турлаки).

Опис діяльності за проектом. Для досягнення мети проекту було здійснено таку діяльність: **тренінгові підготовка** активістів шкільного самоврядування та дитячо-юнацьких організацій козацького спрямування. Для цього було розроблено програму одноденного семінару, проведено відбір учасників навчальних семінарів за допомогою конкурсу анкет. Інформація про можливість участі у семінарі була поширена через розміщення оголошень в населених пунктах, а також через спеціальну розсилку по школам населених пунктів. Навчальні семінари проводилися на базі шкіл зазначених населених пунктів. До проведення семінарів залучалися такі фахівці: керівники шкіл козацько-лицарського виховання, викладачі Білгород-Дністровського педагогічного училища, місцевої філії МАУП; **видання посібника** для активістів шкільного самоврядування. Посібник включає інформацію такого роду (розділи): Державні документи про козацтво; Документи козацтва; Документи МОН щодо козацтва; Козацька педагогіка й сучасна освіта (теорія та практика козацького вишколу, самоврядування). Для розробки посібника буде створено авторську групу, до якої увійшли: Тимофєєв В.Я., Щербина Ю.І., Вронська В.М., Лавриненко П.М., Гриценко В.Н.,Васелінга Л.Д., Виштак О.М.(керівники шкіл козацько-лицарського виховання, викладачі Білгород-Дністровського педагогічного училища, викладачі місцевої філії МАУП). Посібник було поширено серед учасників навчальних семінарів, а також серед інших зацікавлених педагогів.

Географія проекту. Проект було поширено на вісім сільських населених пунктів Білгород-Дністровського району Одеської області: с. Адамівка, с. Біленьке, с. Вигін, с. Випасне, с. Долинівка, с. Петрівка, с. Старокозаче, с. Турлаки.

Результати проекту. Було досягнуто таких результатів: проведено 7 навчальних семінарів; покращено уміння та навички 180 лідерів шкільного самоврядування та дитячо-юнацьких організацій козацького спрямування; видано та поширено 200 примірників посібника для активістів шкільного самоврядування; підвищено роль колективу учасників навчально-виховного процесу як саморегулюючої системи; активізовано суспільно-корисну діяльність учнівської молоді в сільській місцевості Білгород-Дністровського району; інтенсифіковано процеси соціальної мобілізації молоді в сільській місцевості; створення сприятливого середовища для соціалізації сільської молоді.

Моніторинг і оцінювання. Рівень досягнення поставлених у проекті завдань оцінювався за такими показниками: кількість поданих анкет для участі у навчальних семінарах; кількість учасників навчальних семінарів; кількість учасників навчальних семінарів, що зазначали про покращення своєї поінформованості на тему семінару та набуття нових навичок та знань; кількість примірників посібника для активістів шкільного самоврядування; рівень застосування набутих знань у практичну діяльність шкільного самоврядування.

Моніторинг та оцінка виконання проекту проводилася за допомогою таких методів: анкетування учасників семінарів, спостереження та фіксація позитивних змін внаслідок діяльності проекту, проведення індивідуальних інтерв'ю із зацікавленими особами та організаціями, збір та аналіз відгуків представників цільової групи, наявність позитивних публікацій в засобах масової інформації.

Крім того, після проведення кожного навчального семінару готувався звіт, в якому було зафіксовано хід проведення заходу та результати.

Інноваційність та оригінальність. Проект є унікальним тим, що поширював методику активізації громадської активності школярів, заснованої на традиційних елементах виховання з урахуванням сучасних особливостей та вимог. Модель учнівського самоврядування на основі козацького виховання апробована на базі Адамівської школи та визнана однією з кращих в Україні (газета «Освіта», №52, 2002, 6-13 листопада). Поширення такої моделі дозволило відродити суто українські традиції виховання дітей та підвищити громадську активність на селі, виходячи із сучасних вимог суспільства.

Життєздатність та самофінансування. Через включення запропонованої моделі шкільного самоврядування до районної програми розвитку українського козацтва підготовка лідерів учнівського самоврядування має життєздатність після завершення цього проекту. Лідери учнівського самоврядування здатні самі при допомозі вихователів залучати додаткові ресурси для реалізації власних ініціатив.

89. ПРОЕКТ «КОЗАЦЬКА ГРОМАДСЬКА РАДА-2010».

Назва проекту. Участь сільських громад Білгород-Дністровського району Одеської області (Адамівської та Мологівської) в процесах прийняття рішень органами місцевого самоврядування (Громадська рада – модель громадсько-державного управління сільської громади).

Назва організації, що реалізує проект. Адамівській курінь Задністрової Січі Чорноморського козацького війська Українського козацтва.

Партнери проекту. Адамівська сільська рада, Мологівська сільська рада, Білгород-Дністровська районна рада, Білгород-Дністровська районна державна адміністрація - надання всебічної допомоги (методична, правова та ін.), в тому числі моральна та матеріальна підтримка.

Діяльність. Про конкурс проектів для громад, оголошений Одеською обласною організацією ВГО «Комітет виборців України», наша організація довідалася від Гавриленка В.О., регіонального представника Одеської обласної організації ВГО «Комітет виборців України» в Білгород-Дністровському районі. Керівник нашої організації Тимофєєв В.Я. взяв участь у тренінгу «Написання проекту та менеджмент громадських організацій», що відбувся в Одесі 18-19 липня 2009 року.

В період перманентних виборів (президентських, парламентських), настання певного хаосу у правовому полі, ціновій політиці, сталого погіршення економічного стану більшості населення й т.д., в громадах району сталася ситуація, коли місцева влада та громадськість дотримуються протилежних тез. Теза влади: ми знаємо що робити, ми вміємо як робити, але в нас не вистачає грошей, а громадськість уміє нас лише критикувати, хоча сама ні на що не здатна. Теза громадськості: влада має повноваження, має кадри, має кошти, але проблеми громади не вирішуються. Отже, влада малоспроможна. Нам би їх можливості і ми б зробили все! На жаль, і перша й друга тези не прийнятні для встановлення режиму співпраці у громаді.

Саме тому в кращій ситуації у громаді зацікавлена як місцева влада, що хоче і надалі залишатися владою, так і сама громада, що бажає жити у комфортному та безпечному середовищу. Це об'єктивна передумова налагодження режиму співпраці між місцевою владою та громадськістю. Наша організація бачить цю співпрацю у формі діяльності громадських рад при сільських радах, бо де є щирий діалог і співпраця влади й громадськості, там стабільні як сама влада, так і ситуація у громаді. Тому ми взялися за вирішення цієї проблеми.

Так, проблеми виникали. Задля чистоти експерименту ми додали до заходів реалізації проекту роботу в Шабівській сільській раді (Адамівська громада мала за чисельністю – 1 тис. мешканців; Мологівська – середня – 3,5 тис. мешканців; Шабівська – велика – більше 10 тис. мешканців). У грудні 2009 – січні 2010 року у зв'язку із карантином в районі (епідемія грипу) розпорядженнями голови районної державної адміністрації та голови районної ради було заборонено проведення публічних заходів. Терміни проведення тренінгів, екскурсій та конференцій довелося переносити. Проведення виборів Президента України у січні – лютому 2010 року відволікли від реалізації проекту наших викладачів. Події у Шабівській сільській раді (зміна керівництва) не дозволили завершити там заходи проекту. Їх ми в цій сільській раді поки що виконали частково.

Основні події та напрямки роботи, які проводилися нашою організацією в рамках проекту: **у грудні 2009 року:** була створена робоча група, до складу якої увійшли представники громадських організацій, районної державної адміністрації,

районної ради, сільські голови, секретарі сільських рад (Ігумнов П.М., Тимофєєв В.Я., Кольцов А.О., Масло С.В., Гоменюк О.А., Каланжов В.І., Ганницька С.П., Белічкова Т.М., Гаврилюк Г.П., Тимофєєв В.В., Старченко Н.В., Харченко Н.І., Кульчицький А.О., Квашнін І.В., Денічекова Т.С., Скибенко М.П., Ластовецький П.І., Лукіна Т.В., Шапоренко В.В., Бортна О.С., Устименко Б.І.); групою авторів (Тимофєєв В.Я., Масло С.В., Гоменюк О.А., Кольцов А.О.) був написаний інформаційно-методичний посібник «Участь громадян у процесах прийняття рішення». Робочою групою: створений буклет; розроблена аплікаційна форма; розроблено проект положення про громадські ради при сільських радах; розроблено проекти рішень сесій сільських рад про створення громадських рад при сільських радах. Робочою групою було проведено добір групи екскурсоводів (Тимофєєв В.Я., Масло С.В., Гоменюк О.А., Кольцов А.О., Старченко Н.В., Харченко Н.І., Бєлічкова Т.М., Гаврилюк Г.П., Квашнін І.В., Денічекова Т.С.) та учасників екскурсій (140 осіб); групою екскурсоводів була розроблена програма екскурсій. Групою екскурсоводів були проведені екскурсії: на сесію Адамівської сільської ради – 25.12.200;, на сесію Білгород-Дністровської районної ради – 15.12.2009. **у січні 2010 року:** самодруком було видано 200 екземплярів інформаційно-методичного посібника «Участь громадян у процесах прийняття рішення» (друкувався та використовувався на тренінгах окремими частинами); було надруковано й поширено серед громадськості району 200 екземплярів буклету; було розроблено інформаційне повідомлення; 150 екземплярів його було поширено серед мешканців району; в козацькому інформаційному віснику «Козак Задністров'я" №02 січень 2010 (500 екземплярів) було надруковано інформаційне повідомлення; вісник був поширений серед мешканців району; головою робочої групи П.М.Ігумновим в районній газеті «Советское Приднестровье» була надрукована стаття «З думкою про майбутнє» (№4 від 21.01.2010 року) – 6000 екз.; 21 січня 2010 року була проведена презентація посібника – круглий стіл; проводилася адресна розсилка посібника (розіслано: керівництву району – 10 екз., сільським радам – 30 екз.,) та учасникам тренінгів. **у лютому 2010 року:** членом робочої групи Б.І.Устименком в районній газеті «Советское Приднестровье» була надрукована стаття «Пусть опыт старших служит нам» (№9 від 04.02.2010 року) – 6000 екз.; друк повідомлення про хід реалізації проекту в газеті «Козак Задністров'я», Білгород-Дністровський, №5, лютий 2010 (500 екз). Робочою групою було проведено добір групи тренерів на тренінги (Тимофєєв В.Я., Кольцов А.О., Масло С.В., Гуменюк О.А.) та учасників тренінгів (95 осіб); групою тренерів була розроблена програма тренінгів. Групою тренерів були проведені тренінги: для лідерів шкільного самоврядування Мологівської школи - 10.02.2010; для депутатів, активістів громади, виконкому та апарату Адамівської сільської ради – 11.02.2010; для лідерів шкільного самоврядування Адамівської школи - 17.02.2010; для депутатів, виконкому та апарату Мологівської сільської ради - 19.02.2010; для лідерів шкільного самоврядування Шабівської школи №2 - 23.02.2010; для депутатів, активістів громади Шабівської сільської ради - 25.02.2010. Робочою групою було проведено добір групи ведучих семінарів (Тимофєєв В.Я., Кольцов А.О., Масло С.В., Гуменюк О.А.) та учасників семінарів (90 осіб); групою тренерів була розроблена програма семінарів. Групою екскурсоводів були проведені екскурсії: на сесію Білгород-Дністровської районної ради – 26.02.2010; на колегію при голові Білгород-Дністровської районної державної адміністрації – 24.02.2010. Робочою групою була розроблена оціночна анкета. **у березні 2010 року:** друк повідомлення про хід реалізації проекту в газеті «Козак Задністров'я», Білгород-Дністровський, №7, березень 2010 (500 екз); у видавництві «Володимир» (СПД Саламаха Л.Ф.) було видано 500 екземплярів інформаційно-методичного посібника «Участь громадян у процесах прийняття рішення»; проводилася адресна розсилка посібника (розіслано: сільським бібліотекам – 50 екз., бібліотекам шкіл - сільських та міських – 50 екз., міським бібліотекам – 10 екз., депутатам районної ради – 80 екз., керівникам підприємств, установ, організацій - 50) та учасникам тренінгів. Групою тренерів були

проведені семінари: для Адамівської громади – 11.03.2010; для Мологівської громади – 10.03.2010. Групою екскурсоводів були проведені екскурсії на сесії: Адамівської сільської ради – 05.03.2010 (утворена громадська рада); Мологівської сільської ради – 12.03.2010; на апаратну нараду при голові Білгород-Дністровської районної державної адміністрації – 22.03.2010. Робочою групою розроблена програма конференції, що відбулася 31.03.2010.

Післядія проекту. у квітні-червні 2010 року: створення громадських рад при сільських радах – Мологівська сільська рада – 02.04.2010, Шабівська сільська рада – 15.04.2010; апаратна нарада при голові Білгород-Дністровської районної державної адміністрації – 12.04.2010; Координаційна рада з питань місцевого самоврядування при голові Білгород-Дністровської районної ради – 20.04.2010; сесія Білгород-Дністровської районної ради – 30.04.2010; налагодження роботи створених громадських рад при сільських радах; друк повідомлення про хід реалізації проекту в газеті «Козак Задністров'я» та «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), «Одеські вісті» та «Чорноморські новини» (Одеса), центральних виданнях (Київ); підготовка до створення громадських рад при всіх сільських радах Білгород-Дністровського району. **у липні-грудні 2010 року:** створення та надання інформаційно-методичної підтримки громадським радам при всіх сільських радах Білгород-Дністровського району; створення та надання інформаційно-методичної підтримки громадській раді при Білгород-Дністровській районній раді; друк повідомлення про хід реалізації проекту в центральних ЗМІ (у т.ч. в Інтернеті); конференція з підведення підсумків роботи громадських рад при сільських радах та при Білгород-Дністровській районній раді за 2010 рік; випуск посібника з досвіду роботи громадських рад при сільських радах Білгород-Дністровського району та громадської ради при Білгород-Дністровській районній раді.

Географія проекту. Діяльність проекту поширювалася на територію трьох територіальних громад Білгород-Дністровського району Одеської області – Адамівську, Мологівську (села - Адамівка, Авидівка, Благодатне, Молога, Садове, Бикоза), частково Шабівську (село Шабо) з населенням близько 4,5 тис. осіб.

Кількість залучених сторонніх коштів (обсяг та джерела фінансування). Всього – 8685 грн. (з них: внесок заявника – 2160 грн., кошти спонсорів – 1500 грн., кошти партнерів – 5025 грн.).

Результати. Вважаємо, що мету проекту було досягнуто: сприяння становленню та розвитку системи громадсько-державного управління (демократія участі) в Адамівській та Мологівській громадах через створення та надання інформаційно-методичної підтримки громадським радам при сільських радах.

На жаль, в повному обсязі проект не вдалося реалізувати на території Шабівської сільської ради. Крім того, за об'єктивними причинами перенесено дату проведення конференції.

Так, плануємо й надалі працювати у цьому напрямку. Наступний крок – створення та налагодження роботи громадських рад в усіх сільських радах Білгород-Дністровського району. Далі – створення громадської ради при Білгород-Дністровській районній раді.

Плануємо провести в кінці року конференцію, яка підведе підсумки роботи громадських рад при сільських радах за 2010 рік. В проекті – випуск посібника з досвіду роботи громадських рад при сільських радах Білгород-Дністровського району.

Авторитет нашої організації й до реалізації цього проекту був достатньо високий. Членами нашої організації (Задністрове козацтво) є: багато директорів шкіл, керівників підприємств; в нашій козацькій Раді працюють голова районної ради, голова районної державної адміністрації, його заступники, які є членами та керівниками Задністрової Січі. Безумовно, з реалізацією проекту авторитет нашої організації зростає…

90. 20-ТИРІЧЧЯ ЗАДНІСТРОВОЇ СІЧІ – ТРЕТІЙ ТИЖДЕНЬ ТРАВНЯ – 22.05.2009.

План проведення: 08.00-09.00. Урочисте богослужіння в храмах району за участю козаків (православні храми св. Покрови). 11.00-12.00. Урочисте засідання в Будинку культури села Бритівка «Козаку найперше – воля! Козаку найперше – честь!». 12.00-13.00. Концерт. Козацький хор «Мрія». Із 13.00. Обмін думками. Виступи агітбригад. Святковий пошт – козацький куліш. Із 14.00. Роз'їзд делегацій. 14.30. Засідання Ради Задністрової Січі (приміщення обрядової зали БК села Бритівка) – оголошення наказів про присвоєння козацьких військових звань; Доповідь В.Тимофєєва «Основні завдання на сучасному етапі розвитку козацького громадського руху. Концепція розвитку Задністрової Січі – план дій, основні заходи; Обговорення доповіді; Прийняття рішення Ради, роздрук та розсилка до куренів.

Стаття Л.Ткаченко. Протягом кількох століть тривала на Україні доба, яку називають козацькою. Як багато важила вона в історії України, свідчить той факт, що нас, українців, і сьогодні звуть у світі козацьким народом. Та й самі ми не втратили духовного зв'язку з лицарями-козаками. Хіба ж випадково й досі називаємо козацькими свої степи, свої пісні й журбу, силу і свій характер.

22 травня цього року в Бритівському Будинку культури відбулися урочистості - святкування 20-річчя Задністрового козацтва. У фойе прибуваючі на свято знайомилися з виставкою книг та фотознімків про Українське козацтво, За дністрову Січ, про Задністрове козацтво, святковим випуском газети «Козак Задністров'я".

Отаман Задністрового козацтва генерал-осавул УК Валерій Тимофєєв запросив до президії заступника голови РДА Павла Ігумнова, настоятеля Бритівської церкви Покрови пресвятої Богородиці отця Михаїла, першого заступника гетьмана Українського козацтва, отамана Чорноморського козацького війська, генерал-отамана УК Анатолія Петька, завідуючу районним відділом освіти Валентину Орлову, генерального суддю Задністрової Січі, полковника УК Бориса Устименка, Бритівського сільського голову Михайла Мережка.

…Звучить Гімн України, після чого отець Михаїл прочитав молитву за козаків.

Голова Координаційної ради Павло Ігумнов у своєму виступі підкреслив, що сучасний інтерес до козацтва, до витоків національної культури, свідчить про те, що почався етап формування національної еліти, патріотичний настрій якої спрямований на обґрунтування української державності.

Зміна геополітичної ситуації (тероризм, територіальні претензії – Буджак, о.Зміїний) висунули на порядок денний питання про додаткові гарантії захищеності та безпеки, територіальної, державної цілісності, забезпечення мирного проживання населення. Цими обставинами продиктована увага державних структур до Українського козацтва. І тому через відродження і поширення основ військово-лицарської спадщини ми можемо вести мову про реальне наслідування, а отже і відповідність сучасного козацтва історичним аналогам.

Павло Михайлович розказав про історію сучасного козацтва в місті та районі, яке пройшло ряд етапів розвитку. Зроблено багато, але необхідно буде звернути увагу на такі аспекти діяльності: військово-патріотична робота (створення Центру з військово-патріотичного виховання та підготовки молоді до служби в армії, організація формувань з охорони громадського порядку, заснування об'єднаного районно-міського штабу Українського козацтва для координації роботи); відродження, відновлення та охорона заповідних місць і об'єктів Українського козацтва, створення їх реєстру та багато іншого. По програмі освіти та виховання – створення козацьких класів, шкіл, ліцею, регіональної «Молодої Січі». Культурно-просвітницька робота передбачає заснування козацьких художніх колективів, козацького фонду допомоги обдарованим дітям, участь у конкурсах козацької пісні, створення музею козацтва Задністров'я, а також науково-дослідницька, пропагандистська та видавнича робота, фізкультурна, спортивно-туристська, господарська, природоохоронна та міжнародна діяльність.

Валентина Орлова розповіла про вдосконалення національної системи загальної середньої освіти, про створення моделі розвитку навчального закладу. Кожна школа, відповідно до обраної моделі, поряд з офіційною має власну профільну назву, яка під час формування образу школи і шкільного патріотизму відіграє значну роль. Ряд шкіл мають позитивний досвід щодо формування громадської компетентності учнів, це Адамівська, Салганська, Бикізська, Карналіївська, Підгірненська, Петрівська, Семенівська школи та Монашський НВК.

В навчальних закладах розроблено заходи щодо поетапної реалізації моделі розвитку до 2011 року, які дають вже перші результати. Валентина Орлова подякувала за співпрацю Валерія Тимофєєва та Людмилу Васелингу за заснування козацько-лицарського виховання в Адамівській та Петрівській школах. Вона запросила їх до подальшої співпраці в проекті створення військово-спортивного табору.

Відродження козацьких традицій є надзвичайно потрібною і важливою справою. Постане сучасне українське лицарство – духовно постане Україна – така теза була проголошена виступаючими на святі.

З нагоди 20-ти річчя Задністрового козацтва Павло Ігумнов разом з Валерієм Тимофєєвим вручили Почесні відзнаки, нагороди та грамоти РДА берегиням Українського козацтва, директорам шкіл козацько-лицарського виховання – Т.Томі, М.Долгошеєнко, Т.Молчановій, В.Вронській, П.Лавриненко, В.Гриценко, І.Мельниковій, О.Тиханській, В.Шевченко, О.Рябченко, осавулам Українського козацтва – Ю.Назаруку, Ю.Щербині.

Почесною відзнакою Задністрового козацтва «Хрест з мечами» нагородили Ю.Тимчука, М.Мережка, І.Зорило, І.Лейцуса. В зв'язку із 75-річчям та за особливі заслуги у справі розбудови Українського козацтва, почесною відзнакою нагородили Голову ради Старійшин Задністрової Січі полковника М.Маринеску, В.Орлову, Д.Корчагину.

Гості зібрання були запрошені на великий концерт народного козацького хору «Мрія» під керівництвом І.Зоріло. Звучали українські, російські та болгарські пісні, такі знайомі та зрозумілі для всіх присутніх. То ж всі підспівували разом з хоровиками і обдаровували щедрими оплесками кожну народну пісню.

Святковий концерт закінчився символічним виступом козачат із Адамівської школи. А потім всіх присутніх запросили на козацький куліш. Куліш був смачний та вдалий, як і саме свято, яке продовжувалося на свіжому повітрі під променями яскравого сонця.

91. ШАБІВСЬКИЙ КУРІНЬ.

Курінь був організований у вересні 2008 року. Першим отаманом був М.П.Скибенко - «афганець», кавалер Ордену Червоної Зірки, двох медалей «За Звитягу» (перейшов у 2010 році на посаду радника до Ради Старшини); на т. ч. отаман – полковник ЗСУ Г.К.Хохлачов – «афганець», кавалер Ордену Червоної Зірки. Курінь взаємодіє із сільською організацією воїнів-інтернаціоналістів, налагоджує роботу молодіжного військово-патріотичного клубу «Десантник», а отаман куреня є головою ветеранської організації сільської ради.

92. ОКРЕМИЙ ГАГАУЗЬКИЙ КУРІНЬ «КОМУР АТ» ЗАДНІСТРОВОГО КОЗАЦТВА.

Гагаузький курінь Задністрового козацтва було створено в листопаді 2010 року. Отаманом було обрано С.Крістіогло. Курінь підтримував стосунки із козаками Гагаузії. Було проведено традиційні гагаузькі свята Касим (виступ фольклорного ансамблю «Седеф» з Бешалми), Курбан та ін., міжнародна педагогіча конференція з питань козацької педагогіки (Комрат-Білгород-Дністровський, Гагаузія-Білгород-Дністровщина); круглий ствіл з питань співпраці педагогів України, Туреччини, Гагаузії у справі патріотичного виховання гагаузької молоді та ін.

93. ЗАТОЦЬКИЙ КУРІНЬ.

Курінь був організований у 2010 році. Отаманом обрано Б.Г.Шевчука – депутата селищної ради (в минулому майора міліції). Козаки куреня активно взаємодіють із селищною владою у справі благоустрою курорту, охорони громадського порядку.

94. ПРИДНІСТРОВСЬКИЙ КУРІНЬ ЗАДНІСТРОВОГО КОЗАЦТВА.

Придністровський курінь Задністрового козацтва було створено в квітні 2011 року. Отаманом було обрано І.Ніколаєва – кореспондента газети «Комсомольська правда» в Придністров'ї (Тирасполь). Організація підтримує зв'язки із Придністровськими козаками.

95. ПЕРЕМОЖНЕНСЬКИЙ КУРІНЬ.

Курінь був організований у 2010 році. Отаманом було обрано В.Я.Шефера, якого було рекомендовано козаками Окремого куреня ім. С.Білого. Курінь співпрацював із керівництвом, педагогами та джуровим осередком 7-ї міської школи. Після закриття школи налагоджує роботу із козаками та джурами за місцем їх проживання в Переможному (сьогодні це сільський район міста Білгорода-Дністровського – без школи, без Будинку культури). Колись Переможне входило до Бритівської сільської ради. Стара назва Переможного – Папушойя; заснували його нащадки запорозьких-задунайських козаків; у Папушоях в XIX ст. стояв козацький гарнізон Буджацького та Новоросійського козацьких військ (казарми), на Кишинівській вулиці (біля 7-ї школи) стояв козацький Свято-Покровський храм (на т. ч. відбудовується).

96. АДМІНІСТРАТИВНИЙ КУРІНЬ.

Курінь було організовано у 2010 році. До його складу входили (та входять) козаки-працівники районної державної адміністрації та районної ради – П.М.Ігумнов, В.Я.Тимофєєв, О.Л.Полещук, С.В.Короленко, А.Г.Царук, М.В.Салій та ін., Берегині – С.П.Петрівно, А.В.Васильченко, В.В.Орлова, С.В.Макаренко, Д.І.Корчагіна, О.М.Баргамон, Л.Д.Гусько та ін. Першим отаманом було обрано В.І.Каланжова. На т. ч. отаманша – Г.В.Золотар. Члени куреня лобіюють інтереси Буджацького козацтва в органах виконавчої та представницької влади.

97. РАЙОННА ГРОМАДА БЕРЕГИНЬ.

В 2007 році була організована жіноча громада Берегинь, керівником обрано С.Петрівно. Одними з перших її Берегинь були працівники райдержадміністрації та райради Ганницька С.П., Баргамон О.М., Васильченко А.В. До її керівного складу було зараховано першого заступника голови райдержадміністрації Орлову В.В., начальника відділу культури Корчагіну Д.І., заступника голови райдержадміністрації Петренко С.П., керівників шкіл Тома Т.І., Вронську В.М., Тиханську О.Ю., Лавриненко П.М., Гриценко В.Н., учителів Чумаченко В.М. та ін.

98. ВИПАСНЯНСЬКА №2 СІЧ (школа).

В 2005 році в школі над проблемою козацького виховання почав працювати учитель історії та НВП капітан ЗСУ Кривенко А.К. Його було прийнято в козаки, присвоєно звання осавул УК. На жаль, із виходом на пенсію за вислугою років А.Кривенка, загін молодих козаків в школі призупинив практичну діяльність.

99. САЛГАНСЬКА СІЧ (школа).

В 2008 році було засновано Салганську школу козацько-лицарського виховання. Засновники – директор Назарук Ю.І., завуч Мельникова І.Д., учителі – Тиханська О.Ю., Шевченко В.О., Рябченко О.І. На сьогодні в школі потужно працює організація Берегинь на чолі з директором школи О.Ю.Тиханською та шкільна організація джур і дан, яка тісно взаємодіє у козацьких справах із Буджацьким козацтвом. Педагогічний колектив працює над становленням української національної школи, основними пріоритетами якої є самореалізація особистості учня і вчителя через залучення до світу національної та загальнолюдської культури.

100. ВЕЛИКОМАР'ЯНІВСЬКА СІЧ (школа).

В 2009 році було організовано Великомар'янівську школу козацько-лицарського гарту. Засновники – директор Чороба М.І. та завуч Чороба Т.О. В школі діє клуб «Червона калина». Члени клубу вивчають традиції, обряди свого народу, ведуть пошукову роботу, проводять фольклорні свята. В історико-краєзнавчому залі шкільного музею працює група краєзнавців, які проводять екскурсії з історії села, зустрічі з односельцями, беруть участь у Всеукраїнських краєзнавчих експедиціях. На жаль, у зв'язку із реформою територіальних громад школу-девятирічку у 2016 році закрили, залишивши лише початкову.

101. БАШТАНІВСЬКА СІЧ «КОЗАЧАТА» (школа).

Засновники Січі - О.Рибак, І.Ющенко. Козацька дитячо-юнацька організація в Баштанівській школі була організована в жовтні 2007 року, відновила роботу в 2012 році. Співпрацює із татарбунарськими козаками, бере участь у проведенні районного етапу гри «Джура-Сокіл».

102. МИХАЙЛІВСЬКА СІЧ (школа).

Засновники Михайлівської Січі - директора шкіл – НВК та інтернату – М.Грибкова та В.Спориш, заступник директора НВК з ВР Л.Зубак, педагог-організатор Х.Вуколова. Козацька дитячо-юнацька організація у Михайлівській школі була організована в жовтні 2007 року, відновила діяльність з 2012 року. На базі НВК працює вокальна група «Веселі козачата», школярі беруть участь у грі «Сокіл» - «Джура».

103. ІЗМАЇЛЬСЬКА РАЙОННА ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЛЬНОГО КОЗАЦТВА.

Ізмаїльська районна організація УВК була створена в червні 2009 року. Висвячували до козацтва в храмі Вознесіння Господнього. Отаманом було обрано М.Пилипенка. Співпрацює із владою та церквою в напрямку духовно-патріотичного виховання молоді.

104. ІЗМАЇЛЬСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН «КОЗАЦЬКИЙ СПАДОК».

Обєднання створено у липні 2007 року у формі закритого клубу, члени якого вивчають спадщину козацтва на теренах Ізмаїльщини, відшукують раритети та пропагують козацьку культуру і духовність. Козацькі організації міста та району працюють у напрямках відродження і розвитку козацької справи на звичаях козацтва; проводять науково-пошукову та громадсько-краєзнавчу роботу; пропагують історію, культуру і традиції Українського козацтва; беруть участь у військово-патріотмичносу вихованню молоді, її готовності захищати Батьківщину-Україну - організовують та

проводять військово-патріотичну козацьку гру «Сокіл-Джура»; співпрацюють із владою - беруть участь в охороні громадського порядку та ін.

105. ГУРТ «ОТАМАН ТА БЕРЕГИНІ».

В 2007 році було організовано гурт «Отаман та Берегиня» працівниками районної державної адміністрації та районної ради: Соколюк Н.А., Тимофєєв В.Я., Форостяний В.П., Могорян Н.В., Червачук З.П., Гончарук А.І.

106. КОЗАЦЬКИЙ ВОКАЛЬНИЙ АНСАМБЛЬ «КРЕДО».

При Бритівському БК було організовано козацький ансамбль «Кредо». Організатори – Мица О.Д., Горлачов С.П., Горлачова Л.Я.; керівник Царевська Л.В., співаки-козаки-берегині Коцюрубенко В.І., Кривоберець Т.І., Кучерява Н.М., Моїсєєва Н.А., Кожухарь М.І., Бобилєва Н.М., Оленів І.П., Зімін В.К., Усова В.Г., Вітряк Б.М. та ін. Ансамбль дав більше ста концертів в Одесі та Одеській області; взаємодіяв із Одеським Соборним козацтвом Січ (отаман Майстеренко В.З.).

107. ВИДАВНИЦТВА «СПД СП», «ОТАМАН», «ГЕТЬМАН».

Із метою друку видань, що готували козаки Буджаку, у жовтні 2005 році було створено видавництво «СПД СП» (спочатку мало назву «Філія СПД «Петрекс» - до жовтня 2007); згодом змінило назву на «Отаман» (із лютого 2008) та «Гетьман» (із жовтня 2011). Засновником «СПД СП» була Ганницька С.П. У видавництві друкувалися козацькі газети – «Річ про Буджацьку Січ» (2004-2006), «Річ про Січ» (2007), «Козацтво Задністров'я» (2008), «Козак Задністров'я – Січ» (2009), «Козак Задністров'я» (2010), знову «Річ про Буджацьку Січ» (2010- т.ч.), багатотомники – «Архіви козаччини Задністров'я» (21 кн., 2003-2010), «Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я» (9 кн., 2006-2010), «Архіви козаччини Буджаку» (5 кн., 2011-2012), «Архіви козаччини Одещини» (7 кн., 2010-2016), «Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху» (14 кн., 2005-2016), «Час виховувати лицарів» (3 кн., 2010-2017) та інші книги.

108. ГАЗЕТА «РІЧ ПРО СІЧ» (2007).

Друкований (комп'ютерний друк) орган козацтва Задністров'я. Ілюстрований фотографіями. Почав друкуватися з січня 2007 року. Розмножували самодруком по 100 екземплярів. Редактор В.Тимофєєв. Всього вийшло 33 номери формату А4:2. Друкувалося багато інформаційно-теоретичних та практичних матеріалів на допомогу козаку-наставнику, отаману, козацькій старшині; новини козаччини Задністров'я.

109. ГАЗЕТА «КОЗАЦТВО ЗАДНІСТРОВ'Я» (2008).

Друкований (комп'ютерний друк) орган козацтва Задністров'я. Ілюстрований фотографіями. Почав друкуватися з січня 2008 року. Розмножували самодруком по 200 екземплярів. Редактор В.Тимофєєв. Всього вийшло 27 номерів формату А4:2. Випускали його з тематичними додатками: розповіді про козацькі організації Придунайської Січі (Рені, Ізмаїл, Кілія, Вилкове), Буджацької Січі (Болград, Тарутине, Арциз, Сарата, Татарбунари); була продовжена розповідь про Задністрову Січ (Білгород-Дністровський) - районові та міські осередки, шкільні Січі; друкувалася історія козацьких формувань межиріччя Дунай-Дністер; розповідалося про особ, діяльність яких залишила слід в історії козацтва.

110. ГАЗЕТА «КОЗАК ЗАДНІСТРОВ'Я – СІЧ» (2009).

Друкований (комп'ютерний друк) орган козацтва Задністров'я. Ілюстрований фотографіями. Почав друкуватися з січня 2009 року. Розмножували самодруком по 200 екземплярів. Редактор В.Тимофєєв. В 2009 році вийшло 27 номерів формату А4:2. Видання друкувало статті про козацтво Задністров'я, що діє в місті Білгороді-Дністровському та районі; про козаків та козачок Білгород-Дністровської громади, що в загальному громадському русі прокладають свої, козацькі, шляхи до незалежної держави Україна. Були статті про козацтво Буджаку (Південноукраїнської Бессарабії).

111. ГАЗЕТА «КОЗАК ЗАДНІСТРОВ'Я» (2010).

Друкований (комп'ютерний друк) орган козацтва Задністров'я. Ілюстрований фотографіями. Почав друкуватися з січня 2010 року. Розмножували самодруком по 250 екземплярів. Редактор В.Тимофєєв. В 2010 році вийшло 23 номера формату А4:2. Видання друкувало статті про козацтво Задністров'я. Були статті про козацтво Буджаку (Південноукраїнської Бессарабії).

112. ДЕВ'ЯТИТОМНИК «СУЧАСНЕ КОЗАЦТВО ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКОГО ЗАДНІСТРОВ'Я».

Кодова назва девятитомника – «КОЗ'Я ПУЗ'Я». Це серія архівних документів козаків Задністровя (у тому числі Спомини Самовидців-Засновників козацького руху Буджаку; є рукописи, фотокопії та ксерокопії). Оригінали були здані укладачами (В.Тимофєєв, С.Тимофєєва-молодша) у Одеську обласну філію Державного архіву України. Загальна кількість сторінок «КОЗЯ ПУЗЯ» - 2660.

Т.1. Постаті – Козацькі достойники. 2006. **Т.2.** Постаті – Козацькі достойники. Преса про козацтво. Нотатки Самовидців. 2006. **Т.3.** Постаті – Козацькі достойники. Преса про козацтво. Нотатки Самовидців. 2007. **Т.4.** Постаті – Козацькі достойники. Преса про козацтво. Козацькі газети. Нотатки Самовидців. 2008. **Т.5.** Постаті – Козацькі достойники. Преса про козацтво. Козацькі газети. Нотатки Самовидців. 2008. **Т.6.** Постаті – Козацькі достойники. Преса про козацтво. Козацькі газети. Нотатки Самовидців. 2009. **Т.7.** Постаті – Козацькі достойники. Преса про козацтво. Козацькі газети. Нотатки Самовидців. 2009. **Т.8.** Постаті – Козацькі достойники. Преса про козацтво. Козацькі газети. Нотатки Самовидців. Козацький громадський рух. 2010. **Т.9.** Постаті – Козацькі достойники. Преса про козацтво. Нотатки Самовидців. Сучасне козацтво Задністров'я. Довідник козака. 2010.

КОЗ'Я ПУЗ'Я були надруковані у 50 екземплярах й на теперешній час вони є у: районних та міських бібліотеках Буджаку – Арциз, Болград, Білгород-Дністровський, Вилкове, Кілія, Ізмаїл, Рені, Сарата, Тарутине, Татарбунари; Одеській національній бібліотеці, науковій бібліотеці Одеського національного університету, Одеській обласній універсальній бібліотеці, Національній бібліотеці України ім. В.Вернадського (Київ), Державній історичній бібліотеці України (Київ, Лавра), Парламентській бібліотеці України (Київ), науковій бібліотеці Національного педагогічного університету ім. М.Драгоманова (Київ), науковій бібліотеці Києво-Могилянської Академії (Київ), науковій бібліотеці Межрегіональної Академії Управління Персоналом – МАУП (Київ), науковій бібліотеці Університету «Україна» (Київ) та ін.; у приватних осіб.

113. ПЕРШІ ІНТЕРНЕТ-САЙТИ КОЗАКІВ ЗАДНІСТРОВ'Я (БУДЖАКУ).

В епоху стримкого поширення технологій Інтернету Задністрове козацтво не стояло осторонь від можливостей донести до широкого загалу інформації про свою діяльність. Інтернет-сайти Задністров'я почали інформаційну кампанію з грудня 2008

року; з серпня 2009 року на керівництво козацтва почали виходити Всеукраїнські та Міжнародні козацькі організації, VIP-видання…

Перші Інтернет-сайти та сторінки створювалися (й створюються) для освітлення окремих питань теорії козацького державотворення, козацького гарту, історії козацтва, зокрема сучасного козацтва Буджаку та ін…

Сайт «Задністрова Січ»: http://Dnestrkozak.webstolica.ru/

Сайт «Придунайська Січ»: http://Dunajkozak.webstolica.ru/

Сайт «Буджацька Січ»: http://Budzakkozak.webstolica.ru/

Сайт «Козацтво межиріччя Дунай-Дністер»: http://DunajDnestr.webstolica.ru/

Сайт «Козацька педагогіка»: http://Kozakpedagog.webstolica.ru

2010-Т.Ч. ЕТАП «СУЧАСНИЙ».

114. БУДЖАЦЬКЕ КОЗАЦТВО – АСОЦІАЦІЯ КОЗАЦЬКИХ ТОВАРИСТВ БУДЖАКУ.

В жовтні 2010 року створено Буджацьке козацтво – Асоціацію козацьких товариств Буджаку (райони – Арцизський, Білгород-Дністровський, Болградський, Ізмаїльський, Кілійський, Ренійський, Саратський, Татарбунарський, Тарутинський, міста обласного підпорядкування – Білгород-Дністровський, Ізмаїл). Отаманом-координатором обрано В.Тимофєєва. Склад Старшинської Ради: В.Лукашевський, М.Маринеску, Є.Пітюков, Б.Устименко, В.Чорнолуцький, Г.Хохлачов, М.Скибенко, М.Адиров, В.Воробйов, О.Ступак, П.Ігумнов.

Організації Буджацького козацтва: 1. Арцизський район – *Арцизське козацьке товариство* (отаман І.Павлов).

2. Білгород-Дністровський район – *Задністрова Січ* (отаман В.Тимофєєв, старшина В.Кішка, Д.Георгієш, А.Трегубенко, В.Савчук, Є.Костецький, В.Єремєєв, В.Тимофєєв-молодший, С.Ушанов, С.Ушанова, І.Лелеченко, О.Черв'як, Г.Клоченко), *Білгород-Дністровське паланкове козацьке товариство* (почесний отаман Л.Городецький, старшина П.Білоусенко, Ю.Денисів, Є.Хоменко, І.Хоменко, В.Якименко, Л.Гречко, В.Гуцул), *Адамівський осередок козацтва* (отаман В.Рибальченко, старшина А.Кульчицький, Ю.Ніколайчук, Р.Куліков, Ф.Козубенко, Ю.Лавриненко, С.Подолько, В.Деревенча, Ф.Макаренко, Д.Лазуренко, С.Макаренко, С.Редько, І.Гамар, А.Антонюк, І.Даниленко, О.Чеботюк, О.Козаченко-1, О.Козаченко-2, І.Одорожа, О.Харченко), *Монашівська сотня* (отаман В.Ткаченко, козацька старшина В.Парпалак), *Білгород-Дністровський районний осередок ЧКЗ* (отамани В.Білоус, О.Яровий, козацька старшина І.Половенко), *Шабівський* (отамани М.Скибенко, Г.Хохлачов), *Гагаузський* (отаман С.Крістіогло, старшина Д.Чолак), *Затоцький* (отаман Б.Шевчук), *Каролінобугазький* (отаман М.Завойчинський), *Придністровський* (отаман І.Николаєв), *Випаснянський* (отаман В.Молчанов), *Переможненський* (отаман В.Шефер, старшина Г.Римський), *Бритівський* (отаман В.Єремєєв), *Депутатський* (отаман С.Б.Кравченко, старшина Г.Трегубенко, С.В.Кравченко, О.Шевчук) та *Адміністративний* (отаман В.Каланжов, старшина А.Токаренко, С.Майстро, Б.Деренжі, С.Батін, М.Салій, А.Царук, С.Короленко, О.Полещук, Б.Бойко) курені козацтва, *районна громада Берегинь* (керівник В.Орлова, старшина Г.Золотар, Т.Римська, С.Макаренко, Т.Браткевич, Н.Фоменко, Л.Гусько, Д.Корчагіна, С.Ганницька, Л.Попова); *Свято-Казанська-Адамівська* козацька духовна громада (о.Микола); *Адамівська Січ* (директор В.Вронська, завуч П.Лавриненко, педагог-організатор В.Гриценко), *Бритівська Січ* (отаман-наставник В.Ковпак, педагог-організатор К.Волкова), *Випаснянська №1 Січ* (педагог В.Гавриленко), *Вигінська Січ* (директор О.Вдовиченко), *Долинівська Січ* (директор Т.Тома, завуч М.Долгошеєнко, педагог Т.Молчанова), *Молозька Січ* (педагог О.Гетманченко), *Старокозацька Січ* (отаман-наставник Ю.Щербина), *Турлацька Січ* (директор Т.Тодорова, педагог В.Чумаченко, педагог-організатор Л.Коваленко), *Випаснянська №2 Січ* (керівник А.Кривенко), *Салганська Січ* (директор О.Тиханська,

завуч Г.Мельникова, педагог-організатор О.Дякова, педагоги І.Мельникова, В.Шевченко, О.Рябченко, О.Хоменко), *Великомар'янівська Січ* (директор М.Чороба, завуч Т.Чороба); *КЮМІР «Шквал»* (керівник В.Тимофєєв); *клуб «Козачка»* (керівник Л.Васелінга); *народна хорова капела – пошуково-дослідницький фольклористичний гурт «Алкалія»* Будинку культури с. Старокозаче (керівник В.Вареник), козацькі художні колективи *«Отаман та Берегиня»* (керівник В.Тимофєєв), *«Кредо»* (керівник Л.Царевська), шкільні *МАНівські* осередки (керівники А.Рубанович - Сергіївська школа, А.Галинська - Білгород-Дністровська №4 школа, Ю.Федьків - Білгород-Дністровський районний ліцей «Пріоритет», В.Корінь - Білгород-Дністровська №11 школа).

3. Місто Білгород-Дністровський - *Буджацьке Січове козацьке військо* (отаман М.Скляренко, старшина В.Гавриленко, О.Ступак, В.Воробйов, Г.Мельниченко, А.Чередниченко), *Білгород-Дністровський міський Кіш* (отаман С.Горлачов, старшина В.Кулинський, І.Оленєв, Б.Вітряк), *1-й Окружний полк ім. П.Орлика* (отаман В.Воробйов, старшина В.Єремєєв, І.Мамонтов), *Окремий курінь ім. С.Білого* (отаман П.Городниченко, старшина Ю.Сокорєв, О.Сокорєв, М.Ясинський, О.Садовський), *курінь Війська Запорозького* (отаман М.Возний, козацька старшина В.Жуковський, В.Лесін), *жіноча громада* (керівники Л.Горлачова, Ю.Шинкаренко), *Св.-Рівноапостольського-Кн.Володимира-Білгород-Дністровська* громада (о.Микола) та *Свято-Покровська-Білгород-Дністровська* козацькі духовні громади (о.Микола), *військово-спортивний клуб «Патріот»* (керівник В.Гавриленко), *Білгород-Дністровське училище* Південноукраїнського державного педагогічного університету (викладачі В.Юрченко, В.Лобанова, О.Виштак, І.Головань), *духовий оркестр* (керівник С.Радченко), *хор української народної пісні «Мрія»* (керівник І.Зорило), *ансамбль української народної музики «Веселка»* (керівники М. та В. Нікіруй), *ансамбль української народної музики «Гроно» та гурт «Русичі»* (керівник Б.Нікіруй).

4. Болградський район - *Болградське районне козацьке товариство* (отаман В.Копитін).

5. Ізмаїльський район - *Ізмаїльський районний осередок Придунайсько-Ізмаїльського козацького товариства* (отаман Ю.Закіров), *Ізмаїльське районне козацьке товариство* (отаман С.Желязков).

6. Місто Ізмаїл - *Придунайська Січ* (отаман М.Деревенча), *Ізмаїльська паланка козацтва Запорозького* (отамани М.Підіпригора, В.Ромащук), *Ізмаїльський міський курінь «Наливайко»* (отаман А.Гриченко), *Бессарабський козацький полк УРК* (отаман В.Поправко).

7. Кілійський район – *Кілійське районне козацьке товариство (О.Бойченко), Кілійське районне козацьке товариство УРК* (М.Сокольников), *Кілійський районний осередок Соборного козацтва України* (отаман А.Палій).

8. Ренійський район – *Ренійське козацьке товариство* (отаман В.Рені).

9. Саратський район - *Саратське районне козацьке товариство* (отаман С.Іванов), *Миколаївсько-Новоросійська Січ* (директор В.Безотосна), *Михайлівська Січ* (директор М.Шевченко).

10. Татарбунарський район - *Татарбунарське районне козацьке товариство* (отаманша О.Гусаренко), *Баштанівська Січ* (директор О.Мамчур).

11. Тарутинський район – *Тарутинське козацьке товариство* (отаман К.Тарута).

Етап «Сучасний». 2010-т.ч. Затверджуються регіональні програми *Розвитку Українського козацтва на 2011-2015 роки, Патріотичного виховання дітей та молоді «Патріот» на 2013-2015 роки*; оновлюється *регіональна Рада* керівників громадських організацій козацького спрямування (голова С.Петренко, члени П.Ігумнов та ін.); створюється *Характерницький* (отаман В.Коренев) та *Чорноморський навчально-оздоровчий* (отаман О.Ступак) курені козацтва; друкується дев'ятитомник *«Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я»* (В.Тимофєєв), п'ятитомник *«Архіви козаччини Буджаку»*, семитомник *«Архіви*

козаччини Одещини», дванадцятитомна енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку *«Лицарі України»* (С.Ушанова, В.Тимофєєв); створюються Всеукраїнський сайт «Козацька бібліотека», регіональні сайти, що висвітлюють діяльність організацій Буджацького козацтва в XXI столітті – *http://budzakkozak.webstolica.ru/ http://samlib.ru/t/twja/ http://www.proza.ru/avtor/timeich/ http://samlib.ru/u/ushanowa_s_w/* (модератор В.Тимофєєв); продовжується видання козацького часопису *«Річ про Буджацьку Січ»* (редактор В.Тимофєєв) та ін.

Концепція Буджацького козацтва. Буджацьке козацтво - надалі козацтво громад Буджаку - має стати потужною і впливовою дружинно-військовою, громадсько-політичною, виховно-патріотичною, консолідуючою силою Буджаку (межиріччя Дунай-Дністро).

Виходячи з глибоко вкорінених в народі історичних традицій козацтва, прихильного ставлення до ідеї відновлення козацтва, його високого авторитету у різних шарах суспільства, а також сучасних реалій, доцільними є такі головні засади і принципи подальшої розбудови широкого козацького руху в громадах Буджаку:

Основним принципом повинна стати «двоповерховість» структурної побудови козацтва Буджаку з виділенням його формальної (офіційної, державної, муніципальної) та громадської (неформальної) частини.

Офіційна (реєстрова, муніципальна) частина козацтва Буджаку повинна бути представлена підрозділами спеціального призначення, які б, зокрема, взяли на себе: охорону майна державних та господарських структур: адмінбудинків, тракторних бригад, ферм, гаражів, складів та ін.; охорону громадського порядку (добровільна козацька дружина); утворення спеціальних груп швидкого реагування, оснащених необхідною технікою на випадок надзвичайної ситуації (пожежа, землетрус, буревій та ін.); утворення навчально-виховних закладів козацького спрямування для морально-духовної підготовки молодого покоління з використанням звичаєвих, морально-духовних, військових та інших традицій козаччини.

Громадська частина козацтва Буджаку повинна бути представлена єдиною і широкою мережею громадських організацій різних рівнів, яки б, зокрема, взяли на себе: комплексну діяльність по сприянню діючій українській армії та флоту; створення козацького вишкільного стрілецького центру для ветеранів, воїнів у запасі, який б дозволяв підтримувати і вдосконалювати свій військово-фаховий рівень; сприяння органам правопорядку на місцях (створення інституту громадських дільничних-інспекторів); сприяння розвитку ділових, економічних структур козацтва Буджаку на базі звичаїв самозабезпечення, самореалізації в умовах сучасного правового поля України (створення фонду матеріальної та інтелектуальної допомоги); історико-просвітницьку та художньо-мистецьку діяльність серед населення, широкого загалу, що включає всі вікові і соціальні групи незалежно від партійної, конфесійної та іншої приналежності; створення широкої мережі дитячо-юнацьких, молодіжних козацьких організацій на основі вікового досвіду вишколу молодого покоління в дусі патріотизму, культу здорового тіла і духу.

Керівництво двома структурами козацтва Буджаку - муніципальною та громадською - за посадою здійснює голова (губернатор), який одночасно обіймає посаду Головного отамана козацтва Буджаку. Фінансування муніципальної структури козацтва Буджаку здійснюється органами місцевого самоврядування, державними та господарськими структурами. Громадські структури козацтва Буджаку діють на основі самофінансування при муніципальній та державній підтримці.

Оперативне керівництво козацтвом Буджаку здійснює Наказний отаман, кандидатуру якого з числа отаманів-керівників козацтв Буджаку на паритетних засадах визначають Козацька Рада козацтв Буджаку та Головний отаман (голова, губернатор).

Козацька Рада козацтва Буджаку включає Раду командирів муніципальних козацьких структур, Раду отаманів козацьких, громадських організацій та Раду Старійшин.

Вищим органом козацтва Буджаку є Велика Козацька Рада, яка складається із всіх козаків та козачок (молодиків та берегинь) козацтва Буджаку. Велика Козацька Рада є правомочна, якщо на її зборах присутні більше половини членів (делегатів) козацтва Буджаку.

Символіка Буджацького козацтва. *Прапор.* Священний символ товариства. Прямокутне полотнище кольору морської хвилі (розмірами довжини до ширини 2:1). На одній стороні Мальтійський білий хрест, оторочений золотисто-жовтою стрічкою; на другій стороні – нашитий напис – Буджацьке козацтво. Полотнище закріплене на дерев'яному держаку довжиною 2,5 метра, навершієм якого є тризуб.

Хоругва. Символ Буджацького козацтва. Являє собою прямокутне полотнище (довжина до ширини – 1,5:1) кольору морської хвилі, оторочене золотисто-жовтою стрічкою, на дерев'яному держаку з перекладиною. На лицьовій стороні – Мальтійський білий хрест, по периметру напис – Буджацьке козацтво.

Бунчук. Знак Стану отамана. Виготовлений з кінського волосу. Має п'ять частин (пряди – Задністрова Січ, Буджацька Січ, Придунайська Січ, Задунайська Січ, Бессарабська Січ) та мідне навершиє із хрестом.

Комишина. Знак перебування отамана. Завдовжки 3 метра, закінчується прапорцем, що подібний до прапору Буджацького козацтва, але вп'ятеро менший.

Однострой. Однострой – уніфікована форма одягу козака. Літній варіант – козацький кашкет з малиновим околишком та кокардою (Тризуб на фоні білого Георгіївського хреста); біла (або захисного кольору) офіцерська рубаха навипуск (з коротким або довгим рукавом) з погонами, шевроном; брюки чорного кольору із малиновими лампасами; чорні туфлі. Зимовий варіант – мундир чорного кольору (брюки з малиновими лампасами) з золотими погонами; папаха (чорна, сіра) з кокардою; плащ-пальто чорного кольору з золотими погонами; чорні чоботи. При параді – ритуальна зброя на портупеї.

Шеврон. Нарукавний знак козака. На лівому рукаві – загальнокозацький, на правому – осередковий. Осередковий являє собою Мальтійський щит кольору морської хвилі, оторочений золотисто-жовтою стрічкою, по центру – Мальтійський білий хрест, оторочений золотисто-жовтою стрічкою, по периметру напис – Буджацьке козацтво. Нижче шеврону – прямокутний шеврончик кольору морської хвилі, оторочений золотисто-жовтою стрічкою, з написом «Задністрова Січ», «Буджацька Січ», «Придунайська Січ», «Задунайська Січ», «Бессарабська Січ».

Ритуальна зброя. Ритуальна зброя – зброя, яку козак носить при параді. Це – козацька шабля (до 100 см завдовжки), ніж-колодач (до 45 см завдовжки); носяться в чохлах (піхвах) на портупеї.

ДОВІДКА
про результати діяльності Буджацького козацтва за період 2010-2015 роки

Враховуючи історичну роль козацтва в заселенні та формуванні історико-культурної складової господарства Буджаку, з метою взаємодії органів виконавчої влади та громадських організацій у здійсненні заходів щодо відродження і розвитку історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій Українського козацтва, залучення його державотворчого потенціалу до розбудови України, було здійснено такі заходи:

2010 рік. Засідання Ради Старшини: ***02.10.2010*** Про проведення урочистостей з нагоди Дня Українського козацтва; Про початок процедури оформлення асоціації козацьких товариств Буджаку - Буджацького козацтва.

Кола Буджацького козацтва: ***01 Коло-23.10.2010*** Про звіт отамана Буджацького козацтва про проведення урочистостей з нагоди Дня Українського козацтва; Про затвердження програмного документу «Місія Буджацького козацтва; Про затвердження Концепції Програми розвитку Буджацького козацтва; Про перейменування газети «Козак Задністров'я-Січ» в газету «Річ про Буджацьку Січ». ***02 Коло-30.10.2010*** Про затвердження проекту Програми розвитку Українського козацтва в районі на 2011-2015 роки; Про затвердження Статуту Буджацького козацтва; Про затвердження перспективного плану роботи Буджацького козацтва.

Засідання Координаційної Ради з питань розвитку козацтва: ***12.11.2010*** Про затвердження проекту Програми розвитку Українського козацтва в районі на 2011-2015 роки.

Окремі заходи: Згідно Програми розвитку Українського козацтва в Білгород-Дністровському районі на 2007-2010 роки та плану роботи Задністрового козацтва на 2010 рік: День козацької культури; Затвердження районною радою Програми розвитку Українського козацтва на період 2011-2015 роки.

Публікації: «Козацькі справи». Сайт Одеської обласної державної адміністрації. http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=28281&id=373 ; «Козацькі справи». Сайт Одеської обласної державної адміністрації. Розділ: Білгород-Дністровська РДА. http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=28281&id=373 ; «Козацькі справи». Сайт Одеської обласної державної адміністрації. Розділ: Білгород-Дністровська РДА. http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=28281&id=373 ; «Поздоровлення», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). ***№81, 14.10.2010;*** «Козак – людина незалежна», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). ***№82,16.10.2010***; «Город и Чередниченко», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). ***№83, 21.10.2010.*** «Сучасному козацтву – 20 років», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). ***№84, 23.10.2010.*** «Прочный резерв», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). ***№85-86, 28.10.2010.*** «Единомышленников в помощь», Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). ***№95, 02.12.2010.*** «Казачество как стиль жизни гагаузов», Газета «Аргументы и факты. Молдова» (Тирасполь). ***№, 01.12.2010.*** «Козацькі справи». Сайт Одеської обласної державної адміністрації. Розділ: Білгород-Дністровська РДА. http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=28281&id=373 ; «Нет границ для сердца друга», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). ***№96, 04.12.2010.***

2011 рік. Засідання Ради Старшини: ***26.02.2011*** Про проведення урочистостей з нагоди Дня Буджацького козацтва. ***23.04.2011*** Про проведення урочистостей з нагоди Дня Задністрової Січі. ***25.09.2011*** Про проведення урочистостей з нагоди Дня Українського козацтва.

Кола Буджацького козацтва: ***03 Коло-12.02.2011*** Про звернення до Українського козацтва. ***04 Коло-09.03.2011*** Звіт отамана Буджацького козацтва про проведення урочистостей з нагоди Дня Буджацького козацтва; Обговорення статті В.Тимофєєва «Що має дати козацтву історична наука?» ***05 Коло-21.05.2011*** Звіт отамана Буджацького козацтва про проведення урочистостей з нагоди Дня Буджацького козацтва; Обговорення статті В.Тимофєєва «Що має дати козацтву історична наука?» ***06 Коло-20.08.2011*** Про Постанову Кабінету Міністрів України №885 від 1.08.2011 року «Про створення Координаційної ради. ***07 Коло-14.10.2011*** Звіт отамана Буджацького козацтва про проведення урочистостей з нагоди Дня Українського козацтва; Про документи, що будуть слугувати підвалинами для розробки духовно-ідеологічної концепції Буджацького козацтва; Про Звернення Східних козаків (Дніпропетровськ); Про вибори Суду честі.

Засідання Координаційної Ради з питань розвитку козацтва: ***10.12.2011*** Про затвердження практичних заходів щодо виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 вересня 2011 року №865 «Про утворення Координаційної ради з питань розвитку козацтва на Україні», районної програми «Патріотичний гарт молоді на 2010-2012 роки» (рішення районної ради від 15 грудня 2009 року №417-V), районної програми «Розвиток Українського козацтва на 2011-2015 роки» (рішення районної ради від 26 листопада 2010 року №23-VI); Про затвердження пропозицій щодо порядку денного засідань Всеукраїнської Ради з обговорення Звичаєвого Кодексу українського народу та Ради Старійшин козацьких організацій України.

Окремі заходи: Згідно Програми розвитку Українського козацтва в Білгород-Дністровському районі на 2011-2015 роки та плану роботи Буджацького козацтва на 2011 рік: Офіційні зустрічі делегації Буджацького козацтва із керівництвом Консульства Республіки Туреччини в Україні; Виїзди керівництва Буджацького козацтва з метою надання методичної допомоги до районів межиріччя Дунай-Дністер; Засідання Науково-методичної ради Науково-дослідного інституту козацтва Національної академії наук України; прийняття документів Буджацького козацтва на постійне зберігання Державним архівним фондом України; Регіональні козацькі гуляння (Санжейка); Участь делегації Буджацького козацтва у Форумах патріотичних сил (Львів, Дніпропетровськ, Київ); Урочистий прийом керівництва Буджацького козацтва у голови Одеської обласної державної адміністрації.

Публікації: «Козацькі справи». Сайт Одеської обласної державної адміністрації. Розділ: Білгород-Дністровська РДА. http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=28281&id=373 ; «Козацькі справи». Сайт Одеської обласної державної адміністрації. Розділ: Білгород-Дністровська РДА. http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=28281&id=373 ; «Син Задністрового козака», газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), ***№06, 10.02.2011.*** «Козацькі справи». Сайт Одеської обласної державної адміністрації. Розділ: Білгород-Дністровська РДА. http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=28281&id=373 ; «Звичаєвий Кодекс українського народу», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). ***№38, 19.05.2011.*** «Круглий стіл», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). ***№38, 19.05.2011.*** Ю.Руденко, Ю.Мельничук. Козацько-лицарське виховання учнівської і студентської молоді. Вид. ПП «Золоті ворота». Київ. 2012. сс. 353-368. «Круглий стіл», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). ***№64, 18.08.2011.*** «Задністрова Січ», газета «Одеські вісті» (Одеса). ***№114, 15.10.2011.*** «Посвяти в козачата», газета «Одеські вісті» (Одеса). ***№114, 15.10.2011.*** «Поздоровлення», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). ***№80, 13.10.2011.*** «Нащадки козацької доблесті», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). ***№80, 13.10.2011.*** «Козацька кров пульсує і гуде», газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). ***№42, 20.10.2011.*** «Рада Старійшин», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). ***№84, 27.10.2011.*** Сайт Одеської обласної державної адміністрації. Розділ: Білгород-Дністровська РДА. http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/main.aspx?sect=News ; «Козацтво було, є і буде», газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). ***№47, 24.11.2011.*** «Персона XXI століття». Вид. «Шепітько й К*». Донецьк. 2011. Стор. 23-24. «Життя – Батьківщині! Честь – нікому!»; Сайт Одеської обласної державної адміністрації. Розділ: Білгород-Дністровська РДА. http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/main.aspx?sect=News#15.12.2011 ; «Доля народу – козацька доля», газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). ***№50, 15 грудня 2011.*** Сайт «Ukrainci.org»: http://ukrainci.org/blog/mudrist/328.html (30.09.2011); Сайт «Народний оглядач»: http://sd.org.ua/news.php?id=20297 (27.09.2011); Сайт «Рідна Віра Русинів-Українців»: http://www.ridnavira.org/index.php/9-bez-kategoriji/326-rada-ukrajini-z-pitannya-zvichaevogo-prava Сайт «Дух Волі»: http://duhvoli.com.ua/index.php?article=772 (28.09.2011); Сайт «Kozak-Sirko»:

http://kozak-sirko.org.ua/forum/viewtopic.php?f=8&t=41 (27.05.2011); Сайт «Козацьке стрілецьке братство»: http://bratkozak.com.ua/publ/rizne/pro_zvichaj_i_zvichaeve_pravo_rusiv_ukrajinciv/7-1-0-88 Сайт «Рух державотворців»: http://derjava.jimdo.com/звичаєве-право/головні-норми-звичаєвого-права/ Сайт Одеської обласної державної адміністрації. Розділ: Білгород-Дністровська РДА: http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/main.aspx?sect=News#20.01.2012

2012 рік. Засідання Ради Старшини: ***05.01.2012*** Затвердження Концепції Буджацького козацтва щодо розбудови широкого козацького руху в козацьких громадах Буджаку; Затвердження Положення про Буджацьке козацтво; Затвердження Програми діяльності Буджацького козацтва; Затвердження Практичних заходів щодо виконання Програми діяльності Буджацького козацтва; Затвердження Положення про Раду Старшини Буджацького козацтва; Затвердження Положення про напрямки, форми та методи роботи представників Буджацького козацтва. ***20.01.2012*** Нагородження козаків Буджацького козацтва. ***26.02.2012*** Звіт отамана Буджацького козацтва про проведену роботу від 8 до 9 Кола Буджацького козацтва; Обговорення документів, що будуть слугувати підвалинами державної програми діяльності Українського козацтва. ***17.03.2012*** Про затвердження пропозицій щодо змін до основних документів, що будуть слугувати підвалинами для розробки Державної програми розвитку Українського козацтва; Про проведення гри Джура-2012. ***31.03.2012*** Про затвердження положення про козацьку учту. ***06.04.2012*** Посвята в Козаки та Берегині. ***11.05.2012*** Затвердження порядку святкування Дня Задністрової Січі; Про затвердження зразків документів Буджацького козацтва; Обговорення статей Тимофєєва; Про проведення 25-27 травня 2012 року в Одесі Міжнародної науково-практичної конференції. ***01.06.2012*** Ознайомлення Старшини Буджацького козацтва із наказом отамана Чорноморського козацького війська; Про проведення 25-27 травня 2012 року в Одесі Міжнародної науково-практичної конференції; Обговорення статті Тимофєєва. ***21.07.2012*** Ознайомлення Старшини із порядком святкування Дня Конституції України; Про передачу на державне зберігання ІІ частини архіву Буджацького козацтва – Задністрова Січ. ***17.08.2012*** Про проведення Міжнародної педагогічної конференції; Ознайомлення Старшини Буджацького козацтва із проблемами козацького педагогічного загалу України; Обговорення статті Тимофєєва. ***15.09.2012*** Про хід підготовки до Міжнародної педагогічної конференції. ***06.10.2012*** Про проведення урочистостей з нагоди Дня Українського козацтва. ***03.11.2012*** Про затвердження Перспективного плану роботи Буджацького козацтва. ***16.12.2012*** Про звіт щодо роботи Буджацького козацтва за 2012 рік; Про внесення змін до Перспективного плану роботи Буджацького козацтва; Про затвердження Календарного плану роботи Буджацького козацтва на 2013 рік; Про затвердження положення про газету «Річ про Буджацьку Січ»; Про створення первинної ветеранської організації Буджацького козацтва; Про затвердження тексту звернення до МОУ; Про початок процедури створення кадетських класів; Про початок процедури створення районної організації «Січ» («Молода Січ». ***20.12.2012*** Про створення первинної ветеранської організації Буджацького козацтва; Про затвердження тексту Звернення до Міністерства оборони України; Про проект цільової програми патріотичного виховання дітей та молоді «Патріот» на засадах козацького лицарства в Білгород-Дністровському районі на 2013-2015 роки.

Кола Буджацького козацтва: ***9 Коло-09.03.2012*** Прийом до лав Буджацького козацтва; Обговорення документів, що будуть слугувати підвалинами розробки державної програми діяльності Українського козацтва. ***10 Коло-29.05.2012*** Звіт отамана Буджацького козацтва. ***11 Коло-16.09.2012*** 250 років Українському козацтва та 25 років козацькій педагогіці; Закритий лист керівництва Буджацького козацтва до МОУ; Завдання Задністрової Січі на сучасному етапі розвитку Українського козацтва. ***12 Коло-14.10.2012*** Звіт отамана Буджацького козацтва.

Засідання Ради керівників громадських організацій козацького спрямування: ***26.09.2012*** 25 років козацькій педагогіці та 520 років Українському козацтву.

Окремі заходи: Згідно Програми розвитку Українського козацтва в Білгород-Дністровському районі на 2011-2015 роки та плану роботи Буджацького козацтва на 2013 рік: Участь у засіданнях Ради Козацьких Отаманів України (Київ), Ради Старійшин Організацій Українського Козацтва (Київ), Науково-методичної ради Науково-дослідного інституту козацтва Національної Академії Наук України (Київ), наукових педагогічних конференціях з питань козацько-лицарського виховання, Великих Радах Українського козацтва; ***27.09.2012*** року підписано Меморандум про взаєморозуміння та співпрацю між Білгород-Дністровською районною державною адміністрацією, Білгород-Дністровською районною радою, Білгород-Дністровською районною радою ветеранів України та Буджацьким козацтвом; Передача на зберігання до Національного архівного фонду України II та III частин документів Буджацького козацтва; Участь делегації Буджацького козацтва у круглому столі «Звичаєве право українського народу» та Першому «Форумі українських справ» (Київ), у науково-практичній конференції «Козацька Південна Україна» (Одеса); Проведення кущових семінар керівників козацьких організацій Буджаку; Виїзд на Хортицю (за запрошенням старійшин Запорозького козацтва); Звернення Старшини Буджацького козацтва до Міністерства Оборони України із закритим листом; Участь делегації Буджацького козацтва у Форумі козацьких організацій України (Вінниця), І Всеукраїнської конференції з питань козацької педагогіки (Київ), науково-практичній конференції «Українське козацтво» (Миколаїв).

Публікації: «Призвание – служить народу Украины», газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). ***№4, 26.01.2012.*** «Кто есть кто - без границ - Энциклопедия успешных людей» (Москва-Новосибирск). Вид. «ООО «Макс Медия Сибирь». 2012, стор. 71-72. «Тимофеев В.Я.» http://kekmir.ru/members/person_13035.html ; Буклет «Білгород-Дністровська районна організація ветеранів України», ***22.02.2012;*** Святковий захід Буджацького козацтва до Дня захисника Вітчизни, Сайт Одеської обласної державної адміністрації (Білгород-Дністровська РДА), ***21.02.2012,*** http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/main.aspx?sect=News# 29.02.2012; «Білгород-Дністровський район», Газета «Одесские известия» (Одеса), ***№17.03.2012;*** «Посади калину біля серця», Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№28-29, 12.04.2012;*** «Посади калину біля серця», Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), ***№15, 12.04.2012;*** «Строим свою Европу», Газета «Бессарабский вестник» (Буджак), ***№14, 12-18.04.2012;*** «Обидно и радостно», Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№30, 21.04.2012;*** «Народные гуляния в Адамовке», Газета «Бессарабский вестник» (Буджак), ***№17, 3-9.05.2012;*** «Первомай шагает по району», Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№34,05.05.2012;*** «Життя – Батьківщині! Честь – нікому!», Журнал «Я - Українець», стор 132-133, Вид ООО «Я - Українець», Донецьк, ***2012;*** «Казацкими тропами», Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№46, 21.06.2012;*** «Чи прокинеться дух український?», Газета «Чорноморські новини» (Одеса), ***№48, 21.06.2012;*** «О, Хортице! Ти – серце України!», Газета «Правда України» (Київ), ***№, 22.06.2012;*** «З вірою в майбутнє», Газета «Бессарабський вестник» (Білгород-Дністровський), ***№26, 05-11.07.2012;*** «В живописном уголке района», Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), ***№27, 05.07.2012;*** «Ми – козацького роду!», Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), ***№27, 05.07.2012;*** «16-річчя Основного закону держави», Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№50, 05.07.2012;*** «Памяти Никитина», Газета «Одеський вестник» (Одеса), ***№93, 03.07.2012;*** «Коля с Ближних Мельниц», Газета «Моряк Украины» (Одеса), ***№26, 04.07.2012;*** «Белгород-Днестровский район: ночной крик о помощи», Газета «Аргументи. Факти. Коментарі», Бессарабія (Болград), Спецвипуск/***Серпень 2012;*** «Пираты Приморского края», Газета «Аргументи. Факти. Коментарі», Бессарабія

(Болград), Спецвипуск/***Серпень 2012;*** «11 Коло Буджацького козацтва», ***16.09.2012,*** Сайт Одеської обласної державної адміністрації (Білгород-Дністровська РДА), http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=28281&id=373 «Адаміській школі – 55 років», Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), ***№44, 01.11.2012,*** Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№83, 01.11.2012;*** «Козацьке свято». Сайт Одеської обласної державної адміністрації (Білгород-Дністровська РДА), http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/main.aspx?sect=News#25.10.2012 Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№86, 10.11.2012;*** «Свій за свого», Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), ***№41, 11.10.2012.***

2013 рік. Засідання Ради Старшини: ***27.01.2013*** Про подання цільової програми патріотичного виховання дітей та молоді «Патріот» на засадах козацького лицарства в Білгород-Дністровському районі на 2013-2015 роки на затвердження районною радою; Про затвердження проекту угод із Радою керівників громадських організацій козацького спрямування сільськими радами, школами козацько-лицарського виховання та Буджацьким козацтвом; Про заснування Кадетки та Молодої Січі; Про подання документів до Громадської ради при Білгород-Дністровському міськвиконкомі; ***23.02.2013*** Про проведення звітно-виборчих зборів 1-го Білгород-Дністровського Окружного козацького полку ім. П.Орлика Українського Чорноморського козацького війська; ***09.03.2013*** Про проект грантової угоди між Буджацьким козацтвом та Кабінетом Міністрів України; Про проект угод Ради керівників громадських організацій козацького спрямування із НДІ козацтва НАНУ, РКОУ, РСОУК, Інститутом проблем виховання НАПНУ; Про положення про Асоціацію шкіл козацько-лицарського виховання; Про проведення звітно-виборчих зборів 1-го Білгород-Дністровського Окружного козацького полку імені Пилипа Орлика Українського Чорноморського козацького війська; ***22.03.2013*** Урочиста учта начальника Служби зовнішніх справ Буджацького козацтва Ступака О.Т.; ***06.04.2013*** Про Всеукраїнський конкурс звітів неурядових неприбуткових громадських організацій; 01.06.2013 Про проект Положення про Головного Представницького отамана Буджацького козацтва; Про проект Положення про систему освіти Буджацького козацтва; ***27.07.2013*** Про проект Положення про Представницького отамана Буджацького козацтва; Про затвердження кандидатури на посаду Представницького отамана Буджацького козацтва. ***24.08.2013*** Святкове. ***07.09.2013*** Про діяльність Буджацького козацтва за 2013 рік. ***21.09.2013*** Про проведення Великих Рад Українського козацтва; ***16.11.2013*** Про хід виконання рішень 16 Кола Буджацького козацтва – Ради керівників громадських організацій козацького спрямування; Про підготовку та проведення 17 Кола Буджацького козацтва – Ради керівників громадських організацій козацького спрямування.

Кола Буджацького козацтва - Засідання Ради керівників громадських організацій козацького спрямування: ***13 Коло-08.02.2013*** Про план роботи Ради керівників громадських організацій козацького ;спрямування на 2013 рік; Про цільову програму патріотичного виховання дітей та молоді на засадах козацького лицарства «Патріот» в Білгород-Дністровському районі на 2013-2015 роки; Про затвердження проекту угод Ради керівників громадських організацій козацького спрямування із сільськими радами, школами козацько-лицарського виховання та Буджацьким козацтвом; Про заснування Кадетки та Молодої Січі. ***14 Коло-12.04.2013*** Про хід виконання рішень Ради керівників громадських організацій козацького спрямування від 08.02.2013 року; Про затвердження проекту угод Ради керівників громадських організацій козацького спрямування із Науково-дослідним інститутом козацтва Національної академії наук України, Науково-дослідною лабораторією історії козацтва Запорозького національного університету, Радою козацьких отаманів України, Радою Старійшин організацій Українського козацтва, Інститутом проблем виховання Національної академії педагогічних наук України; Про затвердження

грантової угоди між Буджацьким козацтвом та Кабінетом Міністрів України; Про затвердження положення про Асоціацію шкіл козацько-лицарського виховання; Про проведення районного етапу гри Джура; Про Школу Козацьким Отаманів. ***15 Коло-31.05.2013*** Про хід виконання рішень Ради керівників громадських організацій козацького спрямування від 12.04.2013 року та завдання козацьких організацій Буджаку на літній період; Круглий стіл – Про взаємодію органів виконавчої влади та громадських організацій козацького спрямування у справі патріотичного виховання дітей та молоді. ***16 Коло-06.10.2013*** Про проведення Великої Ради Буджацького козацтва.

Окремі заходи: Згідно Програми розвитку Українського козацтва в Білгород-Дністровському районі на 2011-2015 роки та плану роботи Буджацького козацтва на 2014 рік: Участь у засіданнях Ради Козацьких Отаманів України (Київ), Ради Старійшин Організацій Українського Козацтва (Київ), Науково-методичної ради Науково-дослідного інституту козацтва Національної Академії Наук України (Київ), II Всеукраїнської науково-педагогічної конференції з питань козацько-лицарського виховання (Київ), VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Українське національне виховання» (Київ), Великих Радах Українського козацтва (Київ, Тернопіль); Організація роботи Школи Козацької Старшини Буджацького козацтва; Участь керівництва Буджацького козацтва в організації та проведенні Всеукраїнського конкурсу майстерності педагогічних працівників України «Джерела творчості»; зустрічі з козаками зарубіжжя – Болгарія-Софія, Туреччина-Стамбул, Румунія-Тулча, Молдова-Комрат, Придністров'я-Рибниця, Росія-Муравлянка; Зустріч із колективом Сергіївської школи; Буджацькі козаки беруть участь у подіях Євромайдану (Революція гідності).

Публікації: «Козацьке Коло», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№13, 14.02.2013;*** «23 февраля», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№17, 28.02.2013;*** «Зустріч поколінь», газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), ***№9, 28.02.2013;*** «Калиновий гай», газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), ***№20, 16.04.2013;*** «1 травня», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№37, 16.05.2013;*** журнал «Місцеве самоврядування та регіональний розвиток» (Київ), ***№2, квітень-червень 2013;*** «Велика Рада Буджацького козацтва», газета «Торнадо», ***№42, 17.10.2013;*** «Лицарі твої, Україно», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№80, 12.10.2013;*** «А козачата згодом стануть козаками», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№81, 17.10.2013;*** «Слово про козацтво», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№81, 17.10.2013;*** «Козацькі забави», газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), ***№42, 17.10.2013,*** Сайт Одеської обласної державної адміністрації http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=28281&id=373 «Задністрове козацтво», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№81, 17.10.2013.***

2014 рік. Засідання Ради Старшини (Отаманів): ***04.01.2014*** Про проект Фонду Кравчука-Кучми Буджацькі козачата; Про видання 1 ч. книги Права та вольності українського народу; Про написання хронології розвитку Буджацького козацтва; Обговорення ситуації в країні (Звернення). ***08.02.2014*** Про роботу організаційного комітету з питань опрацювання необхідних документів щодо створення Добровільних Пожежних Дружин в районі; Про роботу організаційного комітету щодо розробки та оприлюднення Звернення до мешканців району; Про підготовку проекту подання на Фінансову раду з приводу фінансування районних програм Розвитку Українського козацтва та Патріот в 2014 році. ***23.02.2014*** Про початок друку 1 ч. книги Права та вольності українського народу; Про хід реалізації проекту Фонду Кравчука-Кучми Буджацькі козачата. ***07.04.2014*** Про хід написання Хронології розвитку Буджацького козацтва; Про лист Івана Миколаєва; Про подяку

Національного Університету Києво-Могилянська Академія; Про чергування в РДА; Про необхідність ініціативи окремих Старшин; Про перспективи співпраці із містом; Про літні козацькі табори для юні. ***09.05.2014*** Про Десять правил (аксіом), які змінять Україну; Про підготовку та проведення 18-го Кола Буджацького козацтва - Ради керівників громадських організацій козацького спрямування при голові районної державної адміністрації Щодо насущних завдань нашого руху. ***31.05.2014*** Про затвердження структури Буджацького козацтва; Про зміни і доповнення до плану роботи Буджацького козацтва на 2014 рік (Покоління, про яке забули…). ***22.06.2014*** Про участь команди молоді Буджацького козацтва у Всеукраїнській грі Сокіл-Джура на Хортиці (Запоріжжя); ***09.07.2014*** Про плани проведення конференцій із військово-патріотичного виховання молоді (Одеса - вересень 2014; Київ - ІІІ Всеукраїнська - жовтень 2014; Київ - засідання НМР - грудень 2014), освіти козацької старшини, проведення 20 Кола Буджацького козацтва - Ради керівників громадських організацій козацького спрямування в липні 2014. ***29.08.2014*** Про проведення презентації діяльності Буджацького козацтва у справі патріотичного виховання молоді (Київ, Президентський Фонд Леоніда Кучми). ***02.09.2014*** Про створення антитерористичних підрозділів ЧКВ та Господарської діяльності ЧКВ; Про Меморандум Як нам об'єднати козацьку Україну. ***11.10.2014*** Завдання організацій Буджацького козацтва на сучасному етапі. ***25.10.2014*** Про проведення 21 Кола Буджацького козацтва. ***22.11.2014*** Про проведення 22 Кола Буджацького козацтва. ***20.12.2014*** Про проведення 23 Кола Буджацького козацтва.

Кола Буджацького козацтва - Засідання Ради керівників громадських організацій козацького спрямування: ***17 Коло-17.01.2014*** Завдання спільної роботи Буджацького козацтва та Білгород-Дністровської районної державної адміністрації у справі стратегічного партнерства та патріотичного виховання молоді; Обговорення Перспективного плану розвитку Буджацького козацтва на 2014-2016 роки та Календарного плану роботи Координаційної Ради Буджацького козацтва на 2014 рік; Про хід виконання рішень Шістнадцятого Кола Буджацького козацтва-Ради керівників громадських організацій козацького спрямування від 11.10.2013 року. ***18 Коло-15.05.2014*** Про хід виконання рішень Сімнадцятого Кола Буджацького козацтва-Ради керівників громадських організацій козацького спрямування від 17.01.2014 року. Завдання спільної роботи Буджацького козацтва, Білгород-Дністровської районної державної адміністрації, Білгород-Дністровської районної ради, Білгород-Дністровської районної ради ветеранів у справі стратегічного партнерства та патріотичного виховання молоді. Обговорення змін та доповнень до Перспективного плану розвитку Буджацького козацтва на 2014-2016 роки та Календарного плану роботи Координаційної Ради Буджацького козацтва на 2014 рік. ***19 Коло-24.06.2014*** Про хід виконання рішень Вісімнадцятого Кола Буджацького козацтва-Ради керівників громадських організацій козацького спрямування від 15.05.2014 року; Про хід виконання програм Розвитку Українського козацтва і Патріотичного виховання дітей та молоді «Патріот» в Білгород-Дністровському районі; Про хід виконання угоди Ради керівників громадських організацій козацького спрямування із сільськими радами, школами козацько-лицарського виховання та Буджацьким козацтвом про спільну роботу; Про хід роботи із заснування Кадетки та Молодої Січі; Обговорення змін та доповнень до Перспективного плану розвитку Буджацького козацтва на 2014-2016 роки та Календарного плану роботи Координаційної Ради Буджацького козацтва на 2014 рік. ***20 Коло-11.07.2014*** Про хід виконання рішень Кіл Буджацького козацтва-Ради керівників громадських організацій козацького спрямування; Завдання спільної роботи Українського козацтва, Чорноморського козацького війська, Буджацького козацтва України, Білгород-Дністровської районної державної адміністрації, Білгород-Дністровської районної ради, Білгород-Дністровської районної ради ветеранів у справі стратегічного партнерства та патріотичного виховання молоді. ***21 Коло-28.10.2014*** Про патріотичне виховання учнівської молоді. ***22 Коло-28.11.2014*** Про хід виконання рішень Кіл

Буджацького козацтва-Ради керівників громадських організацій козацького спрямування; Про план роботи Буджацького козацтва - Ради керівників громадських організацій козацького спрямування на 2015 рік. ***23 Коло-22.12.2014*** Про роботу Буджацького козацтва.

Окремі заходи: Згідно Програми розвитку Українського козацтва в Білгород-Дністровському районі на 2011-2015 роки та плану роботи Буджацького козацтва на 2014 рік: Буджацькі козаки беруть участь у подіях Євромайдану (Революція гідності) та захищають територіальну цілісність України на сході; Участь у засіданнях Ради Козацьких Отаманів України (Київ), Ради Старійшин Організацій Українського Козацтва (Київ), Науково-методичної ради Науково-дослідного інституту козацтва Національної Академії Наук України (Київ), ІІІ Всеукраїнської науково-педагогічної конференції з питань козацько-лицарського виховання, Великих Радах Українського козацтва, Великій Козацькій Раді Майдану (Київ).

Публікації: «Незлим тихим словом», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№19, 13.03.2014;*** газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), ***№11, 13.03.2014;*** Сайт міста Білгород-Дністровський http://www.bilgorod-d.org.ua/index.php?area=1&p=news&newsid=7852 ; «Громадська рада», сайт міста Білгорода-Дністровського http://www.bilgorod-d.org.ua/index.php?area=1&p=news&newsid=7906 «Пленум районної ради ветеранів», сайт Одеської обласної державної адміністрації http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/main.aspx?sect=News#24.04.2014 ; «Козацькому роду нема переводу», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№66, 23.10.2014;*** «День Українського козацтва», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), **№67, 25.10.2014;** «Ми козацького роду», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№73, 15.11.2014;*** «Роби людям добро», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№84, 25.12.2014.***

2015 рік. Засідання Ради Отаманів: ***11.01.2015*** Про план роботи Буджацького козацтва на 2015 рік. ***06.02.2015*** Про Раду отаманів Буджацького козацтва; Про голову первинної ветеранської організації Буджацького козацтва; Про зразки бланків Буджацького козацтва. ***31.03.2015*** Про Звернення до Українського козацтва; Про науково-практичну конференцію (Одеса). ***14,21.04.2015*** Про завдання організацій Буджацького козацтва на сучасному етапі; Про хід створення антитерористичних підрозділів ЧКВ та Господарської діяльності ЧКВ; Про розповсюдження Меморандуму «Як нам об'єднати козацьку Україну». ***10,29.05.2015*** Про план роботи Буджацького козацтва на 2-3 декади 2015 року – міський, районний, обласний етапи гри «Джура»; Про підготовку до святкування 25-річчя Буджацького козацтва. ***01,05.06.2015*** Про звітно-виборчі збори ветеранів Буджацького козацтва; Посвята до козаків та Берегинь. ***11,17.07.2015*** Посвята до козаків та Берегинь; Нарада ЧКВ. ***08.08.2015*** Про Бритівську Січ***. 11.10.2015*** Стратегія розвитку національно-патріотичного (у формі козацько-лицарського) виховання в сучасній школі. ***24.10.2015*** Козацьке національно-патріотичне виховання в сучасній школі; Про створення громадського військово-історичного Центру м. Білгорода-Дністровського. ***28.10.2015*** Упровадження концепції національно-патріотичного виховання. ***05.11.2015*** Буджацьке козацтво: історія та сьогодення. Стратегія розвитку. ***28.11-05.12.2015*** Про перспективний план роботи Буджацького козацтва на 2016-2020 роки.

Кола Буджацького козацтва - Засідання Ради керівників громадських організацій козацького спрямування: ***24 Коло-20.02.2015*** Про хід виконання рішень попередніх Кіл Буджацького козацтва-Ради керівників громадських організацій козацького спрямування; Про заходи із святкування 25-річчя відновлення козацтва на Буджаку. ***25 Коло-23.05.2015*** Святкове. ***26 Коло-08.10.2015*** Національно-патріотичне виховання дітей та молоді. ***27 Коло-25.12.2015*** Про план роботи Буджацького козацтва; Про програму розвитку Українського козацтва на 2016-2020 роки; Про програму «Патріот» на 2016-2020 роки.

Окремі заходи: Згідно Програми розвитку Українського козацтва в Білгород-Дністровському районі на 2011-2015 роки та плану роботи Буджацького козацтва на 2015 рік. Участь у засіданнях Ради Козацьких Отаманів України (Київ), Ради Старійшин Організацій Українського Козацтва (Київ), Науково-методичної ради Науково-дослідного інституту козацтва Національної Академії Наук України (Київ), Міжнародних наукових педагогічних конференціях з питань козацько-лицарського виховання (26.02.2015-Одеса, 03-04.03.2015-Одеса, 12.06.2015-Київ, 11.12.2015-Харків, 18.12.2015-Київ), Великих Радах Українського козацтва (02.05.2015–Київ; 12.09.2015-Київ); проведення ІІ (обласного) етапу Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл-Джура»-Одеса (12-16.05.2015), в проведенні шкільних, районних, міських козацьких ігор – «Козацькі забави», «Козацькі розваги», «Козацькі звитяги», «Козацький гарт».

Публікації: «Буджацькому козацтву – 25», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№31, 23.04.2015;*** «Джура», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№39, 21.05.2015;*** ; «Козаки», газета «Чорноморські новини» (Одеса), ***№41, 28.05.2015;*** «Козак завжди козак», газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), ***№43, 04.06.2015;*** «Праздник в Парке Мира», газета «Советское Приднестровье», ***№55, 16.07.2015;*** «Свято», газета «Слово Придністров'я», ***№69, 03.09.2015;*** «Нарада», газета «Слово Придністров'я», ***№76, 26.09.2015;*** «Несеться слава козацька», газета «Слово Придністров'я», ***№81, 15.10.2015;*** ТВ «7 канал», http://7kanal.com.ua/2015/05/v-odesse-startovala-sokol-dzhura-sovremennaya-zarnitsa/ ; ТВ «Факти», http://fakty.ictv.ua/ru/index/view-media/id/90438 ; ТВ ICTV, http://fakty.ictv.ua/ua/index/view-media/id/93158?play=1 ; «Громадська рада міста», сайт міста Білгорода-Дністровського http://www.bilgorod-d.org.ua/index.php?area=1&p=news&newsid=10386 ; «Козацькі розваги», сайт міста Білгорода-Дністровського http://www.bilgorod-d.org.ua/index.php?area=1&p=news&newsid=10413 та ін.

За цей період (2010-2015 роки) вийшли друком книги: «Козак Задністров'я», «Козацький гарт», «Довідник козака Буджаку», «Архіви козаччини Південноукраїнського Задністров'я» - 20 книг, «Річ про Буджацьку Січ», «Буджацьке козацтво», «Архіви козаччини Буджаку» - 5 томів, «Архіви козаччини Одещини» - 7 томів, «Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку» - 12 томів, «Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я» (всі Білгород-Дністровський); «Адамівська Січ – школа козацько-лицарського виховання», «Адамівська школа козацько-лицарського виховання», «Школа козацько-лицарського виховання», «Довідник козака», «Сучасне українське козацтво на півдні Одещини», «Сучасне козацтво Білгород-Дністровщини», «Сучасне лицарство Задністров'я», «Сучасне козацтво Задністров'я. Довідник» (всі Дніпропетровськ).

Працюють сайти Буджацького козацтва: http://Budzakkozak.webstolica.ru/ http://samlib.ru/t/twja/ http://www.proza.ru/avtor/timeich/ http://samlib.ru/u/ushanowa_s_w/ http://Kozakbiblio.web-box.ru/ ; є інформація про Буджацьке козацтво у Вікіпедії

http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%83%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B5_%D0%BA%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE

Сайт Національної бібліотеки України ім. В.Вернадського (Київ). Книги про Буджацьке козацтво. http://194.44.11.130/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=briefweb&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2%20%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%AF%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87$%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=

Друкується (із жовтня 1991 року тиражем 500 екземплярів) регіональний козацький часопис «Річ про Буджацьку Січ»; вже вийшло більше 600 номерів.

Працює **Четверта** Рада керівників громадських організацій козацького спрямування (**Третя** - працювала із 2012 року по 2016 рік), яка опікується питаннями розвитку Українського козацтва в регіоні. **Перша** працювала із 2000 року по 2007 рік; **Друга** – із 2007 року по 2012 рік. За цей період були затверджені Білгород-Дністровською районною радою та виконані (або виконуються) заходи-програми: Заходи з розвитку Українського козацтва в районі на 2000-2005 роки (розпорядження №10/2002 від 10.01.2002); Програма розвитку Українського козацтва в районі на 2008-2010 роки (рішення №132-V від 26.07.2007); Програма розвитку Українського козацтва в районі на 2011-2015 роки (рішення №23-VI від 26.11.2010); Програма патріотичного гарту дітей та молоді на засадах козацького лицарства «Патріот» на 2010-2012 роки (рішення №417-V від 15.12.2009); Програма патріотичного гарту дітей та молоді на засадах козацького лицарства «Патріот» на 2013-2015 роки (рішення №413-VI від 27.02.2013); Програма розвитку українського козацтва на 2016-2020 роки (рішення №99 від 04.03.2016).

115. РАДА СТАРШИНИ (РАДА ОТАМАНІВ) БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

Склад Ради Старшини (Отаманів) Буджацького козацтва: ***Тимофєєв Валерій Якович*** – отаман – загальне керівництво. ***Лукашевський Вячеслав Васильович*** – заступник отамана – загальне керівництво. ***Хохлачов Григорій Костянтинович*** – осавул – отаман Служби військово-патріотичного виховання, допризовної підготовки молоді, подолання наслідків надзвичайних ситуацій, охорони громадського порядку і державного кордону, участі у військових церемоніях і парадах, козацькі ігри – таборування. ***Тиханська Ольга Юріївна*** – виховник – отаманша Служби освіти і виховання, накопичування методичних матеріалів та виховних методик, семінар «Актуальні проблеми козацького самоврядування», Асоціація шкіл козацько-лицарського виховання. ***Зоріло Іван Сергійович*** – бунчужний – отаман культурно-просвітницької Служби, організації та проведення мистецьких свят. ***Чекмарьова Людмила Вікторівна*** – науковець – отаманша науково-дослідної, пропагандистської та видавничої Служби, газети, Центру позашкільної освіти, Окремого загону характерників, музею-класу козацтва, сайтів. ***Шефер Василь Якович*** – хорунжий - отаман Служби фізкультури, спорту – Козацьких змагань та туризму. ***Кравченко Сергій Миколайович*** – господар – отаман фінансово-господарської Служби, обозного, скарбника, шафара, ревізійної комісії. ***Воробйов В'ячеслав Миколайович*** – природознавець – отаман Служби створення, відродження, відновлення та охорони заповідних місць і об'єктів Українського козацтва, сприяння охороні пам'яток історії та культури, природоохоронної діяльності, відновленню історичних назв, пов'язаних з історією Українського козацтва, заповідника Подністрянської Січі, козацьких станиць і станів, козацьких церков – Переможненська, Старокозацька, Бритівська, Староцаричанська, Руськоївановська, Петрівська, Шабівська, Великомар'янівська. ***Пітюков Євген Петрович*** – толмач - отаман Служби зовнішніх справ – співробітництва з громадсько-політичними організаціями, міжнародної діяльності, сектору перекладу. ***Ступак Олексій Тимофійович*** – звичаєвик – отаман Служби козацького звичаю та ритуалів, духовного виховання, козацьких та державних свят, днів народжень. ***Трегубенко Григорій Федорович*** – начальник Штабу - писар – аналітика+збір та аналіз відомостей про кандидатів – СББК, зовнішній зв'язок, інформаційне забезпечення – інформація про діяльність, зв'язок із організаціями, школами, розсилка – довбуш. ***Кішка Василь Васильович*** – голова Суду Честі. ***Маринеску Микола Костянтинович*** – голова Ради Старійшин.

Із правом голосу до Ради Старшини (Отаманів) входять: Скибенко М.П., Адиров М.С., Ігумнов П.М., Завойчинський М.О., Ковпак В.П., Щербина Ю.І., Кривенко

А.К., Чороба М.І., Єремєєв В.І., Параденко І.Г., Тимофєєв В.В., Нікіруй М.І., Римська Т.Г., Ушанова С.В. та отамани куренів.

Загальні положення. Керівні органи Буджацького козацтва складаються з Великої Ради Буджацького козацтва та Ради старшини Буджацького козацтва. До складу Ради старшини Буджацького козацтва входять: Отаман Буджацького козацтва; заступники Отамана Буджацького козацтва - Осавул, Виховник, Бунчужний, Науковець, Хорунжий, Господар, Природознавець, Толмач, Звичаєвик, Писар (начальник штабу); Суддя Буджацького козацтва; Голова Ради старійшин Буджацького козацтва.

Завдання, права, обов'язки Ради старшини Буджацького козацтва. Рада старшини Буджацького козацтва: є керівним органом Буджацького козацтва між Великими Радами Буджацького козацтва; розпоряджається майном і коштами Буджацького козацтва; готує питання для керівних рішень Буджацького козацтва; вирішує поточні питання з управління Буджацьким козацтвом; збирається не менше одного разу на три місяці; на підставі свого рішення має право приймати до лав Буджацького козацтва без випробувального терміну відомих громадських, політичних та військових діячів, діячів науки і культури, державних керівників, видатних спортсменів, які виявили себе активними провідниками української державності та української козацької ідеї, а також зробили вагомий внесок у розвиток Буджацького козацтва; затверджує кількість делегатів Великої Ради Буджацького козацтва, які обрані Радами організацій Буджацького козацтва, що скликаються 1 раз на рік, визначає час, місце проведення та порядок денний Великої Ради Буджацького козацтва; на підставі свого рішення має право скликати позачергову Велику Раду Буджацького козацтва; за рішенням Великої Ради - Рада старшини Буджацького козацтва може вносити зміни та доповнення до Статуту Буджацького козацтва; рішення Ради старшини Буджацького козацтва приймаються більшістю голосів за наявністю не менше половини отаманів козацьких товариств Буджацького козацтва; члени старшини Буджацького козацтва не мають права входити до складу контрольно-ревізійної інспекції Буджацького козацтва; члени старшини Буджацького козацтва можуть мати особові клейноди, штампи, що зареєстровані Штабом Буджацького козацтва, й використовувати їх під час виконання посадових обов'язків; бунчукові товариші - козаки, які обіймали посади, - переходять до резерву отамана Буджацького козацтва для виконання окремих (спеціальних) завдань Буджацького козацтва, виконують доручення отамана Буджацького козацтва та Ради старшини Буджацького козацтва; отаман козацького товариства Буджацького козацтва - член Ради старшини - є вищою посадовою особою в козацькому товаристві Буджацького козацтва. Він обирається Радою терміном на п'ять років. Як символ влади отаманові козацького товариства Буджацького козацтва вручається комишина.

116. РАДА СТАРІЙШИН БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

Рада Старійшин Буджацького козацтва була створена у жовтні 2010 року. Головою було обрано **Маринеску Микола Костянтинович.** До складу Ради увійшли козаки поважного віку: **Клоченко Георгій Лаврентійович, Ступак Олексій Тимофійович, Устименко Борис Іванович, Георгієш Дмитро Миколайович.**

Рада старійшин - традиційний статутний орган у системі козацького самоврядування, який керується у своїй діяльності моральними принципами, звичаєвим правом, нормами козацького лицарства, Статутом БК, Законодавством України та цим Положенням. Рада старійшин є джерелом козацької честі, стоїть на охороні звичаєвого права, історичних традицій, моральних чеснот БК, контролює плани діяльності штабів станових товариств БК, старшин, козаків, щоб вони відповідали звичаям та традиціям козацтва, з урахуванням сучасних умов розвитку суспільства. Рада старійшин формується з поважних козаків, старшин без посад, які мають заслуги перед козацтвом, добре знають звичаєве право та історичні традиції

козацтва. Їх висувають і відкликають станові осередки, які передають їм повноваження старшин. Термін перебування та діяльність у Раді старійшин - до кінця життя. У випадку порушення звичаїв та козацької моралі, а також коли старійшина обирається на старшинську посаду, діяльність і перебування у Раді припиняється. Прийом у члени Ради старійшин проводиться через подання кандидатур від станових козацьких товариств.

Метою Ради старійшин є : охорона звичаєвого права, історичних традицій БК, духовності українського народу; відродження національних традицій, звичаїв і життєвих принципів, захисту сім'ї, жінки та дитини; виховання козаків і старшини у дусі національного козацького лицарства, відданості рідному народові. Завданнями Ради старійшин є: контроль за дотриманням звичаєвого права отаманами, старшинами, козаками; контроль за козацькими навчальними закладами; піклування про навчання і виховання козацьких дітей, козачат, джур, козацької молоді на засадах козацьких традицій; допомога у розвитку БК; участь у вивчені історії козацтва, збірок пісень і традицій; розбудова нових традицій БК.

Звичаєве право - це споконвічна система звичаїв і морально-правових норм нашого народу на засадах заповідей християнської церкви. Лише завдяки звичаєвому праву, козацтво було найбільш могутньою військовою та моральною силою у суспільстві. Тому козацтво вбачає послідовний розвиток і дотримання звичаєвого права як чинника українського національного духу. Національна еліта, яка є совістю нації, її інтелектом, силою, може бути вихована лише на традиціях лицарства та козацького звичаєвого права.

Виходячи з контрольних функцій Ради старійшин, усі старійшини мають право бути присутніми та брати участь у засіданнях козацьких рад усіх рангів. Якщо під час проведення засідань цих рад її рішення не відповідають, або прямо порушують звичаєве право, старійшина має право вимагати відміни такого рішення. Якщо рада не погодиться з висновками старійшини, то це питання передається для розгляду на засіданні Ради старійшин, яка приймає остаточне рішення. Це рішення обов'язкове для всього козацтва. У разі порушень звичаєвого права, або коли ситуація в козацтві викликає занепокоєння, Рада старійшин має право скликати позачергове засідання Великої Ради. Рада старійшин збирається не менше 3-4 разів на рік. Рішення на засіданні Ради старійшин приймається більшістю голосів. Для організації роботи Ради старійшин обирається голова Ради старійшин, який є головою на всіх Радах. Термін виконання обов'язків голови Ради вирішує Рада старійшин. Голова старійшин не має права виступати одноосібно від Ради старійшин. Усі старійшини Ради мають рівні права та повноваження. Рада старійшин не засідає спільно з Радою отаманів. Представники Ради старійшин інформують отамана БК про свої висновки щодо положення у лавах БК. Рада старійшин не втручається у діяльність отамана та начальника Штабу, низових отаманів, якщо вони не порушують звичаєвого права. Рада старійшин має право вимагати від усіх козаків обов'язкового виконання наказів отаманів, які обрані згідно з козацьким звичаєм. Якщо з боку козака або отамана є грубе порушення козацького звичаю, то Рада старійшин виносить матеріали на порушника до товариського суду козацької честі. Суд козацької честі має виносити такі стягнення, які не загрожують життю, здоров'ю та волі порушника козацького звичаю. Найбільшим стягненням є виключення порушника без права повернення його до славних лав БК. Для безперервної та чіткої роботи Ради старійшин з боку отамана надається вся необхідна матеріально-фінансова допомога. Рада старійшин не припиняє свого існування та діє у випадку припинення дії БК. Кожний старійшина повинен підібрати здібну людину, щоб передати їй звичаї, і, таким чином, не обірвати історичну традицію збереження звичаєвого права як єдиного фундаменту для нового відродження козацтва.

117. КОНЦЕПЦІЯ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

Декларація щодо етапів розвитку Буджацького козацтва й основні концептуально-методичні документи періодів. Затверджено Сьомим Колом Буджацького козацтва 23.10.2010 року.

Сучасний загальнодержавний сплеск цікавості до історії козацтва й зокрема уваги до його проблем пояснюється просто: ***йде формування української еліти, яка спирається в своїй діяльності на козацький! - досвід державотворення.***

Загальні положення. Програма спрямована на здійснення перетворень у взаємовідносинах між громадськими організаціями козацького спрямування і органами місцевого самоврядування та виконавчої влади районів Буджаку. Програма повинна створити умови для відродження та розвитку історичних, військово-патріотичних, оборонно-спортивних, господарських і національно-культурних традицій козацтва на Буджаку.

Особливістю розвитку козацьких організацій Буджаку до цього часу була фрагментарність їх відносин з державними інституціями місцевого рівня; у ряді районів впливових козацьких організацій немає до цього часу. Цьому сприяє неготовність-непідготовленість козацьких лідерів до співпраці з керівниками районів. З іншого боку, заходи, що вживалися органами виконавчої влади для виконання указів і доручень Президента України щодо козацтва та відповідної Національної програми, головним чином стосувалися відзначення ювілейних дат з історії України та не торкалися глибинних процесів формування козацтва як оборонно-спортивної та військово-патріотичної організації. Протягом останніх десяти років практично було відсутнеє і державне фінансування заходів козацьких організацій на Буджаку (за винятком Білгород-Дністровського району).

Втрата єдності козацтва призвела до зниження закладеного у ньому державотворчого потенціалу. Це також призвело до невизначеності та непорозуміння у взаємовідносинах між державними органами влади та козацькими організаціями Буджаку.

На теперішній час структури козацьких організацій ряду районів Буджаку (Білгород-Дністровський, Саратський, Кілійський, Ізмаїльський) частково підготовлені до участі в оборонно-мобілізаційній, оборонно-спортивній, військово-територіальній, правоохоронній, національно-культурній, господарській та інших функціях, але новітнеє козацьке відродження гальмує: відсутність Закону України «про Українське козацтво»; штучне розростання козацьких структур; вплив на козацтво різноманітних політичних сил та ідеологій; певна залежність від окремих гілок влади та економічних еліт; різна конфесійна орієнтація членів козацьких організацій; особисті амбіції та протистояння окремих козацьких керівників; відсутність конкретної діяльності тощо.

Мета та основні завдання. Мета Програми - взаємодія органів виконавчої влади і козацьких громадських організацій у здійсненні заходів щодо відродження і розвитку історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій козацтва на Буджаку. Для досягнення мети передбачаєється виконати такі основні завдання: допомога органам державної влади та місцевого самоврядування у ствердженні державності України; захист її суверенітету, територіальної цілісності та національної безпеки; удосконалення нормативно-правової бази з питань козацтва на Буджаку відповідно до завдань забезпечення обороноздатності і національної безпеки держави, національно-культурного розвитку, а також для створення умов ефективної господарської діяльності; розроблення механізму ефективного використання та розвитку потенціалу козацтва на Буджаку в системі державної політики України; піклування козацтва на Буджаку про національно-патріотичне виховання молоді та її підготовку до військової служби і готовності до захисту України, відродження традиційних козацьких видів фізичної культури, спорту та бойових мистецтв; формування в українському суспільстві особливого духовного, психологічного, фізичного й інтелектуального типу козака, який поєеднував би у собі високі

морально-етичні якості, почуття патріотизму, з фізичною міццю, витривалістю та вишколом; використання народних традицій в усіх сферах суспільного життя; залучення козацтва на Буджаку до участі в оборонній системі України, охороні громадського порядку і державного кордону; сприяння розбудові Збройних Сил України, Прикордонних військ України, інших військових формувань та силових структур, а також системи цивільної та територіальної оборони; збереження і пропаганда історичної й культурної спадщини козацтва; об'єднання зусиль органів виконавчої влади і громадськості у використанні виховних і культурних традицій козацтва на Буджаку; сприяння підвищення духовності суспільства; вивчення, популяризація історії та розвитку козацтва на Буджаку; створення додаткових робочих місць за рахунок розширення мережі козацьких селянських (фермерських) господарств, промислів, туристичної діяльності; відродження та розвиток козацької господарської діяльності, створення козацьких січей, паланок і поселень, як осередків відродження і розвитку традиційних козацьких форм самоврядування; розширення міжнародного співробітництва козацтва на Буджаку з аналогічними громадськими об'єднаннями регіонів України та іноземних держав.

Особливості державного регулювання діяльності козацтва Буджаку. Основними принципами взаємовідносин органів місцевої влади і громадських організацій козацького спрямування Буджаку є співробітництво у сфері розвитку суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, поєднання громадських і державних інтересів у справі служіння народові України.

Взаємовідносини між органами місцевого самоврядування і виконавчої влади та осередками козацтва на Буджаку регулюють Конституція України, інші закони, укази, доручення та розпорядження Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, акти органів виконавчої влади.

Осередки козацтва на Буджаку вносять пропозиції до органів місцевої влади щодо вдосконалення фінансових і господарських механізмів, їхньої законодавчої та нормативної бази з метою надання можливості для найширшого сприяння розвитку громадських організацій козацького спрямування, їх матеріально-технічної бази, зміцнення моральних і правових засад.

При розробці оборонних, культурологічних та науково-технічних районних програм розвитку (щорічних та на перспективу) органи місцевої влади районів Буджаку забезпечують участь у них осередків козацтва на Буджаку.

Напрями, форми та шляхи трансформації взаємовідносин місцевих органів та осередків козацтва Буджаку. Для розв'язання існуючих у взаємовідносинах між органами виконавчої влади та осередками козацтва на Буджаку проблем передбачаються такі головні напрями громадської допомоги організацій козацького спрямування: охорона та збереження історико-культурних пам'яток; проведення військово-патріотичного виховання молоді; впровадження серед суспільства оборонно-спортивної роботи; добровільна служба щодо допомоги в охороні державних кордонів України; добровільна служба щодо допомоги формування системи військово-територіальної оборони України; добровільна служба щодо допомоги в охороні громадського правопорядку; добровільна служба щодо охорони обе'єктів сільськогосподарського та виробничого призначення з різними формами власності, державно-адміністративних, учбових, культурно-освітніх та інших закладів, установ та підприємств; добровільне посилення державних митниць; добровільна участь у ліквідації наслідків стихійного лиха, аварій та інших надзвичайних ситуацій; добровільна участь у наданні медичної та реабілітаційної допомоги населенню; надання допомоги органам місцевого самоврядування під час надзвичайних ситуацій; захист навколишнього природного середовища та природних скарбів України.

Добровільна державна служба козацтва на Буджаку відбувається на принципах добровільної згоди козаків та самофінансування за рахунок відповідних осередків козацтва. Для самозабезпечення і самофінансування добровільної

державної служби козацтва на Буджаку місцеві органи влади надають певні привілеї його господарським структурам (згідно чинного законодавства).

Оцінка фінансових ресурсів. Обсяги фінансування Програми передбачаються органами виконавчої влади районів Буджаку під час складання проектів районного бюджету на відповідний рік.

Очікувані результати. Виконання Програми дасть змогу забезпечити: сприяння на місцевому рівні утвердження України як сильної, правової, демократичної держави, в якій створюються якнайкращі умови для матеріального й культурного добробуту кожного громадянина, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства; підтримку проведення на місцевому рівні розвитку козацтва Буджаку; збереження та нарощування на місцевому рівні оборонного потенціалу України; утворення господарських об'єднань та інших суб'єктів господарювання козацтва Буджаку, спроможних ефективно господарювати в умовах ринкової економіки з мінімальним використанням фінансових ресурсів державного бюджету; приведення структур місцевих осередків козацтва Буджаку у відповідність із сучасними принципами забезпечення обороноздатності та національної безпеки; забезпечення на місцевому рівні духовного, національного й культурного відродження народу України; створення умов на місцевому рівні для патріотичного виховання народу, особливо - молоді, спрямування її на духовне, моральне, фізичне становлення та самовдосконалення; патріотичну самовідданість людей у повсякденній праці та готовність до самопожертви у критичні для України моменти; припинення дегуманізаційних процесів, виховання духу лицарства, особистої та національної гідності; відродження народних традицій влади, які, увібравши в себе найкращі традиції державотворення, сприяли б формуванню громадянського суспільства і об'єднували його на основі козацької ідеї; подолання національного нігілізму та девальвації загальнолюдських цінностей; переорієнтація освітньо-виховних закладів на запити, потреби та інтереси всіх вікових і соціальних груп населення; збільшення кількості громадян, які займатимуться різними видами творчої, культурно-освітньої, військово-патріотичної та фізкультурно-масової роботи; зниження рівня злочинності й корупції.

Контроль за виконанням Програми. Контроль за виконанням Програми здійснюється на Буджаку районними радами, районними державними адміністраціями, радою керівників громадських організацій козацького спрямування Буджаку та Координаційними радами при головах районних державних адміністрацій.

Координація роботи з виконання Програми покладається на відділи культури і туризму, освіти, у справах сім'ї, молоді та спорту, правоохоронної, оборонної та мобілізаційної роботи, з питань внутрішньої політики та інформації. Зміст роботи з розвитку козацтва Буджаку повинен конкретизуватися у щорічних планах заходів з виконання Програми, які складаються управліннями та відділами органів виконавчої влади.

Відділи культури і туризму, освіти, у справах сім'ї, молоді та спорту, правоохоронної, оборонної та мобілізаційної роботи, з питань внутрішньої політики та інформації та інші органи виконавчої влади - відповідальні за виконання Програми - мають право залучати в установленому порядку підприємства, установи та організації незалежно від форм власності до здійснення визначених Програмою заходів.

Районні ради та районні державні адміністрація щороку до 14 жовтня подають звіт про хід виконання Програми до засобів масової інформації.

Практичні заходи щодо виконання програми розвитку козацтва Буджаку.

Розділи, напрямки	**Козацькі навчальні заклади**	**Молода Січ**	**Козацькі осередки**
І. Культура	*Семінар «Актуальні проблеми козацького самоврядування».*		

тіловихування: *1. Система здоров'я. 2. Козацька військова справа.*	*Гра «Джура» («Січ»). «Козацькі розваги», «Нащадки козацької слави». Сезонні таборування.*	*Військові збори-гра (таборування).*	*Військові збори-гра (таборування).*
II. Духовна культура: *3. Родовід. 4. Традиції. 5.Козацька культура.*	*Збір матеріалів та друк збірок «Життєписи та спомини козаків-ветеранів».*		
	Козацький родовід.	*14-рік Традицій. Козацькі ритуали.*	*Регіональний козацький музей.*
III. Культура предметної діяльності: *6. Природа. 7. Праця-навчання. 8. Наука-техніка.*	*Окремий загін Характерників (МНС, ЦО, ТСОУ).*		
	Осередок МАН - Характерників при ЦПОВ.	*Осередки Характерників «Молоді Хорти».*	*Осередки Характерників «Сірі Хорти».*
	Альманах «Річ про Буджацьку Січ».		
IV. Соціальна культура: *9. Держава-нація. 10. Історія козацтва.*	*Збір матеріалу для написання історії сучасного козацтва Задністровщини-Буджаку «Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку». Громадські козацькі ради при сільських радах. Школа козака-депутата місцевої ради.*		
	Школа лідера козацького шкільного самоврядування.	*Школа-семінар для козацьких молодіжних лідерів.*	*Школа-семінар для керівного складу козацьких осередків.*
Програма розвитку козацтва Буджаку: 2002-2005, 2007-2010, 2011-2015, 2016-2020. Програма патріотичного гарту молоді: 2010-2012, 2013-2015.			

118. МАТЕРІАЛЬНА БАЗА АСОЦІАЦІЇ КОЗАЦЬКИХ ТОВАРИСТВ БУДЖАКУ.

Із початком діяльності Асоціації козацьких товариств Буджаку – Буджацького козацтва – гостро постало питання щодо створення відповідної матеріальної бази діяльності – звісно, діяльність потребує затрат (часу, енергії, обладнання і розхідних матеріалів, транспорту, до нього пального, грошей на оплату сторонньої – не волонтерської – допомоги, оренди приміщень). За кошти козаків закуплено обладнання (казан для куліша, 4 пневматичні гвинтівки, намети, розкладні похідні стіл та стільці) та створено руками козаків (економічна пересувна «кобиця»-«горнушка»-«плита», яка потребує обмежену кількість дров – В.Лукашевський, навіс проти негоди та ін.).

119. ХРАМИ СВЯТОЇ ПОКРОВИ ТА ІН. РАЙОНУ.

Село Переможне – Ляшик Андрій Іванович. Село Бритівка – о.Михаїл. Село Велика Мар'янівка (Долинівка) – о.Єндржеєський Костянтин Всеволодович. Село Руська Іванівка – о.Алексюк В'ячеслав Вікторович. Село Стара Царичанка – о.Золотухін Павло Миколайович. Село Старокозаче – о.Діаковський Віктор Антонович.

Село Шабо – о.Снитко Микола Володимирович. Село Салгани – о.Андрій. Село Турлаки – о.Мельник Андрій Павлович. Село Адамівка (Приморське) – о.Лис Ярослав Степанович.

120. РЕНІЙСЬКЕ КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО.

Ренійське козацьке товариство було створено в жовтні 2012 року. Отаманом було обрано В.Рені. Козаки співпрацюють із владою, допомагають педагогам у вихованні козачат, беруть участь у проведенні дитячо-юнацької військово-патріотичної козацької гри «Сокіл-Джура», фестивалях «Козацька Бесарабія», «Відчуй серцем Україну».

121. ТАРУТИНСЬКЕ КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО.

У серпні 2011 року було створено Тарутинське козацьке товариство, яке метою своєї діяльності зазначило пропагування козацьких традицій, взаємодію з дитячими та юнацькими організаціями, школами і виховання патріотичної молоді, налагодження конструктивного діалогу з владою та ін. Отаманом було обрано К.Таруту. До складу старшини було делеговано О.Іванова, В.Чебана, С.Стоянова, П.Драгана, Г.Деде. В своїй діяльності козацьке товариство керується Статутом Українського козацтва, його програмними положеннями та взаємодіє із всіма гілками патріотичного козацтва, освітніми та культурними установами району, Громадською радою, бере участь у значній кількості заходів, що проводять органи влади та установи, організації: конкурс на звання «Кращий волонтер року», конкурс публікацій на краще висвітлення проблематики громадянського суспільства, святкування Дня Покрови та організація святкування Дня Українського козацтва із проведенням Козацьких розваг, круглий стіл на тему «Збереження Християнства – символ єдності нашого державного і духовного начал» (ЦРБ) та ін

122. БРИТІВСЬКА СІЧ (школа).

Школа козацько-лицарського виховання в Бритівці була заснована у лютому 2012 року. Засновниками школи є її директор-козак Савчук В.П., завуч Данилюк О.І., Берегиня-педагог-організатор Волкова К.І. та козак-учитель іноземної мови Ковпак В.П. На жаль, часта зміна директорів не дала можливості закріпитися цьому типу виховання у школі (школу лихорадить): 2012 – директор Савчук В.В., 2012-2013 – в. о. директора Данилюк О.І., 2013-2014 – директор Даценко М.М., 2014-2015 – в. о. директора Данилюк О.І., 2015-т.ч. директор Тимофєєв В.Я.; настирливо претендує Кускова І.В.; що далі?

Школа знаходиться на початку шляху реформування її з пересічної загальноосвітньої школи у Січ-школу національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства (якщо не зашкодить цьому феодал Барвіненко Д.Л. та його камарилья, що із вересня 2016 року намагається змінити керівництво школи – пересічний рейдерський захват)…

Бритівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Білгород-Дністровського району Одеської області (розрахована на 455 учнів; сьогодні в ній навчаються 545 учнів) була добудована ударними темпами та здана в експлуатацію із значними недоробками у вересні 2012 року.

У липні 2015 року директором школи було призначено мене – Тимофєєва Валерія Яковича; маю досвід роботи на відповідальних посадах – працював директором школи, сільським головою, начальником оргвідділів районної державної адміністрації та районної ради, за результатами Всеукраїнського опитування у 2002 році був визнаний кращим освітянином року в номінації «Народ мій завжди буде» (за версією Всеукраїнського щотижневика «Освіта», Київ).

За рік моєї роботи в школі сталися позитивні зміни: закінчилися міжособистісні непорозуміння, почався нормальний навчально-виховний процес, здійснюються заходи щодо усунення недоліків швидкого будівництва школи, поповнюється її

матеріальна база, продовжується зовнішнє та внутрішнє оформлення, розширюється коло друзів.

Колективом школи взято курс на створення навчально-виховного комплексу – школи майбутнього – соціокультурного центру села - де під спільним дахом із загальноосвітньою школою вже працюють філії музичної та спортивної шкіл, художній та хореографічний класи, будуть працювати допрофільні та профільні класи – у тому числі з посиленою військово-фізичною підготовкою, а в майбутньому – інших напрямків.

Згідно розкладу роботи філій та наших гуртків ми маємо додатково до типового навчального плану 125 годин занять для позакласного розвитку школярів – це додаткова освіта - інвестиції в майбутнє школяра! На сьогодні стрижнем нашої роботи залишається національно-патріотичне виховання (на період АТО – із перевагою його військово-патріотичної складової), що відбувається у багатьох напрямках розвитку здібностей учнів – лідерських, інтелектуальних, художніх, музичних, до наукової праці, літературних, артистичних, технічних, військово-спортивних й має слугувати фундаментом для побудови сучасної моделі школи та процесу виховання патріота-громадянина – ми на початку розробки та впровадження цієї моделі.

У вересні 2016 року із боку депутата Одеської обласної ради Барвіненка Дмитра Луковича почалися безпідставні обвинувачення адміністрації школи у порушеннях в організації навчально-виховного процесу, що негативно вплинуло на перебіг навчально-виховного процесу, на міжособистісні стосунки між членами трудового колективу; ігноруючи запрошення трудового колективу до діалогу, депутат «гатить» листами районний та обласний відділи освіти із вимогами перевірок школи. Трудовий колектив школи (а це 43 працівника – педагоги, техпрацівники) звертався письмово за допомогою до районного відділу освіти, районної державної адміністрації, районної ради, обласної державної адміністрації із вимогою огородити його від зазіхань депутата на керівництво школою, від необґрунтованих перевірок із боку районного методичного кабінету, обласного департаменту освіти, але, на жаль, влада проігнорувала наші звернення.

Трудовий колектив вміє працювати, розуміє проблеми школи, знає як ці проблеми вирішувати, бачить перспективи розвитку школи в напрямку національно-патріотичного виховання у формі козацько-лицарського (кафедри педагогіки вищих навчальних закладів рекомендують наші посібники студентам у якості основної літератури; посібники є в усіх національних, обласних та університетських бібліотеках України)…

Вважаю, грубе безпідставне втручання в життя школи депутатом обласної ради, намагання розколоти її колектив, цькування адміністрації – це переслідування за патріотичну позицію і добре спланована акція з підриву національно-патріотичного виховання школярів та, за великим рахунком, підрив обороноздатності країни.

Шановні краяни! Прошу допомоги у справі захисту творчого доробку школи.

123. ПЕРЕМОЖНЕНСЬКА СІЧ (школа №7).

Січ була створена у жовтні 2011 року на базі Білгород-Дністровської міської школи №7 (вул. Кишинівська, неподалік від храму Святої Покрови). Керівником була обрана її директор Римська Т.Г. Були створені шкільні загони джур та дан, але із закриттям школи у 2012 році та переходом Римської Т.Г. на посаду головного спеціаліста відділу освіти міськвиконкому роботу із джурами та дани прийшлося перенести по місту жительства дітей (цю роботу сьогодні очолює отаман Переможненського куреня Шефер В.Я.).

124. ПЕТРІВСЬКА СІЧ (школа).

Січ було створено у 2000 році. Керівником її було обрано директора школи Васелінга Л.Д. Шкільна організація джур, дан, козаків та козачок співпрацювала із районовим об'єднанням Українського козацтва, Координаційною радою з питань розвитку козацтва при голові райдержадміністрації, іншими козацькими школами району та області. Педагоги використовують у своїй роботі особистісно-орієнтовану систему виховання, яка спрямована на рішення ключових завдань гуманізації освіти в умовах глобалізації знань. На жаль, із виходом на пенсію Л.Д.Васелінгі, робота з козацько-лицарського виховання була призупинена.

125. ШКОЛА СТАРШИНИ (ОТАМАНІВ) БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

Завдання викладачів Школи отаманів Буджацького козацтва – постійно підтримувати в навчальному козацькому колективі (а в перспективі – в кожному козацькому колективі!) захопленість громадською працею, запалювати іскорки творчості і домагатися, щоб вони горіли яскравим вогником.

Загальні положення. Школа отаманів Буджацького козацтва (далі ШКОБ) організовує та фінансує ГО «Буджацьке козацтво». Орієнтовний термін роботи ШКОБ з 15 травня по 15 червня та з 25 серпня по 30 вересня поточного року. Концепція, положення та програма розроблені Науковим куренем Буджацького козацтва.

Мета ШКОБ – розвиток та стимулювання зацікавленості козаків до вивчення науки управління козацьким підрозділом, науково-теоретична і практично-прикладна підтримка лідерів козацького самоврядування та реалізація принципу національної програми розвитку українського козацтва щодо надання рівного доступу до якісних освітніх послуг всім козакам, незалежно від місця їхнього розташування.

Для участі в роботі ШКОБ запрошується козацька старшина до курінних, а також козаки, що стоять в резерві на керівні посади до курінних в козацьких організаціях.

Робота ШКОБ базується на добровільній участі в навчальному процесі з дотриманням всіх нормативів, визначених українським та міжнародним законодавством у галузі навчання та організації відпочинку. Висококваліфіковане навчання поєднується з кращими козацьким виховними методиками, процес пізнання – з відпочинком та оздоровленням в умовах заміського оздоровчого комплексу. Для навчання відводиться 3-4 години на день, тривалість заняття 45 хвилин. У післяобідній час працює сім науково-методичних секцій за напрямками роботи козацьких керівників, в яких слухачі займаються за вибором. Кожна секція має відведену для занять аудиторію, в ШКОБ працює бібліотека. Заняття проводяться в цікавій організаційній формі, змістовна частина спрямована як на повторення вивченого, так і на засвоєння нових знань, передбачених програмою підготовки козацьких лідерів. У післяобідній час – обов'язкова спортивна година, індивідуальна та групова проектна діяльність, яка є логічним продовженням ранкових занять. Навчання проводиться в комфортабельних стаціонарних приміщеннях ШКОБ і в умовах природного оточення, де можливе гармонійне поєднання навчального процесу та процесу оздоровлення природними чинниками: сонцем, повітрям і водою. Заняття відбуваються у малокомплектних групах (не більше 15 осіб). Із слухачами працюють висококваліфіковані викладачі. У вечірній час інтелектуальні ігри, розваги біля козацького вогнища, диспути та бесіди. Умови проживання забезпечують якісний відпочинок та вільне спілкування. Програма навчальної, оздоровчої та розважально-пізнавальної роботи ШКОБ адаптована до роботи в літніх умовах оздоровчого періоду.

Структура ШКОБ. ШКОБ складається з 7 секцій, кожна з яких має на меті пропедевтику відповідних дисциплін навчального плану: секція «Отаман-Писар», секція «Обозний-Шафар», секція «Скарбник», секція «Осавул», секція «Хорунжий», секція «Бунчужний-Довбуш-Товмач», секція «Суддя».

Слухачі поділені на навчальні групи відповідно до займаним посадам в козацтві. Кожна група слухачів протягом роботи ШКОБ має можливість опанувати пропедевтичний курс із зазначених дисциплін, адаптований до освітніх особливостей слухачів та побудований на максимальному використанні зв'язків із сьогоденням, набутті практичних умінь та вдосконаленні певних навичок, набутих у практичній діяльності в козацьких осередках. Навчання поєднує теоретичні та практичні заняття, зорієнтовані на глибоке розуміння суспільних явищ. Методи роботи з групою визначаються викладачем. Навчальний цикл завершується проведенням підсумкової комплексної науково-практичної конференції за принципом практичної підготовки основних теоретичних документів козацького осередку. Всі слухачі отримують дипломи та відзнаки. Завершення, підведення підсумків та нагородження – по закінченню терміну навчання.

Підсумкова комплексна науково-практична конференція «Інтелектуальний марафон». Інтелектуальний марафон – це командні змагання, які спрямовані на стимулювання слухачів до більш глибокого вивчення предметів управлінського циклу в практичній діяльності з управління діяльністю козацьких громад. В умовах ШКОБ ці змагання проводяться з метою підведення підсумків роботи слухачів або загонів слухачів. Кожний загін – це команда зі «спеціалістів-предметників» (2-3 особи), кількість команд у кожному загоні – 7 (відповідно до секцій). Керівництво командою здійснює отаман і писар (вони не беруть участі у конкурсі). Заявку на участь у конкурсі отамани передають керівництву ШКОБ напередодні конкурсу. Тривалість марафону – 45 хв. (30 хвили – виконання завдань, 15 хвилин – перевірка і занесення результатів у протоколи).

Представники загонів займають підготовлену для кожної секції аудиторію і впродовж 30 хвилин виконують запропоновані їм завдання. Викладачеві-керівнику секції кожна команда здає лише один варіант відповідей.

126. ХАРАКТЕРНИЦЬКИЙ КУРІНЬ.

Курінь було створено у жовтні 2011 року. Отаманом було обрано В.Коренева. До складу куреня на загальному Колі приймаються козаки та берегині, що досягли особливих успіхів у одній з галузей, напрямків людської діяльності (на районному, обласному, Всеукраїнському, Всеєвропейському та Світовому рівні). Особистий склад куреню засекречений.

127. ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-ОЗДОРОВЧИЙ КУРІНЬ.

Чорноморський навчально-оздоровчий курінь (далі НОК) є структурним підрозділом Буджацького козацтва Чорноморського козацького війська і створений з метою проведення навчання, оздоровлення та змістовного відпочинку козацької старшини всіх рівнів та козаків, що стоять в резерві на керівні посади в козацьких організаціях. Реалізація обраної мети передбачає реалізацію таких завдань: створення належних умов для духовного та фізичного оздоровлення членів козацьких організацій; забезпечення культурно-інтелектуального середовища для розкриття творчого потенціалу і розвитку управлінських здібностей козацької старшини та її резерву; налаштування «інтелектуального клімату» для цікавого і плідного спілкування між однодумцями та обміну позитивним досвідом козацької громадської роботи.

НОК у своїй діяльності керується Конституцією України; законами України; актами Президента України та Кабінету Міністрів України, рішеннями Козацьких Рад, наказами Козацького Керівництва та цим Положенням.

Територія НОК, загальною площею 0,06 га, згідно з рішенням від № та будівля і майно є приватною власністю громадянина України Ступака Олексія Тимофійовича,

яку від надає (згідно договору від) в користування керівництву НОК. НОК розташований на території Затоківської селищної ради.

Юридична адреса НОК: вул.,23, селище Затока Білгород-Дністровського району Одеської області, 67700. тел., E-mail:, http:///

НОК діє на основі статуту Буджацького козацтва Чорноморського Козацького Війська та цього Положення.

Зміст, форми і методи навчальної, культурно-пізнавальної, виховної, інформаційно-методичної, організаційно-масової та оздоровчо-спортивної роботи із слухачами у НОК визначаються його керівництвом за погодженням із керівництвом Буджацького козацтва Чорноморського Козацького Війська.

НОК забезпечує необхідні умови для навчальної, інтелектуально-пізнавальної діяльності, повноцінного оздоровлення, змістовного, активного відпочинку й дозвілля козацької старшини, її резерву, розвитку їхніх творчих здібностей, розкриття талантів, формування здорового способу життя, забезпечення умов для занять фізичною культурою і спортом, природоохоронною та краєзнавчою роботою, суспільно-корисною (громадською) діяльністю.

НОК є стаціонарним і працює в такі терміни: з 15 травня до 15 червня та з 25 серпня до 30 вересня поточного року – навчально-оздоровчий напрямок; з 15 червня до 25 серпня – оздоровчий напрямок.

Прийняття слухачів до НОК здійснюється на підставі путівки до НОКу, довідки про стан здоров'я, профілактики щеплення і епідемічний стан середовища, в якому проживає слухач.

Слухачі, які перебувають у НОК, повинні: дотримуватись правил внутрішнього розпорядку; підвищувати загальний, культурний рівень, оволодівати знаннями та практичними навичками здорового способу життя; дотримуватись морально-етичних норм; бережливо ставитись до власності НОК; брати посильну участь у суспільно-корисній праці, виконувати завдання навчальної практики і всі види робіт, намічені планом роботи НОК; виконувати вимоги техніки безпеки і правил поведінки.

Для надання медичних послуг слухачам і працівникам за НОК закріплюється лікар і медсестра.

Працівники та методисти НОК несуть персональну відповідальність (в межах чинного законодавства) за збереження життя та здоров'я слухачів, які працюють, навчаються, відпочивають та оздоровлюються в НОК, своєчасно інструктують їх перед виконанням навчальних робіт і проводять з ними бесіди з питань безпеки життєдіяльності.

Під час організованого перевезення слухачів, які перебувають на навчанні чи оздоровленні, на значні відстані, забезпечується медичний нагляд за ними.

Споруди, будівля та інші приміщення НОК повинні відповідати санітарним нормам, технічним вимогам та вимогам пожежної безпеки.

У кожному приміщенні НОК розробляється і вивішується на видному місці план евакуації слухачів у разі пожежі чи стихійного лиха.

Спортивно-оздоровча робота у НОК здійснюється на зеленій зоні та на спортивному майданчику загальною площею 150 кв м з павільйоном «Атлет» (загальною площею 15 кв м). З метою оздоровлення слухачів та формування навичок здорового способу життя можуть працювати різноманітні спортивні секції: бокс, дзюдо, кікбоксінг, рукопашний бій, бально-спортивні танці тощо.

На базі НОК може бути створений Центр діагностики та консультування, метою якого є моніторинг фізичного, психічного та духовного здоров'я слухачів; психологічний супровід процесу формування здорового способу життя; формування банку оздоровчих психолого-педагогічних технологій, інновацій; надання психологічної консультації.

Керівник НОК здійснює обов'язковий постійний контроль за якістю харчування слухачів, дотримання санітарно-гігієнічного та протиепідемічного режиму,

безпечними умовами праці, відпочинку та оздоровлення, за проведенням роботи з формування здорового способу життя.

План роботи Чорноморського навчально-оздоровчого куреня

Дата	План
1-й день	Заїзд. 1.Поселення слухачів, знайомство із НОК. 2.Інструкції по ТБ. 3.Вечір знайомств, представлення загонів (команд). 4.Рада НОК з метою з'ясування очікувань слухачів та мотивації їх перебування в НОК.
2-й день	День 1-ї секції. Творчий проект. Екскурсія
3-й день	День 2-ї секції. Творчий проект. Екскурсія
4-й день	День 3-ї секції. Творчий проект. Екскурсія
5-й день	День 4-ї секції. Творчий проект. Екскурсія
6-й день	День 5-ї секції. Творчий проект. Екскурсія
7-й день	День 6-ї секції. Творчий проект. Екскурсія
8-й день	День 7-ї секції. Творчий проект. Екскурсія
9-й день	День козацького виживання. Творчий проект «Облаштування бівуаку».
10-й день	Підсумковий козацький день. Творчий проект «Моє життя у НОК». Підсумкова науково-практична конференція «Інтелектуальний марафон». Підведення підсумків командної та особистої навчальної діяльності у НОК. Нагородження слухачів та вручення дипломів. Прощальне багаття.
11-й день	Від'їзд.

Розпорядок дня у Чорноморському навчально-оздоровчому курені

Час	Режимні моменти
7.30	Підйом.
7.40-8.00	Ранкова зарядка на вулиці, біг-ходьба.
8.00-8.20	Гігієнічні процедури.
8.20-8.30	Прибирання в кімнатах.
8.40-8.55	Сніданок.
9.00-13.00	Пропедевтичні заняття на повітрі з навчальних дисциплін. Підготовка до конкурсу «НОК-2011».
13.00-13.30	Обід.
13.30-17.00	Культурні, спортивні заходи, дослідницька робота: екскурсії, ігри, розваги, спортивна година.
17.00-17.20	Підвечірок.
17.20-19.30	Заняття на повітрі в секціях. Проектна діяльність з метою виконання «Спільне завдання на день». Виконання індивідуальних, творчих, дослідницьких завдань. Підготовка до командних ігор. Купання, прогулянка.
19.30	Вечеря.
20.00-20.45	Командні ігри «Інтелект-НОК».
20.45-21.10	Вечірня розмова «Свічка». Слухачі діляться враженнями за день: що було цікавого, навчального, смішного?
21.10-21.30	Підготовка до сну, вечірні гігієнічні процедури.
21.30-22.00	Читаємо вголос улюблену книгу.
22.00	Сон.

128. КАРОЛІНОБУГАЗСЬКИЙ КУРІНЬ.

Курінь було створено у жовтні 2012 року. Дислокація керівних органів куреню - база відпочинку «Одисей». Керівником його було обрано директора б/в Завойчинського М.О. Курінь тісно співпрацює із міськими та районними організаціями козаків, налагоджує контакти із обласними та Всеукраїнськими козацькими організаціями.

129. ВИПАСНЕНСЬКИЙ КУРІНЬ.

Курінь було створено у червні 2013 року. Отаманом було обрано Випаснянського сільського голову В.Н.Молчанова. Курінь співпрацює із районними та міськими козацькими організаціями, допомагає Турлацькій, Випаснянським школам №1 та №2 у налагодженні виховання джур та дан, організовує змістовну роботу з національно-патріотичного виховання молоді за місцем проживання.

130. ДЕПУТАТСЬКИЙ КУРІНЬ.

Курінь було створено у 2008 році із депутатів козаків Буджаку. Отаманом було обрано Кравчсенка С.Б. У різний час до складу куреню входили (і входять) депутати всіх рівнів: Кравченко С.Б., Кравченко С.В., Щербина Ю.І., Орлова В.В., Ткаченко В.П., Петренко С.П. та ін. Члени куреня лобіюють інтереси Буджацького козацтва у органах виконавчої та представницької влади.

131. ТАТАРБУНАРСЬКА РАЙОННА ОРГАНІЗАЦІЯ УКВ.

Татарбунарська районна організація Українського Вільного Козацтва (В.Гєрбєй, О.Олійник, В.Коваль, Н.Павленко) прийняла присягу на вірність Богові й козацтву в Свято-Успенському храмі м. Татарбунари в жовтні 2015 року. Було відкрито офіс із допомогою депутатів А.Кіссе, Т.Антова, В.Резниченка; налагоджується співпраця із органами влади.

132. БІЛОЛІСЬКА СІЧ «БУДЖАК» (школа).

Козацька дитячо-юнацька організація «Буджак» (В.Носуленко, Н.Кравченко) у Білоліській школі почала свою діяльність в 2012 році. Налагоджена співпраця із козацькими організаціями, шкільний курінь бере активну участь у проведенні гри «Сокіл-Джура».

133. МИХАЙЛІВСЬКИЙ (САРАТСЬКИЙ) ОКРЕМИЙ КОЗАЦЬКИЙ ПОЛК.

Саратський окремий козацький полк, що був заснований в 2012 році, в 2013 році був перейменований на Михайлівський окремий козацький полк Одеського обласного козачого товариства Південного оперативного округу (отаман – І.Іванов – Михайлівський сільський голова). До його складу увійшли чоловічий вокальний ансамбль української народної пісні «Чумацький шлях» (керівник Л.Мурзін), жіночий вокальний ансамбль української пісні «Сузір'я»(керівник А.Сердюк) та Михайлівська Січ. Ансамблі беруть активну участь у пропаганді козацького вокального мистецтва на фестивалях (жовтень 2012 – Всеукраїнський козацький фестиваль «Покрова на Хортиці», серпень 2014 – Одеський обласний фольклорно-спортивний фестиваль «Чорноморські звитяги», із 2013 року готують та проводять регіональний фестиваль народного мистецтва в Михайлівці – «Козацька Бесарабія» - в 2015 році фестиваль відбувся вже втретє), концертах. Чоловічий загін козаків увійшов до складу загону самооборони села.

134. БОЛГРАДСЬКЕ РАЙОННЕ ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКОГО ВІЛЬНОГО КОЗАЦТВА.

Організація зареєстрована в жовтні 2015 року. Посвяту козаки проходили у Свято-Прелображенському соборі. Отаманом обрано І.Петренка.

135. ВИЛКОВСЬКЕ МІСЬКЕ КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО УРК.

Товариство створено в жовтні 2012 року. Отаманом обрано А.Вовкотруба. Козаки допомагають навчальним закладам в налагоджені козацького виховання, беруть участь у проведенні козацької гри «Сокіл-Джура», «Козацьких розваг».

136. ВИЛКОВСЬКЕ МІСЬКЕ ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКОГО ВІЛЬНОГО КОЗАЦТВА.

Вилковське міське товариство УВК створено в жовтні 2015 року. Отаманом обрано С.Шумакова, заступником А.Лисака. Посвяту до козацтва проводили у Церкві Різдва Пресвятої Богородиці. Товариство співпрацює із районними і міськими козацьким організаціями, із владою у справі патріотичного виховання молоді.

137. ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ОКРЕМИЙ КОЗАЦЬКИЙ ПОЛК.

Полк створений в жовтні 2012 року. Отаман – І.Грапчев. Спеціалізація - охорона рибних запасів в акваторії Дунаю. Співпрацює із Державним агентством рибного господарства України.

138. АСОЦІАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

Щоб виховувати національно свідомих та конкурентоздатних громадян, необхідно піднімати загальний рівень свободи в освіті.

Освіта – це не тільки відповідальність держави, але й відповідальність громадянського суспільства.

Асоціація навчально-виховних закладів козацького спрямування – це добровільна спілка освітніх організацій та інституцій усіх форм власності, батьківських та педагогічних громад, створена для задоволення спільних інтересів та сприяння розвитку освіти і виховання в Україні й діяльність якої направлена на розвиток козацької педагогіки.

Місія. Сприяння розвитку в Україні суспільства знань, громадянського суспільства шляхом підтримки та розповсюдження найкращих козацьких педагогічних цінностей і традицій, новітніх освітніх моделей, проектів і технологій, осучаснення змісту освіти, забезпечення свободи вибору і розмаїття в освіті, демократизації освіти, зокрема розвитку недержавної освіти, формування системи державно-громадського управління освітою, у якій особистість, суспільство й держава стають рівноправними суб'єктами і партнерами.

Основна цільова група впливу Асоціації. Батьківські та педагогічні громади; засновники та керівники навчально-виховних закладів козацького спрямування, органи законодавчої та виконавчої державної влади, органи місцевого самоврядування, контролюючі органи та служби.

Основний склад членів Асоціації. Навчально-виховні заклади козацького спрямування.

Загальні принципи діяльності. Слідування козацьким традиціям. Добровільний вступ в члени Асоціації. Рівність членів Асоціації. Обов'язковість членських внесків. Доброчесність як Асоціації, так і кожного члена Асоціації. Публічність діяльності Асоціації.

Основні напрямки діяльності. Сприяння розвитку вітчизняної освіти, включаючи її невід'ємну складову – козацьку освіту та виховання, – всіма законними шляхами та засобами. Захист прав та інтересів членів Асоціації. Лобіювання інтересів членів Асоціації. Організація професійного спілкування. Сприяння підвищенню ефективності діяльності вітчизняних закладів освіти, освітніх організацій; підвищенню якості освіти, зокрема в козацько-лицарських закладах освіти; підтримка та розповсюдження найкращих вітчизняних педагогічних цінностей і традицій, новітніх моделей, проектів і технологій. Створення експертного середовища; формування системи незалежного громадського оцінювання діяльності суб'єктів освітнього процесу, зокрема навчально-виховних закладів козацького спрямування, в тому числі проведення громадської професійної акредитації з наступним інформуванням суспільства і держави про якість освіти, що надає конкретний суб'єкт освітнього процесу. Сприяння демократизації вітчизняної освіти, формуванню системи державно-громадського управління освітою, створенню та апробації різноманітних форм державно-громадського управління діяльністю та розвитком закладу освіти. Сприяння вдосконаленню системи єдиного правового поля для діяльності та розвитку вітчизняної системи освіти України, зокрема навчально-виховних закладів козацького спрямування.

Форми роботи. Постійні моніторинг та аналіз: стану нормативно-правового поля, що регламентує діяльність системи освіти в Україні та світі, створення та втілення новітніх освітніх моделей, проектів та технологій, практичного становища суб'єктів освітнього процесу. На підставі висновків аналітичних досліджень прогнозування перспектив, формування пропозицій. Участь у законотворчій діяльності, ініціювання нових або внесення змін та доповнень до чинних нормативно-правових актів. Участь у роботі громадських рад при владних інституціях. Надання організаційних, інформаційних, консультативних, методичних, юридичних, експертних послуг членам Асоціації. Участь у проведенні або організація вітчизняних та міжнародних семінарів, науково-практичних конференцій, тренінгів, круглих столів, форумів, олімпіад, конкурсів, фестивалів, виставок, свят тощо. Участь у створенні та реалізації різноманітних освітніх, виховних, культурних, науково-дослідницьких, видавничих, інформаційних, благодійних та інших гуманітарних програм та проектів. Вітчизняне та міжнародне партнерство, об'єднання на добровільних засадах як у вітчизняні, так і у міжнародні організації (спілки, ліги, фундації, союзи, асоціації тощо), метою чого є реалізація цілей та завдань Асоціації. Організація видавничої діяльності. Просвітницька діяльність.

Інформаційні ресурси. Сайт. Бюлетені Асоціації. Щорічний звіт про діяльність Асоціації. Щорічний каталог. Відкриті заходи, організовані Асоціацією (конференції, форуми тощо).

Центри Асоціації:

Організаційно-адміністративний центр. Цілі: Підготовка пакету документів з правових та фінансових питань. Лобіювання інтересів навчально-виховних закладів козацького спрямування в адміністративних та урядових органах. Методи: Проведення форумів, семінарів із запрошенням представників влади, листування, написання звернень до відповідальних посадових осіб, співпраця з ЗМІ.

Інформаційно-аналітичний центр. Цілі: Синтез та аналіз інформації про козацько-лицарську освіту та виховання і факторів, що впливають на неї. Формування громадської думки, зокрема у існуючих та потенційних друзів, інформаційна підтримка членів Асоціації. Методи: Вивчення періодики, літератури, ЗМІ, анкетування та опитування, вивчення закордонного освітнього досвіду, листування, створення та підтримка бази даних, аналіз та обробка інформації та подання аналітичних звітів, довідок, тощо. Видання каталогу навчально-виховних закладів козацького спрямування, аналітично-інформаційних матеріалів, газети, створення та підтримка сайту Асоціації, проведення круглих столів, семінарів, співпраці із ЗМІ.

Юридично-бухгалтерський центр. Цілі: Надання юридичної та бухгалтерської підтримки членам Асоціації. Визначення єдиної стратегії вирішення спірних питань в правовій та бухгалтерській сфері. Методи: Консультації, семінари, тощо.

Навчально-методичний і дослідницький центр. Цілі: Проведення олімпіад, удосконалення, розробка та впровадження навчально-виховних програм і нових педагогічних технологій. Підвищення якості козацько-лицарської освіти і виховання. Обмін досвідом. Підвищення професійного рівня керівників навчально-виховних закладів козацького спрямування. Методи: Диспути, дискусії, анкетування, круглі столи, співпраця з райво, облуо, МОНУ та узгодження створених стандартів, семінари, директорські клуби, конференції, тощо.

Незалежна експертна рада. Цілі: Розробка процесів оцінки та контролю за діяльністю навчально-виховних закладів козацького спрямування. Розробка та впровадження стандартів діяльності навчально-виховного закладу такого типу. Атестація навчально-виховного закладу козацького спрямування та педагогічних працівників. Представництво в державних структурах, що контролюють навчально-виховні заклади козацького. Методи: Семінари, наради, співпраця з державними установами і організаціями.

Центр міжнародних зв'язків. Мета: Навчання, відпочинок, оздоровлення та обмін досвідом за кордоном.

139. КОЗАЦЬКЕ УЧИЛИЩЕ БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

Загальні положення. БК - унітарна, єдина у своїй цілісності громадська організація, на структурні організації якої поширюється дія законів України, постанов і розпоряджень з питань розвитку Українського козацтва. Статут БК є єдиним і загальнообов'язковим для всіх його структурних підрозділів, козацьких товариств, організацій і громад, що входять до складу БК. БК може мати лише індивідуальне членство козаків, які є громадянами України. Члени БК утворюють за місцем навчання (проживання) козацькі осередки (товариства). Реєстрові козаки підлягають єдиному реєстру у Штабі БК, їхня діяльність регулюється Статутом, цим Положенням, наказами та розпорядженнями БК. Учнівські та студентські козацькі осередки, що створені у навчальних закладах, не мають права юридичної особи, а легалізуються в органах юстиції шляхом письмового повідомлення. На територіях сільських рад всі структурні осередки БК функціонують згідно з адміністративно-територіальним поділом, підпорядковані отаманам (головам) місцевих козацьких товариств БК і перебувають на обліку у відповідних штабах. Членство в учнівській, або студентській, козацькій організації БК регламентується положеннями Статуту БК.

Основні завдання. Сприяння розбудові України як суверенної, самостійної та незалежної, демократичної та правової держави, з козацькою моделлю демократії, що гармонійно поєднує вольності і свободи людини з дисципліною і порядком у державі. Взаємодія з органами влади щодо формування державної політики у галузі духовного, економічного, соціального та військового будівництва держави на засадах історичних, патріотичних, господарських і культурних традицій Українського козацтва. Сприяння відновленню та розвитку на звичаєвих засадах українського козацтва діяльності та способу життя українського народу. Сприяння підготовці молоді до військової служби, військовому вишколу українських козаків, комплектуванню окремих козацьких військових формувань призовниками з БК. Забезпечення культурного обміну, тісного співробітництва з учнівськими козацькими громадськими організаціями навчальних закладів та установ. Патріотичне і духовне виховання нового покоління в дусі українського лицарства, української національної ідеї, відданості рідному українському народу та Землі-матері. Участь у проведенні заходів щодо охорони та захисту довкілля, упорядкування козацьких могил, створення нових пам'яток культури в пам'ять про козацьке лицарство та славу українського народу. Проведення серед учнівської та студентської молоді роботи з культурно-

просвітницького, туристично-краєзнавчого, фізкультурно-спортивного та військово-патріотичного виховання. Запровадження у навчальних закладах та закладах позашкільної роботи дитячо-юнацької військово-патріотичної гри „Сокіл”(Джура). Проведення у межах позашкільного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах програми „Молода Січ” із вивченням військово-патріотичних традицій Українського козацтва.

Структура та органи управління учнівськими (студентськими) молодіжними козацькими організаціями БК. Учнівські, студентські козацькі товариства БК створюються з урахуванням сучасного адміністративно-територіального поділу, а також з урахуванням історичних назв полків, куренів козацького війська, на засадах виробничо-територіального принципу. Відповідно до історичних реалій відновлюється традиційний для БК станово-курінний устрій як військово-патріотична структура БК. Козацькі товариства всіх рівнів мають право збереження історичних козацьких назв, не допускається перетворення їх на незаконні воєнізовані формування. Первинним козацьким товариством є стан. З первинних козацьких товариств-станів складається курінь. Усі первинні козацькі товариства беруться на облік і є підзвітними вищим козацьким товариствам. Первинним підрозділом військово-патріотичного вишколу в БК є застава, що налічує не менше трьох козаків. Інші структурні підрозділи БК мають назви: рій (складається з застав); загін (складається з роїв); сотня (складається з загонів); курінь (складається з трьох сотень); полк (складається з трьох куренів). Первинні козацькі учнівські, студентські товариства БК: створюються за місцем навчання козаків; для керівництва товариством обирають на засіданнях своїх рад отамана та писаря (його заступника) терміном на 1 рік; ведуть персональний облік членів, приймають членські внески; ведуть облік коштів, звітують перед козацьким товариством про їх використання; отаман (голова) товариства, який керує первинним козацьким товариством, входить до місцевої старшини; співпрацюють з місцевим штабом; визначають завдання та напрямки своєї діяльності.

Навчальний план школи козацько-лицарського виховання Буджацького козацтва

Навчальний план школи козацько-лицарського виховання розроблено з урахуванням вимог Закону про освіту та основних положень Державної національної програми „Освіта”. Він є перехідним для поступового трансформування загальноосвітньої школи у школу козацько-лицарського виховання та приведення змісту навчально-виховного процесу у відповідність із сучасними суспільними і особистими потребами.

Навчальний план створює передумови для здобуття повноцінної освіти всіма козачатами з урахуванням державних вимог, регіонально-національних особливостей, місцевих запитів та потреб особистостей. Цьому сприяє виділення у змісті освіти двох компонентів: державного і шкільного.

Державний компонент має забезпечити соціально необхідний для кожного козачати обсяг і рівень знань, умінь і навичок (державний стандарт загальної середньої освіти) і відповідає змісту державного компонента загальноосвітньої школи, на базі якої функціонує школа козацько-лицарського виховання.

Шкільний компонент складається з курсів за вибором і факультативів, додаткових занять і консультацій (індивідуальних та групових) та гурткових занять, перелік яких затверджує Велика рада школи. Шкільний компонент знаходиться в повному її розпорядженні і реалізується для задоволення потреб дітей в організації компенсуючих і розвиваючих занять, посиленні окремих предметів (зокрема, козацько-лицарського направлення), введення нових курсів, поглибленого вивчення предметів, занять учнів за індивідуальними програмами тощо.

При потребі, за наявності вільних годин, замість одного виду занять шкільного компонента (наприклад, курси за вибором) можна проводити інші (консультації

тощо). Мінімальна наповнюваність груп для факультативних занять і курсів за вибором – 5 учнів. При потребі можуть створюватись міжкласні та міжшкільні факультативі і курси за вибором учнів. За рішенням місцевих рад депутатів факультативи і групи для вивчення курсів за вибором можуть комплектуватися незалежно від наявної кількості учнів. Додаткові заняття і консультації в межах виділених годин проводяться з групою учнів з будь-якою наповнюваністю або з окремими учнями.

Навчальний план школи козацько-лицарського виховання. Варіативна частина. Цикли і напрямки.

	Цикли предметів		Напрямки	Девіз напрямку (основна ідея)
І	КУЛЬТУРА ТІЛОВИХОВАННЯ (Напрямки 1,2).		1.Система здоров'я.	Від козацьких секретів здоров'я, тіловиховання – до олімпійських вершин.
			2.Козацька військова справа.	Рідну Україну захищай по-лицарському, до загину.
ІІ	ДУХОВНА КУЛЬТУРА (Напрямки 3,4,5).		3.Родовід.	Козацькому роду нема переводу.
			4.Традиції.	Любіть Україну, як сонце любіть.
			5.Козацька культура.	Козацькими шляхами – до висот української духовності.
ІІІ	КУЛЬТУРА ПРЕДМЕТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (Напрямки 7,8).		6.Природа.	Плекати український храм природи.
			7.Праця-навчання.	Всеукраїнська толока, особиста праця – тобі, Державна Україна.
			8.Наука-техніка.	Науку і техніку – на службу нації, Україні.
ІУ	СОЦІАЛЬНА КУЛЬТУРА (Напрямки 9,10).		9.Держава-нація.	В душі і серці кожного із нас – Соборна Україна.
			10.Історія козацтва	Козацька наша слава не вмре, не поляже.

Навчальний план школи козацько-лицарського виховання. Варіативна частина. Шкільний компонент та гуртки.

Класи / Напрямки		Козачата та Лелі					Джури та Дани			Молоді Козаки та Берегині			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Система здоров'я	Діюча програма з фізичної культури. Система козацького тіловиховання. Авторська програма. Діюча програма з валеології.											
2	Козацька військова справа	Козацьке військове мистецтво. Авторська програма.								Діюча програма з ДПЮ.			
3		Вивчення свого родоводу та видатних											

	Родовід	козацьких родів. Авторська програма.
4	Традиції	Діюча програма з українознавства та авторські спецкурси.
5	Козацька культура	Діючи програми факультативів, курсів за вибором та гуртків з мистецтва, культури та ін. Українська козацька культура. Авторська програма.
6	Природа	Діючи програми факультативів, курсів за вибором, гуртків з природничих дисциплін та авторські спецкурси.
7	Праця– навчання	Діючи програми факультативів, курсів за вибором, гуртків з навчальної та предметної діяльності, в тому числі й козацьких промислів.
8	Наука– техніка	Олімпіади та інтелектуальні змагання. Авторські спецкурси. Робота МАН. Діючи програми факультативів, курсів за вибором, гуртків з технічної творчості.
9	Держава– нація	Вивчення козацької Конституції. Авторська програма. Діюча програма з правознавства.
10	Історія козацтва	Історія козацтва. Авторська програма.

Положення про учнівське самоврядування школи козацько-лицарського виховання Буджацького козацтва

Згідно із Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», Положеннями «Про загальноосвітній навчальний заклад», «Про педагогічну раду середнього загальноосвітнього навчально-виховного закладу», «Про раду школи», «Про піклувальну раду школи» - в школах козацько-лицарського виховання Буджаку вже більше двох десятків років функціонує модель державно-громадського управління, яка базується на дотриманні прав та обов'язків усіх суб'єктів навчально-виховного процесу: учнів, учителів, батьків, громадськості. Однією із складових частин його є учнівське самоврядування у формі Козацько-Отаманської республіки, що базується на традиціях лицарської верстви українського народу (козацтва).

Вищим органом учнівського самоврядування школи козацько-лицарського виховання є Коло джур і дан (загальні збори учнів 5-9 та 10-11 класів), яке збирається не рідше 2-х разів на навчальний рік - у травні та вересні.

На Колі джур і дан заслуховується звіт про роботу ради джур і дан, обирається новий склад Ради джур і дан (травень) та затверджується план роботи Ради джур і дан (вересень). Новий склад Ради джур і дан оновлюється не менш як на третину її членів і обирається терміном на один навчальний рік.

Рада джур і дан обирається у кількості 15 осіб (головного отамана, головної берегині, писаря та 12 отаманів (берегинь) паланок (секторів роботи). Рада джур і дан працює за 4 циклами напрямків роботи (всього напрямків роботи – 10).

У школах є узгоджувальні Ради джур і дан (у випадку розбіжностей в поглядах на якусь проблему між джурами та данами), які складаються з Ради отаманів загонів і ради дан (берегинь) загонів. Отаманів та берегинь обирають на класних зборах джур і дан терміном на один навчальний рік.

До узгоджувальної Ради джур і дан на правах співголів ради входять: головний отаман Ради джур і дан та головна берегиня Ради джур і дан.

Узгоджувальна Рада джур і дан разом із писарем Ради джур і дан складає Координаційну раду цікавих справ.

З числа молодих козаків старших класів обирається Суд козацької честі терміном на один навчальний рік у такому складі: суддя, радник, писар. Лелі, дани, берегині не підсудні Суду козацької честі.

Крім отаманів та берегинь, класні збори джур і дан обирають терміном на один рік (із обов'язковим піврічним звітом про роботу і можливістю переобрання) писаря, хорунжого, бунчужного, товмача, скарбничого та інших посадових осіб керівного складу класного козацького загону.

Напрямки роботи Ради Джур та Дан
шкіл козацько-лицарського виховання Буджаку

<table>
<tr><td rowspan="3">Керівний склад Ради Джур та Дан</td><td>1.Головний отаман Ради Джур та Дан</td><td>Рада отаманів загонів</td><td rowspan="2">Узгоджувальна рада</td><td rowspan="3">Координаційна Рада цікавих справ</td></tr>
<tr><td>2.Головна Берегиня Ради Джур та Дан</td><td>Рада Дан (Берегинь) загонів</td></tr>
<tr><td>3.Писар Ради Джур та Дан</td><td colspan="2">Скарб ідей</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th colspan="2">ЦИКЛИ НАПРЯМКІВ ДІЯЛЬНОСТІ</th><th colspan="2">НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ</th><th>ОТАМАН-БЕРЕГИНЯ</th><th>РАДНИК-РАДНИЦЯ</th></tr>
<tr><td rowspan="2">I</td><td rowspan="2">Культура тіловиховання</td><td>1</td><td>Система здоров'я</td><td>Отаман паланки здоров'я та спорту</td><td>Вчителька фізкультури</td></tr>
<tr><td>2</td><td>Козацька військова справа</td><td>Отаман паланки героїко-патріотичного виховання</td><td>Директор школи</td></tr>
<tr><td rowspan="5">II</td><td rowspan="5">Духовна культура</td><td>3</td><td>Родовід</td><td rowspan="2">Берегиня паланки національного відродження</td><td rowspan="2">Вчителька українознавства</td></tr>
<tr><td>4</td><td>Традиції</td></tr>
<tr><td rowspan="3">5</td><td rowspan="3">Козацька культура</td><td>Берегиня паланки організації дозвілля</td><td>Педагог-організатор</td></tr>
<tr><td>Берегиня паланки зарубіжних зв'язків</td><td>Вчителька іноземної мови</td></tr>
<tr><td>Берегиня паланки роботи з молодшими школярами</td><td>Класоводи</td></tr>
<tr><td rowspan="3">III</td><td rowspan="3">Культура предметної діяльності</td><td>6</td><td>Природа</td><td>Отаман паланки трудової діяльності та охорони середовища</td><td>Вчитель біології, педагог-організатор</td></tr>
<tr><td>7</td><td>Праця - навчання</td><td>Берегиня паланки навчально-виховної діяльності</td><td>Завуч</td></tr>
<tr><td>8</td><td>Наука - техніка</td><td>Отаман паланки інформації</td><td>Директор школи, вчителька математики</td></tr>
<tr><td rowspan="3">IV</td><td rowspan="3">Соціальна культура</td><td rowspan="2">9</td><td rowspan="2">Держава - нація</td><td>Отаман паланки дисципліни та порядку</td><td>Педагог-організатор</td></tr>
<tr><td>Берегиня паланки соціального захисту</td><td>Педагог-організатор</td></tr>
<tr><td>10</td><td>Історія козацтва</td><td>Отаман історико - краєзнавчої паланки</td><td>Вчителька історії</td></tr>
</table>

Функції керівного складу і паланок Ради Джур та Дан шкіл козацько-лицарського виховання Буджаку

Головний Отаман Ради Джур та Дан – головує на засіданнях Ради Джур та Дан, головує на засіданнях Ради Отаманів загонів, співголовує з Головною Берегинею Ради Джур та Дан на засіданнях Узгоджувальної Ради, в проміжках між засіданнями Ради Джур та Дан керує діяльністю по самоврядуванню учнів.

Головна Берегиня Ради Джур та Дан – заступниця Головного Отамана Ради Джур та Дан – головує на засіданнях Ради Дан (Берегинь) загонів, співголовує з Головним Отаманом Ради Джур та Дан на засіданнях Узгоджувальної Ради.

Писар Ради Джур та Дан – веде документацію Ради Джур та Дан та відповідає за накопичення Скарбу Ідей.

Паланка здоров'я та спорту (профільні загони ЮІР, ДЮП, футбольна та баскетбольна секції, туристський гурток, гурток народних ігор та забав, факультатив «Козацьке тіловиховання»). Плекає у кожного козака міцне здоров'я, загартовує тіло і дух, формує уміння досягати перемог на спортивних іграх. Формує культуру поведінки, норм моралі, контролює навчання в профільних загонах, розучує рухливі ігри та проводить з них змагання, дні козацьких забав, змагань та оглядів.

Паланка героїко-патріотичного виховання (гурток «Пам'ять», гурток козацьких бойових мистецтв, факультатив «Козацька військова справа»). Формує уміння захищати рідну мову, культуру, землю, досліджує і практично відроджує військово-спортивне мистецтво козаків: верхової їзди, стрільби з лука, володіння списом, шаблею, подолання природних перешкод, керування човном під веслами та вітрилами, різних видів боротьби та протиборств, козацького багатоборства.

Паланка національного відродження (клуб «Берегиня»: фольклорно-етнографічна секція, секція декоративно-прикладного мистецтва, літературно-фольклорна секція, факультатив «Козацька культура»). Продовжуючи патріотичні традиції, звичаї пращурів-козаків, навчає кожного молодого козака та козачку палко і ніжно, самовіддано любити свою калинову, вишневу країну, по-синівському служити їй корисними справами. Виховує в юних козаків родинні цінності, повагу до свого роду, бажання примножити його славу Добром, Правдою, Красою. Збирає і записує унікальні народні обряди, відроджує їх, популяризує пісенну народну творчість, виховує інтерес до народних ремесел, розвиває трудові і художні навички, знайоме з технікою виготовлення предметів українського побуту. Вивчає фольклор рідного села, краю, формує високу мовну культуру. Організовує дослідження кожним юних та молодим козаком, класними загонами славної історії українського козацтва, вивчення героїчного життя, подвижницької діяльності гетьманів, отаманів, керівників повстань. Допомагає виконати козачатам конкретну програму вивчення козацького визвольного руху, козацького краєзнавства, туризму та екскурсій козацькими шляхами, пошук козацьких могил та цвинтарів, їх упорядкування, встановлення пам'ятних знаків, вивчення молоддю козацьких родоводів під гаслом «Шукай, козак, свій родовід!"

Паланка організації дозвіль (драматичний гурток, дискоклуб). Організовує змістовне дозвілля через колективні творчі справи, відзначає народні традиційні свята, знайоме та пропагує драматичну та літературну творчість. На культурно-історичних традиціях козацтва формує високу мораль, силу волі і духу підлітків і юнаків, допомагає їм оволодіти основами української козацької філософії, ідеології, психології, національного характеру і світогляду. Допомагає відроджувати козацькі мистецькі традиції: гуртового співу, танцю, дотепного влучного слова, художньої вишивки. Допомагає вивчати і застосувати на практиці козацькі знання: народної медицини, астрономії, агрономії, метеорології, кулінарії. Проводить роботу, спрямовану на те, щоб кожен учень – член козацького осередку займався самопізнанням і саморегулюванням, самовдосконаленням, розвивав свої інтелектуальні здібності і можливості, пізнавав сутність й особливості козацької ідеології (філософії, світогляду, моралі, етики, естетики, характеру, правосвідомості).

Паланка зарубіжних зв'язків (гурток знавців іноземної мови). Налагоджує зв'язки із зарубіжними школярами. Проводить роботу з вивчення культури та життя держав ближнього та далекого зарубіжжя.

Паланка роботи з молодшими школярами (гуртки «Умілі руки», «Юний художник», клуб «Чомучок»). Організовує позаурочну діяльність молодших школярів, надає шефську допомогу, залучає молодших школярів до спільної роботи з впровадження козацько-лицарського виховання.

Паланка трудової діяльності та охорони середовища (гурток екологів, ремонтна бригада, навчально-виробнича бригада, тимчасові трудові об'єднання). Проводить активну діяльність з охорони довкілля, збереженню шкільного майна, проведення трудових операцій. Формує в козачат любов до рідної природи, готовність і уміння берегти і примножувати її багатства, красу. Вивчає екологічне становище в регіоні. Засобами козацької педагогіки формує якості господаря рідної землі, державну позицію та інтереси українського власника, який чесною і самовідданою працею нарощуватиме матеріальні блага, духовні цінності рідного народу, гармонійно поєднуватиме особисті і загальнонаціональні інтереси. Допомагає пізнати і дослідити, а також відродити традиції козаків як мудрих хліборобів, уміли орачів, господарів землі; прилучає козачат до організації і ведення госпрозрахункових трудових об'єднань, малих підприємств, асоціацій. Допомагає відроджувати ремесла і промисли: бондарство, гончарство, бджільництво, ковальство.

Паланка навчально-пізнавальної діяльності (МАН, предметні гуртки, групи консультантів з предметів, пости взаємодопомоги). Організує взаємодопомогу в навчанні, консультаційну допомогу з предметів, контролює відвідування уроків, проводить предметні тижні, місячники, олімпіади, конкурси. Роботу спрямовує на пізнання козачатами законів розвитку науки, формує любов до науково-пізнавальних процесів, допомагає вивчати сучасні види техніки і технології, організувати особисту і спільну творчу діяльність (радіозв'язок, телерадіоконструювання, телерадіомоделізм, авіамоделізм, автомобільна та тракторна справа, радіомоделювання).

Паланка інформації (шкільна газета, фотогазета, газета-календар, шкільний часопис, прес-бюлетень, рекламний вісник). Інформує учнів, батьків, вчителів, громадськість про всі події, що відбуваються в школі.

Паланка дисципліни та порядку (пости чистоти та бережливості, штаб «Живи, книго!»). Формує навички здорового способу життя, контролює дотримання санітарно-гігієнічних норм, виховує бережливе ставлення до хліба, збереження книг.

Паланка соціального захисту (загони милосердя). Піклується про ветеранів війни, одиноких, пристарілих, шефствує над могилами полеглих воїнів, допомагає дітям з малозабезпечених сімей.

Історико-краєзнавча паланка (рада «Шевченківської світлиці», рада музею «Рідне село», історико-краєзнавчий гурток, факультатив «Історія козацтва»). Допомагає глибоко пізнавати історію українського козацтва, досягнуті ним національні пріоритети – ідейні, політичні, наукові, культурні і державотворчі. Поширює знання серед козачат про козацький національний визвольний рух, про заслуги козаків у боротьбі з чужоземними загарбниками, допомагає вивчати історичні документи, історичні праці про героїку козаччини, художні твори.

Суд Козацької Честі. Розробляє законодавчі документи (статут, закони, конституцію тощо). Слідкує за їх виконанням. Розглядає порушення прийнятих законодавчих актів, різні конфлікти.

Координаційна Рада Цікавих Справ. Організує проведення колективних творчих справ.

У паланках працюють отаман (берегиня), творчі групи, особи – організатори та інструктори.

Загальна структура державно-громадського управління шкіл козацько-лицарського виховання Буджаку

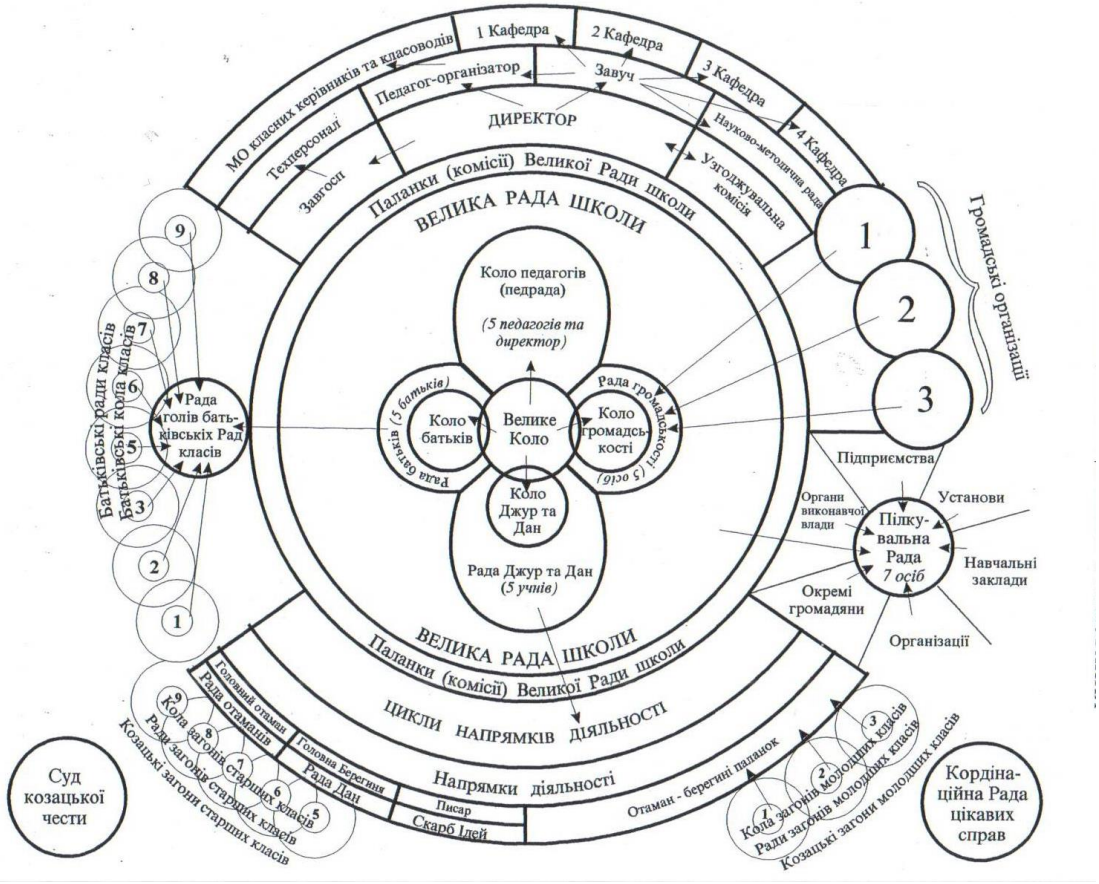

Структура учнівського самоврядування шкіл козацько-лицарського виховання Буджаку

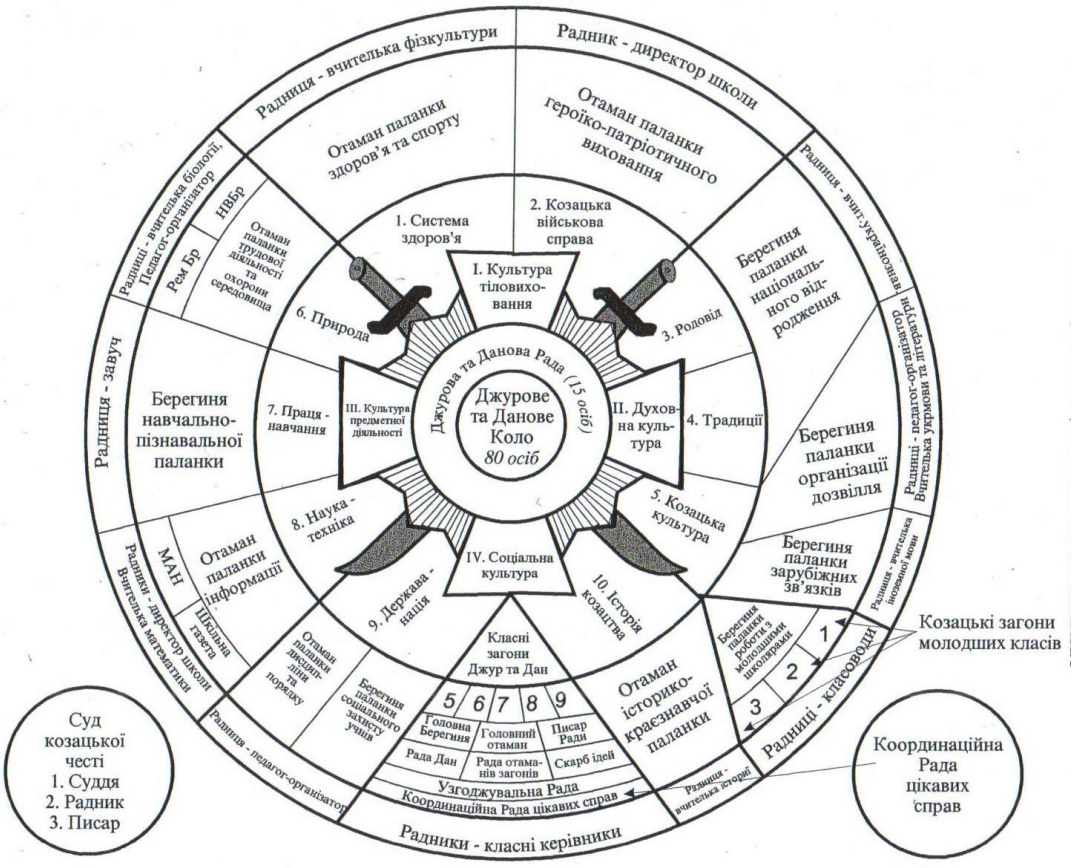

Функціональні обов'язки керівного складу класних козацьких загонів шкіл козацько-лицарського виховання Буджаку

Отаман – здійснює загальне керівництво загоном. ***Писар*** – веде канцелярію і разом з отаманом здійснює заходи щодо діяльності загону. Це - головний розпорядник, адміністратор і координатор діяльності загону. ***Обозний*** – відає господарством та природозахисною діяльністю загону. ***Скарбник*** – відає фінансами загону. ***Осавул*** – стежить за поведінкою джур козацьких та молодих козаків, за виконанням заходів військово-патріотичного виховання та вишколу козачат, джур козацьких і молодих козаків з питань традиційних козацьких військових умінь та єдиноборств. ***Хорунжий*** – головний прапороносець, відає козацькими стягами й хоругвами, крім того відповідає за фізичне виховання козачат, джур козацьких та молодих козаків. ***Бунчужний*** – завідує козацькими клейнодами – бунчуками, пірначами тощо. Відповідає за культурно-мистецьку діяльність та виховну роботу в загоні. ***Суддя*** – очолює суд козацької честі. Цей суд розбирає спірні питання, проступки джур козацьких, молодих козаків, неправильні дії загону та окремих його представників. Суд керується лише принципами лицарського кодексу козаків та Статутом. ***Довбуш*** – завідує загоновими литаврами, якими скликає товариство на Ради, Круг. ***Товмач*** – перекладач, знає іноземні мови. ***Шафар*** – під час походів заготовляє провіант. Він ключник, економ, домоправитель.

140. КОЛЕГІЯ РАДНИКІВ ОТАМАНА БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

Загальні положення. Колегія радників при Штабі БК створена рішенням отамана БК і є його структурним підрозділом. Колегія не є юридичною особою, у своїй діяльності керується Конституцією України, указами Президента України, Статутом БК, дійсним положенням, наказами і розпорядженнями отамана БК, головного радника Колегії, чинним законодавством України. Колегія має свою печатку, штамп і бланки зі своїм найменуванням, а також видає посвідчення у порядку, що встановлено в БК. Колегія складається із козаків, які включені до єдиного реєстру БК. Козаки Колегії обов'язково носять форму єдиного зразка і отримують козацькі звання, відзнаки і нагороди відповідно дійсного Положення і Положення, що затверджене отаманом БК. Штаб Колегії знаходиться за адресою: Одеська область, місто Білгород-Дністровський, районна рада.

Мета і основні завдання Колегії радників. Основною метою і завданням Колегії є: Забезпечення у регіоні стабільної громадсько-політичної життєдіяльності БК. Формування особового складу козацтва із високоінтелектуальної, освіченої інтелігенції, підвищуючи престиж БК. Сприяння розвитку державної політики у сфері духовного, економічного, соціального, культурного і військового будівництва в регіоні. Створення умов, що сприяють розвитку усіх напрямів діяльності Колегії для зростання її авторитету. Консолідація і залучення політичних сил до лав БК за принципом відкритості козацького руху. Здійснення захисту законних інтересів БК і його членів у державних, правоохоронних, судових органах, а також громадських та інших організаціях.

Напрями діяльності Колегії радників. Колегія діє за такими напрямами: соціально-економічний розвиток; правове виховання; законність, забезпечення порядку, захист прав і свобод громадян; охорона здоров'я населення; розвиток освіти, педагогіки, духовне виховання молоді; розвиток культури, спорту та духовне виховання молоді; питання зовнішньої і внутрішньої політики; співпраця із навчальними закладами; кадрова політика і психологія; бізнес і підприємництво; міжнародні зв'язки з козацтвом; розвиток аграрної політики; питання внутрішньої безпеки; взаємодія із засобами масової інформації; громадсько-політичні питання; оборонно-масова робота. Сприяння державним органам у боротьбі із злочинністю, корупцією та іншими правопорушеннями.

Обов'язки і права Колегії радників. Членство у Колегії є лише індивідуальним. Члени Колегії зобов'язані: виконувати усі вимоги Статуту БК, дійсного Положення, розпорядження, постанови, накази і рішення отамана БК, керівних органів БК і головного радника Колегії; сплачувати членські внески, розмір яких встановлюють окремим положенням. Членство у Колегії припиняється: за власним бажанням; у випадку порушення Статуту БК, дійсного положення та інших нормативних документів БК; через несплату членських внесків. Рішення про виключення приймає Гетьман БК на підставі рішення Ради або представлення головного радника Колегії.

Структура та органи управління Колегії радників. Колегію складають радники, помічники радників і консультанти. Колегією керує головний радник, якого призначає отаман БК. Головний радник призначає радників, помічників радників, консультантів, які йому підпорядковані. Головний радник звітує отаману БК. При Колегії створюють Раду козацького товариства із 7 членів, яких обирають на конференції. Радою керує голова, яким є головний радник Колегії. Голова Ради козацького товариства організує і проводить її засідання (за необхідності). Секретар Ради обирається із членів Ради. Секретар Ради козацького товариства веде і оформлює протоколи зборів товариства і засідань Ради. Повноваження Ради козацького товариства: прийом і виключення із козацького товариства; затвердження і зміни структури Колегії; вибори секретаря Ради козацького товариства; прийняття рішення про притягнення до дисциплінарної та іншої відповідальності; заохочення членів козацького товариства; прийняття рішення про ліквідацію козацького товариства (Колегії); розгляд і вирішення питань, що головний радник виносить на засідання Ради.

Повноваження головного радника Колегії. Представляє інтереси БК на всіх рівнях владних структур України, у громадських та міжнародних організаціях, партіях та рухах. Призначає і звільнює свого заступника, радників, їхніх помічників та консультантів. У випадках, що передбачені Статутом БК та чинним законодавством України, відсторонює від виконання службових обов'язків осіб, які вказані у цьому Положенні. Контролює роботу Ради Колегії. Вносить на розгляд Ради пропозиції з питань діяльності Колегії. Видає і затверджує внутрішні нормативно-правові документи, що регламентують діяльність Колегії. Подає отаману БК представлення про нагородження державними нагородами, відзнаками БК, а також присвоєння звань. Здійснює підбір і розстановку кадрів. Затверджує і змінює штатний розклад і чисельність Колегії. Вирішує інші питання, що не суперечать Статуту БК та чинному законодавству України.

Припинення діяльності Колегії радників. Припинення діяльності Колегії здійснюється шляхом її реорганізації або ліквідації. Ліквідація і реорганізація Колегії здійснюється за рішенням Ради, якщо за нього проголосувало більше половини її членів та згоди головного радника і отамана БК.

141. ШТАБ БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

Загальні положення. Штаб Буджацького козацтва (далі – БК) є постійно діючим виконавчим органом з розташуванням у місті Білгороді-Дністровському (будівля районної ради), що здійснює правове, наукове, організаційне, документальне, інформаційно-аналітичне та інше забезпечення діяльності БК, якому підпорядковані всі структурні підрозділи (козацькі осередки) БК. Посадові особи Штабу БК, з числа старшини БК, здійснюють організаційно-виконавчі функції згідно з Положенням про Штаб БК. Діяльність Штабу БК, склад і обов'язки старшини БК, а також діяльність і завдання служб, які вони очолюють, регламентуються окремими Положеннями. Штаб БК безпосередньо підпорядковується начальнику Штабу БК, який призначається наказом отамана БК. У своїй діяльності Штаб БК керується Конституцією України, чинним Законодавством України, Указами Президента України, декретами та

постановами Кабінету Міністрів України, Статутом БК, наказами і розпорядженнями отамана БК та цим Положенням.

Основні завдання Штабу БК. Організаційне забезпечення функціонування всіх структурних підрозділів БК з виконання ними завдань, що викладені у Статуті БК. Здійснення взаємодії з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та структурами БК. Збір та систематизація інформації від осередків БК, органів державної влади, інших юридичних і фізичних осіб, як на території України, так і української діаспори для здійснення аналізу стану розвитку БК. Підготовка документів до розгляду на засіданнях Рад старшини БК та Великих Рад БК. Доведення рішень, що прийняті на засіданнях Рад старшини БК, Великих Рад до структурних підрозділів БК. Контроль за виконанням наказів, розпоряджень отамана БК, рішень Ради старшини БК, Великої Ради БК.

Функції Штабу БК. У період між Великими Радами БК організовує діяльність БК та забезпечує роботу Рад старшини БК. Збирає та систематизує інформацію від осередків БК, органів державної влади, інших юридичних і фізичних осіб, як на території України, так і української діаспори, опрацьовує плани розвитку БК та практичні рекомендації щодо їх реалізації. На підставі інформації, що отримана, здійснює аналіз розвитку БК. Готує відповідні довідкові та науково-аналітичні матеріали з питань, що розглядаються на засіданнях Рад старшини БК та Великих Рад БК. Надає консультативну та організаційно-методичну допомогу структурним козацьким осередкам БК. Організовує підготовку та проведення заходів, в тому числі й інформаційно-технологічних, як в осередках БК, так і загальнорайонного масштабу. Надає членам Ради старшини БК проекти документів та інформаційний матеріал з питань, що розглядаються на засіданнях Рад. Веде протокол та запис засідань Рад старшини БК, Великих Рад БК, прес-конференцій тощо. Веде облік та узагальнення пропозицій і зауважень, що висловлені під час обговорення питань порядку денного засідання. Обробляє інформацію, рішення, що прийняті на засіданнях Ради старшини БК, Великої Ради БК. Обробляє й готує до друку та тиражування матеріали і документи, що пов'язані з діяльністю БК. Організовує і здійснює інформаційно-бібліотечне забезпечення діяльності БК. Здійснює оформлення й надсилання документів, забезпечує опублікування офіційних матеріалів та інформації про діяльність БК. Організовує підготовку матеріалів для друку в районних газетах '', в Козацькому Інформаційному Віснику.Веде облік, зберігає і надає в користування документи БК. Здійснює передачу документів БК до архіву БК, а також контроль за їх зберіганням в архіві. Обробляє, аналізує, надсилає адресату службову кореспонденцію, вносить пропозиції щодо наукової організації роботи з документацією та забезпечує її впровадження в роботу осередків БК. Розробляє і подає на розгляд Ради проекти нормативно-правової документації, що регламентує взаємовідносини БК з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування. Організовує виконання наказів, рішень, постанов отамана БК, Великої Ради БК, Ради старшини БК. Розробляє нормативно-правову та методичну бази БК. Координує взаємодію БК з громадськими, релігійними організаціями, благодійними фондами. Встановлює зв'язки та обмін досвідом зі спорідненими громадськими організаціями української діаспори та зарубіжних країн з питань розвитку національно-патріотичного виховання суспільства. Проводить науково-дослідні роботи з козацької тематики як своїми силами, так і організовує й координує діяльність тимчасових та наукових груп. У взаємодії з засобами масової інформації організовує та проводить прес-конференції, засідання "круглих столів", науково-практичні конференції БК тощо. Співпрацює з військкоматами та відповідними органами інших силових структур щодо укомплектування окремих підрозділів із числа призовників, які є членами БК. Веде загальний реєстр особового складу БК. Проводить інспекційні перевірки діяльності осередків БК, надає рекомендації щодо усунення виявлених недоліків. Здійснює також функції, що покладають на Штаб БК інші керівні органи БК.

Керівництво та персонал Штабу БК. Штаб БК очолює начальник Штабу БК, який призначається й звільняється з посади отаманом БК (функціональні обов'язки начальника Штабу БК визначаються посадовою інструкцією). Заступник начальника Штабу БК: Керує діяльністю секретаріату Штабу БК з метою виконання прав та обов'язків, що випливають із покладених на Штаб завдань. Затверджує функціональні обов'язки співробітників Штабу БК. Забезпечує раціональний розподіл обов'язків між працівниками Штабу та виконання ними обов'язків і функцій, що передбачені чинним Законодавством, цим Положенням, посадовими інструкціями та правилами внутрішнього розпорядку. Готує та подає начальнику Штабу БК пропозиції щодо прийняття на роботу та звільнення з посади працівників Штабу, а також їхніх преміювань та нагороджень. Організовує навчання працівників Штабу та підвищення їхньої кваліфікації. Інші працівники Штабу: Забезпечують своєчасне і якісне виконання доручених завдань відповідно до функціональних обов'язків. Виконують окремі завдання і доручення заступника начальника Штабу, начальника Штабу БК, отамана БК. На співробітників Штабу БК поширюється Законодавство України про працю. Вони зобов'язані виконувати Правила внутрішнього трудового розпорядку, інструкції щодо роботи з документацією, підвищувати професійний рівень і кваліфікацію.

Права Штабу БК. Отримувати від органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій інформацію, документи і матеріали щодо діяльності козацьких організацій. Вимагати від підрозділів БК усіх рівнів забезпечення своєчасного подання ними якісної і об'єктивної інформації щодо їхньої діяльності. Вимагати від керівників (голів) козацьких осередків всіх рівнів усунення недоліків, що виявлені у роботі підрозділів, у тому числі у випадку порушення ними чинного Законодавства України, Статуту БК тощо. Отримувати довідкову літературу, якщо вона не містить державної таємниці.

Організаційна структура Штабу БК. Старшина БК, що входить до складу Штабу БК, має свої управи для організації ведення роботи за відповідними напрямками. Управи, служби, відділи, групи, що ведуть роботу з певних напрямків, діють на підставі Статуту БК та окремих Положень, що затверджені отаманом БК. 3. Керівники всіх підрозділів Штабу БК призначаються й звільняються з посади наказом отамана БК.

Фінансування Штабу БК. Організаційне, технічне та інше забезпечення діяльності Штабу БК здійснюється за рахунок бюджету та кошторису БК, що визначено на утримання Штабу БК. Штатний розпис співробітників Штабу БК затверджує отаман БК. За фінансово-господарську діяльність Штабу БК та всіх його служб відповідає отаман БК.

142. СУД ЧЕСТІ БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

Загальні положення. БК є добровільною, самостійною, духовною, позапартійною, громадською організацією, що діє на підставі Конституції України, чинного Законодавства України та Статуту БК з метою захисту духовних, економічних, політичних здобутків українського народу, національних традицій та козацьких життєвих принципів, має власну судову систему та судочинство. Судова система БК базується на історичних традиціях Українського козацтва й складається з судів козацької честі куренів, сотень тощо. Суд козацької честі БК є товариським судовим органом. У своїй діяльності суди козацької честі керуються Статутом БК, основними заповідями БК та чинним Законодавством України.

Завдання судів козацької честі та порядок їх утворення. Головним завданням судів козацької честі є підтримка високого козацького духу, дисципліни, людської та національної гідності, захист авторитету БК. Суди козацької честі складаються з суддів, по одному в об'єднаннях й осередках БК, та двох козаків, які разом з ними здійснюють судочинство (один призначається відповідним отаманом, а інший - за

проханням підсудного), а також з Вищого суду козацької честі з постійним складом. В об'єднаннях та осередках БК суддів обирають з найбільш гідних козаків (по одному) строком на два роки та не більше двох термінів поспіль. Суд козацької честі обирає Велика Рада БК кількістю 5 осіб - старшин з різних станів та Головного судді (голови суду козацької честі) - терміном на п'ять років, кожен із суддів не може обиратися більше двох термінів поспіль. До суду козацької честі обираються козаки - юристи за фахом - та козаки, які мають достатній життєвий досвід й авторитет у товаришів.

Справи, що розглядаються судами козацької честі. Суди козацької честі розглядають такі справи: про порушення Статуту БК; про порушення основних заповідей БК; про порушення положень, що регулюють діяльність БК; про порушення дисципліни у козацькому середовищі; про діяльність, що завдала шкоди авторитету БК; про стосунки об'єднань, осередків з органами управління БК та між собою.

Порядок розгляду справ судами козацької честі. Суди козацької честі розглядають справи згідно з поданими заявами, рішеннями рад, об'єднань, осередків, з власної ініціативи суддів та у порядку оскарження постанов судів нижчої інстанції. Справи розглядають суди козацької честі у складі обраного на засіданні ради осередку чи об'єднання та двох козаків-судочинців. Розгляд справ здійснюють на відкритому засіданні суду, де мають право бути присутніми будь-які козаки. На засідання суду обов'язково запрошується козак, стосовно якого розглядається справа. Якщо він не з'являється без поважних причин на засідання суду, справа може бути розглянута за його відсутності. Суддя об'єднання чи осередку: отримавши заяву чи рішення козацької ради, в триденний термін порушує справу та призначає день слухання справи, але не пізніше 15 днів з моменту отримання заяви, про що виносить ухвалу; здійснює підготовку до слухання справи: збирає необхідні документи, опитує козаків, інших осіб, залучає до матеріалів справи інші докази, має право давати доручення із вказаних питань іншим козацьким судам у випадку, коли необхідні матеріали неможливо зібрати на території об'єднання чи осередку. Під час розгляду справи досліджуються всі обставини та документи, опитуються особи, які причетні до справи. Після отримання результатів приймають постанову. Відмова козаків дати суду пояснення, матеріали, документи не допускається, вважається порушенням основних заповідей БК та тягне за собою наслідки, що передбачені цим Положенням. Судді є незалежними у прийнятті постанов і мають рівні права. Постанови судів приймають більшістю голосів членів суду. Розгляд справ, що порушені суддями з власної ініціативи, проводять у такому ж порядку. Суд козацької честі БК розглядає справи про стосунки об'єднань, осередків з органами управління БК та у порядку перегляду справ. Суд козацької честі БК розглядає справи у складі Головного судді (голови Суду козацької честі) та чотирьох суддів. Судді чинять правосуддя по черзі. У разі тимчасової відсутності Головного судді його функції виконує один із суддів.

Заходи, що здійснюються судами козацької честі. До козаків, яких суди козацької честі визначають винними у порушенні Статуту БК, основних заповідей козацтва, Положень, що регулюють діяльність БК, застосовують такі заходи впливу: оголошення козацького осуду; вимога вибачитися перед зібранням козаків; спокута в церкві; тимчасове позбавлення права голосу; попередження про виключення з лав БК; порушення питання про позбавлення старшинського звання перед отаманом, який це звання присвоював; порушення перед козацькою радою питання про виключення з лав БК. Рішення суду козацької честі "Оголошення козацького осуду" та "Попередження" оголошують на суді особисто та наказом отамана відповідного рівня перед всім козацтвом осередку. Якщо козак відмовляється виконувати рішення суду козацької честі, суд може надати суворіше покарання. Після рішення суду "На спокуту" козак повинен під наглядом священика поститися та сповідатись.

Оскарження постанов судів козацької честі. Постанови судів козацької честі у десятиденний термін після їх винесення можуть бути оскаржені у суді козацької честі вищої інстанції. До суду козацької честі БК подаються заяви на перегляд справи у

тому випадку, коли їх розглядали у порядку оскарження судами козацької честі об'єднань чи осередків нижчої інстанції.

143. НАУКОВО-МЕТОДИЧНА РАДА БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

Загальні положення про Науково-методичну раду БК. Науково-методична рада здійснює свою діяльність відповідно до законодавства України, Статуту БК та цього Положення. Науково-методична рада здійснює свою діяльність у взаємодії з місцевими органами влади, науково-дослідними установами, вищими навчальними закладами, закладами культури і освіти, архівами, козацькими організаціями України.

Мета і напрямки діяльності Науково-методичної ради. Основною метою діяльності ради є об'єднання зусиль для здійснення науково-обгрунтованих досліджень історії козацтва, відтворення їх результатів у наукових працях, витворах образотворчого мистецтва тощо, визначення місця і ролі козацтва у формуванні сучасної моделі державного устрою України, його вплив, як громадської сили, на консолідацію суспільства, розробка і впровадження козацької економічної моделі господарювання.

Основні завдання Науково-методичної ради. У галузі військово-патріотичного виховання: розробка програм виховання молоді на засадах патріотизму, демократії, високої моралі та захисту Батьківщини. Визначення туристсько-екскурсійних маршрутів місцями козацької слави, забезпечення установ культури, спорту, туризму змістовними методиками, посібниками, буклетами на козацьку тематику; складання навчальних програм з історії військового мистецтва козацтва для впровадження у навчальні заклади.

У галузі науки та освіти: організація вивчення історії козацтва викладачами навчальних закладів з проведенням наукових конференцій, диспутів, семінарів, спільних зі школярами і молоддю зустрічей з обговоренням актуальних питань на козацьку тематику; проведення конкурсів на кращу наукову працю, кращий студентський та учнівський реферат з історії козацтва; забезпечення широкої пропаганди та популяризації наукової думки як через безпосередню участь у проведенні цієї роботи серед населення, так і через засоби масової інформації (телебачення, радіо, пресу); забезпечення друкування найбільш змістовних наукових досліджень у загальноукраїнських і місцевих наукових виданнях (журналах, вісниках, газетах, окремих виданнях тощо); організація діяльності журі для визначення кращих наукових праць і переможців конкурсів на козацьку тематику; проведення семінарів, конференцій, засідань "круглих столів", виставок козацької літератури, постійне поповнення нею бібліотечного фонду; проведення анкетування серед викладачів, студентів та учнів шкіл на предмет виявлення громадської думки щодо історії Українського козацтва, узагальнення підсумків та їх використання під час роботи над науковою працею; організація поїздок викладачів та студентів місцями козацької слави, збирання інформації для використання у їх науковій діяльності та збереження історичної й культурної спадщини українського народу; проведення засідань Науково-методичної ради з питань діяльності БК з визначених напрямків; організація роботи ініціативної групи серед викладачів для визначення найбільш актуальних питань козацької тематики та розробки рекомендацій для фахівців, які працюють над відповідними науковими темами з історії козацтва.

У галузі пропагандистської і політичної роботи БК: забезпечення науково-методичними рекомендаціями, тематичними розробками, наочною агітацією лекторських колективів для проведення пропаганди козацьких ідей серед населення; систематизація пропозицій і рекомендацій щодо покращення практичної участі БК у розробці та реалізації проектів козацької спрямованості.

У галузі міжнародної діяльності: сприяння розширенню і зміцненню міжнародних зв'язків БК, поглибленню співробітництва між БК і українською діаспорою.

144. ДОБРОВІЛЬНА ДРУЖИНА БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

Загальні положення. Буджацька добровільна козацька дружина (далі БДКД) з охорони громадського порядку створюється на добровільних засадах з метою сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень та злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства та держави, від протиправних посягань, а також у рятуванні людей та майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних ситуацій.

Правовою основою діяльності БДКД є Конституція України, закони України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, рішення місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування з питань охорони громадського порядку, боротьби із злочинністю та адміністративними правопорушеннями.

Адреса БДКД: Одеська область, місто Білгород-Дністровський, вулиця Радянська 3А, тел. 067-600-2011.

Основні завдання БДКД. Основними завданнями БДКД є: У сфері громадського порядку - надання допомоги органам внутрішніх справ у забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам.

Інформування органів та підрозділів внутрішніх справ про вчинені, або ті, що готуються, злочини, місце зосередження злочинних угруповань.

Сприяння органам внутрішніх справ у виявленні і розкритті злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань, участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьби з дитячою бездоглядністю та правопорушенням неповнолітніх.

У разі виникнення надзвичайних ситуацій – надання невідкладної допомоги особам, які потерпіли від нещасних випадків чи правопорушень; участь у рятуванні людей і майна, підтримання громадського порядку.

Права БДКД. Для виконання своїх завдань БДКД та його члени мають право: Брати участь у забезпеченні охорони громадського порядку та державного кордону разом з працівниками органів внутрішніх справ; вживати разом з працівниками органів внутрішніх справ заходів до припинення адміністративних правопорушень і злочинів; представляти і захищати інтереси своїх членів у державних органах та на підприємствах, в установах, організаціях, навчальних закладах; взаємодіяти з іншими органами громадської самодіяльності; вносити до органів самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності пропозиції щодо запобігання адміністративним правопорушенням і злочинам, виникненню причин та умов, що сприяють їх вчиненню; БДКД проводить свою діяльність під контролем органів внутрішніх справ.

Спільного з працівниками органів внутрішніх справ патрулюванням і виставленням постів на вулицях, майданах, залізничних вокзалах, в місцевих розташуваннях підприємств, участі в забезпеченні охорони громадського порядку під час проведення масових заходів, погодження у випадках, передбачених законом та виконавчими органами місцевих рад.

Брати участь у здійсненні заходів правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу з окремими видами правопорушень.

Структура БДКД і територія, в межах якої проводиться його діяльність. БДКД створена у складі штабу БДКД та трьох станів – Задністрового, Буджацького та Придунайського. Діє БДКД на території Буджаку.

Умови і порядок прийняття громадян до складу БДКД і вибуття з нього. До складу БДКД приймаються громадяни України, які досягли 18-річного віку, виявили бажання брати участь у зміцненні правопорядку та здатні за своїми діловими, моральними якостями і станом здоров'я виконувати на добровільних засадах взяті на себе зобов'язання.

Члени БДКД можуть брати участь у забезпеченні правопорядку після проходження відповідальної правової та спеціальної підготовки в органах внутрішніх справ та одержання в органах місцевого самоврядування посвідчень.

Не можуть бути членами БДКД особи, які порушують громадський порядок, особи судимість з яких не знята або не погашена в установленому Законом порядку, раніше засуджених за умисні злочини, хворі на хронічний алкоголь, або наркоманію, визнані в судовому порядку недієздатними чи обмежено дієздатними та інші особи у випадках, передбачених законами України.

Громадяни приймаються до складу БДКД та виключаються з нього за їх заявою.

У разі вчинення членом БДКД діяння, несумісного з подальшим перебуванням його у складі БДКД, або несумлінного ставлення до виконання своїх обов'язків члена БДКД може бути виключено із складу формування рішенням загальних зборів за поданням виконавчого органу.

Обов'язки членів БДКД. Члени БДКД зобов'язані: 6.1. Брати активну участь в охороні громадського порядку, припиненні адміністративних правопорушень і злочинів та запобігання їм.

Під час виконання обов'язків з охорони громадського порядку мати особисте посвідчення і бути в затвердженої форми одягу (козацький однострій).

Доставляти до органу внутрішніх справ, штабу БДКД осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, з метою його припинення, встановлення особи правопорушника, складання протоколу про адміністративне правопорушення.

Надавати у межах наданих їм прав допомогу народним депутатам України, працівникам органів державної влади та органів місцевого самоврядування у їх законній діяльності, якщо в цьому їм чиниться протидія або загрожує небезпека з боку правопорушника.

Права членів БДКД. Члени БДКД під час виконання своїх обов'язків з охорони громадського порядку після обов'язкового пред'явлення посвідчення члена БДКД мають право: Вимагати від громадян піддержання правопорядку, припинення адміністративних правопорушень і злочинів.

У разі виникнення підозри у вчиненні адміністративних правопорушень і злочинів перевіряти у громадян документи, що посвідчують їх особу.

Разом з працівниками органів внутрішніх справ затримувати та доставляти до органів внутрішніх справ осіб, які виявили злісну непокору законним вимогам членів БДКД і не виконують вимоги щодо припинення адміністративного правопорушення.

Складати протоколи про адміністративні правопорушення.

Входити до клубів, кінотеатрів, інших громадських місць і приміщень за згодою власника, чи уповноваженого ним органу для переслідування правопорушника, який переховується, або припинення адміністративних правопорушень, чи злочинів.

У невідкладних випадках використовувати транспортні засоби, що належать підприємствам, установам, організаціям або громадянам, крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав.

Під час виконання обов'язків члена БДКД використовувати за власним бажанням свій або інший приватний транспортний засіб за згодою власника або особи, у володінні якої він перебуває.

Застосувати в установленому законами порядку заходи фізичного впливу, спеціальні засоби індивідуального захисту та самооборони. Перевищення повноважень із застосуванням сили, а також спеціальних засобів тягне за собою відповідальність згідно із законом.

145. ПОДІЇ ЄВРОМАЙДАНУ (Революція Гідності).

Революція Гідності 2013-2014 рр. та війна українського народу проти російської агресії стали центральними подіями новітньої історії не лише України, а

і Європи та світу. Революція Гідності сприяла відродженню цінностей свободи, гідності, переосмисленню багатьма людьми світу свого призначення. А російська агресія проти України змусила вільний світ усвідомити мету російського режиму та почати готуватися до опору.

Природа режиму В. Януковича. На президентських виборах 2010 р. за кандидатуру В. Януковича проголосувало менше половини тих, хто прийшов на виборчі дільниці. Попри це, Янукович одразу почав узурпацію влади. Він створив Уряд завдяки депутатам-перебіжчикам, хоча Конституція вимагала, щоб уряд формували виключно партії, які здобули підтримку на виборах. Восени 2010 року Конституційний суд незаконно передав Януковичу значно ширші повноваження, ніж ті, з якими він був обраний: право звільняти весь уряд, формувати склад всіх міністерств і відомств, Генеральної прокуратури тощо.

Влада відірвалася від потреб суспільства у своїй гонитві за приватним зиском. Режим узяв під контроль бізнес та телеканали країни. Один із синів Януковича швидко перебрав контроль за левовою часткою економіки. На чільних позиціях у владі переважали вихідці з однієї області. Ті, хто не був пов‘язаний з найближчим оточенням Януковича, не мали шансів добитися успіху. Беззаконня несло загрозу фактично кожній людині. Для людей, не пов‘язаних з владою та великими грішми, майже не було можливостей добитися правосуддя. Правоохоронні органи зрослися з криміналом, їхньою ключовою метою став захист інтересів можновладців.

Корупція, крадіжки державного та громадського майна стали способом існування влади. За світовим індексом сприйняття корупції «Transparency International» Україна в 2013 році опинилася на 144-му місці в світі серед 178 держав – після Нігерії та Папуа Нової Гвінеї.

8,9% громадян України визнали, що давали хабарі. 77,6%громадян України визнали, що хабарі давати «необхідно». «Саме за Януковича небувалих висот досягли кумівство, хабарництво, аморальність і жорстокість, яка легко переходить в насильство проти будь-яких інакомислячих» (Журналіст Жак Шустер, видання «Die Welt» (Німеччина, 31 січня 2014 р.). За оцінками авторитетних експертів, кримінальна «сім‘я» Януковича тільки в енергетичній сфері і державних закупівлях щороку незаконно привласнювала щонайменше 10 мільярдів доларів. Економіка швидко виснажувалася. Якщо у рік приходу Януковича до влади вона за інерцією ще зростала, то у 2012 р. зростання зупинилося, а з 2013 р. почалося її падіння. На момент обрання Януковича державний зовнішній борг становив 24,3 млрд доларів, а в березні 2014 р. – уже 36,9 млрд. доларів.

Великою загрозою для України стала ідея втягнути країну до Митного та Євразійського союзів, створених Росією. Керівництво Росії прагнуло відновити імперію і потребувало для цього ресурсів України – матеріальних і трудових. Російське керівництво підтримувало перебування злодіїв при владі в Україні, оскільки це виснажувало життєві сили України, здешевлювало українські підприємства, уможливлювало спільне розкрадання українських активів. Росія прагнула позбавити Україну перспектив розвитку нормального розвитку за зразком європейських держав. Адже деградовану країну значно легше підкорити.

Більшість керівників силових відомств України за часів режиму Януковича, включно з міністрами оборони, керівниками розвідки, внутрішніх військ, СБУ тощо, були російськими агентами і працювали на шкоду інтересам України.

Асоціація України з Європейським Союзом. Завдяки відносинам з Європейським Союзом Янукович сподівався отримати визнання на Заході та отримати більшу підтримку виборців в Україні, які прагнули європейських стандартів життя та захисту людських прав. Вираженням цієї політики стала Угода про асоціацію України з ЄС, що передбачала співпрацю у проведенні реформ, в енергетиці, захисті прав людини, встановленні безвізового режиму з ЄС тощо. Асоціація з ЄС була інструментом оновлення країни та давала надію на розвиток.

Складовою частиною Асоціації з ЄС була Угода про зону вільної торгівлі. Цією угодою передбачалося, що 97% найменувань всіх українських товарів мали експортуватися до ЄС без мит. Зменшення митних зборів для українських товарів на ринку ЄС мало відбутися вже в перший рік дії Угоди. Натомість мита для європейських товарів в Україні мали знижуватися поступово, упродовж 4 років. Відтак, Україна отримувала можливість наростити продажі своїх товарів до ЄС, продовжуючи при цьому стягувати мита до своєї скарбниці з європейських товарів. Ринок ЄС, який відкривався для українських виробників, є найбільшим у світі (він охоплює 18% світової економіки і є удесятеро більшим за російський).

За кілька днів до саміту «Східного партнерства» ЄС у столиці Литви Вільнюсі, де мала бути підписана Угода про асоціацію України з ЄС, уряд ухвалив рішення відмовитися від її підписання. Це відбулося після раптового візиту Януковича до Москви. Хоча упродовж кількох років сам Янукович і його урядовці в один голос доводили вигідність асоціації з ЄС для України. Рішення спричинило шок у суспільстві. Всі попередні уряди заявляли про європейську інтеграцію України. Чимало українців згоджувалися терпіти корумповану і недолугу владу в обмін на сподівання хай і поступової, але еволюції в майбутньому. Тепер ця надія зникала.

Крім того, відмова від Асоціації сприймалася багатьма українцями як загроза самому існуванню України. Адже стала очевидною повна залежність голови держави від Росії.

Революція Гідності. Першопричинами Революції Гідності були: протест проти узалежнення України від Росії, бажання ліквідувати корупційну систему та відкрити можливості для розвитку країни.

Чимало людей усвідомлювали, що підкорення України Росії могло означати фізичне знищення і геноцид українського народу, як це було в ХХ столітті.

21 листопада 2013 р. кілька журналістів вийшли на Майдан Незалежності у Києві та поширили в соціальних мережах заклик до всіх небайдужих приєднатися. На Майдані того дня зібралося півтори тисячі осіб, переважно журналісти та молодь. Першими до Євромайдану долучилися студенти. Спочатку протестувальники вимагали лише підписання Угоди з ЄС, через що акцію було названо «Євромайданом». Згодом протест підтримала опозиція. Перший мітинг на Європейській площі у центрі столиці виявився найбільш масовим за останні кілька років – понад 100 тисяч учасників.

Хоча Євромайдан не було заборонено судом, за кілька днів уночі загони міліції «Беркут» напали на студентів, що ночували на Майдані Незалежності. Молодих людей били кийками, переслідували на вулицях, добивали ногами. Було поранено майже сто осіб. Частина євромайданівців знайшли прихисток у Михайлівському монастирі.

Країна була шокована небаченою в Україні брутальністю побиття й тим, що жертвами стала переважно молодь, щира у своїх прагненнях добра для своєї країни. Вже за день, під час мітингу протесту, кількість мітингарів у Києві сягнула, за різними даними, від кількасот тисяч до півтора мільйона осіб. Люди вимагали відставки силових міністрів і розслідування побиття студентів. Влада мала перевагу завдяки силовим структурам і була зацікавлена, аби перевести протест у насильницьку форму, аби збити його масовість, залякати людей та виправдати репресії. Увечері кількадесят осіб імітували напад на охорону Адміністрації Президента, а згодом розчинилися у натовпі та серед самих правоохоронців. У відповідь спеціальні силові підрозділи жорстоко побили та заарештували багатьох непричетних мітингувальників.

Попри це, Майдан Незалежності став центром мирного опору. Безпосередньо у наметах мешкали люди, що з'їжджалися зі всієї країни, які вимагали покарання винних у побиттях та відновлення європейського шляху України. Після того, як стало зрозуміло, що за нападами на мирних громадян стоїть Янукович та його міністри, з'явилася вимога відставки уряду та президента. Майже всі найбільш відомі та

авторитетні в країні митці, вчені, громадські діячі висловлювали зі сцени Майдану підтримку вимогам громадян. Режим виявився ізольованим від власного суспільства.

У центрі столиці утворилася подоба знаменитої Запорізької Січі. На Майдані було заборонено спиртні напої, а їжу та лікування безкоштовно всім надавали волонтери. Мільйони людей по всій країні жертвували гроші та необхідні речі для мітингарів. Упродовж місяців протестувальники не вчинили на Майдані жодних правопорушень, попри те, що через Майдан за цей час пройшли кілька мільйонів людей.

«Майдан – це така реальна народна містерія. Нічого схожого ніколи не було у Москві – я в житті нічого такого не бачив. Цього нема не лише в Росії, цього нема взагалі, я думаю, ніде у світі. Тобто я не знаю, як це все відбувається, скажімо, у Таїланді, або як це було в Єгипті. Думаю, там це було по-іншому. Там якось все це було шумно, агресивно. А тут просто такий могутній монолітний народ» (Артемій Троїцький, музичний критик, Росія, 17 грудня 2013 р.).

Починаючи з 8 грудня країною поширився «ленінопад» - повалення пам'ятників Леніну, що сприймалося як прощання з диктатурою та імперією.

Практично одразу влада перейшла до індивідуального терору як у столиці, так і в регіонах. Політичних активістів били, заарештовували, звільняли з роботи.

У нападах на протестувальників брали участь «тітушки» – наймані бандити, названі так за прізвищем одного з нападників на журналістів.

Свої Майдани утворилися в усіх областях України. Щоб виходити на протести в регіонах, часто було потрібно ще більше героїзму, ніж у столиці.

Проти влади організувався Автомайдан – колони активістів-протестувальників на власних автомобілях пікетували приміщення судів та прокуратур, навідувалися до резиденції Януковича у Межигір'ї, пікетували маєтки прибічників режиму, відвозили поранених та доставляли допомогу на Майдан.

Натомість, режим вирішив створити подобу Євромайдану – «Антимайдан», аби імітувати широку громадську підтримку влади. Підтримки, яку мав режим у суспільстві, було замало для того, щоб його захищали безкоштовно. Влада звозила громадян на «Антимайдан» за гроші або під примусом. Міліція та організатори часто забороняли учасникам «Антимайдану» вільно виходити в місто.

Росія побачила в Євромайдані загрозу для маріонеткового режиму Януковича, здатну зірвати плани Кремля з остаточного підкорення України. Крім того, російське керівництво боялося, що приклад українців у боротьбі за свободу і проти корупції виявиться привабливим для самих росіян. Кремль вирішив пов'язати виділення кредиту для режиму Януковича зі знищенням Майдану.

Янукович на зустрічі із західними дипломатами заявив, що влада не застосовуватиме силу проти мирних зібрань. Однак тієї ж ночі на 11 грудня 2013 р. силові підрозділи з трьох сторін напали на Євромайдан. Дзвони Михайлівського собору закликали киян на Майдан. Тієї ночі автомобілісти й таксисти безкоштовно підвозили киян на Майдан. Лише уранці напад було відбито.

Після спроб штурму Майдан став перетворюватися на своєрідну фортецю, оточену барикадами.

Тим часом, влада стягнула до Києва тисячі «тітушок», які, з метою дестабілізації та виправдання репресій підпалювали автомобілі, знищували майно, жорстоко били перехожих. У січні 2014 р. у столиці втричі зросла кількість підпалів, пограбувань і викрадень автомобілів. Міліція практично не розслідувала ці злочини. У відповідь кияни створювали загони для патрулювання міста і захисту майна. Упійманих «тітушок» змушували привселюдно каятися у вчинених злочинах.

У багатьох країнах протестувальники нерідко громлять вітрини, грабують магазини, а влада перешкоджає цьому. У Києві тієї зими все було навпаки – влада сама організовувала напади на законослухняних громадян та їхнє майно.

Для оборони від нападів міліції та «тітушок» було створено Самооборону Майдану з числа громадян- добровольців. Її склад невдовзі розрісся до близько 40

сотень, чисельністю до 150 осіб у кожній. Сотні на Майдані мали різні види діяльності — від господарчої до медичної. Одна із сотень складалася із ветеранів війни в Афганістані, до іншої належали лише жінки. Найбільше сотень займалося власне захистом Майдану та охороною порядку.

«Над підготовкою «тітушок» влада працювала кілька останніх років. Для «тітушок» створили спеціальні тренувальні бази. Керують загонами офіцери міліції. У випадку виникнення критичної ситуації міліція їх прикриває. Спеціально підбирають вірних режимові людей. Платить влада. На пенсії і зарплати грошей немає, а на бандитів завжди знайдуться» (Микола Каплій, генерал міліції 7 лютого 2014 р.).

Завдяки Євромайдану в суспільстві зникав страх. Режим шукав засобів відновити його.

Я, Отаман Буджацького козацтва В.Тимофєєв, на виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 19.10.1012 №1123 «Про проведення Всеукраїнського конкуру майстерності педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів «Джерело творчості», як член Всеукраїнського журі, взяв участь у другому (очному) турі 3-го етапу конкурсу, який проходив у останню декаду листопада у Києві; заступник міністра освіти України висловив мені подяку за високий професіоналізм та вагомий особистий внесок в організацію та проведення фінального етапу Всеукраїнського конкурсу майстерності педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів «Джерело творчості» у номінації «Керівник гуртка-2013». Після напружених робочих днів конкурсу я щовечора йшов на Майдан і дивився та слухав; після закриття конкурсу вже на вихідні приїжджав на Майдан, привозив та розповсюджував листівки (А.Грива: Дякую пане Валерію за роздану листівку РКОУ - хтось говорить, а Ви робите!. Ще раз дякую! Нехай наше козацьке слово йде в народ! Підтримую Вашу думку про вже існуючих лідерів Майдану - про це ми вже писали в Заяві РКОУ. Я бачу участь РКОУ лише в Народному об'єднанні «Майдан» разом з політиками!); проводив зустрічі із студентами вишів (зокрема Київського Національного університету ім. Т.Шевченка, Києво-Могилянської академії, Національного педагогічного університету ім. Драгоманова) в приміщеннях наукових бібліотек цих вишів та презентував 12-титомник-конволют «Лицарі України» і 9-титомник «Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я»; виступав із доповідями про сучасне козацтво на сцені Відкритого університету Майдану; брав участь у засідання Ради Козацьких отаманів України, Ради Старійшин Українського козацтва (зокрема в приміщенні Будинку профспілок), у чергуванні на 4 козацькому редути Майдану. Тоді ж виникли такі думки про сучасну владу й наше ставлення до неї (у світлі роману Стругацьких «Важко бути Богом»)…

Ми нескінченно сильні у нашому королівстві добра та нескінченно слабі у їхньому королівстві зла… У нас в органах державної влади мало інтелектуалів, бо перебування у владі вигідно бізнесу, який керується лише економічною вигідою. Збиваючись у більшість, депутати та чиновники держапарату діляться за кольорами, вигадують красиві гасла, роблять вигляд, що працюють. Ці злі й нещасливі люди створюють своє власне поле зв'язків один з одним. Для себе. Для того, щоб їх світ продовжував існувати. Їм некомфортно і незатишно з хорошими людьми. І хорошим людям некомфортно знаходитись серед них. Ми боїмося втратити толерантність і розсудливість, спокій і витримку. Вони бояться втратити свою більшість. Існуючи поряд з ними, ми слабкі в їх королівстві зла. Тому в їх королівство навіть не потрібно пробувати ходити - нехай вони втрачають свою силу, перебуваючи серед нас.

Там, де торжествує сірість, до влади завжди приходять чорні. Події після Майдану Незалежності підірвали у всіх нас віру в те, що щось може змінитися в Україні на краще. Сила розчарування велика, руйнівна, заразлива. Ображені, розсерджені, засмучені, обурені - різні, тому що проявляють емоції кожен по своєму. Розчаровані - схожі, сірі. Натовп помаранчевих людей за кілька років перетворився

на натовп сірих. І результат не змусив себе чекати - там, де восторжествувала сірість, до влади прийшли чорні.

Счастливий той, хто думає про інших. Чинний президент вважає себе намісником Бога, ба, навіть, втіленням його на землі. Він карає одним лише поглядом, його сама грізна зброя - страх, а найбільша добрість - прилучення до його приходу, до Сім'ї. Але, у Бога, крім атрибутів сили і влади, є ще дуже багато того, про що не дано знати Віктору Федоровичу. Бог нас любить, піклується про нас, все бачить і все чує... Важка ноша, коли людина не збирається її нести... Як, навіщо і чому президент робить так погано для свого власного народу? Робить погано, змушує народ від цього кричати і не чує його у відповідь!

Якийсь злий геній у нас в Україні придумав «регресорів» з донецької братви, які розповзлися по всій Україні, просочившись в міліцію, прокуратуру, суди і своїми колективними діями втягнули країну в жахливий колапс. Але, як показав Євромайдан, в нашій країні живе багато прекрасних, талановитих і розумних людей. Людей, що дочитають книжки й зроблять висновки.

У нас є свої дони Ребби, і всі знають як їх звуть. У нас є свої Румати, просто вони ще не названі по іменах. Я тільки молюся, щоб доля знайшла своїх героїв трохи по-іншому. Що б ніщо не змусило Румату з мечем наголо йти по трупах. Тому що це може статися. Відбутися не через дешеву провокацію, а через доленосний злий вчинок влади. Важко бути Богом…

Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська Академія»
*№007 від **16.01.2014** Отаману Буджацького козацтва Тимофєєву В.Я.*
Вельмишановний Валерію Яковичу!

Наукова бібліотека НаУКМА засвідчує Вам свою високу повагу та висловлює подяку за подаровані видання «Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку» (10 збірок) та «Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я (9 частин), що стануть у добрій нагоді усій Могилянській громаді.

На титульній сторінці видання буде розміщено напис «Дарчий примірник від Тимофєєва В.Я.». Сподіваємось на подальшу співпрацю!

З повагою Тетяна Ярошенко, Директор наукової бібліотеки.

16 січня 2014 року влада ухвалила так звані «диктаторські» закони, названі ще «розстрільними». Каральні приписи цих законів були списані з деспотичного російського законодавства, але зроблені ще суворішими. Було запроваджено арешт за організацію мітингу, тюремне ув'язнення до 2 років за груповий протест, ув'язнення за носіння захисного шолома, за встановлення намету, арешт до 15 діб за благодійну допомогу протестувальникам. За блокування маєтків можновладців встановлювалося ув'язнення терміном до 6 років. Виготовлення та розповсюдження екстремістських, на думку влади, матеріалів у ЗМІ чи Інтернеті мало каратися ув'язненням на строк до 3 років. Причому під «екстремістську діяльність» можна було підвести будь-яку громадсько-політичну чи правозахисну діяльність. Режим Януковича ухвалив рішення роздавати бойову зброю не лише працівникам міліції, суддям, прокурорам, але й їхнім родичам. Одразу за підрахунками присутніх журналістів та відеозйомкою виявилося, що у Верховній Раді не було достатньої кількості голосів депутатів за ці диктаторські «закони», однак голосування депутатів сфальшували.

Хоча Конституція України забороняє звуження існуючих прав і свобод людини, Янукович підписав ці «закони», чим лише активізував хвилю протесту. 19 січня протестувальники рушили до Верховної Ради вимагати скасування законів. Проте, вулиця Михайла Грушевського, що вела до парламенту, яка доти була вільною для проходу, виявилася заблокованою бійцями «Беркуту» та Внутрішніх військ. Вони застосували до мітингарів травматичну зброю, світло-шумові й травматичні гранати, водомети тощо. Мітингарі відповіли «коктейлями Молотова» та підпалили

автомобільні шини, аби «беркутівці» не могли влучно стріляти («коктейлями Молотова» під час радянсько-фінської війни 1939-40 рр. фіни назвали пляшки із горючою сумішшю, якою підпалювали радянську бронетехніку. Слово поширилося після того, як радянський міністр іноземних справ Молотов сказав, що «уже завтра ми (тобто радянські окупанти) обідатимемо в Гельсінкі» - столиці Фінляндії).

З усього міста мешканці звозили шини до вулиці Грушевського, аби майданівці могли димом від підпалених шин захиститися від прицільних пострілів з боку «Беркуту». Подекуди мешканці та навіть діти котили шини прямо по вулицях. Проте, у результаті стрілянини пластиковими кулями по натовпу десятки людей втратили зір, сотні зазнали інших поранень. Крім того, влада почала обшуки автомобілів. Водії, у машинах яких міліція знаходила шини, потрапляли за грати.

Протистояння на вулиці Грушевського дійшло найбільшого напруження 22 січня, коли бойовими кулями було вбито трьох осіб – українця вірменського походження Сергія Нігояна, етнічного білоруса Михайла Жизневського та українця Романа Сеника. Злочин було здійснено у святий для українців День Соборності, одразу після заяв міністрів Януковича про законність використання проти демонстрантів бойових набоїв.

Досі винятково мирному характеру українського протесту дивувався світ. Адже протягом двох місяців мирного стояння сотні тисяч демонстрантів не допустили жодного випадку насильства чи мародерства. Ухвалення «диктаторських законів» і, особливо, убивства демонстрантів вивели конфлікт з мирного русла.

Чимало прикладів нелюдського поводження влади з майданівцями не могли зламати духу опору та злякати мітингарів. У той же день у лісі під Києвом зі слідами тортур було знайдено тіло львів'янина Юрія Вербицького – активіста Майдану, якого викрали просто з лікарні, піддали катуванням та залишили безпомічного помирати на морозі. Тоді ж бійці спеціального загону Внутрішніх військ на лютому морозі роздягли активіста Михайла Гаврилюка, який, проте, тримався гідно і мужньо. Випадок з Гаврилюком, зафіксований на фото і відео, посилив зневагу українців і світу до режиму. Після перемоги революції М. Гаврилюк заради примирення українців у суді пробачив своїх кривдників.

На Майдані зміцнювалася багатоетнічна українська політична нація, заснована на патріотизмові, народній гідності й волі до справедливості. Традиційні поділи в суспільстві – етнічний, мовний тощо – втрачали сенс. Основний розподіл на Майдані проходив через питання моралі і гідності, зокрема згоди чи незгоди з правом режиму знущатися з громади й зневажати громадян.

«Протягом останніх двох місяців систематично порушувались конституційні права мене як громадянина цієї країни. І люди, які вийшли чесно, відкрито сказати "ні" цьому свавіллю, цьому беззаконню і неправді, були названі врешті-решт екстремістами. Їх викрадають, їх катують якісь покидьки, якісь ... у мене немає слів на те, щоб назвати і дати якусь оцінку тим людям, які виконують і дають накази катувати моїх знайомих, друзів, просто співвітчизників. Всі ви – перевертні в погонах, всі ви бандити з мандатами і ви брехуни, відверті пропагандисти. Ті, хто роблять з чорного біле на радіо і телебаченні, називаючи нас екстремістами. Знаєте, якщо ви десь почуєте мою музику, знайте, що людина, що її записала, вас зневажає. Я такий же екстреміст, як і вони» (Андрій Хливнюк, лідер музичного гурту «Бумбокс», 3 лютого 2014 р.).

Після «диктаторських законів», убивств та викрадень майданівців настрої мітингарів різко радикалізувалися. Проте, лідери парламентської опозиції, які вели переговори з Януковичем, будь-що домагалися мирного рішення. 29 січня після переговорів між Януковичем та лідерами опозиційних партій уряд було відправлено у відставку.

Янукович намагався виграти час, сподіваючись, що Майдан «видихнеться» або, принаймні, ослабне у внутрішніх суперечках. Натомість вищі російські чиновники публічно закликали Януковича до негайного силового придушення протестів. До

Києва прибули агенти російських спецслужб, які координували плани знищення Майдану, з Росії літаками надходила вибухівка і спеціальні боєприпаси. За спеціальним планом операції «Бумеранг» понад 22 тис. бійців спецпідрозділів мали знищити Майдан.

«Єдиним гарантом захисту української державності та української незалежності є діючий президент Янукович... Він повинен застосувати силу і здійснити рішучий розгін Майдану» (С. Глазьєв, радник президента Росії, 6 лютого 2014 р.).

18 лютого тисячі мітингувальників рушили до будівлі Верховної Ради на вулиці Михайла Грушевського з вимогою повернути Конституцію 2004 року, аби зменшити незаконно привласнені права Януковича, та покарати винних у побиттях та вбивствах. Під час раптового нападу «Беркуту» й «тітушок» на демонстрантів на вулиці Інститутській та у Маріїнському парку було вбито й поранено десятки людей. Увечері спецпідрозділи почали штурм Майдану з використанням світло-шумових та газових гранат, вогнепальної зброї та бронетранспортерів. Правоохоронці зумисне підпалили Будинок Профспілок, де розташовувався штаб Майдану, та наметове містечко. Майданівці відбивалися проти спецпідрозділів камінням та «коктейлями Молотова». Безперервний штурм Майдану тривав 17 годин. Іноді здавалося, що нападники ось-ось переможуть. Проте, наступного ранку у вирішальний момент прибуло підкріплення зі Львова і Тернополя.

20 лютого зранку снайпери влади відкрили вогонь і по майданівцях, і по деяких правоохоронцях. «Беркут» почав відступати, а влада оголосила про евакуацію Верховної Ради і Кабінету міністрів. Ймовірною метою цих дій було спровокувати розгром Верховної Ради майданівцями, щоб дати привід для масштабного розстрілу Майдану та паралізувати парламент – єдиний вищий орган влади, що міг виступити (і, зрештою, виступив) проти диктатури Януковича. Російська газета «Комсомольська правда» навіть встигла опублікувати матеріал про те, що демонстранти вже спалили Верховну Раду.

Але провокація не вдалася: попри біль від втрат загиблих, Майдан не пішов нищити Верховну Раду. Однак, нечисельні групи майданівців рушили по вул. Інститутській услід за відступаючим «Беркутом», де їх чекала засідка і кулі снайперів та автоматників.

Кадри розстрілів беззбройних людей, прикритих хіба що дерев'яними чи алюмінієвими щитами та пластиковими касками, облетіли увесь світ. Майданівці жертовно витягали з-під куль загиблих і поранених друзів та незнайомців. Ціною ризику і власних жертв 6-та медична сотня Самооборони Майдану надавала допомогу пораненим.

Протягом 18-20 лютого загалом загинули 77 євромайданівців, понад 700 зазнали поранень. А за весь час Революції постраждали 3,5 тисяч мирних громадян, більше ста, яких назвали «Небесною сотнею», було вбито або загинули від ран.

Після кривавого розстрілу Майдану від режиму Януковича відвернулися навіть деякі його вимушені прихильники. Увечері 20 лютого Верховна Рада 236 голосами (при необхідних 226) засудила насильство, що призвело до загибелі мирних громадян, заборонила використання зброї силовими підрозділами та зобов'язала їх повернутися до місць розташування.

Наступного дня на переговорах з опозицією за участі міністрів закордонних справ Німеччини, Польщі та Франції Янукович згодився упродовж 48 годин обмежити права президента, повернувши редакцію конституції, яка діяла на момент його обрання, та не пізніше грудня 2014 р. провести дострокові президентські вибори.

Проте того ж вечора Янукович утік, порушивши щойно укладені домовленості й не підписавши зміни до Конституції. Ще раніше повтікали до Росії та Білорусі його поплічники, а ті, що лишилися, почали зрікатися і всіляко звинувачувати його в убивствах, крадіжках, корупції та деспотизмі.

Янукович від'їжджав поспіхом, залишивши у своїй резиденції в Межигір'ї безліч коштовностей та документів із записами про отримані хабарі. Ще більше йому вдалося вивезти з собою. У зв'язку із втечею Януковича Верховна Рада конституційною більшістю народних депутатів визнала, що він самоусунувся з посади Президента України, та відновила дію Конституції у редакції 2004 р., що обмежувала права президента.

Янукович спочатку попрямував до Харкова, а потім, побачивши деморалізацію своїх прихильників, потайки утік до Криму, звідки був вивезений російськими спецслужбами до Росії. Незабаром Кремль почав використовувати заяви колишнього формального «гаранта суверенітету і територіальної цілісності» для виправдання агресії проти України.

У подіях Євромайдану в Києві брали участь 5%населення країни, в інших містах і селах – 6%, ще 9%населення допомагали мітингувальникам харчами, речами, грішми тощо. Майдан характеризувався колосальним масштабом. Кожен п'ятий дорослий громадянин України, або майже 10 мільйонів, безпосередньо чи опосередковано брали участь у подіях Майдану. (За даними соціологів Фонду «Демократичні ініціативи»).

«Українці практично голіруч змусили відступити «Беркут», з гідною великих народів холоднокровністю завдали історичної поразки тиранії, і тому не просто європейці, а кращі з європейців, європейці не тільки з історії, а й за пролитою кров'ю».

Наслідками Революції Гідності стали: Відвернення безпосередньої загрози знищення України Росією; Відновлення основних громадянських свобод, порушених «диктаторськими законами»; Припинення визискування ресурсів країни кланом Януковича; Відновлення можливостей для реформування країни; Відновлення руху України до Європи; Становлення України у світовій громадській думці як держави з власною самобутністю, історією та гідністю; Зростання самоповаги, патріотизму та солідарності громадян України. Майдан продемонстрував здатність українців до самоорганізації, взаємодопомоги та самопожертви, виявив, що для наших співгромадян, незалежно від регіону проживання, етнічної належності та мови важливими цінностями є свобода, людська гідність, право обирати свою долю.

Загарбання Криму Росією. Російське керівництво сприйняло перемогу Майдану і втечу Януковича як власну катастрофу. Плани поглинути Україну і використати її ресурси для цілей імперії зазнали краху. Успішна модернізація України ставила б хрест на імперських амбіціях Росії, демонструвала неефективність її суспільно-політичного ладу у порівнянні з європейським. Тому Кремль вирішив задіяти заздалегідь розроблений план військової окупації Криму. Метою було, з одного боку, загарбавши чужу територію, добитися підтримки шовіністичної частини населення Росії та відвернути увагу російського суспільства від власної корупції, неефективності, бідності та приниження російського населення в Росії, а з іншого – «покарати» Україну за Революцію, принизити її, підірвати життєздатність та, врешті-решт, підкорити, а потім знищити як державу і народ.

Заздалегідь до Криму було надіслано додаткові спецпідрозділи російських військ та численних членів російських націоналістичних організацій. Безпосередньо на мітингу в Севастополі «мером» без виборів було проголошено громадянина Росії. Проте в Сімферополі мітинг кримських татар за єдність з Україною виявився масовішим за виступ сепаратистів, і севастопольський сценарій втілити не вдалося.

У ніч на 27 лютого 2014 р. будівлі парламенту та уряду Криму були захоплені військовими без розпізнавальних знаків, які вивісили над ними прапор Росії. Російських військових назвали «зеленими чоловічками», оскільки вони були вдягнені у зеленого кольору однострої без розпізнавальних знаків. Під дулами автоматів нападники збирали кримських депутатів на засідання парламенту автономії. Окупанти заявили, що більшість депутатів нібито проголосували за проведення референдуму, проте незалежних підтверджень цьому досі не існує.

Російська агресія спочатку була названа «гібридною війною», з огляду на відмову Росії визнавати свою участь та широке використання невоєнних засобів агресії – пропаганди, агентури тощо.

1 березня Державна Дума Росії дозволила російському Президенту В.Путіну військову агресію проти України. Ще до цього російські війська почали блокувати українські військові підрозділи на території Криму, дороги та інші стратегічно важливі об'єкти. При цьому Путін неодноразово вводив світову спільноту в оману, заявляючи, що російські війська не причетні до подій на півострові, а озброєння і амуніцію нападники «купили у воєнторзі». Лише за рік по тому Путін зізнався, що брехав. 18 березня під час одного з нападів на українську військову частину в Сімферополі було вбито українського військового, ще двоє дістали поранення. Загалом під час атаки на Крим зазнали поранень десятки українських вояків.

Під час російської агресії в Криму нове українське керівництво сподівалося, що Росія зупиниться. Українські військові частини мали вказівку проявляти витримку і утримати зайняті позиції. Момент для рішучої збройної відсічі було згаяно. За часів президентства Януковича Збройні Сили України систематично нищилися, військова служба робилася непрестижною, майно, земля і зброя військових частин продавалися чи розкрадалися. У той же час, дієздатність українських частин на півострові була ослаблена зрадою. Як наслідок, частина українських військових залишилися вірними присязі й вирушили на материкову Україну, чимало військовослужбовців звільнилися, а частина перейшли на службу до окупантів.

16 березня в Криму відбувся незаконний «референдум», за результатами якого було оголошено, що нібито 97% учасників «проголосували» за входження до складу Росії. Це була явна фальсифікація. Більшість із 300 тисяч кримських татар та понад 700 тисяч українців Криму не хотіли приєднання до Росії. Протягом року після окупації понад 20 тисяч кримчан виїхали з Криму до материкової частини України.

Після анексії у Криму відбулося стрімке згортання громадянських свобод. Насамперед, це стосувалося етнічних українців та кримськотатарської громади. Мирних активістів почали кидати до в‘язниці, деяких було викрадено або вбито. Півострів зіткнувся з низкою економічних проблем, оскільки залежить від українських транспорту, енергопостачання, харчів, а також через санкції. Росія постала перед світом як країна-агресор. Генеральна асамблея ООН підтримала територіальну цілісність України та визнала Крим і Севастополь територією України. Через агресію Криму Росія потрапила під санкції з боку США, держав ЄС, Японії, Австралії та інших країн.

Агресія Росії проти України. Росія мала на меті загарбати стільки території, скільки зможе. Гаслом «Новоросії» та «русского міра», що його підняла російська пропаганда, намагалися виправдати агресію проти українського народу, позбавлення його право на власну державу, культуру, історію. Більша частина земель, які в Росії шовіністи називали «Новоросією», історично належали до Київського князівства та Війська Запорізького, а їхні сучасні мешканці за авторитетними соціологічними опитуваннями у своїй більшості вважають Україну своєю Батьківщиною і не прагнуть відокремлюватися. Розраховуючи, що все піде, як при загарбанні Криму, Путін прорахувався щодо готовності українців захищати рідну землю.

У березні проросійські сепаратисти за підтримки російських спецслужб почали вуличні акції на Донбасі та в деяких інших регіонах під гаслами приєднання до «Митного Союзу», «федералізації» тощо.

Як і під час Другої Світової війни, знайшлися люди, які стали колаборантами, тобто зрадниками своєї країни, співпрацюючи із загарбниками. Чимало людей накликали біду на свій край, перебуваючи під впливом російської пропаганди. Деякі зраджували свою країну, розраховуючи на більші соціальні виплати у разі окупації Росією. Інші, серед них злочинці та наркомани, сподівалися, що переворот винесе їх нагору і дасть змогу безкарно грабувати та займатися мародерством. Натомість, ядро сепаратистів становили російські агенти.

Завдяки діям правоохоронців, місцевих еліт та громадських активістів російські плани з роздмухування сепаратизму провалилися на Харківщині, Дніпропетровщині, Запоріжжі, Херсонщині, Миколаївщині, Одещині.

Проте, починаючи з березня 2014 р. проросійські бойовики захопили деякі державні установи Донецька, Луганська та інших міст Донбасу. Почався терор і убивства прихильників єдиної України. Сепаратисти проголошували самозвані «республіки», маючи щонайбільше по кілька тисяч прихильників на вулицях. На Донеччину й Луганщину безперешкодно прибували загони російських диверсантів, оскільки кордон не було перекрито.

У середині квітня загін озброєних російських терористів під керівництвом офіцера російської розвідки захопив м. Слов'янськ та довколишні території. У місті, як і в Донецьку та Луганську, почалися вбивства українських патріотів. Одними з перших терористи закатували студентів та депутата Горлівської міськради за його намір зберегти український прапор над міською радою. Невдовзі терор став масовим.

Проросійські терористи вбили тисячі людей, розграбували безліч державного і приватного майна, тисячі місцевих мешканців зникли безвісти або пройшли через катівні. Натомість у Харкові, завдяки своєчасним і рішучим діям правоохоронців, вдалося швидко впоратися із сепаратистами.

У відповідь на терор Україна розпочала Антитерористичну операцію (АТО), яка фактично стала Російсько-Українською війною.

країнській армії довелося відновлювати свою боєздатність безпосередньо в ході бойових дій. У середині квітня українські десантники звільнили від ворога аеродром міста Краматорська й гору Карачун, звідки почали визволення краю. Проте, на підмогу терористам почали надходити нові сили з Росії, озброєні танками, бронемашинами, системами протиповітряної оборони та іншим важким озброєнням.

У квітні 2014 р. Росія разом із США, ЄС і Україною підписала в Женеві угоду, за якою бойовики були зобов'язані роззброїтися і звільнити захоплені приміщення в обмін на амністію. Однак, Путін знехтував виконанням цієї угоди.

У травні сепаратисти інсценували незаконні «референдуми» щодо «незалежності» самопроголошених «Луганської народної республіки» (ЛНР) і «Донецької народної республіки» (ДНР). У захоплених містах влаштовувалися поодинокі дільниці для голосування, біля яких збиралися черги, аби забезпечити необхідну пропагандистську «картинку» для російських ЗМІ про начебто підтримку сепаратистів місцевим населенням. Бюлетені для «референдумів» були розмножені на ксероксі, що виключало будь-який контроль. Самі сепаратисти змушені були заявляти, що ці референдуми не означають відокремлення від України, оскільки більша частина мешканців Донбасу за всіма соціологічними даними не підтримувала відокремлення від України.

Наприкінці травня «ЛНР» та «ДНР» підписали угоду про утворення «союзу республік «Новоросії». Проте цей вигаданий у Москві мертвонароджений проект не прижився. Адже в історичній пам'яті місцевого населення жодної «Новоросії» не було.

На початку травня 2014 р. в Одесі проросійські бойовики, озброєні автоматами і пістолетами, напали на багаточисельний мирний проукраїнський мітинг, застреливши кількох його учасників. Після цього проросійські активісти сховалися в міському Будинку профспілок від обурених демонстрантів. Від «коктейлів Молотова» зайнялися вхідні двері, а саму будівлю підпалили зсередини. Унаслідок розстрілів проукраїнських мирних демонстрантів та пожежі, що спалахнула в Будинку профспілок, загинули більше сорока людей.

Українська влада повсякчас демонструвала готовність до політичного врегулювання. Президент України Петро Порошенко неодноразово виступав з мирними пропозиціями, оголошував одностороннє перемир'я. Проте, бойовики продовжували напади, включно з атаками з використанням протиповітряних засобів на українські літаки та вертольоти.

У червні українським військам вдалося завдати низку поразок російським найманцям під Красним Лиманом, Ямполем і Миколаївкою. Російські військові та місцеві колаборанти (зрадники), які раніше обіцяли «перетворити Слов'янськ на Сталінград», утекли. Частину з них, яка пересувалася танками, українці знищили, а частині, що їхали цивільними автомобілями, вдалося добратися до Донецька. Українські війська визволили Слов'янськ та інші міста з мінімальними втратами для цивільної інфраструктури. Одразу у звільнені міста пішла гуманітарна допомога мирному населенню.

Визволені українською армією Слов'янськ, Краматорськ, Маріуполь та інші міста лишилися переважно цілими і неушкодженими, на відміну від загарбаних російськими військами й найманцями (Дебальцеве, Вуглегірськ).

Українські війська дотримувалися наказу при визволенні загарбаних територій максимально уникати жертв серед мирного населення. Натомість проросійські бойовики обстрілювали артилерією та системами залпового вогню українських військових, мирні міста і села Донбасу, що залишилися під контролем українського уряду. Крім того, окремі російські терористи здійснювали обстріли населених пунктів, що перебували під їхнім власним контролем, вочевидь, з метою залякати мирне населення, паралізувати його волю до опору та звинуватити Україну.

Українська армія і добровольчі підрозділи набиралися бойового досвіду. У середині червня від російських терористів було звільнено велике приморське місто Маріуполь. Територія, контрольована терористами, невпинно звужувалася.

Ватажок російських терористів у Слов'янську заявив, що лише під його командуванням були 5,5 тисяч бойовиків, а загалом, за даними самих російських терористів, лише за півроку через їхні формування пройшли понад 35 тисяч російських «добровольців», не рахуючи місцевих колаборантів. Попри це, російські терористи та їхні місцеві наймити продовжували закликати Путіна до відкритого вторгнення в Україну.

Агресія проти України супроводжувалася небачено безсоромною брехнею в російських ЗМІ. Аби збуджувати ненависть до українців, вони повідомляли вигадані історії про «розіп'ятого хлопчика», про «рабів», яких нібито мали давати кожному українському бійцю, про пташок снігурів, яких нібито знищували українські школярі та інші нісенітниці, цинічно використовували для своїх зйомок хворих дітей, підтасування відеокадрів тощо.

У липні українські війська здійснили спробу відсікти захоплені терористами території від російського кордону, аби припинити надходження з Росії військової техніки та бойовиків. Проте, у зв'язку з масованими обстрілами артилерією та залповими системами з території самої Росії, українські частини змушені були залишити ці спроби.

17 липня проросійські терористи, серед яких, імовірно, були російські військові, з російського комплексу протиповітряної оборони збили над українським Донбасом цивільний малайзійський літак «Боїнг» з майже трьомастами людьми на борту. Ця подія викликала шок у світі та нові санкції проти Росії з боку США, ЄС та їхніх союзників.

На середину серпня 2014 року територія, контрольована терористами, зменшилася втричі. За зізнаннями ватажків бойовиків, їм до поразки лишалися один-два тижні.

Путін боявся краху своїх маріонеток, що міг підважити його власні позиції в Росії. Із середини серпня Росія, на додачу до своїх підрозділів в Україні, почала масоване вторгнення у тил українській армії. У Росії лицемірно називали російських військових «отпускниками»: нібито під час відпусток вони приїхали на важкій військовій техніці – з танками, гарматами, зенітними комплексами – воювати проти України. А цю важку зброю, мовляв, вони купили «у воєнторзі».

У важких боях частина українських військ була заблокована під м. Іловайськ. Попри обіцянки виходу з оточення зі зброєю, які українцям надали російські офіцери

та російський президент Путін, обидві колони українських військ були розстріляні російською артилерією. Кількасот українських бійців загинули, ще кількасот потрапили в полон, де їх піддавали нелюдському поводженню.

Натомість, на інших ділянках наступ російської армії було відбито. У Маріуполі місцеві мешканці добровільно будували укріплення для українських бійців, які захищали місто.

5 і 19 вересня в Мінську Україна, Росія і ОБСЄ уклали угоди за якими сторони мали припинити вогонь, відвести важку зброю від лінії вогню та передати контроль за українсько-російським кордоном Україні. Після складних переговорів центральна влада України зголосилася надати частинам Донецької і Луганської областей, які станом на 19 вересня 2014 р. опинилися під контролем проросійських сил, широке самоврядування Однак, і цього разу Росія порушила угоду. Росія ввела на український Донбас тисячі одиниць військової техніки, що дозволило організувати низку атак на кількох напрямках. Попри чергову мирну угоду від 12 лютого 2015 р. російські війська атакували український плацдарм біля містечка Дебальцевого. Метою було оточити і взяти в полон українських солдат, аби деморалізувати українське суспільство та викликати внутрішні збурення. Проте, українські підрозділи відступили з Дебальцевого, завдавши бойовикам, за свідченням одного з ватажків сепаратистів, «колосальних втрат», яких вони «ніколи не визнають».

Попри мирні угоди Росія через своїх агентів продовжувала терористичні акції та диверсії на території України. Російські агенти підривали залізничні колії, офіси державних установ, волонтерських організацій тощо, а також мирних громадян, безуспішно намагаючись створити атмосферу страху і невпевненості в суспільстві.

Війна тяжко позначилася на долях мільйонів українців. Мало яка держава в сучасній історії пройшла такі випробування. Загинули тисячі цивільних і військових. За оцінками ООН на початок 2015 року кількість переміщених осіб в Україні досягла понад 1 млн осіб.

Ще в травні 2014 року терористи вперше спробували захопити Донецький аеропорт, але з великими втратами були вибиті українськими бійцями. Вороги, а згодом і українці за незламність назвали вояків з Донецького аеропорту «кіборгами». Донецький аеропорт, хоч і був вщент зруйнований і залишений українськими бійцями в січні 2015 р., став ще одним символом мужності українських воїнів.

«Попереду мене на касі дівчинка років семи купує пачку недорогого печива, розплачуючись монетками і купюрами по 1-2 грн. Розрахувавшись, вона підходить до лотка, що стоїть поруч, де всі бажаючі збирають для солдатів хто що може і залишає в ньому печиво та листок А4 з малюнком. На малюнку дитина з кульками і чоловік тримає дитину за руку, квіточки, будиночок, сонце – ну як на всіх дитячих картинках. Поклала вона це і пішла до виходу. Виявилося, живе в сусідньому будинку, вийшла гуляти. Зайшла в магазин купити печиво, бо її тато його дуже любить. Мама їй дає гроші, а вона їх збирає, і кілька разів на тиждень купує печиво. Без зайвої думки кажу їй: «Твій тато напевно військовий, йому обов'язково передадуть печиво і він зрадіє». Відповідає: «Тата забрали на війну і його вбили там, а печиво і мій малюнок для інших тат, які ще живі»... Все обірвалося. Дівчинку звати Ліля, мама Яна, тата звали Міша, йому було 27 років» (Микола Сербин, киянин).

Під час війни відродилися самоповага, кращі героїчні військові традиції українського народу та готовність людей усіляко підтримувати свою країну: особистою збройною участю, волонтерською працею, грішми, майном. Волонтерський рух для допомоги армії та постраждалим цивільним досяг в Україні небувалих для сучасної Європи розмірів. Навіть діти надсилали захисникам Вітчизни заощаджені чи наколядовані гроші та свої малюнки.

Стійкість і мужність української армії, інших силових структур та підтримка армії з боку українського народу стали основними чинниками, які, поряд із тиском Заходу, змушували Росію йти на «заморожування» агресії.

Всупереч ворожим підступам і пропаганді в Україні зміцнилася національна єдність. У питаннях захисту країни не існувало залежності від мови чи релігії. Попри жертви та економічні проблеми багато людей усвідомили цінність власної держави й армії для захисту життя.

Мужній опір українців змусив розвинуті країни світу нарощувати міжнародний тиск на Росію, унаслідок чого вже за півроку російська економіка увійшла у глибоку кризу. У Європі та світі почалося усвідомлення загрози світовому порядку від російської агресії, важливість міжнародної солідарності з Україною в її боротьбі за незалежність. Українці своєю кров'ю платили за європейські цінності свободи.

Політичне утвердження України. Переможцем дострокових президентських виборів, що відбулися 25 травня 2014 р., став Петро Порошенко. Він отримав 54% голосів і переміг у першому турі в усіх регіонах країни, де проходили вибори (в Автономній Республіці Крим і м. Севастополь, окупованих Росією, провести вибори було неможливо). Щоб оновити всі гілки влади, президент П. Порошенко ухвалив рішення про дострокові парламентські вибори. До нової Верховної Ради переобрали лише 62з 239, які голосували за «диктаторські закони» 16 січня. Понад половина народних депутатів були обрані до парламенту вперше.

Результати виборів до Верховної Ради 26 жовтня 2014 р. 150 місць з 422 отримав Блок Петра Порошенка, 82 – «Народний фронт», 31 – Об'єднання «Самопоміч», Фракція Радикальної партії – 22, і 19 – фракція Об'єднання «Батьківщина». Ці фракції сформували Уряд і зобов'язалися здійснювати реформи.

Обрання нових органів влади стало важливим досягненням України. Всупереч воєнним діям, світ визнав вибори вільними і демократичними. Не менш важливим завданням відтоді стало проведення назрілих реформ. Економіка країни зазнала сильного удару внаслідок російської агресії та корупційної діяльності підтримуваного Росією Януковича. Однак, на відміну від початку 1990-х, країни Заходу виявили готовність надати економічну підтримку Україні, а більшість українців розуміли необхідність реформ і вимагали їхнього проведення.

146. АРХІВНИЙ ФОНД.

Із липня 2012 року Буджацьке козацтво (збирачі В.Тимофєєв та С.Ушанова) починає формувати Архівний фонд документів Буджацького козацтва (у складі Об'єднаного архівного фонду Р-8243 «Козацькі товариства Одещини» Державного архіву Одеської області), який складається з п'яти частин: **ч.1. Адамівський Осередок Козацтва (1990-2003).** Довідка про Адамівський Осередок Козацтва (АОК). Основні документи АОК. Козацька газета «Козацький вісник» (1991-1998). Вирізки з газет. Фото. Інші документи АОК (1990-2003). Спомини Самовидців. Додатки. **ч.2. Адамівська школа козацько-лицарського виховання (1983-2003).** Довідка про Адамівську школу козацько-лицарського виховання. Основні документи школи. Шкільна газета «Джура» (1998-2001). Вирізки з газет. Фото. Інші документи школи (1983-2003). Школа козацько-лицарського виховання – гуманістична основа становлення особистості (методичні матеріали з досвіду роботи колективу Адамівської школи). Спомини Самовидців. Додатки. **ч.3. Задністрова Січ (2003-2010).** Довідка про Задністрову Січ (ЗС). Основні документи ЗС. Козацька газета «Річ про Буджацьку Січ» (2004-2006), «Річ про Січ» (2007), «Козацтво Задністров/я» (2008), «Козак Задністров'я-Січ» (2009), «Козак Задністров'я» (2010). Вирізки з газет. Фото. Інші документи ЗС (2003-2010). Спомини Самовидців. Додатки. **ч.4. Буджацьке козацтво (1991-т.ч.).** Довідка про Буджацьке козацтво. Основні документи Буджацького козацтва (1991-т.ч.). Козацька газета «Річ про Буджацьку Січ» (2010-т.ч.). Вирізки з газет. Інші документи Буджацького козацтва (2010-т.ч.). Спомини Самовдиців. Додатки: книги, справи, документи організацій козацтв Буджаку (1991-т.ч.). **ч.5. Документи архіву отамана Буджацького козацтва (1991-т.ч.).** Довідка про архів отамана Буджацького козацтва. Основні документи архіву. Козацькі ЗМІ

(1991-т.ч.). Вирізки з газет. Фото. Інші документи архіву (1991-т.ч.). Спомини Самовидців. Додатки: книги, щоденники отамана Буджацького козацтва, справи, документи організацій козацтв Буджаку, Одещини, України, Зарубіжжя. Різне. ***Довідка:*** перелік документів всього Фонду на 75 стрінках.

Одеська обласна державна адміністрація. Державний архів Одеської області.
23.07.2012. Тимофєєву В.Я.

Шановний Валерію Яковичу! Керівництво Державного архіву Одеської області висловлює Вам глибоку вдячність за неоцінений внесок у розвиток архівної справи і передачу на державне зберігання безцінних для історії документів, які, безперечно, є складовою частиною Національного архівного фонду України. Завдяки Вам до фондів архіву надійшли документи, історичне значення яких важко переоцінити.

Сподіваємося на подальшу співпрацю з Вами в питаннях передачі документів на державне зберігання. Тема виховання молоді на патріотизмі, морально чистих, активних і сильних духом громадян України в наш час дуже актуальна. Ваші матеріали заслуговують всебічного вивчення і займають гідне місце у фонді Держархіву.

Бажаємо Вам творчих успіхів, оптимізму, втілюйте свої життєві ідеали в реальність. А ми, архівісти, зберігачі історії, надамо Вам у цій благородній справі всебічну допомогу.

З повагою Директор Державного архиву Одеської області І.І.Ніточко.

147. НАУКОВО-МЕТОДИЧНА РАДА НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ КОЗАЦТВА ІНСТИТУТУ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ.

У Києві 01.04.2011 року відбулася розширена Рада Старійшин Українського козацтва та рада співпрацівників Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАНУ, на якій було прийнято рішення про створення Науково-методичної ради при Науково-дослідному інституті козацтва. До ради було вирішено запросити працювати на громадських засадах освітян, методистів, організаторів, науковців, фахівців у галузях історії, археології, етнографії, етнології, фольклористики, джерелознавства, мистецтвознавства, лінгвістики, педагогіки та ін. для науково-дослідницької, освітньої, методичної та організаційної роботи.

Склад Науково-методичної ради (на т.ч.): Чухліб Т.В. (д.і.н., директор Науково-дослідного інституту козацтва), Титова О.М. (к.і.н., директор Центру пам'яткознавства НАН України та УТОПІК), Клепак Г.О. (заступник голови Національної спілки краєзнавців України), Петренко Є.Д. (к.і.н., Почесний отаман Звичаєвої громади УК, викладач університету «Україна»), Руденко Ю.Д. (д.п.н., Українське козацтво, професор НПУ ім. Драгоманова), Панченко П.П. (д.і.н., Міжнародна асоціація козацтва, професор), Задунайський В.В. (д.і.н., професор Донецького НУ, каф. історії України), Грива А.М. (Голова РКОУ, наказний кошовий отаман УВК діаспори), Князюк Г.Т. (Старійшина УК, викладач університету «Україна»), Припута І.П. (методист Координаційного центру фізкультури і спорту Головного управління освіти і науки м. Києва), Сопівник М.П. (Старійшина УК, керівник відділу секретаріату ВУТ «Просвіта» ім. Т.Шевченка), Мельничук Ю.Л. (зав. відділом Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді МОН України), Опанащук В.С. (Писар МГО «Українське козацтво», журналіст), Тимофєєв В.Я. (отаман Буджацького козацтва), Козар І.Я. (Голова Ради Старійшин УК, викладач Хмельницького МАУП), Трачук О.В. (секретар Науково-методичної ради).

148. РАДА СТАРІЙШИН ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА (РСОУК).

Рада Старійшин Українського Козацтва була заснована у 1991 році як споконвічний орган у системі козацького самоврядування, що є втіленням козацької честі та покликаний охороняти Звичаєве право, історичні традиції, моральні чесноти Українського Козацтва.

На час заснування Ради Старійшин Українського Козацтва у 1991 році ще не існувало в Україні жодної офіційно зареєстрованої всеукраїнської чи міжнародної козацької організації. Рада Старійшин призупинила свою діяльність у 1995 році.

22 грудня 2010 року на засіданні Ради Старійшин, яке відбулося в Музеї Івана Гончара, були присутні 21 старійшина від козацьких організацій з різних областей, і крім них ще більше як 20 отаманів і представників козацьких організацій.

Учасники засідання проголосили про відновлення діяльності Ради Старійшин Українського Козацтва станом на 1995 рік, коли існувала єдина Всеукраїнська громадська організація під назвою "Українське козацтво" зареєстрована Міністерством юстиції України (свідоцтво № 223 від 17 березня 1992 року).

На засіданні було обговорено та прийнято за основу запропонований проект Положення про Раду Старійшин Українського Козацтва з рішенням обговорити його зміст у козацьких товариствах для врахування можливих пропозицій при остаточному затвердженні його змісту на наступному зібранні. На засіданні були обрані: наказний Голова Ради – Іван Козар, наказний законник – Григорій Князюк, наказний писар – Олекса Трачук.

Відновлена Рада Старійшин впливає на діяльність всіх козацьких організацій України, що були зареєстровані органами юстиції з 1991 року до цього часу, які стоять на Звичаї, працюють на благо України та представляють Всеукраїнський козацький рух під назвою «Українське Козацтво». Ідейною основою, мотивацією дій і рішень Ради є Звичаєве право – споконвічна система морально-правових норм українського козацтва.

Склад РСОУК на т.ч.: В.Литвин (голова), Г.Князюк (заступник), О.Трачук (писар), М.Ганич, А.Коляса, І.Синепольський, О.Семидуб, І.Колос, О.Кузнєцов, В.Тимофєєв, Є.Петренко, О.Опанасенко, І.Петерейко, О.Гнибіда, О.Пажимський, М.Марченко, С.Олійник, О.Суховій, Д.Тимошенко, А.Бондаренко, Й.Саламаха, М.Сопівник, К.Матвіюк, І.Шклярський, В.Коростильов, О.Дорошенко, А.Зубков, М.Боніт, М.Зубань, В.В'юн, О.Шпоть, П.Реутов.

Положення (редакція 1995 року). Рада Старійшин – статутний орган в традиції козацького самоврядування. Рада Старійшин – керується Звичаєм УК, Статутом УК, державним законодавством, нормами козацького лицарства. Рада Старійшин є вищим моральним авторитетом. Українського козацтва. Рада Старійшин підтверджується Великою Радою УК. Рада Старійшин є незалежною від Ради отаманів, Гетьмана, Генеральної Старшини, отаманів УК. Рада Старійшин контактує з Радами Старійшин Кубанського, Донського та інших козачих військ. Положення про Раду Старійшин затверджується Великою Радою Українського козацтва.

Мета Ради Старійшин. Плекати єдність Українського козацтва. Відроджувати, зберігати, розповсюджувати звичаї УК. Стояти на охороні національних та козацьких традицій. Контроль за додержанням моральних чеснот в УК. Сприяти вихованню молоді в дусі козацького лицарства, відданості рідному народу, Землі-Матері. Приймати іспити у козаків, які пройшли випробувальний термін, та проводити за рішенням Ради Старійшин посвяту козаків.

Членство у Раді Старійшин. До Ради Старійшин обираються найдосвідченіші козаки старшого віку (понад 50 років), життя яких є прикладом для всього козацтва. До Ради Старійшин обираються – ті, хто в діяльності організації проявили найвищі моральні чесноти і набули незаперечний авторитет серед побратимів. Старійшини обираються довічно на козацьких Радах всіх рівнів 2/3 голосів делегованих козаків. Член Ради Старійшин: своїм моральним прикладом спонукає всіх козаків брати найактивнішу участь у козацькому русі; допомагає отаману і старшині у виконанні

їхніх обов'язків; контролює дотримання козацького Звичаю, Статуту УК, рішень Великої Ради УК – Гетьманом, Генеральною Старшиною, отаманами і козаками; перед козакти товариством дає моральну оцінку діям порушників; піклується про навчання та виховання козацької молоді; відроджує, оберігає і розвиває козацькі традиції, честь і гідність козацького стану; всюди і завжди передає свій досвід і знання козацьких традицій звичаєвого права молодим козакам. Член Ради Старійшин має права: бути присутнім в козацьких Радах всіх рівнів; право першочергового голосу на козацьких Радах; брати участь у перевірці будь-якого органу Українського козацтва; голова Ради Старійшин або його заступник має право головувати на Великій Раді УК, а також на Раді Отаманів УК під час надзвичайних ситуацій.

*Структура Ради Старійшин Українського козацтва.*Рада Старійшин УК взаємодіє з Радами Старійшин низових товариств. Крайове козацьке товариство обирає Крайову Раду Старійшин від якої в Раду Старійшин УК делегується представник – Старійшина УК. Рада Старійшин УК обирає Голову та його заступника. Рада Старійшин збирається 4 рази на рік. Рішення Ради Старійшин приймається більшістю голосів (50%+1 голос). Старійшини мають рівні права та повноваження у межах своїх товариств. Рада Старійшин проводить свої засідання окремо від Ради отаманів. Загальна Рада Старійшин від всіх товариств збирається 1 раз на рік.

Діяльність Ради Старійшин Українського козацтва. Рада СЧтарійшин має право скликати позачергову Велику Раду, за заявою Ради Старійшин УК Велика Рада може бути перетворена на Чорну Раду. Рада Старійшин УК інформує Велику Раду, Раду отаманів, Генеральну канцелярію про свою оцінку стану справ в Українському козацтві та в державі. Рада Старійшин УК не втручається в діяльність виконавчих структур УК, якщо вони не порушують Звичай та Статут УК. Рада Старійшин УК вимагає від усіх козаків обов'язкового виконання рішень Великої Ради УК, Ради отаманів, наказів Гетьмана, Генеральної Канцелярії УК. У випадку порушення козацького Звичаю, Рада Старійшин УК дає йому належну оцінку, а при необхідності звертається до козацького Суду честі. Право первинного вето на районній, обласній Великій Раді має лише відповідна Рада Старійшин. Рада Старійшин продовжує свою діяльність навіть у випадку ліквідації Українського козацтва. Зміни та доповнення а Положення про Раду Старійшин Ук має право вносити Велика Рада УК за поданням Загальної Ради Старійшин УК.

149. РАДА ЗАСНОВНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА (РЗУК).

Рада Засновників Українського козацтва була створена у жовтні 2012 року із метою координації зусиль активу Українського козацтва початку 1990-х років, спрямованих на відновлення єдиної козацької організації з єдиним органом управління - Великою Козацькою Радою.

Члени Ради Засновників Українського козацтва (на т.ч.): М.Ганич (голова), І.Козар, ЄПетренко, В.Гарбуз, О.Кузнецов, В.Тимошенко, М.Лисенко, Б.Скребцов, В.Тимченко та ін.

150. РАДА КОЗАЦЬКИХ ОТАМАНІВ УКРАЇНИ (РКОУ).

Рада козацьких отаманів України (далі РКОУ) створена 28.08.2009 р. як координаційний, організаційно-методичний та дорадчо - консультативний орган козацьких організацій України та їх об'єднань, отамани яких входять до складу РКОУ. Козацькі організації входячи до складу РКОУ не змінюють своїх організаційних структур.

РКОУ діє як незалежний козацький Центр, який на громадському рівні координує і організовує роботу українських козацьких організацій, представляє їхні інтереси на території України та іноземних держав.

Головною метою діяльності РКОУ є праця для ідеї Української Самостійної Соборної Держави. Для цього ми зміцнюємо єдність українського козацтва на традиціях Козацького Звичаєвого Права, проводимо роботу для єднання козацтва на теренах України та за її межами, де є українські козацькі громади, щоб спільними зусиллями ми практично змогли захистити природне право Українського народу жити на своїй землі по-українськи; національну честь та гідність держави Україна.

Прийняття до складу РКОУ нових отаманів здійснюється за згодою всіх її членів. Члени РКОУ утворюють козацьке коло в якому отамани козацьких організацій будь-якого рівня (міжнародного, всеукраїнського, обласного, районного і т.ін.) мають однакові права і відповідальність. Рішення приймаються простою більшістю голосів членів РКОУ і є обов'язковими для виконання всіма отаманами. Із учасників козацького кола строком на 6 місяців обирається Голова РКОУ, який по завершенні своїх повноважень звітує перед товариством і стає простим членом РКОУ. РКОУ поважає погляди отаманів, які увійшли до її складу, на свободу віросповідання та не допускає в козацькому русі міжконфесійної чи будь-якої іншої ворожнечі на релігійному та політичному ґрунті.

Мовою спілкування в РКОУ є українська мова.

До складу РКОУ входять: Борознець Олександр (Звичаєвий козацький полк ім. Святослава Хороброго), Бортюк Олександр (Організація Бойового гопака у Хмельницькій області), Воловодюк Володимир (Крайове Товариство «Вінницький козацький полк ім. Івана Богуна»), Глущенко Славомир (Маньківський січевий курінь), Голумбієвський Андрій (8-й Курень Українського Вільного Козацтва Австралії), Грива Анатолій (Кош Українського Вільного Козацтва діаспори), Гуцалюк Сергій (Чорноморське гайдамацьке з'єднання), Дрофа Андрій (МГО «Білоцерківська Січ»), Жолобко Станіслав (Сумська Північно-Східна Козацька Січ), Зінченко Роман (Прилуцька міська ГО «Прилуцький козацький курінь ім. Івана Сірка»), Іськів Всеволод (Прикарпатська Січ Українського козацтва), Корінець Олексій (Ізяславське районне товариство), Момот Леонід (Чуднівське районне козацьке товариство ім. Северина Наливайка), Мусій Володимир (Українське Вільне Козацтво ім. Северина Наливайка), Палієв Юрій (Київський осередок МГО «Реєстрове Українське Народне Козацтво»), Перчук Володимир (ГО «Козацьке стрілецьке братство»), Присяжнюк Володимир (Всеукраїнська громадська організація «Велике Козацьке Коло»), Сахнюк Василь (Звичаєва громада Українського козацтва), Сікалов Андрій (Окремий Прилуцький козацький полк ім. Петра Сагайдачного), Скорбогатий Сергій (Хмельницький окремий козацький курень ім. Івана Нечая Українського козацтва), Тимофєєв Валерій (Буджацьке козацтво), Федосюк Віктор (Спілка козацьких стрілецьких братств України), Шевчук Віктор (Смілянська соьня Українського Вільного Козацтва), Шеремет Анатолій (Громадська дитяча козацька організація «Молода Січ»).

151. ВСЕУКРАЇНСЬКІ ТА МІЖНАРОДНІ КОНФЕРЕНЦІЇ З ПИТАНЬ КОЗАЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ.

Із 2009 року педагоги Буджацького козацтва почали брати участь у роботі обласних, Всеукраїнських та міжнародних заходів з питань козацької педагогіки.

23.05.2009. ***Одеський обласний ярмарок педагогічних ідей і технологій*** (Одеса, ЗОШ І-ІІІ ст. №81). ***Організатори:*** Управління освіти і наукової діяльності Одеської облдержадміністрація, Одеський обласний інститут удосконалення вчителів. ***Оргкомітет:*** Задорожна Л.К., Руссол В.М., Здрагат С.Г., Завтур Т.М. ***Напрямки роботи:*** Сучасний менеджмент в освіті. Методика викладання. Виховна робота. Дошкільна освіта. Початкова освіта. Творчий розвиток особистості. Психологічна служба. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я. (Відділ освіти Білгород-Дністровського міськвиконкому Одеської області. Методичний кабінет.

Передовий педагогічний досвід. Школа козацько-лицарського виховання – осередок формування національно-свідомого громадянина України, справжнього патріота та захисника рідної землі, духовно багатої особистості, морально зрілої людини). ***Результат***: Авторське свідоцтво.

01.04.2011. ***Всеукраїнський круглий стіл «Козацькі звичаї та історія рідного краю: джерела, історіографія та історична освіта»*** (Київ, Інститут історії України НАНУ). ***Організатори:*** Науково-дослідний інститут козацтва Інституту історії України Національної Академії наук України, Рада старійшин організацій Українського козацтва. ***Оргкомітет:*** Чухліб Т.В., Козар І.Я., Трачук О.В. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я. «Історія сучасного козацтва Буджаку».

03.03.2012. ***Всеукраїнська презентація підручника з козацької педагогіки для вищих навчальних закладів «Ю.Руденко, Ю.Мельничук. Козацько-лицарське виховання учнівської та студентської молоді. Київ-2011. ПП «Золоті ворота»*** (Київ, Міський Будинок учителя – Музей педагогіки). ***Організатори:*** Академія наук вищої школи, Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова. ***Оргкомітет:*** Руденко Ю.Д., Мельничук Ю.Л. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я. «Час виховувати лицарів».

28.05.2012. ***Міжнародна історична конференція «Козацтво Південної України XIX-XX ст.»*** (Одеса, Національний університет ім. І.І.Мечнікова). ***Організатори:*** Науково-дослідний інститут козацтва Інституту історії України Національної Академії наук України, Рада старійшин організацій Українського козацтва, Одеський національний університет ім. І.І.Мечнікова. ***Оргкомітет:*** Чухліб Т.В., Бачинська О.А., Гончарук Т.Г. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. «Козацтво Буджаку останньої чверті XX ст.».

11.10.2012. ***І Всеукраїнська науково-практична конференція «Державотворчі і освітньо-виховні традиції українського козацтва»*** до 25-річчя відродження козацької педагогіки (Київ, Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова). ***Організатори:*** Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Академія наук вищої освіти України, Науково-дослідний інститут козацтва Інституту історії НАНУ, Національна спілка краєзнавців України, Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик «Освіта», Педагогічний музей НАПН України. ***Оргкомітет:*** Руденко Ю.Д., Чухліб Т.В., Івашковський В.В., Омельченко Д.Г., Припута І.П., Мельничук Ю.Л., Найда І.В., Федоренко О.А., Руденко В.Ю., Опанащук В.С., Соколенко О.Г., Сморчков С.О., Пікуль Є.М., Залізко В.Д. ***Напрямки роботи:*** Історія і теорія розвитку Українського козацтва та його освітньо-виховних традицій. Впровадження козацької педагогіки в практику родинного і шкільного виховання. Використання козацької педагогіки в навчально-виховному процесі з предмету Захист Вітчизни та військово-патріотичного виховання учнівської молоді. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я. «Школа козацько-лицарського гарту – основа сучасної системи виховання козака та берегині».

26.04.2013. ***І Всеукраїнська науково-практична конференція «Українське національне виховання: реалії, тенденції, перспективи»*** (Київ, Національний педагогічний університет імені М.П.Дргоманова). ***Організатори:*** Міністерство освіти і науки України, Національна академія педагогічних наук України, Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Міжнародний освітній фонд імені Ярослава Мудрого, Академія наук вищої освіти України. ***Оргкомітет:*** Андрущенко В.П., Стрілько В.В., Падалка О.С., Погребенник В.Ф., Руденко Ю.Д., Чернега П.М., Волинка Г.І., Мацько Л.І., Шевчук С.В. ***Напрямки:*** Теоретико-методологічні засади національного виховання. Впровадження української національної ідеї в педагогічну теорію і практику. Національні цінності української народної педагогіки, освітньо-виховних традицій українознавства. Українська державна мова і національна культура як феномени виховання любові до Батьківщини, поглиблення єдності народу і зміцнення українського державотворення. Форми, методи і засоби виховання в дітей і молоді українського патріотизму. Шляхи і засоби формування

історичної пам'яті, національної свідомості і самосвідомості, гідності громадянина України. Виховання в учнівської і студентської молоді національних і вселюдських ідейно-духовних, морально-етичних цінностей, національного характеру і світогляду. Формування особистості в дусі гуманізму, демократичних цінностей і політичної культури. Патріотична спрямованість особистості як складова професійної підготовки майбутніх педагогів. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я. «Лицарський гарт козацького лідера».

Резолюція. Обговоривши «Проект Концепції загальнодержавної цільової соціальної програми патріотичного виховання громадян на 2013-2017 роки» (надалі Концепція), ми, учасники Всеукраїнської науково-практичної конференції «Українське національне виховання: реалії, тенденції, перспективи», проведеної на базі Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова,

Відзначаємо доленосну суспільну значущість проблеми формування в дітей і молоді патріотичних почуттів, ідеалів і світогляду, історичної памят'і, національної свідомості та відданості незалежній Українській державі.

Констатуємо, що в Концепції не знайшли глибокого відображення ідеї вітчизняної і зарубіжної педагогіки про національне виховання, піддані забуттю положення про український національний зміст і характер освіти і виховання, які мали місце в попередніх документах «Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») і Національній доктрині розвитку освіти. У тексті проекту Концепції відсутні фундаментальні наукові терміни «українська культура», «українська нація», «національні цінності». Натомість в односторонньому порядку часто декларуються «загальнолюдські цінності», «населення України» (значно вагоміше – «український народ»). Це, м'яко кажучи, не сприяє формуванню в молоді і утвердженню нею в житті гуманістичних національних цінностей (рідної, державної української мови, культури та ін.), українського патріотизму, готовності брати активну участь у державотворчих процесах.

Необхідне суттєве доопрацювання Концепції в напрямку розкриття українського національно-патріотичного змісту, наукової інформації про інтелектуальні висоти, здобутки європейського і світового значення рідного народу в багатьох галузях життя, про його визначні військові перемоги впродовж історії над іноземними загарбниками. Це сприятиме пробудженню і вихованню в серці і душі кожного учня і студента гідності і гордості за незалежність українського народу, глибинних почуттів та ідей українського патріотизму.

Пропонуємо доповнити Концепцію таким змістом: Створити цілісну систему українського національно-патріотичного виховання молоді ляхом реалізації наступних виховних завдань: забезпечення сприятливих умов для самореалізації особистості в Україні відповідно до її інтересів та можливостей; виховання правової культури, поваги до Конституції України, законів України, державної символіки – Герба, Прапора, Гімну України та історичних святинь; сприяння набуттю молоддю соціального досвіду, успадкування духовних та культурних надбань українського народу; формування мовної культури, оволодіння та вживання української мови як духовного коду нації в усіх освітніх закладах України; формування духовних цінностей українського патріота: почуття патріотизму, національної свідомості, любові до українського народу, його історії, Держави, рідної землі, родини, гордості за минуле і сучасне на прикладах героїчної історії українського народу та кращих зразків культурної спадщини; відновлення і вшанування національної пам'яті; утвердження в свідомості підростаючого покоління об'єктивної оцінки ролі українського війська в українській історії, спадкоємності розвитку Збройних Сил у відстоюванні ідеалів свободи та державності України і її громадян від княжої доби, Гетьманського козацького війська, військ Української народної республіки, Січових стрільців, Української повстанської армії до часів незалежності; формування психологічної та фізичної готовності молоді до виконання громадянського та конституційного обов'язку щодо відстоювання національних інтересів та

незалежності України, підвищення престижу і розвиток мотивації молоді до державної та військової служби; відродження та розвиток українського козацтва як важливої громадської сили військово-патріотичного виховання молоді, а також молодіжних організацій «Пласт», «Січ», «Молода Січ»; консолідація діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування, навчальних закладів, громадських організацій щодо національно-патріотичного виховання; сприяння діяльності установ, навчальних закладів, організацій, клубів та осередків громадської активності, спрямованих на українське національно-патріотичне виховання молоді; підтримання кращих рис української нації – працелюбності, прагнення до свободи, любові до природи та мистецтва, поваги до батьків та родини; створення умов для посилення української патріотичної спрямованості телерадіомовлення та інших засобів масової інформації при висвітленні подій та явищ суспільного життя.

Стверджуємо, що в сучасній педагогічній науці і практиці, управлінській діяльності освітніх органів і структур необхідне акцентування на вихованні чітко окресленої наукою духовної, практично-вольової системи українського патріотизму і державотворення, стійкого характеру і світогляду молодих громадян України.

Українське національно-патріотичне виховання, яке реалізується на наукових засадах, багатовікових культурно-історичних традиціях українського народу, дає потужний імпульс ідейно-моральному, духовному оздоровленню нашого суспільства, сприяє розвитку національних меншин України, зміцнює єдність Української держави.

Реалізація сутності, мети і завдань українського національно-патріотичного виховання є міцною запорукою виходу вітчизняної освіти з кризової ситуації та підвищення духовності підростаючого покоління.

Звернення до народних депутатів України. Шановні обранці! Учасники Всеукраїнської науково-практичної конференції «Українське національне виховання: реалії, тенденції, перспективи», яка проведена на базі Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова спільно з Міністерством освіти і науки України, НАПН України, Міжнародним освітнім фондом імені Ярослава Мудрого за участі наукових установ, громадських організацій та об’єднань України,

констатуємо, що вітчизняна система освіти і виховання продовжує перебувати в глибокій кризі. В суспільній свідомості, поведінці молодого покоління набувають широкого, навіть загрозливого поширення безвідповідальність, байдужість, егоїзм, аморальність, цинізм, агресивність, непошана до національних і вселюдських цінностей, бажання назавжди поїхати з України.

Всебічно і глибоко обговоривши актуальні проблеми українського національного виховання підростаючого покоління нашої держави, учасники конференції одностайно дійшли **висновку** про: нагальну необхідність досягнути значно вищого рівня спільних зусиль державних органів, структур влади і науково-педагогічних установ, громадських організацій і об’єднань в справі українського національно-патріотичного виховання дітей і молоді; необхідність наповнення змісту навчальних дисциплін у всіх освітніх установах держави українським змістом, героїчними прикладами з історії України, літератури, культури; актуалізацію формування повнокровної, духовно наснаженої і патріотично спрямованої національної ідентичності кожної особистості, всього українського народу, представників національних меншин України, що забезпечить любов до України, єдність нашого суспільства, успіхи в побудові демократичної, соціальної, правової, соборної Української держави; важливість виховання в підростаючого покоління любові і поваги до української мови як державної, дотримання мовного режиму в освітніх закладах України та забезпечення домінування в них державної мови; актуальність виховання молоді на героїчних прикладах борців за незалежність України.

Система освіти і виховання потребує звільнення від бюрократично-чиновницьких ознак,оновлення і одухотворення її шляхом пізнання духовної краси, героїко-патріотичних поривів еліти попередніх поколінь у боротьбі за волю України.

В зв'язку з цим **просимо** Вас прийняти Закон України «Про виховання українського патріотизму», Державну програму українського національно-патріотичного виховання підростаючих поколінь з передбаченням належного державного фінансування для їх реалізації. Разом з тим вимагаємо відміни Закону України «Про засади державної мовної політики» №5029-VI та недопущення прийняття Верховною Радою України законопроекту №2342 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та протидії дискримінації в Україні», який на законодавчому рівні закріплює поняття надзвичайно небезпечні для суспільних норм моралі.

Сподіваємось на глибоке розуміння Вами зазначених проблем.

25.10.2013. ***II Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасний стан і перспективи розвитку козацької педагогіки в національному освітньому просторі України»*** (Київ, Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова). ***Організатори:*** Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Інститут проблем виховання НАПН України, Науково-дослідний інститут козацтваІнституту історії НАН України, Національна спілка краєзнавців України, Редакція Всеукраїнського громадсько-політичного тижневика «Освіта». ***Оргкомітет:*** Падалка О.С., Руденко Ю.Д., Івашковський В.В., Чухліб Т.В., Мельничук Ю.Л., Федоренко О.А. ***Напрямки роботи:*** Історія та теорія козацької педагогіки. Сучасний стан і перспективи впровадження козацької педагогіки в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів. Методика козацької педагогіки. Діяльність громадських організацій і козацька педагогіка. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я. «Школа козацько-лицарського гарту – основа сучасної системи виховання козака та берегині».

12.09.2014. ***Всеукраїнська презентація посібника з основ козацької педагогіки «Ю.Руденко, Ю.Мельничук. Козацька педагогіка. Програми і науково-методичні матеріали. Книга 1. Навчальний посібник. Київ-2014. ПП «Золоті ворота»*** (Київ, Будинок учителя – музей педагогіки). ***Організатори:*** Академія наук вищої школи, Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова. ***Оргкомітет:*** Руденко Ю.Д., Мельничук Ю.Л. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я. «Школа козацьких отаманів Буджацького козацтва – ШКОБ».

31.10.2014. ***III Всеукраїнська науково-практична конференція «Лицарські ідеї Тараса Шевченка і козацька педагогіка в системі виховання в учнівської та студентської молоді українського патріотизму»*** (Київ, Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова). ***Організатори:*** Міністерство освіти і науки України, Національна академія педагогічних наук України, Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Академія наук вищої освіти України, Міжнародний освітній фонд імені Ярослава Мудрого, Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді МОН України, Науково-дослідний інститут козацтва Інституту історії НАН України, Національна спілка краєзнавців України. ***Оргкомітет:*** Андрущенко В.П., Стрілько В.В., Падалка О.С., Руденко Ю.Д., Андрусишин Б.І., Савченко Н.В., Федоренко О.А., Мельничук Ю.Л., Пундик Л.Є., Залізко В.Д., Руденко В.Ю., Припута І.П., Опанащук В.С. ***Напрямки:*** Теоретико-методологічні засади виховання в учнівської та студентської молоді українського патріотизму. Подвижницьке життя, волелюбні й націє творчі ідеї Тараса Шевченка як найвищі духовні орієнтири в патріотичному вихованні молодих поколінь. Історична місія Українського козацтва в розвитку демократичних засад життя, Збройних Сил України, вітчизняної системи освіти і виховання. Українські виховні ідеали князя-патріота, січового стрільця, вояка УПА як втілення лицарських якостей рідного народу. Практична реалізація ідей, методики козацької педагогіки як могутнього засобу формування в учнів та студентів українського патріотизму, готовності боронити національні інтереси, цінності Української держави. Виховання учнівської і студентської молоді на сучасних козацько-лицарських традиціях героїв Майдану,

Небесної Сотні та воїнів АТО в східних областях України. Спільна робота органів державної влади, педагогів-науковців і практиків, представників силових структур, громадських організацій з проблем виховання в учнівської та студентської молоді українського патріотизму, підготовки її до захисту незалежної України. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я. «Організація учнівського самоврядування в школах козацько-лицарського виховання Буджаку».

26.02.2015. Науково-практична конференція «Завдання держави і суспільства в національно-патріотичному вихованні молоді в сучасних умовах» (Одеса, Окружний Будинок офіцерів). ***Організатори:*** Одеська обласна організація Всеукраїнського об'єднання ветеранів, Одеське крайове козацьке товариство Соборного козацтва України «СІЧ». ***Оргкомітет:*** Мастеренко В.З., Волович О.О., Шевченко В.О. ***Напрямки роботи:*** Національно-патріотичне виховання як основа розбудови української держави. Шляхи і засоби національно-патріотичного виховання молоді. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я. «Час виховувати лицарів».

03-04.03.2015. ***Регіональний семінар-практикум з питань патріотичного виховання – Одеська, Миколаївська, Херсонська обл.*** (Одеса, обласний гуманітарний центр позашкільної освіти і виховання). ***Організатори:*** Департамент освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації, Одеський обласний гуманітарний центр позашкільної освіти і виховання, Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, Громадська організація «Молодіжний клуб Джура», Рада козацьких отаманів України. ***Оргкомітет:*** Макосій Д.І., Омельченко Д.Г., Грива А.М., Бондарчук О.С., Козланюк Т.І., Кондратьєва В.Ю. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я. «Рій як основна виховна одиниця гри. Основи створення та діяльність рою. Роль виховника, організатора гри «Сокіл» («Джура») у виховному процесі. Співпраця з батьками, козацькими та іншими громадськими організаціями».

12.06.2015. ***Всеукраїнський круглий стіл «Українське національно-державницьке виховання учнівської і студентської молоді»*** (Київ, Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова). ***Організатори:*** Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова, Академія наук вищої школи України, Міжнародний освітній фонд ім. Ярослава Мудрого, Науково-дослідний інститут козацтва Інституту історії України НАН України, Національна спілка краєзнавців України, Редакція Всеукраїнського громадсько-політичного тижневика «Освіта». ***Оргкомітет:*** Руденко Ю.Д., Мельничук Ю.Л. ***Напрямки роботи:*** Як трактувати зміст і співвідношення термінів «українське національно-державницьке виховання», «державницьке виховання», «національно-патріотичне виховання» та ін.? Які, на Вашу думку, є ефективні шляхи, форми і методи національно-державницького виховання учнів і студентів? Які були успіхи і невдачі, суспільно-політичні чинники, що сприяли чи гальмували виховання молоді в дусі українського державотворення в велику Козацьку добу (XVI-XVIII ст.)? Які є ефективні шляхи і форми національно-державницького виховання учнів і студентів на традиціях героїв Базару, Крут, Холодноярської Республіки, січових стрільців, вояків УПА? Який статус у національно-державницькому вихованні молоді мають займати представники українського націоналізму Микола Міхнівський, Євген Коновалець, Андрій Мельник, Степан Бандера, Юрій Шухевич та ін.? Як враховувати вікові, психологічні особливості учнів у процесі ознайомлення їх із бойовими закликами, ідеями «Бог і Україна!», «Слава Україні!», «Героям слава!», «Слава нації!», «Смерть ворогам!» та ін.? Що треба робити, щоб учні і студенти глибше усвідомлювали терміни «парламентська республіка», «президентська республіка», «козацька республіка», «монархія» та ін.? Який статус мають займати в виховній роботі поняття, терміни «політична освіта», «політичне виховання», «виховання політичної культури», «формування національної ідеології», «ідейне виховання» та ін.? Якою мірою доцільно творчо застосовувати досвід національно-державницького виховання цивілізованих народів? ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я.

«Школа козацько-лицарського гарту – основа сучасної системи виховання учнівської молоді».

Жовтень 2015. ***Цикл круглих столів «Національно-патріотичне виховання дітей та молоді. Упровадження Концепції національно-патріотичного виховання в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів міста та району»*** (Білгород-Дністровський, РМК, ММК, МЦ дитячої творчості). ***Організатори:*** районний та міський методичні кабінети відділів освіти, Білгород-Дністровські районна державна адміністрація, міськвиконком, Буджацьке козацтво. ***Оргкомітет:*** Муржа-Ромащук Л.І., Скорик Л.Л., Петренко С.П., Тимофєєв В.Я. ***Напрямки роботи:*** Нормативно-правова база. Впровадження Концепції національно-патріотичного виховання в умовах сучасної загальноосвітньої школи. Становлення національної свідомості та громадянської активності через роботу в учнівському самоврядуванні. Особливості організації національно-патріотичного виховання учнів ЗНЗ засобом волонтерської діяльності. Ефективні форми і методи національно-патріотичного виховання дітей та молоді на традиціях, закладених Революцією на граніті, Помаранчевою революцією і Революцією гідності. Козацька республіка. Формування національно свідомої особистості через творчу діяльність на заняттях шкільних творчих об'єднань та гуртків. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я. «Час виховувати лицарів».

Резолюція. 1. Педагогічним колективам ЗНЗ міста та району у своїй діяльності з українського національно-патріотичного виховання дітей і молоді керуватись положеннями Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, затвердженої Міністерством освіти і науки України (наказ №641 від 16.06.2015року), методичними рекомендаціями та заходами щодо реалізації Концепції. 2. З метою створення нормативно-правового підґрунтя рекомендувати Білгород-Дністровській міській та районній радам розробити та затвердити програму національно-патріотичного виховання дітей і молоді з робочою назвою «Патріот» (грудень 2015 року). 3. З метою координації діяльності ЗНЗ міста а району з національно-патріотичного виховання при міському та районному відділах освіти Білгород-Дністровської міської та районної рад створити Центри національно-патріотичного виховання (листопад-грудень 2015). 4. Передбачити в плані роботи Центрів національно-патріотичного виховання проведення моніторингу системи національно-патріотичного виховання дітей та молоді за допомогою соціологічних опитувань, анкетування, психологічного тестування; проведення науково-методичних конференцій, створення банку передового педагогічного досвіду на інформаційному веб-ресурсі; корекцію навчально-виховних впливів з урахуванням результатів моніторингу. 5. Рекомендувати ЗНЗ міста та району провести в листопаді-грудні 2015 року круглі столи на тему: «Українське національно-патріотичне виховання дітей і молоді» із залученням класоводів, класних керівників, батьківської громадськості, представників громадських організацій патріотичного спрямування.

05.11.2015. ***Круглий стіл «Буджацьке козацтво: історія та сьогодення – стратегія розвитку»*** (Білгород-Дністровський, районна державна адміністрація). ***Організатори:*** Науково-дослідний інститут козацтва Інституту історії України НАН України, Кафедра історії України історичного факультету Одеського національного університету, Білгород-Дністровська районна державна адміністрація, Буджацьке козацтво. ***Оргкомітет***: Чухліб Т.В., Бачинська О.А., Гончарук Т.Г., Петренко С.П., Мунтьян Т.О., Осадчук Т.М., Муржа-Ромащук Л.О., Тимофєєв В.Я. ***Напрямки роботи:*** Останні козацькі війська на теренах України: Дунайське, Буджацьке, Новоросійське – значення для сучасності. Історія сучасного Буджацького козацтва та місце козацтва в громадському житті краю. Козацько-лицарське виховання молоді Буджаку – фундамент українського національно-патріотичного виховання дітей та молоді Буджаку. Підготовка кадрів для Буджацького козацтва. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я. (Козацько-лицарське виховання молоді Буджаку – фундамент українського національно-патріотичного виховання дітей та молоді

Буджаку. Підготовка кадрів для Буджацького козацтва). Ушанова С.В. «Історія сучасного Буджацького козацтва та місце козацтва в громадському житті краю».

Резолюція. 1. Козацьким організаціям, педагогічним колективам ЗНЗ козацького спрямування Буджаку у своїй діяльності з українського національно-патріотичного виховання дітей і молоді керуватись положеннями Регіональної програми розвитку Українського козацтва на 2011-2015 роки та Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, затвердженої Міністерством освіти і науки України (наказ №641 від 16.06.2015року), методичними рекомендаціями та заходами щодо реалізації Регіональної програми та Концепції. 2. З метою створення нормативно-правового підґрунтя діяльності козацьких організацій на 2016-2020 роки рекомендувати районним радам Буджаку і Білгород-Дністровській та Ізмаїльській міським радам розробити та затвердити програми розвитку Українського козацтва і національно-патріотичного виховання дітей і молоді з робочою назвою «Патріот» (грудень 2015 року). 3. З метою координації діяльності козацьких організацій і ЗНЗ Буджаку з українського національно-патріотичного виховання рекомендувати відділам освіти райдержадміністрацій Буджаку та відділам освіти Білгород-Дністровській і Ізмаїльській міських рад створити Центр національно-патріотичного виховання (грудень 2015). 4. Передбачити в плані роботи Центрів національно-патріотичного виховання проведення моніторингу системи національно-патріотичного виховання дітей та молоді за допомогою соціологічних опитувань, анкетування, психологічного тестування; проведення науково-методичних конференцій, створення банку передового педагогічного досвіду на інформаційному веб-ресурсі; корекцію навчально-виховних впливів з урахуванням результатів моніторингу. 5. Рекомендувати козацьким організаціям Буджаку провести в січні-березні 2016 року круглі столи на тему: «Буджацьке козацтво: історія та сьогодення – стратегія розвитку» із залученням керівництва районів, педагогів, широкої громадськості.

18.12.2015. ***Міжнародна науково-практична конференція «Впровадження козацько-лицарських традицій в освітній простір України в контексті стратегії національно-патріотичного виховання дітей і молоді»*** (Київ, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»). ***Організатори:*** Міністерство освіти і науки України, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «України», Науково-дослідний інститут козацтва Інституту історії України НАН України, МГО «Українське козацтво». ***Оргкомітет:*** Таланчук П.М., Кучерявий І.Т., Дубас Р.Г., Руденко Ю.Д., Мельничук Ю.Л., Смолянова С.І., Батрак Г.І., Колесникова Н.П. ***Напрямки роботи:*** Теоретико-методологічні засади формування українського патріотизму в учнівської і студентської молоді. Практична реалізація ідей і методики козацької педагогіки в системі освіти і науки України. Виховання учнівської і студентської молоді на козацько-лицарських традиціях та сучасних героїчних прикладах Майдану, Небесної Сотні і воїнів АТО. Координація співпраці з органами державної влади, Збройних Сил України, освітянських установ та громадських організацій у національно-патріотичному вихованні української молоді. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я. «Британська Січ – школа національно-патріотичного виховання».

Ухвала. Ми, учасники Міжнародної науково-практичної конференції «Впровадження козацько-лицарських традицій в контексті Стратегії національно-патріотичного виховання дітей і молоді», всебічно обговорили доленосні проблеми формування в зростаючих поколіннях українського патріотизму, національно-державницької духовності, синівської любові до України-Батьківщини. Учасники конференції констатують, що вершинними здобутками українського народу впродовж останнього тисячоліття в боротьбі за свою свободу, утвердження власної незалежної держави були Українське козацтво, його волелюбна ідеологія і потужна державотворча місія, військово-захисна сила, завдяки яким зазнавали краху загарбницькі наміри й плани авторитарних і тоталітарних політичних режимів сусідніх

держав-імперій. Запорукою докорінного поліпшення виховання в зростаючих поколіннях українського патріотизму є глибоке пізнання ними звитяжної історії та подвижницької діяльності Українського козацтва, його філософії, ідеології, лицарської моралі, бойових героїчних традицій та козацької педагогіки. Упродовж кількох століть завдяки козацькій педагогіці в родинному вихованні, січових, сотенних і полкових школах, колегіумах та перших вітчизняних академіях – Острозькій (1576) і Києво-Могилянській (1615), братських школах (XVI-XVII ст.) формувалися патріоти України, герої національно-визвольних змагань. Творче відродження козацько-лицарських виховних традицій – один із найефективніших шляхів формування в дітей та молоді історичної пам`яті, національної свідомості, глибокого українського патріотизму, любові до рідного народу і ненависті до його ворогів, готовності зі зброєю в руках боронити територіальну цілісність і незалежність України від будь-якого агресора. Випробувані століттями державотворчі, героїко-патріотичні, трудові, морально-духовні традиції Українського козацтва постійно відроджувалися в різних формах і ставали стійкою основою та невичерпним джерелом наростання національно-визвольної боротьби рідного народу. У нових історичних умовах козацько-лицарські традиції постійно відновлювалися, як це підкреслюється в Стратегії національно-патріотичного виховання, в героїчній боротьбі Українських Січових Стрільців, армій Української Народної Республіки (УНР) і Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР), героїв Базару і Крут, антибільшовицьких селянських повстань, військових загонів Карпатської Січі, Української Повстанської Армії (УПА), українських повстанців у сталінських таборах. В умовах сучасної агресії Росії проти незалежної України, анексії Криму й окупації частини Донбасу пріоритетним завданням освітян-науковців і практиків є вдосконалення національно-патріотичного виховання, реалізація на вищому рівні ідей і цінностей козацької педагогіки, підготовка молоді до захисту Вітчизни від зовнішніх ворогів, їхніх агентів – сепаратистів, інших внутрішніх недругів незалежної України. Враховуючи щойно викладене, беручи до уваги суворі виклики сьогодення і соціальне замовлення, Міжнародна науково-практична конференція ухвалює: 1. Практично реалізуючи Указ Президента України «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей і молоді на 2016-2020 роки», вчителеві, вихователю, керівникові навчального закладу, методисту, управлінцю освіти необхідно дбати про створення системи національно-патріотичного виховання, завдяки якій у дітей та молоді формуватимуться глибокі патріотичні почуття, стійкі переконання, лицарські якості громадянина – патріота України. 2. У період загострення кризових явищ у нашому суспільному житті, агресії Росії та підготовлених нею сепаратистів проти незалежної України створювати сприятливі умови в родинному вихованні, школах, вишах та інших навчальних закладах для глибокого засвоєння учнями і студентами наукових і художніх знань про Україну – Батьківщину, її красу й духовну велич рідного народу, його гідний внесок у світову культуру та цивілізацію. 3. Поширювати серед широких кіл освітян, батьків, громадськості козацьку педагогіку як цілісну систему ідей, принципів, технологій козацько-лицарського загартування дітей і юнацтва, формування в них міцного здоров`я, сили волі й сили духу, звитяги та хоробрості, умінь долати будь-які труднощі, перешкоди в житті, здатності боротися із псевдо-цінностями, антиукраїнськими ідеями, готовності зберігати українську мову і культуру, відстоювати національні інтереси України. 4. У процесі вивчення навчальних дисциплін, позакласної та позааудиторної роботи на високому науковому рівні розкривати подвижницький чин, націєтворчу й державницьку діяльність гетьманів-патріотів, провідників національно-визвольного руху, великих українців, формувати в дітей та молоді ідеали українця-козака, лицаря з сучасними шляхетними духовними якостями і патріотичними справами, вчинками. 5. Організовувати і ґрунтувати систему виховання українського патріотизму в дітей і молоді на героїчних цінностях, державотворчих справах, які утверджені історією в героїко-патріотичних лицарських традиціях українського народу: князівсько-дружинницьких, богатирських, козацьких,

козацько-січових, гайдамацько-отаманських, стрілецьких, повстансько-армійських, дисидентських, а також традиціях Героїв Небесної Сотні та учасників АТО. 6. Реалізовувати завдання національно-патріотичного виховання дітей і молоді шляхами формування в них глибоких знань про визначних українських полководців (князів Святослава Хороброго, Я.Мудрого, В.Мономаха, Костянтина Острозького, гетьманів Сагайдачного, Хмельницького, Орлика та ін.), видатні перемоги українських, зокрема козацьких військ над чужоземними загарбниками, плекання високого культу воїна-захисника, переможця над ворогами України і глибокого вивчення сучасної військової техніки. 7. З метою поглиблення в учнів і студентів пізнавальних інтересів, підвищення ефективності навчально-виховного процесу постійно пробуджувати в них захоплення козацькою романтикою і символікою, ритуалами й звичаями козаків, їхнім героїзмом, невичерпною енергією, ентузіазмом, ініціативністю, підприємливістю та винахідливістю у праці, військовій справі, бойовій майстерності, подвигами в битвах з ворогами. 8. Активізувати наукову, методичну, організаційно-педагогічну допомогу вихованцям дошкільних закладів, учням і студентам в їхньому прагненні створювати дитячі осередки козачат, джур, молодих козаків, дитячих та молодіжних об`єднань і організацій, створення шкільних козацьких Рад і Республік, куренів, кошів, сотень та полків, світлиць Козацької Звитяги й Лицарської слави. 9. Заохочувати й залучати козачат, джур та молодих козаків до систематичного пізнання національного характеру українців, самопізнання, самонавчання і самовиховання, поглиблення своїх патріотичних почуттів, здійснення конкретних трудових, суспільно корисних справ за напрямками «З радістю допомагаю батькам, родині, друзям», «Будую свою Духовну Січ», «Мої діла і мрії – рідному народові, Україні», «Люблю й вивчаю історію козаків, України», «Готуюсь, загартовую себе для захисту Вітчизни» та ін. 10. З метою значного поліпшення національно-патріотичного виховання постійно виховувати в дітей і молоді шанобливе ставлення до пам`яті про жертв комуністичного тоталітарного режиму в Україні, зокрема жертв голодоморів 1921-1922 років, 1947-1948 років, геноциду 1932-1933 років, політичних репресій і депортацій українців, Героїв Небесної Сотні, жертв серед учасників АТО. 11. Домагатися докорінного поліпшення національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку, разом із батьками, представниками громадськості утвердити педагогічну традицію, щоб кожна дитина перед вступом до школи мала уявлення про Державний Герб України, Державний Прапор України, Державний Гімн України, знали 5-8 народних героїв, великих українців–лицарів і не менше 10 народних, козацьких пісень та віршів. 12. Постійно практикувати й розвивати шляхи і механізми системи тісної взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування, педагогів, представників громадських, зокрема козацьких організацій, у справі формування в дітей та молоді українського патріотизму, виховання в них синівської вірності Україні, готовності захищати Батьківщину від будь-яких зовнішніх і внутрішніх ворогів. 13. Активніше встановлювати творчі, ділові зв`язки з українською діаспорою, представниками інших країн, насамперед Європи, зокрема педагогами, працівниками освіти і науки, з метою зміцнення традицій глибокого пізнання історії України, Українського козацтва, виховання дітей і молоді в дусі любові до рідного народу, пошани до всіх народів світу. 14. Сприяти створенню і функціонуванню Всеукраїнської молодіжної організації «Молода Січ» та популяризувати її діяльність в усіх загальнонавчальних закладах України.

29.01.2016. ***Всеукраїнська нарада з національно-патріотичного виховання молоді «Підсумки діяльності за 2015 рік та завдання на 2016 рік»*** (Київ, Центральний Будинок офіцерів Збройних Сил України». ***Організатори:*** Міжфракційне депутатське об'єднання у Верховній Раді України «За національно-патріотичне виховання», Рада з національно-патріотичного виховання при Міністерстві освіти і науки України, Департамент соціальної та гуманітарної політики Міністерства оборони України, Головне управління по роботі з особовим складом Збройних Сил України, Головний штаб гри «Джура», Козацьке об'єднання «Рада

козацьких отаманів України», Всеукраїнське об'єднання військово-патріотичних організацій. ***Оргкомітет:*** Народні депутати України, представники Адміністрації Президента України, представники Міністерства освіти і науки, Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства соціальної політики, Міністерства культури, представники організації козацького об'єднання «Рада козацьких отаманів України», патріотичних громадських організацій, військово-патріотичних клубів, Товариства сприяння оборони України, організацій що входять до складу групи сприяння територіальній обороні, організацій що надають волонтерську та психологічну допомогу військовослужбовцям АТО. ***Напрямки роботи:*** Проведення Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура». Участь громадських організацій у підготовці допризовної та призовної молоді. Сприяння культурно-мистецькому та психологічному забезпеченню військовослужбовців АТО. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я. «Час виховувати лицарів».

09-13.03.2016. ***Обласний семінар-практикум з питань проведення районного (міського), обласного етапів гри «Джура»*** (Одеса, обласний гуманітарний центр позашкільної освіти і виховання). ***Організатори:*** Департамент освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації, Одеський обласний гуманітарний центр позашкільної освіти і виховання, Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, Громадська організація «Молодіжний клуб Джура», Рада козацьких отаманів України. ***Оргкомітет:*** працівники Одеського обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання, Одеського обласного центру патріотичного виховання дітей та молоді, керівники гуртків військово-патріотичного та туристсько-краєзнавчого напрямів, педагогічні працівники, організатори фінальних (шкільних, районних) етапів гри «Джура», громадські активісти, волонтери. ***Напрямки роботи:*** Забезпечення проведення у формі таборування етапів Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»). ***Доповідь козаків Буджаку:*** Тимофєєв В.Я. «Ідея козацтва в історичній традиції. Сучасне бачення козакування, козацького виховання. Козацько-лицарський кодекс честі».

22.04.2016. ***Всеукраїнська науково-практична конференція учнівської та студентської молоді «Україна – козацька держава»*** (Київ, вул. Львівська, 23, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»). ***Організатори:*** Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Науково-дослідний інститут козацтва Інституту історії України НАН України, МГО «Українське козацтво». ***Оргкомітет:*** Дубас Р.Г., Мельничук Ю.Л., Руденко Ю.Д., Опанащук В.С., Коломієць О.І., Смолянова С.І., Тимофєєв В.Я., Кубай Н.О., Припута І.П., Шевченко В.В., Шпак-Мельник В.Х., Юрченко Ю.С. ***Мета:*** вдосконалення патріотичного виховання підростаючого покоління на традиціях і звичаях українського козацтва, формування гармонійно розвиненої особистості шляхом залучення молоді до активної діяльності з вивчення історичної та культурної спадщини народу України, зокрема періоду Козацької доби. ***Основні завдання:*** виховання в учнівської та студентської молоді українського патріотизму, любові до України, поваги до народних звичаїв, традицій, духовних і культурних цінностей; формування в учнівської та студентської молоді активної громадянської позиції; залучення молоді до активної діяльності з вивчення історії рідного краю та довкілля, географічних, етнографічних, історичних об'єктів і явищ соціального життя, а також природоохоронної та дослідницької роботи; задоволення потреб учнівської молоді у професійному самовизначенні відповідно до їх інтересів і здібностей; культурно-просвітницька діяльність. ***Зміст:*** **1. Усна народна творчість у житті козацтва.** У рамках дослідження проводиться пошукова та науково-дослідницька робота щодо вивчення, збору та збереження козацьких пісень, дум, легенд, переказів, казок, ігор, а також художньої вишивки, ткацтва, іконопису, ремесел, ужиткового та декоративного прикладного мистецтва на козацьку тематику. **2. Історична козацька спадщина рідного краю.** У рамках напряму дослідники висвітлюють краєзнавчу роботу щодо вивчення на території свого регіону

природних, географічних, історичних об'єктів, пов'язаних з історією козацтва та ознайомлюють з екскурсійними маршрутами. **3. Козацька доба в історії України.** Учасники досліджують історію козацтва на території своєї області, району (міста), села (побут, традиції, військове мистецтво, життєвий і бойовий шлях видатних козаків та отаманів), вивчають роль козацтва у творенні української державності. **4. Козацькому роду нема переводу.** Юні пошуковці висвітлюють історію створення, розвитку і діяльності дитячо-юнацьких молодіжних організацій, осередків козацько-лицарського виховання, вивчають їх роль та значення у патріотичному та громадянському вихованні, збереженні та популяризації історичної спадщини українського козацтва. ***Доповідь козаків Буджаку:*** Ушанов Г. «Козацтво Буджаку».

19.08.2016. ***Другий історичний Міжнародний конгрес козацтва (Запоріжжя).*** В програмі Конгресу – Рада Отаманів (обговорення та затвердження проекту резолюції), пленарне засідання. Одещину представляли козаки А.Петько, В.Тимофєєв, С.Івашко, І.Георгієв. Отаман В.Тимофєєв мав виступ; він, зокрема, сказав: «Я представник освітянського напрямку в козацтві. Працював директором школи козацько-лицарського виховання – Адамівської; сьогодні керую Бритівським козацьким ліцеєм. Проект резолюції підтримую. Пропоную доповнення. Враховуючи досвід практичної роботи чисельних шкіл козацько-лицарського виховання України, напрацювання педагогічних вишів (Драгоманова-Київського, Каразіна-Харківського, інших), методичні розробки козаків-педагогів (Каюкова, Тимофєєва, Притули, Пилата, іншіх), звернути увагу на нагальну потребу створення в Україні козацьких навчальних закладів (шкіл, ліцеїв, гімназій, колегіумів, вишів) не тільки громадських, але й державних».

Резолюція. Ми, делегати Другого історичного Міжнародного Конгресу козацтва, які представляють козацькі організації різних країн світу та всіх регіонів України, усвідомлюючи відповідальність перед нашими славними пращурами, Богом та Україною, прагнучи до збереження свободи, незалежності та територіальної цілісності України, забезпечення миру, національної та міжнародної безпеки, європейського вибору та гармонійного соціально-економічного розвитку нашої держави, маючи за мету протидію світовій терористичній загрозі та військовій агресії Російської Федерації проти України В И Р І Ш И Л И:

Враховуючи історичне значення Козацтва як захисника держави, з метою підвищення рівня організації, надання необхідних повноважень та обов'язків перед Українським народом, розробити проект Закону України «Про Козацтво» та ініціювати перед Президентом, Верховною Радою, Кабінетом Міністрів України прийняття Закону України «Про Козацтво» як добровільну, патріотичну організацію із сприяння Збройним силам, Національній Гвардії, Державній прикордонній службі та правоохоронним органам України.

Спираючись на позитивний міжнародний досвід вирішення питань захисту державних кордонів, забезпечення конституційних прав та свобод громадян, звернутися до Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів України з пропозицією щодо прийняття Закону України «Про Резервну армію» - комплексну, постійно діючу систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації за військово-обліковими спеціальностями громадян, які проходили строкову військову службу, були мобілізовані або відслужили за контрактом, мають належну фізичну підготовку та морально-ділові якості.

Для підвищення бойового вишколу, рівня національно-патріотичного виховання, сприяти створенню козацьких, легкопіхотних військових підрозділів у складі Міністерства оборони України.

Рекомендувати Академії педагогічних наук України, Міністерству освіти і науки України спільно з Оргкомітетом Міжнародного Конгресу, з метою підвищення ефективності національно-патріотичного виховання, створити Державну програму розвитку козацтва України, яку затвердити відповідною постановою Кабінету

Міністрів України, концентруючи увагу на оборонних, культурно-історичних та спортивних напрямках діяльності.

З метою протидії тероризму та диверсійній роботі ворога, враховуючи позитивний досвід роботи координаційної ради з питань козацтва при Запорізькій облдержадміністрації, вагомий внесок в оборонну та волонтерську справи (операції «Дозор», «Перехоплення» та «Козацький волонтер»), а також, гостру необхідність об'єднання нових патріотичних козацьких організацій, створити дорадчий орган з питань козацтва при ОДА з питань козацтва при Раді національної безпеки та оборони України, координаційні ради при облдержадміністраціях. Запропонувати проведення з козаками – членами підрозділів територіальної оборони проведення систематичних навчань (село, селище, район, місто, область).

Звернутись до Міністерства культури України з пропозицією щодо створення циклу тематичних передач з історії козацтва: «Золота підкова козацької держави», «Гетьманська держава», «Тисячолітня історія держави Руси – України».

Звернутись до Міністерства освіти і науки України з пропозицією про створення навчальних закладів (козацьких ліцеїв, «Гетьманських академій». тощо), а також, підтримки існуючих козацьких навчальних закладів за рахунок фінансування з державного бюджету; ввести в програму військової підготовки навчальних закладів вивчення тем з державотворчої діяльності, військово-політичної історії козацтва, традицій, звичаїв, економіки, культури та побуту козаків, враховуючи досвід Запоріжжя, світовим козацьким організаціям сприяти створенню недержавних козацьких історичних бібліотек, як центрів підвищення освіти, культури, вивчення вікових звичаїв та традицій, бойової історії переможного козацького руху.

Підтримати ініціативу Президента України, Верховної Ради України та керівництва УПЦ КП щодо формування єдиної Помісної православної церкви як духовного центру та гаранту єдності Українського народу.

З метою надання об'єктивної інформації про стан справ в сфері спротиву світовому тероризму, ворогам та окупантам окремих районів України Оргкомітету Конгресу, Великій Раді отаманів України, Всеукраїнському комітету з питань преси та інформації козацьких ЗМІ спільно з Міністерством інформаційної політики України, підготувати згідно з чинним законодавством відповідні документи з пропозицією щодо створення всеукраїнської козацько-інформаційної мережі (сайтів, телепередач, програм), задля гідної протидії антидержавній інформаційній війні, яку проводять ворожі нашій державі сили, надання об'єктивної інформації про терористичні загрози в світи та АТО в Україні та звернутись до Президента України, голови Уряду для їх втілення на практиці.

Звернутись до Адміністрації Президента України та Кабінету Міністрів України з пропозицією про розробку системи нагороджень, введення орденів, присвоєння козацьких почесних звань бригадам та батальйонам Збройних Сил України.

Вдруге звернутися до урядів України та Франції щодо сприяння організації відповідних заходів з перепоховання праху видатного сина українського народу, героя-отамана Запорозького козацтва Н.І. Махна.

Враховуючи ескалацію терористичної активності на українських територіях російськими збройними формуваннями, у тому числі, під виглядом козацтва, засудити використання РФ власних козацьких організацій та символіки козацтва для здійснення терористичної діяльності в України, оскільки, зазначені дії порушують міжнародне право та дискредитують козацтво, як явище у світовій історії.

Шляхом направлення відповідних звернень до міжнародних інституцій (ООН, ЄС, ОБСЄ), а також провідних світових засобів масової інформації, звернути увагу міжнародного співтовариства на постійне нарощування РФ військової присутності в Криму та постійне загострення військових дій на територіях Донецької і Луганської областей. Патріотично налаштованим козацьким організаціям України проводити системну роботу щодо сприяння руху євроатлантичного та європейського напрямку з

метою реалізації принципів колективної безпеки та взаємної допомоги в разі зовнішньої агресії.

Засудити викрадення російськими диверсантами та вивезення на територію окупованого Криму українського громадського діяча – запорозького козака Євгена Панова. Шляхом проведення публічних та інформаційних заходів, привернути увагу урядових кіл, громадськості та засобів масової інформації країн світу до системних порушень Російською Федерацією прав людини на окупованих територіях АР Крим, Донецької та Луганської областей. Зауважити на непричетності України до інсценованих Кремлем подій в АР Крим. Закликати світове співтовариство та міжнародні інституції до посилення санкцій щодо РФ, у зв'язку з анексією АР Крим, викраденням і катуванням Є. Панова та інших громадян України.

Для високоякісної реалізації завдань Другого історичного Міжнародного конгресу козацтва максимально використовувати досвід закордонних парамілітарних громадських організацій щодо співпраці із державною владою, беручи за приклад діяльність «Кайтселійт» в Естонській республіці та подібних організацій, які існували в Україні в 19 та 20 століттях. Створити міжнародний центр співпраці з прогресивними патріотичними козацькими організаціями світу.

16.12.2016. ***Друга Міжнародна конференція з питань козацької педагогіки «Формування державотворчих якостей, національної гідності і гордості на козацько-лицарських традиціях українського народу в контексті Стратегії національно-патріотичного виховання дітей і молоді»*** (Київ, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»). ***Організатори:*** Міністерство освіти і науки України, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «України», Науково-дослідний інститут козацтва Інституту історії України НАН України, МГО «Українське козацтво». ***Оргкомітет:*** Таланчук П.М., Руденко Ю.Д., Мельничук Ю.Л., Тимофєєв В.Я. та ін.

Напрямки роботи: 1. Пріоритетність української державної мови і культури в національно-патріотичному вихованні зростаючих поколінь. 2. Український патріотизм як найпотужніший чинник єдності та консолідації нашого суспільства. 3. Формування людської і національної гідності громадянина незалежної України. 4. Героїко-патріотичне та ідейно-духовне виховання молоді на козацько-лицарських традиціях українського народу. 5. Шляхи, форми і методи виховання державотворчих якостей учнівської і студентської молоді. 6. Сучасні технології практичної реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання учнівської і студентської молоді України. 7. Реалізація спільних дій міжнародної громадськості з проблем формування готовності молоді до захисту Батьківщини від будь-якого агресора.

Доповідь козаків Буджаку: Тимофєєв В.Я. «Британська Січ – школа національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства».

152. ТВОРЧИЙ КОЛЕКТИВ «ДНЕСТР».

У 2011 році була створена громадська організація Естетичний Розвиток Акерманців (ЕРА) «Днестр», за сприянням якої існує ансамбль народного танцю «Днестр» під керівництвом Ростікової Світлани Селівестрівни (вже більше 20 років) і театр танцю С.Ростікової «Днестр» Білгород-Дністровського районного центру позашкільної освіти і виховання. За період із 2007 року ансамбль виступав із творчими звітами у містах – Львів і Дніпропетровськ, Київ і Ялта (Україна), Варна і Кранево (Болгарія), Стамбул (Туреччина), Краков (Польща), Білгород і Москва (Росія), Мюнхен і Дрезден (Німеччина), Париж і Диснейленд (Франція), Творчий колектив «Днестр» було посвячно у козацтво у грудні 2014 року.

153. П'ЯТИТОМНИК «АРХІВИ КОЗАЧЧИНИ БУДЖАКУ».

Серія архівних документів сучасного козацтва Буджаку – межиріччя Дунай-Дністер (у тому числі рукописних), що була зібрана та надрукована (фотокопії та ксерокопії) у 5 книгах Архівів. Оригінали були здані укладачами (В.Тимофєєв, С.Тимофєєва-молодша) у Одеську обласну філію Державного архіву України. Загальна кількість сторінок Архівів – близько 2200 стор.

Т.1. Місія Буджацького козацтва. Преса про козацтво: Козацький вісник. Спомини Самовидців. Додатки. 2011. **Т.2.** Історія Буджацького козацтва. Преса про козацтво: Джура. Річ про Адамівську Січ. Спомини Самовидів. Додатки. 2011 **Т.3.** Хронологія розвитку Буджацького козацтва. Преса про козацтво: Річ про Буджацьку Січ. Річ про Січ. Козацтво Задністров'я. Спомини Самовидців. Додатки.2011. **Т.4.** Концепція, програми Буджацького козацтва. Преса про козацтво: Козак Задністров'я – Січ. Річ про Буджацьку Січ. Спомини Самовидців. Додатки. 2012. **Т.5.** Звернення Буджацького козацтва. Преса про козацтво: Річ про Буджацьку Січ. Спомини Самовидців. Сучасне козацтво Буджаку. Замість закінчення. 2012.

Архіви були надруковані у 20 екземлярах й на теперішній час вони є у: районних і міських бібліотеках Буджаку – Арциз, Білгород-Дністровський, Шабо, Болград, Ізмаїл, Суворове, Кілія, Вилкове, Рені, Сарата, Тарутине, Татарбунари; Одеській національній бібліотеці, науковій бібліотеці Одеського національного університету, Одеській обласній універсальній бібліотеці, Національній бібліотеці України ім. В.Вернадського (Київ), Державній історичній бібліотеці України (Київ, Лавра).

154. СЕМИТОМНИК «АРХІВИ КОЗАЧЧИНИ ОДЕЩИНИ».

Серія архівних документів сучасного козацтва Одещини (у тому числі рукописних), що була зібрана та надрукована (фотокопії та ксерокопії) у 7 книгах Архівів. Оригінали були здані укладачами (В.Тимофєєв, С.Тимофєєва-молодша) у Одеську обласну філію Державного архіву України. Загальна кількість сторінок Архівів – вже близько 1,5 тис. (вийшли друком 3 перших книги)

Т.1. Вступ. Преса про козацтво: Козацький вісник. Джура. Річ про Буджацьку Січ. Річ про Січ. Козацтво Задністров'я. Козак Задністров'я-Січ. Річ про Буджацьку Січ. Шлях козака. 2010. **Т.2.** Шлях козака. Додатки. 2010. **Т.3.** Козацтво Буджаку – Довідник. Шлях козака. 2012. **Т.4. Т.5. Т.6. Т.7.**

Архіви були надруковані у 10 екземлярах й на теперішній час вони є у: Одеській національній бібліотеці, науковій бібліотеці Одеського національного університету, Одеській обласній універсальній бібліотеці,науковій бібліотеці Південноукраїнського державного педагогічного університету (Одеса), Національній бібліотеці України ім. В.Вернадського (Київ), Державній історичній бібліотеці України (Київ, Лавра).

155. ДВАНАДЦЯТИТОМНИК «ЛИЦАРІ УКРАЇНИ. ЕНЦИКЛОПЕДІЯ СУЧАСНОГО КОЗАЦЬКОГО РУХУ БУДЖАКУ».

Серія архівних документів сучасного козацтва (у тому числі рукописних), що була зібрана та надрукована (фотокопії та ксерокопії) у 14 книгах Архівів. Оригінали були здані укладачами (В.Тимофєєв, С.Тимофєєва-молодша) у Одеську обласну філію Державного архіву України. Загальна кількість сторінок Архівів – вже близько 7,3 тис. (вийшли друком 12 перших книги).

Т.1. АОК. Адамівський курінь. Козацтво. Козацька педагогіка – сучасна освіта. 2008. **Т.2. АОК.** Річ про Адамівську Січ. Козацьке тілодуховиховання. 2006. **Т.3. АОК.** Адамівська Січ – школа козацько-лицарського виховання. Сучасне українське козацтво на півдні Одещини. Довідник козака. 2005. **Т.4. ЗС.** Задністрова Січ. Козацький громадський рух. 2010. **Т.5. ЗС.** Сучасне козацтво Білгород-Дністровщини.

Річ про Буджацьку Січ. Виховання козака-лицаря. 2007. **Т.6. ЗС.** Сучасне лицарство Задністров'я. Річ про Січ. Школа козацько-лицарського виховання. 2008. **Т.7. ЗС.** Задністровці-нарис. Козацтво Задністров'я. Козак Задністров'я-Січ. Козацько-лицарське виховання. 2009. **Т.8. ЗС.** Сучасне козацтво Задністров'я. Козак Задністров'я. Теорія та практика козацького вишколу. Спомини Самовидців. 2010. **Т.9. БК.** Козацький вісник. Буджацьке козацтво-1. Річ про Буджацьку Січ-1. Довідник козака Буджаку. 2012. **Т.10. БК.** Буджак-огляд. Буджацьке козацтво-2. Основні документи Буджацького козацтва. Річ про Буджацьку Січ-2. Дитячий та юнацький козацький рух. 2014. **Т.11. БК. ч.1.** Козацькі терміни. Буджацьке козацтво-3. Річ про Буджацьку Січ-3. Козацький вишкіл. 2015. **ч.2.** Козацтво Буджаку-огляд. Буджацьке козацтво-4. Річ про Буджацьку Січ-4. Козацький гарт. 2015. **Т.12. БК. ч.1. ч.2.**

…Життя наше, в кращому випадку, досить заплутана штука: тут є добро й зло, здоровий розум й дурість, себелюбні спонукання й великодушшя; а тому, певно, нам завжди приносить радість співчуття й, так сказати, родинна підтримка собрата-смертного; й коли будь-чиє життя, хоча б найхимерніше, виявляє якесь прагнення вгору, а не лише поступки призначеним сторонам натури, правдивий опис його може не тільки тішити, але й надихати інших. Нехай навіть в ньому не буде прикладів людської величі – все ж воно по-людськи хвилює вас; нехай навіть не звершилось в ньому героїчне діяння, а той, про кого йде мова, лише блукав з гріхом пополам по грані добра та зла, часом прикро-сумно оступаючись, все одне, вже сам важкий шлях його є щось святе…

Кінець 80-х - початок 90-х років XX століття. Козаками - святими людьми - почалося відновлення козацького руху. Це відновлення продовжується й досі, а козаків та козацтв стає все більше.

В загальному русі за відродження Українського козацтва козаки Задністров'я-Буджаку вписали славну сторінку. Зо два десятки сільських-міських осередків козацтв, з десяток районних товариств, декілька обласних організацій – на землях наших предків-степовиків - бродників та косаків, уличів та тиверців, на землях останніх козацьких військ на теренах України – Усть-Дунайському Буджацькому та Новоросійському (закінчили свою діяльність у 1869 році) - розбудовували козацьке життя.

Практичними справами писалася наша історія – історія сучасних козацьких організацій Задністров'я-Буджаку. Сам шлях їх розвитку виявляє прагнення вгору, до нездійсненного козацького ідеалу (але ідеалу! не животіння у свинопаському дусі), й не завжди в цьому русі є приклади людської величі (мабуть, більше прикладів поступок призначеним сторонам життя - така вже гріховна людська натура), але рух козацький – рухається, блукаючи з гріхом пополам по грані добра та зла, розвиваючись на шляху до святого, беручи за орієнтири козацькі ідеали. Ось про це козацьке життя розповідають дванадцять збірок видання «Лицарі України»…

Структурно кожна з дванадцяти збірок складається з трьох розділів: перший - історичний нарис про певний період діяльності Задністрового-Буджацького козацтва або спомини Самовидців козацького руху; другий – збірки козацьких газет за період із 1991 по т.ч. – «Козацький вісник», «Джура», «Річ про Адамівську Січ», «Річ про Буджацьку Січ», «Річ про Січ», «Козацтво Задністров'я», «Козак Задністров'я», знову «Річ про Буджацьку Січ»; третій – праці з теорії та практики сучасного козацького руху (у тому числі – дитячого та юнацького).

Збірки об'єднані у три блоки: 1. Адамівський Осередок Козацтва (до складу якого входить Адамівська школа козацько-лицарського виховання – гуманістична основа становлення особистості, берегиня духу села - інноваційний громадський козацький навчально-виховний заклад нового типу – на базі загальноосвітньої школи - покликаний дати учням додаткову козацько-лицарську освіту, забезпечити їх надійний духовний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати козачат на інтереси нащадків, бо творче відродження в житті ідей і засобів козацької педагогіки має забезпечити виховання фізично здорових, морально

чистих і по-лицарськи мужніх та сильних духом громадян незалежної України) – представлені документи 1988-2003 років, що стосуються діяльності первинної (низової) козацької організації, яка діє на території Адамівської сільської ради – три збірки. 2. Задністрова Січ – представлені документи 1991-2010 років, що стосуються діяльності козацьких організацій Білгород-Дністровського району та міста Білгорода-Дністровського – п'ять збірок. 3. Буджацьке козацтво – представлені документи із 1991 року, що стосуються роботи регіональної козацької організації Буджаку (міста обласного підпорядкування – Білгород-Дністровський, Ізмаїл; райони – Арцизський, Білгород-Дністровський, Болградський, Ізмаїльський, Кілійський, Ренійський, Саратський, Татарбунарський, Тарутинський) – чотири збірки.

Читайте, хлопці-козаки! Научайтесь, наші помилки не робіть, прикро-сумно не оступайтесь та прямуйте до святого!

Енциклопедія була надрукована у 35 екземлярах й на теперішній час вона є у: всіх обласних універсальних наукових бібліотеках, національних та державних бібліотеках України.

156. ТРЬОХТОМНИК-КОНВОЛЮТ «ЧАС ВИХОВУВАТИ ЛИЦАРІВ».

Серія архівних документів сучасного козацтва щодо національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства (у тому числі рукописних), що була зібрана та надрукована (фотокопії та ксерокопії) у 3 книгах Конволюту. Оригінали були здані укладачами (В.Тимофєєв, С.Тимофєєва-молодша) у Одеську обласну філію Державного архіву України. Загальна кількість сторінок Конволюту – близько 1,5 тис. (вийшли друком 2 перші книги).

Т.1. АОК. Адамівський курінь. Адамівська Січ – школа козацько-лицарського виховання. Сучасне українське козацтво на півдні Одещини або Сучасне козацтво Білгород-Дністровщини або Сучасне лицарство Задністров'я або Задністровці або Сучасне козацтво Задністров'я. 2010. **Т.2. ЗС.** Задністрова Січ. Виховання козака-лицаря або Школа козацько-лицарського виховання або Козацько-лицарське виховання або Теорія та практика козацького вишколу або Дитячий та юнацький козацький рух або Козацький вишкіл або Козацький гарт. Козацькі ЗМІ Буджаку. 2015. **Т.3. БК.** Буджацьке козацтво. Довідник козака. Бритівська Січ – школа національно-патріотичного виховання. 2017.

Конволют був надрукований у 50 екземлярах й на теперішній час він є у: всіх наукових бібліотеках класичних університетів та педагогічних університетів, національних та державних бібліотеках України.

157. НОВІ ІНТЕРНЕТ-САЙТИ БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА.

Інтернет-сайти та сторінки козаків Буджаку створювалися (й створюються) для освітлення окремих питань теорії козацького державотворення, козацького гарту, історії козацтва, зокрема сучасного козацтва Буджаку та ін…

Сайт «Буджацьке козацтво»: http://Budzakkozak.webstolica.ru/

Всеукраїнський сайт «Козацька бібліотека»: http://kozakbiblio.web-box.ru/

Авторський сайт Тимофєєва В.Я.: http://samlib.ru/t/twja/

Авторський сайт Тимофєєва В.Я.: http://www.proza.ru/avtor/timeich/

Авторський сайт Ушанової С.В.: http://samlib.ru/u/ushanowa_s_w/

158. ЧАСОПИС «РІЧ ПРО БУДЖАЦЬКУ СІЧ» (2010-т.ч.).

Друкований (комп'ютерний друк) орган козацтва Буджаку. Ілюстрований фотографіями. Відновлено друк із жовтня 2010 року. Розмножується самодруком по 500 екземплярів. Редактор В.Тимофєєв. Вже вийшло близько 600 номерів часопису.

Засіб масової інформації - часопис «Річ про Буджацьку Січ» - друкований орган козаків Буджаку (межиріччя Дунай-Дністро Одеської області).

Засновником часопису є Ініціативна група Старшини Буджацького козацтва - Тимофєєв В.Я., Тимофєєв В.В., Ушанова С.В. (далі - Засновник).

Виробництво часопису здійснює Редакція газети «Річ про Буджацьку Січ» (далі – Редакція). Головний редактор-шеф часопису Тимофєєв В.Я.

Повне офіційне найменування Редакції – Редакція часопису «Річ про Буджацьку Січ».

Адреса Редакції: м. Білгород-Дністровський, вул. Радянська 3А, тел. 067-600-2011.

Редакція не є юридичною особою, але є структурним підрозділом Буджацького козацтва, у зв'язку з чим не має самостійного балансу, розрахункового та інших рахунків у банках, не має печаток та штампів, не має майна.

У зв'язку із обставинами, що виникають в наслідок діяльності Редакції, Засновники несуть відповідальність своїм майном, виступають позивачем та відповідачем у цивільному та арбітражному судах.

Часопис створений з метою пошуку, отримання та розповсюдження оперативної та всебічної інформації, надання населенню правової, статистичної, соціально-економічної, галузевої і другої інформації, висвітлення суспільно-політичних проблем.

Часопис є періодичним виданням із періодичністю випуску 1-4 рази на місяць, кількістю сторінок 4-8, формату А4-А3, тиражем 300-500 екземплярів.

Примірна тематика і (або) спеціалізація – інформаційно-суспільно-політична, реклама не більше 40%.

Територія розповсюдження – Буджак (міста обласного підпорядкування – Білгород-Дністровський, Ізмаїл, райони – Арцизський, Білгород-Дністровський, Болградський, Ізмаїльський, Кілійський, Ренійський, Саратський, Тарутинський, Татарбунарський Одеської області).

Мова видання – українська.

Засновник Часопису в особі його органу управління здійснює загальне керівництво роботою Редакції, в тому числі: сприяє роботі та пропаганді діяльності Редакції; призначає штатних працівників Редакції, а також звільняє їх від займаних посад у відповідності із діючим законодавством України (оплата праці штатних працівників Редакції здійснюється у відповідності із штатним розписом, затвердженим Засновником); залучає працівників на підставі цивільно-правових договорів; надає Редакції інформацію, що необхідна для виконання статутних завдань; забезпечує матеріально-технічне оснащення Редакції та її фінансування; визначає чисельність працівників Редакції за трудовими та цивільно-правовим відношенням.

Засновник має право: затверджувати Положення про Часопис; вносити зміни та доповнення до Положення про Часопис; припинити або призупинити діяльність Часопису у випадках та в порядку, передбаченому цим Положенням; розміщати безкоштовно та у визначений ним строк повідомлення та матеріали від свого імені (заяви Засновника. Максимальний об'єм заяв Засновника не може перевищувати 2 (двох) сторінок Часопису); здійснювати контроль за відповідністю діяльності Редакції положенням законодавства, цього Положення та інших документів Засновника, за відповідністю тематики та спеціалізації, мови, періодичності та об'єму Часопису; виступати у якості видавця, розповсюджувача та власника майна Редакції.

Засновник зобов'язаний: дотримуватися вимог цього Положення; сприяти Редакції у вивченні громадської думки, реклами Часопису, в організації та проведенні масових заходів, у тому числі й за участю читачів.

Редакція здійснює свою діяльність на основі професійної самостійності.

Редакція незалежна від політичних партій та інших громадських об'єднань, що переслідують політичні цілі. Редакція здійснює свою діяльність у відповідності із

законодавством України, цим Положенням і локальними нормативними актами Засновника.

Редакція має право: планувати свою творчу діяльність в рамках затвердженої Засновником тематики, спеціалізації й напрямку Часопису, вирішувати питання її утримання й художнього оформлення; залучати, за згодою Головного редактора, творчих та технічних працівників, що не є у штаті Редакції, для виконання окремих завдань; здійснювати у встановленому порядку договірні відношення із авторами; запитувати інформацію про діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, організацій, громадських об'єднань, їх посадових осіб й отримувати відповіді на ці запити у відповідності із діючим законодавством України; у встановленому порядку здійснювати листування із читачами Часопису, враховувати їх інтересі й пропозиції.

Редакція зобов'язана: забезпечувати виконання редакційних планів; забезпечувати високий змістовний, науковий, художній та професійний рівень публікацій; дотримуватися всіх прав та законних інтересів третіх осіб, а також дотримуватися права на використані твори, включаючи авторські та суміжні права; здійснювати оформлення матеріалів для друку у відповідності до вимог стандартів, технічних умов; дотримуватися затверджених графіків виробництва, своєчасність випуску Часопису й якість матеріалів, що друкуються; друкувати заяви Засновника повністю й в указані строки; здійснювати інші права, що передбачені законодавством України.

Редакція також: забезпечує своєчасний та оперативний випуск Часопису. Випуск проводиться у строки, що встановлені органом управління Засновника – Головним редактором Часопису; забезпечує збереження та бережливе відношення до майна, обладнання та іншим матеріальним цінностям, що передані у її розпорядження; при організації своєї діяльності належним чином виконує усі вимоги діючого законодавства України до засобів масової інформації.

Використання Часопису у цілях здійснення кримінально-караних дій, для розголошення відомостей, що складають державну або іншу таємницю, що охороняється законом, для заклику до захвату влади, насильницької зміни конституційного ладу й цілісності держави, розпалювання національної, класової, соціальної, релігійної нетерпимості й ворожнечі, для пропаганди війн не дозволяється.

Журналістський колектив складають особи, які на основі трудової угоди із Засновником здійснюють редагування (літературне, наукове, художнє, технічне), створення, збір або підготовку повідомлень та матеріалів (текстових та ілюстрованих) для Часопису.

Персонал Редакції формує Головний редактор у відповідності зі штатним розписом за трудовими угодами.

До роботи у Редакції можуть бути залучені працівники за цивільно-правовими угодами та на умовах сумісництва.

На штатних працівників Редакції розповсюджуються всі норми діючого законодавства про працю, всі локальні нормативні акти, що діють у Засновника.

Повноваження колективу – штатних співробітників Редакції визначаються Законом України «Про засоби масової інформації» та іншими нормативними правовими актами, що регламентують права та обов'язки журналістів.

Журналістський колектив: затверджує Положення про Редакцію та пропозиції з його зміни; бере участь у розробці основних напрямків творчої діяльності Редакції та підготовці редакційних планів; бере участь у заходах Редакції; вносить керівництву Редакції пропозиції щодо покращання якості Часопису та прискорення редакційно-видавничого процесу; вирішує на загальних зборах інші питання у межах своєї компетенції, що визначена законодавством України.

Журналістський колектив здійснює свої права на зборах журналістського колективу. Збори правомочні, якщо на них присутні не менш як дві третини від

загальної кількості членів колективу. Рішення приймаються простою більшістю голосів присутніх на зборах членів журналістського колективу.

Збори журналістського колективу обирають із свого складу голову, який веде збори та секретаря, який складає протокол зборів.

Протокол складається на кожних зборах журналістського колективу. Протокол підписується головою та секретарем.

Збори журналістського колективу не мають право обговорювати та приймати рішення з питань, які не відносяться до його компетенції, згідно цього Положення.

Поточною діяльністю Редакції керує Головний редактор, який є одночасно органом управління Засновника.

Головний редактор у своїй діяльності керується законодавством України, а також Положенням та іншими документами Засновника і цим Положенням.

Головний редактор несе відповідальність за виконання вимог, що пред'являються до діяльності засобів масової інформації законодавством України.

Головний редактор в межах своєї компетенції здійснює управління Редакцією на засадах принципу єдиноначальності і самостійно вирішує усі питання діяльності Редакції, у тому числі ті, що віднесені цим Положенням до компетенції органу управління Засновника.

Головний редактор: представляє Редакції у відношеннях із юридичними та фізичними особами, державними, муніципальними, правоохоронними органами, а також у суді; організує роботу Редакції; визначає основні напрямки діяльності Редакції; визначає функції відділів Редакції; затверджує штатний розпис, посадові інструкції працівників Редакції, видає накази та дає розпорядження, що обов'язкові для виконання працівниками Редакції; розподіляє обов'язки між своїми заступниками та працівниками Редакції; здійснює підбір журналістів та інших авторів для роботи у Часописі; створює та ліквідує рубрики Часопису; приймає рішення про розміщення реклами у Часописі; визначає мову, тематику і спеціалізацію, періодичність та об'єм Часопису, територію і форму періодичного розповсюдження Часопису; затверджує порядок та строки випуску Часопису; визначає ціну і тарифи на продукцію, що реалізується (вартість Часопису, тарифи на рекламу та інші платні послуги); підписує до друку кожний номер Часопису; здійснює контроль за відповідністю діяльності Редакції положення законодавства, Угоди та інших документів Засновника, за відповідністю тематики і спеціалізації, мови, періодичності та об'єму Часопису; несе відповідальність за дотриманням Редакцією вимог законодавства України, що регламентує діяльність засобів масової інформації; вирішує інші питання, що віднесені до його компетенції Угодою, а також Положенням або іншими документами Засновника, виконує інші функції, що передбачені законодавством України.

На Головного редактора розповсюджуються всі норми діючого законодавства про працю, до нього можуть бути застосовані міри заохочення та міри дисциплінарного покарання. Головний редактор користується правами та виконує обов'язки у відповідності із затвердженою Посадовою інструкцією.

Випуск Часопису дозволяється лише після того, як Головний редактор дає дозвіл на вихід у світ.

Порядок призначення (обрання) Головного редактора регламентується статутом Засновника.

Випуск Часопису може бути зупинений або призупинений тільки за рішенням Засновника або судом у порядку цивільного судочинства за позовом органа, що реєструє засоби масової інформації на Україні.

Засновник має право зупинити або призупинити діяльність Часопису у випадках, якщо: Редакція порушила вимоги законодавства про засоби масової інформації, норм журналістської етики або Положення про Часопис повторно, після отримання попередження Засновника; видання Часопису є неприбутковим: Засновник втратив можливість фінансувати випуск Часопису; виробництво та випуск Часопису визнані Засновником недоцільним за іншими підставами.

Рішення про зупиненні або призупиненні діяльності Часопису приймається Засновником після консультацій з органами управління Засновника.

У випадку рішення Засновника про припинення випуску Часопису Засновник зберігає за собою право на відновлення випуску засобу масової інформації із тією ж назвою.

Прийняття Засновником рішення про припинення діяльності Часопису тягне недійсність свідоцтва про реєстрацію Часопису та цього Положення.

Право на назву Часопису належить Засновнику. Логотип Часопису може бути зареєстрований Засновником у якості товарного знаку у відповідності із законодавством України.

Майно, що використовує Редакція, є складовою частиною майна Засновника.

Фінансування діяльності Редакції із виробництва Часопису здійснюється Засновником.

Порядок виробництва, розміщення та розповсюдження реклами в Часописі, її об'єм визначається документами Засновника.

Прибуток, що отримує Засновник в результаті діяльності Редакції, є власністю Засновника і використовується ним для відшкодування матеріальних затрат на виробництво і випуск Часопису, здійснення обов'язкових платежів і відрахувань та на інші цілі у відповідності із Положенням і документами Засновника.

Положення про Часопис приймається на зборах журналістського колективу Редакції і затверджується Засновником.

Зміни та доповнення до Положення про Редакцію вносяться Засновником за особистою ініціативою і за пропозицією Редакції.

При цьому зміни та доповнення Положення про Редакцію, що зачіпають права журналістського колективу, вносяться за умови їх схвалення зборами журналістського колективу, а ті, що стосуються статусу Редакції, взаємовідносин Редакції із Засновником та управління Редакцією – за згодою Засновника.

Реорганізація, зміни організаційно-правової форми, ліквідація Засновника здійснюється у порядку, що передбачений діючим законодавством України.

У випадку зміни Засновника Часопис продовжує свою діяльність після перереєстрації у передбаченому законом порядку.

У випадку реорганізації або зміни організаційно-правової форми Засновника його права та обов'язки у повному об'ємі переходять до його правонаступника.

При зміні Засновника, змінах у складі Засновників, реорганізації Засновника, зміни структури Редакції питання збереження права на найменування Редакції та Часопису вирішуються Засновником с урахуванням думки журналістського колективу Редакції.

Ліквідація Засновника тягне за собою припинення його діяльності без переходу прав та обов'язків в порядку правонаступності до других осіб.

На правовідносини, що не врегульовані цим Положенням, розповсюджується дія законодавства України, Статуту та нормативних актів Засновника.

159. КНИГИ ПРО БУДЖАЦЬКЕ КОЗАЦТВО.

Загалом, з початку 90-х років XX століття по т. ч. було надруковано про козацтво Буджаку близько 40 книг (з них 11 – багатотомники: «Козацтво» в 3-х випусках, «Адамівська Січ» в 33-х книгах, «Річ про Адамівську Січ» в 3-х томах, «Адамівська громада» - в 2-х томах, «Архіви козаччини Задністров'я» в 20-ти книгах, «Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я» в 9 томах, «Задністрова Січ» в 3-х частинах, «Архіви козаччини Буджаку» в 5-ти книгах, «Архіви козаччини Одещини» в 7-ми книгах, «Буджацьке козацтво» в 3-х частинах, Збірка «Лицарі України» у 12 частинах).

01. Тимофєєв В.Я. Козацтво. Випуски 1-3. Видавництво «СП «Петрекс». Білгород-Дністровський. 1995, 1998, 2000. Книга слугувала посібником для практичної діяльності козаків Адамівського Осередку Козацтва. 160 стор.

02. Тимофєєв В.Я. Козацький вісник. Видавництво СП «Петрекс». Білгород-Дністровський. 1998. Газета Адамівського Осередку Козацтва за 1991-1998 роки. Фотоілюстрації. 60 стор.

03. Тимофєєв В.Я. Адамівська Січ. 15 тт. (33 кн). Видавництво «СП «Петрекс». Білгород-Дністровський. 2001-2003. Про козацтво Адамівської громади: козаків та козачок, молодиків та берегинь, джур та дан, козачат та лель.

04. Тимофєєв В.Я. Річ про Адамівську Січ. 3 тт. Видавництво «СП «Петрекс». Білгород-Дністровський. 2001-2003. Ілюстрована історія становлення та розвитку колективу Адамівської школи козацько-лицарського виховання, що на Білгород-Дністровщини.

05. Тимофєєв В.Я. Адамівська громада. 2 тт. Видавництво «СП «Петрекс». Білгород-Дністровський. 2003. Книга про людей Адамівської громади; людей, які внесли частку себе у розвиток духовного, економічного життя трьох населених пунктів: Адамівки, Авидівки, Благодатного, що на Одещині.

06. Тимофєєва С.В., Тимофєєв В.Я. Архіви козаччини Задністров'я. 11 тт. (20 кн). Видавництво «СП «Петрекс». Білгород-Дністровський. 2003-2010. Документи та матеріали козацтв Задністров'я.

07. Тимофєєв В.Я. Адамівська Січ – школа козацько-лицарського виховання. Видавництво «СП «Петрекс». Білгород-Дністровський. 2004. 186 стор. Додатки, фото. Опис моделі громадського (на базі загальноосвітньої школи) навчально-виховного закладу нового типу, покликаного дати учням додаткову козацько-лицарську освіту, забезпечити їх надійний духовний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати козачат на інтереси нащадків, бо творче відродження в житті ідей і засобів козацької педагогіки має забезпечити виховання фізично здорових, морально чистих і по-лицарськи мужніх та сильних духом громадян України. За впровадження цієї моделі в практику роботи школи автор був удостоєний звання «Кращий освітянин України 2002 року».

08. Тимофєєва С.В. Сучасне українське козацтво на півдні Одещини. Видавництво «СПД СП». Білгород-Дністровський. 2005. 80 стор. Бібліографія. Стисло викладена історія козацтва півдня Одещини.

09. Тимофєєв В.Я. Козацька педагогіка – сучасна освіта. Видавництво «СП «Петрекс». Білгород-Дністровський. 2005. 100 стор. Додатки. Стисло викладена методика створення і налагодження роботи молодіжних та дитячих козацьких осередків, школи козацько-лицарського виховання.

10. Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку. У 12 збірках. Видавництво «Гетьман». Білгород-Дністровський. 2005-2016.

11. Тимофєєва С.В. Сучасне козацтво Білгород-Дністровщини. Видавництво «СПД СП». Білгород-Дністровський. 2006. 174 стор. Додатки. Бібліографія. Ілюстрована історія козацтва Білгород-Дністровського (міста та району).

12. Тимофєєв В.Я. Козацьке тілодуховиховання. Видавництво «СПД СП». Білгород-Дністровський. 2006. 16 стор. Стисло викладений один з аспектів козацько-лицарського виховання дітей та шкільної молоді.

13. Тимофєєв В.Я. Річ про Буджацьку Січ. Видавництво «СПД СП». Білгород-Дністровський. 2006. 526 стор. Фото. Ілюстрована історія сучасних козацтв Буджаку (збірка козацьких газет «Річ про Буджацьку Січ» 2004-2006 років).

14. Тимофєєв В.Я. Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я. У 9 тт. Видавництво «СПД СП». Білгород-Дністровський. 2006-2009. Спроба всебічного видання про козацтво Південноукраїнського Задністров'я: життєпис козацьких достойників, преса про козацтво, нотатки Самовидців.

15. Тимофєєв В.Я. Козацько-лицарське виховання. Видавництво «СПД СП». Білгород-Дністровський. 2007. 300 стор. Фотоілюстрації, додатки. Збірка методичних матеріалів (Укази Президента України, документи Міністерства освіти і науки України,

Українського козацтва щодо козацько-лицарського виховання; методика їх використання.

16. Тимофєєв В.Я. Школа козацько-лицарського виховання. Видавництво «СПД СП». Білгород-Дністровський. 2007. 230 стор. Додатки. Методика формування колективу в школі козацько-лицарського виховання (узагальнено досвід роботи педагогічних колективів навчальних закладів Південноукраїнського Задністров'я).

17. Тимофєєв В.Я. Виховання козака-лицаря. Видавництво «СПД СП». Білгород-Дністровський. 2007. 200 стор. Додатки. Методика формування особистості козака-лицаря в школі козацько-лицарського виховання.

18. Тимофєєв В.Я. Козацький громадський рух. Видавництво «Володимир»-СПД Саламаха Л.Ф. Білгород-Дністровський. 2007. 160 стор. Бібліографія. Узагальнено досвід роботи колективів навчальних закладів та громадських організацій козацького спрямування Південноукраїнського Задністров'я з виховання дітей та молоді.

19. Ушанова С.В. Сучасне лицарство Задністров'я. Видавництво «СПД СП». Білгород-Дністровський. 2007. Висвітлюється історія виникнення сучасного Українського козацтва на території півдня Одещини (Білгород-Дністровський район та місто) – на Задністров'ї. Охоплено період з 1989 року по 2004 рік. 260 стор. Фото. Бібліографія.

20. Тимофєєв В.Я. Річ про Січ. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2008. 150 стор., фотоілюстрації. Збірка козацьких газет «Річ про Січ», яка виходила в місті та в районі.

21. Тимофєєв В.Я. Адамівський курінь. Останнє десятиріччя XX ст. – перше десятиріччя XXI ст. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2008. 350 стор. Фотоілюстрації, документи та матеріали. Книга – про Адамівський курінь Українського козацтва, що діяв в Білгород-Дністровському районі на Одещині в останньому десятиріччі XX ст. – першому десятиріччі XXI ст.; про козаків та козачок, про людей Адамівської громади, що в загальному громадському русі прокладали свої, козацькі, шляхи до незалежної держави Україна.

22. Ушанова С.В. Задністровці. Нарис. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2008. 80 стор. Сучасне козацтво Задністров'я (місто Білгород-Дністровський та Білгород-Дністровський район).

23. Тимофєєв В.Я. Задністрова Січ. В 3-х частинах. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2008. 2009. 2010. Ілюстрована історія регіональної козацької організації Південноукраїнського Задністров'я.

24. Тимофєєв В.Я. Козацький вишкіл. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2009. Досвід роботи колективів навчальних закладів Південноукраїнського Задністров'я з козацького вишколу дітей та молоді. 165 стор. Розділи: Від автора. I. Державні документи про козацтво. II. Документи козацтва. III. Документи Міністерства освіти і науки України щодо козацтва. IV. Козацька педагогіка й сучасна освіта. Рекомендована література. Замість закінчення.

25. Тимофєєв В.Я. Теорія та практика козацького вишколу. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2009. Досвід козацько-лицарського виховання колективів навчально-виховних закладів Південноукраїнського Задністров'я.

26. Тимофєєв В.Я. Козацтво Задністров'я. Збірка козацької газети, яка виходила в місті та в районі. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2009. 124 стор.

27. Тимофєєв В.Я. Дитячий та юнацький козацький рух. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2009. 176 стор.

28. Тимофєєв В.Я. Козак Задністров'я – Січ. Збірка козацької газети, яка виходила в місті та в районі. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2009.

29. Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. Довідник козака Буджаку. Видавництво «Отаман». Перше видання - 2009. Друге видання – 2010. Третє видання – 2011.

30. Тимофєєв В.Я. Козак Задністров'я. Збірка козацької газети, яка виходила в місті та в районі. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2010.

31. Ушанова С.В. Сучасне козацтво Задністров'я. Довідник. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2010.

32. Ушанова С.В., Тимофєєв В.Я. Архіви козаччини Буджаку. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. В 3 тт.-5 кн. (кн.1-2011, кн.2-2011, кн.3-2011. кн.4-2012, кн.5-2012).

33. Тимофєєв В.Я. Козацький гарт. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2011.

34. Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. Довідник козака. Збірка. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2012.

35. Тимофєєв В.Я. Річ про Буджацьку Січ (2010-2012, 2012-2014, 2014-2016). Збірка козацької газети, яка виходила в місті та в районі. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. У 3-х ч. 2012, 2014, 2016.

36. Тимофєєв В.Я. Буджацьке козацтво. Спомини Самовидця. Видавництво «Отаман». Білгород-Дгністровськицй. У 3-х ч. 2012, 2014, 2016.

37. Ушанова С.В., Тимофєєв В.Я. Архіви козаччини Одещини. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. В 5 тт.-7 кн. (кн.1-2010, кн.2-2010, кн.3-2011, кн.4-2011, кн.5-2011, кн.6-2012. кн.7-2012).

38. Ушанова С.В. Сучасне козацтво Буджаку. Довідник. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2012.

39. Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. Час виховувати лицарів. Січ - школа національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства. З досвіду роботи директора школи. «Гетьман». Білгород-Дністровський. В 3 кн. (кн.1-2010, кн.2-2015, кн.3-2017).

Вищеперераховані книги є в центральних бібліотеках у Києві (Національна ім. Вернадського, Парламентська, Національна історична, Національна педагогічна ім. Сухомлинського, Інституту історії України НАНУ, Київського національного університету ім. Шевченка, Київського національного педагогічного університету ім. Драгоманова, Києво-Могилянської академії та ін.), Одесі (Національна ім. Горького, Одеського національного університету, Південноукраїнського педагогічного університету ім. Ушинського, обласній ім.), в обласних на Україні, в районних на Буджаку (Арциз, Болград, Білгород-Дністровський, Вилкове, Ізмаїл, Кілія, Рені, Сарата, Татарбунари, Тарутине) та в сільських і міських бібліотеках Білгород-Дністровського району і міста Білгорода-Дністровського.

160. ПУБЛІКАЦІЇ В ЗМІ ПРО БУДЖАЦЬКЕ КОЗАЦТВО.

1. «Скучать некогда». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). Липень 1977.

2. «Культармейцы – производству». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). Серпень 1977.

3. «Если к делу конкретно». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). Вересень 1977.

4. «Мы – тимуровцы». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №, 16.06.1978.

5. «Везде – знания». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №, 19.05.1979.

6. «Парад юнармейцев». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №, 26.03.1986.

7. «Дело, которому служишь». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). Березень 1986.

8. «Клубный вечер». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №, 22.08.1986.

9. «На производстве – учашиеся». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №, 01.08.1986.
10. «Хлібороб начинается в школе». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №, 07.04.1987.
11. «Урок для родителей». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №, 01.05.1987.
12. «В содружестве с хозяйствами». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №, 01.09.1987.
13. «После уроков – на ферму». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №193, 15.11.1987.
14. «Сотрудничество». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №156, 23.09.1989.
15. «Вошли в ассоциацию». Журнал «Школа и производство» (Москва), №10, жовтень,1990.
16. «Муравлевка – село историческое». Газета «Ленинский путь» (Ізмаїл). №?, 27.11.1990.
17. «Страна Липования». Газета «Ленинский путь» (Ізмаїл). №?, 29.11.1990.
18. «Воспитать заботливого хозяина». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №12, 12.01.1991.
19. «Учнівська молодь – селу». Журнал «Радянська школа» (Київ), №8, серпень, 1991.
20. «Епоха Возрождения…» Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №139, 25.09.1991.
21. «Поможет ли школа крестьянству?». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №141, 25.09.1991.
22. «Предлагаю программу вывода сельской школы из кризиса». Журнал «Педагогическая инициатива» (Одеса), №11, листопад, 1991.
23. «Хлебороб начинается в школе». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №12, 04.02.1992.
24. «Синица на морозе». Газета «Одесские известия» (Одеса). №, 11.04.1992.
25. «За кого боролись». Газета «Одесские известия» (Одеса). №, 11.11.1992.
26. «Чему и как учить». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №100, 09.12.1992.
27. «Казак – человек государственный». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №, 12.06.1995.
28. «Хозяйство должно жить». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №?, 07.02.1996.
29. «Воля коллектива – закон». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №1, 26.02.1996.
30. «Сами вибираем…». Газета «Юг» (Одеса). №45, 26.03.1996.
31. «Дожились». Газета «ЮГ» (Одеса). №?, 19.06.1996.
32. «Отнимать легче, чем возвращать…». Газета «ЮГ» (Одеса). №93, 26.06.1996.
33. «Начните с Адамовки». Газета «Юг» (Одеса). №193, 20.12.1996.
34. «Ордалії художньої біографії». Рукопис. 04.04.1997.
35. «О наших кормильцах». «Будьте с нами» (Білгород-Дністровський). №11, 24.04.1997.
36. «Школа: любовь и боль». Газета «Будьте с нами» (Білгород-Дністровський). №45, 18.12.1997.
37. «Казаки Приднестровья». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №?, березень 1998.
38. «У казаков – новый гетьман». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №?, листопад 1998.

39. «Бути в школі козацькій республіці». «Чорноморські новини» (Одеса). №, 21.10.1999.
40. «Будет школа – будем мы». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №83, 29.10.1999.
41. «В контакте с природой». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №91, 30.11.1999.
42. «Свято козачат». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №94, 10.12.1999.
43. «При державній підтримці». Газета «Чорноморські новини» (Одеса). №, 11.01.2000.
44. «Українське козацтво, новий етап розвитку». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №04, 18.01.2000.
45. «Казаки возвратились в Буджак». Газета «Одеські вісті» (Одеса). №, 22.01.2000.
46. «Відроджується Українське козацтво». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №12, 15.02.2000.
47. «Повернемось до національного виховання». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №24, 28.03.2000.
48. «Дух український прокидається». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №34, 05.05.2000.
49. «Плекаємо козаків, виховуємо лицарів». Газета «Одеські вісті» (Одеса), №93, 23.05.2000.
50. «Посвячення». Газета «Одеські вісті» (Одеса), №95, 27.05.2000.
51. «Як це робиться в Адамівці». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №42, 02.06.2000.
52. «Козацькому роду нема переводу». Газета «Советское Приднестровье», №50, 29.06.2000.
53. «Свято юних козачат». Газета «Чорноморські новини» (Одеса), №44, 08.07.2000.
54. «Українське козацтво: державотворча місія». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №59, 31.07.2000.
55. «Сільська школа на зламі епох…». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №63,67; 14,28.08.2000.
56. «Найкращий пам'ятник ще попереду». Газета «Чорноморські новини» (Одеса). №44, 08.07.2000.
57. «Відкрився в селі дитячий садок». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №68, 31.08.2000.
58. «Виховна робота: досвід, пошук…». Журнал «Наша школа» (Одеса), №4, серпень-вересень, 2000.
59. «В Адамове открылся детский сад». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №72, 14.09.2000.
60. «Берегиня сільського духу». Газета «Сільська школа» (Київ), №05, 20.09.2000.
61. «Велика Рада». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №84, 26.10.2000.
62. «Дитина в сучасному суспільстві». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №89, 13.11.2000,
63. «Школа козацько-лицарського виховання». Журнал «Наша школа» (Одеса), №5-6, листопад-грудень 2000.
64. «Відродження». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №94, 30.11.2000,
65. «Школа як берегиня духу села». Газета «Чорноморські новини» (Одеса), №03, 11.01.2001.

66. «Лучшие из лучших». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №5, 18.01.2001.
67. «Школа – моя доля». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №06, 22.01.2001.
68. «Бюджет-2001…». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №09, 01.02.2001.
69. «Козаку – найперше воля…». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №17, 01.03.2001.
70. «Уклін тобі, Тарасе!..». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №24, 26.03.2001.
71. «Верные долгу». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №21, 15.03.2001.
72. «На засадах козацького лицарства». Газета «Чорноморські новини» (Одеса), №35, 24.05.2001.
73. «Виховуємо громадянина». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №44, 11.06.2001.
74. «Ось які таланти живуть у селах». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №49, 28.06.2001.
75. «Перший випуск школи козацько-лицарського…». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №56, 26.07.2001.
76. «Загартовуємо дух і тіло…». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №57, 30.07.2001.
77. «Козаку найперше – воля…». Газета «Чорноморські новини» (Одеса), №55, 16.08.2001.
78. «Сільська малокомплектна…», «Награждены…». Газета «Будьте с нами» (Білгород-Дністровський), №35,36;23,30.08.2001.
79. «Конференція…» Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №67, 06.09.2001.
80. «Конференція». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №74, 01.10.2001.
81. «Вместе мы – сила». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №75, 04.10.2001.
82. «Повернулись переможцями». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №77, 11.10.2001.
83. «Диплом козаку з Адамівці». Газета «Будьте с нами» (Білгород-Дністровський), №42, 11.10.2001.
84. «Вітаємо!». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №78, 15.10.2001.
85. «Лідер XXI століття починається в школі». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №84, 05.11.2001.
86. «Гаряче дихання». Газета «Одеські вісті» (Одеса). №214, 15.11.2001.
87. «Залежить від учителів». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №8, 31.01.2002.
88. «Лідер XXI століття». Журнал «Наша школа» (Одеса), №1, січень-лютий 2002.
89. «Без жінок не обійтись». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №12, 14.02.2002.
90. «Організація учнівського самоврядування…». Журнал «Наша школа» (Одеса), №2, березень-квітень 2002.
91. «Живите долго, ветерани». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №36, 16.05.2002.
92. «Турист – завжди турист». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №42, 06.06.2002.

93. Агафья Тимофеевна танцует». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №36, 16.05.2002.
94. «Народе, виховуй сина!». Газета «Советское Приднестровье (Білгород-Дністровський), №54, 18.07.2002.
95. «Школа: копилка досвіду». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №72, 19.09.2002.
96. «Запрошуємо до співпраці». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №77, 07.10.2002.
97. «Такой праздник есть только в нашем районк». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №165, 11.11.2002.
98. «Адамівський курінь «Молодої Січі». Громадсько-політичний щотижневик «Освіта» (Київ), №52, 06-13.11.2002.
99. «Їх визнано кращими освітянами 2002 року». Громадсько-політичний щотижневик «Освіта» (Київ), №1, 01-08.01.2003.
100. «Річ про Адамівську Січ». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №101, 103, 104, 106; 13,15, 16,20.08.2003.
101. «Ювілей ансамблю». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №, серпень 2003.
102. «19 августа – День пасечника». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №, 19.08.2003.
103. «Продовжують себе у вихованцях». Газета «Советское Приднестровье (Білгород-Дністровський), №115, 02.09.2003.
104. «День Белого города». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №, 07.09.2002.
105. «Річ про Адамівську Січ». Газета «Чорноморські новини» (Одеса), №74, 09.10.2003.
106. «Спасибі за цікаву газету…». Газета «Чорноморські новини» (Одеса), №78, 23.10.2003.
107. «Праздник песни». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №169, 15.11.2003.
108. «Века не помеха». Газета «Придунайские вести» (Ізмаїл). №142, 29.11.2003.
109. «Конференція у Харкові». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №.48, 10.04.2004.
110. «З чого починається Батьківщина?». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №87, 27.05.2005.
111. «Сьогодні Чорноморське козацьке військо…». Журнал «Гетьман» (Київ), №4, жовтень-листопад 2005.
112. «Люби і знай козацький край». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №49, 04.05.2006.
113. «Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №49, 04.05.2006.
114. «Козацькі організації». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №51, 11.05.2006.
115. «Козацькі художні колективи». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №91, 04.07.2006.
116. «Практика і теорія молодіжного вишколу…». Журнал «Гетьман» (Київ), №2-3, травень-червень 2006.
117. «Козацький зліт». Щотижневик «Аккерманские вести» (Білгород-Дністровський), №03, 15-21.09.2006.
118. «14 жовтня». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №115, 14.10.2006.
119. «Райдержадміністрація інформує». Газета «Советское Приднестровье» №118, 19.10.2006.

120. «Поїздка до Тернополя». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №, 21.10.2006.
121. «Адамівка». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №122, 28.10.2006.
122. «Козацькі новини». Газета «Аккерманские вести» (Білгород-Дністровський). №, 20-26.10.2006.
123. «Велика Рада Українського козацтва». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №127, 09.11.2006.
124. «Проблеми у вихованні сільської молоді…». Виступ на радіо-форумі «Новини Придністров'я», 17.11.2006.
125. «Свобода по-козацькі…». Виступ на радіо «Новини Придністров'я», 21.11.2006.
126. «Українська козацька соборність…». Виступ на радіо «Новини Придністров'я», 22.01.2007.
127. «Мрія – це реальність». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №, 25.01.2007
128. «Козацька нація – уривки з твору». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), № 21, 22.02.2007.
129. «Поповнився цикл книжок…». Газета «Аккерманские вести» (Білгород-Дністровський), №09, 22-28.02.2007.
130. «Перестати займатися марнослів'ям…». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №27, 13.03.2007.
131. «Нові книги про козацтво». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №37, 05.04.2007.
132. «Адамівка: наслідувачі козацького роду». Газета «Советская Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №46, 28.04.2007.
133. «Море повернуло «Чайку». Газета «Аккерманские вести» (Білгород-Дністровський). 18-25.07.2007.
134. «Станица Аккерманская. Возрождение». Газета «Аккерманские вести» (Білгород-Дністровський), №20, 17-23.05.2007.
135. «Соціальні ініціативи…». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №83, 26.07.2007.
136. «14 жовтня - День Українського козацтва». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №117, 13.10.2007.
137. «Козацька нація». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №117, 13.10.2007.
138. «Ювілей у Старокозачому». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №119, 18.10.2007; газета «Одеські вісті» (Одеса), №107, 20.10.2007.
139. «Адамівка». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №122, 28.10.2007.
140. «Служили Богові і Україні». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №124, 30.10.2007.
141. «Козак – завжди козак». Газета «Аккерманские вести» (Білгород-Дністровський), №45, 01-07.11.2007.
142. «Шлях «Русичів». Газета «Аккерманские вести» (Білгород-Дністровський». №, 14-20.06.2007.
143. «Купальский вояж». Газета «Аккерманские вести» (Білгород-Дністровський». №, 19-25.07.2007.
144. «То ж де шукати український патріотизм». Газета «Одеські вісті» (Одеса). Вересень, 2007.
145. «Амнезія». Газета «Аккерманские вести» (Білгород-Дністровський». №, 11-17.10.2007.

146. «Пророчества (не Нострадамус)». Газета «Аккерманские вести» (Білгород-Дністровський), №01, 03-09.01.2008.
147. «Життя прожити». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №32, 22.03.2008.
148. Покращання доступу сільського населення до правосуддя. З досвіду реалізації проекту. За ред В.Купрія. К. ІКЦ «Леста». 2008. Стор. 100-102. «Білгород-Дністровський район. Українське козацтво на захисті інтересів сільських громад».
149. «Тризна на Хортиці». Газета «Чорноморські новини» (Одеса), №68, 19.06.2008.
150. «Кадри вирішили все». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №78, 17.07.2008.
151. «Життя Батьківщині». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №101, 09.09.2008.
152. «Відкритий лист козака Тимофєєва». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №107, 25.09.2008.
153. «Козаку – найперше воля!..». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №115, 14.10.2008.
154. «Козаку – найперше воля!..». Газета «Арцизские вести» (Арциз), №, 15.10.2008.
155. «Козаку – найперше воля!..». Газета «Татарбунарский вестник» (Татарбунари), №80, 15.10.2008.
156. «Цитата». Газета «Аккерманские вести» (Білгород-Дністровський), №49, 20-26.10.2008.
157. «Козацький Буджак». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №122, 30.10.2008.
158. «Вічний Шевченко». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №20, 14.03.2009.
159. «Тернистый путь». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №12, 19.03.2009.
160. «Легенда й правда про Івана Мазепу». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №26, 04.04.2009.
161. «За власною ініціативою». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №37, 14.05.2009.
162. «Подорож на байдарках». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №40, 23.05.2009.
163. «Козаку найперше…». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №43, 04.06.2009.
164. «Козацтво було, є і буде». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), №23, 04.06.2009.
165. «Які ж ми будемо лицарі?!». Газета «Чорноморські новини» (Одеса), №63-64, 13.06.2009.
166. «Вітаємо!». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №50, 27.06.2009.
167. «Казаков растят с детства». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №62, 08.08.2009.
168. «14 жовтня». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №80, 10.10.2009.
169. «Аппаратное в райгосадминистрации». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №86, 29.10.2009.
170. «Надія України». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), №44, 29.10.2009.
171. «Мы – казацкого роду!». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №89, 05.11.2009.

172. «Мы – казацкого роду!». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №91, 12.11.2009.
173. «З невмирущими ідеями козацтва». Газета «Чорноморські новини» (Одеса), №120, 31.10.2009.
174. «С юбилеем, хор «Мрія». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №91, 12.11.2009.
175. «Пение – это музика голоса». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №45, 05.11.2009.
176. «Час виховувати лицарів». Всеукраїнський громадсько-політичний журнал «XXI. Україна». Стор 128. Донецьк. Грудень 2009.
177. «Звернення». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №105, 31.12.2009.
178. «З думкою про майбутнє». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №4, 21.01.2010.
179. «Любовь была, есть и будет!». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №9, 4.02.2010.
180. «Вибори Президента». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №08, 25.02.2010.
181. «Не потерять молодежь». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), №8, 25.02.2010; №9, 2.03.2010.
182. «Відділ з питань внутрішньої політики…». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №25, 01.04.2010.
183. Виступ отамана Задністрової Січі на радіо-апаратній. 12.04.2010.
184. «Тарасова криниця». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №32, 24.04.2010.
185. «Возвращаясь к напечатанному…». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №34, 24.04.2010.
186. «Живет украинская песня». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №40, 22.05.2010.
187. «Школа атамана Тимофеева». Всеукраїнський громадсько-політичний журнал «XXI. Персона». Стор. 254-255. Донецьк. Травень-червень 2010.
188. «Вітаємо!». Ювіляри України. Події та особистості XXI століття. Інститут біографічних досліджень. Випуск четвертий. Стор. 128-129. Київ. 2010.
189. «Атаман». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №59, 29.07.2010.
190. «Тимофєєв Валерій Якович». Діловий клуб. Українська еліта у обличчях. Спеціальний проект Всеукраїнського громадсько-політичного журналу «Персона. XXI століття». Донецьк. 2010. Стор. 242-243.
191. «Від козацької родини – до козацької України». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №78, 02.10.2010.
192. «Поздоровлення». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №81, 14.10.2010.
193. «Козак – людина незалежна». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №82, 16.10.2010.
194. «Город и Чередниченко». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №83, 21.10.2010.
195. «Сучасному Українському козацтву – 20 років». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №84, 23.10.2010.
1196. Жовтень 2010. На сайті Одеської обласної державної адміністрації (Білгород-Дністровська РДА) заведено веб-сторінку «Козацькі справи», де Буджацькі козаки розміщують інформацію про свою діяльність.
http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=28281&id=373
197. «Прочный резерв». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №85-86, 28.10.2010.

198. Розпорядження Президента України про звільнення: В.Зінченка з посади голови Білгород-Дністровської РДА. Розпорядження №1101/2010-р від 25.10.2010; http://www.president.gov.ua/documents/12389.html
І.Сиротюка з посади голови Саратської РДА. Розпорядження №1185/2010-р від 20.12.2010. http://www.president.gov.ua/documents/12658.html
199. «Единомышленников – в помощь». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №95, 02.12.2010.
200. «Казачество как стиль жизни гагаузов». Газета «Аргументы и факты. Молдова» (Тирасполь), №49, 8-14.12.2010.
201. «Нет границ для сердца друга». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №96, 04.12.2010.
202. «Кто создает юных гоблинов». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №3, 19.01.2011.
203. «Вітаємо». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №3, 19.01.2011. День рожд Ігумнова.
204. «Памяти А.Редька». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №04, 20.01.2011.
205. «О чем мечтает «Мрия». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №36. 27.01.2011.
206. «Не буде роду переводу». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №36. 27.01.2011.
207. «Син Задністрового козака». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), №06, 10.02.2011.
208. «Звичаєвий Кодекс українського народу». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №38, 19.05.2011.
209. «Одещина, открытая Америкой». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №64, 18.08.2011.
210. «Урочисте засідання». Газета «Одеські вісті» (Одеса), №114, 15.10.2011.
211. «Поздоровлення». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №80, 13.10.2011.
212. «Нащадки козацької доблесті». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський), №80, 13.10.2011.
213. «Радилися козаки». Газета «Одеські вісті» (Одеса). №114, 15.10.2011.
214. «Козацька кров пульсує і гуде». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), №42, 20.10.2011.
215. «Слово ветерана – слово веское». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №84, 23.10.2011.
216. «Румунські страви за фашистськими рецептами». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №46, 17.11.2011.
217. Сайт Одеської обласної державної адміністрації (Білгород-Дністровська РДА). 18.11.2011. Церемонія нагородження та посвята у козаки. http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/main.aspx?sect=News
218. «Козацтво було, є й буде». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), №47, 24.11.2011.
219. 81. «Життя – Батьківщині». Спеціальний проект Всеукраїнського громадсько-політичного журналу «Персона. XXI століття». Стор. 242-243. Донецьк. 2011.
220. «Лицарі сучасності». Газета «Бессарабский вестник» (Буджак). №44, 24-30.11.2011.
221. Кто есть кто – без границ. «Кто есть кто - без границ» (Москва). Енциклопедія успешных людей. Тимофеев Валерий Яковлевич (Начальник орготдела Белгород-Днестровского районного совета Одесской области, атаман Буджакского казачества (междуречье Дунай-Днестра). Грудень 2011. http://kekmir.ru/members/person_13035.html

222. Сайт Одеської обласної державної адміністрації (Білгород-Дністровська РДА). 10.12.2011. Нарада представників козацьких організацій. http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/main.aspx?sect=News#15.12.2011
223. «Доля народу – козацька доля». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), №50, 15.12.2011.
224. «Нові книги з історії математики». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський), №50, 15.12.2011.
225. «Козак і у Канаді – козак». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №02, 12.01.2012.
226. «Борис Мисюк проведал Аккерман». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №3, 19.01.2012.
227. «Рождественские встречи в Аккермане». Газета «Бессарабский вестник» (Білгород-Дністровський). №2, 19-25.01.2012.
228. Сайт Одеської обласної державної адміністрації (Білгород-Дністровська РДА). 20.01.2012. Засіданні ради Буджацького козацтва.
http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/main.aspx?sect=News#20.01.2012
229. «Призвание – служить народу України». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №4, 26.01.2012.
230. «Заслужена нагорода». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №06, 26.01.2011.
231. Буклет «Білгород-Дністровська районна організація ветеранів України». 22.02.2012.
232. Сайт Одеської обласної державної адміністрації (Білгород-Дністровська РДА).21.02.2012. Святковий захід Буджацького козацтва до Дня захисника Вітчизни.
http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/main.aspx?sect=News#29.02.2012
233. «Білгород-Дністровський район». Газета «Одесские известия» (Одеса). №. 17.03.2012.
234. «Посади калину біля серця». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №28-29, 12.04.2012.
235. «Посади калину біля серця». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №15. 12.04.2012.
236. «Строим свою Европу». Газета «Бессарабский вестник» (Буджак). №14. 12-18.04.2012.
237. «Обидно и радостно». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №30. 21.04.2012.
238. «Народные гуляния в Адамовке». Газета «Бессарабский вестник» (Буджак). №17. 3-9.05.2012.
239. «Первомай шагает по району». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №34. 05.05.2012.
240. «Життя – Батьківщині! Честь – нікому!». Журнал «Я - Українець». Стор 132-133. Вид ООО «Я - Українець». Донецьк. 2012.
241. «Казацкими тропами». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №46. 21.06.2012.
242. «Чи прокинеться дух український?». Газета «Чорноморські новини» (Одеса). №48, 21.06.2012.
243. «О, Хортице! Ти – серце України!». Газета «Правда України» (Київ). №, 22.06.2012.
244. «З вірою в майбутнє». Газета «Бессарабський вестник» (Білгород-Дністровський). №26. 05-11.07.2012.
245. «В живописном уголке района». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №27. 05.07.2012.
246. «Ми – козацького роду!». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №27. 05.07.2012.

247. «16-річчя Основного закону держави». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №50, 05.07.2012.
248. «Памяти Никитина». Газета «Одеський вестник» (Одеса). №93, 03.07.2012.
249. «Коля с Ближних Мельниц». Газета «Моряк Украины» (Одеса). №26, 04.07.2012.
250. «Белгород-Днестровский район: ночной крик о помощи». Газета «Аргументи. Факти. Коментарі». Бессарабія (Болград). Спецвипуск/Серпень 2012.
251. «Пираты Приморского края». Газета «Аргументи. Факти. Коментарі». Бессарабія (Болград). Спецвипуск/Серпень 2012.
252. «Пленум районної організації ветеранів». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №64, 23.08.2012.
253. «21 річниця Незалежності». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №65, 30.08.2012.
254. «Круглий стіл». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №72, 22.09.2012.
255. Сайт Одеської облдержавної адміністрації (Білгород-Дністровська РДА) http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=28281&id=373
256. «Адамівській школі – 55 років». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №44, 01.11.2012.
257. «Адамівська школа». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №83, 01.11.2012.
258. «Козацьке свято». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №86, 10.11.2012.
259. Сайт Одеської обласної державної адміністрації (Білгород-Дністровська РДА) http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/main.aspx?sect=News#25.10.2012
260. «Свій за свого». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №41, 11.10.2012.
261. «Лицарі Батьківщини». Журнал «Инвест-Украина» (Донецьк). №6, 2012. с.34-37. В.Бикова. Лицарі Вітчизни. 5 фото.
262. «Козацьке Коло». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №13, 14.02.2013.
263. «23 февраля». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №17, 28.02.2013.
264. «Встреча поколений». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №9, 28.02.2013.
265. «1 травня». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №37, 16.05.2013.
266. «Калиновий гай». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №20, 16.04.2013.
267. «Велика Рада Буджацького козацтва». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №42, 17.10.2013.
268. «Лицарі твої, Україно». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №80, 12.10.2013.
269. «Слово про козацтво». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №81, 17.10.2013.
270. «Козацькі забави». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №42, 17.10.2013.
271. «Калиновий гай». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №81, 17.10.2013.
272. «Незлим тихим словом». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №19, 13.03.2014; газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №11, 13.03.2014.

273. «Виховувати у дусі патріотизму». Газета «Торнадо» (Білгород-Дністровський). №30, 24.07.2014.

274. «Козацькому роду нема переводу». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №66, 23.10.2014.

275. «День Українського козацтва». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №67, 25.10.2014.

276. «Ми – козацького роду». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №73, 15.11.2014.

277. «Роби людям добро». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №84, 25.12.2014.

278. «Козацька нація». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №31, 23.04.2015.

279. «Міський етап «Джури». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №39, 21.05.2015.

280. «Козацька нація – Буджацькому козацтву -25». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №31, 23.04.2015.

281. «Ще не вмерла козацька старшина!». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №39, 21.05.2015.

282. «Козацьке лицарство Буджаку (Козак завжди козак)». Газета «Советское Приднестровье» (Білгород-Дністровський). №43, 04.06.2015; газета «Чорноморські новини» (Одеса). №41, 28.05.2015.

283. «Праздник в парке Мира». Газета «Советское Принестровье» (Білгород-Дністровський). №55, 16.07.2015.

284. «Головні на святі Першого вересня –першокласники!». Газета «Слово Придністров'я» (Білгород-Дністровський). №69, 03.09.2015.

285. «В малій залі РДА». Газета «Слово Придністров'я» (Білгород-Дністровський). №76, 26.09.2015.

286. «Несеться слава козацька». Газета «Слово Придністров'я» (Білгород-Дністровський). №81, 15.10.2015.

287. «Від Бритівки до Хортиці». Газета «Чорноморський вісник» (Білгород-Дністровський). №07, 21.05.2016.

288. «Причорноморська академія мовних технологій та комунікацій етносів». Газета «Слово Придністров'я» (Білгород-Дністровський). №34, 25.08.2016.

289. «Час виховувати лицарів». Всеукраїнський щотижневик «Освіта» (Київ). №№41-42, 28.09-05.10.2016; №№42-43, 12-19.10.2016; №№43-44, 28.10-02.11.2016; №№45-56,

Із 2012 року зявляються матеріали про Буджацьке козацтво на сайті Білгород-Дністровської районної державної адміністрації http://b-dnistrov-rda.odessa.gov.ua/novini/ ; із 2013 року – на сайті Білгород-Дністровської районної ради http://bd-rada.odessa.gov.ua/index.php/2011-06-16-08-31-00 ; із 2014 року – на сайті Білгород-Дністровської міської ради http://www.bilgorod-d.org.ua/ ; із 2015 року – на сайтах департаменту освіти і науки ОДА http://osvita.odessa.gov.ua/ , Одеської обласної державної адміністрації http://oda.odessa.gov.ua/ , Одеської обласної ради http://oblrada.odessa.gov.ua/ , Міністерства освіти і науки України http://www.mon.gov.ua/ .

161. ПРОГРАМА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА НА 2016-2020 РОКИ.

На теперішній час українське козацтво – сукупність громадських організацій козацького спрямування (міжнародних та Всеукраїнських національно-патріотичних і оборонно-спортивних громадських організацій козацтва України і української діаспори, спадкоємець і продовжувач ідейних, духовних і моральних засад українських козаків, їх духовних, культурних, організаційних, військово-патріотичних і господарських традицій;

правонаступник без винятку всіх історичних гілок українського козацтва, які стояли на державницьких, самостійницьких засадах відновлення незалежності та розбудови України, в т. ч. і Війська Запорозького - як Низового, так і Гетьманського, Вільного козацтва України - Статут від 13.11.1917 р. та Українського Вільного Козацтва - Статут 1974 р.).

Українське козацтво об'єднує козаків, нащадків усіх гілок, напрямків і течій українського козацтва незалежно від місця їхнього проживання, громадян України та українців - громадян інших країн, які сповідують національну ідею та ідеологію українського козацтва, практично працюючи на її реалізацію, відновлення і розвиток українського козацтва. Українське козацтво твориться із своїх членів - українських козаків. Українським козаком може бути лише той, хто готовий стати оборонцем, захисником і рятівником українського народу, української мови, розвивати українську культуру й відповідати вимогам - український козак - душа правдива, справедлива і незрадлива. Український козак - це лицар України, морально чиста, високодуховна і матеріально незалежна людина, яка вміє панувати над собою, володіє своїми емоціями, розумом і волею, патріот України, який постійно духовно і фізично готує себе до оборони Батьківщини, свого роду та українського народу, його честі та гідності, дбає про єдність українського козацтва і українства всього світу.

Українське козацтво у своїй діяльності керується Конституцією України, чинним законодавством України, Статутами громадських організацій українського козацтва, указами Президента України, визнаними Україною нормами міжнародного права, прогресивними українськими козацькими звичаями і традиціями, які не суперечать законам України. Поза Україною українське козацтво діє згідно чинного законодавства країни, на теренах якої провадиться його діяльність.

Загальні положення. Ця Програма спрямована на покращання взаємопраці між громадськими організаціями козацького спрямування і органами виконавчої влади Білгород-Дністровського району. Програма має створити умови для відродження та розвитку історичних, військово-патріотичних, оборонно-спортивних, господарських і національно-культурних традицій українського козацтва.

Особливістю розвитку козацьких організацій району була плідна співпраця з державними інституціями місцевого рівня. Цьому сприяли підготовленість козацьких лідерів до співпраці з керівниками району. З іншого боку, заходи, що вживалися органами виконавчої влади для виконання указів і доручень Президента України щодо козацтва та відповідної Національної програми, стосувалися не тільки відзначення ювілейних дат з історії України, а й торкалися глибинних процесів формування українського козацтва як оборонно-спортивної та військово-патріотичної організації.

На теперішній час структури козацьких організацій району підготовлені до участі в оборонно-мобілізаційній, оборонно-спортивній, військово-територіальній, правоохоронній, національно-культурній, господарській та інших функціях; а керівництво більшості козацьких організацій відкидає необхідність: штучного розростання козацьких структур; впливу на українське козацтво різноманітних політичних сил та ідеологій; залежність від окремих гілок влади та економічних еліт; протистояння в конфесійній орієнтації членів козацьких організацій; особисті амбіції та зарозумілість окремих козацьких керівників тощо.

Мета та основні завдання. Мета Програми – взаємодія органів виконавчої влади, місцевого самоврядування і козацьких громадських організацій у здійсненні заходів щодо відродження і розвитку історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій українського козацтва. Для досягнення мети передбачається виконати такі основні завдання: допомога органам державної влади та місцевого самоврядування у ствердженні державності України; захист її суверенітету,

територіальної цілісності та національної безпеки; удосконалення нормативно-правової бази з питань українського козацтва відповідно до завдань забезпечення обороноздатності і національної безпеки держави, національно-культурного розвитку, а також для створення умов ефективної господарської діяльності; розроблення механізму ефективного використання та розвитку потенціалу українського козацтва в системі державної політики України; піклування українського козацтва про національне-патріотичне виховання молоді та її підготовку до військової служби і готовності до захисту України, відродження традиційних козацьких видів фізичної культури, спорту та українських бойових мистецтв; формування в українському суспільстві особливого духовного, психологічного, фізичного й інтелектуального типу козака, який поєднував би у собі високі морально-етичні якості, почуття патріотизму з фізичною міццю, витривалістю та вишколом; використання народних традицій в усіх сферах суспільного життя; залучення українського козацтва до участі в оборонній системі України, охороні громадського порядку і державного кордону; сприяння розбудові Збройних Сил України, Прикордонних військ України, інших військових формувань та силових структур, а також системи цивільної та територіальної оборони; збереження і пропаганда історичної й культурної спадщини української нації, забезпечення повноцінного функціонування української мови; об'єднання зусиль органів виконавчої влади і громадськості у використанні виховних і культурних традицій українського козацтва; сприяння підвищення духовності суспільства; вивчення, популяризація історії та розвитку українського козацтва; створення додаткових робочих місць за рахунок розширення мережі селянських (фермерських) господарств, промислів, туристичної діяльності; відродження та розвиток козацької господарської діяльності, створення козацьких січей, паланок і поселень, як осередків відродження і розвитку традиційних козацьких форм самоврядування; розширення міжнародного співробітництва українського козацтва з аналогічними громадськими об'єднаннями іноземних держав.

Особливості державного регулювання діяльності українського козацтва. Основними принципами взаємовідносин органів місцевої влади і громадських організацій козацького спрямування Білгород-Дністровського району є співробітництво у сфері розвитку суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, поєднання громадських і державних інтересів у справі служіння українському народові.

Взаємовідносини між органами виконавчої влади та осередками українського козацтва Білгород-Дністровського району регулюють Конституція України, інші закони, укази, доручення та розпорядження Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, акти органів виконавчої влади.

Українське козацтво вносить пропозиції до органів виконавчої влади щодо вдосконалення фінансових і господарських механізмів, їхньої законодавчої та нормативної бази з метою надання можливості для найширшого сприяння розвитку громадських організацій козацького спрямування, їх матеріально-технічної бази, зміцнення моральних і правових засад.

При розробці оборонних, культурологічних та науково-технічних районних програм розвитку на період до 2020 року органи виконавчої влади Білгород-Дністровського району забезпечують участь у них осередків українського козацтва.

Напрями, форми та шляхи трансформації взаємовідносин місцевих органів та осередків українського козацтва. Для розв'язання існуючих у взаємовідносинах між органами виконавчої влади та осередками українського козацтва проблем передбачаються такі головні напрями громадської допомоги організацій козацького спрямування: охорона та збереження історико-культурних пам'яток; проведення військово-патріотичного виховання молоді; впровадження серед суспільства оборонно-спортивної роботи; добровільна служба щодо допомоги в охороні державних кордонів України; добровільна служба щодо допомоги формування системи військово-територіальної оборони України; добровільна служба

щодо допомоги в охороні громадського правопорядку; добровільна служба щодо охорони об'єктів сільськогосподарського та виробничого призначення з різними формами власності, державно-адміністративних, навчальних, культурно-освітніх та інших закладів, установ та підприємств; добровільне посилення державних митниць; добровільна участь у ліквідації наслідків стихійного лиха, аварій та інших надзвичайних ситуацій; добровільна участь у наданні медичної та реабілітаційної допомоги населенню; надання допомоги органам місцевого самоврядування під час надзвичайних ситуацій; захист навколишнього природного середовища та природних скарбів України.

Добровільна державна служба українського козацтва відбувається на принципах добровільної згоди козаків та самофінансування за рахунок відповідних осередків українського козацтва. Для самозабезпечення і самофінансування добровільної державної служби українського козацтва місцеві органи влади надають певні привілеї його господарським структурам (згідно чинного законодавства).

Оцінка фінансових ресурсів. Обсяги фінансування Програми передбачаються органами виконавчої влади Білгород-Дністровського району під час складання проектів районного бюджету на відповідний рік.

Очікувані результати. Виконання Програми дасть змогу забезпечити: сприяння на місцевому рівні утвердження України як сильної, правової, демократичної держави, в якій створюються якнайкращі умови для матеріального й культурного добробуту кожного громадянина, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства; підтримку проведення на місцевому рівні розвитку українського козацтва; збереження та нарощування на місцевому рівні оборонного потенціалу України; утворення господарських об'єднань та інших суб'єктів господарювання українського козацтва, спроможних ефективно господарювати в умовах ринкової економіки з мінімальним використанням фінансових ресурсів державного бюджету; приведення структур місцевих осередків українського козацтва у відповідність із сучасними принципами забезпечення обороноздатності та національної безпеки; забезпечення на місцевому рівні духовного, національного й культурного відродження українського народу; створення умов на місцевому рівні для патріотичного виховання народу, особливо – молоді, спрямування його на духовне, моральне, фізичне становлення та самовдосконалення; патріотичну самовідданість людей у повсякденній праці та готовність до самопожертви у критичні для України моменти; припинення дегуманізаційних процесів, виховання духу лицарства, особистої та національної гідності; відродження народних традицій влади, які, увібравши в себе найкращі традиції національного державотворення, сприяли б формуванню громадянського суспільства і об'єднували його на основі національної ідеї; подолання національного нігілізму та девальвації загальнолюдських цінностей; переорієнтація освітньо-виховних закладів на запити, потреби та інтереси всіх вікових і соціальних груп населення; збільшення кількості громадян, які займатимуться різними видами творчої, культурно-освітньої, військово-патріотичної та фізкультурно-масової роботи; зниження рівня злочинності й корупції.

Контроль за виконанням Програми. Контроль за виконанням Програми здійснюється Білгород-Дністровськими районною радою, районною державною адміністрацією, радою керівників громадських організацій козацького спрямування при голові районної державної адміністрації (далі – **Рада при голові РДА**) та Координаційною радою при голові районної державної адміністрації (далі – **Координаційна рада**).

Координація роботи з виконання Програми покладається на відділи культури, освіти і науки, сектори молоді та спорту, взаємодії з правоохоронними органами, оборонної та мобілізаційної роботи. Зміст роботи з розвитку українського козацтва на 2016-2020 роки повинен конкретизуватися у щорічних планах заходів з виконання Програми, які складаються управліннями та відділами органів виконавчої влади.

Відділи культури, освіти і науки, сектори молоді та спорту, взаємодії з правоохоронними органами, оборонної та мобілізаційної роботи та інші органи виконавчої влади – відповідальні за виконання Програми - мають право залучати в установленому порядку підприємства, установи та організації незалежно від форм власності до здійснення визначених Програмою заходів.

Білгород-Дністровська районна державна адміністрація щороку до 14 жовтня подає звіт про хід виконання Програми до засобів масової інформації.

Практичні заходи щодо виконання програми розвитку українського козацтва в Білгород-Дністровському районі на 2016-2020 роки.

І. ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНА РОБОТА

1	Розробити заходи козацьких товариств щодо виховання молоді на засадах патріотизму, демократії, високої моралі та захисту Батьківщини.	Рада при голові РДА.	2016
2	Вирішити в установленому порядку питання щодо встановлення козацьких одностроїв, нагород, символіки та відзнак козацтва Білгород-Дністровського району.	Рада при голові РДА.	2016
3	Разом з об'єднаним міськвійськоматом удосконалити програму допризовної підготовки молоді до військової служби, з урахуванням кращих традицій українського козацтва.	Рада при голові РДА за сприянням об'єднаного міськвійськомату, відділу освіти і науки.	2016
4	Підтримувати заходи проводів призовників на строкову (контрактну) військову службу за участю представників українського козацтва.	Рада при голові РДА, районна державна адміністрація.	Постійно
5	Підготувати пропозиції щодо створення Центру по підготовці молоді до служби в Збройних Силах України (силових структурах).	Рада при голові РДА за сприянням об'єднаного міськвійськомату, осередків воїнів-інтернаціоналістів, учасників АТО.	2017
6	Впровадити навчальні програми з історії військового мистецтва українського козацтва у ліцеях, школах, вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації району.	Рада при голові РДА за сприянням відділу освіти і науки, осередків воїнів-інтернаціоналістів, учасників АТО.	з 2017
7	Розробити пропозиції щодо участі козацьких громадських формувань сприяння в охороні державного кордону, наданні допомоги в ліквідації наслідків стихійного лиха та інших надзвичайних ситуацій, в охороні громадського порядку та профілактиці правопорушень, державній лісовій охороні, рибінспекції при реалізації Програми розвитку українського козацтва в Білгород-Дністровському районі.	Рада при голові РДА.	2016
8	Створити козацькі громадські загони з охорони громадського порядку в Білгород-Дністровському районі.	Рада при голові РДА, районна державна адміністрація.	з 2017
9	Створити районно-міський об'єднаний штаб як організаційно-координаційний і методичний центр українського козацтва і виконавчий орган Ради при міському голові та голові районної державної адміністрації	Рада при голові РДА, районна державна адміністрація за участю виконкому міської ради.	2017

ІІ. СТВОРЕННЯ, ВІДРОДЖЕННЯ, ВІДНОВЛЕННЯ ТА ОХОРОНА ЗАПОВІДНИХ МІСЦЬ І ОБ'ЄКТІВ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

10	Вносити в установленому порядку пропозиції щодо відновлення історичних назв населених пунктів, місцевостей (об'єктів соціально-культурного та іншого призначення, пов'язаних з історією українського козацтва).	Рада при голові РДА.	Постійно
11	Створити реєстр об'єктів історико-архітектурної спадщини українського козацтва в Білгород-Дністровському районі, здійснити облік нерухомих пам'яток історії та культури, що пов'язані з історією українського козацтва	Рада при голові РДА за сприянням відділу культури.	2017
12	Продовжити упорядкування могил і козацьких поховання, споруд, що пов'язані з історією українського козацтва.	Рада при голові РДА.	Постійно
13	Розробити програму створення на базі однієї з шкіл козацько-лицарського виховання культурного козацького Центру.	Рада при голові РДА.	2017
14	З метою облаштування колишньої Акерманського-Подністрянської козацької Січі (1775-1782) створити програму її комплексного відтворення «Білгород-Дністровська Січ», передбачивши створення сучасної туристичної інфраструктури для належного обслуговування відвідувачів.	Рада при голові РДА за сприянням відділу культури.	з 2017
15	Постійно проводити заходи з залученням джур, козачат, молодих козаків по приведенню парків, скверів, лісів в належний вигляд, висадженню лісів.	Рада при голові РДА.	Постійно
16	Облаштувати майданчики біля канцелярій козацьких товариств.	Козацькі товариства.	з 2017
17	Взяти шефство над козацькими церквами Святої Покрови в районі.	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	з 2016
18	Разом із місцевими органами влади розробити щорічні заходи, що стосуються традиційних свят козаків.	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	з 2017

ІІІ. ОСВІТА І ВИХОВАННЯ

19	Залучити козацькі товариства до військово-патріотичного виховання, фізкультурно-спортивної, туристично-краєзнавчої та культурно-просвітницької роботи серед учнівської молоді; розширити мережу шкіл козацько-лицарського виховання; розробити пропозиції щодо утворення на базі окремої школи козацького ліцею.	Рада при голові РДА, навчальні заклади, козацькі товариства, районна державна адміністрація.	Постійно, з 2016
20	Розробити науково-методичні рекомендації для впровадження козацько-лицарського виховання (зокрема духовного) у загальноосвітніх навчальних закладах.	Рада при голові РДА, школи козацько-лицарського виховання за сприянням відділу освіти і науки.	з 2017
21	Розробити козацькі туристичні маршрути та підготувати екскурсоводів з числа студентів та школярів навчальних закладів	Рада при голові РДА за спиянням відділу культури, навчальні заклади.	з 2017

	Білгород-Дністровського району.		
22	На базі козацьких товариств створити дитячі козацькі табори «пластунів».	Рада при голові РДА, козацькі товариства, районна державна адміністрація.	з 2017
23	Запровадити і провести в Білгород-Дністровському районі конкурси «Козацька кухня», «Обрядова кухня Великдень» та ін.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділу культури.	з 2017
24	Здійснювати добір викладачів допризовної підготовки для виховання учнів на козацьких військово-патріотичних традиціях; організувати семінари з проблем козацького виховання школярів на базі Адамівської, Долинівської, Салганської шкіл козацько-лицарського виховання.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням об'єднаного міськвійськомату, відділу освіти і науки.	з 2017
25	Створити і зареєструвати громадську патріотичну дитячо-юнацьку організацію «Молода Січ» Білгород-Дністровського району; запровадити в навчальних закладах та закладах позашкільної роботи дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» (Джура) як форму військово-патріотичного виховання, спортивно-масової та оборонно-масової роботи.	Рада при голові РДА за сприянням об'єднаного міськвійськомату, відділу освіти і науки, навчальні заклади.	з 2016
26	Розробити тематику і проводити в школах Білгород-Дністровського району козацькі конкурси, забави, спортивні свята; започаткувати в рамках позашкільного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах програму «Молода Січ» із вивченням військово-патріотичних традицій українського козацтва.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділу освіти і науки.	з 2016
27	Створити козацькі військово-патріотичні спортивні клуби за місцем проживання.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням місцевих органів влади.	з 2017

IV. КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА РОБОТА

28	Взяти шефство на козацькими художніми колективами: хор «Мрія», духовий оркестр, ансамблі «Веселка», «Гроно», «Алкалія», «Соколята», «Кредо» та ін…	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділу культури.	з 2016
29	Створити козацький фонд для підтримки молодих талановитих козачат, дітей-сиріт.	Рада при голові РДА, районна державна адміністрація, козацькі товариства.	2017
30	Запровадити і щорічно проводити конкурс козацької пісні.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділу культури.	з 2017
31	Щорічно приймати участь у Всеукраїнських конкурсах козацької пісні (Тернопіль, Київ, Запоріжжя, Донецьк).	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділу культури.	Щорічно
32	Створити філію музею українського козацтва в Білгород-Дністровському районі.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділу культури.	2017
33	Надавати науково-методичну допомогу музеям, школам, козацьким товариствам в удосконаленні пропаганди історії, культури і традицій Українського козацтва.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділів культури, освіти і науки.	Постійно

V. НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА, ПРОПАГАНДИСТСЬКА ТА ВИДАВНИЧА РОБОТА

34	Продовжити випуск козацького часопису Білгород-Дністровського району «Річ про Буджацьку Січ».	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	з 2016
35	Продовжити випуск щорічного козацького літопису Білгород-Дністровського району «Козацький вісник».	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	Щорічно
36	Здійснювати науково-пошукову та громадсько-краєзнавчу роботу для виявлення нових об'єктів історії українського козацтва в районі.	Рада при голові РДА за сприянням відділів культури, освіти і науки.	Постійно
37	Досліджувати та публікувати матеріали про писемні і матеріальні пам'ятки історії та культури українського козацтва, розробити пропозиції щодо їх охорони і збереження в музеях.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділів культури, освіти і науки.	Постійно
38	Постійно виступати в газетах, радіо, телебаченні з роз'яснювальними і пропагандистськими виступами про розвиток українського козацтва в Білгород-Дністровському районі, його роль в суспільстві.	Рада при голові РДА за сприянням відділів культури, освіти і науки.	Постійно
39	Продовжити випуск серії книг про українське козацтво Білгород-Дністровського району «Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку».	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділів культури, освіти і науки.	з 2016
40	Проводити ярмарки козацької літератури, наукові конференції, симпозіуми, радіопередачі з проблем історії та культури українського козацтва.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділів культури, освіти і науки.	Щорічно з 2016

VI. ФІЗКУЛЬТУРА, СПОРТ, ТУРИЗМ

41	Розвивати та популяризувати види спорту, засновані на козацьких традиціях.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням сектору молоді та спорту.	Постійно
42	Внести до переліку спартакіади Білгород-Дністровського району козацькі види єдиноборств «Спас», «Бойовий гопак», «Хрест», «Собор» та ін.	Рада при голові РДА за сприянням сектору молоді та спорту.	2017
43	Організувати і проводити козацькі спортивні змагання з козацьких вправ у володінні історичною зброєю та з освоєнням сучасної техніки і транспортних засобів.	Рада при голові РДА за сприянням сектору молоді та спорту.	з 2017
44	Створити козацький туристично-спортивний та оздоровчий табір дитячого відпочинку.	Рада при голові РДА за сприянням сектору молоді та спорту, відділу освіти і науки.	з 2017
45	Передбачити в туристичних маршрутах Білгород-Дністровського району огляд місць і об'єктів, що відображають історичні, патріотичні, військові, культурні та господарські традиції українського козацтва.	Рада при голові РДА, козацькі товариства за сприянням відділу культури.	з 2017
46	На базі козацьких товариств створити туристичний маршрут (зокрема кінний) по місцям козацької слави Білгород-Дністровського району.	Рада при голові РДА за сприянням сектору молоді та спорту, відділу культури.	2017

VII. ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

47	Впровадити комплексну програму господарської діяльності українського козацтва в Білгород-Дністровському районі (в тому числі організації та підтримки селянських (фермерських) господарств і колективних сільськогосподарських підприємств, кооперативів, садівницьких та господарських товариств, промислів тощо).	Рада при голові РДА, козацькі товариства, районна державна адміністрація.	з 2018
48	В рамках районних свят організувати проведення козацьких ярмарок по продажу сільгосппродуктів, вирощених козацькими господарствами.	Рада при голові РДА, козацькі товариства, районна державна адміністрація.	Щорічно
49	Підготувати пропозиції щодо створення козацького ринку.	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	з 2018
50	Створити Центр господарсько-комерційних проектів козацтва Білгород-Дністровського району.	Рада при голові РДА, козацькі товариства, районна державна адміністрація.	2018
51	Створити цільовий позабюджетний фонд українського козацтва для його відродження, розвитку та підтримки.	Рада при голові РДА, козацькі товариства, районна державна адміністрація.	2018

VIII. ПРИРОДООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ

52	Розробити довгострокову програму охорони місць та об'єктів, пов'язаних з історією українського козацтва, а також розробити та впровадити у життя спільний план заходів місцевих органів Міністерства екології та природних ресурсів з козацькими товариствами.	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	з 2017
53	На базі козацьких товариств створити екологічні стани.	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	з 2017
54	Сприяти створенню в населених місцях Білгород-Дністровського району парків, пов'язаних з історією українського козацтва.	Рада при голові РДА, козацькі товариства, районна державна адміністрація.	з 2016
55	Створити та підтримувати діяльність молодіжного історико-культурного природоохоронного центру українського козацтва в районі.	Рада при голові РДА, козацькі товариства, районна державна адміністрація	з 2017

IX. МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ

56	Брати участь з обміну досвідом з відповідними товариствами інших держав.	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	Постійно
57	Сприяти розвитку міжнародного туризму, культурного обміну, співробітництва з міжнародними громадськими та екологічними організаціями для пропаганди історії та суспільного розвитку українського козацтва.	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	Постійно

X. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

58	Розробити та впровадити Білгород-Дністровську районну систему інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності Ради при голові РДА. Створити в мережі Інтернет Веб-сторінку українського козацтва.	Рада при голові РДА, районна державна адміністрація.	2016
59	Забезпечити збирання та опрацювання економічної, наукової, екологічної та іншої	Рада при голові РДА, козацькі товариства.	Постійно

	інформації щодо її використання для здійснення статутної діяльності козацьких товариств.		

ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

60	Щорічно розробляти й затверджувати плани роботи Координаційної ради з підтримки розвитку українського козацтва та Ради керівників громадських організацій козацького спрямування при голові Білгород-Дністровської районної державної адміністрації.	Рада при голові РДА, Координаційна рада, районна державна адміністрація.	Щорічно з 2016
61	Щорічно розробляти й затверджувати плани роботи із сприянню розвитку українського козацтва в районі структурних підрозділів районної державної адміністрації.	Рада при голові РДА, Координаційна рада, районна державна адміністрація.	Щорічно з 2016

9. Кошторис виконання програми розвитку українського козацтва в Білгород-Дністровському районі на 2016-2020 роки.

№,№ розділів програми, пунктів заходів	Витрати	Примітки
І. Військово-патріотична робота: 1-9.	***	В межах витрат, запланованих на виконання районної програми підготовки молоді до служби в Збройних Силах України та за рахунок залучення коштів українського козацтва.
ІІ. Створення, відродження, відновлення та охорона заповідних місць і об'єктів українського козацтва: 10-12. 13. Створення культурного козацького Центру. 14. Відтворення Акермано-Подністровської Січі як туристичного об'єкту. 15-18.	 *** *** *** ***	 За рахунок залучення коштів українського козацтва. За окремим кошторисом з 2017 року (із залученням коштів українського козацтва). За окремим кошторисом з 2017 року (із залученням коштів українського козацтва). За рахунок залучення коштів українського козацтва.
ІІІ. Освіта і виховання: 19. Створення козацького ліцею. 20-21. 22. Утворення козацького табору «пластунів» (туристично-спортивний та оздоровчий табір дитячого відпочинку) . 23-27.	 *** *** *** ***	 За окремим кошторисом з 2017 року (із залученням коштів українського козацтва). За рахунок залучення коштів українського козацтва. За окремим кошторисом з 2017 року (із залученням коштів українського козацтва). В межах витрат, запланованих на розвиток в районі освіти, культури, фізичної культури і спорту та за рахунок залучення коштів українського козацтва.

IV. Культурно-просвітницька робота: 28-30.	***	В межах витрат, запланованих на розвиток в районі культури та за рахунок залучення коштів українського козацтва.
31. Участь кращих художніх колективів району у щорічному Всеукраїнському конкурсі козацької пісні.	10 тис. грн. (проїзд)	Витрати на проживання та харчування за рахунок залучення коштів українського козацтва.
32. Створення музею українського козацтва.	***	За окремим кошторисом з 2017 року (із залученням коштів українського козацтва).
34. Часопис «Річ про Буджацьку Січ».	***	За рахунок залучення коштів українського козацтва.
V. Науково-дослідницька, пропагандистська та видавнича робота: 35-38.	***	В межах витрат, запланованих на розвиток в районі культури, освіти та за рахунок залучення коштів українського козацтва.
39. Випуск серії книг про українське козацтво Білгород-Дністровського району.	10 тис. грн.	В межах витрат, запланованих на розвиток в районі культури, освіти та за рахунок залучення коштів українського козацтва.
40.	***	В межах витрат, запланованих на розвиток в районі культури, освіти та за рахунок залучення коштів українського козацтва.
VI. Фізкультура, спорт, туризм: 41-46.	***	В межах витрат, запланованих на розвиток в районі фізичної культури і спорту та за рахунок залучення коштів українського козацтва.
VII. Господарська діяльність: 47-51.	***	За рахунок залучення коштів українського козацтва.
VIII. Природоохоронна діяльність: 52-55.	***	В межах витрат, передбачених на природоохоронну діяльність в районі та за рахунок залучення коштів українського козацтва.
IX. Міжнародна діяльність: 56-57.	***	За рахунок залучення коштів українського козацтва.
X. Інформаційно-аналітичне забезпечення: 58-59.	***	За рахунок залучення коштів українського козацтва.

Програма розроблена Робочою групою Ради Отаманів Буджацького козацтва. Керівник групи – отаман Буджацького козацтва В.Я.Тимофєєв.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Тимофєєва С.В. Сучасне українське козацтво на півдні Одещини. Вид. «СПД СП». Білгород-Дністровський. 2005. / Вид. Середняк К.Ю. Дніпропетровськ. 2015.

2. Тимофєєва С.В. Сучасне козацтво Білгород-Дністровщини. Вид. «СПД СП». Білгород-Дністровський. 2006. / Вид. Середняк К.Ю. Дніпропетровськ. 2015.

3. Ушанова С.В. Сучасне лицарство Задністров'я. Вид. «СПД СП». Білгород-Дністровський. 2007. / Вид. Середняк К.Ю. Дніпропетровськ. 2015.

4. Ушанова С.В. Сучасне козацтво Задністров'я. Довідник. Вид. «СПД СП». Білгород-Дністровський. 2010. / Вид. Середняк К.Ю. Дніпропетровськ. 2013.

5. Тимофєєв В.Я. Козацтво. Видавництво «СП «Петрекс». Білгород-Дністровський. 3 ч. (ч.1-1995, ч.2-1998, ч.3-2000).

6. Тимофєєв В.Я. Козацький вісник (газета 1991-1998). Видавництво «СП «Петрекс». Білгород-Дністровський. 1998.

7. Тимофєєв В.Я. Адамівська Січ. Видавництво «СП «Петрекс». Білгород-Дністровський. 15 тт.-33 кн. (т.1-2001, т.2-2002, тт.3-15-2003).

8. Тимофєєв В.Я. Річ про Адамівську Січ (газета 1998-2003). Видавництво «СП «Петрекс». Білгород-Дністровський. 3 тт. (т.1-2001, т.2-2002, т.3-2003).

9. Тимофєєв В.Я. Адамівська громада. Видавництво «СП «Петрекс». Білгород-Дністровський. 2 тт. 2003.

10. Тимофєєва С.В., Тимофєєв В.Я. Архіви козаччини Задністров'я. Видавництво «СП «Петрекс». Білгород-Дністровський. 11 тт.-21 кн. (кн.1-2003-2004, кн.2-2005, кн.3-2003, кн.4-2004, кн.5-2003, кн.6-2003, кн.7-2004, кн.8-2003, кн.9-2003, кн.10-2003, кн.11-2004, кн.12-2005, кн.13-2006, кн.14-2005, кн.15-2006, кн.16-2007, кн.17-2008, кн.18-2008, кн.19-2009, кн. 20-2010, кн. 21-2003-2006).

11. Тимофєєв В.Я. Річ про Буджацьку Січ (газета 2004-2006). Видавництво «СПД СП». Білгород-Дністровський. 2006.

12. Тимофєєв В.Я. Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я. Видавництво «СПД СП». Білгород-Дністровський. 9 тт. (т.1,2-2006, т.3-2007, т.4,5-2008, т.6,7-2009, т.8,9-2010).

13. Тимофєєв В.Я. Річ про Січ (газета 2007). Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2008.

14. Тимофєєв В.Я. Адамівський курінь. Останнє десятиріччя XX ст. – перше десятиріччя XXI ст. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2008.

15. Тимофєєв В.Я. Задністрова Січ. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 3 ч. (ч.1-2008, ч.2-2009, ч.3-2010).

16. Тимофєєв В.Я. Козацтво Задністров'я (газета 2008). Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2009.

17. Тимофєєв В.Я. Козак Задністров'я-Січ (газета 2009). Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2009.

18. Тимофєєв В.Я. Козак Задністров'я (газета 2010). Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2010.

19. Ушанова С.В., Тимофєєв В.Я. Архіви козаччини Буджаку. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. В 3 тт.-5 кн. (кн.1-2011, кн.2-2011, кн.3-2011. кн.4-2012, кн.5-2012).

20. Тимофєєв В.Я. Річ про Буджацьку Січ (газета-2010-2012, 2013-2014, 2015-2016). Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. 2012, 2014, 2016.

21. Тимофєєв В.Я. Буджацьке козацтво. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. У 3-х ч. 2012, 2014, 2016.

22. Ушанова С.В., Тимофєєв В.Я. Архіви козаччини Одещини. Видавництво «Отаман». Білгород-Дністровський. В 5 тт.-7 кн. (кн.1-2010, кн.2-2011, кн.3-2012, кн.4-2013, кн.5-2014, кн.6-2015, кн.7-2016).

23. Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку. Видавництво «Гетьман». Білгород-Дністровський. У 12 збірках (зб.1-2008, зб.2-2006, зб.3-2005, зб.4-2010, зб.5-2007, зб.6-2008, зб.7-2009, зб.8-2010, зб.9-2012, зб.10-2014, зб.11-2015, зб.12-2016).

24. Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. Козацький вісник. Інформаційний вісник Буджацького козацтва за 1998-2015. Матеріали до історії Буджацького козацтва. Видавництво «Гетьман». Білгород-Дністровський. 2015.

25. Тимофєєв В.Я., Ушанова С.В. Час виховувати лицарів. Січ – школа національно-патріотичного виховання на засадах козацького лицарства. З досвіду роботи директора школи. «Гетьман». Білгород-Дністровський. У 3-х кн. (кн.1-2010, кн.2-2015, кн.3-2017).

26. Ушанова С.В., Тимофєєв В.Я. Сучасне козацтво Буджаку. Огляд. Вид. «Гетьман». Білгород-Дністровський. 2015.

27. Державний архів Одеської області (ДАОО). – Об'єднаний архівний фонд (ОАФ) Р-8243 «Козацькі товариства Одещини» (нерозібр.). – Матеріали, що стосуються Буджацького козацтва.

28. Вікіпедія. Статті: «Райони та міста Буджаку», «Запорозька Січ», «Гетьманська держава», «Мазепинська еміграція», «Задунайська Січ», «Військо Вірних козаків», «Чономорське козацьке військо», «Усть-Дунайське козацьке військо», «Усть-Дунайське Буджацьке козацьке військо», «Дунайське козацьке військо», «Новоросійське козацьке військо», «Татарбунарське повстання», «Хотинське повстання», «Бендерське повстання», «Українське Вільне козацтво», «Святкування 500-річчя Запорозького козацтва».

ЗМІСТ:

ВСТУП

01. Буджак (межиріччя Дунай-Дністер – Південноукраїнське Задністров'я). (14)
02. Запорозька Січ. (62)
03. Гетьманська держава. (65)
04. Мазепинці (Мазепинська еміграція). (72)
05. Наддністрянська (Акерман-Кучурганська) Січ (1775-1782). Задунайська Січ (1783-1828). (76)
06. Некрасівські та донські козаки в Буджаку. (80)
07. Військо вірних козаків (1783-1788). Чорноморське козацьке військо (1781-1860). (85)
08. Усть-Дунайське козацьке військо (1806). Усть-Дунайське Буджацьке козацьке військо (1807-1827). Дунайське козацьке військо (1828-1856). Новоросійське козацьке військо (1856-1869). (87)
09. Буджацька республіка. (94)
10. Татарбунарська козацька сотня (1-й революційний Акерманський кавалерійський загін). Татарбунарське повстання (1924-98). Хотинське повстання (1919-99). Бендерське повстання (1919-101). (96)
11. Підпільні міські, селянські та козацькі організації Буджаку (1918-1944). (100)
12. Мистецько-культурні нелегальні, напівлегальні та легальні козацькі гурти Буджаку (1944-1973). (102)

ЕТАПИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО БУДЖАЦЬКОГО КОЗАЦТВА

1973-1987. «ВІЛЬНОКОЗАЦЬКИЙ».
13. Козацькі гурти «Вусачі», «Гасанці», «Покровці». (103)

14. Нащадки мазепинців та запорожців. Місто Білгород-Дністровський, Білгород-Дністровський р-н - Старокозаче, Петрівка, Переможне-Папушойя, Турлаки, Стара Царичанка, Нова Царичанка. (104)
15. Нащадки запорожців та некрасівців. Місто Кілія, Кілійський р-н - Вилкове, Мирне, Трудове, Шевченкове, Приморське. (104)
16. Нащадки некрасівців та запорожців. Місто Ізмаїл, Ізмаїльський р-н - Стара Некрасівка, Муравльовка, Першотравневе. (105)
17. Українське Задністрове Вільне козацтво. (105)
18. Вільне козацтво. Українське Вільне козацтво. (106)
19. Козацьке земляцтво Болгарії. (114)
20. Нащадки козаків Румунії (запорожці, некрасівці). (114)
21. Нащадки козаків Молдови (запорожці, некрасівці). (114)
22. Нащадки козаків Гагаузії. (115)

1988-1991. «РОЗБУДОВНИЙ».

23. Осередок Задністрового козацтва - Адамівський Осередок Козацтва. (115)
24. Буджацький осередок - Буджацька Січ - Буджацьке Січове козацьке військо. (121)
25. Задністровий осередок - Задністрове земляцтво. (128)
26. Задністрова паланка - Білгород-Дністровська паланка - Білгород-Дністровське міжрайонне козацьке товариство пасічників - Білгород-Дністровське міжрайонне паланкове козацьке товариство. (133)
27. Святкування 500-річчя Запорозького козацтва. (139)
28. День козаків Півдня Бессарабії. (139)
29. «Козацький вісник». (1991-1998; 1998-2015). (142)

1992-1995. «ПЕРЕХІДНИЙ».

30. Чотирнадцятирік (Козацький звичаєвий кодекс). (143)
31. Кодекси буття Українського Буджацького козацтва. (146)
32. Білгород-Дністровське педучилище. (148)
33. Збірка «Козацтво». (148)
34. Копір-центр «Ксерокс» СП «Петрекс». (149)

1996-1999. «РЕЄСТРОВИЙ».

35. Адамівська добровільна козацька дружина. (149)
36. Білгород-Дністровський міський козацький Кіш. (149)
37. Саратське районне козацьке товариство. (151)
38. Ізмаїльський міський курінь «Наливайко». (152)
39. Татарбунарське районне козацьке товариство. (152)
40. Духовий оркестр. (152)
41. Долинівська Січ (школа). (152)
42. Старокозацька Січ (школа). (153)
43. Молозька Січ (школа). (154)
44. Миколаївсько-Новоросійська Січ (школа). (154)
45. Адамівська Січ (школа). (155)
46. Випаснянська №1 Січ (школа). (163)
47. Газета «Козак» з додатками «Козача», «Леля», «Джура», «Дана», «Молодик», «Берегиня». (164)

2000-2005. «УСТАНОВЧИЙ».

48. Міська координаційна рада з питань розвитку козацтва. (165)
49. Районна Координаційна рада з питань розвитку козацтва. (165)
50. Заходи та програми з розвитку Українського козацтва в районі та місті. (166)

51. Турлацька Січ (школа). (167)
52. Вигінська Січ (школа). (167)
53. Хор української народної пісні «Мрія». (167)
54. Ансамбль української народної музики «Веселка». (168)
55. Ансамбль української народної музики «Гроно». (169)
56. Фолк-рок гурт «Русичі». (170)
57. Народна хорова капела – пошуково-дослідницький фольклористичний гурт «Алкалія». (170)
58. Осередок молодих козаків. (170)
59. 1-й Окружний полк ім. П.Орлика. (170)
60. Окремий курінь ім. С.Білого. (171)
61. Курінь Війська Запорозького. (172)
62. Монашівська сотня. (172)
63. Білгород-Дністровський районний осередок ЧКЗ. (173)
64. Болградське районне козацьке товариство. (173)
65. Арцизське козацьке товариство. (173)
66. Кілійське районне козацьке товариство. (174)
67. Кілійське районне козацьке товариство УРК. (174)
68. Кілійський районний осередок Соборного козацтва України. (174)
69. Ізмаїльський районний осередок Придунайсько-Ізмаїльського козацького товариства. (174)
70. Ізмаїльське районне козацьке товариство. (174)
71. Ізмаїльський міський козацький клуб школярів. (174)
72. Придунайська Січ. (174)
73. Ізмаїльська паланка козацтва Запорозького. (175)
74. Бессарабський полк УРК. (175)
75. КЮМІР «Шквал». (175)
76. Задністрова Січ. (175)
77. Жіноча громада. (179)
78. Військово-спортивний клуб «Патріот». (179)
79. Клуб «Козачка». (180)
80. Районна «Молода Січ». (180)
81. Свято-Рівноапостольського-Князя-Володимира-Білгород-Дністровська козацька духовна громада. Свято-Покровська-Білгород-Дністровська козацька духовна громада. Свято-Казанська-Адамівська козацька духовна громада. (205)
82. Берегині-майстрині. (206)
83. Помаранчева революція. (206)
84. Газета «Річ про Адамівську Січ». (209)
85. Газета «Річ про Буджацьку Січ». (209)
86. Дванадцятитомник «Архіви козаччини Задністров'я». (209)

2006-2010. «ПРОГРАМНИЙ».

87. Святопокровський храм на Переможному. (210)
88. Проект «Козак-лідер-2007». (210)
89. Проект «Козацька громадська Рада-2010». (212)
90. 20-тиріччя Задністрової Січі. (215)
91. Шабівський курінь. (216)
92. Гагаузський курінь. (216)
93. Затоцький курінь. (217)
94. Придністровський курінь. (217)
95. Переможненський курінь. (217)
96. Адміністративний курінь. (217)
97. Районна громада Берегинь. (217)
98. Випаснянська №2 Січ (школа). (217)

99. Салганська Січ (школа). (218)
100. Великомар'янівська Січ (школа). (218)
101. Баштанівська Січ (школа). (218)
102. Михайлівська Січ (школа). (218)
103. Ізмаїльська районна організація Українського Вільного Козацтва. (218)
104. Ізмаїльське об'єднання громадян «Козацький спадок». (218)
105. Гурт «Отаман та Берегиня». (219)
106. Ансамбль «Кредо». (219)
107. Видавництва «СПД СП», «Отаман», «Гетьман». (219)
108. Газета «Річ про Січ». (219)
109. Газета «Козацтво Задністров'я». (219)
110. Газета «Козак Задністров'я» - «Січ». (220)
111. Газета «Козак Задністров'я». (220)
112. Дев'ятитомник «Сучасне козацтво Південноукраїнського Задністров'я». (220)
113. Перші Інтернет-сайти козаків Буджаку. (220)

2010-т.ч. «СУЧАСНИЙ».

114. Буджацьке козацтво – Асоціація козацьких товариств Буджаку. (221)
115. Рада Старшини (Рада Отаманів) Буджацького козацтва. (234)
116. Рада Старійшин Буджацького козацтва. (235)
117. Концепція програми розвитку Буджацького козацтва. (237)
118. Матеріальна база Асоціації козацьких товариств Буджаку. (240)
119. Храми Святої Покрови та ін. району. (240)
120. Ренійське козацьке товариство. (241)
121. Тарутинське козацьке товариство. (241)
122. Бритівська Січ (школа). (241)
123. Переможненська Січ (школа). (242)
124. Петрівська Січ (школа). (243)
125. Школа Старшини (Отаманів) Буджацького козацтва. (243)
126. Характерницький курінь. (244)
127. Чорноморський навчально-оздоровчий курінь. (244)
128. Каролінобугазський курінь. (247)
129. Випасненський курінь. (247)
130. Депутатський курінь. (247)
131. Татарбунарська районна організація УКВ. (247)
132. Білоліська Січ «Буджак» (школа). (247)
133. Михайлівський (Саратський) окремий козацький полк («Чумацький шлях», «Сузіря»). (247)
134. Болградське районне товариство УВК. (248)
135. Вилковське міське козацьке товариство УРК. (248)
136. Вилковське міське козацьке товариство УВК. (248)
137. Ізмаїльський окремий козацький полк. (248)
138. Асоціація навчально-виховних закладів Буджацького козацтва. (248)
139. Козацьке училище Буджацького козацтва. (250)
140. Колегія радників отамана Буджацького козацтва. (258)
141. Штаб Буджацького козацтва. (259)
142. Суд Честі Буджацького козацтва. (261)
143. Науково-методична рада Буджацького козацтва. (263)
144. Добровільна дружина Буджацького козацтва. (264)
145. Події Євромайдану (Революція Гідности). (265)
146. Архівний фонд. (278)
147. Науково-методична рада Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАН України. (279)

148. Рада Старійшин організацій Українського козацтва. (280)
149. Рада Засновників Українського козацтва. (281)
150. Рада Козацьких Отаманів України. (281)
151. Всеукраїнські та міжнародні конференції з питань козацької педагогіки. (282)
152. Творчий колектив «Днестр». (295)
153. П'ятитомник «Архіви козаччини Буджаку». (296)
154. Семитомник «Архіви козаччини Одещини». (296)
155. Дванадцятитомник «Лицарі України. Енциклопедія сучасного козацького руху Буджаку». (296)
156. Трьохтомник-конволют «Час виховувати лицарів». (298)
157. Нові Інтернет-сайти Буджацького козацтва. (298)
158. Часопис «Річ про Буджацьку Січ». (298)
159. Книги про Буджацьке козацтво. (302)
160. Публікації про Буджацьке козацтво. (305)
161. Програма розвитку українського козацтва на 2016-2020 роки. (316)

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА. (327)

С.В.Ушанова. Сучасне козацтво Буджаку. Довідник.

Підписано до друку 14.01.2017. Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.
Умовн. друк. арк. 37,5. Обл.-вид. арк. 27,5. Зам. № 251.
Наклад 500 прим.

Видавець «ФОП Середняк Т.К.», 49000, Дніпро, 18, а/с 1212
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4379 від 02.08.2012.
Ідентифікатор видавця в системі ISBN 7479
49000, Дніпро, 18, а/с 1212
тел. (073)-444-88-54, 096-308-00-38
E-mail: 7984722@gmail.com,
www.isbn.com.ua

Віддруковано на базі поліграфічно-видавничого центру «Адверта»
49000, Дніпро, Короленко 3 / 308
тел. (066)-55-312-55, (056)-798-04-00
073-030-81-00
E-mail: 7980400@gmail.com,
www.isbn.com.ua
www.vk.com/izdatelstvo_adverta
www.facebook.com/adverta.Izdatelstvo